

/

In hunc aucto*re* videndus Fabius Fabianus.

1050

Ο ΤΡΙΣΩΛΓΙΑ ΚΟΛΩΝΑ.

THVCYDI
DIS ATHENIENSIS HISTO
RIOGRAPHI DE BELLO
PELOPONNENSIVM
ATHENIENSIVM.
QUE LIBRI VIII.

Laurentio Valla interprete; & nunc denū
ad G. L. — ad græcum exemplar dī
ligentissime r̄ cogniti,

Eucharius Ceruicornus excudebat,
Anno M. D. XXVII.

DIONYSIVS

CLEOPATRA.

Ioannis Bapt̄i Ruyff,

c
?<

I N D E X O P E R I S.

A bronichus Lysiclis	22 Agnonis monumentum	128. Amyrtaeus rex saltuum	27
A bodus deficit	219. Agragas urbs	152 Anactorium oppidum	13. 133
A bodus	231 Agrai	64 Anactorij Lacedauxilium	39
A canthus Andriorum colonia.	112. 130. Agrai oppidum	92 Aneæ oppidum	202
A canthij Braside acquiescunt	113. Agrei populi.	90 Anætij	69
A carnane urbs Peloponnesi	38. Agrianes	62 Anæorum legati adierunt Alcidam	71
A carnanes funda periti.	58 Agrigentum oppidum	192 Anapus fluuius	58 177.
A carnanes unde appellati	65. Agrigentini	196 Anaxarchus	231
A carnanum Ambraciormq; foedera	92 Albus murus tertia pars Memphis	25. Anaxiles	152
A carnanes	195. Alcamenes	206 Anceps conditio bellorum	39
A ccusatio quando fiet.	17 Alcamenti cedes	207 Andocidas nauium prefectus	13
A ccine fluuius	99 Alcibiades 136. 140. 153.	154. Andrij	195. 221
A chei Peloponnesi.	39. Alcibiadæ orō apud Athenien,	155 Adroclis cedes	220
A charnæ oppidū ob sidetur	42 Alcibiades accusatur	158. Andromedes	136
A charnæ diuersæ opiniones	ibid. Alcibiadis sententia de exercitu	164 Androsthenes Arcas	139
A chelous annis	64 Alcibiades Athenæ reuocatur	165 Annus primus belli Peloponnesiaci	1
A cheron Acherusia	12 Alcibi. exigitur ad multā	167. Annus secundus belli Pelop.	48
A cre ciuitas	152. Alcibi. capite condemnatur	ibid. Annus tertius belli Pel.	54
A crothous oppidum	119 Alcibi. magistratu abrogatur	171. Annus quartus bel.	65
A cta locus	119 Alcibiades Lacedæm. concedit	175 Annus quintus belli Pel.	70.
A ctæe	105 Alcibiadis oratio apud Lacedæm.	ibi. Annus sextus	86
A ctuarium nauigium	108 Alcib. qb. causis Laced. suspect. factus.	215 Annus septimus	93
A dmetus Molosorum rex	33. Alcibiadi Tissaphernes assentitur	216. Annus octauus	105
A dmetus Themistoclem scrutat	ibidem Alcibiadis querimonia	224. Annus nonus	120.
A egaleus mons Plin. Aegialus legit	42 Alcib. ab exilio reuocatus, pristinae digni	225 Annus undecimus	125
A egeum pelagus	119 tati restituuntur	226 Annus duodecimus	131
A egestani	195 Alcib. in patriā mercritū	230 Annus decimus tertius	136
A eginetæ incursionibus infestatur	228. Alcibi. iubetur reuocari in patriā	68. Annus decimus quartus	139
A eginetæ	195 Alcidas nauarchus	64. Annus decimus quintus	140.
A eginetæ Atheniensis fugiunt	106 Alcmaeon Amphiarai.	147. 184. Annus decimus sextus	146
A eginetæ ad Athen. deditioñē fecerūt.	26 Alexarchus praefectus Coreyrensiū	228 Annus decimus septimus	153
A eginetæ ē sedibus eijs cultur ab Athe.	43 Alexicles comprehenditur.	68 Annus decimus octauus	177
A eginetæ cū Atheniens. pacifico	16 Alluisionis causa	63 Annus 19.	184.
A egitium	88 Almopia ciuitas	43 Annus 20.	206
A gyptus regibus restituitur	26 Alope oppidum	188 Ar. uicefimus primus	219
A enus mons	62 Alycei	196 Antandrij populi	232
A enesius Spartanorum ephorus.	37. Ambracijs	92 Antandros capitul	105. 110
A enca Ocyta	121 Ambraciorum exuuiæ	91 Anthenium oppidum	63
A einanes	139 Ambraciū præstantia	92 Anthescion mensis	41.
A eoles	195 Ambraciorum cedes	57 Antimenidas	136
A eolis insula	89 Ambraciorum rebellio	54 Anticles Athenien.	28.
A eontides 167. Aeson	136 Ambraciatorū & Argiuorū odiū	39 Antiphemus	152
A eethees populi	24 Ambraciota subsidū Lacedæm.	69. Antiphon	221. 227.
A etna proliuū ignis	93 Ameas Corebi filius	221. Antiphon Rhænusius	233
A etolorum gens bellicoſa	88. Amexitus	125 Antissa oppidum	210
A etoli omophagi	ibid. Aminias	4. Antissa	69
A etolorum uictoria	ibi. Aminoëles naupegus	76 Antisthenes	212
A etoli.	195 Amor quibus officiat.	211. Antitanæ	57
A gamemnon ad Troiam	3 Amorges 206. 209.	121 Apocatharses quid	48
A gatarchus Syracusanus	186. 199 Amphiæ Epejæ	54 Apodoti populū	88.
A gis Lacedemon. rex	94. 140 Amphilochos Amphiarai	ibi. Apidanus fluuius	11
A gis Samythū populatur	141 Amphilochia regio	89. Apollinis oraculum	28
A gidis multa	142 Amphilochicum oppid.	117. Apollinis Malcentis festum	65.
A gidis exercitus contra Athenien.	222 Amphipolis unde nomen fortita	24. 117 Apollinis templum uastabatus	88.
A gisandridas Spartiates	227. 229 Amphipolis oppidum	130 Ara duodecim decorum	165
A gno Athenien.	28. 117 Amyclaeum	26. Arcadia	1.
A gnon Nicie	50. 62 Amyrteus rex		

I N D E X O P E R I S

<i>Arcades</i>	195. <i>Afina</i>	177. <i>Atheniensium fuga</i>	115.123
<i>Arcadia regio</i>	132. <i>Afopus flunius</i>	38. <i>Atheniensis & Lacedae. dissentient.</i>	124.
<i>Archageti Apollinis arca</i>	131. <i>Afopus dux</i>	66. <i>Atheniensium Lacedæm. dissidij redint.</i>	
<i>Archedices epigramma</i>	167. <i>Aspendus</i>	224.226. <i>grati occasio</i>	136
<i>Archelaus regno potitus</i>	64. <i>Affinarus flunius.</i>	204. <i>Atheni. legatorū uerba ad Melios.</i>	147.
<i>Archeptolemus</i>	233. <i>Astacum urbs.</i>	44. <i>Atheniensium responsio ad Meliorū uer</i>	
<i>Archias Corinthius</i>	151. <i>Astymachus Afopolai.</i>	77. <i>ba ibidem & 148.149.150.</i>	
<i>Archidamus Lacedæmoniorum rex.</i>	39. <i>Astyochus consiliorum detector</i>	217. <i>Athenien. apud Camarinam illusi</i>	165
<i>Archidami regis ad Pelopon.oratio ibi.</i>	<i>Astyochus</i>	212. <i>Atheniensium atrox factum</i>	167
<i>Archidamus segnitiei insimulatur</i>	42. <i>Astyochus suspectus habitus.</i>	214. <i>Atheniensium & Syracus. conflictus</i>	169
<i>Archidami regis oratio apud Lace.</i>	20. <i>Astyochus mortem ausfugit</i>	225. <i>Athenien. in Syracusanos excursio.</i>	178
<i>Archidami responsum ad orati. Plateæ.</i>	55. <i>Atalanta oppidum</i>	130. <i>Atheniensium clades</i>	181
<i>Archidami contestatio</i>	<i>ibidem. Atalanta</i>	64.86. <i>Atheniensium uictoria</i>	ibidem
<i>Archonidis obitus.</i>	180. <i>Atalante insula</i>	44. <i>Athenienibus uires deficitur</i>	182
<i>Argenteo arate uomere</i>	129. <i>Athæi populi</i>	53. <i>Atheniensium diligentia</i>	184
<i>Argia</i>	90. <i>Athenagore orō apud Syracusanos.</i>	161. <i>Atheniensium peritia rei navalis</i>	185
<i>Argis intra isthmum</i>	39. <i>Atheneus Periclide</i>	121. <i>Atheniensium angustiae</i>	187
<i>Argilijs</i>	117. <i>Athena urbs</i>	136. <i>Atheniensis uicti à Corinthijs</i>	189.
<i>Argilijs commentum</i>	32. <i>Athenienses apprehendunt Boeotios</i>	38. <i>Athen. exercitus morbo implicitus.</i>	192
<i>Argilius ciuitas</i>	130. <i>Athenienses parant se ad bellum</i>	ibidē. <i>Athenienses uincuntur</i>	192.
<i>Arginisse</i>	231. <i>Atheniensium partium sautores</i>	39. <i>Atheniensium ad fugam molitio</i>	193
<i>Arginum</i>	212. <i>Atheniensium facultates</i>	40. <i>Atheniensium consultatio</i>	196.
<i>Argiورum & Ambraciotorū odiū.</i>	54. <i>Atheniensium ingenia</i>	17. <i>Atheniensium factiones</i>	220
<i>Argiuorum cū Lacedæmonijs pacta.</i>	141. <i>Atheniensium munitiones</i>	40. <i>Atheniensium lamentabilis clades</i>	201
<i>Argiuorum exercitus ordo</i>	143. <i>Athen. comigratio ex agris in urbes.</i>	41. <i>Atheniensium fugientium copie</i>	ibidē
<i>Argiu Lacedæmonios populantur</i>	177. <i>Athenien. Peloponnesum inuadunt.</i>	43. <i>Athe. fuga in patriam</i>	202.
<i>Argiu agri depopulatio.</i>	180. <i>Athenien. pecunie in usum belli</i>	ibidē. <i>Atheniensium consternatio</i>	205
<i>Argiuorum exercitus fusus</i>	211. <i>Atheniensium incursions</i>	44. <i>Athenienses Clazomenis potiuntur.</i>	210
<i>Argos Amphilochicum</i>	54. <i>Athen. bustum fecerūt publice qui primi Ath. aduersus Pelopon. uictoria</i>	211.	
<i>Argos amicum optant Lace.</i>	135. <i>Atheniensium cultus.</i>	135. <i>Atheniensium de Alcibiade reducēdōcō.</i>	
<i>Aristagoras</i>	117. <i>Athenienses causa bellorum</i>	17. <i>filium</i>	216
<i>Aristarchus</i>	227. <i>Atheniensium concio</i>	13. <i>Athen. intestinū ad Pyræum bellum.</i>	219.
<i>Aristeus Adimanti filius</i>	14.125. <i>Atheniensium apud Lace. oratio</i>	18. <i>Atheniensium respublica</i>	230.
<i>Aristeus Corinthius</i>	53. <i>Atheniensium murus</i>	23. <i>Athos mons</i>	219.
<i>Aristides Archippi</i>	104. <i>Atheniensium & Lace. prima et ex pro-</i>	11. <i>Atramyticum</i>	215
<i>Aristides Lysimachi filius</i>	22.110. <i>fissio dissensio</i>	25. <i>Astica</i>	1.
<i>Aristocles</i>	144. <i>Athenienses uincunt uincunturq.</i>	25.26. <i>Attica uastatur à Peloponnesi bus.</i>	27.
<i>Aristocrates</i>	227. <i>Atheniensium & Laced. conflictus.</i>	26. <i>Attica à Lacedæmonijs irrumptur.</i>	184.
<i>Aristogiton</i>	165. <i>Athenien. duce Myronida Boeotios uice-</i>	17. <i>Aulon</i>	177
<i>Ariston dux Larissæorum</i>	45. <i>Athenienses uincuntur.</i>	11. <i>(runt. 26 Autocles Tolmæi</i>	121.
<i>Ariston</i>	132. <i>Atheniensium instauratio</i>	61. <i>Autocheridas</i>	128
<i>Aristonis Corinthijs consilium</i>	190. <i>Athenienses Lace. persequuntur</i>	96. <i>P</i> Acchi in Limnis templum	41
<i>Aristophon.</i>	226. <i>Athenienses Aegypto potiuntur</i>	26. <i>Belli Athen. Peloponnesiūq; initi</i>	
<i>Aristoteles Timocratis</i>	90. <i>Athenienses (q. Grei) ex Memphis ejici</i>	96. <i>Bellum Peloponnesiacum. I.</i>	11. (um.37.
<i>Armatorum Atheniensium catalogus.</i>	165. <i>Athenienses cum Pelopon.</i>	11. <i>Bellum Medicū cum Athen.</i>	5.
<i>Armorum ferendorum mos.</i>	2. <i>ineunt quinquennale foedus</i>	27. <i>Belli Peloponnesiaci causa</i>	15
<i>Arna oppidum.</i>	117. <i>Atheniensium imprudentia</i>	53. <i>Bellum Doricum</i>	50
<i>Arrhiana.</i>	111. <i>Arrhibea rex.</i>	57. <i>Bellum Syracusanum</i>	86
<i>Arrhibei regio inuaditur.</i>	122. <i>Atheniensium fuga ad Potideam</i>	57. <i>Belli Peloponnesiaci diuturnitas</i>	132.
<i>Arsacus Tissaphernis prefectus</i>	232. <i>Atheniensium uictoria navalis</i>	59. <i>Bellum Lepreatarum</i>	135
<i>Artibazus Xerxis legatus.</i>	31.89.90. <i>Athen. & Mityleneorum foedera</i>	66. <i>Bellum Phocensium & Locrensiū</i>	ibid.
<i>Asaphernes.</i>	104. <i>Athenienses quinquaginta naues in Sicili</i>	71. <i>Bellum Epidaurium cum Argiuis</i>	140
<i>Artas princeps</i>	188. <i>am mittunt</i>	93. <i>Bellum de aqua inter Mantinicos & Te-</i>	
<i>Artaxerxes rex</i>	25. <i>Atheniensium postulata</i>	98. <i>geatas</i>	145.
<i>Artaxerxes</i>	104. <i>Atheniensium in Lace. irruptio</i>	101. <i>Berrhoea oppidum</i>	15
<i>Asianorum pugiles.</i>	2. <i>Atheniensium & Megarensiū pacta.</i>	108. <i>Bios oppidum</i>	26
<i>Asina</i>	96.105. <i>Atheniensium consultatio</i>	109. <i>Eisaltia oppidum.</i>	67.

I N D E X O P E R I S.

Bithyni	110. Camarinæ orum responsum	174. Chij.	195.	206.	208.
Bœotiorum astutia	37. Camarina	86. 99. 165. 202. Chimerium			8. 12.
Bœotij capiuntur ab Atheniensibus.	38. Cambyses Cyri regis filius.		4. Chromon Messenius		88.
Eœotiae migrationes	.1. Camirus		214. Chrysif sacerdos quinquaginta annis		
Bœotiorum naues	3. Canastreum		119. Chrysif sacrificia. 127. (apd Argos.) 37		
Bœotia prius Cadmeia.	4. Canis sepulchrum		232. 234. Chtheron	55	
Bœotij ex Arna electi	4. Capita quercus		70. Cimon dux Miltiadis filius	24	
Bœotia	88. Captiuorum numerus.		102. Citheron	70	
Bœotiorum magistratus	114. Captiuorum dira calamitas		204. Citinius oppidum		26.
Bœotiorū & Atheniensiū conflictus.	115. Carœstij ab Atheniensib. subiguntur.	24. Citium obſidetur			27.
Bœotiorum trophæum	116. Carcinus Xenotimi filius Athen. dux. 45	Ciuitatum nomina ab Aristide tributo ad			
Bœotiorum quatuor consilia	135. Cares plurimas insulas incolebant	2 actarum			130.
Bolben palus	14. Caria accessa à Pericle	28. Clarus			72.
Bolbe stagnum	177. Carnæ dics festus apud Lacedæmo. 145.	Classiariorum militum stipendia			68.
Bomenses.	88. Cartaginenses implor. antur ab Atheni	Classis Atheniensium	68. 159. 165.		
Boriades Euritanæ	89. Carystij. 103. 195. 221.	(ensib.) 175. Clazomenes			208.
Bottiae	14. 63. Casmene	152. Clearchus			207. 224.
Bottia	63. Castoris & Pollucis templum	85. 119. Cleippides Dinij filius			65.
Braſide honores	121. Catana urbs	151. 126. 171. Cleobulus & Xenares ephori			135.
Braſide oratio ad milites	123. Catanenses		195. Cleomenes		70.
Braſide copiæ & peritia	126. Cataphractæ naues		3. Cleon Cleenati		72. 98.
Braſidas Amphipolim adit	127. Caunus	28. 214. 227. Cleonis oratio apud Athenienses			72.
Braſide oratio ad milites	127. Cecrops Atheniensium dux	41. Cleonis consilium			99.
Braſidas vulneratur	128. Cecryphalea	25. Cleonis cum Nicia similitas			100.
Braſide honores	ibidē. Cenchræ	103. 207. Cleonis leuitas			100.
Braſidas mortuus	233. Centorips	177. Cleonis promissio			102.
Braſidia	234. Centoripini	188. Cleonis expeditio			125.
Braſid. Tellidis fi. uir Spartiates.	43. 82. Centumuiiri	221. Cleonis ignavia			126.
Braſide consilium	95. Cephalenia situs & ciuitates	44. Cleonis cædes			128.
Braſida casus	96. Cephalenia urbs in Peloponneso	38. Cleon suppetias fert urbib. Thracie.	233.		
Braſidas	109. Cephalenses	195. Cleone oppidum			119.
Braſide consultatio	110. Ceramicus locus.	166. Cleopompus dux Atheniensium.	43. 50.		
Braſidas cum Perdicca in contentione inuenit.	112. Cheronea	126. Cnemus Spartiata			53. 57.
Braſide oratio ad Acanthios	112. Cheronea capitul	110. Cnemi & Pelopon. ducū ad milites ora-			
Braſidas Amphipoli potitur	118. Cherades insule.	127. 114. Cnidus. 215.			(tio. 59.
Braſide oratuncula ad Toroneos obli-	Chereea Paralorum præfetus	188. Coela			233. 234.
Braures uxor.	(qua) 120. Chalei	223. Commodis qnq; suis studere par est.	19		
Brileſſus mons	43. Chalce	89. Conciones Atheniensium			
Brictinnias	126. Chalcedon	214. Congylus Eretriensis			76.
Bromiscus.	117. Chalcideus	110. Coron Naupacti præses			188.
Eudorum castellum	62. Chalcidei cædes	208. Conspiratio in Astyochum			225.
Buſrades	120. Chalcidenses	210. Consultationi bone contraria			74.
C Acyparis fluuius.	203. Chalcidensium & Athenien. prælii.	195. Commenta inter Lace & Argiuos.	144.		
Cadmeia que & Bœotia	4. Chalcidonæ Palladis templum	57. Copæenses			115.
Cæneum Babœæ traiektus	87. Chalcis capta ab Atheniensibus	32. Corcyra Peloponnesi urbs			38.
Cæſorum numerus.	102. Chaones populi	26. Corcyrenium naues quinquaginta.	43.		
Caicinus fluuius	89. Chaonium insultus	57. Corcyreniū cū Corinthijs conflictus ini-			
Calex fluuius	110. Chaonium fuga	58. Corcyrenium uictoria. 8. (tium. 7.			
Callirhoe fons.	41. Charadrus locus	58. Coreyrenium apud Athe. oratio			89.
Callisti monumentum	45. Charicles	141. Corcyra situs			10.
Callias Calliadi filius	14. Charæades Euphiletii	184. Corcyrenia gesta			28.
Calliæ interitus	15. Charæade cædes	86. Corcyrenium cū Ath. cōfederatio.	12.		
Calligetus Megarensis.	206. 213. Charmini cædes	87. Corcyren. & Corinth. naualis pugna.	12.		
Calydon	8. 89. Charminus	222. Corcyrenium intestina discordia.	82.		
Camarinenses populi	171. 196. Cherronesus	214. Corcyrenium intestina pugna			83.
Camarinei incūt cū Geloi inducias.	106. Chij ditissimi	103. Corcyrenes uincuntur à Pelopon.	84.		
		215. Corcyrenium cruenta seditio			84.

I N D E X O P E R I S.

Corycensum crudelē facinus	104. Defectiois Mityleneorū ab Athē. cā. 67.	Dryopes	195
Corycensum seditionis finis.	104. Deli tremor	38 Duces Corinthiorum qui	58
Coryrei	195 Delia festa	90 Dyme oppidum	59.
Corinthiorum inuentum	4 Delius Apollo	ibidē. Eurus fluuius.	63.
Corinthiorum nobile emporium	ibid. Delium. 110.	Echinadum insularum situs.	64.
Corinthiorum cū Corcyren. cōflictus. 7.	Delium capitur	Eclipsi solis	45. 105
Corinthijs postulantib. mittuntur præsi.	Delii reducuntur.	137. Edonica urbs	24.
dia à uarijs	7. Deli expiatio	89 Edoni populi.	ibidē.
Corithij uici à Corcy. bellū instaurat. 8.	Delphinium	213 Eetonia	227.
Corinthiorum oratio apud Lacedēm. 16.	Delubra deorum apud Athenas	41. Egæstanorum commentum	263
Corinthiorum oratio apud Lacedē. 28.	Demarchus	225. Egæsta oppidum	151
Corinthij tumultus magistri	133 Democratis Athen. antiquata	221 Eione urbs apud Strymonem	24
Corinthij à Syrcusanis deficiunt.	175. Democratis Atheniensium	45 Eione urbs	94. 104.
Corinthii uictores Atheniensium	189. Demodotus	110. Eleus insula	211. 231.
Corinthij	196 Demosthenis Athenien.	87 Elaphebolion mensis	121. 130.
Corinthiorum oratio ad Athenienses. 10.	Demosthenes Ambraciotorum dux desfi	146 Elymi populi	151
Corinthiorū & Corcy. naualis pugna. 12.	Elocrum atq; Lacedē. simultas.	186 Embatus	71.
Corinthiorū in Corcy. naualis pugna. 12.	Demosthenes in Aetolos. 88 (natur. 91	190 Endius Lacedæmoniorū legatus. 137	206
Corinthiorū in Corcy. naualis pugna. 12.	Demosthenis industria	Eleusis depopulatur	42
Corinthij uincuntur ab Atheniensib. 26.	Demosthenis oratio ad milites	95 Elimiote populi	63.
Corinthij præsidium mittunt in Ambra-	Demosthenes	ibi. Ellomenus	87.
Coronei populi. 115.	(ciam. 93. Demosthenis in Pelopon. nauigatio.	146 Elymi populi	151
Corycus.	208. 212. Demosth. & Eudemontis aductus. 190.	186 Embatus	71.
Coryphaison.	Demosthenis institutum	191 Entimus	152.
Cos insula	132 Demosth. cōsiliū de relinquēda Sicilia. 192	Eordia ciuitas	63
Cos Meropidis	214 Demoteles	99 Ephamidas Corinthius	140
Cranij po. 44.	Cranonii po. 43. Deorum duodecim ara	165 Ephesia festa	90
Cratemenes	152. Dercylidas Spartiata	219 Ephorum autoritas	32
Crateria. 131.	Cretes. 195. Derdas. 14.	Dercei. 64 Ephori fædera frangere contendunt. 135	
Crisseus sinus	54. Derus.	211. Ephorus	206
Crocylion. 88.	Crommyon. 103. Dialia festa.	30. Ephyre	12.
Crusis regio	57. Dictydienses cuperunt Thysson	134 Epicydidas.	128.
Cuma in Aeolide	71 Didyma.	86. Epidamus urbs.	6.
Cyclopes populi	151 Diemporus Onetaridæ Boeotio. dux. 57.	134 Diemporus	7.
Cydonia uastatur	59. Dienes deficiunt ab Atheniensibus. 146.	Epidamus expugnatur	8.
Cyllene	8. 59 Diniadas	Epidamus deditur	209.
Cylon Atheniensis	30. Diodoti oratio contra Cleonem	Epidauri magnam partem populati Pelo	
Cylon arcem aggreditur	ibid. Diodoti sententia superior fuit	74 pomponies.	50.
Cynethes Theolyti filius	64 Diomedon.	76 Epidaurium cum Argiuis bellum.	140
Cynuria	105. 129. 156 Diomilus prefectus	209. 218. Epipolæ quid	171
Cyprus à Græcis infestatur	23. Dion oppidum	177. Epipolarum situs & appellatio	177.
Cypro arma infestuntur	27. Dionysiacum theatrum	111. Epipolæ captæ	191
Cyrus primus rex Persarum	4. 53 Dionysii cædes	228. Epitadas	95. 101. 102
Cyrenei. 195. Cyrrhus oppid.	64. Dionysia.	229. Equites apud Lacedæmonios	144
Cythereis	120 Diotimus Lacedæmonius	131. Eras oppugnatur	209
Cytheriorum magistra	105. Diversorū ducentum pedum extructū. 82	12. Eresus	69
Cytinium Doricum.	Dioscoris	Eresus	230
D Amagon dux	88. Dius oppt.	119. Eretricens	195.
Damotimus Naucratis	87. Doberus.	63. Erineus	26. 105
Dardanum	121 Dolopes populi	24. 139. Erythræi	206. 208
Dardanius quos subegit.	231. Dorcis	23 Eryx oppidum	151
Darni legati	5. Dores populi	4. 87. 172. Erycis Veneris templum	163
Dascylitē prouincia accepit Artaba.	206 Doricum bellum	50 Eualias Spartiates.	209.
Daulia à Tereo incolitur	31 Doricus Rhodius uictor	66 Euarchus tyranus	44
Declea oppidum	44. Doricus.	213 Eubœa debellata	37.
Decem uia oppidum	184. 206. Dorus	III Eubœam Atheniensis futantur	43
Decem scribarum electio apud Athē.	24 Drabescus oppidum	24. 117 Eubœa omnis subacta à Lacedæmo.	27.
Decemvires leges	221 Drimysa oppidum	212. Eubœi ad Lacedæmo. deficiunt	206
	221 Droi	64. Eubœi	227

I N D E X O P E R I S.

Euboii populi	24. Goaxis	118 Hierophon Antimnesti filius	90
Eucles	179 Gongylus	180. Hippagretus	102
Euclides	152. Gortynia	64. Hipparchus	162
Euctemon	212. Græcia instabiliter olim habitata	1. Hipparchi cædes	5.
Euetion Atheniensis dux	182. Græcorum latrocinia	2. Hippias Pisistrati filius	5. 165
Euhesperitæ	193. Græci sepe è suis sedibus expulsi	4. Hippie tyrannis	165.
Eumachus Chrysifidus.	44. Græcorum res nautica	4. Hippie occisio.	72.
Euphamidas Aristonymi Atheniensium	Græcorum in Brasidam affectio	118 Hippocles Menippi	208
prefectus	44.121. Græcorum coniurationes	135 Hippocrates	108
Euphemioratio Atheniensis legati apud	Græcorum emulationis certamen	159 Hippocratis exercitus	115.
Camarinenses.	172. Græcorum motus in Athenienses	205. Hippocratis exhortatio ad milites Athene	
Eupolpidas Daimachi	69. Grestonia	64. milites.	115.
Eupolion Locridis	88.89 Gylippi ad milites oratio	197. Hippolochidas	111.
Europus oppidum	64. Gylippus Peloponnesus repetet ab	Athe Hipponicus Calliae.	87.
Euryclus	178 menibus uexatur	208 Hippoïoides	144.
Eurylochus Locris Ozolis imperauit.	Gylippus Cleandridæ. 177.179.180.192	Hippotoxotæ Atheniæsum quot. 40.62.	
Eurymachus Thebanorum	89.91 Gylippus ad Syracusanos	185 Holophysus oppidum	119.
potentissimus	37 Gymnicum certamen	146. Homerius uersus ex hymno	
Eury machi cædes	38 Gyronii populi	43 οὐδὲ Απόλλωνα.	90.
Eurymedon fluvius	24. H Alex fluvius	89 Hostis uehementer solet nocere, at amicus prodeesse.	
Eurymedon Thuleis filius	84.104 Halia	25 Hyacinthia	177.
Euritanes populi	88. Halias	50 Hyacinthia	151.
Eustrophus	136. Halys fluvius. 5. Haliartij populi. 115.	Hyæi populi	89.
Euthidemus	183. Halicarnassus.	214. Hybla	168.
Euxinus pontus	65. Harmatus	231 Hyblon Hyblæi	152.177
Exhortatio Hippocratis ad mili. Ath. 115	Harmodius	131 Hyccarica mancipia	183.
Fœdera tricennalia inita	37 Harpagius	271. Hyccara nucus	168.
Fœdera inter Laced. & Athæ. 130. Hege sandrus Thesspieo	ibidem. Hege sandrus Lacedæmonius	184. Hylias fur	189
Fœderum imitorum uerba	130. Helixus	139 Hyllaicus portus	85
Fœderis percussores	132 Hellanicus historicus	224 Hyssæ oppidum	147
Fœderum ruptorum occasio	132. Hellenes unde dicti	24. I Apygæs	195.
Fœderū initia apud reliquā Græciā. 152.	135. Helleponus	.1. Iapygia	159.
Fœdera frangunt ephori.	135. Helorina uia	230 Iasius sinus	211.
Fœdera Atheniensium cum Argiuis, Mæ	tineisq; et Eleis ad annos centum. 138 Helos	169 Iasius diripitur	ibid.
Fœdera Argiorum & Laced.	146. Heracleæ	105 Icarus	72.230.
Fœminarum Corcyrenium virtus.	83 Heraclides	87. III.128. Idæ mons	232
Foni templum apud Athenas	41. Heraclenses	170.179. Idacus	231
Forma induciarum pangendarum.	120 Herculis sacra	139 Idomene capitur	64.92
Formula societatis inter regē et La.	209 Hermæ lapidæ	200. Iellysus	215.
Formula passionum	213 Hermionidas Thebanus	158 Ignominia notati	134.
Fortuna quid. efficiat	76 Hermionis	66 Illyrij	122
Allienæ populi	88. Hermocratis oratio ad Sicilienses	50. Imbrij popu. 66.195. Imraea.	93.
Gauletes Cara	225. Hermocratis ad Syracusanos orō	106 Imera urbs	168.18
Gapselus Thasiorum colonia	118. Hermocratis orō apud Camarinenses.	160. Inarus Libyus	25
Gela	106.152.202. Hermocratis suspicio	171 Inarus Libyorum rex in crucē actus.	26
Gelatinus ager	168. Hermocratis admonitio	200 Incendij uis	56.
Gelo populi	196 Hermocratis commentum.	170. Inducia inter Laced. & Athenienses. 120.	
Gelorum cum Camarinæ induciæ. 106	Hermon prefectus uigilum	200 Induciarum pangendarum forma	ibid.
Gelon tyrannus	177 Hesiodi cædes	221 Induciarum oratores	122
Gereſtus	65. Hessij	88. Inessai. 177.	Iolaus dux 15
Geranicae promontorium	25 Hestiaenæs	89 Iones populi	4.173.195.
Geraniemons	109. Hestiaenæs incolæ ciuiiuntur ab Atheni-	195. Ipnenses 89	Irenæi 196.
Getæ populi	62. ensibus	Ister fluvius 62.	Isthmi 2.
Gigonum usq; peruenere Athenienses. 15	Hestiodorus Calimachi	27. Isthmiorum celebritas	207
Glaucæ Micales	224 Hieræ	54 Istione 86.	Istione mons 104
Glaucæ prefectus nauis	13. Hieræ populi	86 Italia.	4.
		87 Italia unde Italus rex	151.

I N D E X O P E R I S.

Ithome oppidum	24. Lemnii populi	66. 195. Malum malo sanguine oportet.	143.
Itones populi	126. Leocorium	5. 166. Mamertinorum deditio	87.
Itys obitus aut fabula	44. Leocrates Strobi filius	25. Mamertini populi	164.
Iunonis templū ab Andocrate cōditū. 70.	Leon dux	87. Mantinei à Lacedæm. deficiunt	132.
Iunonis tēplū deflagratū. 125.	(82. Leon Lacedæmoniorum legatus. 137. 218. Mantinei	195.	
Iusurandū domesticū Athē. & Lace. 130. Leon locus. 177.	Leontini. 86. 126. Mantinei populi	125.	
Iusurandum confederatorum	138. Leontychides Lacedæmoniorum rex. 22. Mantineorum fugā	191.	
Iupiter Ithometa	25. Lepreطارum bellum	133. Manus ferrea.	197.
Iupiter Nemæus	88. Leprem	134. Manus ferreae remedia	ibidē.
L Acedæmonij Italos ac Siculos in Lesbos omnis præter Methymnam defē- Marathon			5.
auxilium uocant	38. cit ab Atheniensibus	56. Marathusſa	212.
Lacedæmonij que ciuitates auxilio sue- Lesbiorum multatio		77. Maria urbs super Pharam	25.
Lace. edictum ad socios. 39	(rūt. 39. Lesbiorum defēcio.	206. Massarius Spartiate	85.
Lacedæmoniorum cultus uictusq;	2. Leucadii pro Lacedæmoniis	39. Massiliam Phocenses incolunt.	4.
Lacedæmoniorum libertas.	5. Leucadii	196. Mecyberna capta	135.
Lace. cohortati socios ut cām dicerēt. 16.	Leucas Corinthiorum colonia	8. Medeon	90.
Lacedæmoniorum suffragia	22. Leucimna promotorum Corcyrae. 8. 84. Medicum Atheniensib. pugnauerunt.	5.	
Lacedæmoniorum plebiscitum	22. Leuconicum	10. Medi ab Atheniensibus inuaduntur. 24.	
Lacedæmoniorum & Athē. dissensio. 25. Leuctra		140. Medi populi	65.
Lacedæmon. & Athē. conflictus	26. Lex de bellicis muneribus Lacedæ.	143. Megabatus præses Dascylitis	31.
Lacedæ. tarditas in puniendo	32. Lichas uirgis caſus	139. 145. Megarenſes exiles reuocant	110.
Lace. le. legati ad Athenienses	34. Lichas	225. Megarenſes extra Peloponneſum	39.
Lacedæ. legati enumeratū aliquot.	53. Ligyi populi	151. Megara incurrit ab Atheniensib.	44.
Lacedæ. legati trucidantur	ibidē. Limera	105. 180. Megareſes à Lacedæmonijs deficiunt.	25.
Lacedæmoniorum conatus	95. Limnae	57. Megarenſum commentum	108.
Lace. ab Atheni. inducias petunt	96. Λιμός	50. Megarenſum & Atheniſum pacta. 108.	
Lacedæ. oratio apud Athenienses	97. Lindus	215. Megarenſes	195.
Lacedæ. in dicendo obseruantia	ibidē. Literæ Perſe ad Lacedæmonios.	104. Melæi	126.
Lacedæmonii cuiusdam reſponſum.	102. Lithotomia cuſtodia	204. Melanthus	206.
Lacedæ. & Athē. diſſentient	43. 134. Lithotomiarum ſitus.	ibi. Melcas Lacon.	66.
Lacedæmo. reſponſio ad Argiuos	136. Locri epizephyrii.	180. Meleſia	216.
Lace. legati p Alcibiadē decipiūtur. 157. Locri Lacedæmoniis præſto erant.	39. Meleſippus Diocriti filius Athenas mit-		
Lacedæmoniorum terror	143. Locris ab Atheniensibus inuaduntur	Melichius Iupiter. 30. titut. 40.	
Lace. ad tibicinū cantū inceſſus ad præ-	Locri Ozoli	25. Melincus ſinus	205.
Lacedæ. exercitus ordo. 145.	(lia. 144. Lorenſum & Phocenſum bellum.	133. Meliorū uer. ad Athē. 147. 148. 149. 150.	
Lacedæmoniorum uictoria	144 Logographi	6. Melitia. III. Melon	87.
Lacedæ. cum Argiuis paciſcuntur. 145. Λοκροί.		50. Melos iſula	147.
Laches Melanopi	86. Lorymi.	214. Menander Atheniensis	183.
Lacon Aimnesti	77. Lucinia prius philomena	44. Menda ab Athen. occupatur	124.
Leſpodia	226. Lune ſplendor	192. Menda deficit ad Lacedæmonios	122.
Leſtrigones populi	151. Luſtralia festa Athē.	90. Menda urbs	121.
Leodicum	125. Lyceum	140. Mendæorum colonia Eione	94.
Labdalum.	178. Lichas	213. Mendesium.	27.
Labdalum capitul	181. Lycophron	103. Menecrates Amphidori	121.
Lamachus	110. 153. Lycus Thrasibuli pater	223. Menedæus.	91.
Lamachi ſententia	164. Lynceſte	63. 122. Menedatus Spartiate.	89.
Lamachi cedes	179. Lyncus oppidum	122. 124. Menon præfectus Pharsalorum.	45.
Lampſacus	219. Lyſimelia palus	194. Messana capitul	95.
Lariſſa	231. Lyſistratus	119. Messana fit Lorenſum	126.
Latmos iſule	72. M Acarius	91. Messana oppidum	170.
Laurus mons	50. Macedones quibus præſunt.	63. Messapij populi	89.
Laurii argentiſodine	176. Macedoniam maritimam adepti ſunt Tc. Messenij expugnant Phiam.	45.	
Leſei 62. Lebedus	209. menide	65. Messenij	84. 194.
Leſtus	231. Machaeriferi	ibidē. Messeñorum mancipia	24.
Lecythus. 119. Lecythū capitul.	120. Malea	214. Methone oppidum	43. 103. 155.
Legati Argiuorum apud Lacedæm.	136. Maliacus ſinus	88. 116. Methydrium. 141. Melihymna. 68. 210.	
Lemnos.	231. Maloentis Apollinis feſtum	65. Melihymnei. 195. (250.	

I N D E X O P E R I S.

Milesii	195. Nicias Cretensis	59-77.87. Opus oppidum	44.
Milesiorum contra Samios bellum.	27. Nicias Nicerati	121.124. Oraculum Pythicum	41.
Nimas	212. Niciae repugnat Alcibiades	157 Oratio Archidami regis	39.
Mindarus successor Astyochi	225. Nicias	153. Oratio Pericles funebribus.	45.
Mineru <i>z</i> simulacru <i>m</i> quot taleta auri. 40	Niciae oratio ad Athenienses	153 Oratio Corcyren <i>s</i> . apud Athene <i>m</i>	89.
Minoa insula	77.108.120 Niciae oratio ad Athenien <i>s</i> . altera	157 Oratio Corinth. ad Athenienses	10.
Minos insularum Cycladum dominus.	2. Niciae sententia	164. Oratio Corinthi. apud Lacedaemon.	16.
Minycum	110. Niciae deditio	204. Oratio Atheniensium apud Laced.	18.
Mityleneorū discrīmen et multatio.	77 Niciae uerba ad milites	169 Oratio Archidami regis apud Lace.	20.
Mitylene	65 Niciae epistola ad Athenienses	181. Oratio Sthenelaidē ephori apud Lace.	21.
Mityleneorū apud Lacedae. oratio.	66. Niciae oratio ad milites	196 Oratio Corinthiorū apud Lace. de.	28.
Mitylenae. ab Athen. defectionis cā.	67 Niciae desperatio	198 Oratio Pericles apud Athenienses.	34.
Mitylenai cū Athenien <i>s</i> . paciscuntur.	71 Niciae oratio ad milites	201 Oratio Pericles iucundissima	58
Mitylene ab Atheniensibus capitur.	210. Nicomedes Cleombroti filius	26 Oratio legatorum Platæen <i>s</i>	54.
Molossi.	57. Nicostratus Diotrepheis Ath. dux.	83.121 Oratio Phormionis Athen. ad milites.	60.
Molycrion Corinthiorum colonia	89. Niconidas III.	(124. Oratio Mitylenae. apud Lacedaemon.	66.
Molycrium promontorium	59. Nicon Thebanus	184. Oratio Cleonis apud Athenien.	72.
Morbo implicitus Athen. exercitus.	191. Nisa oppugnatur	89 Oratio Diodoti dicentis sententiam Cleo-	
Morgantina	107. Niscam Athenienses exciderunt	44. ni contrarium.	74.
Mortuum causa	49. Nisæa oppidum	62.98. Oratio Thebanorū contra Platæen.	80.
Motya oppidum	151. Nisæorum deditio	109 Oratio Demosthenis ad milites	95.
Munichia	229. Notion urbs	71 Oratio Lacedaemon. apud Athenien.	97.
Muri Peloponnesi. structura.	69. Nouem fistule templum	41 Oratio Brasida ad Acanthios.	112.
Mycalæ insula	22. Nouem uitæ oppidum	117 Oratio Pagondæ ad milites	114.
Mycallæsus capitur.	187. Nouus murus	104 Oratio Gylippi ac Syracusanorum ad mē	
Mycene urbs	5. Numerus occisorum	103 lites	197.
Myconus	71. Numerus nauium ab Atheniensibus	ca- Oratio Hermocratis ad Sicilienses.	106.
Mygdonia	14. Nymphodorus Abderites	232. Oratio Brasida ad milites	125.
Myle Messaniorum	87 Pythei filius	44 Oratio Brasida ad Peloponnesos.	127.
Myletidæ	152 Domanti	64 Oratio Niciae apud Athenienses	153.
Myletes in tres partes distinguitur.	Ocantenses	89 Oratio Alcibiadæ apud Athenienses.	155.
Myones insula Teiorum	71 Oenon	ibid. Oratio Niciae apud Athenienses.	157.
Myones	89 Oeniades. 27.	Oenoë. 230. Oratio Hermocratis apud Syracus.	160.
Myronides dux Atheniensium	25. Oenoë muris prædicta	41. Oratio Athenagoræ apud Syracusa.	161.
Myrcinus ciuitas	118 Oenussa insula	210. Oratio Hermocra. apud Camarinens.	171.
Myrrhina Callide Hiperochidæ fil.	166. Oesyma Thasiorum colonia	118 Oratio Euphemii Atheniens. legati apud	
Myscon dux Syracusanorum	225. Oetei pc. puli	205 Camarinenses.	174.
Nayus oppidum	69. Oligarchia quid	110.162 Oratio Niciae ad milites	196.201.
N Aualis pugna instructio	58 Olorus pater Thucydidis	233. Orchomenus deditur	142.
Nauale præl. Syrac. atq; Ath.	Olpe capiuntur ab Ambracijs	90. Orchomeno infertur bellum ab Ath.	17.
Nauale præl. alterum. 190. (nicenf. 189)	Olympia certamina	139 Orcum ubi. 229.	(86.
Nauale præl. Atheniæ. atq; Syracuf. 194	Olympici loci capiendi cōmentum.	168. Ordo exercitus Lacedæmoniorum.	143.
Nauclides Plateensis	37. Olympias festum	66. Orestes Echecratidæ filius	27.
Nauigia veterum	3. Olympij Iouis templū apud Athenas.	41. Orobie	86.
Nauium primi excoxitatores	4 Olympus mons.	Hi. Orcodus	57.
Nauium edificatio	205. Olyntbi situs	15. Oropi situs.	229.
Naumachia Syracusanorū & Atheniæ.	Olynthus oppidum	14. Oropus	87.219.
ad Plemmyrium	185 Olynthus Chalcidica	122. Oropij Atheniensibus subditi	43.
Naxij ab Atheniensibus subiguntur.	24 Onasimus Megacis	121. Oscium fluuius	63.
Naxus Chalcidica	99. Oneus mons.	103. P Achates Epicuri filius	69.
Naxus.	164. Onomacles	233. Pachetis geste	72.
Naxij	95 Onomaches	212. Paxtonum formula	213.
Nemeus Jupiter	88. Onomocles	210. Paxtones inter Lacedæmonios et regem	
Nericum	66 Ophionei populi	88 societatis	219.
Nefrus fluuius	65 Ophiones populi	ibidē. Paeanismus	192.
Nicanor	57. Oppugnandi callidū inuentum	116. Paana cancre	13.61.
Nicasius Cecall.	121. Optimates quā	216 Pedaretus	211.212.

I N D E X O P E R I S.

Pædaretis sedulitas	212. Peloponneses post triennale foedus ine-	Phoenicus portus	212
Pædareti cædes	218. unt cum Athenien. quinquennale.	27. Phœnices	2
Pœones populi	62 Peloponneses Atticæ depopulantur.	27 Phœnices Siciliae incole	151
Paganæ oratio ad milites Boëtios.	114. Peloponnesum nauium confusio	58. Phœnissarum nauium ad Aspendū appul	-
Pales urbs Cephaleniorum	207 Peloponneses uincuntur	91 sarum numerus	226
Palenses	44. Peloris	98 Phormionis prudentia.	58.
Palirenses populi	ibidē. Peparathum	86. Phormio	50.
Palladis Chalcidonie piacuum tollitur.	31. Peræbia	111 Phormio Aesopi filius	15.28
Pammilus	152 Perdiccas	44.62 Phormionis Athen. oratio ad milites.	60.
Panactum	126 Perdicæ in Arrhibeū expeditio.	112.122 Phrynes	206
Panei populi	64. Perdiccas à Peloponnesibus dissociatus	Phrynichi epistolæ clamdestine	217
Panarus.	111 Atheniensibus iungitur	123. Phrynicus	221.227.210
Panathenea festa	166 Perdicæ cū Atheniersib. foedus.	125. Phrynichi cædes	228
Panathenaica pompa	5 Perdiccas Alexandri filius	14 Phthiotia. I. Phrycus murus.	139.
Pandion Prognis pater	44 Pericles Xanthippi Athen. dux decimus.	Physca	63
Panharmus	59.151 Periclis concio ibidem.	(274. Phytia.	90.
Pantacus flumen	152 Periclis prudentia.	42. Piaculum Atheniensum	30
Parali qui	222 Periclis oratio funebris	45 Pieria	65
Parala nauis	72.84. Pericles piaculi Athen. affinis.	51 Pierius mons.	128.
Paralij populi	87 Periclis apud Athenienses oratio	34 Piericus.	65.
Paranai	57. Periclis oratio alia	51 Pindus mons.	64.
Parrhasii	43.154 Periclis mors & laus	53. Piræi murus	23.227
Parnassus	88 Perieres	152. Piræus Atheniensis portus	62.
Parnethus mons	45 Peripolion capitur.	89. Piræi murus diruitur	218.
Pasitellidas	125 Pestis Atheniensum	48.86 Piraite regio	43
Patre urbs	58 Petra Reginorum	189 Piræi	ibidē.
Pausanias ducatu priuatur	23. Phacium.	111. Pisander	217
Pausanias ad Xerxem epistola.	31. Pheax	126 Pisces promontorium	43.
Pausanias in uincula coniunctur	32 Phædimus Atheniensum legatus	Pisistratus tyranus	89.165
Pausanias distichon in tripode	ibidem. Phagres.	53. Pisistrati epigramma	166.
Pausanias iubetur comprehendendi	ibid. Phænæ sacerdos	125. Pisistrone Hystaspis	28.71
Pausanias interitus	ibidem. Phalerum uersus murus extruitur	26 Pitanares cohors que	5.
Pegæ	98 Phalericus murus	40 Pittia accusatio	82
Pela	212. Phalius Corinthius	6 Pittia cædes	85
Pelasgicum templum	41 Phæne	210 Pittiodorus Thebanus	110.
Pellene	121. Pharacus	102 Pittacus rex	118.
Pellæ Macedoniae	64 Pharnabazus.	206.215 Platæenium legatorum oratio.	54.
Pellenenses Laced. auxilio.	39 Pharnaces Pharnabazi	53 Platæa à Thebis quantum absit	38
Pelops unde Peloponn.	3. Pharsalij populi	45 Platæa Boëotia Atheniensis sociæ tradi-	-
Pelopon. uincunt Corcyrenses	59. Pharsalus Theßalias	27 Platæenses ab Athè. (tur Theban. 37	-
Peloponnes. Atticam inuadunt	84. Pharsalus	111. iniuiti deficiebant.	ibidem.
Peloponnesum fuga	93 Phæfelis	227 Platæenium contra Thebanos subita re	-
Peloponnesiaci belli diuturnitas.	108 Phæaces populi	7 bellio	ibidem.
Peloponnesum naues	132. Phenomachus Callimachi	54. Platæenium perfidia	38
Peloponnesum uictoria	188. Pherei	43. Platæenium sedulitas.	58.
Peloponneses uincuntur	229. Phia	43.88. Platææ obsidio.	54.55.
Peloponneses causa bellorum	61 Phia expugnatur à Messenijs.	ibid. Platæenium de obsidione consilium.	69
Peloponnesum concio.	6 Philippus	14 Platæenses per castra hostium perrum-	-
Peloponnesiaci belli longitudo & detri-	15. Philocharidas Eryxidaidæ	121.137 pentes sugam capessunt	70
Peloponnesi urbes. 38.	Philoctetes	3 Platæenium & Pelopon. scædra.	77.
	(mentu. 6. Philomena in luciniam	44 Platæenium apud Laced. oratio	77.
Peloponneses in Atticam.	48. Phliatia	180. Platæenium cædes.	82.
Peloponnesus	1. Phlius oppidum	125 Platæarum den. olitio.	ibidem.
Peloponnesum exercitus in Atticæ.	41. Phocæ locus	126 Platæensis populi.	195.
Pelopon. ab Atheniensib. inuaditum.	43. Phocenses Laced. auxiliū præstabant.	39. Plaustra uice muri.	37.
Pelopon. & Syracusanorū fuga	232 Phocenses contra Dores	26 Plemmyrium	181
Peloponnesiaci belli causa	15 Phocensiu & Locrensiu bellum	133 Plemmyrium capitul	185

I N D E X O P E R I S.

Pleurot	89 Rhegini	86. 95. 172. Sicilia ambitus.	151.
Plistarchus Leonida filius	52 Rhegii multo tpe seditionib. agitabatur.	Siciliensium sententia	197.
Plistoanax rex Lacedemoniorum	42 Rhegii Italiae pmonorii. 163	(93. 98. Siculum bellum.	87.
Plistoanax Pausaniae regis filius	26 Rhenia insula.	4. 90 Siculum fretum	98.
Plistoanacta accusator	129 Rhiti loca ubi	42 Siculorum origo	172.
Poetarum mos	3. Rhitum.	103. Siculorum defctio ad Athenienses.	175.
Policnites	59. Rhodope mons	62 Siculi Sicilienses	188.
Polis uicus	89 Rhodus.	213. Sicyonij uincuntur	26.
Polla Macedonum	63. Rhodus ad Peloponnesos deficit	215. Simonides dux.	94.
Polles rex	126 Rhœtium	231. Simus	152.
Pollucis & Castoris templū	83. 119 Rhypica locus.	188. Sinti populi.	63.
Polyanthes Corinthius	189 S Abylinthus	57 Siphæ oppi. soli Thespici	110.
Polycrates Samiorum tyrannus	90 Sacon	152 Sitalces filius Terei	44.
Polydamidas praefctus	122 Sacrū bellum à Laced. sumitur.	27. Sitalcis Odrysif Terei si. expeditio	62.
Polymedes dux Larissiorum	43. Sadocus	44. Sitalcis interitus.	117.
Popularis status	162 Salethus Lacede..	70. Societas inita uerba	131.
Potamis dux Syracusanarum nauit.	225 Salethi cædes	72. Societas inter Lacede. & regem	209.
Potidæa pugna commissa ab Atheniensi- Salaminem inuadunt Athenienses.	bus. 37.	27 Socrates Antigenis filius	43.
Potidæenses.	Salaminia nauis	72. 84 Solion Corinthiorum oppidum	133.
Potidænia gesta	14. Salynthius Agræorum rex	11. 93. Solion usq; nauigavit Demosthenes	88.
Potidania expugnatur	28 Samæi populi.	44. Solois oppidum	151.
Prælrium nocturnum & anceps	88. Saminthum populatur Agis	141. Solygius collis	109.
Praſie	191 Samij	195. Solygia castellum	ibidē.
Priapus	50. 180. Sami situs.	224. Sophocles Sostratidæ	99.
Priene	232. Samiorum facinus	209. Sophocles dux Atheniensium.	104. 107.
Proclis cædes	27. Samiorum factio	212. Spartolus oppidum	57.
Progne Pandionis filie	89 Samiorum contra Milesios bellum.	27 Sparte quantum distet à Pylo	94.
Pronnei populi	44 Sana oppidum	119 Spes plurimum officit	76.
Procerium Thucydidis	4. Sandius collis	69. Sphaeræria insula	94.
Proschium Aetolie	25. 4 Sargeus Sicyonius	184. Stagirus Andriorum colonia.	113. 126.
Prosopitis insula	89. Scandia	105. Status paucorum instauratur	220.
Proteas Epicles filius	26 Sceptrum Agamemnonis	3. Status paucorum sublatus	230.
Proteus Atheniensium dux	12 Scholasticorum clades atrocissima.	187. Stipendium militare	138.
Proxenus Capitonis	43 Sciona ciuitas	121. Stipendium menstruum	212.
Ptelei proditio tentata	89 Sciona muris conclusa	125. Stipendium classiarium Athे.	215.
Pteleum	212. Sciona expugnatur	133. Stratus	57.
Ptychia insula	210. Sciona ab Atheniensib. recuperata.	125. Strati obſidio	58.
Pugna acris	104. Sciritium oppidum	134. Stratiorum trophæum	ibidem.
Pugnas ad Olpas.	229 Scirphondas	187. Stratonice datur Seutho in matrimonio.	
Pycne	91. Scomius mons	62. um. 64.	
Pydna oppugnatur	230 Scyros insula	24. Stratos oppidum	64.
Pylos oppugnatur.	14. Scythæ populi	62. Strombichides	208. 212.
Pylos	94. Seditionum occasiones	84. Strongyle	86.
Pyra	92. 102. 195. Seditionis mala commemorantur.	85. Strophacus	III.
Pyreus	69. Sedulitas militum Atheniensium	94. Stryenses	195.
Pyrrha	207 Selinuntij	195. Strymon fluius	62. 182.
Pyſtilus	70 Selinus	152. 164. Stryphon	102.
Pythagelus Phylida Boeotiorū dux.	152. Sententia memorabilis	116. Sunium munitur	206.
Pythen Corinthius	37. Sermylij populi	130 Sybota	12. 13. 89.
Pythodorus Athenien. præses.	179. 199 Sestus oppugnatur	22. 219. Syca obſidetur	178.
Quadrinventorū in curiā introdu-	Seuthus rex	231 Sylue incensio. 100.	Syma. 214.
Quadrinventi uiri.	Quadrinventi uiri. 221. (Aio. 221 Sicanii populi.	63. 117 Symethus flumen	168.
Querela eſi amicorum.	17. Sicanus urbs	151. Syracusanum bellum.	86.
R Eipublicæ tria pernicioſa.	74 Sicanus Excesti filius	192. Syracusanu cū Atheniensib. configit. 98.	
R Eſponſum cuiusdā Lacede. festi.	Sicanus prefctus classis Syracusa.	170. Syracusanis alter ex magistratib. q̄ re-	
Rhamphias. 128.	Cum. 102. Sicilia,	199 ſpondet.	162.
		4 Syracusanorū in Athenienses pbrg. 162.	

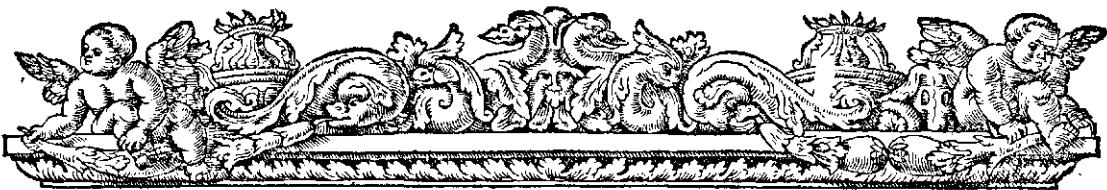
I N D E X O P E R I S.

Syracusorū et Atheniensū cōflict. 169	Theopompus	234	Tisandrus	89.	
Syracusani duces. 170.	Theramenes Agnonis filius	221.	Tissaphernes Peloponnesib. reconcilia-		
Syracusorū bellicus apparatus. 171	Therma potiti Athenienses	14	Tissaphernes. 206. <i>(cur. 218)</i>		
Syracusorū clades 178	Therma oppidum	44.	Tissaphernes cum Lacedemonijs societa		
Syracusani uincuntur. 179	Thermopylē. 87 Thermo Sparta. 207	207	tis formula	209.	
Syracusorum uictorie. 182. 190. 192	Thescus regno Atheniensum potitus. 41	210.	Thissaphernes Alcibiadis		
Syracusano. admilites oratio. 197	Thessai templum	167.	Titulus lapidicus de tyrānorū scelere. 166		
Syracusorū et Peloponensū fuga. 232	Thespientes populi.	115.	Tolophus. 89. Tolophonij. ibidem.		
T Ablantij barbari, gens Illyrica. 6	Thespientium muri diruti	125.	Tomius. 120. <i>Torilaus. III.</i>		
Talēta Atheni. mille intacta ex le	Thessalia	1.	Torone capitul	126	
Tamus Ionie prætor. 212. 226. <i>(Gib.</i> 208	Thessali Atheniensum adiutores	45.	Torona Chalcidicea	119.	
Tanagra Boeotia oppidum. 26.	Thessali populi	78.	Trachinij. 87. <i>Tragia insula. 28.</i>		
Tanagrai. 115	Tantalus capitul. 106	Treres populi		62.	
Taurus Echetimida Lacedemonius 121	Thraeces ad aglonem qui. 64.	(64.	Tria reip. pernicioſa	74.	
Tea urbs. 208.	Tegeate. 125	Thraeces machærophori	186.	Triballi	62
Teij populi. 195	Tellias. 179.	Thraeces portæ. 127.	Tributi uigesima exigitur	187.	
Telluris sue Apollinis templum. 141	Thracū in Mycalestos truculentia. 187.	Triginta uitrorum tyrannis		234.	
Temenidae 63.	Thraconides Corinthius	182.	Trinacria Sicania	151	
Templa inhabitantur ab Atheniensibus, Thrasicles praefectus.		208.	Triopij situs	213	
quibus domus non erant. 141	Thrasibulus trierarchus	322.	Triozē oppidum	27. 42	
Tempus obſidionis Atheniensum 102.	Thrasillus praeses militū ibidem. <i>Or.</i> 230.	323.	Tripodiscus uicus	109	
Temporum distinctiones more Thucydi-	Thrasyllus lapidari cœptus.	142.	Tritanes, alijs Tritænenses	89.	
Tenedij. 65.	(co. 131) Thrasymelidas Crateficiis	95.	Træzene. 27. <i>Træzenis. 50.</i>		
Tenedos. 71.	Tenij. 121. Thriasius campus	42.	Trozena. 98. Trogilus locus. 178		
Tereus Dauliam incolit	44 Thronium capitul	43.	Troianum bellum	5.	
Terea flumen 164. 177.	Thucydides peste correptus	48.	Trophea Corinthiorū et Corcyrenſiū. 15		
Terineus sinus	180 Thucydides in tradendo fides	6.	Trophea duplicita	61.	
Terrænotus in Eubœa	86. Thucydides Atheniensis	28.	Trotillum locus	152.	
Terremotus in Corintho	213 Thucydides Olori filius.	117.	Turres murorū Atheniensum inhabita-		
Teuglussa insula.	214 Thucydidis descriptio	152.	152. Tyrrheni. 194. <i>Catur. 41</i>		
Teutipli Elei oratio ad duces Athen. 71.	Thucydides exiliū	ibidē.	V Erba initæ societatis	131.	
Thapsus	177. Thucydides Pharsalinus	228.	Vicesimæ exactio.	165.	
Thasii respub. immutatur	220. Thucydidis epitaphium	224.	Vlysses quā deuenit ad patriam	98	
Thasii pugna nauali ab Atheniensib. uin	Thucydidis proœmium	ibidem.	Vrbs uocatur summa ps urbis Athes. 41		
Theagenes Megareſis. 30. (cuntur. 24.	Thucydidis exiliū et historia.	ibi.	Vulcanus in Hieræ creditur exercere		
Thebani Thraces persequuntur. 187	Thuria. 167. 188.	Thuriate. 24.	ærarium	86.	
Thebanorū contra Platæenses oratio. 80	Thurini	195.	X Enares <i>Or.</i> Cleobulus ephori. 135		
Thebanorum clades maxima.	37 Thyamus mons	90.	Xenaris cædes	139.	
Thebani dedunt se Platæensi.	38 Thyamis amnis	15.	Xenoclides Euthyclis	93	
Theænetus Timidi.	69. Thyrea incolenda datur	43.	Xenophantidas Lacon.	218	
Thelamiae naues	101 Thyrea. 105	106.	Xenophon	234.	
Themistoclis uafrum confilium	22 Thyrea urbs	136.	Xenophon Euripidis.	54.	
Themistoclis profugum	53 Thessalus oppidum	119. 134.	Xerxis epistola ad Pausaniam.	31.	
Themistocles ab Admeto dimittit	33 Ticheon. 88	Tilatei populi. 62.	Z Acynthij	195	
Themistocles ad Artaxerxē epistola. 33.	Timagoras	206. 213.	Zacynthus urbs Peloponēsi.	38	
Themistoclis præconium.	ibidem. Timocratis interitus	61.	Zancla unde appet	152	
Theocles.	151 Timoxenus Timocratis Atheniëſis. 44		Zazynthos insula	53.	
Theogenes	100 Tisamenus legatus	87.	Zenon Thibanus	184	

E R R A T A.

Nume. 10. uer. 20. cuiquam confederatos. Nu. 2. 4. uer. ulti. Ithomæ erant. Nu. 26. uer. 18. dispicere. Nu. 27. uer. 5. ab Oreste Echæratida filia Thessalum regis fug. Nu. 28. uer. 21. Ex Athenis. *Or.* uer. 35. inc. mben.

Nume. 32. uer. 12. emulatione, ne. Nu. 64. uer. 5. Atalantam. Nu. 86. uer. 18. Camarinam. *Or.* deinceps si occurrerit. Nu. 115. uer. 17. Haliartij. Nu. 125. uer. 18. Phliuntem. Nume. 130. uer. 20. Stagirus. Nu. 131. uer. 44. Aesiasq; undecimi. Nu. 139. uer. 24. audientibus, rur. Nu. 152. uer. 15. urbem à. Nu. 169. uer. 1. otium copias. Nu. 183. uer. 10. sub dio agent. Nu. 196. uer. 16. utriq; parti sua. Nu. 197. uer. 8. obfuit, scr. Nu. 199. uer. 36. maxim cæſum ire. 212. uer. ultimo. Mimenti. 221. her. 29. Agnonis filius.

S T H V C Y D I D I S A T H E -
N I E N S I S H I S T O R I C I G R A -
V I S S I M I H I S T O R I A R V M
P E L O P O N N E N S I V M L I
B E R P R I M V S .

Præfatio.

H V C Y D I D E S A T H E N I E N S I S bellum Peloponnesiū Atheniensiumq; quod inter se gesserunt, cōscriptis, exorsus statim ab eo morto: sperans etiam fore tum magnum, tum superioribus memorabilius, certis hinc signis, q; & utrigi florabant omni ad bellum apparatu, & cætera Græcia Bellum Peloponnesiacum. è suis finibus ad alterutros accessit, alijs quidem protinus, alijs uero post consultationem. Etenim maximus hinc Græcorum motus extitit, & quadam ex parte Barbaro: ac, prope dixerim, plurimorū hominum. Siquidem quæ ante nos natos, quæq; uetus stiora adhuc fuerunt, plane comperta esse propter

tia in alias ciuitates adducentibus, singulos iam maxime propter linguae commercis, Hellenes, id est, Græcos, esse uocatatos. Quæ res longo tpe nō potuit obtineri, qd indicat p̄cipue Homerus, qui diu post Troianum bellum natus, nequaq; cūctos sic uocauit, nec alios, q; qui cū Achille ex Phthiotide, qui & primi Hellenes fuerit. Danaos uero & Argiuos & Achæos in carminibus prædicat, nec tñ appellabat Barbaros, ea re, q; necdum Hellenes, id est Græci, in unum nomen barbaro (ut mihi uide) oppositū cōcessissent. Qui igitur tanq; Græci essent oēs, & inter quoꝝ ciuitates cōmerciū eiusdem linguae erat, postea uno uocati noīe, nihil ante Troiana tpa propter inopiam & impermixtū uiae genus frequentes egerunt, sed in hanc expeditionem q; mari iam plerunq; usi essent exierunt. Nam Minos eoꝝ quos auditu cognouimus antiquissimus classem comparauit, maximamq; partem maris, quod Græcum nunc dicitur, tenuit; & insulaꝝ Cycla dum dominus, primus in earum plerisq; colonias posuit, Caribus electis, filiosq; suos constituit principes. Insuper quoad potuit latrones ē mari (ut credibile est) sustulit potius ut sibi redditus obuenirent. Nam & Græci olim, & Barbaroꝝ quicung in contine nente maritimū etant, quicq; insulas incolebant, ubi coeperunt crebrius alijs ad alios nauibus transite, ad latrociniū conuersi sunt ducibus non tenuissimis, tum sui quæstus, tū pauperū uictus gratia. Atq; adorti ciuitates muro uacantes, uicatimq; habitantes diripiebant, ac maximā uictus partem hinc cōparabant, nullo ob id pudore, non nihil potius sibi gloriosum. Quod declarant cum quidam etiā nunc in cōtinente, quibus decori est hoc egregie exercere, tum uetustissimi poetæ, apud quos illi ultro citroq; nauigātes interrogant, nunquid Matrones sint, tanq; non inficiaturos opus ut turpe, quod scire studebat. Et in mediterraneis etiam homines mutuo prædant, & adhuc pleraꝝ in Græcia uetus mos colit, uti apud Locros, qui uocantur Ozolæ, & Actolos & Acarnanas & hanc ipsam continentē. Quinetiam arma ferre apud hos ex ueteri latrociniō permaneat. Omnis em Græcia arma gestabat, q; uidelicet nec penates munitionibus cincti, nec difficiles mutuo incursions essem, uitamq; affidue sub armis agebant ritu Barbarorū. Cuius rei signum est ex gentibus Græciæ adhuc ita uiuentibus, publica hac inter omes aliqui uiuendi consuetudine. Inter quos primi Athenienses ferrum depositerunt, & ex illo soluto uitæ genere, in laetus trasierunt. Nec multū tēpus est ex quo seniores eoꝝ cultus. Iones. Lacedæmonio rum cultus ui flusq;. Atheniensium cultus.

Afianorum pugiles. Isthmi. Phœnices. Cares.

Quod p̄bat testimonio: Siquidē cū expiatet ab Atheniensibus hoc bello Delos, destructis sepulchris eoꝝ qui cūc in ea insula deceſſissent, supra dimidiū Cares agniti sunt, tum gñe armoy cū quibus sepulti erāt, tū ipso more q; nūc quoq; sepeliunt. Minoe aut̄ re nautica potito, libetius ultro citroq; nauigatū est, sublati ab eo insulaꝝ p̄donibus, in eaꝝ plerasq; deductis ab eodē colonijs, maritimū hoīes iā magis cōſciendæ pecuniæ dediti tutius habita-

Homerus.
Danai.
Argiū.
Achei.
Barbari.

Minos.

Latrocinia
Græcorum.

Armorum fe
rendorū mos.

Atheniensium
cultus.

Iones.

Lacedæmonio
rum cultus ui
flusq;.

Afianorum
pugiles.

Isthmi.

Phœnices.
Cares.

uerunt, & inter eos quidā, ut ditiores effecti, muris ciuitatē circū dederunt. Etenim cupi-
ditate lucrandi, & qui tenuiores erant sustinuerunt seruire potioribus; & qui potēto-
res, cū facultates haberent, minores ciuitates sibi obsequentes reddiderūt. Atq; hunc in
modū magis cū profecissent, insecuris tibibus ad Troiā cū exercitu profecti sunt. Ex qui Troianum bel-
bus mihi uideā Agamemnō tunc uiribus antecelluisse, nec tñ classem coegisse, qui du-
ceret Helenæ procos iure iurando Tindari adactos. Etenim ferunt qui exploratissime Agamemnon.
Peloponnesiū gesta à maioribus natu per manus tradita cognouerunt, Pelopem pri-
mū uī pecuniaꝝ, quā portans ex Asia ad parandam sibi inter inopes potentia uenit, & si
peregrinus erat, tñ cognomē regiōis obtinuisse, & postea ab ipsius posteris Atreo Aga-
memnone plus pecuniaꝝ fuisse cumulatum, Eurystheo per Aeacidas in Attica interfec-
to, cuius Atreus erat auunculus. Huic Eurystheus patrē fugienti propter Chrysippi
necem, cū ipse in expeditione ageret Mycenarꝝ, regni curam propter propinquitatē
delegauerat: ubi non rediit Eurystheus, amplius Atreum uolentibus Mycenæis Aeaci
darum metu, simul q̄ strenuus uideret esse & multitudinis studiosus, cum adesset re-
gno potitum esse Mycenarꝝ, & quibuscumq; sororis filius imperitauerat, maioresq; Pe-
lopidas q̄ Persidas extitisse. Quæ Agamemnon (ut mea fert opinio) accipiens, & præ-
terea re nautica longe cæteris præstans, exercitū cōparauit non pluribus ḡra q̄ metu
adductis. Constat enim eum & pluribus cū nauibus profectum esse q̄ quenq; alioꝝ, &
eas Arcadibus præbuuisse, ut Homerus testatus est, satis quoq; signi fuerit in sceptri tra-
ditione: Ait illum cōpluribus insulis & omni Argo imperitare. Quas insulas præter q̄
uicinas, ne autem non multæ fuissent, nemo qui foret in cōtinente tenuisset, nisi aliquid
classis habuisset. Quod coniectemus licet ex hoc quoq; exercitū quales prius extiterūt,
q̄q; Mycenæ exiguum oppidum fuit: aut si quid tunc oppidum pro magno habebat,
nunc non tale uideatur. Nec parum certo signo quis utatur ad nō credendum tantam
classem fuisse, quantā & poetæ memorarunt, & sermo obtinuit. Nam si urbs Lacedæmo-
niaꝝ desoletur relictis sacris & publicoꝝ opeꝝ pavimentis, multam opinor congressu-
ætatis defuturam potentiaꝝ fidem, quod gloriaꝝ apud posteros cedat. tametsi ex quinq; Peloponnesi partibus duas colant, & totius ditionem teneant, multorumq; extra eā fo-
ciorum, & tñ si ea urbs non frequens populo esset, neq; templis atq; sumptuosis operi-
bus prædita, pagatimq; uetusto more Græciæ habitaretur, manifestum est inferiorem
uism iri. Ac si Atheniensibus hoc idem contingeret, coniectare licet ex euidenti urbis
aspectum duplum uirium esse, q̄ sit. Itaq; debemus non prorsus fidem habere, nec ma-
gis urbium speciem considerare, q̄ uires, existimareq; illum maiorē quidē superioribꝝ
fuisse, sed ijs qui nunc sunt inferiorem, siquid hic Homeri poesi credere conuenit, quē
uerisimile est, utpote poetam, in maius eū ornando extulisse, q̄q; sic quoq; inferiorem
esse manifestum est. Ex mille nanq; ac ducentis nauibus fecit, Bœotiorum quidem sin-
gulas centenum ac uicenum uirorum, Philoctetæ autem quinquagenūt, demonstras
ut mihi uidetur maximas minimasq; cum magnitudinis cæterarum in nauium recési-
one non meminerit. Nam q̄ omnes essent in nauibus Philoctetæ remiges & iudem bella-
tores, aperuit. Quippe sagittarios fecit cunctos & remigantes. Neq; credibile est mul-
tos superasse in nauigando, exceptis regibus ac præfectis, cum præsertim transfretatu-
ri essent cū bellico apparatu, nec cataphractas (id est rectas naues) haberent, sed ueteri Cataphracte
ac magis prædonum more constructas. Ex quo inter maximas ac minimas medium te-
nenti non multi conuenisse uidentur, ut à cuncta Græcia communiter missi. Cuius rei
causa non tam extitit hominum quām pecuniaꝝ penuria. Cōmeatus em̄ defectu mino-
rem duxere exercitum, tantumq; modo quantū sperabant ibidem belligerando alitum
iri. Postq; autem appulerūt, prælio obtinuisse clarum est. Non enim muris exercitum
ac castra cinxissent. Ne hīc quidem copijs omnibus usos esse constat, sed ad agriculturā
Cheronnesi se conuertisse, adq; latrocinium cōmeatu non suppetente, quo magis Tro-
iani dispersis eis decē annos uī restiterunt, certates assidue cū ijs demū qui reliqui eēnt,
atq; eis pares, Quod si suppeditante illi cōmeatu Troiam adiissent, & conferti citra la-

trocinium agriculturæq; continenter bellū gessissent, facile in prælio superiores eam euertissent, euersuri minori & tpe & labore, si non infrequentes ea tm quæ aderat parte repugnascent, sed oēs in obsidione mansissent. Vē ob exiguitatem pecuniaæ & quæ ante Troianū bellum gesta sunt ualida fuere, & hoc ipsum qd illis celebratiū fuit, dat intelligi ex operibus minus fuisse fama ac sermone, qui de eo propter poetas inualuit. Qm̄ etiam post Troiana tpa Græci & è sedibus suis expulsi sunt, & alio se habitatum cōtulerūt, ne per ortum eis liceret augescere. Nā ipsorū ab Ilio reditu tā sero, & multæ res nouæ, & in plerisq; ciuitatibus seditiones extiterunt. Vnde qui exciderant urbes cōderunt. Siquidē Bœotij qui nūc sunt sexagesimo ab euersione Ilii anno, ex Arna electi à Thessalīs, incoluerunt terrā, quæ nūc Bœotia prius Cadmeia uocabat, in qua pars eorū quondā fuerat, unde profecti sunt in Iliū cū exercitu. Dores quoq; septuagesimo & ipsi anno Peloponnesum tenuere. Aegre aut longo tpe plane pacata Græcia, nec ultra sedibus suis electa coloniam emisit, & Ionas quidē ac plerosq; ex insulis Atheniēses forte cōsuepat collocarunt; Italiam uero Siciliamq; maxima ex parte Peloponenses & quædam res liquæ Græciæ oppida. Omnia hæc post bellū Troianū sunt condita. Robustiore autē Græcia effecta & ui pecuniaæ indies maiore, passim tyrannides in ciuitatibus sunt cōstitutæ auctis iam prouentibus. Regna enim prius hæreditaria erāt * certis cum uirib⁹, & nauticæ rei incūbebat ac tm mari Græcia operam dabat. Corinthij primi ferunt ex cogitasse naues, quæ ad eam quæ nunc in usu est formā proxime accederent. Et Corinthi primum ex omni Græcia triremes ædificatæ sunt. Constat autē Aminoclem Corinthiū naupegum Samijs etiā quatuor naues cōpegitte. Suntq; ex quo hic eō se cōtulit, anni ad perfectum hoc bellum ferme trecenti, uetusissimūq; oīm quæ nouimus naua excogitatores le prælium extitit Corinthiog; cum Corcyrensisbus, & ipsum ducentos ad summum ac apud Græcos. sexaginta ad hoc tēpus annos. Etenim cū urbē incolant Corinthiā ad Isthmum sitā, emporiū ferè semper habuerunt, Græcis quondā terra magis q; mari negociatibus, & qui intra quisq; extra Peloponnesum incolunt per illoq; terrā inter se cōmerciū habētibus. Pecunia quoq; p̄potentes erant, ut etiam ab antiquis poetis demonstrat, locuples oppidum cognominatibus. Postea uero q; à Græcis studiosius nauigari cōceptū, cōparatisq; nauibus latrocinium summotum est, utrobiq; emporiū præbentes, ualidam pecuniaæ prouentu urbem habuerūt. Ac multo pōst penes Iones res naualis fuit, ætate Cyri pri mi Persarum regis eiusq; filij Cambysis, qui aliquandiu cum Cyro pugnantes suo mari potiti sunt. Polycrates quoq; qui Sami tyrannidem tenuit sub Cambyse classe præpotens, cum alias insulas in suam potestatem rededit, tum Rheniam, quā subactam Apollini Delio consecravit. Iam uero Phocenses hi, qui Massiliam incolunt, Carthaginenses pugna nauali uicerunt. Nam ualidissimæ omnium hæ res fuerunt. Quas cōstat multis post Troica tempora ætatibus extitisse, exiguo triremis usu, sed adhuc illo uetus mo re quinquagenū remigum, nauiumq; longarū. Pauloq; ante Medicum bellum & Darij mortem, qui secundum Cambysem regnauit in Persis, triremium copia fuit tum penes tyrannos circa Siciliam, tum penes Corcyrenses. Hæ nāq; postremæ ante Xerxis regis exercitum dignæ memoratu res nauticæ in Græcia extiterūt. Aeginetæ enim Atheniensesq; & si qui alijs paruam uim nauium habuerunt, & harum ex magna parte quin quagenū remigū, ac sero utiq; ex quo Themistocles Athenienses, cum Aegineti sbel lum gerentes simulq; aduentum Barbari expectantes persuasit, ut facerent naues quibus & pugnauerunt, quæ nec ipsæ catastromata totæ habuerunt. Et tales quidem Græcorum res nauales fuerunt, tum uetusæ, tum sequentium temporum. Non minimam tamen qui illis studuerunt, sibi uim cōparauerunt uel pecuniarum redditu uel aliorum dominatione. Quippe nauigando insulas subegerunt, & h̄ præcipue qui regionem nō oīa suppeditantem habebant. Nam in terra bellum, unde potentia aliqua procederet, nullum excitatum est; sed quæcunq; fuerunt, ea contra suos quibusq; finitos gesta sunt, Græcis in peregrinas expeditiones longe à domo ad alios subigendos non exētibus. Nec enim aduersus ciuitates maximas subditū cōsurgebant, neq; ipsi ex quo cō-

Arna.
Cadmeia.
Bœotia.
Dores.
Iones.
Habitarunt
forte cōsuepat
Italia.
Sicilia.
Corinthiorū
inuentum.
certis muneri
bus fortasse
leg. ἐπὶ ζε.
Nauiū primi
excogitatores
apud Græcos.
Aminocles
nauagus.
Corinthiorū
nobile empo-
rium.
Cyrus.
Cambyses.
Polycrates.
Darius.
Rhenia.
Massilia.

muniter exercitum comparabant, inter se potius finitimi (ut semper fit) belligerabant, præcipue usq; ad uetus illud quod inter Chalcidenses & Eretrios gestum est bellum, reliqua Græcia alterutris adiuuandis diuisa. Mox alijs aliunde ne augescerent impedi-
menta contigerunt. Nam Ionibus in magnitudinem rerum proficientibus, Cyrus &
Persicum regnum Crœso profligato, omnia fluvio Haly tenus ad mare usq; circumfe-
rens arma cepit, & urbes quæ in continente sunt in seruitutem redegit. Darius dehinc
Phœnicum classe insulam subegit. Tyranni autē quicūq; in Græcis urbibus etant, suis
tantum rebus prospicientes, & corpori, ipsorumq; domui amplificanda tutelæ gratia,
quoad poterant in ipsis urbibus plurimum se tenebant. A quibus nullum opus memo-
ria dignum actum est, nisi aliquod aduersus suos quibusq; vicinos. Nam qui apud Sici-
liam erant in multum potentia euaserunt. Ita undiq; Græcia longo sane tempore pro-
hibita est, tum communiter quippiam agere illustre, tum per singulas ciuitates audacia
uti. Postea uero tyrannī & Atheniensium, & cæteræ fere Græciæ, & ante hanc tyran-
nis subditam pleriq; ac postremi præterquam Siculorum deiecti sunt à Lacedæmonijs.
Nam Lacedæmon post accessionem Doricorum, qui nunc eam incolunt, perdiu quan-
tum accepimus seditionibus agitata, tamen iam inde ex ultima uerustate, & bonis legi-
bus prædita, & libera tyrannis fuit. Sunt enim anni circiter trecentos & paulo plures
ad finitum hoc bellum, ex quo Lacedæmonij eadem reipublicæ administratione u-
tuntur. Eaq; re possunt illam in alijs quoq; constituere ciuitatibus. Ab exactis autem ē Pugna in Ma-
Græcia tyrannis, non ita post multos annos in Marathone Medi cum Atheniensibus rathone.
pugnauerunt. Decimoq; post hanc pugnam anno, rursus ad subigendam Græciam cū Lacedæmoni-
immensa classe Barbarus uenit: & rebus in summum discrimen adductis, Lacedæmonij orum libertas
Græciæ communiter bellum gerentis duces extiterunt, ut qui essent præcipui in uiris
bus. Et Athenienses aduentantibus Medis cum decreuissent deserere urbem, conscen-
sis quas instruxerant nauibus effecti sunt nautici. Neḡ multo post, quam pariter Bar-
barum repulerunt, diuisi sunt ad Athenienses ac Lacedæmonios, tam illi qui ab rege
desciuerant Græci, quam qui contra illum cum cæteris pugnauerant. Enim uero con-
stabat maximas illis duobus adesse uires, alteris terra, alteris classe præualentibus, & exi-
guo quidem tempore concordia bellandi mansit. Postea uero dissociati Lacedæmonij
Atheniensesq; bellum cœperunt cum suis utring; socijs, cæteriq; Græci, si quispiam
dissidebat, ad alterutros profecti sunt. Itaq; à Medico ad hoc bellum assidue nunc pa-
ctionibus pacificati, nunc bellum gerentes, aut inter se, aut aduersus socios ab eis defi-
cientes, probe quæ ad bellum opus sunt instruxerunt, & expertiores euaserunt, usu in
periculis facto. Et Lacedæmonij quidem non habebant imperij sui socios tributarios,
atq; hoc solum studebant ut illi pariter sub paucorum principatu, quæ holigarchia di-
citur, res publicas administrarent. Athenienses autem, quas ipso tempore ex hostibus
ceperant, nauibus præterant, præter Chiorum Lesbiorumq;, iussis socijs certas pecuni-
as pendere, extititq; eorum separatim ad bellum apparatus maior, quam quantus unq;
maximus uiguit, dum syncera societas fuit. Equidem uetera talia esse comperi, ut diffi-
cilia sint ad credendum per omnia gradatim indicia. Homines enim famam rerum an-
te ipsos gestarum, eti domesticæ sint, nulla prouersus examinatione mutuo admittunt.
Siquidem Athenienses uulgo opinantur Hipparchum ab Harmodio & Aristogito-
ne, quod tyrannus esset, interfectum, nescientes Hippiam Pisistrati filiorum natu maxi-
mum tunc imperasse, cuius fratres erant Hipparchus & Thessalus, atq; eo die Harmodi-
um & Aristogitonem aliquid suspicantes à suis conscijs esse patefactum Hippiae, ab
hoc quidem tanquam præsciente abstinuisse. Verum priusquam comprehenderentur
uolentes quippiam agēdo periculum facere, noctis Hipparchum ad fanum quod Leo
corium uocatur in Panathenaica pompa ornanda occupatum obtruncasse. Alia quoq;
multa quæ adhuc extant, necdum propter tempus memoria exciderunt, cæteri Græ-
ci non recte opinantur, ueluti Lacedæmoniorum reges, non singulos quenq; calculos pitantes
immittere sed binos. Et Pitaniatem cohortem esse apud eos, quod reor nunquam fuit, cohors.

ita segnis apud multos est ueritatis uestigatio, ad ea se potius quæ in promptu sūnt conuertentes. Verum ex his quæ dixi necessarijs signis talia quis existimans, & potissimum quæ narravi non errauerit, neç credet magis aut poetis quid de his prædicant in maius extollentes, aut logographis qui consueuerunt quod suauius auditu est q̄ ueni dicere, & multa eorum, cum nullis nitantur argumentis, spatio temporis fine fide fabu lositatem profecisse, sentietq; compertum esse manifestissimis signis ita se uetera habuisse. Et licet homines præsens bellum in quo uersantur semper maximū iudicent, eoç finito uetera ex ipsis operibus uehementius admirarentur, tamen hoc bellum ostendetur animaduertentibus extitisse maius illis. Atqui omnia quæ dixere singuli uel post gestū bellum uel iam gerentes, difficile fuerit exacte referre, siue à me ipso audita, siue aliunde ab aliis mihi enarrata.

Thucydidis in tradēdo fides. Verum ut quisq; semper de rebus præsentibus maxime consentanea dicere mihi uidebatur, & communī opinione proxime ad ueritatem accedere, sic à me commemorata sunt. At uero res in bello gestas, non quas à quocunq; audia ui dignas duxi quas scriberem, neque ut mihi uidebantur, sed eas, quibus ipse interfui, quasq; sigillatim ab alijs q̄ potui diligentissime inuestigai. Quod tñ difficillime eruer te potui, quoniam qui singulis gerendis rebus affuerant, non eandem de ipsis dicebāt, sed prout quis aut in alterutros amore propensior erat, aut reminiscebatur. Verū quia non fabulosæ sunt, minus erunt fortassis auditu suaves, tñ quicunq; uolent rerum ge starum synceritatem intueri, & cum aliquando talia iterum similiaq;, ut sunt res huma

Belli Peloponnesiaci longitudo & detrimenta. næ, uentura sint, discernere utilia abunde poterit. Nam emolumētum potius in perpetuum quam ludicum ad tempus audiendi componitur. Et superiorum quidem opera maximum gestum est cum Medis, & id tamē duobus naualibus prælijs, & totidem pē destribus celeriter finitum est. At uero huius bellī tum longitudo in immensum pro cessit, tum detrimenta cunctæ Græciae contigerunt, qualia duntaxat intra tantundem temporis aliás nulla. Nam neç tot urbes vacuae factæ sunt, aliæ à Barbaris, aliæ ab ipsis Græcis mutuo expugnatæ, aliæ fugatis oppidanis nouis incolis cessere, neç tot fugæ hominum ac mortes, hæ ex ipso bello, illæ ex seditionibus. Atq; superiora illa quæ fama memorat, re ipsa minus solida fidem acceperunt, uel terramotuum, qui hoc bello in plerisq; orbis tetrarum partibus & ijdem uehementissimi præstiterunt, uel solis defectionum, quæ crebriores q̄ unq; fando cognitæ sunt contigerunt, uel æstu immensi ex quibus fames ingens, & qui nō minime grassatus partem quandam absumpsi pestilens morbus. Omnia enim ista una cum bello hoc acciderunt. Cuius autores fuerunt

Atheniens. & Athenienses Peloponnesesq; ruptis quæ post Eubceam captam inierant fœderibus Peloponnesis cause bello- rum: tricennalibus. Cur autem ruperint, causas primum ac dissensiones scribendas statui: ne qui requirant aliquando unde conflatum est tantum inter Græcos bellum. Nam uerissimam quidem sed minime sermone celebratam arbitror extitisse causam, Athenienses magnos effectos & Lacedæmonijs formidolosos necessitatem imposuisse bellandi. Quæ autem propalam cerebantur utringq; causæ, propter quas ruptis fœderibus itum est in bellum, istæ fuerunt:

N A R R A T I O.

PIDAMNVS est urbs ad dextram sita nauigantibus Ionium sinum uersus, cui finitimi sunt Tablantijs Barbari, gens Illyrica. Hanc habitatum uenerunt Cotcyrenses coloni à Phalio Corinthio deducti, qui erat ab Hercule oriundus Eratoclidæ filius, ex metropoli secundum ueterem legem accersito. Non nulli etiam Corinthij, & alijs præterea Doricæ gentis ex colo nis fuerunt. Progressu temporis res Epidamnensis maiorem in modum profecit & fortunis & populo. Sed cum multos iā annos seditionibus laborarent (ut fertur) ex bello quodam cum finitimi Barbaris & se & uires ex magna parte attruerunt. Nouissima uero ante hoc bellū seditione plebs eorum principes eiecit. At illi cum Barbaris, ad quos cōfugerant, eos qui in urbe erāt

retra matiq; prædabantur. H̄i autem qui intus erant cum sic uxarentur, legatos Corcyram (ut ad metropolim) mittunt, orantes ne se perditū iri sinerent, sed reconciliatē p^rfugos secum, & bellum Barbarorum componerēt. H̄ec supplices in Iunonis templo sedentes precabantur. Corcyrenses non admissis precibus, illos infecto negotio remiserunt. Epidamnenses nullam sibi uidentes à Corcyrenibus iniuriæ propulsationem, ambigebant quid re præsentī agerent. Mittentes itaq; Delphos deū consuluerunt, nū quid Corinthijs dederent ciuitatem, ut coloniæ deductoribus, & nū aliquod conarent ab ijs exigere præsidium. Ille respondit, ut dederent ducesq; facerent. Profecti Corinthum ex oraculo Epidamnenses dedunt coloniam, demonstrantes tū deductorem coloniæ fuisse Corinthium, tum dei oraculum, precanturq; ne se perditum iri sinerent, sed tutarent. Corinthiū tū quia iustū esset, ultionē promiserunt, existimantes nō minus esse suam coloniā q̄ Corcyrensiū, tū odio in ipsos Corcyrenses à quibus contemnerētur. Nam cum sit Corinthiū colonia, tñ neq; in publicis solēnitatibus legitimos homines reddebāt, neq; in suis sacris uitum Corinthium præficerbant, ut cæteræ coloniæ. Contemnebant autem illos & ui pecuniæ, quā tunc habebant quantā ditissimi quiq; Græcorū, & ualidiore bellii apparatu freti. Etenim elati erāt & propter rem nauale quamq; multo præstantiores fuerant, & propter Pheacum, qui prius Corcyram incoluerant, nauticā gloriā. Quo magis parandæ classi incumbebant, nec erant parum ualidi. Quippe centū eis ac uiginti naues fuerunt cū bellum incepere. Ob hæc oīa Corinthiū Corcyrenibus succentes, Epidamnū p̄sidia miserūt, p̄ter sua Ambraciotaꝝ Leucadiorumq; facta, qui uellent, illuc habitatum eundi potestate. Profectū est autem præsidium Apoloniam, quæ erat Corinthiorum colonia, pedestri itinere, Corcyrensiū me- tu, ne ab illis mare transentes inhiberentur. Corcyrenses ubi colonos ac p̄sidia Epidamnū peruenisse nouerunt, coloniamq; Corinthiis deditam, ægre acceperunt, statimq; illuc quinq; & uiginti cum nauibus profecti, deinde reliqua cum classe, iubent pro sua autoritate simul recipere exules, uenerunt enim exules Epidamnenses Corcyram, ac sepulchra cognitionemq; demonstrantes atq; allegantes, obsecrauerunt ut & ipsi restituerentur, & præsidia coloniæ q̄ à Corinthiis missi expellerentur. Illos haudquaq; impe rata facientes infesto exercitu aggrediuntur quadraginta nauium cum exlibustanquā eos restituturi, Illyriis in societatem acceptis, obſidentes urbem denuntiant licere cui libet Epidamnensium hospitū ue impune abire, alioqui illum pro hoste se habituros. Vbi non paretur, urbem Corcyrenses est autem locus ille isthmos oppugnat. Corinthii postquam eis allatum est ex iis qui intus erant Epidamnum oppugnari, exercitum comparant, simulq; deducendam Epidamnum coloniam edicunt, æquas similesq; partes fore ire uolentibus, si quis protinus cum cæteris nauigare uelit, & tamen particeps fieri coloniæ numeratis quinquagenis drachmis Corinthio populo, licere manere. Fuerunt autem permulti & qui nauigarunt & qui pecuniam nūerauerunt. Ad hæc rogarunt Megarenses ut suis nauibus comitatum præstarent, si forte à Corcyrenibus interpellarentur. Illi īstructas eis cōmodarunt octo, & Pales urbs Cephalenioꝝ qua tuor. Rogati quoq; Epidaurii præbuerunt quinq;, Hermiones unam, Trœzenii duas, Leucadii decem, Ambraciotaꝝ octo. A Thebanis pecunias petierunt, & à Phliasis, ab Eleis naues uacuas, pecuniasq;. Ipsos uero Corinthiorum fuerunt īstructæ naues triginta, & tria milia peditum. Hunc apparatus Corcyrenses ubi acceperunt Corinthiū profecti cum Lacedæmoniis Sicyoniisq; legatis, quos adhibitos uolebant, iusserunt Corinthios deducere præsidia colonos que Epidamno tanquam ad eos nihil pertinen te. Quod si quid aduersus eos facherent, uelle se subire iudicium in Peloponneso apud illas ciuitates, de quibus inter utrosq; conueniret, & utris adiudicata colonia foret, eos obtinere, quinetiam rem ad Delphicū relegare oraculum, nec bellum fieri permittere, alioqui necessarium fore aiebant, si sibi ius fieret amicos facere quos nollent ex alterius eorū, qui nūc præpotentes essent, tutelæ ḡfa. Corinthii r̄ident, si naues & Barbaros Epidamno abducant, se cōsultaturos. Nā prius nō bñ habere cū illi oppugnent. ipsos

Apolonia
Corinthi
colonia.
Corcyren-
& Corinthi
conflictus
initium.

Epidamnus
oppugnatur,

Iudicio contendere. E contrario Corcyrenses dicere, si & illi eos, qui intra Epidamnum essent abduceret, se ista facturos, paratosque esse & sancte promittere, dum id per utrosque fiat secedere, donec de causa foret pronuntiatum. Corinthi nihil horum audientes, quoniam naues eis plenae, & socii praestò erant, caduceatore premisso, qui Corcyrensis bellum indiceret, soluentes è portu cum quinque & septuaginta nauibus, duobusque milibus militum Epidamnum uersus nauigauerunt cum Corcyrenibus pugnaturi. Praes erat nauibus Aristeus Pellichæ, Callicrates Calliae, Timanor Timanthis filius, pedibus autem Archetimus Eurytimi & Isarchidas Isarchi filius. Ut uentum in Actium terræ Anactoriæ, ubi templum Apollinis est, in faucibus sinus Ambraci, Corcyrenses caduceatorem eis præmittunt nauigio actuario, qui aduersus se uetaret illos nauigare, simulque naues complement uetus, ut nauigationi sint utiles innectunt, alias expeditunt. Postquam caduceator nihil à Corinthiis pacatum tenuntiat, & naues ipsorum expletæ sunt numero octoginta: nam Epidamnum quadraginta oppugnabant: obuiam itur, pugnaque nauali commissa, Corcyrenses egregie uincunt, ac quindecim Corinthiorum naues corrumpunt. Eodem die contigit, ut h̄i qui intra Epidamnum oppugnabantur deditioinem facerent, hac lege, ut externi quidem uenderentur, Corinthi autem in uinculis haberentur dum aliud quippam uictoribus uideretur. Secundum pugnam, Corcyrenses trophæum in Leucimna Corcyrae promontorio statuerunt, cæterisque captiuis necatis, Corinthios uinctos asseruarunt. Post hæc cum Corinthi sociisque nauali prælio uicti domū redissent, Corcyrenses omni circa mari potitisunt. Nauigantesque in Leu cada Corinthiorum coloniam agrum eius populati sunt: & Cyllene, ubi erant nauilia Eliensium, incenderunt, quod naues pecuniasque Corinthiis præbuissent. Ac plurimo à pugna nauali tpe mare tenuerunt, Corinthiisque socii ad nauigando calamitates inferebant, donec circuacta iam æstate Corinthi cū sociis ipsoque laborarent nauibus, atque exercitu missio, castra in Actio posuerunt, & circa Chimeri Thesprotidos, Leucadis tandemæ causa, aliarumque ciuitatum quæcunque suaque partium erant. Castra metatis sunt aut è regione Corcyrenses in Leucimna nauibus, peditatuque, ac neutrī in alteros nauigantibus, sed altrius secus sedentibus hæc æstas extracta est, appetenteque iam hyeme domum Corinthi belum instaurat. Toto eo post pugnam & in sequenti anno Corinthi indigne feras id bellum cum Corcyrenibus, naues compegerunt, & robustissimas quasque ad classem instruxerunt, cogentes ex Peloponneso remiges, & ex reliqua Græcia sollicitates mercede. Quem apparatum audientes Corcyrenses extimescebant, quippe qui non essent cum aliquo Græcorum confederati, quod se non ascripserint neque Atheniensium, neque Lacedæmoniorum foederibus. Visum itaque eis est ut Athenas irent ad contrahendā societatem, tentandumque aliquid ab illis impetrare subsidij. His cōpertis Corinthi mitunt & ipsi Athenas legationē, quæ diceret ne sibi classis Attica ad Corcyensem adiecta impedimento esset quo minus bellum gererent arbitrio suo. Itaque coacta concione in disceptationem uenerunt, & Corcyrenses quidem in hunc modum dixerunt:

Oratio Corcyrenium.

Par est uiri Athenienses ut qui exterritos adeunt, ut quæadmodū nunc nos implora tum auxilia, si neque magna ipsoque beneficentia, neque societas intercedat, demonstrét primum, quod maximum est, ea quæ poscunt fore illis utilia, à quibus poscunt: Si minus, certe non damnoſa, deinde firmam se eis gratiam habituros. Horum si nihil demonstrauerint, ne irascantur si non impetraverint. Ista probaturos se sperantes uobis, Corcyrenses ad poscendam nos societatem miserunt. Consilium nostrum uiri Athenienses antehac in consultum, impræsentiarum est uobis fructuosum, nobis ipsis damnum. Quippe nunquaque hactenus cuiuspiam socii uoluntarij cum fuerimus, nunc ea de causa desolati in bello, quod cū Corinthiis gerimus, ad orandam aliorum societatem uenimus. Ex quo accidit ut quod uidebatur prius esse prudentiæ, nolle cū exteris societate inita periclitari, id nunc imprudentiæ & infirmitati detur. Itaque Corinthiorum classem nobis bellū inferentē ipsis p̄ nosmet cōpescuimus, At ubi maiori apparatu & à Pe-

Affium.

Corcyrensiū
uictoria.
Epidamnum
deditio.
Leucimna.
Leucas.
Cyllene.
Chimerium.

Ioponneso & à reliqua Græcia statuit hostis in nos uenire, certientes esse nostras tantum uires illi impares, & simul magnum periculum fore, si ei subiçiamur, necesse habemus nos quoq; aliunde auxilia undecunq; implorare, utiq; uenia digni si qd antea non præ uitate, sed opinionis errore potius inepte non fecimus, id nunc è contrario audeamus. Quod si audieritis honesta, & uobis bona existet ista societas nostræ necessitatis multis de causis: Primum q; iniuriam accipientibus, non facientibus opere feretis: deinde q; eos qui in maximaq; rerum discrimen adducuntur, recipiendo optime beneficium colloca tis, & eterno apud nos testimonio. Et cum classem secundum uestrâ possideamus maximam, considerate quænam rarior occasio uestræ prosperitatis, quæ ue hostibus tristior esse possit, q; hoc, quam potentiâ uos magnæ pecuniæ ac græ loco estimaretis, eam ul tro uobis adesse atq; offerri citra pericula citraq; sumptus: afferentem præterea tum apud plerosq; laudem, tū apud eos quos protexeritis gratiam, tū ipsis uobis uires, quæ cuncta per paucis ex omni memoria pariter cõtigerunt. Paucisq; extiterunt qui à quibus societate belli peterent eisdem ipsis pstant nō minus præsidij & ornamenti q; acciperent. Qd si quis bellū (uobis in hoc aut utiles esse possumus) nō imminere opinatur, is profecto fallit opinione, nec intelligit & Lacedæmonios metu uestri spectare ad bellū, & Corin thios cū per se ualidos tum uobis inimicos, poccupando nos affectare uiam ad uos in uadēdos, ne nos cōmuni in ipsis odio mutuo pstdio simus, ne'ue eos alterutra spe fru stremur aut nocēdi nobis aut seipso corroborandi. Quos puepire, & nos in societate recipere, hoc poscentes, & insidias anticipare potius, q; insidiantibus cōtra insidiari uiræ sunt partes. Quod si negent æquum esse suos colonos recipi à uobis, discant coloniam oēm ita honore prosequi metropolim suā, si sibi ab ea beneficiat: Si uero male, ab illa se cedere. Neq; enim ea te coloniae emittunt, ut seruant ijs qui relinquent, sed ut sint pa res. Nā istos iniurios esse in nos, hoc uero palā est. Quippe citati i iudicis de Epidāno, tū bello maluerunt obiecta refellere, q; iure. Atq; hæc quæ in nos agunt cognatos suos, indicio uobis quodammodo sint ad nō errandū quo minus ab ipsis secedatis, & nobis supplicibus protinus subueniatis. Quisquis em̄ gratificando hostibus minime sibi pœnitēda cōmittit, is sane tutissime degit. Neq; uero fœdera quæ uobis cū Lacedæmonijs sunt frangetis recipiendis nobis, qui neutrog; socij sumus, cum in illis dicatur, SI QVA GRAECARVM CIVITATVM EX SOCIALIBVS NON SIT, LICERE EIS AD V TROS LIBVERIT ACCEDERE. Et certe indignum prorsus est, si istis fas est ex socialibus hominibus cum reliqua Græcia, tum uero uestrorum subditorum, suas na ues armare, uobis interdici societate quæ offertur & alia undiq; utilitate: & postea criminis loco ponī, si ea nobis quæ oramus indulseritis, multo maiorem causam uos insmulandi simus habituri. Nam si nos repellentis homines & pericitantes, nec uobis inimicos repellentis: & istos qui uestri sunt inimici atq; hostes non solum non arcebitis, sed etiam præceptores uestrarum uirium esse negligetis, quas nequaq; debetis præripi sine re, uerum prohibere ullos è uestra ditione tributarios illoq; fieri debetis: quinimo q; tu cordi fuerit uobis auxiliorum trāsmittere ad nos aperte transmittere, propalam nobis in societatem receptis. Ex qua re multæ (quæadmodum initio attigimus) cōmoditates ostenduntur, & ante omnia, q; ut manifestissima fides est, isti & hostes nobis fuerunt, & nunc ualidi sunt ad rebelles suos coercendos. Et cum uobis offerat classis non medi terraneis socijs armata, sed talis, ut nihil uobis damnosius sit q; eam amittere, decet uos si potestis, quod præcipuum est, neminem pati alium classe pollere, si minus tutissimū quenq; uobis pro socio habete. Verum enī uero cui ista quæ dicimus uidentur utilia quidē esse, sed timendū ne ea sectantes rumpatis fœdera, hic intelligat diffidere fœderi bus ualidiorem esse rem ad hostes deterrendos, & contrā illis confidere, & ob id nos in societatem non recipere, rem infirmam fore & minus turam, q; hostes ob id reddit robustiores. Præterea cum non magis de Corcyra q; de Athenis consultetur, non pro spicit hic quæ præcipue sunt è dignitate atq; ex utilitate Athenarum, & cum cernat bel Corcyra situs, non futurum, sed tantum non iam præsens esse de recipienda in societatem no-

stra ciuitate hæsitat, quæ ad maxima tempore momenta uel sociæ uel hostis est. Sitæ est enim opportune sane ad traiectum in Italiâ atq; in Siciliâ, uel ad phibendâ illincire classem in Peloponnesum, uel ad eandem illuc alia ue in loca transmittendam, atq; ut uniuersa & singula breuissime in summâ cōtraham, sic habere, ut sciat nō debere nos deferri, tres apud Græcos classes esse magnificendas, uestram, nostram, Corinthiorum. Harum duas, si in unum coire contēperitis, & Corinthij nos occuparint, bellum nauale cū Corcyrenibus pariter ac Peloponnesibus gereris. At nobis receptis plus nauium habebitis, quibus cū hoste dimicetis. Hæc quidem Corcyrenses, post eos aut Corinthij hæc:

Oratio Corinthiorum.

Quoniam Corcyrenses isti non solum de se recipiendis uerba fecerunt, sed etiam de nobis tanq; iniuste bellum sibi intulerimus, necessarium nobis est ut nos quoq; de utriscq; mentionem faciamus, sic ad reliquam orationem deuentur, ut & nostrâ postulationem syncerius prospiciatis, & istoq; utilitatem nō sine ratione repudietis. Aut modestiæ studio nullius unquam societatem se recepisse, id non uirtutis, sed maleficij studio fecerunt, q; uidelicet nollent ullum malefactorum suorum aut socium habere, aut testem, à quo uerecundia admonerentur. Et sane urbs sua ipso situ apposita ad istorum consilium, reddit eos magis iniuriarum quas faciunt arbitros, q; subiicit & quo iudicio, propter infrequentem ipsorum ad exterios commicationem, & frequentem aliorum illuc uia appulsorum receptionem. Atq; decorum quod prætendunt, noluisse se esse cum iuspiam confederatos, non eò spectabat ne alienæ iniustitiæ socij forent, sed sine arbitris iniuriam facerent, utq; ubiq; præualerent, alijs uim afferrent: & cum latuissent plus emolumenti adipiscerentur, & quod adepti essent eius etepti pudere non posset. Qd si (quemadmodum prædicant) forent uiri boni, quo minus culpabiles fuerunt exteris, eo magis uirtutem suam licebat ostendere iusta dando & accipiendo. Verum nego erga nos tales existunt, qui cum sint coloni nostri, tamen cum semper antea secesserunt à nobis, tum uero nunc bellum nobiscum gerunt, allegantes non ideo se à nobis missos colonos, ut acciperent iniuriam, quibus iniucem respondemus, ne nos quidem idcirco collocasse eos ut ab ipsis iniuriam acciperemus & contumeliam, sed ut præsides eorum essemus, & quibus in rebus conuenit honore afficeremur, quem nobis aliæ coloniæ præstant, præcipua nos charitate complectentes. Ex quo palam est, si cæterorum, qui plures sunt, * gratia sumus, iniuria istis solis esse iniuisos. Neque ab re, neque quali cunq; de re læsi bellum eis intulimus: quod etiam si ab re intulissimus, decuerat eos nostra iracundiæ cedere, sicut nos uicissim decuisset modestiæ ipsorum uim afferre. Sed freti diuitijs cum alia multa indigne peccauerunt in nos, tum uero hoc quod Epidamnum quæ nostra ditionis est, cum uexaretur bello non vindicauerunt, sed cum uindicatum nos uenissimus, tunc eam occuparunt, uiq; tenent: Et aiunt se priusquam id facerent, noluisse disceptare iudicio, cum perinde sit ac nihil dicere, si quis te occupata, alterum è tuto in iudicium uocet: sed si quis ex æquo & antequam dimicetur, res & uerba in medium afferat. At isti non priusquam oppidum obfiderent, sed postea quā rebantur nos illud non neglecturos, tunc uero æquitatem iuris allegauerunt, atq; hoc uenerunt, non contenti peccasse illic, postulantes etiam à uobis non belli, sed iustitiæ societatem ut se recipiatis hostes nostros. Qui tunc potius adire debebant uos cum procul à periculo aberant, non quando & nobis iniuria illata est & ipsi periclitantur, nec quando uos qui nullius eorum tunc potentiaæ participes fuistis, nunc ipsis uestram uititatem impertiatis, & qui à peccatis eorum absuistis, tantundem erga nos culpæ cōtra hatis. Nam qui olîm cum alijs uires suas cōmunicassent, debent quæ illis contingunt habere cōmunia. Vos uero ut criminibus modo istorum affines nō fuistis, sic nego post eorum actiones affines esse debetis. Et planum quidem fecimus eo quod oportet æquitatis ingressu nos uenisse, & istos uiolēte in nos auareq; fecisse. Nunc autem uos haud iuste recepturos esse horum societati, planum faciendum est. Nam in fœderibus cū dicitur licere cuilibet non ascriptarum ciuitatum ad utros uelit se conferre, non ita dicitur, ut id sicut

αγέτε κούτε
το μεν.

in perniciem partis alterius, nec de ea quae tutelam imploret aduersus eos a quibus secedit, quaeque ipsa a quibus recipit (non recepturis si sapienter) bellum pro pace afferat, id quod uobis nunc, nisi nos audiatis eveniet. Nam non tam istis auxiliares, uerum etiam pro fœderatis hostes efficiemini. Necesse enim est si ab eis steteritis, ut dum ipsos, tunc uos una ulciscamur. Qui profecto iuste feceritis, præcipue si non fueritis in partibus: Si minus, econtrario atque isti petunt, si nobiscum steteritis, quibus cum fœderati estis aduersus hos, quibus cum ne inducet quidem unquam uobis extiterit, neque legem ferre debetis, eos qui ab altera parte defecerunt receptandi. Quoniā neque nos cum a uobis Samiū defecissent, & an illis succurrere oporteret in diuersum traherent, cæteri Peloponneses contra uos sententiam diximus. Itaque aperte negamus aliquem a puniendis suis esse prohibendum. Nam si eos qui aliquid facinoris admiserint receptando defenderitis, palam est uestros, qui non pauciores sunt ad nos esse uenturos, legemque condetis quae in uos magis, quam in nos recidat. Hactenus quae dicere habuimus apud uos de iure nostro, quod satis est secundum Græciae leges, reliqua exhortandi & flagitandi muneris gratia. Hoc quod petitum, non petimus ut hostes, quo noceamus, neque amici quo abutamur, sed quo utamur, quodque uos reddere nobis debere affirmamus. Nam cum aduersus Aeginetas Medico bello penuria Liburnicarum nauium laboraretis, uiginti naues commodato a Corinthijs accepistis. Quod nem̄ beneficium, & item altero bello Samio, propter nos non tulere Samiū auxilia Peloponneses, præstítit uobis de Aeginetis quidem uictoriam, de Samiū autem ultionem. Atque ipsi tibi hoc factum est, quibus homines studio uincendi hostis, in quem eunt, cætera curare omitunt, habentes pro amico quemcumque operam sibi nauantem, etiam si antea fuisset inimicus: tursus pro hoste quemcumque ex aduerso stantem, etiam si amicus sit, qui domesticis quoque rebus male consilunt præsentis contentionis peruicacia. Hæc uos beneficia memoria tenentes, & qui inter uos sunt iuniores a senioribus edocti, sentite familibus officijs esse remuneranda, neque ista quidem quae dicuntur a nobis esse iusta, sed si bellum fiat, alia fore utilia. Ut quisque enim aliqua in reminime peccat, ita maxima ex ea utilitas sequitur. Et bellum cuius metu uos terrentes ad iniuste agendum hortantur Corcyrenses, adhuc non constat futurum sit nec ne, nec dignum uobis est, ut propter incertabelli, certa iam & præsentanea Corinthiorum suscipiatis odia. Nam quod ad suspicionem pertinet, quae prius propter Megareuses supererat, prudentia fuerit eam extenuare potius. Posterius namque beneficium opportune collatum etiam si minus fuerit, tamen maius crimen diluere potest. Neque uero pro magnam ad societatem offerunt classem, ob hoc pollicemini, quoniam non afficere iniuria parentes firmior est potentia, quam præsenti rerum specie elatos cum periculis plura acquirere. Itaque nunc aduersa nos usi fortuna, tamen postulamus, id quod apud Lacedæmonem ipsi p̄diximus, licere suos quenque socios plectere, ut idem nunc a uobis impetreremus, ne ue sublevati uos nostro decreto nos uestro laedatis, sed æquâ uicem rependatis, memores hoc illud esse tempus, quo maxime & qui inseruit amicus est, & qui aduersa inimicus. Et Corcyrenses hos neque in societatem recipiatis inuitis nobis, neque de nobis malemeritos defendatis: quod facientes, tum ex officio uestro egeritis, tum uobis ipsis optime consueritis. Talia autem & Corinthiū dixeremus. Athenenses utrisque auditis, cum bis concionem coegissent, in priori quidem non minus probauerunt rationes Corinthiorum, in posteriori uero murato confilio decreuerunt se confederationem cum Corcyrensisibus non ita facere, ut eosdem hostes ducerent, eosdem amicos. Si enim aduersus Corinthios iuberentur a Corcyrensisibus simul nauigare, ruptum iri fœdera, quae sibi essent cum Peloponnesibus, subsidiariam tamen inire societatem, ut utriusque forent alteris auxilio, si quis aduersus Corcyram eat, Athenas ue aut horum socios. Nam & citra hoc rebanatur bellum sibi cum Peloponnesibus fore, nec Corcyram Corinthiū prodi uolebant tantum nauium habentem, sed eos quam maxime collidi inuicem, ut inuallidioribus effectis, si quid opus esset, Corinthiū alijsque classem habentibus bellum capeſſerent: simul que quia Italiam uersus Siciliamque nauigantibus, commode sita insula uidebatur,

Hoc Athenienses cōsilio Corcyrenses in societate acceperunt, nec multo post Corinθiū Atheniensium, thīorē discessum decē naues illis auxilio miserunt, ducibus Lacedæmonio Cimmonis, & Corcyren. Diotimo Strombichi, & Protea Epicles filio. Quibus p̄ceperunt, ne cū Corinthiū p̄federatio. gnarent, nisi aduersus Corcyrā nauigantibus, in terramq̄ descēdere uolentibus, aut ad Lacedæmoniū uersus aliquot ex illoꝝ oppidis, ita demum pro uiribus phiberent prouidētes hoc p̄cepto Protes. ne foedera rumperent. Et naues quidē in Corcyram profectæ sunt. Corinthiū ue Corinθiorū ro postq̄, quæ opus erant instruxerunt, aduersus eandem uela fecerunt cum centū quin in Corcyram quaginta nauibus; quarum erant Eliorē & Leucadiorē denæ, Megarensium duodecim, nauialis expeditio. Ambraciotorum uigintiseptē, Anactoriorē una, ipsoꝝ Corinθioꝝ nonaginta. Praefecti aut̄ sui singularum ciuitatū, & ex Corinthiū Xenoclides Euthydis filius cum quatuor collegis. Hī postq̄ coierunt ad continentē, quæ spectat Corcyram, uelificantes a Leucade tendunt in Chimeriū, quod est oræ Thesprotidis. Est autem portus & super eū urbs à mari distās in palustribus Thesprotidos sita, noīe Ephyre. Iuxta hanc exit in mare palus Acherusia, cognomen nacta à flumine Acheronte, quod per Thesprotidem lapsū in eā effunditur. Fluit & Thyamis amnis, Thesprotidem Cestrinēq̄ disterminās, intra quos Chimeriū promontorium coeret. Ad hanc itaq̄ continentē Corinthiū cū classe subeuntes castra posuerunt. Quoꝝ aduentu in se cognito Corcyrenses expletis centum & decem nauibus, quibꝝ praeerant Miciades, Aesimides, & Eurybatus, castra metati sunt in una insularum quæ uocat Sybota. Aderant eis & Atticæ decem, peditanusq̄ in Leucimna promontorio cum mille armati Zacynthiorē auxiliaribus. Praestorent & Corinthiū auxilio futuri multi ex barbaris in proxima continente, ex qua semper omnes amici sunt illis. Re instructa Corinthiū sumptisq̄ trium dierum cibariis, nō cōfliendum oīa instruunt, Corcyrensiū dextro in cornu Atticæ naues fuerunt, alterum ipsi tenuerunt factis tribus nauium agminibus, quoꝝ singulis singuli p̄erant. Hunc in modum dispositi erant Corcyrenses. Apud Corinthios dextrum cornu tenebant Megarenses naues & Ambraciotorum, medium locū alij socij, ut quibusq̄ cōmodū erat; Lævum cornu ipsi Corinthiū cū nauibus, quæ uelociſſimæ erant ē regione Atheniensium & dextri Corcyrensiū cornu. Postq̄ utrinq̄ sublata sunt signa, cōcurrentes præliū cōmiserunt, multos utriq̄ habentes super catastromata milites, multosq̄ sagittarios ac iaculatores, uetusto adhuc more incōscienter instructi. Erat autē pugna nauialis aspera, sed non perinde ex arte, pedestri prælio similiō. Nā ubi cōmixti fuerunt non facile eximeban̄ p̄ turba & multitudine nauis, plus aliquāto de uictoria cōfidentes armatis qui super catastromata erant. Pugnabantq̄ statariā pugnā nauibus quietis, quibus irruere, pr̄rumpere, erumpere nō licebat, uerum aīo magis & robore q̄ scientia pugnabat. Multus ubiq̄ erat tumultus, & turbulentū certamen, in quo naues Atticæ Corcyrensis si cubi satagebant præsto erant, metū quidē incutientes hostibus, pugnā tñ nequaq̄ capessentes. Quippe uetebant præfecti, Atheniensisū præceptū. Maxime aut̄ dextrū Corinthiū cornu laborabat. Nā eos in fugam uersos dispersosq̄ uiginti nauibus persecuti Corcyrenses in continentē usq̄ ad eoꝝ castra, egressisq̄ in terra deserta tentoria incēderunt, pecuniasq̄ diripuerunt. Hac in parte Corinthiū superati, Corcyrenses superiores fuerunt. At in sinistro ubi ipsi Corinthiū erāt, facile uicerunt, absentibus ē minori nūero Corcyrensiū uiginti nauibus in persequendo occupatis. Athenienses cum cernerent Corcyrenses satagentes, iā minus dissimulantet suppetias eunt, primū quidē temperat̄ ab inuadendo. At ubi fuga apte facta est, & Corinthiū ingruebant, tunc unusquisq̄ operi uacat, nullo iam hoīm discriminē. Cū eo necessitat̄ uentū esset, ut inuicem Corinthiū Atheniensisq̄ consererent manus, in fugam uersis hostibus, Corinthiū non religatunt scaphas nauium quas demiserant, traxeruntq̄ remulgo, sed inter nauigandum conuerterunt animū ad trucidandos homines potius, q̄ ad uiuos capiendos, & amicos suos, nesciū illos in dextro cornu superatos, p̄ imprudentiā occidebant. Nā cū pmultæ

forent utrorumq; naues, & late mare occuparēt, ubi promiscui fuerunt, non facile inter
 noscebant, qui quos uicissent. Siquidem pugnæ naualis hæc Græcorum cum Græcis
 maxima omniū extitit, quæ ad hunc diē fuere, nauium nō fiero. Corinthii posteaquam
 Corcyrēses ad terram usq; sunt persequuti, ad naufragia sua cæsosq; reuersi sunt, ac ple
 rosque nacti, ut ad Sybota cōportarent, ubi Barbarorū exercitus, qui erat in terra ipsiſ
 auxilia tulerat. Est aut̄ desertus Sybota portus Thesprotidis. His actis frequētibus rur
 sus tēdunt in Corcyrenses, illisq; nauibus, quæ agi poterant, et quæcunq; reliquæ erāt,
 unā cū Atticis & ipsi cōtra dirigunt, timentes ne in suam oram descendere conarent.
 Et iam serum diei erat, ac pœnia sunt canere orsi, tanquam in eos inuaderent, cum Co
 rinthij repente remos inhibere coeperunt, conspectis uiginti nauibus Atheniēsum ue
 nientibus, quas post decē priores subsidio miserant, Atheniēses ueriti id, qđ acciderat,
 ne Corcyrenses superarētur, ne uē decē naues suæ pauciores essent, quam ut eos tutu
 rētur. His igit̄ prospectis Corinthij, suspicatiq; Athenis uenire, nō quot cernebant, sed
 plures sensim retro abiérunt. Porro Corcyrēses cum Atticas naues nō uiderent, minus
 enim ipsis erat apertus illaꝝ aduētus, mirabant̄ Corinthios ire + cæsimi, donec quidam
 cernētes dixerunt, naues illaꝝ hūc tendunt. Tunc et ipsi abiérunt. Iam em̄ noctis tenebrae
 erāt, & Corinthij abeūtes dissociati sunt. Ita utriq; dirēpti, pugnaq; usq; ad noctē extra
 cta, Corcyrēsibus apud Leucimnam castrā habētibus. Ipsæ uiginti naues Athenis pro
 fectæ, quibus praeerant Glaucon Leagri, & Andocides Leogori filius, p̄ occisos & nau
 fragia ductæ subiérunt castra, nō multo pōst, quam conspectæ sunt Corcyrēsibus: erat
 em̄ nox; metuentibus ne hostiles essent, postea cognitæ admissæ sunt. Postero die egres
 sæ triginta Atticæ naues, & Corcyrensum quæcunq; nauigationi idoneæ erant, uela
 faciunt in portum, qui est in Sybōris, ubi stationem Corinthij habebant, animo cognoscēdi
 an nauali prælio certaturi essent. Illi à terra soluētes, altumq; capessentes instru
 eti quiescebāt, nō incepturi sua sponte certamen, cum uiderēt accessissæ naues Atheniē
 sum integras, & sibi multa dura accidisse, tum circa captiuorū custodiam, quos in ma
 nibus haberēt, tum penuriam instruēdarum nauis in loco deserto. Itaq; magis specta
 bant, quā se domum reciperēt, timentes ne rupta Atheniēses foedera existimantes, quo
 niam ad manum uenissent, se illinc nauigare nō sinerēt. Igitur placitum est eis impo
 sitos in actuariū nauigium, sine caduceo ad Atheniēses præmittere retandi gratia, p̄
 quos talia dixere: Iniurii Atheniēses estis, bellum incipiētes, foederaq; rumpētes,
 qui nobis hostes nostros ulciscētibus impedimento estis, cōtra ferētes arma. Quod si
 uobis constitutū est nos prohibere, quo minus in Corcyrēses, alio'ue si quod libeat nau
 gemus, & foedera rūpītis, nos capite primo, pro hostibusq; utamini; & Corinthij qui
 dem talia dixerunt. Corcyrēsum uero quicunq; audierunt, exclamat, ut protinus
 capiantur trucidenturq;: Atheniēses aut̄ hūc in modum respōderunt: Neq; bellum
 incipimus uiri Pelopōnenses, neq; foedera rumpimus, sed istis socijs Corcyrēsibus auxi
 lio uenimus. Quod si usquam alio nauigare libet, nauigatis licet: Sin aduersus Corcy
 rēses aliquem'ue illorum locū nauigabit, nō negligemus quoad poterimus. Hæc
 cum Atheniēses respōdissent, Corinthij se ad discedēdum domum accinxerūt, simulq;
 trophyum apud Sybota in cōtinente statuerūt. Corcyrēses naufragia mortuosq;, quæ
 æstus ac uetus nocte exortus passim dispulerāt, ad ipsos delata, ut quodq; electum erat,
 sustulerūt, ac trophyū in insula Sybota ē regiōe statuerunt, ueluti uictores. Hac utrin
 que ratione uictoriam sibi uindicantes: Corinthij quidem p̄ ad noctem usque superas
 sent, ita ut naufragia plurima mortuosq; receperint, captiuosq; nō min' mille habētes,
 depressis nauibus cōciter septuaginta, trophyum statuerūt. Corcyrēses aut̄, p̄ trigin
 ta ferme naues illorum corrupserint, & superueniētibus Atheniēsibus naufragia circa
 se, mortuosq; legissent, quodq; pridie Corinthij + cæsum eūtēs pugnam detrectassent,
 cōspectis Atticis nauibus, neq; ueniētibus occurrisserent ex Sybōris, ob hæc statuerunt
 trophyum. Ita utriq; se interpretabāt uicisse. Corinthij illinc domū nauigantes, Anadō
 torium, B

ctoriū, quod est in ore sinu Ambraci, cuperit fraude. Erat enim illis cōmune cū Corcyrensis, positisq; in eo Corinthiis incolis, domum reuerterunt. Et Corcyrensis octingenitos q; serui erant uendiderunt, ducētos quinquaginta afferuarunt uincitos, magna adhibita cura, ut per illos repetita Corcyra potirentur, quorum plerique erant poterit simi ciuitatis. Sic igitur Corcyra bello defuncta est aduersus Corithios, & ab ea naues Atheniensium recesserunt. Hæc prima Corinthiis extitit belli causa aduersus Athenienses, q; contra se foederatos pro Corcyrensis dimicassent. Post hæc statim cōtigit, has fieri Athenienses Peloponnesibusq; simultates ad bellum mouendum. Nam Corinthiis ut Athenienses ulciscerentur elaborantibus, suspicantes ipsi Athenienses eosq; inimicitiam Potidæenses, qui ad Isthmu Palenes incolunt, Corinthiorum coloniam socios suosq; uectigales, iubent murum Palenē uersus demoliri, obsidesq; dare atq; opifices eiicere, nec in posterum admittere, quos Corinthii quotānis mittebant,

Perdicca Ale. & Perdicca filius. sectionem traherent. Hæc Athenienses statim post nauale ad Corcyram prælium apd Potidæenses præpararunt. Nam & Corinthii odium p̄r se ferebant, & Perdiccas Alexander filius, Macedonum rex erat hostis, cum socius antea atq; amicus fuisset. Ideo autem hostis, q; cum Philippo fratre suo, & Derda, aduersus se communiter bellum gerentes, societatem fecissent. Eoq; timens misit Lacedæmonia, atq; egit ut illis bellū efficeret cum Peloponnesibus. Corinthiosq; sibi conciliauit, Potidææ abalienandæ gratia. Ad hæc, sermones habuit cum Chalcidenibus Thracie & Bottiæ de rebellando, exiit mansi has finitimas ciuitates haberet socias, fore ut facile cū illis gereret bellū. Quæ intelligentes Athenienses ciuitatumq; defectionem uolentes occupare, mittebant enim in illius terram triginta naues ac mille pedites Archestrato Lycomedis filio, cū decem aliis p̄fecto, mandant ipsis p̄fectis obsides à Potidæisibus sumant, murū demoliant, proximamq; urbū custodiā gerant, ne desciscant. At uero Potidæenses missis ad Athenienses legatis, si forte persuadeat, ne quid apud se noui agatur, p̄fecti etiam cū Corinthiis Lacedæmonia egerunt, ut illi pararet si opus foret defensione. Vbi uero ab Atheniensi bus diu opera cōsumpta, nihil impetrant, sed naues quæ in Macedoniā, itemq; in ipsis mittebantur, p̄fectæ sunt, simulq; quæstores Lacedæmoniorum polliciti, si Athenienses aduersus Potidæam irent, se Atticam inuasuros, tunc demum defecerunt, cum Chalchidenibus ac Bottiæis cōmuniter coniurati. Perdiccas quoq; Chalcidenibus persuauit, ut reliquias maritimis urbibus atq; excisis, migraret Olynthum, unamq; hanc urbem validam faceret. Atque his qui suā terram relinquebant, Mygdoniam, quæ circa Bolben paludem est, dedit incolendam, quoad foret cum Atheniensis debellatū. Et illi quidem suas urbes demoliti migrauerunt, ad bellumq; se parauerunt. At ubi triginta Atheniensium naues in Thraciam ueniētes acceperunt, Potidæam aliaq; ciuitates defecisse, duces nō existimantes se præsentibus cū copiis posse gerere bellū, aduersus Perdiccam, & ciuitates quæ defecissent, in Macedoniā quō primum missi fuerant cōueruntur, congressi q; cum hostibus Philippo & fratribus Derdi, qui ex montanis cū exercitu superuenerant. Interea Corinthii cū Potidæa deficiuerunt, & Atticae naues circa Macedoniā agerent, timentes illi oppido, ac domesticum existimantes periculū, mittent ex suis uoluntarios, & ex aliis Peloponnesibus mercede adductos mille sexcentos, cum iustis omes armis, & quadringētos leuiter armatos duce Aristeo Adimanti filio, cuius propter gratiam nō parum multi ex Corintho milites ultro comitatū præstiterunt. Fuerat enim semper Potidæenfis studiosus. Perueneritq; in Thraciam septuagesimo die quam Potidæa defecerat. Afferat autē repente Atheniensi nuntius de ciuitatum defectione, qui ut cognouerit etiam alios cū Aristeo accessisse, mittunt eō ex suis duo milia peditum, ac naues quadraginta, duce Callia Calliadī filio, cum quatuor legis. Qui p̄fecti Macedoniā offendunt mille priores iam Therma potitos, Pydnatq; oppugnantes. Eam & ipsi obſidentes oppugnauerunt, sed postea pacificati cum Per-

Philippus.

Derda.

Potidæenses.

Bottiae.

Olynthus.

Mygdonia.

Bolben palus.

Aristeo Adimanti filius.

Callia Calliadī filius.

dicca, & necessaria societate inita, qđ eos urgeret Potidæa & Aristei aduētus, soluerit
 ex Macedonia: cūq; Berœam uenissent, & id oppidū conati prius, expugnare ne quis
 sent, illinc itinere terrestri Potidæam perrexerunt, tria milia peditum sui corporis, præ
 ter multos sociorum, equites que Macedonum sexcentos, cum Philippo Pausaniamq;
 ac nauibus septuaginta terram legentibus, paulumq; præeuntibus, tertio die Gigonū Gigomum.
 peruererunt, castra que posuerunt. Potidæenses & qui cum Aristeo erant Pelopon-
 neses aduētum Atheniensis expectantes, castra habebant ante Olynthum in Isthmo,
 mercatumq; extra urbem agebant. Itaque socij Aristeum cuncti peditatus ducen de-
 legerunt, Perdiccam equitatus. Nam protinus defecit iterum ab Atheniensibus, atque
 à Potidæensibus sterit, Iolao pro se duce substituto. Erat autem Aristei consilium cum
 exercitu, quem secum habebat, excipere Athenienses si aggredierentur. Chalciden-
 ses uero & socios qui extra Isthmum, equites que ducetos, qui cum Perdicca erant, in
 tra Olynthum manere: & cum in eum tenderent Athenienses, auxilio uenire à tergo
 hostis, eum in medio clausuros. Callias Atheniensium dux ac collegæ, Macedonum
 equites, paucosq; sociorum Olynthum mittit, illinc auxilium ferri prohibituros. Ipsi
 motis castris Potidæam tendunt, progressiq; usque ad Isthmum, ubi uident hostem se
 se ad bellum parantem, ex aduerso aciem & ipsi instruit, nec multo post configunt;
 & ipsum quidem Aristei cornu, & quicunque circa illum erant, ex Corinthiæ cæte-
 ris que bellatores, auerterunt oppositum cornu: perrumpentesq; longe persecuti
 sunt. Reliquus exercitus Potidæensium Peloponniensium que ab Atheniensibus su-
 peratus est, & usque ad muros fugatus. Rediens Aristeus à persecutione ut uidit alte-
 rum exercitum uictum, hæsitabat, utrō tendens periclitaretur Olynthum ne, an Po-
 tidæam. Visum est igitur coactis, qui secum erant, Potidæam, ut in propinquissi-
 mum oppidum cursu contendere, perq; mare inter muros & faxa, quæ ad arcendas un-
 das mari obiecta erant, multis missilibus iactis ægre euasit, paucis amissis, plerisque sal-
 uis. At qui ex Olynto auxiliares Potidæensium erant (abest autem Olyntus sexagin-
 ta ferme stadiis, sita edito in loco) ubi pugna commissi est, & signa sublata, paululum
 progressi sunt, ut opem laturi, & Macedones equites aciem opposuere tanquam inh-
 bituri. At postquam repente uictoria penes Athenienses fuit, signaq; reuulsa, rursus ad
 muros se se receperunt, & Macedones ad Athenienses, ita equites neutrī affuerit. Post
 pugnam Athenienses trophæum statuerunt, mortuos que ex iure Potidæensibus red-
 diderunt. Cecidit ex Potidæensibus, sociis que paulominus trecenti: Ex Atheniensis Callie iteris
 bus centrum quinquaginta, & Callias dux. Mox' que Athenienses murum qui spectat
 Isthmum uallo cinixerunt, ubi & præsidium imposuerunt. Nam Palenen uersus mu-
 rus non erat. Non enim se suspecturos arbitrabantur tueri Isthmum, & ad Palenē trās
 gressos murum ducere, uerentes ne se diductos inuaderent Potidæenses ac socij. Cūq;
 accepissent, qui Athenis erant, Palenen non esse muris circundatam, post aliquantum
 temporis mittunt ex suis mille sexcentos pedites, duce Phormione Asopii filio, qui Pa-
 lenen petens ex Aphite egressus admouebat exercitum Potidææ, paulatim procedēs,
 simulq; agros uastans, tandem que nemine prodeunte in pugnam, muro Palenen cin-
 xit. Atque ita Potidæa iam utrinque uehementer oppugnabatur, necnon à mari infe-
 stabaq; nauibus, urbe uallata. Aristeus nullam spem salutis habens, nisi quod ex Pelo-
 ponneso aut aliud inopinatum cōtingeret, suadebat ut præter quinquaginta, quorum
 ipse unus uolebat esse, cæteri obseruato uento nauibus abirent, quo diutius suppere-
 ret res frumentaria. Vbi non persuadet, ut quæ in rem erant appararet, utq; exterius
 negotia optime haberent, enauigauit, deceptis Atheniensium custodibus: Manensq;
 apud Chalcidenses, illis sociis cum alia prælia fecit, tum permultos Sermylionum, lo-
 catis ante urbem insidijs, occidit. Etiam cum Peloponniensibus egit, ut aliquid subfidijs Belli Pelopon-
 mitteretur. Post Potidæam muro circundatam, Phormio mille sexcentos habens, Chal- nefaci causa.
 dicam plagam Botticamq; oppugnauit, quædam etiam castella cepit, atq; hæ sube-

rant causæ mutuo succensendi Atheniensibus Peloponnesibusq; Corinthijs quidem quod Potidæam ipsorum coloniam Corinthios que uiros ac Peloponenses, qui in ea erant oppugnarent: Atheniensibus autē, quod ciuitatem sociam sibi que uectigalem ad defectionem induxissent, & ex profuso uenientes, pro Potidæensibus cū ipsis dimicassent. Nondum tamen bellum usquequaque conflatum erat, sed habebat aliquid laxamenti, separatim enim hæc Corinthijs egerant. Idem cum oppugnaretur Potidæa nunquam quieuerunt, cum de ciuiis suis, tum de oppido solliciti, orarent socios, ut Lacedæmonia irent, & ipsi uenientes contra Athenienses uociferabant, quod foederum ruptores & in Peloponnesum iniurijs essent. Aeginetæ quoq; non illi quidem palam legatione missa, sed claram non minimum cum istis ad mouendum bellum incumbebar, dicentes non esse sui se iuris ex foedere. Lacedæmonii coacto concilio, cohortati si quis sociorum alius ue quis accepisset ab Atheniensibus iniuriam, ex more dicere iussérunt. Et procedentes, alijs fere omnes, itemq; Megarenses accusationibus usi sunt. demonstrantes cum alia non pauca, quæ successerant, tum uero quod sibi præter foedera interdictum esset sub Atheniæsum imperio, portubus & terræ Atticæ mercato. Nouissimi Corinthijs permisssis alijs prius acuere Lacedæmonios, processerunt, atq; ita uerba fecerunt:

Oratio Corinthiorum apud Lacedæmonios.

Fides uestra Lacedæmonii, quam inter uos publice priuatimq; seruatæ facit, ut nobis alijs, si quid in uos dixerimus, fidem non habeant. Et in quo uobis sapitis, in eo circa exteriore magis despiciatis: quippe qui nobis saepenumero prædicentibus ac prædicantibus apud uos, quomodo nos læsuri forent Athenienses, nunquam tamen auscultare uoluistis, quæ docebamus, sed potius ea dici suspicabamini, propter priuatas, quæ nobiscum erant cum illis, similitates. Ideoq; non priusquam læderemur, sed postquam læsi sumus, socios uocando putastis, apud quos æquum est, quo plus criminum habemus, quæ obijciamus, & ab Atheniensibus læsi, & à uobis neglecti, eo plus uerborum faciamus. Quod si aliqua ratione non manifestari forēt, qui Græciam uexant, opus erat, ut planum faceremus apud nescientes. Nunc quid attinet longa uti oratione cū cernatis ab Atheniæibus alios in seruitutem redactos, alijs insidias tendi, & præcipue hijs, qui nostri sunt socii, & olim iam ad bellum, si quando bellum sibi inferretur, illos se instruere. Non enim Corcyram præreptam nobis tenerent, neque Potidæam oppugnarent: quarum urbium altera accommodatissima est ad prouinciam Thraciam obtinendam, altera maximam Peloponnesibus classem præstabat. Cuius rei culpa penes uos est, qui tunc primum permisstis eos post bellum Medicum reficere urbem, mox etiam longos muros extruere, iam inde ad hanc diem assidue priuantes libertate non modo socios suos, sed iam etiam nostros tametsi non tam is, qui redigit alium in seruitutem, quam is, qui cum possit hoc prohibere cōtemnit, id facere existimandus est, uti que si præclarum præ se ferat titulum, Græcia in libertatem afferendæ. At nunc uix tandem congregati sumus, ac ne sic quidem ista pro manifestis habentes, quos oportebat, nō an iniuriam acceperimus, discutere amplius, sed quo pacto illam ulcisceremur. Nam Athenienses ad iniuriam faciendam non inconsulto, aduersus nos nondum ista intelligentes, nec tardi ueniunt. Nec nos fallit, qua uia in nos illi paulatim progrediuntur ulterius, arbitrantes se latere, ne uos id sentiat, min⁹ idcirco audēt: enixius ausuri, ubi uos hoc sentientes, tamē negligere cognouerint. Soli em⁹ uos Græcor⁹ Lacedæmonijs teneris otium, non uim ui ab aliquo, sed tarditate repellentes, soliq; uires hostiū nō cum incipiunt, sed cum duplicatae sunt perditum itis. Et dicebatis uos esse in tuto, fortius loquentes, quam pro rei ueritate. Nam & ipsi scimus Medium ab extremo terrarū prius in Peloponnesum peruenisse, q; à uobis pro dignitate occurseret, & nūc Athenienses, nō longinquos ut ille erat, sed uicinos negligitis. & inuadētibus resistere mauis, q; inuadere, & cū multo q; antea fortioribus dīmicando incerta fortunæ subire. cum sciatis & Barbari ipm magis aduersis casibus, & Athenienses dū nobiscū belligerarūt

potius ērebris erroribus suis, quām nostra ultione fuisse superatos, eo^{que} nonnullos aliquāndō quod īparati essent, spe uestri fretos ī exitū deuenisse. Neque aliquid uestrum hēc dici à nobis existimet odio magis, quām querela. Nam querela quidem est amicorum, de amīcis officio non fungentibus. Accusatio autem est de hostib⁹, qui iniuria affecerit. Et sane si qui alij sunt, q̄ uobis dedecori sunt indefensi, nos ut arbitra mur i⁹ sumus, qui præsertim de magnis adeo rebus dimicemus, quarum nullum uos sensum nobis habere uidemini, nec unquam considerare, quibusnam cum homīnibus res est. Atheniensibus eisdem prorsus aduersariis uestrīs, ac nouarum rerum studi⁹, & tum ad excogitandum, tum ad ea, quæ sentiunt exequenda, uelocibus. At uos ea quæ possidetis conseruare contenti, nihil admodum ad excogitandum, ac ne ad necessaria quidem exequēda sufficitis. At hēc illis quidem adest maior, quām pro uirib⁹ audacia, maiore homīnū opinionem péricula subeuntibus, etiam inter asperrima quæ bene sperantibus. Vos autem & ad agendum infra uires animosi, tutis etiam consiliis diffidentes, & difficultatibus nunquam uos ēreptum iri arbitramini. Præterea illi impigri, uos pīgri: illi peregre dēgentes, uos domi desidēs. Opinantur enim se lucrifacere absentiam suam. Vos dum alios inuaditis, rēs domesticas absumi putatis, illi superato hoste, longius prōgrēdīuntur, superati uel minimum animo consteruantur. Quinetiam in defendenda urbe ministerio alienissimorum quocq; utuntur, sed consilio tamen intīmorum. Nisi cogitara cōficerint, de rebus domesticis dep̄ire, & quæ inuadendo obtinuerit, parua præ illis esse, quæ animo agitant, existimantes: & si quid irrita spe tentauerint, noua rursus spe amissa reparantes. Soli enim omnium pariter habent ac sperant ea, quæ destinauerunt. Tanta est eorum in aggrediendis, quæ animo cōstituerunt celeritas. Atque in omnibus his per labores atque péricula, æcum omne cōterunt, rebus partis uel minimum fruentes, studio assidue acquirendi, non dies festos esse, non aliud quippiam putantes, nisi conficere quæ expeditiunt, nec minus damnosam esse quietē desidē, q̄ operam laboriosam. Vsque adeo (ut breui complectar) si q̄ dicat illos hōc īgeniō natos eē, ut neq; ipsi queant, neq; alios finant, gescerē, is recte dīxerit. Hac itaque tali ciuitate uobis aduersaria Lacedæmonii cunctamini, censemq; ijs demum homīnibus plerūq; quietem sufficere, qui quæ ad apparatus pertinēt, probe exequuntur, præ se ferentes eos se animo esse, ut si quis laceſſerit, cessuri non sint, ita uos ut non lādere alios, sic ne ipsi lādamini, uim propulsare, in hoc colitis æquitatem. Quod uix cōsequeremini, uel si similis uobis uicina ciuitas esset. Nunc autem id quod iam etiam ostendimus, prīcis morib⁹ agitis aduersus Athenienses. Atqui necessarium est, assidue ueluti artis alicuius, ut recentissima quæque euincant, & ciuitati transquillæ optimum, non immutari instituta. At ea quæ ab alia urgetur, ad multa se conserue debet, & multa artificia machinari. Ideo que Athenienses propter multam experientiam, multo quām nos magis student rebus innouandis. Hactenus uestra tarditas progressa finem faciat, & iam cum aliis, tum uero Potidæatis, quemadmodum recepistis, opem feratis, maturrime Atticam inuadentes, ne uiros uobis amicos, atque cognatos inimicissimis prodatis, ne ue nos cæteros cogatis præ desperatiōe, ad aliam nos aliquā societatē cōuertere, nihil profecto iniuste acturos, aut erga deos iurauītis, aut erga homēs qui ista sentient. Nō enim qui destituti ad alios se cōferunt, fœdistragi sunt, sed qui coniuratis suis auxilia denegant, ad quæ auxilia præbenda, si prompto fuēritis animo, permanebim⁹. Alioqui scelestē faceremus, nec alios, quām uos estis magis propensos, inueniremus. De his uos probe consuletis, detis que operam ne Peloponneso cum minori dignitate præsideatis, quām cum quanta partes eam uobis tradiderunt.

Et hēc quidem Corinthiī dixerunt. Aderat autem Lacedæmonie iam anteā Atheniēs legatio, aliorum negotiorum causa. Qui cum hēc uerba cognouissent, uisum est eis ē dignitate sua esse Lacedæmonios adire, nihil purgaturos eorum quæ ciuitates criminī darent, sed ostensuros in uniuersum non esse illis festinatō decernēdum, sed ita

penitus considerandum. Necnon se in animo habere, quantum sua ciuitas polleret significare, tum redigendo in memoriam senibus quae noscent, tum commemorando iunioribus, quorum inexperti essent, sperantes fore ut cum audissent, propensiores essent ad quiescendum, quam ad bellum mouendum. Aditis igitur Lacedæmoniis dixerunt, uelle se ad multitudinem eorum habere orationem, nisi quid prohiberet. Illis iubentibus, Athenienses processerunt, atque in hunc modum locuti sunt;

Oratio Atheniæ apud Lacedæmonios.

EQuidem non ad disceptandum, nos cum sociis nostris legati uenimus, sed ad alia transigenda à ciuitate missi. Verum cognita non exigua aduersus nostram, alias cum ciuitatum querela, processimus; non criminibus responsuri (neque enim iudices uos aut nostri aut istorum estis, apud quos habeatur oratio) sed ne uos ad sociis credendum faciles, de rebus magnis deterius consulatis, simul quia uolumus de rationibus nostris omnibus quo pacto se habeant, uos facere certiores, neque ea quae tenemus in probe obteta, & nostram ciuitatem magni pretii esse. Et peruetusta quidem illa quid attinet repetere, quorum magis fama testis est apud audientes, quam aspectus. At gesta bello Medico & quæcunque ipsi nouistis, & si propter uulgaris magis sunt assidue prædicanda, tamen commemorari necesse est. Quæ dum gessimus, si cum periculo, ex utilitate cōmuni gessimus, cuius uos participes extitistis, non est ab eorum prorsus mentione cessandum. Quæ non magis purgandi nos gratia dicentur, quam testis scandi demonstrandi que aduersus quaalem ciuitatem non bene uobis consulendo, uos bellum suscipiatis. Etenim præ nobis ferimus nos solos in Marathone aduersus Barbarum periculis obuiam esse. Cui rursus reuerso, cum impares terrestri certamine esse mus, consensis uniuersi nauibus ad Salaminem pugna nauali confiximus. quæ res præstitit, ne ille Peloponnesum præ nauigando oppidatim expugnaret, cum non posset ciuitates uestræ contra ingentem classem sibi mutuo auxilio esse. Atq; huīus rei Barbarus ipse maximum testimonium perhibuit, qui classe uictus, tanquam nunquam amplius futura sibi pari potentia, properato cum maiore copiarum parte abscessit. Ex quo tali facto cū patuisset plane res Græciæ classe cōstante, tria nos in id utilissima cōtulimus, pluriū nauium nūlerum, ducē solertissimū uirū, exertissimam animi alacritatē. Nauis quidē ad quadringētas, paulominus duas totū classis partes. Ducē uero Themisto clē q̄ p̄cipiūs autor extitit, ut pugna naualis fieret inter angustias, res p̄culdubio statui Græciæ salutifera, quo noīe uos eū singulārī honore p̄secuti estis, præ externis oībus, q̄ ad uos uenissent. Alacritatē autē eamq; p̄stantissimā declarauimus, q̄ cū terra iuuaremur à nemine, iam cæteris ad nos usq; redactis in seruitutē statuimus, urbe eē deserēdam, rē familiarē destruendam, nō sicut cæteri socii societatē deserentes, neq; dispersi, qui nullo sociis usui fuissimus, sed consensis nauibus, discrimina adeuentes, nec uobis, quod antea non tulissetis opem succensentes. Itaque profitemur non minus esse de uobis nos meritos, quam ut hoc à uobis impetremus. Nam uos quidem exhibitatūs urbibus proficisciens, postquam timere cœpistis, ut eas in posterum habitaretis, pro uobis multo plus, quam pro nobis auxilio uenistis, ideo que cum iam salvi fuimus, amplius non affuistis. Nos autem ab urbe ubi nulla iam ciuitas erat profecti, pro hac ipsa quæ exigua spe erat, periculis nos cōmittētes, et uobis ex parte, et nobis saluti fuimus. Qui si ad Medium transissemus, metu subacti, quemadmodum terræ suæ timentes, aut non ausi postea fuissimus classem descendere, tanquam deplorati, nihil sane oportuisset, iam nos non satis nauium habentes, classe pugnare, res que sine certamine ad uotum hosti cessisset. Quapropter digni sumus Lacedæmonii illius nostræ generositatis, & prudentiae gratia, qui principatu quem habemus potiamur, non ita multum Græcis inuidioso: quippe quem non ui sumus adepti, sed tum uobis reliquias Barbari persequi recusantibus: tum sociis, qui nos adierunt precantibus, ut sibi præcessemus. Quo ex facto coacti primum sumus illum hucusque propagare, p̄cipue timoris,

deinde honoris, postremo utilitatis gratia. Neque amplius uidetur tum nobis esse, ut cum multis simus inuisi, nonnullos que qui iam defecerant, subegerimus, uobis quoque non perinde amicis, sed in suspicionem aductis ac discordantibus, intermissa industria periclitemur: nanque qui à nobis, iij ad uos deficerent. Nec inuidiosum est aliquem qui in summum periculum dederat, consulere utilitatibus suis, quoniam uos quoque Lacedæmonii ciuitatibus, quæ sunt in Peloponneso, ad uestram utilitatem constitutis præstis. Enimuero si imperio, quod obrinuistis, hactenus perseuerassetis, si fuissetis inuisi, quemadmodum nos, utpote quod probe scimus non minus quam nos in socios seueri, cogeremini que aut imperiose damnari, aut uestri periculum adire. Ita nec nos indignam fecimus rem, neque à moribus humanis abhorserentem, si traditum nobis imperium suscepimus, nec id deponimus maximis rebus coacti, dignitate, metu, & utilitate. Talis facti, nequaquam primi autores, quod semper factitum est, ut imbecillior à potentiore coerceretur, quod que ut nos facimus, & nostra opinione digni sumus, & uobis uidemur, eatenus sectati utilitatem, quatenus iustitia ratio permisit. Quam rationem nemo unquam ita utilitati præposuit, ut oblatam sibi occasionem, plus aliquid ui ad ipsendī prætermitteret. Digniç illi sunt laude, qui humana natura usi, ad alijs imperandum benigniores extiterunt, quam ipsum imperiū tulit. In quo quā modeste nos geramus, illi ut arbitramur, maxime ostenderent, si qui hoc imperium acciperent. Quanquam ex nostra lenitate (qd indignum est) plus dedecoris assequimur, quam laudis. siquidem quod in rebus contrahendis & in iudiciis æquo iure nos atque illi utuntur, quod nobis contumeliosum est, tamen litigiosi putamur: neq; eoꝝ quispiam cōsiderat, alios quoscunq; qui rerti potiuntur, quorum ut quisque se minime lenem præbet erga subiectos, ita minime ab illis uituperatur. Vī enim cum obnoxiis, non iudicio sibi agendum putant. At nostri socii consuetudine nobiscum ex æquo agendi, si quid uel quantulumcunque sibi detraetur est, uerbo factō ue propter rationem imperii, quod opinione ipsorum detractum non oportuit, non habent gratiam de pluri non erupto sibi, sed illud modicum deesse grauius ferunt, quam si ab initio secum non iure, sed aperte rapaciter egissimus. Tunc enim isti hiscere quidē cōtra nos ausi fuissent, tanquam fas non foret imbecilliori detrectare imperia superioris. Atque i homines indignari potius solent, quibus iniuria infertur, si ipsis credimus, quam quibus uis. Nam fraudare quidem alium, significat illic esse iuris æquabilitatem: Cogere uero, illic esse superiorem. Eoꝝ cum atrociora sub Medo paterentur, tolerabant, eisdem nunc nostrum imperium durū uidetur, neq; imerito. Semper em̄ subditī p̄sentī grauant impio. Quin uos si euerso dominatu nostro ip̄si dominaremī, iam benevolentia, quam metu nostri contraxistis, in malevolentia mutaretur. Et quæ tunc ad breue tempus, cum aduersus Medos præfuitis, declarasti, eisdem similia agnosceretis. Vesta enim instituta ac leges cū aliis non communicatis, præterea quisquis à uobis dux mittitur, is neq; eisdem quibus antea moribus, neq; quibus reliqua Græcia utitur. Quapropter tanq; de rebus non exiguis diu deliberate, neq; alienis consiliis criminibusq; fidem habentes, domesticū laborem præeligatis, atque huīus bellī incertū quantū sit, priusquam ingrediamini considerate. Belli em̄ diu turnitas solet plerasq; res fortuitis obijcere. A quib⁹ fortuitis utrīq; æqualiter absumus, incertū utri magis in periculo futuri. Qui cupide bella ineūt prius in negotiis uersantur, quæ posteriora consiliis esse debeant. Idem cū aduenit calamitas, tunc ad rationē sese cōferunt. Cui culpæ, cū neq; nos ullo pacto affines simus, neq; uos esse uideamus, prædicimus dum integrum utrisque est bene consultare, ne fœdera rumpatis, neque iusurandum præuaricemini, sed controversias nostras ex conuentis dirimamus. Alioqui deos, quos iurauimus testamur, nos bellum propulsaturos eatenus, quatenus uos eius autores prouocaueritis. Hæc Athenienses. Postquam audierunt Lacedæmonij sociorum querelas aduersus Athenienses, & quæ Athenienses dixerunt, submotis suis quæq; cōmodis studere parere.

omnibus, apud scipios de rebus præsentibus cōsultauerunt, & plurimi in idem conuenerent sententiæ, iam iniuste agere Athenienses, & quam primum bello ulciscédos. Procedens autem Archidamus eorum rex, & solers habitus & modestus, ita uerba facit:

Oratio Archidami regis apud Lacedæmonios.

Miltorum iam bellorum Lacedæmonii & ipse sum expertus, & tales esse scio ex uobis, qui ætatis eiusdem sunt, ut neq; per imperitiam quis, id quod multis contingit, bellum concupiscat, neq; ipsum expedire ac tutum esse existimet. Hoc autem quo de nunc agimus, si quis sagaciter ratiocinetur, non interminima habendum esse comparietis. Nam aduersus quidem Peloponnesos atque finitos, nostræ uires pares sunt, cum possimus contrâ singulos arma circumferre; aduersus autem uiros qui procul incolunt, qui que rei maritimæ sunt expertissimi, ac cæteris rebus omnibus præclarissime muniri, diuitijs, & priuatis, & publicis, classe, equitatu, armis, hominum copia, quanta in Græcia nusquam est alibi, duntaxat uno in loco: præterea socii is multis tributariis, quo tandem modo bellum debemus sumere? & qua freti re, cum simus imparati illos inuadere? An classe? at ea inferiores sumus, cui instruenda si operam impendamus, ut pares simus, tempore opus est. An pecunia? at ita multo etiam sumus inferiores. Quam nequè in publico habemus, neque unde prompte ex priuato conferamus. Confidat forsitan aliquis, quod & armis eos & hominum multitudine antecellimus, ut terram eorum peragrandes, uastare possimus. Atqui res liquum terræ quod habent, permultum, & quibus indigebunt ea mari importabunt. Quod si eorum socios ad defectionem sollicitabimus, oportebit nos illis classe ferre auxilium, maiore ex parte insulanis. Itaque quodnam erit nostrum bellum, qui nisi aut nauibus superauimus, aut prouentus, unde classem alunt, præcipuerimus, plura de nostris simus destructuri. Quanquam ne deponere quidem bellum postea fuerit decorum, præsertim si illius nos mouendi potius autores fuisse uideamur. Neque uero spe illa subleuemur cito debellandi, si agrum eorum peruastemus, cum timeam magis ne bellum liberis nostris relinquamus. Neque credibile est, Athenienses eos spiritus habere, ut aut propter agrum uastatum inducantur ad seruendū, aut bello perterritantur, tanquam inexperti bellandi. Neque rursus ita desipio, ut uos iubeam finere ab illis laedi socios uestros, nec castigare insidiantes, sed nondum ad arma prorumpere, uerum mittere ad eos expostulatum, neque bellum ualde ostendentes, neque tanquam sine bello talia permisssi. Et interea nostra ipsorum apparare sociorum prouentu, tum Græcorum tum Barbarorum, sic unde uirium aliquid, uel ad classem, uel ad rem pecuniariam asciscemus. Extra inuidiam est, quibusunque tenduntur insidiæ, quemadmodum nobis ab Atheniensibus eos asciscendis, non Græcis modo, uerum etiam Barbaris saluti suæ consulere, ramen è nostris rebus copiæ suppeditabuntur. Quod si legatos nostros exaudierint, optimi fuerit: Sin minus, duorum trium ueniorum spatio, nos iam melius muniti, bellum illis inferemus. Qui cernentes iam nostrum apparatum, eumque congruere cum uerbis, quibus ista significauimus, magis concedant utique illæsum adhuc agrum habentes, & de bonis præsentibus nondum ab hoste corruptis deliberantes. Nihil enim aliud ipsorum agrum putetis esse, quam obudem, cum eum obtinent, atque eo magis, quo melius excolitur, cui quam plurimum parcere debemus, nec ad desperationem cōpulos illos inexpugnabiles redere. Si enim nondum apparati sociorum accusationibus inducti eum uastemus, uide te ne deformius atque damnosius Peloponneso consulamus. Quoniam accusationes & publicæ & priuatæ extingui possunt, bellum autem quod priuatorum causa sumit ab uniuersis, incertum quoniam sit euasorum, non facile deponitur cum decore. Quod ne cui uideatur ignauiae dandū, multas urbes aduersus unam non cōtinuo suscipere, sunt & illis sui socii, nō pauciores, quam nobis, & in stipendiarii, & bellū fere nō magis stat-

ōpe armorum quām sumptibus, per quos utilia sunt arma, præsertim hominibus mediterraneis aduersus maritimos. Quare demus operam prius, ut suppetant sumptus, non sociorum uerbis efferamus, qui certe ut plus causæ in utram partem res cadet, habebimus, ita per quietem utrō sit res casura prouidebimus. Nec uos tarditatis atque cunctationis, quam in nobis maxime reprehendunt, pudeat. Nam & properando ad bellum, serius illud finietis, quod imparati adieritis: & quia nostra ciuitas semper extit libera & gloriissima, potest ista cunctatio præcipue uideri germana nostræ gratuitatis. Propter hanc enim soli nos, neque superabimus, & aduersis minus, quām ceteri consternamur. Neque laudibus nos incitantium ad difficultiora, quām nobis uideantur capeſſenda, erigimur uoluptate. Neque si quis accusationibus exacuit, idcirco magis ad assentiendum inducimur, propter modestiam bellaces, & iudicem circumspecti: Bellaces quidem, quia modestia uerecundia particeps est, uerecundia rursus, præstantia animi: Circumspecti uero, quod edocti sumus, indoctiorum esse leges cōtemne re, modestius que uel cum difficultate illis obtemperare. Neque in hoc sumus ualde solertes, ut apparatum hostilem speciosa, sed inutili oratione uituperemus: & bellum mox nō pinde ut ipso opere ineamus, sed sentiamus cogitationē hominum nō longin quorum proximas esse nostris, nec fortuitos casus sub orationem uenire. Tanquam aduersus hostem recto consilio utentem, nos factis semper instruamur, nequaquam spem habentes ex illo, tanquam pacaturo, sed quemadmodum ipsi nos, diligenter sibi prouisuro. Neque debemus arbitrari, inter hominem & hominem magnopere differre, sed illum esse præstantissimum, qui in rebus necessariis maxime eruditur. Hæc igitur instituta, quæ nobis nostri maiores tradiderunt, quæque ipsi tenentes, perpetuo profecimus, ne omittamus: ne uerū breui momento temporis adducamur ad consultandum de multorum capitibus, de multis pecunijs, de multis urbibus, de gloria, sed per otium id agamus, quod nobis propter potentiam, præter ceteros agere licet. Mittite ad Athenienses de Potidæa, mittite de aliis expostulatum, quibus illatam iniuriam faciunt, eo quidem magis, quod iudicio se offerunt: quod qui faciunt, aduersus eos, tanquam iniuriam inferentes, ire legitimū non est, & nihilominus bellum apparate. Hæc facientes & præclarissime cōsulueritis, & hostem maxime terrueritis. Et Archidamus quidem ita locutus est. Procedens autem ultimo loco Sthenelaidas, qui tunc unus erat ephorū (hoc est tribunis plebis) sic apud Lacedæmonios inquit:

Oratio Sthenelaidae ephori apud Lacedæmonios.

VErba quæ Athenienses multa fecerunt, equidem non intelligo. Nam seipso maiorem in modum iactauerunt, nihil fane refellentes, se non intulisse iniuram sociis nostris atque Peloponneso. Qui etsi contra Medos tunc boni fuerunt, nunc quod erga nos malí sunt, duplící sunt digni supplicio, malí ex bonis effecti. Nos autem nostri similes, quales tunc, tales nunc sumus. Qui si sapimus, socios nostros nō habebimus contemptui affectos iniuria, nec eos ultum ire differemus, cum ipsorum non differatur iniuria. Nam aliis quidem suppeditat multitudo pecuniarum, nauium, equorum, at nobis strenui socij, haud digni, quos Atheniensibus prodamus, nec quorum causa iudicij discutiatur, & uerbis, cum non sunt ipsi uerbis laeti, sed vindicetur mature atque omnī conatu. Neque uos quisquam lacestítos iniuria, doceat, quonam modo consulari conueniat. Eis conuenit potius diu consultare, qui sunt illatū iniuriam. Qua de re Lacedæmonii è dignitate Spartana bellum decernite. Nec Athenienses sinatis effici maiores, nec socios à nobis proditos esse, sed dñs ducibus bellum inferamus, iniuriam inferentibus. Hæc locutus cum esset ephorus, rem ad suffragia retulit in concionem Lacedæmoniorum, ac negauit (clamore enim, nō calculis dant Lacedæmonij suffragia) dignoscere se, clamor ute major esset, sed uolens eos aperte sententiam declarantes, ad sumēdum bellum proniiores esse, inquit, Cui uestrum uidentur Lacedæmonii rupta foedera, & Athenienses iniurii esse, surgat in locū illum, ostendens ei cer-

tum locū : cui non uidentur, in alterū. Illi transeuntes cum altrī secus steterunt, multo plures fuere, quibus fœdera rupta uideretur, accitīsq; socijs dixerūt, sibi quidem uide rū suffragia. re iniuste agere Athenienses, uelle tamen hortari socios omnes ad danda suffragia, ut communī cōsilio bellum, si uideatur, gerat. Et illi quidem cōfectis ijs domū abiērunt. & post eos legati Athenienses, cum responsum retulissent de ijs, quorum gratia uenerant. Hoc aſit plebiscitum, fœdera esse rupta, factū est quarto decimo anno, quām tricennalia sunt inita fœdera, Euboicum bellum secuta. Enim uero decreuerunt Lacedæmonij fœdera rupta esse & bello uindicanda, nō tam inducti sociorū uerbis, quām metu, ne Athenienses potentiores fierent, quibus cernerent iam plurimum Græciae subiectum esse. Nam Athenienses hunc in modū ad eas res uenerūt, in quibus aucti sunt.

Posteaquam Medi ex Europa decesserunt, nauali pariter ac pedestri pugna à Græcis uicti, & eorum qui mari effugerunt, apud Mycalen absūpti sunt, Leotychides Lacedæmoniorum rex, Græcorum qui apud Mycalen erāt dux, abiit domum, habens q; ex Peloponēlo erant socios. Athenienses vero sociijs ex Ionia & Hellepōto, qui iam ab rege defecerant, perstando Sestum Medis insessam oppugnarunt, ibiſq; hybernantes ceperunt, Barbaris dilapsis. Post quod omnes fere in urbes redierunt, nauigantes ex Hellepōto. Athenienses simulac eis Barbari ex regione cesserunt, publice ubi deposituerant, recipiunt liberos, uxores, & quæ supererant, rem familiarem, urbemq; excitatæ ædificijs parant, ac muris. Ambitus enim parum extabat, domus ploræq; conciderant, paucæ in quibus manerant primores Persarum, incolumes erant. Quod futuri intelligentes Lacedæmonii uenere legati, quibus quædam uoluptati fuerunt, cernenti bus, necq; se, necq; aliū quenquam muros habentem, hoc aut molestem utiq; sociis ex acuentibus, qd timerent, tum nauium copiam quanta nō antea fuisset, tum auctam in bello Medico audaciam. Postularunt itaq; ab eis, ne muros reficerent; sed potius omnium extra Peloponnesum urbium quarumcunque starent ambitus demolirētur. Quid uellent ac suspicarentur, non patefacientes illi quidem Atheniensibus, prætendentes tamen ne Barbarus si rursus rediret, haberet unde ex tuto, sicut modo ex Thebis procederet. Peloponnesum omnibus receptaculum idoneum ac tutamen esse. Athenienses, talia locutos Lacedæmonios confestim dimittunt, cum se missuros illuc de hac re legatos respondissent, Themistoclis consilio. Is iussit ut se quamprimum Lacedæmonia mitterent legatum: socios, qui eligendi essent non subito, sed eos tandem retinerent, usque dum muros ad iustum altitudinem excitassent, unde commode saltē pugnari posset omnibus prorsus, qui in urbe eēnt adiuuantibus, et ipsis, & uxoris & liberis, nulli parcentes, neque priuato, neq; publico ædificio, unde aliqua in id opus utilitas foret, sed omnia diruentes. Hæc cum docuisset, significasset que alia quæ illi esset acturus, discessit. Cūque Lacedæmonia uenisset, non adiit magistratus, sed multa prætendebat, ac causabatur, quotiesq; aliquis questori interrogaret, cur in senatu non procederet, expectationem sociorum excusabat: occupatiōe enim eos aliqua distineri, spē rare se tamen propediem uenturos, & mirari nondū adesse. Quæ audientes, ei propter amicitiam acquiescebant. Cū aſit alij uētitarent, aperteq; coarguerent muros fieri, atq; adeo iam sublimes esse, non habebant, unde nō crederent. Quod sentiēs Themistocles, iubet eos potius q; uerbis seducantur, certos ex ipsis mittere, qui rem fideliter exploratam renuntient. Illis mittentibus quosdam ēfuis, & ipse clam per nuntium Athenienses admonet, ut eos qui mitterentur à Lacedæmoniis retineant, idq; qminime aperte, nec prius dimittant, q; se iterū receperint. Et iam collegæ eius uenerāt, Abroñichus Lyſicles, & Aristides Lyſimachi filius, nūtiiantes iam iustum habere altitudinem murū. Ti muerat em ne nō à Lacedæmoniis ubi rem plane rescissent, amplius dimitterent. Athenienses ut iussi erant, legatos retinēt. Et Themistocles tunc demum audiens Lacedæmonios, palam (inquit) urbem suam iam muris præditam esse, ita ut idonea sit ad eos qui incolunt tutandos. Quod si illuc uelint Lacedæmonij socij ue legationem

Themistocles
ufrū consilii

Abronichus.
Aristides.

mittere, missuros in posterū tanquam ad eos qui dignoscant, quæ sibi cōducant, quæc
 ē republ. sint. Nam cum antiquius uisum fuit, ipsis urbem deserere, nauesq; conscen-
 dere, ostendisse se sine eis hoc scire audere, & quæcumq; cum eisdem consultare, ea nul-
 lo postea decreto fuisse patefacta. Nunc autem uideri sibi antiquius, urbem suam mu-
 ros habere, idq; & priuatim ciuib; & uniuersis socijs conducibilius fore. Negq; em sie-
 ri posse ut ab inæquali facultate, æqualiter ac similiter in mediū consulatur. Itaq; opor-
 tere aut omnes ciuitates confederatas carere muris, aut eos sentire hos quoq; recte fa-
 ctos esse. His auditis Lācedæmonij indignationem in Athenienses, nō illi quidem præ-
 se tulerunt. Non enim ut ueterent, sed ut quodammodo in cōmune consilium darent,
 legationem miserant, præsertim adhuc propensi in amorem Atheniēsum propter sin-
 gularē illorum aduersus Medos studium. tamen q; hæc eos spes frustrata esset, tacite
 infensi erant. Ita utrorum legati citra incusationem domū reuerterunt. Atq; hunc in
 modū Athenienses urbē exiguū intra tempus muro cinxerūt. Et indicio est etiam nūc
 ipsaç structura properato fuisse factam. Nam fundamenta plurifariorum lapidum, et Atheniensium
murus.
 alicubi non coagmentatorū, iacta sunt, atq; ut quæque offerebantur faxa, multa etiam
 ex monumentis laborataç sunt congesta; maior enim murus, quam pro magnitudine
 ciuitatis ducebatur, ea que propter omnia mouentes labori pariter incumbebant. Per
 suasit præterea Themistocles, reliqua Piræi ambiri iam antea inchoata quo anno ipse
 Atheniensibus præfuisset, existimans tum ipsum locum commodiorem fore, tres su-
 apte natura portus habentem, tum ciues fieri nauticos magnopere proficer ad poten-
 tiam ampliandam. Quippe primus ausus est dicere, mari resisti posse, statim que mo-
 liri cœpit. Cuius cōsilio Athenienses extruxere murum circum Piræa, qui nunc quo-
 que demonstratur, eius latitudinis, ut per eum duo palustra lapides comportantia è re Murus Piræ
 gione præterirent. Interne que frusta lapidum inerant, neque lutum, sed faxa gran-
 dia ad normam incisa coagmentata' que, & quæ exteriora erant, ferro inuicem plum-
 bo' que ferruminata. Altitudo fere dimidio tenus absoluta est, eius quod ille destina-
 uerat. Destinauerat enim ut celitudo ipsa latitudo que arceret hostiles incursus pau-
 corum hominum, eorum' que imbecillimorum suffectura custodia, cæteri autem na-
 ues concendere. Nam in rem nauticam præcipue incumbebat, intelligens, ut mea
 fert opinio, regiarum copiarum aduentum, mari quam terra uehementiorem futu-
 rum, ac Piræa magis quam superiorem urbem expedire. Adeo sèpenumero Atheni-
 enses est adhortatus, si quando à terra uergerentur, in hunc descenderent, omnibus que
 re naualī resisterent. Et Athenienses quidem ad hunc modum cum alia munie-
 runt, tum muros extruxerunt, statim à discessu Medorum. Pausanias nanque Lace-
 dæmonius Cleombroti filius, Græcorum dux, cum uiginti nauibus ex Peloponneso Pausanias.
 so dimissus, quem comitatae sunt triginta Atheniensium naues, & aliae sociorum per-
 multæ, ingressiç hostiliter Cyprum, multa eius oppida subegerunt. Deinde profecti,
 Byzantium à Medis occupatum obsederunt hoc duce. Quo iam facto imperiosiore, Cyprus à Græ-
 cum aliq; Græci, tum præcipue Iones, ac quicunque recens regio dominatu liberati
 erant, offendebantur. Itaque aditis Atheniensibus postulauerunt ut pro necessitudi-
 ne, quæ inter eos esset, se duces ipsis præberent, nec Pausaniam uiolenter agere sinebæt.
 Athenienses hæc uerba approbantes, prospiciebant, tanquam uoluntatem eorum nō
 neglecturi, ubi cætera cōstituissent, quemadmodum sibi optime uideretur. Interea La-
 cedæmonij Pausaniam accersunt, de iis cognituri quæ audissent. Etenim multa eius in
 iustitia à Græcis aduentibus deferebatur, potius eum uideri tyrannum agere, quam Pausanias du-
 ducem. Euenit ut eodem tempore ille accerseretur, & ipsius odio socij ad Athenien-
 ses transirent, præterquam ex Peloponneso milites. Reuersus Lacedæmona nōnullæ
 priuatim iniuriarū conuincebañ, maximis autē criminibus absoluebatur. Insimulatus
 est autem non in postremis, quod cum Mēdis sentiret, & uidebatur manifestissimum
 esse, nec ob id eum amplius pro duce miserunt, sed Dorcen, cumq; eo alios quosdam Doris,

non magnum exercitum habentes, qui cum ad ipsos solitum non deferre imperium, socii re cognita abierunt. Postquam eos, Lacedæmonij nullos sibi mittendos esse censuerunt, ueriti ne iij quos mitterent, sibi detersores fierent, id quod in Pausania prospexit. Eo quidem magis, quod & defungî Medico bello cuperent, & existimarent Athenenses tum satis idoneos duces esse, tum sibi ut illo tempore amicos. Accepto hac ratione Athenenses principatu, libentibus propter odium Pausaniae socijs, statuerunt, quas pecunias quascq; naues æquum esset præbere ciuitates ad regium bellum, per speiem reddendæ calamitatis, quam passi erat uexandis inuicem bello regiis prouinciis. Tunc primum Græciæ ærarij præfecti sunt instituti ab Atheniensibus, qui tributum reciperen. Sic enim appellata est pecuniarum collatio. Primumq; tributum constitutum quadringentorum sexaginta talentorum: ærarium eorum fuit Delos, quo in templo coetus siebant, ac duces inter initia ex socijs erant, qui suis legibus uiuerent, & ex publicis cōcilijs consultarent. Hucusq; peruentus est bello, et gerēdæ rex studio, inter hoc & Medicum bellum, quæ ipsi gesserunt cum Barbaro, cumq; socijs nouas res molientibus, & eos Peloponneses, qui in omni re semper intercedebant. Scripsi autem ea ab instituto sermone egressus, ob id, quod ab omnibus, qui ante me fuerūt, locus hic p̄termisssus est, scribētibus aut res ante Medicū bellū gestas, aut ipsum bellum Medicū. Quorum Hellanicus, qui ista attigit in Attica historia, & breuiter meminit, neq; digestis sane temporibus. Præterea quod principatus Atheniensium quemadmodū sit constitutus demonstratur. Primum quidem Eionem, quæ est ad Strymonē, Medis tenentibus expugnauerunt diripueruntq; duce Cimone Miltiadis filio, dehinc Scyrum in Aegeo insulam, quam incolebant Dolopes, diripuerunt, ipsiq; coluerunt. Fuit eis & cum Carystij sine alijs Euboiis bellum, tandemq; in deditiōem redegerunt. Post hæc cum Naxiis, qui defecerant bellum gesserunt, oppugnandoq; eos subegerunt. Prima hæc sciarum ciuitatum præter constitutum, in seruitutem redacta est. mox & aliae, ut quæq; contingebat. Defectionis autem causæ, cum aliæ fuerunt, tum uel præcipue tributorū, ut causabantur, penuria nauiumq; & si quis in militia desertor extisisset. Nam exacte agebant Athenenses, erantq; acerbī in adigendis hominibus, ærumnarū insuetis, eaq; recusantibus, & alioqui non iam ea qua consueuerant, comitate imperabant, neque ex æquo militabāt, quippe qui facile possent eos subigere, q; defecissent. Cuius rei causa illi ipsi exiterant socii. Nam propter hanc militandi pigritudinem, plerique ne domo abscent, cōstituerunt nauis loco pro portiōne pecuniam soluere. Ex qua solutione Atheniēs quidem res naualis adducta est. Ipsi uero cum desciscerant, bellum & imparati et inopes suscipiebant. Commiserunt post hæc Athenenses sociiç; cum Medis prælium, & pedestre ad flumen Erymedontem in Pamphylia, & nauale, atque in utroq; & eodem die uicerunt, duce Cimone Miltiadis filio, captis corruptisq; omnibus, ad ducentas Phœnicum triremibus. Aliquantoq; post tēpore contigit, ut ab eis deficerent Thasi, indignatione contracta, ob emporia, quæ in aduersa Thracia, cum aliarum rerum, tum metalli ab illis siebant. Athenenses eo nauibus profecti Thasios pugna nauali uicerunt, in terramq; descendenterunt. Missis quoq; sub idem tēpus ad Strymona decē milibus colonorum, tum suorum, tum socialium, tanquam uolētes habitare oppidum, qđ Edoni tenebant, tunc Decē uias, nunc Amphipolim appellatum, illo quidem potiti sunt. Sed progressi in mediterranea Thraciæ, ab ipsis Thracibus, quib⁹ infestum erat id oppidum si incoleretur, apud Drabescum Edonicam omnes sunt interēpti. Thasi ueiro prælio uicti & obseSSI, Lacedæmonios in auxilium uocauerunt, hortantes ut ad se turnados Atticam inuaderent. Quod se facturos illi clam Atheniensibus receperunt, ac fecissent, nisi prohibiti fuissent terræmotu. Quo tēpore & mancipia ex finitimis Thuriae Aetheesq; Ithomē aufugersit. Erant autem mancipiorum pleraq; ab antiquis illis Messeniis tunc in captiuitatem ductis oriunda, eo que Messenii omnes uocabantur. Itaque aduersus eos, qui Ithmonæ erant, bellū suscepere Lacedæmonij. Thasi tertio quam-

Hellenicus hi
storic.

Eione urbs.

Cimon

Vide Herod.

Scyros insula.

Dolopes.

Eurymedon.

Edoni populi.

Amphipolis.

Euryea d.

Æolis

Ingræcolegi-

tur.

Drabescus.

Edonica.

Thuriate.

Aethaea.

oppugnari cœpti sunt anno, Atheniensib. sese dediderunt, muris dirutis, nauibus traditis, pecuniis impræsentiarum quidem quanti pendit debebant, solvi iussis, in posterum reliquis, relicta eius continente ac metallo. Lacedæmonii bello quod gerebant cum ijs qui erant Ithomæ, in longum eunte, euocauerunt cumi alios socios, tum uero Athenienses, prout & ierunt, Cimone duce non exiguis cum copiis: ob id autem maxime euocati, quod præcipui uidebantur in pugna murali, quodq; constabat diutina in obſidione ista re opus esse, atque ita uī oppidum capi posse. Quod & fuisset, uerum ex hac pri-
 sum expeditione inter Lacedæmonios Atheniensesq; dissensio palam facta est. Lacedæmonii enim cum oppidum uī non caperent, reformidarunt Atheniēsum tum audaciam, tum ad res nouandas animum, simulq; suspicantes ne quid peregrini si permanarent ab ijs, qui Ithomæ erant sollicitati, molirentur noui, solos omnium sociorum dimiserunt suspicione dissimulata, tantum negantes se illorum opera amplius egere. Athenienses haud nescientes non se meliore causa missos fieri, sed suspicione aliqua, grauiter acceperunt: nec ita de Lacedæmonijs meritos se esse existimantes, ut ista pateretur, cum primum reuersi sunt, societatem soluerunt cum Lacedæmonijs Medico bello contra-
 etiam: inieruntq; eam cum Argiuis illorum hostibus, & inter utrosq; aduersus Thes-
 salos quoque iustum est foedus. Porro iū qui intra Ithomen erant, decimo demum anno cum iam impares essent oppugnantibus, acceperunt à Lacedæmonijs oblatam condi-
 tionem, ne cum ex Peloponneso fide publica excessissent, & ex ipsa nunquam ipsis ul-
 terius regressus esset, si quis deprehenderetur, seruus fieret capientis. Erat autem reddi-
 tum Lacedæmonijs oraculum quoddam Pythium, antequam supplex Louis Ithomita
 beat. Exeuntes eos uria cum liberis & uxoribus, Athenienses odio iam Lacedæmonijs
 orum excepérunt, & in Naupacto quam nuper insessam à Locris Ozolis céperant, col-
 locauerunt. Megarenses quoq; à Lacedæmonijs ad Athenienses defecerunt, quod à Go-
 rinthijs de terminis contendentes, bello uicti essent. Tenueruntq; Athenienses Megara
 & fontes, ingentesq; extruxerūt Megarensibus muros ab urbe ad Nisæam, eosq; ipsi tu-
 ebantur. Vnde primum Corinthijs non mediocre in Athenienses odium conflatu est.
 Inarus autem Libyus Psammetichi filius Libyorum rex, qui sunt Aegypto finitimi, ex
 urbe Maria (quæ est super Pharum) profectus, effecit ut ad se pleraque Aegyptus ab
 rege Artaxerxe deficeret, moxq; Athenienses ad bellum societatem alcivit, tunc forte apud
 Cyprum in expeditione agentes ducentis cum nauibus, tum suis tum sociorum. Illi re-
 licta Cypro, se illuc contulerunt: & à mari in Nilum nauigantes, flumine ipso & duas
 bus Memphidis partibus potiti sunt, ad tertiam quæ uocat Albus murus, cum ijs bel-
 labant qui intus erant, Medis Persicq; qui eo fugerant, & Aegyptijs qui cum alijs nō re-
 bellauerant. Item egressi nauibus Athenienses in Haliam, cum Corinthijs Epidaurijsq;
 commissa pugna, à Corinthijs uicti sunt. Posteaq; Cecryphaleam nauali cum Peloponi-
 nensisbus prælio uicerunt. Moto autem posthac aduersus Aeginetas bello, in gens inter
 hos ad Aeginam extitit pugna naualis cum suis utrosq; socijs: uictoriaq; penes Atheni-
 enses fuit, captis hostium septuaginta nauibus: qui egressi in terram, urbem oppugna-
 re cœperunt, duce Leocrate Strœbi filio. Peloponneses dehinic Aeginetas affere uo-
 lentes, trecētis primum armatis Corinthiorum Epidauriorumq; Aeginā auxilio trans-
 missis, promontoria Geraneæ occupant. Necnon Corinthijs cum socijs in agrū Megari
 cum descendunt, existimantes non futuros pares Athenienses tutandis Megarensibus,
 absente tum apud Aeginam, tum apud Aegyptum exercitu: & si hos tutari uelint, ab
 Aegina decessuros. Athenienses exercitum quidem ab Aegina abduxerunt, sed qui re-
 liqui erant ex ciuitate, uel prouectioris, uel ineuntis ætatis, duce Myronida Megaram
 profecti sunt: pugnaq; commissa cum Corinthijs, æquo Marte discessum est, urrisq; in
 ea re non peius actum esse secum existimantibus. Athenienses tamen ut qui uicissent ma-
 gis, abeuntibus Corinthijs, trophyum statuerunt. Corinthi male accepti à senioribus
 suis qui in urbe erant, post duodecim fermè dies instructi uenerunt, è regioneq; trophy-

Atheniensiū
et Lacedemo-
niōrum prima
et ex professō
dissensio.

Iupiter Ibo-
mita.

Megarenses à
Lacedæ. defi-
ciunt.

Inarus Libyus
Libya.
Maria urbs.
Artaxerxes.

Albus murus.
Halìa.

Atheniēuincū-
tur.
Cecryphalea.

Leocrates.

Myronides
dux Athenien-
sium.

Atheniens̄. et
Corin. pugna.
Corinthiū uincuntur.
• ὁ ποταμός
πλέγχεται
δύο περιφέρεια.
DQ.

Bios.
Cytinus.
Erineus.
Nicomedes.
Plistoanax.

Democratio.

Lacedæmoniorum et Atheniæ cōflictus.

Myronides
dux Laced.

Chalcis.
Sicyonij uincit
tur.

Atheniens̄
Aegypto poti
untur.

Atheni. Mem
phi ejiciuntur

Aegypti re
gibus restitu
tuitur.

um & ipsi statuerunt tanquam uictores. At uero Atheniens̄ è Megara cum utocifera tione procurrentes, eos quidem qui trophæum sistebat, interemerūt, cum cæteris au tem congressi, superarunt, illi superati abierunt. Quorum pars quædam nō exigua rapide fugiēs, cum itinere deerraret, incidit in priuati cuiusdam prædiū, magna + fossa in tercidente imperium. Quo cognito Atheniens̄ oppositis à fronte armatis, eos abire prohibuerunt, circundataq; leui armatura, omnes qui introierant, lapidauerunt. Quæ plaga Corinthiis ingens fuit, cætera turba expeditiōis domū ei⁹ reuersa est. Circa illa, tēpora et Atheniens̄ orsi erant longos ad mare muros extruere, alterq; Phalerum, alterum Piræa uersus. Et Phocenses in expeditione agebant contra Dores Lacedæmonio rum metropolim Bion, Cytinion, Erineon. Cūq; unum ex his oppidis cepissent, Lacedæmonii duce Nicomedē Cleōbroti filio, pro Plistoanaxte Pausaniæ regis filio adhuc puero, auxilium Doribus tulerunt cum mille quī gentis armatis sui corporis, sociorūq; decem millibus, urbeq; in deditiōem à Phocensibus recepta, reuertebantur, quos mari, si consilium eis esset, per sinum Crissæum transmittere, Atheniens̄ præternauigantes prohibituri erant. Nam per Geraniā haud tutum sibi transitū putabant, tenentibus Megara & fontes Atheniēsibus, difficilem alioqui ad transiendū, & semper Atheniēs præsidio infessam, & quā senserant se ab illis prohibitum iri. Vīsum est itaq; eis apud Bœotios subsistendo displicere quonam modo tutissimi transirent, nonnullis Atheniēs iōpos clām inducentibus, qui sperabant democratiam, id est statum popularem tolli posse, & muros qui ædificabantur. Aduersus hos prodierunt omnes cuiuscunq; ætatis Atheniens̄, & Argiūorum mille, exq; omnibus ferè aliis sociis numero quatuordecim millia, tum rati hostem nescire quā abiret, tum suspicati illum tendere ad subuersiōnem democratia. Accesserunt quoq; ad Atheniens̄ ex iure commilitiū equites Thessalorum, qui tamen in re gerenda ad Lacedæmonios transferunt. Commisso apud Tanagram Bœotia prælio, Lacedæmonii sociiq; uicerunt, & utrinque ingens facta est strages. Et Lacedæmonii agrum Megarensem ingressi, cæsisq; arboribus, retro per Geraniā & Isthmū domū redierunt. Atheniens̄ altero & sexagesimo à pugna die exercitū in Bœotios duxerūt, duce Myronida, & p̄lio in arbustis inito, Bœotios uicerūt, Bœotiaq; plaga, ac Phocide potiti sunt, murosq; Tanagrensiū demoliti, et Locrē siti: Opunti⁹ & locupletissimos centū uiros obsides acceperunt, suosq; ipsorum longos muros absoluerunt. Post hæc Aeginetæ ad Atheniens̄ deditiō fecerūt, deiectis muris, traditis nauib⁹, imposito in posteg⁹ tributo. Ad hæc circuuecti Pelopōnesum Atheniens̄, duce Tolmida Tolmæi filio Lacedæmoniorum naualia incenderūt, Chalcidē Corinthiōs oppidū ceperūt, Sicyonios in ipso in terrā egressu cōgressi, uicerūt, adhuc apud Aegyptum manentibus Atheniēsibus illis atq; sociis, quibus & ipsi multis faria bella contigerunt. Iā primū ubi potiti sunt Aegypto Atheniēs, misit rex Lacedæmonia cum pecuniis Megabazum genere Persam, ut Peloponnenſibus pecunia persuasis, Atticam inuidentibus submoueret ab Aegypto Atheniens̄. Quod ubi parum procedit, frustraq; pecunia absumpta, quod reliquum erat, Megabazus rursus in Asiam retulit, mittit Megabazum Zopyri filium, uirum Persam cum ingenti exercitu, qui terre stri profectus itinere, Aegyptios ac socios prælio uicit, ex Memphis Græcos eiicit, ad extremum in Prosopitide insula concludit, ibiç annū solidum ac dīmidiatū obſidet, usq; dum auersa alio aqua, siccatisq; alueis naues in sicco fuderent, & ex magna parte in sulam faceret continentem, quam cum peditatū transgressus cepit. Ita res Græcorū sex annis bello gesto perierunt: pauciq; ex multis peragrata Libya Cyrenen peruenientes, incolumes fuere, plerisq; absumptis. Atq; iterum Aegyptus regis ditioni cōcessit, præter Amyrtæum in palustribus regnantem. Hunc propter uastitatem saltus palustris ex pugnare nequierunt, cum præsertim Aegyptiorum pugnacissimi sint saltū illum incolentes. Inarus tamen Libyorum rex harum omnium in Aegypto rerum autor, per præditionem captus, in crucem actus est, Atheniēs iōq; atque aliquorum sociorum quins

quaginta triremes, quæ successuræ in Aegyptum nauigabant, appulsæ sunt ad Mèdes-
sium, unum è Nili cornibus, ignaræ profsus rerum gestarum. Quas à terra aggressus
peditatus, & à mari Phœnicum classis plerasq; absumperunt, paucioribus fuga retro
elapsis. Hunc fecit exitum ingens illa Atheniensium sociorumq; in Aegyptum expe-
ditio: Ex Thessalia ab Oreste item Echecratidæ filio ex Thessalia Thessalum regem fu-
giente persuasi Athenienses, ut ipsum reducerent, assumptis Bœotis Phocenisibusq; so-
cjs in expeditionem aduersus Pharsalum Thessalix ierunt: & terra quidem potiti, ea= Pharsalus.
tenus tenebant, quatenus non multum procedendo sub armis erant. Nam ab equitatu
Thessalorum prohibebantur, urbem tñ non expugnauerunt. Et cum nihil ex iis quorū
gratia expeditionē sumpserant, successisset eis, infecto negotio reuersi sunt, Orestem se
cum habentes. Nec diu post hæc mille Athenienses consensis nauibus quæ ad fontes
erant (tenebant autem ipsi fontes) in Sicyonē nauigauerūt, duce Pericle Xanthippi fi-
lio, egressiq; in terram, eos qui congressi sunt Sicyonum pugna supauerūt. Statimq; af-
sumptis Achæis, transmissa Acarnania ad Oeniadas in expeditionem ierunt. Obsessioq;
sed non expugnato oppido, domū redierunt. Postea cum triennalia foedera trāsissent,
inita sunt inter Peloponnesenses Atheniensesq; quinquennalia, & cum Græcum bellum
sustinuerunt Athenienses, Cypro tamen arma intulerunt, cum ducentis suorum, tum
sociorum nauibus duce Cimone. Ex quibus in Aegyptum sexaginta profectæ sunt, uo-
catu Amyrtæi saltuum regis. Cæteræ Cítium obsidebant. Verum Cimone uita defun-
cto, famcq; exorta profectæ à Cíto, tenetesq; cursum super Salaminem, quæ est in Cy-
pro, cum Phœnicibus ac Cilicibus, & nauali & pedestri pugna certarunt, & utrobiq;
victores domum sunt reuersi, unā cum ijs quæ ex hac classe ab Aegypto redierant. La-
cedæmonijs post hæc bellum quod sacrum appellatur, sumpserunt, potitiq; templo, qd
est apud Delphos, Delphis tradiderunt. Post quorum discessum Athenienses iterum
cum exercitu profecti Delphos, potitiq; tradidere Phocenisibus. Intericto deinde tem-
pore cum Bœotij desciuissent, bellum Athenienses Orchomeno Chæroneæq; & alijs
quibusdam in Bœotia oppidis, quod rebellassent, intulerūt cum mille ex suo numero
armatis, alijsq; singulorum sociorum, duce Tolmida Tolmæi filio, captiæ Chæronea,
& imposito in ea præsidio, cum reueterentur, fecerūt in eos impetum ex Orchomeno
Bœotiorum, cumq; his Eubœorum exiles ac Locri, & quicunque earundem partium
erant. Victoresq; Atheniensium alios interfecerunt, alios uiuos ceperūt. Cum quibus
Athenienses transfegerunt, recuperatis captiuis omnem Bœotiam missam fecere, in quā
remigrantes Bœotiorum profugi, cæteriq; omnes sui iterum iuri effecti sunt. Neque
multo post hæc Eubœa ab Atheniensibus defecit. Ad quam Pericli cum Atheniensiū
copiis iam transgresso nuntiatur Megaram defecisse, Peloponnesenses quoque Atticam
inuasuros, præsidia Atheniensium à Megareisibus esse cæsa, præter eos qui in Nisæam
confugissent: Defecerant autem Megarenses ascitis Corinthijs, Sicyonijsq; & Epidau-
rijs: Ille confessim ex Eubœa copias reduxit, & Peloponnesenses Atticam ingressi, Eleu-
sinam usque ac Troze depopulati sunt duce Plistoanacte Pausaniæ regis filio Lacedæ-
moniorum duce, nec ulterius progressi, domum rediere, & Athenienses iterum Peri-
cle duce transgressi Eubœam omnem subegerunt, eamq; pactionibus composuerunt,
præterquam Hestiaæas, unde electis incolis ipsi eam sibi terram habuerunt. Reuersi in
Eubœa, nō multo post foedera cum Lacedæmonijs socijsq; tricenalia percusserunt, red-
ditis Nisæa, fontibus, Trœzene, Achaia: Hæc enim de Peloponnesibus tenebant Athe-
nienses. Sexto autem anno cum excitatum esset inter Samios ob Prienem & Milesios
bellum, cum iam forēt impares bello, Milesii Athenas profecti, in Samios inuecti sunt,
cum assensu quorundam ex ipsa Samo priuatorum hominum, nouarum rerū in repu-
blica cupidorum. Ex quo profecti Samum Athenienses cum quadraginta nauibus sta-
tum popularem constituerunt, sumptis obsidibus quinquaginta Samiorum liberis, to-
tideimq; uiris, quos apud Lemnum deposuerunt, & præsidio imposito abierunt. Ex Sa-

m̄is autem aliquot fuerunt qui non persistiterant, sed in continentem profugerant ex composito cum potentissimis ciuitatis, & societate inita cum Pisuthne Histaspī filio, qui Sardibus tunc præterat, coactis septingentis auxiliarijs noctu in Samum transmiserunt. Et primum aggressi populum, multitudinis uictores extiterunt: deinde obsidibus suis ex Lemno subtractis rebellarunt. Atheniensium præsidium ac principes quos penes se habebant Pisuthna donauerunt, expeditionem etiam in Miletum confessim parantes, Byzantiis quoq; rebellionis socijs. Quod ubi acceperunt Athenienses cum sexaginta nauibus aduersus Samum nauigarunt. Quarum sexdecim usi non sunt: partim in Cariam ad impediendas Phœnicum naues, partim in Chium ac Lesbū ad euocanda auxilia iter habentibus, quatuor & quadraginta nauibus Pericle duce, cum nouem collegis ad Tragiam insulam cum Samiorum septuaginta nauibus, in quarum uiginti milites uehebantur, & quæ cunctæ proficisciabantur à Mileto, pugnarunt uiceruntq;. Et cum postea eis uenissent auxilio Athenis quadraginta, ex Chio & Lesbo uigintiq; que naues, egressi in terram pugnāq; pedestri uictores, urbem obsederunt triplici modo, etiam à mari. Pericles sumptis ex iis qui superuenerant sexaginta nauibus, quamce lerrime in Caunum & Cariam contendit, accepto illinc nuntio, naues Phœnicum in ipsos cursum tenere. Abierant enim ex Samo quoq; Stesagoras cum quinque nauibus et alijs aduersus Phœnicum classem. Interea Sami repentina eruptione nauigates, castra nullis munitionibus prædicta inuadit, speculatorias naues corrūpunt, cæteras quæ obuiam uenere superat, totoq; circu mari potiunt. xiiij. fermè diebus quaecunq; libuit importantes exportantesq;. Reuerso Pericle nauibus ite conlusi sunt. Et Athenis post hæc subfido naues aduenere, cū Thucydide, Agnone, & Phormione quadraginta, cū Tlepolemo quoq; & Anticle uiginti, ex Chio etiā & Lesbo triginta. Cū quibus Sami breue quoddā pliū nauale fecerunt, cūq; oppugnantibus impari essent, nono sese mē se dediderunt, deiectis muris, datis obsidibus, traditis nauibus, pecunias quæ impensæ essent, certis temporib. soluturi. Conquenerunt & Byzantij ut, sicut prius, impata facerent.

Tragia insula

Pericles in Cariam tendit-

Thucydides.

Agnus.

Phormio.

Samiorum de ditio.

Coreyrensis.

Potidaenensis.

Apollinis ora culum.

Non multis iam hinc annis posterius gesta, quæ superius cōmemorata sunt, Corcyrensis, Potidaenisaq; & quæcūq; bellū hui^o extitere materia, uniuersa hæc q̄ Græci uel inter se, uel aduersus barbarum gesserunt, intra L. fermè annos gesta sunt, à discessu Xerxis ad huius initii belli. Intra quos suum Athenienses imperiū propagarunt, & in multū potentiæ processerunt. Quod intelligētes Lacedæmonii non tñ impedimento fuerunt, nisi ad breue tempus; & ite plerunq; qui uenerunt nequaq; celeres antehac ad bellum capessendū, nec nisi coacti. Non nihil etiā intēstiniis prohibiri bellis priusq; Atheniensium potentia apte augesceret, & eoq; societate experti fuissent. Tū non ulterius tolerandum duxerunt, sed omni incubendū studio in hoc bellū, quod sumerēt ad illoq; si possent potentia evertendā. Igitur ubi statuerunt fœdīfragos atq; iniurios esse Athenienses, Delphos ad desī consulēdum miserūt, nunq; p̄staret bellū gerere. Quib^o ille (ut aiūt) oraculū reddidit, penes bellantes p̄ uirib. uictoriā fore, seq; (inqt) & uocatū & inuocatum auxilio futu. Rursus accitis socijs rē ad conciliū placuit referri, nūq; bellū sumere expediret, necne: et cū uenissent socioq; legati, haberefēq; cōciliū, cæteri qdē q̄ uoluere, dixerūt, accusantes pleriq; Atheniēses, & ut bellum fieret postulantes. Corinthij uero & antea precati separatim singulas ciuitates ut suffragia darent de bello mouēdo, uerentes ne prius Potidaea euerteret, & tunc præsentes, ultimoq; loco procedētes, hāc orationem habuerunt:

Oratio Corinthiog; apud Lacedæmonios.

γνώμη. **L**Academios uiri socij tanquam nec ipsi decreuerint bellum gerendum, iam definamus inculare, cum nos ad hoc ipsum congregandos purauerint. Debent em iij qui præsunt, sicut in cæteris honore cunctos antecellisūt, sic res priuatas æquabiliter distribuentes in cōmune prospicere. Nos aut quicunq; ab Atheniensibus dissociati sum^o, non necesse habemus admoneri, ut ab eis caueamus, sed iij potius qui mediterranea nec ad emporia incolunt, ut intelligent nisi inferiora incolentibus opem ferant, difficulterē

se fructuum perceptionem habituros, & itē difficiliora subsidia, quæ mare mediterraneis subministrat, nec debere eorum quæ dicuntur praui iudices esse tanq̄ hæc ad ipsos non pertineant, sed expectare, si res inferius colentium neglexerint, aliqui calamitatē ad se peruenturam, nec de se nunc minus q̄ de alijs consultari. Quo minus eos oportet esse segnes ad bellum pro pace sumendum. Nam grauium quidē hoīm est, si non laceſtant *γνῶμη* iniuria, quiescere: Egregior̄ autem si laceſtiti fuerint pacē bello mutare, cosdē re bene gesta rursus in concordiā redire: neq̄ bello & prosperitate extolli, neq̄ ex otio pacis uoluptate captos pati iniuriam. Nam qui propter uoluptatem deses est, is confessim desideriæ suæ iucunditatem, propter quam segnis est, priuatū si quieuerit. Et qui frequēti successu bellorum utitur, hic infida ferocia inflatus, quæ sunt cogitanda non cogitat. Multa enim male consulta hostibus inconsultius agentibus emendata sunt. Quinetiam plura quæ bene consulta uidebantur, turpiter in contrarium cecidetunt. Quia nemo tali opere rem exequitur, quali credulitate deliberat, sed cum fidutia certa de futuris sentimus: cum timore autem in actione deficimus. At nunc iniuriā passi nos, & multa habentes in Athenienses crimina, bellum conflamus, ubi istos uel suerimus in tempore finituri. In quo nos uictores fore multis de causis credibile est: Primum q̄ hominum numero & rei militaris peritia præcellimus: deinde q̄ omnes peræq; ad ea, quæ sunt imperata, properamus, classem aut̄ qua illi p̄stant supplebimus, tū priuatis facultatibus prærata parte, tum ex pecunia quæ in Delphis est, atq; Olympijs: mutuati nanq; pecuniam possumus peregrinos illoꝝ nautas maiori mercede cōducere. Mercenariæ enim magis q̄ uernaculae sunt Atheniensium copiæ, quod minus in nobis contingit, qui plus corporibus q̄ pecuniis pollemus. Quod si uel una naualī pugna superentur, de ipsis actis est, ut credere oportet: si resistant, & nos diutius rem nauticam meditabimur, superioris illis futuri animi p̄stantia, ubi eō peritiæ peruererimus. Quod enī nos natura obtinemus, hoc illis nequaꝝ doctrina cōtingat. At quo illi præstant scientia, id nobis est ex ercitatione cōsequendum. Pecunias quoq; quæ huic rei suppetant, conferemus. An uero durum nobis hoc fuerit, ut cū illoꝝ socii p̄ sua ipsoꝝ seruitute conferre non recusent, nos pro inimicis ultione, ac pro nostra salute pecunias erogamus, & certe ne ijs per illos erexit ob eas ipsas male multemur? Assunt præterea nobis aliae quoq; belli gerendi uiae, & in primis sollicitatio socioꝝ ad defectionē, res quæ illis adimat prouetus quibus præpollent, tū regionis illoꝝ inaedificatio, & alia quæ nondī quis prospiciat. Perraro bellū eō quo euasurum prædicat, euadit, multa ipsum per se p̄tet ea, quæ adiunt, comminiscit. In quo quisquis erecto uersat animo, tutior existit: quisquis irato, nō minus labi consuevit. Cogitemus aut̄ si forent singulis nīm de finibus ac līmitibus cū aduersariis lites, id debere tolerari. Nsic aut̄ Athenienses cū ad uniuersos nos, tū ad opipidatim subigendos validi sunt, ita ut nisi & frequentes & per regiones ac ciuitates singulas unoq; cōsilio eis obſtitemus, haud difficulter sint nos separatim agētes oppresuri. Quorū uictoriā de nobis, et si auditu quoq; triste est, tñ qui audit sciat nihil plane aliud afferre q̄ seruituti. Quod uel oratiōe agitare fœdum est Peloponneso, nedū re tot urbes ab una infestari. In quo uidemur aut merito esse aut inetu patientes, degenerantes à maiorum gloria, quæ Græciā liberauerunt, q̄ ne ad tutandā quidem nīfam libertatem sufficiamus, sinamusq; ciuitatem se efficere tyrannum, cū in una ciuitate tyrrannus ut tollatur postulare soleamus, ignari quoniam modo ab his tribus maximis in commodis eximamur, uecordia, ignauia, secordia. Neq; tamen ut ista nomina fugiatis, excusationem p̄tendatis: q̄ temeritatem deuitaueritis, plerisq; pernicioſam; quæ excusatio quia multos decepit, cōtrario nomine sui accusatio cognominat. Quanq; quid attinet quæ hactenus gesta sunt, longius q̄ quatenus nunc expedit reprehendere. Expediit autem ijs, qui postmodū mala passuri sunt, auxilium nos ferre, quoniam patrium uobis est per labores aſſe qui uirtutes: nec mores immutare uos decet, qui etiā nō diuitijs illos aliquantum atq; potentia superatis, tamen iniquum sit quod paupertate partum

est, id per diuitias perdere. Decet cum multis de causis fidenter uos ire ad bellum, tum dei responso, qui se quoque adiutorem fore pollicetur, adiutrice etiam cætera Græcia, partim ob merum, partim ob utilitatem. Nec ideo foedera priores rumpetis, quæ deus ipse qui nos iubet bellare, censet illos esse præmaricatos, sed auxilium potius foederibus ruptis feretis. Ruperunt enim foedera non qui resistunt inuidentibus, sed qui priores inuadunt. Ex quo undique nobiscum bene agitur si bellum suscipimus. Quod si hæc quæ nos in commune exhortandi gratia dicimus, certissimum est rebus & publicis & priuatis cōducere, nolite cunctari cum aliorum libertatem tueri, tum uero Potidæatis oper tulari, qui sunt Dotes, & quod olim contrarium erat, ab Ionibus obsidentur. Quoniam res non patitur amplius expectationem, ne palam fiat nos partim iam laedi, cæteros ne idem paulo post patientur conuentum quidem fecisse, sed ulcisci non audere. Verum uiri socij uos ad hanc necessitatem deuenisse, simulque à nobis quæ optima sunt dici existimantes, bellum decernite, haudquaque deterriti subita illius asperitate, sed pacem quæ ex eo diuturna sequetur, exoptantes. Nam pax magis confirmatur ex bello. At ex otio non perinde periculo cates, ne bello laceffaris. Existimantes item ciuitatem quæ se in Græcia tyrannum constituit, æqualiter constitui in omnes, ita ut iam alijs dominetur, alijs dominari destinet. Hanc si inuadimus subigemus, & ipsi in posterum tuti habitaturi, & Græcos, qui nunc seruiunt, in libertatem uindicaturi. Et hæc quidem Corinthij dixerunt. Lacedæmonij uero auditis omnium sententijs, calculos cunctis, qui adarent, intulerunt socijs, gradatim à maxima ad minimâ quanque ciuitatem, & illæ frequentes de bello sumendo dedere suffragia. Cætera non erat in procinctu exequi quæ decreuissent, utpote imparatis. Quapropter uisum est singulos conferre quæ expedirent, nec intercedere dilationem. In quo necessiarum rerum apparatu non est annus insumpitus, et si paulo minus, donec sumpto palam bello Atticam inuaderent. Hoc interim tempore legatos ad Athenienses mittunt criminis obijcientes, ut quod excusatissime bellum illis inferretur, nisi dicto audientes essent, primum iubedo tolli dei piaculum, quod quidem tale erat: Cylon quidam Atheniensis fuit uir uetusque nobilitatis, ac potens, & qui Olympia uicisset. Huic in matrimoniū accepta Theagenis Megarensis filia, tum Megarensium tyranni, apud Delphos oraculum deus reddidit, quod maximū foret festū Iouis, occuparet arcem Athenarum. Is acceptis à Theagene copijs, persuasisque amicis, ubi aduenere in Peloponneso Olympia, arcem urbis occupauit, tanque tyrannum acturus, illud esse maximum Iouis festum interpretatus, & sibi, qui uicisset Olympia, non nihil conuenire. An uero in Attica an uspiam alibi maximum festum diceretur, ne cdum ille considerauerat, quod oraculū declarauerat. siquidem sunt apud Athenienses quoque Dialia, maximus dies festus, quæ Iouis Melichij uocantur, extra urbem, ubi totius populi conuentu plerique non ueras uictimas immolant, sed cōmode assimulatas. Credes itaque Cylon se recte sentire, opus aggressus est. Quo cognito Athenienses ex agris ad hos coercendos, uniuersi concurrunt, obsecrosque oppugnant. Sed diutina obsidione affecti magna ex parte discessere, delegata nouem principibus custodia, & permisso, quod optimum censerent esse, agendi arbitrio. Tunc hi nouem principes multa fane ad republicam pertinentia administrarunt. At hoc qui cum Cylone obsidebantur, misere habebant cibo & aqua defecti. Et ipse quidem Cylon eiusque frater fecerunt clam fugam. Cæteri uero fame consumpti, nonnullis iam extinctis, supplices ad aram, quæ est in arce, sedent. Quos surgere iussos, hoc quibus permissa custodia erat, cū uiderunt expirantes in templo, nequid in eo sceleris admitterent, abductos interemerunt, quosdam etiam ipso transiit, & apud pricipios deorum atque ad altaria sedentes. Vnde imper ac prophani & illi & ab eis progeniti sunt appellati, insuper & ab Atheniensibus in exilium acti, necnon à Cleomene Lacedæmonie postea cum Atheniensibus seditione laborantibus, non modo uiui expulsi, sed etiam sublata defunctorum ossa sunt abiecta, nihil tamen minus postea reuertentur, genusque illorum adhuc in ciuitate perstat. Quod piaculum Lacedæmonis

Piaculum
Athenien.
Cylon.
Athenien.
Theagenes
Megarensis.

Dialia.
Melichius
Iupiter.
Cylon arcem
adoritur.

Cylonis fug^a.

nō exterminari subebant, utiq; ante omnia deorum uicem ulciscentes. Sed scientes Peri
clen Xanthippi filiū huic piaculo affinem esse materno ex genete, credebāt eo delecto Pericles.
facilius sibi de Atheniensibus successurum, non tamen tanta spe, ut hoc ille pateretur,
quanta ut hoc ipsum ei apud populum conflaret inuidiam, q; ex magna parte hoc ex-
isteret bellum ne ille damno afficeretur. Etenim cum esset, ut illis temporibus potentis
simus ciuitatis & reipublicæ administrator usq; quaq; Lacedæmoniis aduersabatur, nec
sinebat Athenienses succumbere, sed ad bellum excitabat. Iusserunt itaq; uicissim Athe-
nienses Lacedæmonijs, ut & ipsi piaculum ex Tænaro tollerent. Siquidem Lacedæmo-
nij aliquando è templo Neptuni à Tænaro excitatos, abductosq; fugitiuorum suppli-
ces obtruncarunt. Quamobrem sibi ipsis opinantur ingentem terræ tremorem apud
Spartam extitisse. Iusserunt pterea eosdem tollere piaculum Palladis Chalcidoniæ, qd
hunc in modum contigit: Postq; Pausanias à Spartiatis primum reuocatus ab impi-
provinciæ in Hellesponto criminibus absolutus est, publice nō amplius est dimissus,
sed ipse priuatim sumpta tritemi Hermionide sine Lacedæmoniis abiit in Hellespontum,
uerbo quidem ad Græcum bellum, re autem cum rege transigendi negoti gratia,
quod inchoauerat, affectans Græciæ principatum. Atq; hinc primum libertatem erga
regem instituens, totius rei principium fecit. Cum primo aduentu post redditum è Cy-
pro, Byzantium, quod Medi necessariq; regis atq; cognati tenebat, cepisset, & eos qui
intus erant remisit ad regem captiuos clam sociis, iactata illorum fuga, adiutore in hac Congylus:
re Congylo Eretrensi, cui curam Byzantii captiuorumq; mandauerat. Eiç Congylo
dedit ad regem epistolam in hæc uerba, ut postea compertum est:

Epistola Pausaniæ ad regem.

PAUSANIAS SPARTÆ dux, istos tibi quos armis cepi conciliandi tui gratia missos fa-
cio, habeoq; in animo, si tua uoluntas fert, filiam tuam in matrimonium ducere, ac
tibi Spartam cum reliqua Græciæ obnoxiam reddere. Cui rei par esse mihi uideor, cō
municatis tecum consiliis. Hoc igitur si tibi est cordi fidelem mitrito ad mare quempiā
qui cum cætera collo quar. Hæc demum significabat epistola. Ex qua Xerxes uolupta-
tem cum cepisset, misit Artabazum Pharnaci filium in oram maritimam iussum accipe-
re puinciam Dascylitem, Megabata qui præfuerat, reuocato, dataq; ei epistola ad Pau-
saniam, ut eam Byzantium q; celerrime mitteret, illiç sigillum ostenderet: & si quid Pau-
sanias de iis ipsis negotiis mandaret, q; rectissime & quamfidelissime cōficeret. Ille ubi Megabatas.
venit, cum alia, quemadmodum dictum est, consecit, tum uero epistolam misit in hæc Xerxes.
uerba respondentem:

Epistola regis, Pausaniæ respondentis.

ITa inquit rex Xerxes Pausaniæ, & ob uiros quos mihi trans mare ex Byzantio falso
esse uolisti, habetur tibi gratia, nunq; domi nostræ delenda: & uerbis tuis gadeo,
neq; nox te, neq; dies remotetur quin sedulo agas quod mihi spopondisti, nullis retar-
datur neq; aurí argentiq; sumptibus, neq; copiis sicubí præsto illas esse oporteat. Ve-
rum cum Artabazo uiro egregio, quem ad te misi, træsige nihil diffusus. Vnde & meæ
& tuæ res ex amborum dignitate atque utilitate optime habebunt. His Pausanias lite-
ris acceptis, cum prius in magna fuisse apud Græcos ueneratione propter imperii ma-
gnitudinem, tunc maiorem in modum animos sustulit, non sustinens modesto more
uiuere, sed Medico cultu è Byzantio prodiit, euntem' que per Thraciam Medi atq; Ae-
gyptii satellites comitabantur. Mensa quoq; ei Medica apponebatur. Deniq; cogitatio
nem cohibere non poterat, paucis actibus prodens, quænam animo in posterum maio-
ra esset acturus. Ad hæc difficilem aditu se præbebat, tanquam acerba in omnes æqua-
liter utebat iracuia, ut nemo posset accedere. Ea ppter uel maxie se ad Athenienses so-
ciij applicauerunt. Quibus reb' cognitis Lacedæmoniis eū ob hæc ipsa primū reuocau-
erūt, postq; rursus Hermionide nauī iussu eoq; pfect', cadē agere notat' ē. Et Byzatio-

expugnantibus Atheniensibus electus Spartē non rediit, sed in Troadis quibusdā pāgis se tenens, tractare cum Barbaris, nec sincere moram facere delatus est. Ita non iam cunctandum sibi amplius putauerunt, missōq; caduceatore cū bacillo ephori, id est tri buni plebis, edicunt homini à caduceatore ne discederet, alioqui Spartiatas bellum in dicere. Ille uolens q̄ minimum suspectus esse, speransq; pecunia se criminibus absolutū iri, ite& redit Sparten, ante oīaq; in carcerem ab ephoris coniūcīt. Licet enim hoc epho ris in regē agere. Mox deinde per quosdā quos corruperat exiuit, exhibuitq; in iudiciū sese insimulare uolentibus. Et signū quidē eidens nullum Spartiatæ habebant, neq; inimici, neq; ciuitas om̄is, quo stantes libere multarent uirum utiq; tum regij generis, tum impræsentiaq; præditū dignitate. Nam regis Plistarchi Leonidæ filij adhuc pueri tutelam patruus gesserat. Multum tñ suspicione dabant uitæ insolentia, & Barbarorum æmulatio, ne illis se similem esse apud suos affectaret. Cuius cum alios actus sicubi le ges atq; instituta transgressus esset considerabant, tum q̄ aliquando tantum sibi tribuisset, ut in tripode, quem apud Delphos Græci ex Medorum manubij̄s primitias cōfes crauerant, priuatim hoc elegum carmen inscriberet;

Postq; Græcorum dux agmina Medica fudit,

Phœbo Pausanias hæc monumenta dedit.

Quod carmē Lacedæmonij protinus ē trīpode deleuerunt, scripseruntq; ciuitates nos minatim quæcunq; simul Barbarum euerterunt. Hoc quoq; Pausaniae criminī dabat quod in ipso reatu uel multo magis abhorrere à mente hominis rei uidebatur. Quippe audiebant quiddam eum agitare cum seruis, prout & erat. Spondebat enim illis & libertatem & ciuitatem, si secum insurgere & omnia exequi uellent. Verum ne sic quidem, nec seruorum indicij̄ fas esse ducebant, noui quicquam in eum statuere, utentes quo consueuerant more erga seipso, ne celeres essent ad aliquid de uiro Spartiatā, qđ inemendabile sit, sine indubitatis indicij̄ decernendum. Priusquam hoc fieret, quidam (ut fertur) qui postremas ad regem scriptas epistolas erat ad Artabazum perlatus, uir Argilius, & aliquando ipsius amasius, idemq; illi fidelissimus, ad eos indicium detulit, territus ex quadam animi cogitatione, quod nemo prouersus rediret superiorum nuntiorum, assimulatoq; sigillo, ne si deceptus esset opinione, aut si quid ille describi posstularet, agnosceret, soluit epistolas, in quibus prout suspicabatur ad aliquid tale mittebatur, inuenitq; scriptum ut ipse occideretur. His literis per hunc ostensis, ephori uehementius illi quidem crediderunt, suis tamen auribus ipsum Pausaniam audire uoluerunt, hoc hominis machinamento, ut specie supplicis ad Tænarum ueniret, construetoq; latibulo dupli sepe discluso, quosdam ex ephoris abscondit. Quò cum ad hominem Pausanias uenisset, causamq; obsecrationis sciscitaretur, plane omnia cognoverunt: illo tum incusante quæ de se scripta essent, tum referente singula & se, quem, nunquam ministerij̄ quæ ad regem pertinerent adhibitum uoluisset, tamen hoc honore præ cæteris dignum putauerit, ut quemadmodum priores ministri, periret: & isto hæc ipsa confitente, & impræsentiarum non finente itasci, sed fidem per ipsum tēplum dante futuræ salutis, orante ut q̄ uelociſſime pergeret, ne quæ agenda essent impeditret. Hæc cum diligenter audissent ephori, abierunt, planeq; rem compertam habentes, comprehendendum Pausaniam in urbe curauerunt. Qui cum iam comprehēdendus esset, conspecto in uia unius ephororum uultu, fertur intellectusse qua gratia ueniret, alteriusq; id tacito nutu ob benevolentiam significantis, in templum Palladis Chalcidonæ se proripiisse, cursuq; cæteros præuenisse. Erat aut in uicino fanū, in cuius ædicolam ingressus, ne sub dio agens affligeretur, quievit. Statimq; qui insequebātur affuerunt. Tum denudato tecto ædicolæ, obstructisq; ianuis, illum intus agentē & interius reductum custodientes atq; obsidentes, fame expugnauerunt. Eum cū iā efflaturus aīam esset, prout se habebat ī ædicula ubi cognouerit, ē fano educit adhuc spirāritus.

Pausanias in te, qui eductus continuo expirauit, Eundē in fossatū (in qđ noxij̄ solēt) deiecturi erat,

Pausanias
in uincula
coniūcīt.
Ephororum
autoritas.

Lacedæmonio
rum tarditatē
in puniendo
attende.

Argiliū com-
mentum.

Pausanias iu-
betur compre-
hendi.

Pausanias inte-
ritus.

postea uisum alicui in propinquuo defodere. Sed deus qui est apud Delphos, oraculum postea reddidit Lacedæmonijs, sepulchrū eō transferrent ubi discessisset. Et nunc situs est ante fanum, ut lapides litéris incisi declarant. Ac tanquam piaculū admississent, duo pro uno corpora Palladi Chalcidoniac reddebat, quod & fecerunt duabus ex ære statuis pro Pausania cotisecratis. Athenienses igitur tanquam deus quoq; piaculū iudicasset, uicissim exigerunt à Lacedæmonijs illud amoueri. At illi missis ad Athenienses legatis, Themistoclem eiusdem, cuius Pausaniam, proditionis, insimulat, φ cum Medo senserit, ut compererunt ex factis circa Pausaniam probationib. postulatq; eisdem eum affici supplicijs. Isti fidem uerbis habentes (erat autem Themistocles extorris apud Argos uitam agens, & per ceteram Peloponnesum commeare solitus) mittunt unā cum Lacedæmoniis ad illum simul persequendum, paratis quosdam cum mandatis, ut ducerent ubincunque eum adipiscerentur. Themistocles rem præsentiens, ex Peloponneso in Corcyram, quo de populo bene meritus erat, profugit. Illis uereri se dicentibus, profugium. tanquam Lacedæmonios Atheniensesq; si eum tenerent hostes habituris, deductus ab eis est in oppositam continentem, & persequentibus ijs quibus hoc mandatum erat, ad rumorem, quanam iret, compulsus est præ incerto consilii ad Admetum Molossorum regem, non sibi benevolū, diuertere, tunc fortè domo absentē, sed ab uxore eius cui supplicem se præbuerat, edoctus, ut eorum sumpto filio apud lares federet, non ita multo post reuerso Admeto ostēdit quis esset, nec siquid ipse illi Atheniēsium supplici contra dixisset, & quū esse cēseret sumere pœnas de pfugo. Se em̄ nūc multo imbecilliorē ab illo lādi, q̄ ille tunc fuisset, cū lāsus ē: et gñosum esse, pares à parib. expetere ultionē. Præterea se quidē illi pro cōmodo quodam, non pro salute laboranti, fuisse aduersatū, ipm uero si iis q̄ persequerent, & ob eā cām traderet hominē, salute aīa priuatu. His auditis Admetus eum cū suo filio, ut illū tenēs se debat, erexit: Est em̄ hoc maximū suppli candi genus, nec Lacedæmoniis Atheniēsibusq; multa memorantibus tradidit, sed dīmisit uolentē ad regē pgere itinere pedestri ad alteri mare usq; Pydnam, quæ erat Ale xandri. Ibi nauigij nact⁹ qđ in Ioniam iter habebat, eo conscēso tēpestate delat⁹ est in exercitum Atheniēsem, qui Naxsi obsidebat, ac territus, gubernatori aperit q̄s esset. Nā ignotus iis qui in naui erat, quodq; fugeret; & nisi ipm seruet, ait se dīctus ab illo duci pecunia, p̄suaso remedii esse, ut nemo ante consecutam nauigationē nauim exeat. Si acquiescat, dignā se ei ḡam redditu. Atq; ita fecit gubernator. & cū diē ac noctē in fallo supra exercitum stetisset, postea Ephesum tenuit, quē Themistocles liberali pecunia p̄secutus est. Venerit em̄ ei postmodū & Athenis ab amīcis & Argo q̄ superauerat. Et cū quodā maritimor̄ Persaq; in mediterranea p̄fectus, l̄fas ad Artaxerxē dedit Xerxis filium nuper regnare incipientē, in hanc sentētiā: Themistocles ad te uenio, q̄ do- Th̄emistocles ad Artaxerxē ep̄stola. tum quidē uestram usq;eo prohibui multas inferre Græciæ calamitates, quo ad patrē tuum nos inuadentem coactus sum propulsare. Sed multo plura bona cōtuli, post quā mihi integrō fuit. Et ille quod in periculo positus iterum reuersus est, hoc mihi benefi ciū debet. Scriperat autem ex Salamine Themistocles illi ut occuparet redditum, & pontium quam tunc falsō futuram propter cum simulauerat solutionē. Et nūc magnoti emolumēto futurus adsum, p̄sequētibus me Græcis, ut tibi amicum. Constitui au- tē annum hic subsidere, ut ea tibi demonstrem, quorum gratia uenio. Rex admirat⁹ (ut aiunt) illius propositum, ita agere fuisse. Hic int̄ra annum quo moratus ē, quicquid disci potuit & linguae & consuetudinis Persicæ didicit. Exactōque anno ad regē se contulit, effectus' que est apud eum magnus, & quantus nemo unquam Græcorū, tum propter pristinam hominīs dignitatem, tum propter spem quam proponebat ei Græciām subiisciendi, maximē que quod specimen sui dabat, ut solers uideretur. Fuit nanque Themistocles quū uim ingenii sui ualidissime significaret, & in hoc multo magis quam quiuis alius admiratione dignus, natura solers, neque præcedente ulla, ne preconium, que antecedente doctrina, ad subitos casus præsentissimi consilii, futurorum optimus

plerumque coniector, eorum quæ inter manus haberet, efficax administrator, quorum esset inexpertus ab his cōmode iudicandis, non alienus: in rebus adhuc ambiguis, quid melius peius ue foret præcipue prouidens: denique in omnibus dicendis, tum naturæ beneficio, tum consiliū celeritate præstantissimus, hic eorum quæ oporteret explicator extitit. Morbo autem corruptus uita defunctus est. Quidam aiunt eum spōte etiam ueneno decessisse, desperantem posse præstare quæ regi spopondisset. Itaque monumen-
tum eius apud Magnesiam Asiae in foro ostenditur. Nam huic regioni præfuit à rege fibi datae Magnesiae quidem ob panem, quæ quotannis quinquagena pendebat talen-
ta. Lampsaco autem ob uinum, putabatur enim tunc ea uini hubertate præstare, Myun-
ti uero propter obsonium. Offa eius dicuntur à propinquis domum reportata ipsius
iussu, clamq; Atheniensibus in Attica fuisse humata. Neque em fas erat prodictionis re-
um sepeliri. Hunc exitum habuerunt Pausanias Lacedæmonius, & Themistocles Athe-
niensis, apud suos uterque Græcorum nobilissimi. Lacedæmonii cum in prima le-
gatione ista iussissent, inuicemq; iussi essent de piaculis tollendis, iterum aditis Atheni-
ensibus iubet restituī Potidaatas, & Aeginam suis fini uiuere legibus, & super omnia
negant apertissime bellum fore, si decretum de Megarenibus illi reuocent, quo Mega-
renibus interdictum erat portibus in Atheniensium ditione, & foro in Attica. Atheni-
enses cum in cæteris, tum uero in decreto reuocando non parendum esse censuerunt,
dantes criminis Megarenibus, quod exercecerent sacrum solum & indefinitum, quodq;
fugitivos receptarent. Ad extreum uenerunt Lacedæmoni legati, Ramphius Male-
Legati Lace-
demoniorum. sippus & Agesandrus, nihilq; ex consuetis dixerunt, nisi hæc: Lacedæmonij pacem uo-
lunt esse, fuerit autem si Græcos liberos dimittatis. Conuocato concilio Athenienses,
factaq; in medium consulendi potestate, uisum est semel de omnibus respondendum.
Et alij multi procedentes in utraque partem differebant, uel oportere sumi bellum,
uel non oportere, nec illo decreto impediri pacem, sed esse reuocandum. Tum proce-
dens Pericles Xanthippi filius, uir ut illis temporibus primus, ac in dicendo & agendo
præstantissimus, hanc sententiam dixit: Oratio Periclis apud Athenienses.

Etsi non me fallit uiri Athenienses, nō eodem ardore bellum homines gerere, quo
ad id inducuntur, sed ex euentis mutare sententiam, ego tamen semper in eadem
permaneo, non cedendi Peloponnesibus, uideoq; similia ac proxima iis, quæ primus
mihi esse consulenda æquum esse existimans, eos qui ex uobis meæ sententiæ assentiet,
si quid præter communem opinionem aduersi contigerit, illuc succurrere: si hoc non co-
tingat, prudentiam sibi uendicare. Solent enim calamitates accidere non minus tem-
re, quam per hominum cogitationes. Eoque quoties aliquid inopinatum accidit, consue-
tuimus incusare fortunam. Lacedæmonios cum antehac insidiatos fuisse nobis, tum uer-
o nunc insidiari palam est. Quippe qui ex conuētis ubi dicitur utroq; de rebus con-
trouersis offerre inuicem, & admittere iudicium, obtinentes quæ tenebant, nec ipi pos-
tularunt iudicium, neq; nos dantes receperunt, q; uidelicet bello malunt dilui crīmia,
q; uerbis. Nec iam ad id postulandum, sed ad imperandum p̄sto sunt, iubentes ut à Po-
tidæa decedamus, Aeginam liberam sinamus esse, decretum in Megareses antiquem?
Hi postremi qui uenerunt, p̄cipiunt ut Græcos suis legibus dimittamus. Ne quis tam
uestrum de exigua re bellum fore arbitretur, si decretum non antiquauerimus de Me-
garenibus, quod illi maxime prætendunt, si antiquetur, bellum non fore, ne uos quidē
committatis, ut quasi exiguum ob rem bellum suscepératis. Nam hoc exiguum omnium
cōtinet firmitatem, nostræ specimēq; sententiæ: quod si illis concesseritis, protinus aliqd
aliud maius imperabitur, tanq; ad obsequēdum metu adactis. At si semel eis acriter ab-
nueritis, redditis illos faciliores ad loquēdum ex æquo uobiscū. Atq; hoc reputate uo-
bis aut obtemperandum illis anteq; aliquid cladis accipiatis, aut quod mihi satius uide-
tur, bellandum, nullo seu magno seu paruo prætextu cedētibus, nec cū metu quæ acq; si
uimus possessuris. Nam simili rōne possent merito proximis q; busq; candē seruitutem

Indicere ante iudicium, siue grauissima siue leuissima eorum imperata. Si uero bellum extiterit, saluis suis utriusq; partis viribus, cur non peiore conditione futuri simus? Conoscite ergo sigillatim omnia audientes. Nam primum Peloponneses operari homines sunt, pecuniam neq; publice neq; priuatim habentes. Deinde bellorum diutinorū maritimorum imperiti, quia exiguum præ inopia in medium conferunt. Atq; huiuscmodi homines non s̄epe aut naues implere possunt, aut pedestres exercitus emittere, quod ab re familiari sunt absentes pariter & absumentes. Adde si mari intercludantur, cum bella magis sustineant facultates & copiæ quam violentæ collationes, operarii homines promptiores sunt ad bellandum corporibus quam pecuniis, pro certo habentes illa quidem ē periculis euasura; has autem quo minus ante finem belli erogent nō posse recusare, præsertim si diuturnius opinione sua (ut credibile est) fuerit bellum. Nāq; Peloponneses & socii in uno quidem prælio pares fuerunt omnibus Græcis, in bello impares, iis qui essent instructiores, quia non uno concilio utentes, ex templo quod agendum est, ac repente peragunt, & cum in suffragiis dandis sint omnes æquales, gente dispare, suo quisq; commodo uacant, ex quo nihil profecti effici suevit, aliis puniri quæpiam maxime uolentibus, aliis absumi rem domesticam maxime nolētibus. Et cum in concilium cunctanter coeant, breui momento de rebus communibus deliberant, maiore tempore temporis parte rem familiarem administrant, nemine opinante rem publicam suā unius negligentia lēdi, sed pro se cuiquam alteri curæ fore ista prospicere. Hoc cum sanguini opinentur, latet eos commune bonum ab omnibus perdi. At quoties his rebus sedulam curam adhibere uolunt, id facere prohibetur pecuniarum penuria, cum tñ beli tempora hoc dum fiat non expectent. Neq; est quod uallo murali illoꝝ aut classe terreamur. Nam muro quidem urbem, quāta hæc est uallare, uel in pacato arduum sit, ne dum in hostico, tamē non minus & nobis licet uicissim muros extruere in illorum solo. Quod si muro illi præsidium imposuerit, nocebis quidem nobis, tum excursionibus in aliquam partem agri, tum hominum ad illos transfugiis, non tamē sufficient ad nos prohibendos, quin in suam terrā transgressi illuc ædificemus, & quo gñe antecellemus, classe nos defendamus, q; certe ex usu rei naualis plus peritiae habemus ad pugnam terrestrem, quam ipsi ex usu militiæ terrestris ad pugnam naualem. Nec facile est illis rei nauticæ gnaros euadere; nam cum nos à bello Medico id exercētes, non tamen cito cōsecuti sumus, quo tandem modo uiri, telluris, non maris cultores, & pterea assidue classis incursionibus in hoc assuescere prohibendi, conficiant quippiam alicuius momēti atq; aduersus paucorum imperium quamvis imperiti, tamen freti sua multitudine periculum fortasse caperent, aduersus multas undiq; ingruentes, id facere supersedebūt, ac ipsa desuetudine imperitiiores futuri, & (quod consequens est) inertiores. Genus artis est, ut quidlibet aliud, res nautica, nec quæ temporum succisiū contingat, sed potius in qua exercenda nihil succisiū temporis relinquatur. Quod si amota Olympiacorum aut ē Delphis pecunia, sollicitent maiore mercede nautas peregrinos, à nobis conductos, id uero ægre facerent, etiā si ipsi neq; hostes nobis essent, & cū suis incolis nauigarent. Nunc autem hostes sumus, quodq; ualidissimum est, gubernatores habemus nostros populares, aliosq; administratos, & plures & meliores quam reliqua omnis Graecia. Neq; quisquam hoc in animum inducat periculum subesse, ne nostri mercenarii milites hinc ad illos transfugiant minorē cum spe, utpote ob maius quidē stipendium, sed ad paucos dies. Et hæc sunt & his similia quæ mihi de Peloponensibus uidentur dicēda, ista de nobis nos eoꝝ quæ illis obiectimus immunes, & alia egregia habere, quæ illi non habēt. Qui si nostram terrā inuaserint, nos illoꝝ uicissim cū classe inuademus, non ex æquo futura iactura, nobis partē Peloponnesi ustantib. & illis oīm Atticā, qm̄ nō alia super illis regio bello libera, ut nobis qui multiū præterea terræ & insulæ & in cōtinēte obtinemus. Magna enī res est maris imperiū. In quo aīaduertite: Si enī insulani in aliquo essemus, essemus inexpugnabiles. Cui rei nuncanimo proxime accedentes,

debemus terram cum suburbanis pro relicta habere, maris autem ac urbís custodiam agere, nec cum Peloponnesibus ob suos agros uastatos irascentibus, qui multo sunt plures, conserere pugnam. Qui superiores si euaserimus, rursus ab inferioribus non op pugnabimur. Si quam autem in pugna cladem acceperimus, subsidia ex sociis, unde nostrum robur existit, perierint. Nec enim socii nostri quiescent iam nobis ad se, cum exercitu inuadendos inuallidis. Nec uillas & agros qui amittuntur, decet nos deplorare, sed corpora. Non enim possessiones uiros, sed uiri possessiones nanciscuntur. Adeo si crederem me uos persuasurum, suaderem ut ipsi ad illas uastandas processeritis, ostē deritisq; Peloponnesibus uos eis ob istas non esse obtemperaturos. Alia insuper multa habeo quibus uictoriae uobis spem faciā, si uolueritis, & propagandi imperii, si huic modo bello pariter & aliis, quae debemus ultrō suscipere, uacauerimus. Nā magis uerborū domestica nostrorum peccata, quam aduersiorū cogitata. Verum ista quae sint alia oratione, cum tempus rerum agendarum aderit, à me explicabūtur. Nunc autem legatos cum hoc responso dimittamus; Megarenibus nos non interdicere foro & portibus, dum & Lacedæmoni non interdicant usu urbis suæ peregrinis, ut nobis sociis nostris. Quia sicut illud quod ipsi faciunt, ita quod nos impedimento non est foederibus seruandis. Ciuitates quoq; liberas finere, si modo liberas, cum foedera inita sunt, habuimus. Et si illi ciuitatibus suis reddant, ut sic liberæ sint, ne in republica administranda Laconica instituta sectentur, sed suis legibus uiuant, & p suo quæq; arbitratu. Quintam uelle nos ex conuentis, iudiciorum adire complexum, nec bellum moturos, sed motum nobis propulsaturos. Hæc enim sunt iusta pariter & decora, huic ciuitati quae respondeantur, simulq; nos intelligere oportet, tum necesse esse bellum geri, quod si uoluntarii poti⁹ suscepimus, minus infestū hostē habebimus, tum è maximis quibusq; periculis, maxima perinde operæ pretia & publice & priuatim secutura. Itaque patres nostri Medis obuiam euntes, non ex tanto, quanto nos sumus præditi imperio, immo relictis rebus quas possidebant, & consilio porius quam fortuna, & præstantia maiore q; uiribus, barbarum repulerunt, & hucusque imperii progressi sunt. Quod nequaquam deserere debemus, sed omni ope & hostibus resistere, & conari ut hoc posteris non imbecillius tradamus.

Pericles quidem hæc locutus est. Quem Athenienses optime consuluisse existimantes, in ipsius sententiam decretum fecerunt, & ex eius oratione Lacedæmoniis responderūt sigillatim, ut ille docuerat in summa, nihil ex iis quae iuberentur, se esse facturos, patatos tamen in iudicio æquabiliter atq; communi diluere obiecta. Et illi quidem domū redire nulla postea legatione misserunt.

Hæ autem causæ discordiæ

quæ inter utrosq; ante

bellum extiterunt,

inceptæ sta-

tim ab

iis,

quæ in

Epidano &

Corcyra sunt acta.

Nihil tamen minus in-

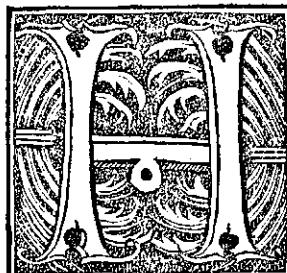
ter has discordias commercia

inter se habebant, seçq; mutuo adi-

bant, citra caduceatores quidē, sed non

citra suspicionem. Nam ea quae siebant, perturbatio foederum erat, ac belli materia.

YOTHVCYDIDIS HISTORIARVM PELO PONNENSIVM LIBER SECUNDVS.

Inc iam initium sumit inter Athenienses Peloponensesq; & utrorunq; socios bellum, quod & nullo inuicem commercio citra caduceatorem, & nulla ex quo coepit intermissione gestu est, ordine scriptum ut singula quæq; aestate atque hyeme sunt acta. Nam quatuordecim quidem annos tricennalia fœdera, quæ post debellatam Eubœam inita fuerant, durauerunt. Quin todecimo autem anno sub Chryside tunc apud Argos duode *Chrysis.*
quinquagesimum sacerdotij annum agente, & Aenesio apud *Aenesius.*

Spartam ephoro, & Pythodoro iam alterum mensem Atheniensibus præsidente, sexto mense a pugna apud Potidæam commissa, in eunte uere, Thebanosq; quidam paulo plures trecentis, ducibus Bœotiorum primoribus Pythangelo Phylidæ, & Diemporo Onetoridae filio, primum circa somnum cum armis ingressi sunt Platæam Bœotiae Atheniensium sociam. Quibus portas aperuerunt iisdem, qui eos induxerant uiri Platæenses, Naclides & qui cum eo uoluntarij erant, priuatæ potentiaæ gratia, ciuesq; sibi inimicos destruendi, & urbem tradendi Thebanis. Egerunt autem haec per Eurymachum Leontiadæ Thebanorum potentissimum. Et etiam Thebani prouidetes utique bellum fore, statuerunt Platæam semper ipsis infestam, in pace nondum moto palam bello, intercipere. Quo facilius isti ingressi, nulla dum posita custodia latuerunt, positisq; in foro armis, non crediderunt iis qui se deduxerant, ut rem exequerentur, & ad domos inimicorum tenderent, sed decreuerunt mitibus uti edictis, & in cōcordiam *Eotiorū astū*

amicitiamq; adducere ciuitatem, sperantes hunc in modum facile populum concessum. Itaq; præco edixit, si quis uelit patrio Bœotiorum instituto esse in belli sociate, poneret apud ipsis arma. Platæenses ubi senserunt intus esse Thebanos, ac repente captam urbem suspicantes, timentesq; ne multo plures uenissent (non enim per noctem uidebant) conditionem acceperunt: habitisq; colloquiis quieuerunt, præscriptim cum nihil in quenpiam noui tentaret. His actis animaduerterunt non multos esse Thebanos, ne magno negotio si inuaderentur posse superari. Nam populus Platæensis ab Atheniensibus deficiebat inuitus. Visa igitur eis est res esse tentanda, suffossisq; communibus parietibus ut peruij essent, ne per uias commeantes se proderent congregantur, ac plaustra iumentis libera in uiis statuunt, ut uicem muri præstarent, itemq; cætra construunt, prout quicq; in utilitate præsentí fore uidebat. Cum pro facultate para ta sunt omnia, nocte etiam in custodiis acta, iamq; ipso aduentante diluculo è domibus in eos uadunt, ne in luce cum ferocioribus consererent manus, & ex æquo dimicantibus, sed cum iis qui per noctem timidores, ut in urbe inexperta, essent ipsis imbecilliores. Ita repente irrumpentes, statim ad manus ueniunt. Illi ut cognoverunt opinionem decepti in seipsoes congregabantur, & siquā erumpere possent impressionem faciebant. Cumq; bis ter uero repellerentur, tum uero multo strepitu, & ipsorum inuadētiū, & mulierum domesticorumq; pariter à domibus clamantium, ululantium, & lapides ac tegulas iacentium. Ad haec pluuiā quæ multa nocte illa fuerat, terrebant, ac dantes terga per urbem fugiebant, plerisq; ut in tenebris & in coeno ignaris quæ uiæ peruiæ forent, quā seruari se oporteret. Nam tunc in fine erat mensis, & quo minus possent effugere gnaros persecutores habentibus, ex quo permulti conficiebantur. Et quidam Platæensium portas per quas intrarant, quæ solo patebant spiculo p uecte in seram trajecto obserauit, ut ne illâc quidem exitus foret. Eosq; qui per urbem agebant, quidam consensis muris seipsoes foras deiecerunt, quorum pleriq; extinci sunt, quidam apud desertas portas, data à muliere securi, latitantes, distracta sera exiere, nec multi. Nam cito rescitum est. Alii alibi per urbem passim trucidabant, maxima tamen pars præcipueq; qui confecti erant, irrumpunt in grande ædificium muris contiguū,

Platæensiū cōtra Thebanos subita rebellio

Plaustra uice muri.

Thebanoruū clades.

Thebanorum
deditio.

platea à The-
bis quantū di-
stet.
Asopus flu-
vius.

Plateensium
perfidia.
Eury machi-
cades.

Lacedemonij
Italos ac Sicu-
los i auxilium
asciscunt.

Peloponnesi ur-
bs.

Delitremor.

cius fores erant forte apertæ, opinati ianuas esse portas, & plane illam viam extra ferre. Eos ut Platæenses uidere comprehēsos, deliberabant utruſi ita ut erant incenso adiſcio concremarent, an alio poenæ genere uterentur. Tandem & hi & cæteri Thebanorum qui supererant per urbem palati, dediderunt ſe Platæensibus & arma, arbitratuſo uſuris. Et ii quidem qui apud Platæam erant, ita egerunt. Cæteri autem Thebani, quos iam per noctem cum omnibus copiis uenisse oportuerat, si quid minus procederet ingressis, accepto in viam rei gestæ nūtio, ſuppetias ierunt. Abſit autem Platæa à Thebis ſtadia ſeptuaginta, & aqua eius noctis fuerat remorata uenientes. Si quidem Asopus amnis fluebat multus, nec transitu facilis erat. Itaq; facientes iter in pluvia, & uix transmiſſo flumine, ſero uenerunt, iam ſuorum aliis interfectis, aliis captiis. Re coſta, cōſultabant de inuadendis iis, qui extra urbē agebant, Platæensibus. Erant namque in agris & homines & utensilia, qualia in pace, cuſi nulla est calamitatis expectatio; eo consilio, ut si quem caperent, is effet pro iis qui intra urbem, si qui modo uiui, ſupererant. Adhuc his deliberantibus, ſuſpiciati Platæenses aliquid huiusmodi futurum, ſollicitiç pro iis qui foris effent, caduceatorem ad Thebanos miserūt, qui diceret nō ſancte illos facere, qui ſtante födere conati ſint ipſorū occupare urbem: quod ſupererit, nihil exterius lädant: alioqui ſe interempturos quos uiuos haberent; reddituros aut illis eodem, ſi ex ipſorum agro recederent. Hæc illos Thebani aiunt iureiurando con firmitate. Platæenses pernegant ſe ſpoſondiſſe plane reddituros cōtinuo captiuos, & habito prius cum Thebanis colloquio, iuſiurandum non interpoſuſſe. Igitur Thebani ex illorum finibus nulla cum offeniſione reuersi ſunt. Platæenses ſimulac ex agris rāptim omnia comportarunt, uiros interemerunt. Erant autem captiuū numero cētum octoginta, & ex iis unus Eury machus, apud quem rem tranſegerant proditores. Hæc ubi egerunt, & nuntium Athenas mittunt, & mortuos ex more restituunt Thebanis, & urbem quā eis uifum eſt, ad præſentes uſus muniunt. Athenienses, cum mature eis renuntiatum effet quæ à Platæensibus effent geſta, Beotiis protinus quicunq; in Atica erant comprehensis, præconem Platæam miſerunt denuntiatum, ne quid noui in Thebanos quos cepiſſent ageretur prius, q; ipſi de iis aliquid conſtituiffent, nondum enim nuntiatum erat quod periſſent. Quippe ad ipſum ſtatim ingressum Thebanos, nuntius primus exierat: ſecundus, iam uictis ac captiis. Ultra quæ nihil reſcierant Athenienses; ita rem neſcientes, præconem miſerunt. Ille ut uenit, uiros eomperit interemptos. Secundum hæc Athenienses cum exercitu Platæam profecti, frumētum impoſtarunt: relictoç præſidio, inutiliſſimos quoſq; cum foeminiſ ac pueriſ eduxerunt.

Hac apud Platæas geſta re, föderibusq; aperte ruptis, Athenienses ſe comparabant tanquam bellum geſturi; comparabant ſe item Lacedæmonii eorumq; ſocii: utriq; legationes ad regem & ad alios barbaros miſſuri, ſi quod alicunde præſidium ſe adeptuſos ſperarent, utq; conciliarent ſibi in ſocietatem ciuitates extra ipſorum imperia poſitas. Et Lacedæmonii quidem præter eas quas habebant, negotium dederunt iis, qui ex Italia & Sicilia in partibus erant, naues conficerent pro magnitudine ciuitatum, ad quingentas omnino; & certum argenti numeri pararent; cæteris intermissis; nec reci perent Athenienses niſi una nau, dum hæc omnia effent comparata. Athenienses uero tum ſocias ciuitates recognoscunt, tum uel magis ad loca cīrci Peloponnesum legationes mittunt: ad Corcyram, ad Cephaleniam, ad Acarnanas, ad Zacynthum: cera nentes, ſi hæc in amicitia ſint, tutius ſe cīrcum Peloponnesum bellatuſos. Nihil paruſ utriq; agitabant animo, nec humilius q; pro ſua dignitate bellum capeſtebant. Omnes enim inter initia flagrantius ſe tuentur. Et multa quæ tunc erat in Peloponneso, multa Athenis iuuentus, bellū non invita ſequebatur, utpote non experta. Et cæterā Græcia erecta animo erat, primis ciuitatum concurrentibus. Multa quoq; oracula ferebantur, uates canebant, tam in hiſ ciuitatibus quæ pugnat̄ erant, quā in cæteris. Nec non Delus parum ante hæc tremuit, prius ſemper immota, duntaxat Græcorum me moria, dicebantur, credebanturq; ea quæ facienda erant, ſignificari; & ſiqua alia huius

modifiori contigit, omnia requirebantur. At uero homines multo in amorem Lacedæmoniorum prop̄stiores erant, præsertim prædicantiū se Græciam in libertate asserturos, properabatq; pro se quisq; & priuatim & publice, tum sermone, tum opera ad auxilium illis præstandum; existimans eatenus impediri negotia, quatenus ipse nō aderet. Ea plerosq; tenebat in Athenienses indignatio; alios, quod cuperent imperiū tolli: alios, q; ne sibi imperaret, timerent. huiusmodi igitur & apparatu & animo mouebant. Vtrisq; autē hæ sociæ ciuitates ad bellum aderant: Lacedæmoniis quidē omnes intra Isthmum Peloponnenses, præter Argios & Achæos. Erant eñ & his & illis amici. Soli ex Achæis Pellenenses fuerunt in partibus ab initio, mox deinde etiam cæteri. Extra Peloponnesum Megarenses, Phocenses, Locri, Bœotii, Ambraciota, Leucadii, Anactorii. Ex quibus classem præbuerunt Corinthii, Megarenses, Sicyonii, Pellenenses, Elii, Ambraciota, Leucadii; equitatū Bœotii, Phoceses, Locri: peditatiū cæteræ ciuitates: Hæc Lacedæmonioꝝ societas. Athenienses uero, Chii, Lesbi, Platæenses, Melissenii qui sunt in Naupacto, Acarnanum pleriq; Corcyrenses, Zacynthii, & aliæ tribu Atheniensiu partii fautoriæ ciuitates: in his tot nationibus Caria quæ ad mare sita est, Dores Caribus finitæ res. mi, Ionia, Hellespontus, Thraciæ loca, insulæ quæcunq; Peloponnesum & Cretam ad solem orientem uergunt, Cycladū exceptis Melo & Thera, cæteræ omnes. Ex his naues præbuerunt Chii, Lesbi, Corcyrenses: cæteri peditatiū pecuniamq;. Hi socii atq; hic apparatus utrorūq; ad bellū fuit. Lacedæmoniū post illaque apud Platæas gesta sunt, edixerunt sociis intra atq; extra Peloponnesum, ut in expedito haberet in urbibus copias, cum iis necessariis, qualia deceret in externam profectionem habere, tanquam Atticam inuadentes. Quod ubi ad præstitutam diem factum est, eodē tempore duæ partes ex singulis ciuitatibus ad Isthmum contèderunt. Quò postquam omnis coactus est ex exercitus, rex Lacedæmonioꝝ Archidamus, huius dux expeditionis, conuocatis omnīciuitatiū prætoribus, & in primis qui dignitate præditi forēt, maximeq; digni qui aderent, hunc in modum differuit:

Oratio Archidami regis.

Viri Peloponnenses ac socii, & nostri maiores multas expeditiones tum in ipsa Peloponneso, tñ extra eam sumpserunt, & ii qui ex nobisipsis sunt prouectiore atque, haud inexperti sane sunt rei bellicæ: nunquam tamen maiorem habentes apparatum belli processimus. Verum nunc aduersus ualidissimam pergitimus ciuitatē, & ipsi optimi in re militari, & plurimi. Quo magis par est nos apparete tales, qui neque à maiorum, neque à natura ipsorum gloria degeneremus. Omnis enim Græcia ad hunc motum animo erecta est & attenta, uotaq; facit propter Atheniēsum odium, ut nobis ex sententia ueniat. Itaque non est faciēdum, ut si cui uideatur permulti in hostem ire, ac magna fidutia esse, ne ille prodeat ad conserendum nobiscum prælium. Idcirco aliquid de apparatu belli remittatur: sed unusquisque & dux suæ ciuitatis, & miles, semper expectet in aliquod sibi discrimen per se esse ueniendum: anceps enim conditio bellorum, & ex paruo fiunt multa, & cum indignatione cōfigitur. Sæpe minor manus dñ metuit, maiorem præ cōtemptu parum instructum, profligauit. Oportet autem in hostili terra militantes, animo quidem esse præstanti, ad rem uero gerendam cum metu se præparare. Ita nanque & ad inuadendum hostem promptiores fuerint, & ad congregendum rutiores. Neque uero aduersus ciuitatem nos tendimus ita in ualidam ad se uincendam, sed omnibus quammaxime rebus instructam, ut omnino credendum sit eos in certamen esse uenturos: si minus nunc, cum nōdum sub aspectum uenimus, at certe cum uenerimus, agentes hostiliter in ipsorum terra, ac cuncta uastantes. Omnes enim, qui ante suos oculos subito insolitū quippiam patiuntur, iracundia subiit: & qui ratione minimum utuntur, ii plerunque ad agendum furore prosiliunt. Quod Athenienses maxime omnium credibile est esse facturos, qui se dignum censem & aliis imperare, & uicinorum terram uastare potius, quam suam ab aliis uastari cernere. Iḡitur tanquam aduersus tantam ciuitatem expeditionē molientes, ac summam gloriam tam pro genitoribus nostris quam pro nobisipsis allaturi, ad utrumque prout res feret, se-

D ii

*Quæ ciuitates
Lacedæmoni-
is auxilio fue-
rint.*

*Atheniensiu
partii fauto-
res.
Archidamus.*

Meleippus. quimini: quācunq; uos aliquis duxerit, memores om̄i in re ornatus atq; custodiae, & celeriter iusta exequentes. Nam pulcherrimū hoc tutissimumq; cum multi sint, cunctos tamen eodem ornatū p̄aditos cerni. Hæc tantū locutus Archidamus. Soluto con-

cilio, Meleippū Diacriti filium, uix Spartiatam ante om̄ia Athenas dimittit: si qd iam humilius sentiant Athenienses, cum iam eos in itinere videant. Illi hominē neḡ in se natum neḡ in urbem admittentes (obtinuerat em̄ Periclis sententia, neq; caduceatorē, neq; legatum admitti Lacedæmonioꝝ, si in expeditionem exissent) in auditum remise runt: iussum eodem die finibus excedere, & hæc renuntiare: si quid in posterꝝ uellent, regressi prius in sua legationes mitterent. Addūt etiam huic, qui eum deducerent, ut cum nemine colloquium sereret. Is ubi ad fines uenit, iamiam dimitrendus, hactenus locutus abscessit: Hic dies ingentiū Græciæ malorum erit initiu. Meleippo ad castra reuerso, Archidamus ubi cognouit Atheniēses nihilominus animos dimittere, ita de-

Periclis agri. inum mouit castra, progressusq; est cum exercitu in hostium terram. Bœotii cum reliquis copiis (nam partem equitatumq; cōmilitio Pelopōnēsium dederant) uenientes Platæam, agrum populabant, nondum Pelopōnēsibus ad Isthmum coactis, sed iam iter facientibus prius quam Atticam inuaderent. Pericles Xanthippi filius, Atheniēsium dux decimus, ut cognouit hostium aduentum, fore suspicatus Archidamū, quia hospes eius erat, aut sua spōte ut amico gratificaretur, aut Lacedæmonioꝝ iusu ad cōflandam ei inuidiam, sicut eiusdem causa iussarent tolli pīacula, relictusq; subinde agros ipsius intactos, p̄adixit in cōcione: Quoniam sibi hospes aliquando esset Archidamus, non fore tamen id malo ciuitatis, seq; fundos ac uillas suas, si nō ut ceteroꝝ uastentur ab hostibus, sinere reip. esse; nec uocādum ob id in aliquam suspicionem. Et quod ad præsentia attinet, hortatus est quemadmodū prius, & expeditos esse ad bellum, & ex agris om̄ia cōportare; nec prodire in pugnam, sed ingressos urbem tutari, & rem nauticam qua pollerent diligenter aptare, & res sociorum sub manu tenere: ex hoc em̄ pecuniarum prouentu futuras ei uires, ac magna ex parte bellum uinci consilio & pecuniæ ui. Lubens præterea cōfidere tunc prouentu sexcentorū talentorum, quæ quotannis fere à sociis pro tributo penderētur ciuitati præter aliis prouetus; tum signato argento quod esset in arce sex milium talentorū. Nam cum plurima, decem milia talentorum fuere, trecentis minus. Ex quibus & in propylæa arcis, aliasq; substructiōes, & in Potidæam fuerat erogatum. Præter aurum argentumq; nō signatum, priuatim publice ue repositum, præterq; sacra uasa uel pōparum, uel certamīnum, ac Medica spolia, & si quid aliud huiusmodi non inferioris summae quingentorum talentorum. Ad debat etiam ex aliis quoq; templis non exigua pecunias, quibus uerentur; & si om̄ia prohiberentur, etiam auro quo dea est ipsa circūdata: affirmans simulacrum illud quadraginta pondo talentorum habere auri excocti, totumq; pro salute reip. tollendū, item tam non minore mensura resarcendum. Atq; hunc in modū pecuniis eos cōdere hortabat. Esse præterea tredecim milia armatorꝝ, iis exceptis, qui in præsiōis, aut in propugnaculis essent, numero sedecim milibus. Tot em̄ excubabant circa inīitia aduentus hostium, cum seniorum, tum adolescentiolorum, tum peregrinorum, quicunque armati erant. Siquidem & Phalericus murus erat quinq; & triginta stadiorum ad urbis ambitū, & ipse ambitus quatenus custodiebatur, trium & quadraginta. Nam pars eius sine custodia erat, inter longum murꝝ & Phalericum media. longi uero muri ad Piræa, usq; ad quadraginta stadia habebant: quorum exteriora custodiebātur &

Atheniensiū facultates. In græco addi Piræos uicina: om̄is autem ambitus sexaginta erat stadiorum, cuius dimidium custoditur, ἐν παντὶ μετρίῳ. *Minerue simulariū.* & diebatur. Ad hæc mille ducentos hippotoxotas: triremes quoq; quæ agi possent, trecentas. Hæc enim Atheniēsibus fuerunt: om̄ia nihil inferiora quam referuntur. Quo tempore ingressuri ipsorum fines erant Peloponnenses, se ad bellum accingentes, alia quoq; Pericles qualia consueuerat disseruit, ad demonstrandum superiores se bello futuros. Quibus auditis persuasi Athenienses, omnia ex agris comportant, liberos.

Atheniensiū munitiones. *Phalericus murus.* cōiuges, supellectilem, utensilia; ligna deniq; ædificiorum quæ diruebant, pecora quo

que ac iumenta in Eubœam circumiectasq; insulas dimittit. Quæ demigratio fuit eis fane molesta propter inueteratam plerisq; cōsuetudinem semper agendi in agris, iam inde ab ultimo initio præter cæteros Atheniēsibus usurpatam. Siquidem sub Cecro^{Cecropis} pe illisq; priscis usq; ad Thesea regibus, Attica oppidatim habitabat; curias habens & magistratus hominibus haudquaquā solitis, cum nihil timerent adire regem gratia cōsultādi, quibusdam etiam bella gerentibus, ueluti Eleusiniis, iuncto Eumolpo cū Ere^{Theseus:} chtheo. Theseus uero posteaquam regno potitus est, uir potes & perinde solers cum alia regionis eius excoluit, tum uero illud, quod cæterorum oppidorum & conciliabu^{la} & magistratus aboleuit: & in ea quæ nunc est urbe, uno instituto consilio, & una curia, cunctos collocauit: coegeritq; sua quenq; ut prius colentes, una tamen hac urbe uti, quam ingētem iam om̄ibus in ea ordinatis effectam successorib⁹ per manus tradidit. Cuius congregationis Athenienses etiam nunc diem solemnem in deæ honorem publice agunt. Nam ante Thesea, quæ nunc summa urbs est, tunc urbs fuit: & id præcipue, quod sub ea spectat aquilonem: ut testantur quæ ibi sunt delubra etiam aliorū deorum. & quæ extra illud sunt, ab hac præcipue parte extracta, delubra uisuntur Louis Olympii, *Tellutis, Bacchi in Limnis, cui uetustiora Bacchanalia fiunt decimo mensis Anthesterionis die: quemadmodum nunc quoq; Iōnes ab Atheniēsibus oriundi existimant. Necnon alia huius generis extracta sunt uetusta templa, & Fonte, qui nunc posteaquam tyranni cōcinnarunt, Nouemfistulæ nominatur. olim autem Calliroe cū Delubra deo- fontes extarent, quia uicinus erat, utebantur in maximis quibusq; rebus, ut hodie quo rum apud que ex uetustate duret opinio, ante coniugalia, & in alia quæ facrorum sunt, illa aqua Athenas: esse utēdum. Et nunc etiam propter uetustam hanc habitationem, summa pars urbis uocatur ab Atheniēsibus, Vrbis. Igitur suo fere arbitratu Athenienses paſſim domicilia habentes, postquam una in mœnia coiere, tamen ob morem in agris agendi cum omni familia, pleriq; & priorum & posteriorum, usq; ad hoc bellum non facile migra- ban: & eo difficilius, quod nuper post bellum Medicum supellectilem reportauerat: grauabātur etiam & ægre ferebant, quod deserturi essent penates ac templa, quæ ipsis ob uetustum perpetuo ritum patria erant, deserturi quoq; uitæ consuetudinem; denique nil aliud, quam si suam quisq; urbem desereret. Vbi in urbem migratum est, paucis quibusdam domus fuerunt, nonnullis apud amicos necessariosq; effugium: aliqui (quæ magna portio fuit) infrequentia urbis loca ad habitandum cepere, templaque ac basilicas omnes, præterquam summæ urbis & Eleusinæ: & si quod aliud robuste erat obseratum, necnon Pelasgicum quod uocatur, summæ urbi subiectum, quodq; inhābitare nefas erat; prout & Pythici oraculi fine uersus uetabatur, dicente:

Satusq; Pelasgicū otia seruet.

Oraculum.

Ob ipsam tamen repentinam necessitatem, præstitit usum domus. Cæterū ut mihi uideatur, oraculum in contrarium cecidit quam expectabatur. Non enim propter prophænatum habitatione templum, calamitates ciuitati cōtigerunt: sed propter bellum, inabitandi necessitas. Nec nominatum templum hoc ab oraculo prænotatum est, aliquando infauste habitandum esse. In turribus quoq; muroq; multi sibi habitacula construxerūt, deniq; ubi quisq; poterat. Quippe nō prohibebat ciuitas hoc agere, tot unā imigrates. Sed postea depositi in longis muris & in magna parte Piræi habitarunt. Iam uero ii etiam quæ ad bellum spectabant præstringebant, tum sociorum auxilia cogentes, tum centum nauibus, quæ exituræ in Peloponnesum erant, apparandis intenti. Et Athenienses quidē in hoc erant occupationis. Peloponnesium aut exercitus in Atticā tendens, peruenit primū ad Oenoēn, qua Atticā ingressurus erat. Vbi cum subse- dissenterunt, tormenta, machinasq; quibus muros quaterent, parabant. Nam Oenoē muros prædicta est, Atticā ab Eubœa disternans, qua Athenienses q̄ties bellum incidit, pro munimento utunt. Circa hanc Peloponnesos cū in præparandis machinis tēporis sa- tis triuerunt, tum uero ppter Archidamū, quem non paq; insimulabant, q; uidere et in euocandis auxiliis lentiō, & q; Atheniēs studiosus, esset nequaq; uehemens hoc

Peloponnesiū exercitus.

*Archidamus
segnitie insi-
mulatur.*

tator ad bellum. Contractis autem iam copijs, dabant criminis & statua apud Isthmum habita, & in cætero itinere faciendo cunctatio, & super omnia ad Oenoen segnities. Quæ hominis negligentia si non extisset, uidebantur sibi Peloponneses celeri aduentu omnia quæ extra urbē haberent Athenienses (nam interim hæc illò introporta uerant) occupaturi fuisse. Hac itaque inuidia premebatur Archidamus in obsidione Oenoës: quam (ut fertur) ideo tolerabat, quod expectaret ut Athenienses nondum uiolata ipsorum terra, aliquid de tumore remitterent, non passuri ante suos eam oculos uastari. At postquam Oenoen adorti, omni' que ope conati expugnare nequeunt, nullumq; Atheniēses caduceatorem mittebāt, ita demū castris illinc motis, octogesimo febre die ab iis, quæ apud Platæa Thebanis ingressis acta sunt, æstate frumentisq; maturis,

*Eleusis depo-
pulatur.*

Atticam inuaserunt, duce Archidamo Zeuxidami filio, Lacedæmonioꝝ rege, ac subfidentes, depopulati sunt primum Eleusina, campumq; Thriasium: fugatis aliquâtulum circa loca, quæ dicuntur Rhiti, Atheniensibus equitibus. Deinde progressi ad dextram habentes Aegaleon monte, per Cecropiam ad Acharnas usque peruererunt, maximum omnium oppidorum quæ Atticæ populi uocantur: positisq; in obsidione castris, diu illi chabuere statua populationibus occupati. Fertur Archidamus circum Acharnas cum exercitu tanquam ad pugnam instructo mansisse: nec illa expeditione in plana descendisse, eo consilio, quod suspicabatur Athenienses multa iuuentute florentes, & ad bellum ut nunquam aliâs instructos, in occursum prodituros, nec in oculis suis agrum uastari passuros. Vbi neque ad Eleusina, neque ad campum Thriasium occurrerunt, experiri statuit dum Acharnas obsidet, an occurrere auderent: simul qd locus habēdīs statuis opportunus uidebatur, simul quod Acharnes (qui magna pars ciuitatis, quippe tria milia armatorum erant) non credebantur quod sua corrumperentur neglecturi, sed omnes in prælium exituri, si non exirent tunc Athenienses: minore iam metu in posterum posse uastari campum, & ad ipsam urbem accedî. Acharnes enim suis rebus exutos, non ita promptos ad subeundum pro alieno agro discri-
men, ideoq; discordes sententias fore. Et hac quidem cogitatione, cum Acharnas obserret, Archidamus erat. Athenienses uero, quoad hostis circa Eleusina & campū Thriasis subredit, spem nonnullam coceperunt non esse propius progressuꝝ, memoria testentes Plistoanacte Pausaniæ filium Lacedæmoniorū regem, quatuordecim ante hoc bellū annis, cum Peloponnesi exercitu dum Atticam inuasisset ad Eleusina & Trioze, nec ultra progressum, rediisse: eoꝝ ex Sparta relegatus est, creditus id fecisse pecunia.

*Acharnæ op-
er.*

Vt autē circumsidentem Acharnas exercitum cognouerunt, LX. stadiis ab urbe distan- tem, cum in cōspectu (ut credibile est) regio uastaretur, quod nunq; præterquam Medicō bello, neq; iuuenes neḡ senes aspexerāt, id uero acerbū sane, nec iam negligendū tolerandumq; sed obuiam prodeundū, cum aliis, tum præcipue iuuentuti uisum est. Coacto cōcilio, magna inter eos altercatio erat, aliis exire iubentibus, aliis quibusdam non sinentibus. Vates quoq; multifaria uaticinia referebant, ad quos audiendos undique coibatur. Acharnes, q; putarent apud se non minimam portionem Atheniensium esse, q; ipsorum terra uastaretur, ad exēdum præcipue urgebant: atq; om̄i ex parte ciuitas tumultuabatur, & Pericli irascebantur, prorsus inimemores eorum quæ prius ille suasset. Cōuiciabantur etiam, q; cum esset dux, non tamen eos educeret, existimantes ipsum om̄ium quæ patarentur autorem. Quos Pericles uidens ex præsentí condi-
tione afflictari, utpote non recte sentientes de exeundo, ut ipse faciebat, cōcionem nō aduocauit, nullumq; habuit cōcūm, ne quid ira magis q; iudicio peccarent cōgregati. Itaq; urbem custodit, & q; maxime potest quietam ciuitatem tenet: equites tamē emit-
tit, ne ij qui ab exercitu excurserēt urbī uicinos agros adorti, prædas agerent: pugnaꝝ equestris parua in Phrygijs commissa est, inter unam Atheniensium turmam adiūctis Thessalīs, & Bœotiorum equitatum. In qua non inferiores erant Atheniēses & Thes- sali, donec Bœotijis equitibus pedites auxilium tulerunt. Tunc facta fuga, Atheniēs um Thessalorumq; aliquot desiderati sunt; quos tamen ipso die præterquam quod ho-

Plistoanax.

*Acharnēsum
diuersæ opini-
ones.*

*Periclis pru-
dentia.*

ta. Cōuiciabantur etiam, q; cum esset dux, non tamen eos educeret, existimantes ipsum om̄ium quæ patarentur autorem. Quos Pericles uidens ex præsentí condi-
tione afflictari, utpote non recte sentientes de exeundo, ut ipse faciebat, cōcionem nō aduocauit, nullumq; habuit cōcūm, ne quid ira magis q; iudicio peccarent cōgregati. Itaq; urbem custodit, & q; maxime potest quietam ciuitatem tenet: equites tamē emit-
tit, ne ij qui ab exercitu excurserēt urbī uicinos agros adorti, prædas agerent: pugnaꝝ equestris parua in Phrygijs commissa est, inter unam Atheniensium turmam adiūctis Thessalīs, & Bœotiorum equitatum. In qua non inferiores erant Atheniēses & Thes- sali, donec Bœotijis equitibus pedites auxilium tulerunt. Tunc facta fuga, Atheniēs um Thessalorumq; aliquot desiderati sunt; quos tamen ipso die præterquam quod ho-

stem rogarent, receperunt, postero die trophyum Peloponneses statuerunt. Hæc autem Thessalorum auxilia ex vetera societate Atheniensibus affuerunt, Larissæ, Pharalii, Parhasii, Cranonij, Pirasii, Gyronij, Pheræ; ducibus ex Larissa quidem Polymen de & Aristone ex sua utroq; factione. Ex Pharsalo aut Menone, & deinceps ceteris suorum ciuium ducibus. Peloponneses, ubi Athenienses se obuiam non ferunt in pugnam, ex Acharnis mouerunt: populati sunt alios quodam ex populis, fitos inter Parnethum & Brilesum montes. Dum hi in Attica agunt, Athenienses centum naues quas instruxerant cum mille armatis quadrincentisq; sagittariis circu Peloponnesum miserunt, ducibus Carcino Xenotimi, Protea Epichis, & Socrate Antigenis filio. Qui cum hoc apparatu soluentes è portu uela fecerunt. Peloponneses tamdiu in Attica morati, quoad commeatus suppeditauit, per Boeotiam quâ non inuaserunt, sunt reuersi. Prætereuntes que Oropum regionem nomine Piraicem, quam Oropij Athenienses subditi colunt, populati sunt, ac regressi in Peloponnesum, in suas quique urbes discesserunt. Post quorum abiitum Athenienses terra mariq; custodias collocauerunt: quemadmodum per omne bellum custodias acturi erant. Necnon mille talenta ex ijs quæ in summa urbe essent, placuit ipsis qui præclare fecerant, seponere, nec erogare, sed ex alijs sumere in usum belli. Quod si quis aut referat, aut ferendis suffragijs obtinet mouendam pecuniam hanc alios in usus, nisi si hostes classe adoriantur urbē, pro pulsari q; oporteat, pecuniam morte sanxerunt. Ex hac pecunia centum extra ordinem formosissimas triremes quotannis fecerunt cum suis præfectis. Quarum nulla fas erat in aliud quidquam uti, nisi cum eadem pecunia ob idem periculum si opus foret. His centum nauibus, qui erant Athenienses, cum quinquaginta Corcyrenium quæ uenerant auxilio, prænauigantes Peloponnesum, cum alijs nonnullis illinc socijs, præter alias clades quas intulerunt, egressi in terram Methonem (quæ est in Laconica) adorti sunt, tum muris inuallidam, tum hominibus uacuam. Forte in ijs circu locis erat cum præsidio Brasidas Tellidis filius, vir Spartiates. Hic re cognita, cum centum armatis auxilio ijs qui intus erant, aduenit: pérque medium Atheniensem exercitum, huc illic que palatum, & ad muros conuersum, in urbem irrupit aliquot sociorum in ipsa impressione amissis: eam que tutatus est. Propter quam strenuitatem ante omnes qui bellum administrarunt apud Spartam collaudatus est. Athenienses inde soluentes abiurerunt: & cum Phiam Elidem tenuissent, biduo populati sunt; & ad prohibendā uim phia. uenientes ex conuallibus Elidis trecentos egregios viros, & ex finitimis illinc Elio rum alios pugna inita uicerunt. Cæterum exorto ingenti uento, cum tempestate iacta rentur in loco portu carente, multi cōscensis nauibus præteruecti promontoriū quod dicitur Piscis, in portum qui est in Phia, uenerunt. Interim Messenij & alijs nonnulli qui Piscis pmons. concendere naues nequierant, terrestri profecti itinere Phiam expugnarunt: posteacq; in naues quæ circumibant, recepti sunt. Atque illinc relicta Phia multa enim iam manus Elidorum ueniebat auxilio, nauigantes Athenienses, alia circu loca populabantur. Per idem tempus Athenienses triginta naues miserunt ut obirent Locridem, simul que Eubœam tutarentur, duce Cleopompo Cliniae filio: qui egressus in terram, nonnulla loca uastat, Thronium capit, obsides illinc accipit: apud Alopen qui ex Locris auxilium ferebant, commisso certamine superat. Hac eadem æstate, Aeginetas cum liberis uxorisbusq; sedibus suis eiecerunt Athenienses, exprobrata uel præcipue eis bellii culpa, cum p̄fertim tutius fore uideretur, Aeginam utiq; Peloponneso obnoxiam teneri, suoq; colonia illuc missa, prout non ita multo post missa est. Illis electis Peloponneses tum Atheniensium odio, tum de se bene meritis & terramotus tempore & seruili bello, Thyream incolendam, & eius agrum colendum dederunt. Qui ager Argiū ac Laconicū diuidit, ad mare usq; pertingens: ubi ad hoc tempus eoq; nonnulli habiabant, cæteri per Græciā dissipati sunt. Eadē quoq; æstate Calendis lunarisbus, hoc ē, interlunio, q; solū tempore credit posse contingere, sol defecit secundū meridiem, nonnullis intermittentibus stellis; rursusq; è curva in solidam speciem repletus est. Per

Nymphodorus. eandē quoq; æstatē Nymphodorus Abderitē Pythei filiū, magnæ apud Sitalcē sororis uirū autoritatis, quem pro hoste prius habuerant, sibi cōciliauerunt, accerferuntq; uo lentes per Sitalcem contrahere cum Tereo Thracum rege societatem . Hic autē Teres Sitalcis pater, magnum Odrysarum regnum primus reliqua Thracia maius reddidit. Nam bona pars Thracti ipsius iuris est, nihilq; Tereo illi attinet, qui Procnen Pandionis filiam ex Athenis duxit uxorem. Neque ex eadem ambo Thracia extitere. Siquidem Tereus Dauliam, quæ nunc terræ Phocidis uocatur, incoluit, tūc à Thracibus habitatæ. Qua interea fœminæ facinus illud circa Ityn patrauerunt, & à multis poetæ in commemoranda Philomena, luscinia uis Daulias celebratur. Et credibile est Pandionem tantulo distante affinitatem ex filia propter auxilium mutuum maluisse, q; eam quæ tot dierum uiam usque ad Odryfas distaret. At Teres ne nomen quidem habens idem, regnum Odrysarum uī primus adeptus est: cuius filium Sitalcem Athenienses in societatem asciuerunt, cupientes per hunc sibi & loca in Thracia, & Perdiccam comparare. Cum uenit Athenas Nymphodus, & societatem Sitalcis mādato iniit, & filium ciuem Atheniēsem fecit nomine Sadocum, & bellum quod esset in Thracia, dissoluturum se recepit, persuaso Sitalce, admittēdas Atheniensibus copias Thracum equitū, clypeatorumq;. Conciliauit eis etiam Perdiccam, inductis ad Thermen illi redendam. Vnde Perdicas protinus Atheniensibus ac Phormioni iunctus, arma intulit Chalcidenibus. Ita Sitalces & Perdicas, ille Terei, hic Alexandri filius, alter Thraci, alter Macedonum rex, foedus cum Atheniensibus percusserunt. Atheniēses autem qui cum centum adhuc nauibus Peloponneso obseruabantur, Solion Corinthiorū opidum postquam diripuerunt, id cum agro solis Acarnanum Palirenibus colendum tradiderunt, Astacumq; uī captam, Euarcho tyranno electo, in societatem consueverunt: & in Cephaleniam insulam uelificantes, citra certamen ea potiti sunt. Sita est autem Cephalenia Acarnaniā uersus & Leucadē, quatuor habens ciuitates: Palenses, Cranios, Samæos, Pronnæos. Nec multo pōst reuersæ sunt Athenas naues. Sub huius æstatis autumnum, Atheniēses cum incolis duce Pericle Xanthippi filio, populariter incursionem fecerunt in agrum Megaricum; & ii qui Peloponnesum cum centum nauibus præteruehebantur (apud Aeginam autem tunc erant) domum repetētes, ut accepérunt omnem ciuitatem in expeditione esse, ad Megaram decreto illuc cursu commixti sunt: qui maximus extitit duntaxat coactus Atheniensium exercitus, ut pote florenti ciuitate, necdum morbum passa, Fuerunt enim Atheniensium sub armis decem milia, præter tria apud Potidæam, præter incolarum, qui unā in expeditionem armati prodierunt, non minus quam totidem milia: præter etiam aliam leuiter armatorum non exiguam turbam, hi magna in parte terræ illius hostiliter cum egissent, sese receperunt. Fuerunt aliæ quoq; Atheniensium quotannis in agrum Megarensem incursiones, nunc equitatu, nunc cū exercitu, donec Nisæam exciderunt. A quibus etiam Atalante in arcem est muris firmata: & iam extrema æstate, hac insula iuxta Locros, Opūtios prius deserta, ne prædones ex Opūtio, & aliis Locro; oppidis nauigantes, Eubœam prædarent. Effecta sunt aut̄ ista æstate hac post Peloponnesi ex Attica discessū.

Ineunte hyeme, Euarchus Acarnan uolens in Astacū reuerti, persuadet Corinthiis ut cum L. nauibus, mille quingētos armatos ferentibus se reducerent. Ipse quoq; nō nihil auxilio; conductit. Præerant aut̄ his copiis Euphamidas Aristonymi, Timoxen⁹, Timocratis, & Eumachus Chrysidis filius: qui illuc nauigantes hominē reduxerunt, & cæteræ Acarnanæ nonnulla ad mare oppida subigere uolētes, id frustra conati, domum reuertebant. Et cū præternauigantes Cephaleniam tenuissent, exissentq; in Craniorum oram, specie deditioñis ab illis decepti ex inopinato inuidentibus, partē suorum amiserunt: & cum acrius urgerent, domum se receperint. Eadē hyeme Atheniēses ueterē instituto bustum publice fecerunt iis, qui primum hoc in bello mortem operissent, hunc in modū: Facto ante triduum tabernaculo, mortuo; ossa proponunt, & suorū quisq; reliquiis si quid libeat imponit. Cum efferuntur, singularum tribuum

singulas arcas, suæ quanque tribus ossa continétes, uehícula portant. Vnus item thorax
inanis fertur constratus, eorum qui non extant, qui inter cæsos non fuere cōpertí. Es-
ferunt autem promiscue uoluntarii quique uel ciues, uel hospites, cœminis propinquia-
tate coniunctis ad sepulchrum eiulantibus. conduntque in publico monumento, quod
est iuxta monumentum Callisti apud suburbana. Vbi semper eos sepeliunt qui in bel-
lo ceciderunt, præterquam qui in Marathone. Quorum singularem fuisse uirtutē exi-
stimantes, eodem in loco sepulchrum fecerūt. Postea uero quam eos humauerint, ali-
quis ab ipsa ciuitate delectus, uir haudquaque pro inconsulto habitus, & cui pro digni-
tate conueniat, super eos orationē habet, qualē decet de illoque laudibus, qua habita, dis-
ceditur. Hoc quidem more sepeliunt, quo per omne bellum tempus, quoties id eis acci-
dit, legitimo utuntur. Ut autem ad hos, qui primi mortem oppetiere, laudandos Peri-
cles Xanthippi filius delectus est, & tempus affuit, à sepulchro in excelsum suggestū,
quo à pleraque frequentia exaudiretur, procedens, ita differuit:

Oratio Periclis funebris.

MUlti quidem eorum qui ex hoc hac tenus loco uerba fecerunt, hunc legibus in Funcbris ora-
titutum morem in concione dicendi ad exequias defunctorū in bello, ut pul-
chrum laudant. Mihi uero satis esse uisum est, uiros præstantium factis honores decla-
re, qualia circa bustū hoc publice instructa conspicitur: nec in uno uiro multoque uir-
tutes periclitari debere, & siue bene, siue male is dicat, haberī fidem. Arduū enim in di-
cendo seruare temperamentū in ea re, in qua uix etiam ueritatis opinio afferri potest.
Nam auditor, qui & rem agnoscit, & hominem diligit, aliquid fere & opinione & uo-
luntate sua inferius dictū existimat. Qui uero inexpertus est, is propter inuidiam quic-
quid supra suam uim audit, ait supergressum esse ueritatem. Eatenusque tolerandæ alie-
næ laudes uidentur, quatenus seipsum quisque parem arbitratur alicui illarū assequendæ:
quibus uero imparem, iis inuidet, fidemque nō habet. Verum quandoquidem ita olim
iam probatum est hæc fieri, oportet me quoque legi obsequentem, ad uestrā singulo-
rum & uoluntatem & opinionem, quod plurimum potero accōmodate ofonem, sumpto à
progenitoribus initio. Aequum emus simulac decorum est, ex hoc loco eis honorē hunc me-
moriæ reddere, qui regionē istam ipsi semper incolentes, posteris ad hoc tempus libe-
ram sua uirtute tradiderunt. Et cum illi laude digni sunt, tum uel magis propteres nostri, quod
ad ea quæ acceperant, hoc quantūcumque habemus imperiū adiicientes, non sine labore
partū, nobis quod nunc sumus reliquerunt: quæ uero ultra hoc sunt, ipsi nos qui assumus
præcipue profecta ætate propagauimus, & patriam omnibus quæ uel ad pacē uel ad bellis
pertinet, instruimus atque ornauimus. Vbi uero res bellicas, quibus parta sunt omnia,
uel à nobis uel à pribus nr̄is, strenue gestas in ppulsandis bellis, à Barbaro uel à Græ-
cia illatis, omitto, nolens logus esse apud scientes. At quo studio huc euasimus, & qua-
re ipsi, administratione, quibus uel artibus propagatiū imperium est cum demonstrato,
ad hos laudandos accedam, existimans nec alienū esse hoc tempore ista memorari, nec
inutile ab omni cœtu ciuium pariter hospitiumque audiri. Fungimur emus ea reipublica admini-
stratione, quæ uicinarum leges non sectetur ciuitatū, ipsi potius alteri exemplar, quod ali-
ena imitantes: nomenque habemus, non quod ad paucos, sed quod ad multos pertinet,
democratia. Idem iuris quantilibet priuatim inter se differentibus omnibus est, hono-
res prout quisque aliquid sui specimē dederit: neque iis qui ex certa parte ciuium sunt po-
tius quam ex uirtute, neque propter paupertatē quis quod minus publico munere non fun-
gatur, dominodo patriæ prodesse possit, pro uirili parte prohibetur. Ingenui & in repub
& in mutua quotidianorum operum suspicione uersamur, non succensentes, si uis ueru-
cinorum populorum cum uoluptate aliquid agat: ac præferentes innoxiam quidē, sed
tristem quādam in alieno gaudio seueritatem. Priuata alacriter cōmunicamus: quæ ad
tempus, spectant, minime præuaricamur, propter metu tum eorū qui sunt in magistra-
tu, tum uero legum, eaque præcipue, quæ uel in auxilium læsorū latæ, uel quæ latæ nō
sunt, euidentē ignominiam irrogantes, iam uero laboribus plurimas animi remissio-

Callisti moni-
mentum.Democritis
Atheniensium

nes indulgemus; sacra certamina, anniuersariaqz sacrificia, cum decenti priuatoz appâ ratu interponentes, quorū quotidiana declaratio tristitiam discutit. Importanter huc propter magnitudinē ciuitatis ex omnibus terris oīa, evenitqz nobis ut nō magis hinc naturis bonis fruamur, quā iis quæ sunt apud alios homines. In studiis autē rei bellicæ hinc quoqz differimus ab hostibus, qd hanc urbem omnibus exhibemus, nullis expulsi onibus hospitū quempiam uel discere uel spectare prohibemus, quasi hæc non occulta sint profutura hosti si uiderit. Neqz magis aut apparatuz belloz aut fraudibus cōfidi mus, quām id quod ipsi prestare possumus. Ad res agendas animi præstantia apud qd dam in disciplinis iuuenes ab incūte statim ætate virile robur pertinaci exercitatione nanciscuntur; nos autem, qui iam remissius uiuimus, nihilo tamen segnius hostilia dis crimina adimus. Cuius rei signum est, quod neqz Lacedæmonii per se tatum, sed cum omnibus terram nostram inuaserunt, & ipsi per nosmet finitimos fines ingressi, eos qui domi suatuebantur, haud difficulter plerungz subegimus. Adeo nemo hostiū unquam aduersus oīm nostrā uim ferre se ausus est, tum propter nostrū rei nauticæ studium, tum propter copias quas in diuersa terrarum loca dimittimus. In quorsū si quo conserta pugna cum aliquibus nostrum illi fuere superiores, cūctos nos superasse gloriantur; & cum uicti sunt ab uniuersis, uictos esse se prædicant. Quanqz si quiete potius quām laborum assiduitate, nec legibus magis quod generosis moribus periclitari uelimus, satius est nobis nō defatigari ærumnis ante, quām ueniant; & cum tempus est ille subeundi, uideri subire non minus strenue, quām uero qui semper in ærumnis agunt. Licet hinc quoqz ciuitatem istam admiratione dignam sicut in cæteris cognoscere, qd speciosa quidem socia mediocritate complectimur. Philosophamur autem, id est, in opiam toleramus citra animi eneruationem; diuinitisqz utimur potius in regi opportunitate, quām cum uerbosū iactantia. Egestatē suam nulli fateri deforme est; deforme, ut eam deuitet, nō anniti. Adeo preterea eisdem hominibus suaqz simul & cōmunium regi cura; & iis qui tebus agendis incubunt, nō minor de reipublica statu notitia. Soli emi nos ei qui nihil rationis cū republica habet, non ciuē otiosum, sed inutilē arbitramur. Idē si quas res recte iudicamus cōcipimus ue, non existimamus ofonem iis rebus officere, sed potius nō doceri prius illas sicut oportet quod exequaris. Nam hoc quoqz prestantius habemz, quod iidem precipue in iis quæ aggredimur, & audacia utimur, & ratio: cum aliis inscrita fidutiam, ratio cunctationē afferat. Præstantissimo quicqz animo æqualime iudicant: qui & dura simul aptissime ac iucunda cognoscunt, & ob id à periculis se non subtrahunt. Idem erga multos ultro uirtutis officiis fungimur; quippe qui nō accipiēdis, sed danis bñficiis amicos cōparamus. Quoniam meliore conditione est qui bene facit, peior re cui bene sit: cum ille quod fecit tueri debeat bñuolentia, hic sciat se in dando nō gratificaturum, sed gratiam redditurum. Idem soli emolumēti magis quām liberalitatis fideliter exercenda ratione habita, aliis magnifice gratificamur. Atque ut semel dicā, uidetur mihi hæc ciuitas tum in totum esse Græciæ magisteriū, tum per singulos uitios corpus ad plurima rerum genera idoneum exhibere, cum gratia precipue & uenustate. Et quia hæc impræsentiarum non orationis iactatione magis quām re*z* ueritate intentur, hæc urbis potentia quam his artibus parauimus est documēto. Quæ sola om̄um ea*z* quæ nūc sunt, fama sui (ut expimento cōstat) maior est: sola quæ nec hosti occurrentis irascit ob acceptam ab illo cladem: neqz à subiectis male audit, tanqz indigna quæ domine*n*e*t*. Neqz nullis potentiam nostram, sed uel maximis testificamur indiciis, futuri presens uenturisqz miraculo: nec desiderantes aut Homerz præconē, aut quis quis in presens carminibus mulceat. Opinionē rerū ueritas delet. Sed omnia maria oēsqz terras nostra audacia peruias fecimus, ubique bonoz malorumqz separatim monumenta collocatēs. Pro hac igit ciuitate & isti (quia indigne*n* ducerent eā euerti) præliantes, gñose occupuerunt, & reliquoz decet unūquenqz uelle anniti. Quæ causa inhiuit, ut prolixius de ciuitate loquens, tum docerem non de pari re nobis esse certamē, & quibus nihil simile adeat, tum planā facerē probationibus horum laudem, de quibus nunc à

Sententia me-
morabilis.

me habetur oratio: cuius haud ea quæ maxima, iam dicta sunt. Nam quæ ego ciuitatis decora prædicauī, ea nimis istorum atq; eorum similiūm uirtuti debentur. Qualis non in multis Græcorum de suis operibus ratio constet. Atq; mihi uideretur uirtutē ui
ri, ut nunc istorum, uita significare, mors plane declarare. Etenim iustum est, eos qui præstare alia nequeunt, certe in bellis patriæ fortunam in animo proponere; cum mea lius publice de ciuitate, quām peius priuatim meruerunt, hoc malum illo bono obru entes; ueluti isti, quorum nemo neq; diuinitiis mollitus est, præoptans illis in posterum frui; neq; spe paupertatis in diuinitias commutandæ, à subeundis asperis retetus est, ho stiis poenæ quām salutis suæ cupidiores. Simulq; hoc om̄ium pulcherrimum periculum existimantes, uoluerunt ex ultione hostium ad hæc peruenire: freti spe, id quod non uiderunt, consequendi: dignū etiam opus, ex iis quæ iam uiderant, ducentes cui se crederent: satiusq; esse in propulsanda ui pati, q; in cedendo incolumes fieri. Et cum dedecus infamiae fugiunt, rem corpore pertulerunt: & breuissimū intra tempus cum fortuna potius per summam gloriam, quām cum timore transfigere. Et isti quidē, qua les par erat, tales in patriam extitere. Reliqui uero debent minus quidem obnoxii ca sibus optare, sed nequaq; minus audacē postulare in hostes ut habeant animum; consi derantes non sola oratione constare profectum, quem apud uos non minus q; ego co gnitum habentes, ampliaret quispam cōmemorando, quantum boni inest in hosti bus propulsandis; sed uel magis, si contemplantes quotidie ex operibus potentiam ci uitatis, efficiamini illi^o amatores. Et cum ea uobis magna uideatur esse, cogitetis uiros magnanimos, qui ius fasq; inteligerent, in operibus prudētes, ista comparasse: & qui quoties eis ex sententia non cessisset, non statuerunt sua uirtute fraudandam esse ciui tam, speciosissima eam collecta donantes. Publice namq; corpora impenderunt: pri uatim laudem, quæ nunquam senesceret, acceperunt: simul & honorificissimam se pulturam, in qua nō magis ipsi sunt siti, quām sempiterna eorum gloria, ut se se quoq; offeret tempus uel narrandi uel imitandi, celebranda relinquitur. Quippe illustrum uirorum om̄is terra sepulchrum: neq; id domesticorum tantum faxorum testatur in scriptio, sed etiam sine scripto in exteris gētes egressa memoria, magis apud animū cu iusq; quām apud urnas hospitatur. Quos ipsi nunc ad imitandū uobis proponentes, & felicitatem existimantes esse libertatem, rursus libertatē esse felicitatē, nolite bellica recusare discrimina. Neq; enim calamitosi, quibus spes boni nō adest, iustius uitæ nō parcant, quām ii quorum diuersa uitæ cōditio, & præsertim optima periclitatur. Tri stiorq; est uiro prudentia prædicto contumelia comes ignauiae, quām per robur & pu blicam spem sine sensu futura mors. Ideoq; parētes istorum, nunc quicunq; adestis, nō magis deseo quām consolor. Cum em̄ multiplicitibus dum educantur, ut scimus, sub iaceant accidētibus, præclare cum illis agitur, quod præclarissimū sortiuntur ut nunc isti obitum, uos mœtorem, & quibusq; datum est, ut eortū uita feliciter acta pariter & finita cēseatur. Nec me fallit, arduum esse persuasu ne mœstitiam sentiatis, quoties uobis istorum memoria refricabitur: in aliorum rebus secūdīs, quibus & ipsi aliquan do exultastis, & ex iis bonis non quibus nunquam potituri, sed quibus diu potiti pri uantur. Tolerare tamen oportet spe aliorum liberoruī eos, qui in ætate adhuc sunt pro creandi. Siquidem futura soboles, & quibusdam erit particularis obliuio defunctoruī: & reipublicæ bis proderit, quod eam nec desolatam patietur, & tutam præstabat. Nō enim possunt aut par aut iustum cōsilia dare ii, qui exponunt periculis liberos istorum more, & qui nō exponūt. Vos uero qui in ætate processistis, quo diuturniorem uitam feliciter traduxistis, eo plus lucrū uos fecisse existimetis: & hoc quod superest ui ta, breue futurum, quod utiq; ob istorum gloriam leuius fiet. Sola nanq; magnanimi tas non senescit; nec magis in affecta iam ætate lucrari delectat, ut quidam aiunt, quām honorari. Filii autem horum ac fratres qui adestis, magnum uideo uobis propositū es se certamen. Nam eius qui fato functus est, uirtutem nemo nō solet prosequi laude, ac fere supra modū. At uos non pares iudicamini, sed aliquantulo inferiores esse. Quip;

pe uiuentium inter æmulos liuor est, quo sublato, uirtus cum beneuolo celebratur a sensu. Si quid autem me oportet de muliebri quoque uirtute commemorare, earum quæ nunc erunt uiduitate breui, omnia exhortatione complectar. Etenim ingenti uo bis est gloriæ, non esse uos sexu uestro infirmiores, hoc est pudicas esse. Cuius rei de cus dedecus ue nimis cadit in uiros. In hac ego oratione legibus iniuncta, retuli quæ cunque habui utilia, & re ipsa qui sepeliebantur ornati sunt. Quorum liberos ciuitas hinc ad pubertatem publice alet, utilem profecto & istis & futuris proponēs lauream talium certaminum. Quæ enim huberrima uirtutis proposita sunt præmia, ad ea opti

Anni secundi in itium. mo quisque in rem publicam animo contendit. Iam postquam suos quisq; necessarios deplorasti, abscedite. Actum est autē huiusmodi funus hyeme: tum, quia primus

Peloponneses in Atticam. annus bellī finitus est. In eunte æstate, Pelopōnenses sociq; ex duabus quemadmo dum superiore anno partib^o Atticam ingressi sunt, duce Archidamo Zeuxidami filio

Lacedæmonioꝝ rege: castrisq; positis, regionem populabantur. Vbi cum nō multos dies fuissent, morbus primi apud Athenienses coepit: prius quidē, ut aiunt; alibi quo que & circa Lemnum, & aliis multis in locis grassatus. Cæterū neq; tantū pestilētia, neq; tantum funer, usquam fuisse memoratur. Nam huic nec medici pares erant igno

Pestis Atheni- ensiuu. to eis inter initia: imo ipsorum plurimi extinguebantur, ut maxime illos adibant; nec alia illa hominū ars, nec quæ in templis exposcebantur, nec diuinationes, & quæ sunt id genus quibus utebant, omnia deniq; frustra fuerunt. Eaꝝ homines malo ipso eu ieti cum moreretur, reliquerunt. Incepit autē (ut fertur) primū ex Aethiopia, quæ est super Aegyptum. Deinde in Aegyptū Libyamq; descendit: & in regis magna ex parte regionem: confessimq; Athenas inuasit, principio in Pyreo contagionis facto: ita, ut ab eis dicere, uenena in puteos (nondū enim illī fontes erant) à Pelopōnensibus es se deiecta. Mox & in superiorē urbem processit; multoq; magis iam mors ingruerat. Referatur igit̄ hoc, ut cognoscat quisq; uel peritus medicinæ, uel imperitus, unde credibile sit id exitisse, quās ue satis idoneas existimet causas, quæ ad tātam mutationem uim haberent. Ego uero quæ potero referam, & quæ sibi quisq; proponēs, si quando

Thucydides peſte corre- ptus. hoc rursus incidat, iam prædoctus habeat aliquid præcipue, unde non ignoret, aperi

alio prius laborabat, is morbus in hunc omnino conuertebatur. Cæteros quoq; salubri corpore repente nulla ex causa corripiebant ante omnia capitis acres feruores, oculorum suffusio ruboris, adustioq;. Introrsum uero statim lingua cum fauibus san guinolenta uisebatur, sp̄ritus arcte, & cum graueolentia meabat. Deinde ex iis sternu

Apocatharses tatio raucitasq; existebat, nec diu post, labor in pectus cum uehementi tussi descendebat: & cum ad præcordia hæserat, illa uexabat: sequebantur cunctæ fellis & humoris quæ à medicis nominantur apocatharses, & ipsæ cum ingenti cruciatu: & plerisque in anis incidebat singultus, acrem ciens spasimum: qui in quibusdam protinus, in quibusdam serius sedabatur. Et corpus quidem exterius non admodum feruēs tactu erat: ne que pallidum, sed subrubrum, fuscum, minutis pustulis ac papulis scatens. Interius au

Attendit uim pestis. tem ita ardebat, ut neq; perq; tenuia uestimenta aut sindones iniici, neq; aliud quippiā nisi nuditatem sustineret. Iucū dīsimū erat in gelidam seipso aquam abiicere, id quod in puteis multi eorū quibus custos deerat fecerunt, inexhausta siti adacti. Quanquam perinde erat nimis ac minus bibere. Accedebat huc inquies membrorum, perpetuq; uigilia. Neque uero corpus quoad morbus augebatur flaccescebat, sed opinione ho minum fortius pesti reluctabatur. Adeo plurimi intra nonū & septimum diem ab a dore urente uitalia necabantur: adhuc aliquid roboris habentes, aut si hoc tempus ex issent, tamen desidente ad uterum morbo, atq; illum acriter concutiente, idq; cum assidue profluuiō, multi quoq; postmodū debilitate ipsa peribant. Peruagabat em omnē corporis superficiē, in capite primū coalita lues. Ex qua utiq; pernicioſissima, si quis conualescebat, eius uiolentiam significabant extrema membrorū: siquidē ad uerenda

Et ad summas manus summosq; pedes prorumperebat, quibus nonnulli amissis libera-
bantur; quidam amissis & oculis, Sunt etiā quos simulac surrexerunt, omnium pari-
ter cepit obliuio, necessariorum quoq; ac suūorum. Nam genus morbi in singulis ex-
titit, & maius quam ut exprimi, & acerbius, quam ut humana natura tolerari possit: in
hoc declarans præcipue aliquid aliud fuisse præter consueta, q; cum multa hominum
cadavera iacerent infepulta, alites quadrupedesq; ea uel nō adierunt, uel quæcumq; gu-
starunt attrigeruntq; perire. Quibus ex auibus cvidens siebat conjectura, q; neq; circa
cadavera, neq; alibi uisebantur. Canes magis propter hominis consuetudinem mali si-
gnificationem dabant. Verum (ut alia multa calamitatis genera præteream) quæ singu-
lis acciderunt, aliis quam aliis asperius, eiusmodi in totum morbus fuit, cum aliud quid
dā insolens accessit, quod tunc animos affligeret, q; quicquid siebat, proficiebat in mor-
bum. Peribant alii per incuriam, alii per multam curationem, nec de ulla medicina con-
stebat, quam quis diceret utilem fote, si offerretur. Quod enim alteri proderat, id offi-
ciebat alteri. Corpus integrum erat, nullum præ se ferens roboris imbecillitatis ue dis-
crimen: idq; et si quantalibet obseruatione curaretur, à peste corripiebatur. Teterimū
tamen totius mali fuit animi defectio, quoties quis languoris sibi conscius, protinus an-
ticipata desperatione sui, multo seipso magis destituebant, neclanguori resistebant.
Et quia alius ob alterius curationem plus ladebatur, ritu ouium moriebatur: quæ præ-
cipua mortuum causa extitit. Nam siue præ metu inuicē non adirent, destituti peribat: Mortuum causa
unde multæ domus uacuae factæ sunt: siue adirent, inficiebantur: & præcipue qui offi-
cij gratia diligentius aliquid administrassent, utpote pudore non adeundi amicos, ipsi
sibi non parcentes. Postquam domestici, eos qui uita excesserant, cōplotauerant, defici-
ebant luis uehementia superatī. Verum ii præcipue morientem laborantemq; misera-
bantur, qui ipsi euaserant; quippe id iam antea experti, ac de se securi. Neq; enim bis eū
dem morbus corripiebat duntaxat ut extingueret. Qui quidem ab aliis beati censeban-
tur, & sua ipsi sponte ob suæ sospitatis lætitiam spem in posterum præsumebat, ne qñ
alio morbo absumerentur. Angebat autem eos præter ingruentem pestem cōportatio-
nerum ex agris in urbem: iiis qui ex agris migrauerant, grauior. quippe domorum penu-
ria, in cauernis utiq; tempore aestiuo animam strangulahtibus agitabant. Ita non modo
sine ulla dignitate expirabant, sed alii aliis immortui mutuo facebant: semianimesq; in
uiis & circa fontes omnes aquæ desiderio uolutabantur. Quin ipsa templa in quibus ta-
bernacula fecerant, referta erant illuc mortuorum, hominibus uiolentia mali quid age-
rent non habentibus, abalienatisq; à cognitione factorum sanctorūq; perturbatis pari-
ter omnibus sepulchorum iuribus, quibus antea utebantur, cum sepelirent quisq; ut
poterant. Multū quoq; crebra iam familiarium strage, quia idonea deerant, ad pudēda
conuertebatur sepulchra. Nam alii occupatis quos alieni extruxerant pyris, mortuum
suum imponebant, ignemq; subiiciebant: alii cum alter arderet superiecto quem fere-
bant, abibant. Vnde primum incepit in ciuitate uitium hoc in maius euasurum. Facilius enim quis audeat ea quæ prius occulta uoluisset, ne comperta forent inimicis uolu-
ptati. Videntes tam in promptu fortunæ commutationem, beatos repente morientes,
modo inopes repente illorum bona consequentes, opera& pretium putauerunt, ad sub-
ita gaudia uoluptatesq; transire, diurnam arbitrantes & uitam & pecuniā. Nemoq; per
honestatem quam cernebat animum induxit; ad inferendas sibi ærumnas, inexploratū
habens, priusquam ad illam perueniret occumbet nec ne. Quod autem in præsentia
erat iucundum, & undiq; ad se animum pelliciens, id & honestum constituebat & uti
le, deorum metu aut hominum legibus nequaq; coercitus: cum & inæquo poneret pi-
um uel impium esse, uidentes æqualiter cunctos oppetere mortē, nec timerent eosq;
uindictæ ueniendum, ut delicta uiuentes luerent: multoq; maiorem illius iudicii pœ-
nam imminere, in quo tulissent iam facta sententiam, quæ antequam decidat, consentia-
neum esse se aliquantulum uita frui. Tali igitur clade Athenienses circumuenti uexabā-
tur, hominibus intra muros mortem obeuntibus, & extra hostibus agrum ferro igniq;

uastantibus. Quia in calamitate cum alia repebantur memoria, qualia credibile est, tū uero hoc carmen quod senes aiebant iam pridem decantari:

Doriacum ueniet limo comitante duellum.

De quo altercatio erat, num λοιμός, id est, pestilentia in hoc carmine ab antiquis nomina naretur, an λιμός, id est famies. Sed euicit impræsentiarum merito pestilentiae interpreratio. Ad ea enim quæ patiebantur homines oraculum retorquebant. E quidem existi-

Doricum bellum.

Oraculum.

Laurius mons.

Epidaurus.

Trozenis.

Halus.

Hermionis.

Prasie.

Agnon.

Cleopompus.

Phormio.

mo si aliud post hoc aliquando contigerit Doricum bellum, itidem ex rerum fide famē cantaturos. Memorabant præterea qui norant oraculum Lacedæmoniorum, cum illis deus consulentibus an oporteret bellum mouere, respondit, penes omni conatu belantes uictoriam fore, se quoq; ipsum auxilio. Itaq; similia circa hoc quoq; futura augurabantur. Morbus autem primo statim Peloponnesium ingressu cœpit; nec ipsam Peloponnesum inuasit, ut dignum relatu sit. Athenis præcipue grassabatur. Secundo loca aliis oppidis, ut quodq; frequetissimum populo erat. Et hæc quidem quæ circa morbum extitere. Peloponneses uero ubi campestria populati sunt, in partem, quæ maritima uocatur, processerunt usq; ad Laurium, ubi sunt argentea metalla Atheniensibus, & hanc primum quæ Peloponnesum spectat, deinde quæ ad Eubœam & Andrum uegit, uastauerunt. Pericles autem tunc quoq; dux in eadem perstabat sententia, sicut superiore expeditione fecerat, ne Athenenses exirent. Qui cum hostes adhuc in campo agitarent, priusquam maritimæ copias promouerent, centum naues ad inuadendum Peloponnesum instruebat: quas omnibus præparatis soluit, dicens in iis Atheniensium armatorum quatuor milia, trecentos equites in hippaginibus, quas tunc primum ex uetus nauigii fecerat, comitantibus Chijs & Lesbiis cum nauibus quinquaginta. Dum solueret Pericles cum exercitu, Peloponneses ad maritima Atticæ agentes reliquit. Vbi peruerum est Epidaurum, qui est in Peloponneso, magnam agri partem populati sunt, adortiq; urbem in spem uenerant expugnandi, sed non successit. Recipientes se illinc idem fecerunt in ora Trœzenide & Halide & Hermionide. Quæ loca in Peloponneso sunt ad mare omnia. Profecti illinc in Prasias, quod est in ora maritima Laconicum oppidum, uastato agro ipsum ceperunt diripueruntq;. His actis domum rediere, nec nocti sunt apud Atticam Peloponneses iam domum reuersos. Quandiu Peloponneses in Attica erant, & Athenenses cum classe nauigabant, tamdiu morbus Athenenses domi foris que uexabat. Ex quo ferebatur Peloponneses metu morbi, quem de trans fugis discebant in ciuitate saeire, & simul sepeliri mortuos sentiebant, raptim ex finibus excessisse. Hac autem expeditione Peloponneses cum diutissime mansissent, uniuersam regionem ferro populati sunt, quadraginta ferme diebus illic consumptis. Eadem æstate Agnon Niciæ & Cleopompus Cliniæ filius collegæ in partura Periclis, sumptas easdem, quibus ille usus fuerat, copias festinato duxerunt aduersus eos, qui sunt in Thracia Chalcidenses: Potidæamq; adhuc ob sessam cum petuenissent, machinas urbi admouent, omniq; ope illam expugnare conantur. Sed neq; conatus hic, neq; apparatus alius processit, interueniente morbo, qui prorsus in Atheniensium exercitu grassabatur, ita ut eo prior exercitus, ob hunc qui cum Agnone superuererat laederetur, cum hactenus prospera ualetudine usus esset. Nam Phormio cum milie sexcentis apud Chalcidenses amplius non erat. Itaq; Agnon mille quinquaginta milibus quadraginta circiter intra dies morbo amissis, Athenas renauigauit, relictis prisnis in Potidæa ob sidione militibus. Post alteram uero Peloponnesum inuasionem, Athenenses cum & ager ipsorum iterum ferro uastaretur, & morbo pariter ac bello premerentur, mutata uoluntate Periclem insimulabant, tanquam autorem ipsis bellum gerendi, eisq; calamitates referebant acceptas. Igitur ad cedendum Lacedæmoniis animo inclinantur. Sed missi aliquot legati re infecta redierunt. Tunc undicq; consilij inopes in Periclem inuehebantur. Ille cernens eos præsentem statum ægre ferentes, omniaq; agentes quæ ipse peruidera, aduocata concione (adhuc enim p̄tor exercitus erat) exhortatus est eos ad bene sperandum, reuocans iracundiam ad lenitatem, & metum

ad fidutiam, procedens; atq; hunc in modum locutus est:

Oratio Periclis.

Nec inexpectata mihi uestra in me indignatio fuit (intelligo enim eius causas) & neam ob rem coegi concilium, ut in memoriam redigam ac reprehendam, si quid uos haud recte uel mihi succenseris, uel aduersis succumbitis. Ego enim existimo, melius agi cum ciuib; priuatim, si tota ciuitas fortunata sit, quam si per singulos ciues felix sit, publice uero labefactetur. Nam quum euertitur patria, is cui priuatim bene est, nihil tamen minus & ipse euertitur: cui autem male, is in illa prospere agente multo magis incolumis est. Quoties igitur patria suas ipsius potest tolerate clades, quas nemo unus possit, quo pacto non conueniat uniuersos illi opitulari, neq; id quod nunc agitis, domesticis iacturis attonitos, reipublicae salutem pro detricula habere, incusantes me qui bellandi consilium dedi, atq; adeo uos ipsos qui id cōprobastis. Et mihi tali uito irascimini, qui (ut reor) sum nulli secundus, uel in cognoscēdo qua^e opus factō sunt, uel in explicando, uel in amanda ciuitate, uel in uincenda pecunia. Nam qui nō uit, neq; id quod sentit explicat, perinde est ac si nesciret. Qui uero utrumq; habet, nisi studiosus reipublicae fuerit, is peræque nihil ex utilitate ciuitatis loquetur. Cui autem hoc etiam affuerit, si idem pecunia uincatur, pro hac una habebit cuncta uenalia. Itaq; si mihi haec omnia mediocriter præter cæteros adesse uos iudicantes, de bello gerendo fidem habuistis, nunc haud probe eidem crimen imponitis. Etenim eos qui prospera fortuna utuntur, bellum præceptare quam pacem, magna uercordia est: sin uero necesse sit, aut finitimi cedentes imperata facere, aut pro uictoria belli adire discriminem, profecto qui cedunt, iis qui resistunt uituperati digniores. Et ego quidem idem qui antea sum, nec à sententia discedo. Vos autem uacillatis, quos constat integrare mihi acquirescere, accepta calamitate pœnitere, & rationem meam uestra infirmitate metientes nō rectam iudicatis. quia sensum molestiarum unusquisq; hactenus habuit, cōmuniſ autem utilitas nondum pater. Magnaq; mutatione facta, & hac ex leui momento, mens uestra languescit ad ea perfetenda, quæ decteuistis. Rapiunt enim consilium repentina & inexpectata & longe præter opinionem accidentia, id quod nobis cum circa alia, tum uel maxime circa morbum usu uenit. Tamen cum urbem ciuitatemq; magnam habeamus, & perinde egregiis institutis simus educati, decet ne maximis quidem nos in commodis uelle succumbere, nec amplitudinem nostram labefactare. Nam æqui iuris esse homines censem, & accusare eum, qui per ignauiam gloria^m quam obtinet desertor est, & odisse eum, qui per confidentiam gloriam ad se non pertinentem affectat. Sepositoq; priuatatum rerum dolore debemus salutem publicam vindicare, huic belli labore, ne magnus sit, n̄ne aliud contingat, resistentes. Et satis quidem illa sint, in quibus alias sæpe demonstravi, me non iuste uobis in suspicionem uenire. Aperiam autem & hoc, quod neq; ipsi uidemini unquam cogitasse, cum uobis assit (de magnitudine loquor imperii) neq; ego in pristinis orationibus usurpauī, ne nunc quidem memoraturus, ut pote specie ipsa iactantiusculum, nisi uos præter rationem attonitos uiderem. Ipsi quidem existimatis in socios tantum uos tenere imperium, ego uero pronuntio, ex duabus partibus, quæ in usum patent terra & mari, uos alterius insolidum potentissimos esse, duntaxat quatenus obire cōfueris, & si plus obire uelleris, potentissimos fore. Neq; est hac tempestate rex quispiam, aut aliqua gens, quæ uos instructa quæ nunc adest classe nauigantes prohibere possit. Qua ex potentia ut appetet ne iis quidem caretus, quæ uos magnificatis, ad domesticum & terræ usum pertinentia. Itaq; non est consentaneum, iniquo uos ea ferre animo, & non potius æquo atq; sedato, existimantes ornamentum diuinitiarum apud potentiam esse, & libertate per nos incolumi facile hæc iri recuperatum: quæq; si nō seruamus, sed imminui libenti animo patimur, in neutro nō degenerare nos à patribus nostris iudicandos, qui hæc non ab aliis acceperunt, sed laboribus suis parta atq; custodita nobis tradiderunt. Nam turpius est, quam conatu potiū aduertiendi frustrari, exui potientem, Conuenitq; aduersus hostem ire nos, non modo con-

fidentes, sed etiam fidentes. Si quidem confidentia ex improvisa quoque prosperitate in ignuum etiam aliquem cadit: fiducia uero praebet ei, qui se consilio credit, ut hosti praeualeat, id quod uobis accedit, & in pari conditione fortunæ: solertia ex altitudine mentis tutiorem reddit audaciam, spei, cuius uis in lubrico est, minus fidei habens, quam ex presentibus copiis, consilio, cuius exploratio prouidetia est. Decet item uos publicæ ob imperium dignitati, qua cuncti lætamini, consulere, nullum recusantes laborem, nisi & honores recusetis: neque existimat de libertate tantum amittenda rem esse, sed de amittendo imperio periculum quoque subeundum, ob eas quas in imperio contraxistis offensas, à quo discedere uos iam integrum non est, ne quis hoc impræsentias rum ueritus existimet se nullo negotio liberaliter degere. Quippe imperium iam ueluti tyrannidem administratis, quod sumere quidem uidetur esse iniurium, deponere autem periculosum. Nam huiusmodi homines qui bellum timent, persuadendo, alias protinus & ciuitatem perderent, & si quibus ipsi præcessent, eos liberos esse sinerent. Enim uero otium neque potest esse incolume, nisi negotio modificatum, neque in principe ciuitate conducit, sed in ea, quæ bona fide tolerat seruitutem. Vos uero neque huius cemodi ciuibus seducamini, neque mihi succenseatis, cui de bello gerendo fuistis assensi. Quod si hostilis aduentus ea fecit quæ facturum esse credibile erat uobis sibi obedire nolentibus, & si accessit præter expectationem hic morbus, res sola omnium spe nostra potentior, unde scio me magna ex parte magis inuisum esse, profecto iniuste me perosi estis, nisi & quoties uobis prospere præter opinionem euenit, eam mihi felicitatem referatis acceptam. Oportet enim quæ diuinatus, necessario: quæ ab hostibus profiscuntur fortiter ferre. Quæ cum fuerint olim in more huius ciuitatis, cauete ne nunc dissoluantur in uobis, cum præsertim sciatis eam apud omnes homines ideo maximum habere nomen, quod non cedat aduersis, quodque plurimos labores ac plurima corpora in bello consumperit, & summa ad hanc diem sit potita potentia. Cuius apud posteros in æternum si quando nunc cedamus. Natura enim comparatum est ut omnia decrescant) memoria deseretur, atque adeo Græcorum, quoniam Græci nos latissimum tenuimus imperium, & maxima tolerauimus bella, tum aduersus uniuersos, tum aduersus singulos, ciuitatemque opulentissimam & frequentissimam habuimus. Quanquam qui segnis est, ista haud dubie uituperabit, sed rerum gerendarum studiosus æmulabitur. Quod si quis opes non adeptus sit, inuidet. Cæterum odisse & mœstem esse omnibus quidem in suo tempore contingit, quicunque se dignos existimarent ut aliis imperarent. Quisquis in maximis rebus inuidiam suscipit, recte is consulit, nam odium non admodum resistit. Verum splendor in præsens, & perpetua in posterum gloria celebranda relinquitur. Quæ duo uos prospicientes, decus futurum, & dedecus præsens, alacri iam animo decus capessite, ac dedecus deuitate, nullum ad Lacedæmonios caduceatorem mittendo, significantes nos præsentibus ætumnis opprimi, tanquam iñ qui quoniam inter accidentia, & minimum afflignantur animo, & re quam maxime reluctantur, sunt omnium & priuatim & publice præstantissimi. Talibus Pericles dictis tentauit tum mitigate in se conceptam Atheniensium iram, tum animos à præsentibus malis abducere. Cui publice quidem acquieuerunt, nullisque amplius ad Lacedæmonios missis legatis, impensi incubuere in bellum, priuatim tamen difficultates agere ferebant: plebs quia quæ tenues habebat facultates exauriebantur, proceres quod exilia in agris prædia uillasque sumptuose magnificeque ædificatas amiserant, pro pace maximum omnes bellum habentes. Nec prius quam gerebant indignationem posuere, quam eum pecunia multtarunt, rursusque non multo post id quod fieri uulgas amat, ducem delegerunt omnium ei rerum permesso arbitrio: quem & si suam quisque uicem dolentes ob iacturam rei familiaris abiectiori iam animo erant, tamen iñ quæ ad rem publicam spectabant longe omnium præstantissimum iudicabant. Quamdiu enim rei publicæ præfuit, in pace moderate eam administravit, integre tutatus est, amplissimam reddidit; illatoque postea bello ciuitatis uires, ut liquet, præuidit. Cuius post obitū pro-

uidentia in bellum (duos enim ab eo moto annos & dimidiatum uixit) uel magis cognita est. Nam is dicebat ita demum uictores euasuros, si bello abstinerent, rem nauticam curantes, neq; imperium caperent bello, neq; ciuitatem in periculum uocarent. Illi uero haec omnia è contrario egunt, & cetera quæ extra bellum esse uidebantur, ex sua quisq; ambitione atq; priuato quæstu, in suam sociorumq; perniciem administrauerunt: quæ si prospere cessissent, fructuosa priuatis hominibus, & honorificata potius fuissent: Cum uero improspere cesserint, perniciosa in bellum reipublicæ extiterunt. Cuius rei causa fuit, quod cum ille polleret dignitate atq; consilio, & pecunia procurdubio incorruptus esset, libere multitudinem continebat. Nec magis illi se comitem quam ducem præbebat. Nec enim adeptus per illicita potentiam, aliquid ad uoluptatem loquebatur, sed unde moueret indignationem cum autoritate contradicebat. Quoties itaq; intelligebat eos quippiam intempestive ferociterq; conantes, orationis acrimonia deterrebat. Quoties ab re formidantes, rursus ad fidutiam erigebat. Deniq; uerbo quidem popularis status, re autem ipsa penes primarium uitum principatus erat. Nam qui successerunt cum potius inter se pares forent, primum quisq; locum asseditantes, ad demulcendum uoluptatibus populum se conuerterunt, negotiis relaxatis. Atheniens. impendentia. Vnde cum alia multa, ut in magna ciuitate, tum uero illud peccarunt, quod in Siciliam nauigauerunt, magnum imprudentiae flagitium, non tam propter eos aduersus quos fierunt, quam propter eos qui miserunt, non prospicientes iis quos mittebant. Nam dum domi inuicem perturbantur, mutuisq; criminibus de principatu contendunt, statum postea exercitus conquassarunt. Re autem apud Siciliam infeliciter gesta, alioq; apparatu amissio, cum classis maiore parte, & intra urbem iam seditione laborantes, tamen tres annos restituerunt: & prioribus hostibus, & Siculis ad hos adiunctis, cum iam pletricq; sociorum defecissent, & mox Cyrus regis filius esset in partibus, pecunia ad classem Peloponnesibus data. Neq; prius succubuerunt quam ipsi priuatis inter se discordiis collisi defecerunt. Adeo suppeditabant Pericli quæ ipse præuiderat, & quidem facile sanè ad resistendum in eo bello Peloponnesibus. Lacedæmonii autem socij eadem & estate centum cum nauibus ac militibus mille, Cnemo Spartiata nauarcho, profecti sunt in Zazynthum insulam, quæ è regione Elidis iacet, Athæorum qui sunt in Peloponneso coloniam, Atheniensibus belli sociam. Egressiq; in terram multa hostiliter egerunt: & cum illos ad deditiōnem non possent compellere, domum se receperunt. Eadem iam extrema & estate Aristeus Corinthius, Lacedæmoniorumq; legati, Aneristus, Nicolaus, Pratodemus, ac Timagoras Tegeates, & suo nomine Polis Argus, iter habentes ad regem in Asiam, si qua ratione persuaderent illum, ut pecuniam daret, bellicq; societatem iniret, adierunt prius in Thracia Sitalcem Terei filium, uolentes, si possent, eum inducere ad commutandam cum ipsis quam haberet cum Atheniensibus societatem, simulq; cum copiis eundem Potidæam quam exercitus Atheniensium obsideret. Cumq; per regnum Sitalcæ iter ingressi, essent trahituri Helleponsum, ad Pharnacem Pharnabazi filium, à quo erant ad regem deducendi, forte legati Athenienses cum apud Sitalcem essent, Learchus Callimachi, & Amenades Philemonis, suadent Sadoco Sitalcæ filio, qui factus erat Atheniensis, ut ipsis illos intercipere, ne ciuitatem eius per quam ad regem pergebant aliqua ex parte laderent. Is autem persuasus, missis aliquot cum Learcho & Amenade, eos iam Thraciam emensos, antequam nauem concenderent Helleponsum transituri comprehendit, iussitq; his dari, eos traditos idem Athenas portauerunt. Vbi peruentum est, ueriti Athenienses ne quid Aristeus rursus adhuc in ipsos griffaretur, si euasisset, quem antea omnium, quæ apud Potidæam & Thraciam acciderant, autorem fuisse constabat, cunctos eodem die intercesserunt indemnatos: & quædam dicere uolentes, atq; in fossas deicerunt, arbitrati se iuveni legati triste suis sociorumq; negotiatoribus parentare, quos circa Peloponnesum onerariis naibus cursum tenentes nocti Lacedæmonii trucidarant, in fossasq; abiecerant ipsi iniuria priores. Quippe initio belli quoscunq; mari cepissent, omnes uelut hostes uita pri-

uabant, siue Atheniensium partes secutos, siue neutrorum. Circa extremum eiusdē æstatis Ambraciotæ ascitis in societatem multis Barbarorum expeditionem sumpsea-
rūt aduersus Argos Amphilochicum, cæteramq; Amphilochiam, exorta hinc primum
simultate: Amphilochus Amphiaraī filius post bellum Troianum cum domum repe-
teret, exosus Argi domiciliū, condidit in sinu Ambracico urbem, quam nomine pri-
mæ suæ appellauit Argos, cognomine Amphilochicum, cum cætera Amphilochia,
quæq; fuit in omni Ambracia maxima potentissimos habens populares. Iī multis po-
stea æstatibus agitati cladibus, Ambraciotas sibi finitimos in consortium accersierunt,
linguamq; tunc primum ex Ambraciotis unā habitantibus Græcam effecerunt. Nam

Ambraciota-
rum & Argi-
orum odiū.
Melesander.

cæteri Amphilochi Barbari sunt. Progressu itaq; temporis Ambraciotæ urbe, Argiuis
expulsis, ipsi potiuntur. Qua de re Amphilochi se se Acarnanibus dedunt, & utriq; in
auxilium uocant Athenienses. Ab ijs Phormio dux cum triginta nauibus ad eos mis-
sus, ubi peruenit, ui Argos capiunt, Ambraciotas diripiunt, communiter ipsi urbem
incolunt. Atq; his gestis primum inter Athenienses inita est Acarnanæq; societas, &
Ambraciotis orta aduersus Argiuos propter suorum captiuitatem simultas. Posteaue
ro belli tempore coacta manu & ipsorum & Chaonum & aliorum quorundam ex fi-
nitimis Barbarorum Argos se contulerunt: & regione occupata, cum urbem aggressi
expugnare nequissent, domum in sua quiq; loca redierunt. Hactenus æstate gestum
est, ineunte hyeme Athenienses uiginti quidem circa Peloponnesum naues dimisere
Phormione duce. Qui profectus ex Naupacto obseruabat nequa nauis Corinthum si-
numq; Crisæum aut intraret, aut exiret. Alias autem sex in Cariam Lyciamq; duce Me-
lesandro, illinc pecuniam exacturas, & oneraria nauigia ex Phaside & Phœnicio, atq; ex

Potidæatārū
deditio.

Xenophon
Eurip.
Hestiodorus
Phenomachus

3. Annus
belli Pelo.
Platæa obside-
tur.

illa cōtinente proficiscentia, prohibituras à latronibus ex Peloponneso infestari. Egred-
sus in Lyciam Melesander eductis in aciem Atheniensium socialiumq; natuum copijs,
superatus occisusq; est amissa suorum parte. Eadem hyeme Potidæatæ cum iam obsi-
dentibus impares essent, & Peloponnesium expeditiones in Atticam nihil magis sum-
mouissent ab obsidione Athenienses, re frumentaria deficiente, adeo ut iam præter alia
quæ acciderunt, penuria cibi quidam mutuo se depasti essent. Ita demum in colloqui-
um de deditione uenerunt cum Atheniensium ducibus, quibus ea cura mandata erat,
Xenophonte Euripidis, Hestiodoro Aristoclidæ, & Phenomacho Callimachi filio. Qui ideo conditionem acceperunt, quod uidebant exercitus ærumnam in loco hyber-
no, & duo milia talentorum in obsidione per patriam esse consumpta. Conuenit itaq;
ut exirent ipsi & liberti & auxiliares cum singulis uestimentis, fœminæ cū binis, cumq;
certa singuli ad uiaticum pecunia. Et hi quidem interposita fide in regionem Chalci-
dis abierunt quo quisq; potuit. Athenienses uero duces suos quod iniussu ipsorum cō-
uenissent incusauerunt, existimantes hos si uoluissent urbem expugnaturos fuisse. Eam
postea colonis ex suo corpore illuc missis habitauerunt. Atque hæc per hyemem gesta
sunt, secundus' que belli annus finitus, quod Thucydides conscripsit. Ineunte æstate
Peloponneses socii' que non in Atticam sed aduersus Platæam cū exercitu uenerunt,
duce Archidamo Zeuxidami filio Lacedæmoniorum tege, quem castra iam metatum
ac regionem uastaturum, missa protinus Platæensium legatio adiit, itaq; inquit:

Oratio legatorum Platæensium.

Archidame ac Lacedæmonii, neq; iuste, neq; è dignitate uestra patrumq; uestros
rum facitis, quod agrum Platæensem hostiliter insidetis. Nam Pausanias Lacedæmonius Cleombroti filius, qui Græciam Medorum dominatu liberauit, cum iis
Græcis qui pugnæ apud nos commissæ ultro subiecte discrimen, uictimis in foro Platæensi immolatis Ioui liberatori, conuocatisq; omnibus sociis, reddidit Platæensibus
& agrum & urbem, ubi suis legibus uiuerent, ne quis iniuste, ne' ue dominandi causa,
illis arma inferret, alioqui eos qui aderant socios, pro viribus auxilio futuros. Hæc pa-
ges uestræ uirtutis ergo, qua fuerunt in illis periculis præstantia, dederunt nobis, At-

uos è contrario agitis, qui cum Thebanis inimicissimis nostris, ad redigendos nos in seruitutem uenistis. Itaque & eos qui iuriurando tunc affuerunt, & uestros patris, & nostros indigenas deos testati, dicimus uobis ne agrum Platæensem laedatis, ne'ue ius iurandum uioletis, sed nostro nos iure uiuere finatis, quemadmodum Pausanias statuit. Hæc tantum locutis Platæensibus exceptit Archidamus, Recte (inquiens) dicitis ^{Archidamī} uiri Platæenses, si uerbis facta respondeant. Quemadmodum enim Pausanias uobis prosttit, ut ipsi uestro iute uiuatis, præstate uos quoque pro uestra uirili liberos alios, qui cunqu& periculorum, & iuriurandi uobis ea tempestate participes, nunc Atheniensibus seruiunt, quorumque in libertatem asserendorum gratia, tantus apparatus sit tanta cumque bellum. Cuius liberationis ut maxime adiutores fueritis, ita maximè iusiurandum seruaueritis: sin minus eadem quæ iam antea, hortamur, otium agite, colentes quæ uestra ipsorum sunt, nec sitis in partibus apud alterutros, & tamen utrisque pro amicis recipite, hæc sat uobis erunt. Non plura Archidamus. Quæ cum audissent legati Platæenses, ingressique urbem ad multitudinem retulissent, Archidamo responderunt, impossibilia sibi factu esse, quæ suaderentur, sine Atheniensibus, apud quos liberi ipsorum atque uxores essent. Timere quoque se toti ciuitati, ne scilicet, aut illis ingressis Athenienses uenirent ista non permisuri, aut Thebani, utspte in iuriurando contenti, dum utraque pars recipitur, tursus urbem occupare conarentur. Ille bene eos iubens sperare, respondit: Vos uero urbem ac domos nobis Lacedæmoniis tradite, fines agri demonstrate, arbores & quicquid aliud potest sub numerum cadere numerate: ipsi quocunque libuerit abscedite, quo usque fuerit bellum: ubi desierit, reddituri uobis quæcumque acceperimus, habentes ea interim in deposito, colentesque ac frumentum reddentes, qui uobis ad usum suppetat uitæ. Eo auditio legati ingressi iterum, habito cum multitudine consilio, dixerunt ea quæ suaderentur uelle se prius communicare cum Atheniensibus, accepturosque conditionem si illos persuaserint. Interea loci iuferunt sibi fidem dari in ipsorum regione nihil eos hostiliter acturos. Atque ita interposita fide, intra quot dies credibile fuit acceptum iri responsum, à regionis uastatione temperarunt. Aditis Atheniensibus legati Platæenses agitato que cum eis consilio reuersi, hæc ciuitati renuntiant. Neque in superiori tempore uiri Platæenses ex quo societatem iniuimus, inquiunt Athenienses se permisisse uobis iniuriam fieri, neque nunc esse neglecturos, sed pro uiribus adiuturos. Admonent que uos iuriurandi, quo uestri se patres obstruxere, nihil noui se circa societatem acturos. Hæc cum legati renuntiascent, Platæenses docuerunt non prodere Athenienses, sed resistere, & si oporteat uel ante ipsorum oculos uastari agros, & quicquid aliud contingere posset, pati, neminemque emittere, sed de muro respondere impossibilia sibi esse quæ Lacedæmonii suaderent. Qui cum respondissent, tunc uero Archidamus rex stetit contestans deos atque heroes indigenas his uerbis: Diū quicunque terram Platæensem te contestatio netis, heroes consciū este iuriurando prius ab istis uiolato non incipete à nobis iniuriam, quod in hanc terram uenimus, in qua patres nostri uotis apud uos nuncupatis, Medos superauerunt, quam' que uos propitiū adiutricem Græcis in prælio præstisistis, neque nunc nos si quid faciemus, iniustos fore. Quoniam qui adhortati eos militis iustisque rationibus nihil proficimus. Itaque concedite ut & iū qui ceperunt iniuriam facere, pœnas dent: & qui merito punire parant, pœnas sumant. His deos precatus, militi bellum permittit. Et primum urbem, ne quis eam egredetur, ex populatis arboribus, cancellato uallo circundat. Deinde aggerem ante urbem faciunt, sperantes propediem se expugnatos, tanta manu in opere occupata. Itaque cœsam è Cithærone materiam utrinque muris opponētes, supra urbis ædificia extruūt, in modum canistrorum intextā, ne copiosus agger diffueret. In quem etiā congerunt ac superiaciunt ligna, lapides, humū, & si quid aliud ad excitandā magnitudinem facit, Cithæron

Quo in opere dies noctibus nulla intermissione iunctos septuaginta consumpsentunt, uicibus quiescentes. Nam cum alteri congregabant, alteri somnum cibumq; capiebant, præpositis operi Lacedæmoniis, qui peregrini singularum ciuitatum militibus duces erant, atq; urgentibus. Hunc aggerem Platæenses extolli cernentes, murum ligneum & ipsi componunt, quem ubi statuerunt qua parte muri hostis aggerem excitabat, ædificant laterculis uicinarum domorum quas diruebant, lignis eos internectentibus, ne succrescens ædificium minus se sustineret: prætexentibusq; ad tutelam id corijs ac palis, ne & ipsi in opere & ligna missilibus igniferis ferirentur: Atque ita murus in multum altitudinis processit. Nihil tamen minus agget ex aduerso surgebat. At Platæenses tale quiddam commenti sunt: Interciso muro, qua uineæ aggeris admotæ erant, illarum humum egerebant. Ea re Peloponnenses comperta, subactum cœnum canistris arundinaceis eo, ubi subtracta humus erat, iniecerunt, ne sicut humus diffluens effertur. A quo exclusi Platæenses id quidem tulerunt, sed sub terra actis ab urbe ad aggerem cuniculis per certa uestigia, rursus humum ad se subducebant, diuq; eos qui erant foris iatuerunt, ita ut illis etiam atq; etiam aggerentibus, minus tamen moles cresceret, subducto deorsum aggere & assidue in locum uacue factum decidente. Cæterum ueriti ne pauci permultis essent impares, hoc quoq; excogitauerunt: Omissa magni ædificatione contra uineas subtractione, ab utroq; eius latere, qua muro humiliori committebatur, intra urbem lunari specie murum ducunt, ut si magnus caperetur his, hic hostes intercluderet, cogeretq; iterum agere uineas, & procedendo duplicum laborem subire, magis etiam in ancipiti futuros. Promouerant autem urbi machinas ab aggere Peloponnenses, unam iuxta uineas contra subtractionem oppidanorum, qua subtractione uehementer quaßata, animos illorum perterrefecerant, alijs alibi contra murum. Quas oppidani tum circundatis laqueis refringebant, tum hac ratione, trabes ingentes, quas ferreis longisq; catenis utrinque à capitibus suspenderant, transuersas à binis antennis supra murum inclinatis porrectisq; contraxerant: & quoties datuta ictum machina erat, prominentem eius partem laxatis catenis, atq; è manu remissis præcipiti incussione decurtabant. Post hæc Peloponnenses cum & nihil proficerent machinæ, & aduersus uineas antemurale excitatum esset, existimantes arduum esse inter tot impedimenta capere urbem, ad circundandam muro eam se accingunt, prius tamen igni tentandum rati si possent ingruente uento incendere, cum spatiofa non esset. Omnia enim secum uersabant siqua ratione rem sine sumptu, & sine obsidione conficerent. Allatos itaq; materiæ fasces ab aggere in id fossatum, quod ad mutum prius interfacebat coniiciunt. Quo protinus utpote à tanta hominum manu impleto processerunt, quantum plurimum alterius urbis occupare è loco superiore potuerunt. Iniecto que igni cum sulphure ac pice materiam incenderunt. Vnde tatum flammæ excitatum est, quantum nemo unquam ad tempus illud inspexit, duntaxat manu & industria factum. Nam aliquando uentis collisa secum sylua in montibus sua sponte ignem edidit, & ex eo flammarum. Hoc incendium cum ingens extitit, tum uero parum absuit quin oppidanos, qui alia mala effugerant, absumeret, exiguo urbis tractu relicto quo non pertingeret. Quod si uentus ut hostes sperauerant, commodus affuisset, actum de illis erat. Nunc illud etiam fertur contigisse, magnam uim aquæ de cœlo cum tonitruis effusam incendium extinxisse, atque ita periculum summouisse. Hoc quoque frustrati Peloponnenses, retenta quadam exercitus parte, cætera remissa, urbem muro circundant, certo assignato singulis ciuitatibus loco, ducâ interius exterius que fossa, ex qua lateres effecerunt. Eo perfecto, sub exortum arturi relicto ad tutelam dimidiū muri præsidio (nam alterum dimidium Bœotii custodiebant) cum exercitu redierunt ad suas quique urbes digressi. At Platæenses cum liberos & uxores cum senioribus, atq; hominum nullius usus multitudinem iam ante exportassent, ipsi reliqui qui obsidionem sustentabant quadrincenti nūero erant, & Atheniensium octoginta, cū centum ac de-

tem fœminis quæ pane in facerent. Tot omnino fuerunt cuncti qui ad tolerandam obsidionem sunt constituti, nemine alio intra muros nec seruo nec libero: Huiuscmodi fuit Platæensium aduersus oppugnantes preparatio. Eadem æstate obsidionis principio, cum duobus milibus sui corporis armatorum, ducentisq; equitibus, duce Xenophonte Euripidis filio, cum aliis duobus ducibus arma intulerunt in Thracia Chalcidensibus, & Bottiæ frumento maturo. Et cum Spartolo, quæ est in Bottiæ, copias admouissent, frumentum corruerunt. Videbatur autem ea ciuitas ad Athenienses defectura quorundam, qui intus erant, opera. Sed uocatu eorum qui hæc nolebant, ex Olyntho armatae copiae præsidio uenerunt. Cum quibus Spartolo progressis, Athenienses ante ipsam urbem conseruerunt pugnam, Chalcidensiumq; peditatum cum non nullis auxiliariis superarunt, ad urbemq; compulerunt: sed peditatus ac leuis armatura à Chalcidensibus equitibus ac leuiter armatis superatus est, habentibus aliquot scutatos è regione, quæ dicitur Crusidis. Gesto iam prælio superueniunt alij ex Olyntho scutati auxilio futuri. Quos ut uiderunt ex Spartolo leuiter armati, addito animo tum accessione sociorum, tum quod antea non inferiores fuissent, iterum cum Chalcidensiumq; equitatu ac subsidiariis Athenienses inuadunt. Illi uero se ad duas cohortes recipiunt, quas cum impedimentis reliquerant. Qui quoties infestis armis se inferebant, toties ab hoste fuga fiebat: Cum tursus se referebant, infestabantur, missiliaq; ingerebantur, adequitantibus Chalcidensibus equitibus, & quæ uidebatur ad orientibus. Deniq; non mediocriter iam perculsus in fugam uertunt, longoq; tractu persequuntur. Athenienses Potidæam fuga perlati, receptis postea ex foedore imperfectis, Atheniensis fuga. nas cum reliquiis exercitus reueterunt. Ex quo desiderati sunt quadrinquenti ac tringita cum omnibus ducibus. Chalcidenses ac Bottiæ, ubi trophæum statuerunt, mortuosq; suos legerunt, in suas quicq; urbes discessere. Eadem æstate non multo post hæc Ambraciota Chaonesq; audi omni Acarnaniam uexandi, & ab Atheniensiis alie Ambraciota. nandi, Lacedæmoniis suadent classem ex socialibus urbibus parare, armatos mille in rū rebellio. Acarnaniam mittere; quod dicerent si secum illi cum nauibus simul ac peditatu irent, quandoquidem Acarnanes mari nequeant mutuo sibi esse auxilio, facile in potestatem redacta Acarnania, Zazyntho & Cephalenia esse potituros, nec Athenienses itidem ut nuper Peloponnesum petuagaturos: Spem quoq; Naupacti capiendæ fore. His persuasi Lacedæmoniis Cnemum adhuc nauarchum & milites cum aliquot nauibus è uestigio mittunt, iussum instructa quamprimum classe nauigare in Leucada. Studebant autem præcipue Corinthi Ambraciota utpote suis colonis. Et classis quidem Corinthiorum Sicyoniorumq; & circà oppidorum, instruebatur. Nam Leucadiorum, Anactoriorum, Ambraciotorum iam profecta apud Leucada præstolabatur. Cnemus & mille cum eo milites ubi transfretarunt, ignaro Phormione, qui decem circa Naupactum præsidariis Atheniensiis nauibus præterat, in terra confestim copias educit in aciem, eiq; præsto fuerunt ex Græcis Ambraciota, Leucadii, Anactorii, præter eos mille Peloponnesos quos ipse adduxerat. Barbaros Chaones, (qui nō sub regibus, sed sub annuis ex principali genere magistratibus uiuūt) mille, Photio & Nicanore ducibus, ad iunctis Thesprotis, & ipsis sine rege agètibus. Molosso & Antitanū duxerat Sabylin thus Tharypis regis adhuc pupilli tutelā gerens: Parauæo & Oroedus rex adiuncto cō militio mille Orestarū Antiochiregis eoq; permisso. Misit & Perdiccas clā Atheniensi bus mille Macedones q; postea supuenerunt. Hoc exercitu Cnemus nolēs è Corintho oppetri classem, profectus est, perq; Argiū agrum iter faciētes, cum uicum Limnæam sine muris diripiuerint, Stratū puenetū maximā Acarnaniæ urbē, rati si hanc primam cepissent, cæteras haud ægre in ditionē uenturas. Acarnanes ubi cognouerunt terra multam manum aduenisse, & mari hostes cum classe affutatos, non miserunt muto auxilia, sua enim quique custodiebant, sed Phormionem accersierunt iubentes ire supperias. Ille respondet id fieri non posse, ut cum classis è Corintho solutura sit Naupacti fine præsidio relinquat, Peloponnesos in tres dispertiti acies ad urbem Stratio-

*strati obfi-
dio.*

*chaonum in-
fultus.*

chaonū fugā.

*Acarnanes
funda periti.*

Anapus flu.

*Stratiorū tro-
pheum.*

Patrē urbs.

*Machon.
Isocrates.*

*Agatharchi-
das.*

*Naualis pu-
gnae instru-
ctio.*

*Phormionis
piudentia.*

*Peloponnesi-
um nauium cō-
fusio.*

rum iter intendunt, eo consilio ut castris cominus positis, nisi uerbis induixerint oppidanos, re oppidum tentent. Et medium quidem locum in pergendo tenebant Chaos & Barbari alii, dexteram uero Leucadii Anactoriis & qui cum eis erant: sinistram autem Cnemus cum Peloponnesibus & Ambratiotis magno inuicem interuallo, adeo ut aliquādō à mutuo prospectu abessent. Et Græci seruatis ordinibus, exploratisq; itineribus pergebāt, dum idoneo in loco castra communirent. Chaones autem suis uitibus freti, ut qui omnium illius continentis bellacissimi haberentur, non sustinuerunt castris diligere locum, sed robore ipso feroce: additis aliis mutuo auxilio Barbaris, urbem se ipso clamore expugnaturos sperabant, suumq; id opus fore. Quos propius accedere Stratii animaduertentes, arbitrati si ab aliis seiunctos superassent, fore ut nequam postea Græci similiter accederent, circa urbem insidias collocant: illosq;, cum propiores facti essent, ex urbe pariter, & ex insidiis profilientes circunueniunt timore percuscos, multisq; Chaonum trucidatis. Cum alii Barbari hos cedentes uiderunt, ne ipsi quidem iam sustinuere, sed in fugam se coniecerent, neutrō Græcorum agminum sentiente hanc pugnam, ita multum illi præcesserant, sed opinante deligendis castris occupatos. Quos postquam effusa fuga ferebantur, ad se receperunt, cōtractisq; agminibus ibidem per diem quieuerunt: Stratii non uenientibus cum ipsis ad manum, quod uidelicet alii Acarnanes auxilia non ferebant, sed eminus fundis cum periculo laessebant, quo genere Acarnanes excellere existimantur. Non enim eis loco moueri sine armis fas erat. Vbi nox aduenit, Cnemus cum exercitu regressus trepide ad amnem Anapum, octoginta stadiis Strato distantem. postero die cæsos recepit ex foedere: et cum Oeniades interuenissent pro amicitia ad eos concessit, priusquam undiq; auxilia coirent, atque illinc omnes domum discesserunt. Stratii trophyum statuerunt prælii cum Barbaris gesti. Classis autem quam ex Corintho & ab aliis sociis ex sinu Crisœ ad Cnemum profectam oportuit, ne mari superiores Acarnanes opem ferrent, nō uenit, sed coacta est per ipsos dies prælii ad Stratum commissi, pugnare cum nauibus uiginti quibus Phormio ad tutelam Naupacti præerat. Nam eas Phormio, extra sinum cum tenderent, obseruabat, consilio in aperto mari inuadendi. Corinthi uero socij non tanquam ad nauale prælium, sed ad terrestre militari ter instructi, in Acarnaniam nauigabant, nihil minus opinantes, quam contra suas septem & quadraginta Athenienses cum uiginti nauibus ausuros conserere pugnam. Eos postquam uiderunt è regione uenientes, iuxta ipsorum terram sumptis ex Patris Achaiæ iis qui in oppositam continentem ad Acarnaniam transibant, nouerunt Athenienses esse ex Chalcide Euēno fluvio infestis proris eentes, & licet noctu progressi, non tamen latuere hostem. Ita necesse fuit in medio freto prælium facere. Duces iudicem qui in singulis ciuitatibus constituti fuerant. Corinthiorum autem Machon, & Isocrates, & Agatharchidas. Et Peloponneses quidem in orbem naues disposuere, quam latissimum poterant exitum hostium intercludentes, protis extra, puppis intro uersis, minoribus nauigiis in mediu receptis, simulq; quinque nauibus omnium uelocissimis, ut exiguo ex interuallo, si quā hostis incurreret, profilientes adessent. Athenienses uero suas in seriem singulas circumagebant, speciem præbentes iamiam inuadendi, ac penè radentes cursu, quos circuibant in angustum redigebant, uetiti à Phormione prius inuadere quam ipse signum dedisset. Quippe qui speraret fore ut ordo ille non perstaret, sicut in pugnam peditum, utq; naues se inuicem compingerent, ac nauigia turbamentum præberent. Ad hæc flaturum è sinu uentum sub exortum auroræ fieri consuetum, ille ob nauigando præstolabatur, existimans tunc nec illos aliquo momento futuros stabiles, & se suo arbitratu aggredi posse, ob maiorem nauium suarum uelocitatem, idq; uento spirante præcipue. Qui ubi flare cœpit, & iam in arctum naues redactæ, tum uento leuia nauigia propellente, tum mediis cum exterioribus se campingentibus, utraq; alteras turbare, mox alia in aliam incidere, uiri contis inuicem alienam nauem à sua repellere, uociferariq;. Et dum se ab aliis tutantur mutuoq; conuiciantur, nulla necq; præ-

cepta neq; iussa exaudire: & quia remos in undoso mari referte non potuerant, quippe homines imperiti, præbere naues minus gubernatoribus obsequentes, Ibi Phormio tali in tempore suis signum dat, illi inuecti primum unam ex prætoriis nauibus de primunt, deinde cæteras quascunq; adorti corrupti, adeo tumultuose agentes, ut neminem hostium animum recipere permetterent. Fugientes itaque Patras versus & Dymen Achaicæ persecuti, duodecim naues ceperunt, ac plurimis eorum hominibus occisis in Molycricum nauigarunt, positoq; in promontorio trophyo & naui Neptuno consecrata, in Naupactum reuerterunt. Peloponneses quoq; confestim cum re liquis nauibus ex Dyme & Patris ad Cyllenem, quæ sunt Eliorum naualia, abierte. Quò etiam Cnemus è Leucade & naues, quas cum his mixtas oportuit, post prælium ad Stratum gestum uenerunt. Huc præterea mittunt Lacedæmonii Cnemo Timoctatem Brasidam & Lycophronem, quorum consilio ille in re nautica uteretur, iubentes aliud prælium nauale commodius instrui, nec à paucis nauibus mare prohiberi. Vide batur enim cum propter alia, tum uero, quod tunc primum prælium nauale tentauerant, illud sanè præter rationem fuisse commissum, nectantopere classem suam imparem, sed ignauiam quandam potius extitisse, non reputantes quantum distaret ab ipso rum rei nauticæ tyrocinio, iam ueterana Atheniensium exercitatio. Itaq; cum indignatione istos miserunt. Qui cum ad Cnemum peruenierunt, edicunt certas ciuitatibus naues, quæ iam aderant reficiunt ex utilitate pugnaræ naualis. Phormio & ipse Athenas cū nuntio uictoriae mittit, qui de hostium apparatu edoceat, iubet naues & quām plurimas & quām matutime sibi mitti, propediem prælium expectari. Athenenses & uiginti naues mittunt, mandantq; ut simul illas accepisset in Cretam ante omnia nauigaret. Nicias enim Cretensis Gortynius, Atheniensium amicus autor eis erat in Cydoniam traiciendi, quod diceret se eam illorum hostem in potestatem redacturum, sed hoc Polichnitas Cydoniatarum finitimos demererit studebat. His nauibus acceptis, Phormio adiit Cretam, ac iunctis Polichnitis agrum Cydoniorum uastauit. Vbi uenit Cydonia uasta & difficultate nauigandi retentus, non exiguum triuīt tempus. Peloponneses intertura omnibus quæ ad pugnam naualem pertinēt instructis, in Panhormum Achaicum Polichnites nauigauerunt; ubi interea Peloponnesis exercitus præstò erat, eis auxilio futurus. Panhormus. Phormio cum eisdem uiginti quibus pugnauerat nauibus profectus in promontorium Molycricum, exteriora tenuit. Erat autem hoc promontorium partium Athenensium. Nam alterum est è regione in Peloponneso septem ferè stadiorum maris intactuallo, Crisæ sinus os. Ipsi quoq; Peloponneses Achaicum promontorium haud ita multum à Panhormo distans, ubi aderat eis peditatus, subierunt cum septem & sex ptuaginta nauibus. Idem ubi conspexere Athenenses, utrique altrinsecus in statione manserunt, meditantes præparantesq; pugnam singulis diebus, sex septem' ue, eo consilio, quod neq; illi egredi è promontoriis in liberum mare uolebant, superiori clade conterrati, neq; hi ingredi angustias, rati pro illis esse in arcto pugnare. Cæterum Cnemus & Brasidas & ex Peloponnesibus alii duces, uolentes primo quoq; tempore pugnam committere, priusquam aliquid auxiliorum ab Athenensiis superueniret, cionem primum militum aduocauerunt. Quorum multos priore calamitate pertreti, totum cum animaduerterent, ad eos excitando hunc in modum uerba fecerunt:

Concio Cnemi & Peloponnesi um ducum ad milites.

SI quis uestrum uiri Peloponneses propter superiorem pugnam, futuram refordidat, is non recte sibi timendum interpretatur. Nam & apparatus tunc opportunitus defuit, ut scitis, nec ad prælium nauale nos magis quām ad exercitum nauigabamus. Acciderunt autem aduersa non modica & fortunæ temeritate, & in primitis pugnaræ naualis inscitia non nihil obfuit. Itaque neque nostra culpa euenia-

Atheniensium
uictoria naua-
lis.

Cyrene.

Molycricum.

Nicias.
Cretensis.

Cydonia uasta

Panhormus.

Molycricum

prom.

ut superaretur: neq; conuenit, cum non usq; adeo sis uictus consilio, habeasq; aliquas apud te in contrarium rationes, ob id quod accidit animo consternari, sed existimare ut homines fortuitis fallantur, usu uenire, cum eisdem tamen bene agi si fortes sint, semp suo consilio freti, nec excusantes imperitiam, cum eadem animi uix usquam instrenui fiant. Et sane uobis nequaquam ita deest peritia, ut superest audacia. At istorum quam præcipue extimescit scientia, siquidem fuerit fortitudine prædita, memor erit inter aspera exequi quæ didicit: sin minus, nullum tunc artificium ualet. Timor enim memo riam excutit, & ars citra præstantiam animi inter pericula nil prodest. Ergo illorum maiori experientia maiores opponite audaciam; timori, quia uicti estis, opponite quod imparati fuistis. Ad hæc suppeditat uobis copia tum nauium, tum militum, in terra & nostra & uicina ad pugnam naualem accinctorum. Plures enim ac melius instructi ferè præualent. Itaq; ne unum quidem reperimus, quod uos deficiat: & quæcunq; prius peccauimus, hæc eadem ipso experimento nos edocent. Præstanti igitur animo & gubernatores & nautæ suum quisq; munus execuamini, non deserentes locum cuiq; assignatum. Quibus non priorem, quam superiores duces fecerunt, commoditatem pugnandi præstabimus, nec causam ulli ut sit instrenuis. Quod si quis talis esse uoluerit, is pro merito plectetur; strenui ueto dignis uirtute præmii ornabuntur. Huiusmodi uerbis duces Peloponnesium suos animauerūt. Phormio autem timens & ipse militum pauorem, & animaduertens q; addens satis inter se nauibus multitudinem classis hostilis formidabant, uoluit conuocatos eos animare, pariter & in præsens tempus admonere. Nam semper antea quo animos illorum præpararet, negauerat ullam tantam classem, cui inuidenti non foret ab eis resistendum. Et ipsi milites iampridem hanc intra se fidutiam præsumperant, ut quia Athenienses essent, nulli quamlibet numerosa Peloponnesium classi cederent. Tunc tamen eos cernens præsenti rerum aspectu animo debilitatos, statuit audacie cōmonefaciédos. Cōuocatisq; illis hoc modo disseverit:

Oratio Phormionis Atheniensis ad milites.

CVm uos animaduertam, uiri milites, pertimescere multitudinem hostium, conuocando censui, quod absurdum duco, eorum quæ horrenda nō sunt, horrore præstringi. Nam isti primum idcirco tot naues, nec ex æquo comparauerunt, quod prius superati, & sibi concisi sunt, non esse se nobis pates. Deinde ideo ueniunt tanquam in quo præcipue confidunt, eos deceat animosos esse, nulla de te alia audaces, nisi quod in pedestri acie plerung; uictores discedunt, rati idem se in re nautica facturos. Quæ facultas si qua eis in illo, multo iustius nobis in isto adest. Quoniā ex ipsa animositate nihil antecellunt. Verum hoc quod utriq; in suo quisq; loco expertiores sumus, nos audaciores facit. Lacedæmonii præterea quod socioꝝ príncipes sunt, suæ gloriæ gratia mulitos inuitos in periculum ducunt, alioqui nunquam tentaturi rursus pugnam, in qua ita superati sunt. Eorum uos nequaquam extimescat audaciam, quibus ipsi uehementi rem, ut credibile est in cutitis metum: tum quia iam uicti sunt, tum quia existimant nos ita obstituros, ut nonnihil egregie dignum nobis agamus. Atq; hostes quidem qui numero præstant, ut isti, magis uiribus quam consilio freti inuadunt. Qui uero pauciores sunt, nec pugnare coguntur, ii confirmato ex conscientia ingenii animo audacter obuiam eunt. Quod isti reputantes merito non magis exterriti sunt ob id, quam ob tantum nauium apparatum. Multi iam exercitus per imperitiam à minoribus, quidam etiam per ignauiam profligati sunt, quarum rerum utriusq; nos sumus expertes. Neq; uero committam, ut quantum in me erit, aut intra sinum certamen ineamus, aut in eū penetreremus, cum sciam angustias loci non competere paucis nauibus agilioribus sub peticis rectoribus, contra multas ab imperitis infessas. Non enim aliquis nisi ex longo prospectu hostium, quasi hoc expediat in eos inuehebatur: neq; cum pericitabitur, quoties opportunū erit se subducere queat, nulliꝝ sibi elapsus, nulliꝝ receptus: quæ agiliorū & nauium & nautarum opera sunt, sed neceſſe fuerit pro nauali pedestre certamen fieri, melioremꝝ in eo conditionem plurium nauium. Sed harum ego rerum, quoad pos-

tero, curam habebo. Vos uero apud naues in suo quisq; ordine manetes, è uestigio præceptis obtemperate, cum præsertim breui momento inuadendi constet occasio, et inter agendum plurimi existimate ornatū & silentium: quæ cū aliis in rebus bellicis conducent, tum præcipue in naualib;. Propulsate igit; istos pro dignitate eoꝝ, quæ gessistis, magna uobis re in hoc certamine proposita, utrā spem Peloponnesibus eripiatis, cū classe nauigandi, an Atheniensibus metum maris propiorem afferatis. Illud quoq; uobis in memoriam redigo, nos superasse eorum permultos, uirorumq; qui superati sunt mentes, nescire in eisdem periculis sibi constare. Talibus & suos Phormion adhortatus est. At Peloponneses quandoquidē ab istis non procedebat intra sinum, atq; angustias, uolentes introducere inuitos, sub exortū auroræ profecti, quadrato agmine uela faciunt intra sinum, suam terram uersus, dextro cornu procedente, sicut in statione steterant, ubi uiginti naues maxime celeres cōstituerunt, ut si ipsos Naupactū uersus tenebre ratus Phormion, ad ferendam opem idem iter intendat, non effugiat exterius uelificantis cornu incursum, sed ab eo intercludatur. Phormion quod illi captabant ueritus pro oppido præfidiis carenti, ut proficiscentes inspexit, inuitus festinabundusq; impositis in naues militibus terram legit, simulq; peditatus Messeniorum præsto erat auxilio futurus. Hos ut uiderunt Peloponneses nauem nauī sequente iam intra sinum ac prope terram nauigantes, id quod maxime uolebant, uno repente signo cōuersis nauibus dirigunt cursum in Athenenses ut quisq; celerrime poterat, sperantes oēm hostium classem à se captum iri. Cæterum hanc conuersionem & dextrū cornu subterfuge Athenienses uātuntur. Peloponneses cīcūuenire, premere, corrumpere; homines quicunq; enatare non poterant, confiscere; quasdam quas depreserant naues inanæ trahere. Nā unam demū cū ipsis uiris ceperunt. Quasdā Messenii subsidiū ferētes cū armis mare ingressi cū cōscenissent, pro tabulatis pugnando eripuerunt iam trahi incipiētes. Hūc in modū supause Peleponneses, corruptereq; Atticas naues. Eoruū uiginti quæ p cornu dextro locatae fuerant, undecim illas Atheniēsium insequebant, quæ declinata in altum fuga elapsæ, præuerterant hostem, præter unam: applicantesq; Naupactū portum adeptæ prope Apollinis templū, cōuersis proris se se ad defensionem accingebant, si cōtra ipsos in terram hostes nauigarent. Illi posterius uenientes inter nauigandū pæana caneabant, tanquam uictores. Harum longe prima Leucadia nauis unam quæ reliqua erat Atticarū Peana canere insequebatur. Forte nauis oneraria aliquantū procul à littore ad ancoras stabant: quam Attica nauis cum occupasset, eiq; se circunegisset, medium Leucadiam incurrit, demergitq;. Quæ res ex improviso & inopinato cum accidisset, Peloponneses terrore consułit. Ad hæc incōpositi, ut in uictoria sequentes, partim demissis remis cursum inhibuerant, rem inutilem sibi, urilem Atheniensibus, ad se ex breui spatio inuadendos, cū uolunt aduentum plurium opperiri, partim imperitia locorū in breuia impegerant. Quod fieri uidentes Athenienses subit audacia, unaq; se uociferatōe adhortates in eos tendunt. Illi propter ea quæ peccauerant, & quod incompositi erant paulisper modo sustinuere, tum dantes terga in statōem, unde discesserant, tendunt. Quoruū tamen sex naues quæ maxime propinquæ fuerant, Athenienses insecuri ceperunt: & suas quas illi corruptas tunc primum ad terram religauerant, abstulerunt, hostium aliis occisis, aliis quos ceperant referuatis. Nam Timocrates Lacedæmonius in nauī Leucadia nauigans, quæ circa onerariam est deppressa, ubi ea fracta est, gladio se transfigit, in portūq; Naupactū decidit. Reuersi Athenienses trophæum ibi statuerunt, unde profecti uicerūt, mortuosq; ac naufragia quæcunq; apud oram ipsorum erant legerunt, & sua hostibus ex fœdere reddiderunt. Peloponneses autē & ipsi trophæum statuerunt pro uictoribus agentes, ob fugatas ad terram quas corrupebant naues, & eam quam ceperunt iuxta trophæum in Achaico promontorio cōsecrarunt. Post hæc ueriti ne superuenirent ab Atheniensibus auxilia, noctu uela fecerunt in finū Crissæum Corinthiūq; omnes præter Leucadios. Nec ita multo post ab eorum digressu Athenienses è Cre

Peloponneses
uincuntur.Timocratis int
eritus.Trophæa du
plicia.

ta uigiti cū nauibus, quas ante pugnā ad Phormionē adductas oportuit, Naupactū ap pulsæ sunt; æstasq; exacta, prius tñ q̄ classis Corinthū in sinūq; Crissæ dīscederet, Cne imus & Brasidas & alii Peloponnesium principes edocti à Megarenib; in eunte hyeme uoluerunt tentare Piræum Atheniensium portum, qui neq; custodiret, neq; clauderetur, haud ab re: quoniam multo cæteris antecellerent re nauali Athenienses. Placitum aut singulos nautas cum singulis remis, scalmis, pellibus, quas remiges sibi in remigando substrauerunt, Corintho pedibus ire ad mare quod Athenas spectat. atq; illinc q̄ celerrime redere Megaram: deductisq; ex Nisæa, quæ sunt illorum naualia, quæ draginna nauibus quæ illic erant, nauigare cōfestim in Piræum, ubi neq; ullæ naues ad custodiā essent, neq; expectatio ulla hostium ex improviso unquam innauigantum, siue ex aperto & per otium, siue ex insidiis quam præsentirētur. Vbi uero hoc eis age re placuit, statim abierit: cumq; noctu peruenissent, & naues ex Nisæa deduxissent, in Piræum contendebant, non etiam ut crediti sunt periculum metuentes, & quidam etiam uentus dicitur eis impedimento fuisse. Supra promontorium quod Salaminem respicit, Megaram uersus præsidium erat, iuxta tres ad custodiā naues, ne quid inuehetur Megarenib; ne ue quid illinc eueheretur. Hoc illi præsidium sunt aggressi, tremes uacuas deduxerunt; cæteram Salaminē ex improviso adorti diripuerunt, sed ab iis qui expugnabant leuati sunt ignes, Athenas uersus, aduentum hostium significantes. Ex quo tantus peruasit animos terror, ut nullus fuerit maior eo bello. Nam qui in urbe erant, iam Piræum hostes inuectos arbitrabantur; & qui in Piræo, Salaminē esse captam, tantumq; nō in se ueniri, quod sane facile illi fecissent, si & cōfictari uoluissent, nec uento interpellati fuissent. Athenienses igitur prima luce populariter succurrētes, in Piræum naues deduxerunt, festinanterq; ac multo tumultu cū ascendissent, in Salaminē uela fecerunt, peditatu ad tutelam Piræi relicto. Quos ubi sensere Peloponnes auxilio uenire, magna ex parte Salaminē peruagati, captis hominibus, præda, et tribus ex Budoro castello nauibus, propere in Nisæa renauigarūt, diffisi nauibus, quæ ad tempus deductæ, nec mari ferendo fatis firmæ erant. Profectisq; Megaram iterum Corinthū pedestri itinere redierunt. Quos apud Salaminē non adepti Athenienses, & ipsi reuersi sunt, atq; ex eo die Piræum impensis custodierunt, tum claustris portuū, tum alia diligētia. Per idem temp^o circa initia huius hyemis, Sitalces Odryses, Terei filius, Thracum rex expeditionem sumpsit aduersus Perdiccam Alexandri filium, Macedonia regem: & Chalcidenses qui sunt in Thracia, ob duo promissa, quorum alterum uolebat reposcere: alterum Atheniensibus ipse persoluere. Nam & ei Perdiccas principio bellū cum rebus eius ad perniciem spectantibus sponsonem fecisset, si ipsum Sitalces Atheniensibus reconciliasset, nec Philippum fratrem eundemq; hostem restituere in regnum, quæ spönderat non exoluit. Et ipse Atheniensibus receperat ubi societatem cum Perdicca iniuiisset compositurū se in Thracia Chalcidicum bellū. Vtraque igitur causa expeditionem suscepit, & Amyntam Philippi filium in regnum Macedonū ducebat cū legatis Atheniēsium, qui huius rei causa aderant, Agnone duce. Oportebat enim Athenienses quoq; cū classe & peditatu aduersus Chalcidenses præstō esse. Igitur ab Odrysē ingressus, accersit primum Thraces quibuscunq; imperitabat, intra Aerum montē & Rhodopen ponto Euxino tenus & Hellesponto: deinde superato Aemo, Getas et quæcunq; aliae cis Istrum fluuium magis ad pontum Euxinum uergentes incolunt populi, qui sunt Getæ & Scytharum finitimi, ac similes cultu, oēs ex eqs sagittarii, quos hippotoxotas dicimus. Præterea euocauit montanorum Thracū per multos, genus liberum & machæris accinctū, qui Dī uocantur, Rhodopen plerosq; in colentes partim mercede inductos, partim studio secutos. Accersit & Agrianes & Leæos & cæteras gentes Pæonias imperii sui ultimos, usq; ad Graæos & Leæos Pæonas & Strymonē amnem, qui fluit ē Scomio monte per Graæos ac Leæos, ubi imperii est termino: hinc ad Pæonas sui iam iuris, illinc quæ spectat Triballos, qui & ipsi sui iuris sunt, Treribus ac Tilatais terminantibus, qui Scomium montem incolunt ad septentrionem.

Piræus.

Nisæa.

Eudorum castellū.

Sitalces.

Odrysēs.

Sitalcis expeditio.

Perdiccas.

Philippus.

Agnon.

Aernus mons.

Rodope mons.

Getæ.

Scythe.

Hippotoxote

Dī.

Agrianes.

Graæos.

Leæi.

Stymon flu.

Peones.

Triballii.

ones continent ad solem occidentem usq; ad Oscium flumen, ex eodem quo Nestus & Ebrus oriens monte inculo, & sanè Rhodope vicino. Fuit autē Odrysorum imperiū magnitudine ad mare usq; pertingēs, ab urbe Abderoꝝ ad pontū Euxinum usq; ad flumen Istrum. Ea ora ubi minimum spatii habet, potest ambiri nauigando, si uetus à puppi semper inspireret nauī rotunda, quatuor diebus ac totidem noctibus. Item iti nere terrestri ubi breuissimum ab Abderis ad Istrum, uir expeditus undecim intra dies transmittat: Et tāta quidē fuit ad mare lōgitudo. Per mediterranea uero à Byzantio ad Leæos & super Strymonē, hāc, hinc enim longissimus est à mari tractus, homini ex puto tredecim intra dies peragabitur. Tributū quoq; quod ex Barbaris gentibus Graecisq; exigebatur sub Seuthō, qui post Sitalces regno potitus maxime id auxit quadrin^z gentorum fere talentorum, fuit uis summa auri argentiq;. Nec inferiora his quæ affere bantur ex auro & argento munera. Præter res textiles, uel uilloosas, uel leues, et aliam su pellecilem, quæ non modo ip̄si, sed etiā proceribus nobilibusq; Odrysoriū statua erant, longe alio quā apud regnum Persarum instituto, & quā apud alios Thraces, accipiēndi citius quā dandi. Deformius enim erat eum qui posceret nō dare, quā ei qui posceret nō impetrare. Tametsi hoc instituto plerūq; imperiose utebantur, quoniam nihil donanti, nihil transfigere licebat. Ita regnum eo potentiae puenit. Quippe omnī um qui in Europa sunt inter Ionium sinū & pontū Euxinum, hoc maximū extitit prouentu pecuniarū, & ceteris opibus, sed robore certandi & exercitus magnitudine multo est Scytharum gente īferius. Nam Scythis nō modo quae in Europa, sed etiam quae in Asia sunt nationes æquarī nequeunt, ut singulæ illis omnibus īter se concordibus resistant, ne in alia quidem solertia ac prudentia ex p̄sentī utilitate uiuēdi. Sitalces igit tam ingenti plagæ imperans, ubi comparato exercitu omnia in expedito fuerunt, profectus in Macedoniam est primum per suum regnū, deinde per Cercinam mōtem hābitatorib^z uacuum, qui Sintos Pæonesq; commitit, eadem uia, quam ipse prius in expeditione aduersus Pæones fecerat succisa sylua. Eum montē transeuntes ad dextram habebant Pæones, ad sinistram Sintos & Medos. Quem emensi peruererunt in Doberum Pæonium nihil in eo superando passi, nisi aliquid morbo. Nam morbus incidit. Nam morbus incidit. Siquidē Thracum sine imperio non parum multi ultro sequebantur prædæ gratia. Ita que fertur omnīs multitudiō non minor cētum quinquaginta milibus extitisse, & hæc maxima ex parte pedestris, ex tertia autē ferme equestris, qui equitatus ex Odrysis præcipue constabat. Secundum hos ex Getis ex peditatu machæriferi, qui ē Rhodope descendenterunt, gens sui iuris, bellacissimi erant. Cæterum uero uulgus ipsa terribilissimū multitudine promiscuum sequebatur. In Doberum ubi coierunt, quæ in rem fuerant præparatunt, ut ē montis iugo inuaderent īferiorem Macedoniam, quæ Perdiccae parabat. Nam inter Macedonas sunt & Lyncestæ, & Elimiotæ, & aliae in superioribus ḡtes sociæ illis atq; obnoxiae: In hisq; Perdiccas regnū habebat. Nam eius pater Alexander ac progenitores Temenidæ olim ab Argo oriundi, eam quæ nūc maritima est Macedoniam primi adepti sunt, in eaq; regnarunt, bello expulsis ex Pieria quidem Pieribus, qui postea sub Pangæo trans Strymonē incoluerunt Phagreten, aliaq; item oppida. Vnde nunc quoq; sub Pangæo plaga uergēs ad mare uocatur sinus Piericus. Ex ea uero quæ nominatur Bottia Bottiæ, qui nunc Chalcidensium sunt confines. Quinet iam in Pæonia iuxta Axium amnem occuparunt * Stenentinem, à mōtanis ad Pellam usq; & mare pertingentē, ac trans Axium Strymone tenus eam quæ Mygdonia appellatur electis Edonibus. Eiecerunt & ex Eordia, ita nanci nunc uocatur Eordos, quorum permulti deleri sunt, aliquantulumq; adhuc ex ijs circa Phryscam sedes habet. Nec non ex Almopia, Almopes: alias insuper gentes in potestatē redegerunt. Macedones hi quibus nunc etiam imperant, Anthemontem, Grestoniam, Bisaltiam, & ipsorum Macedonia Pollam: quæ omnia Macedonia uocant, quæq; regis Perdiccae Alexandri filij erant, quo tempore Sitalces inuasit. At hī quidē Macedones īgressis tam multis copiis resistere cum nō possent, quæcunq; in regione erant comportarunt in loca munita, ac

Oscium flu.
Nestus flu.
Ebrus flu.

Seuthus.

Scytha.

Sinti populi.

Medi.

Doberus.

Pæones.

Machæriftri.

Lyncestæ.

Elimiotæ po.

Pieria.

Phagres pop.

Bottia.

Axius flu.

Piericus sinus.

Stenentinæ.

Eordia.

Almopia.

Archelaus. muros habentia, tum non admodum multa. Nam postea Archelaus Perdicca filius regno potitus, ea quæ ibi uisuntur extruxit, amplasq; vias muniuit, ac cætera ex usu belli, equis, armis, alioq; apparatu melius quam superiores octo reges adornauit. Exercitus autem Thracum ubi ex Dobero mouit, primum ingressus ea quæ prius Philippi fuerant, ui cepit Idomenem; Gortyniam uero & Atlantam & alia quædam oppida ac cepit in fidem ob amicitiam Amyntæ, cuius Philippus filius aderat. Europum autem cum tentasset, expugnare non potuit. Dehinc in reliquam progressus est Macedoniam, quæ uel ad dexteram Pellæ iacet & Cyrrhi. His interiora non adiit Bottiæam & Pieriam, sed Mygdoniam, Grestoniam, Anthemuntæ populatus est. Macedones cum se parres peditatu fore diffiderent, accitis equis à sociis superiora habitantibus, pauci contra multos adorti sunt exercitum Thracum: & quam impressiōem fecerunt, nemo sustinuit, utique equites egregios ac loricatos, sed multitudine circunfusa longe numerosiore ac cipi marte prælabantur. Cumq; superatum se iri à pluribus animaduerteret, pugna ad extremum inhibuerunt. Et Sitalces apud Perdiccam uerba fecit, quamobrem arma intulisset. Et quoniam Athenienses cum classe nō aderant, quippe non itus credentes, dona ad eum legatosq; miserant, partem copiarum in Chalcidenses Bottiæos que dimittit, atq; castellis extractis regionem uastabat. Vbi dum statuua habet, Thessali q; ad austrum spectant & Magnetes & cæteri sub imperio Thessalorū Thermopylarumq; tenus Græci metu perculsi, ne in ipsos iret exercitus, in armis erant. Trepidabant item trans Strymonem uergentes ad aquilonem Thraces quicunq; campestria incolunt. Panæi insuper, & Odomanti, & Droi, et Dersæi, qui omnes suis legibus uiuunt. Sitalces autem cum Græcis Atheniensium hostibus in colloquium uenit, se illorum inductum nequaquam iure societatis inuicem inuasuros. Ipse Chalcidicam & Bottiæam & item Macedoniam infestus uastabat. Cui tandem cum nihil eorum confecisset, quorum gratia uenerat, & commeatu careret exercitus, atq; hyeme uexaretur, Seuthes Spardocifilius, & ipsi patruelis, qui potentia secundus, suadet, uti quam celerrime discedat. Seu then autem Perdiccas clam sibi cōciliauerat, pollicitus sororem se illi cum pecunia daturum. Ita Sitalces persuasus triginta diebus, et horum apd Chalcedē octo cōsumptis, cum exercitu domū quam celerrime reuersus est. Et Perdiccas sororem Stratonicen utili spoponderat Seuthe in matrimonium dedit: Atque ita circa Sitalcis expeditiōem res gestæ sunt. Ii autem qui apud Naupactum agebant Athenienses eadem hyeme post quam classis Peloponnesium dissoluta erat, duce Phormione sub armis ad Astacum nauigarunt. Progressi in mediterranea Acarnaniae cum quadrinagētis suorum classi ariorum armatis ac Messenijs totidem, eos qui dubiæ in partes fidei uisi sunt, ex Strato & Coronte, aliisq; oppidis eiecerunt. Et Cynete Theolyti filio in Corontē deducto, iterum se ad naues receperunt, nō ausi propter anni tempus Oeniades solos omnium Acarnanum assiduos hostes lacercessere. Nam Achelous amnis ex Pindo monte deuolutus, per Dolopiā, Agrai, Amphilochos, perq; Acarnanici campū, superne Straton urbē Oeniadasq; interfluens mari miscetur: restagnatoq; horū oppido intolerabilem utiq; hyeme propter alluviones militiam præstat. Iacēt autem pleræq; Echinadum insularum è regione Oeniadum ab alluvionibus Acheloī nihil admodum distantes: quarum nō nullæ quoties torrens fluuius humum aggessit cum continente iunguntur. Crediturq; fore non ita multo post tempore, ut hoc non patiantur illæ. Nam & æstus est ingens, multus, fabulosus, & insulæ crebræ & limi aggestu intersepiente cōmissæ, nec gradatim, ne uī fluminis dissiparentur, sed ita ut non rectum aquis in Pelagus exitum præbeant: præterea inculta & paruæ. Fertur autem Alcmæoni Amphiaraï filio post matrem necatā errabundo, Apollo terram hanc habitandam oraculo significasse, respondens, non prius illum terroribus liberatum iri, quam in ea regione locum ad habitandum reperiisse: qui neq; dum à sole cōspectus, neq; terra esset, quando matrem necauit, ut omni alia terra ab ipso ob parricidiū prophanata. Ille (ut aiunt) incertus consilij, uix tandem intellexit alluvionem Acheloī eū esse. Satisq; soli illud ad usum corporis uisum

est. Postquam occisa matre non exiguo tempore pererrasset, incoleſc̄p circa Oeniades loca renauigauit, & à filio Alcmæone cognomen regioni reliquit; Et de Alcmæone Acarnanes un de appellati. quidem quæ accepimus eiusmodi referimus. Athenienses autem cum Phormione ex

THUCYDIDI HISTORIA

RVM PELOPONNESSIONIVM LI BER TERTIVS.

Neunte æstate adulto iam frumento, Peloponnesiæ ac socii duce Archidamo Zeuxidamifilio Lacedæmoniorum rege ingressi sunt Atticam, statuaq; habentes regionem populabantur, excusioneſc̄p faciebant ut consueuerant, Atheniensibus equitibus, quacunq; dabatur occasio, leuiter armatorum plurimam turbam prohibentibus, ne progressa cum armis laderet loca urbi uicina. Cōmorati autem quo ad cōmeatus suppeditauit, reuersi sunt in suā quicq; ciuitatem. sub ipsorū tamen in Atticam ingressum protinus omnis Lesbos præter Methymnā ab Atheniensibus defecit, cum id iam inde ante motum bellum uoluisset, sed Lacedæmonijs eam recipere noluerunt. cæterum opinione sua maturius deficere coacta est. Quippe obstruendis portibus, extruēdis muris, ædificandis nauibus prorsus occupati fuerant, utq; è Pontō quæ cunque oportebat, sagittarii, frumentum & quæ accerferant, uenirent. Siquidem Tenedij cum quibus inimicitias exercebant & Methymnæi, priuatim quoque ipsorum Mitylenæorum quidam, quibus propter factionem publicum erat cum Atheniæibus hominum spiritum, indicium detulerunt omnes Lesbios ad commigrandum Mitylenen cogi, ac Mitylenæos omnī apparatu ad defectionem spectare, Lacedæmonijs Bœothijs cognatis eorum administris; & nisi occuparent Athenienses Lesbum amissuros Atheniæses, ut qui & morbo iam uexarentur, & bello, eoq; acerrimo; præterea existimarent magni negotijs esse, Lesbum bello tentare, et naues habentes integris uiribus, non acceperunt ab initio delationem, sed ipsos deferentes maiori ex parte redarguebant, quod uidelicet illa uera esse nollent. At postquam dimissa illuc legatione non persuasere ut Mitylenæi frequentiam ciuitatis ex cætera insula & apparatum dissoluerent, timentes iam anteuertere uoluerunt, missis confestim quadraginta nauibus, quæ forte ut Peloponnesum obirent in expedito erant: sub Cleippide Dini filio ex tribus ducibus primo. R̄nuntiatum enim eis erat futurum Apollinis Maloentis festum extra urbem, quod omnini Mitylenæorum frequentia celebraretur, spemq; esse, ut repentina aduentu adorarent. Quod si conatus procederet recte res se haberet: sin minus, Mitylenæis ediceret, ut naues tradant, muros demoliant, nō obtemperantibus bellū inferrent; Et naues qui dem profectæ sunt. Decem autem tr̄mores Mitylenæorum auxiliares, quæ ex fœdere tunc aderant, retentæ sunt, & uiri qui in eis erant in carcerem coniecti. Quidam tamen Athenis profectus in Eubœam, atque illinc terrestri itinere cum Geræston perueniæset, nactus ibi onerariam nauim, secunda nauigatione usus, triduo quam Athenis discessit Mitylenen delatus, nuntiavit eis naues in se Atheniensium uenire. Illi neque ad Maloentem exierunt; & cætera murorum atque portuum ubi semisarta erant sarcientes,

4. anni initii.

Lesbi defectio ab Ath.

Tenedij.
Mitylene.

Cleippides.
Apollinis Ma-
loentis festum

custodias egerunt. Nec ita multo post Athenienses cum appulissent, uidissentque, haec de-
nuntiant duces mandata: illis non audientibus dicto, ad pugnam se instruunt. Oppi-
dani imparati & e repente coacti pugnare, progressi sunt nauibus aliquantulum ante

Fœdera Mitylēum portum tanquam ad prælium. Deinde in sequente Atheniēsum classe fugientes, in col-
letorum & loquium ducum uenerunt, uolentes si qua mīti conditione transfigi posset e uestigio
Atheniēsum. naues dimittere. Idque Athenienses duces admirerunt, & ipsi timentes ne non satis eent

ad omnem Lesbū debellandam. Factis inducjs mittunt Athenas Mitylenæ cum
alios, tum uero unum ex ihs qui detulerant indicium, quem iam facti pœnitiebat, si for-
te persuadeant; ut naues ab ipsis abscedant tanquam nihil rerum nouarum molienti-
bus. Et interea legatos quoque cum triremi Lacedæmonem mittunt clam Atheniē-
sum classe, quæ ad septentrionalem urbis partem in Malea stationem habebat. Non em-
fidem habebant ihs, quæ ab Atheniēibus offerebantur. Atque hi quidem legati asper-
rima nauigatione usi in pelago, delati Lacedæmoniam agebant cum illis, ut aliquid ue-
niret auxiliū. Vbi uero alijs legati Athenis re infecta redierunt, ad bellum se accingebat,

*Imbrij.
Lemnij.*

& Mitylene & cætera Lesbos, præter Methymnam. Nam haec Atheniēibus fauebat,
& Imbrij & Lemnij & ex alijs insulis aliquantulum sociorū. Et cum eruptionem quan-
dam totius populi in castra Atheniēsum fecissent, commissā que pugna non inferi-
ores extitissent, tamen regresi sunt, quod sibi ipsis fidem non haberent, ibi pernocta-
re non ausi. Ac deinceps quieuerunt, uolentes, si quid ex Peloponneso & ex alio appa-
ratu proueniat, periculum facere. Etenim superuenerunt Meleas Lacon, & Hermeoni-
das Thebanus: missi illi quidem ante defectionem, sed qui aduentum Atheniēsum

*Meleas.
Hermeonidas.*

præuertere cum nequistent, postea commissa iam pugna clanculum triremi aduecti
sunt, hortatiq; ut secum aliam triremem cum legatis mitterent, prout & miserunt. Ho-
rum quiete aucti animo Athenienses, accersitisq; sociis, qui nihil roboris uidentes esse
apud Lesbios, ocyus affuerunt; circūdato ad australē urbis partem exercitu, bina hinc
atque hinc castra muro cingunt, & in utroque portu ingressum nauibus muniunt, pro-
hibito Mitylenæusu maris. Nam cætera terra oppidani alijsq; Lesbij, q; iam auxilio ue-
nerant, potiebantur; non multum Atheniēibus circum castra tenentibus, cum Malea

Asopius dux.

potius eis & nauium statio & mercat' esset: Atque ita ad Mitylenē bellum gerebatur.
Per idem huius æstatis tempus Athenienses circa Peloponnesum triginta naues dimi-
serunt, duce Asopio Phormionis, iussi ab Acarnanibus aliquem sibi uel filium, uel con-
sanguineum Phormionis mitti pro duce. His nauibus Asopius profectus, maritimè La-
conia loca diripuit, dehinc earum plerisque domum remissis ipse cum duodecim Nau-
pactum se contulit. Post hæc euocato omni Acarnanum populo, intulit arma Oeniadi-
bus, Acheloum nauibus inuenitus, pedestri exercitu regionem populante, sed cum ho-
stis non concederet misslo peditatu, ipse in Leucadiam nauigauit, egressusq; in Nericiū,

Nericum.

dum se recepit, ab hominibus loci mutuo sibi auxiliantibus, paucisq; nonnullis præsi-
diarijs, cum exercitus parte imperfectus est. Postea cæteri concessa hostibus uictoria, ex
foedere receptis mortuis abierunt. Mitylenæ autem legati, qui prima cum naui-
missi fuerant, quemadmodum ipsis Lacedæmoniis dixerant, ut ad Olympiam adessent,
quo cæteri quoque socij eis auditis consultarent, ad Olympiam præstò fuerunt. Quo in
loco Olympias festum siebat, Dorico Rhodio iterum uictore. Atque ubi solennibus ce-
lebratis in colloquium uentum est, ita uerba fecerunt:

Oratio Mitylenæorum apud Lacedæmonios.

SCimus quidem uiri Lacedæmoniij, socijque, hoc receptum apud Græcos ac iustum es-
se, ut quoscunq; bellū tempore à pristina societate deficiente in suam accipist, eos
tantisper in delicijs habeant, dum illis utiles sunt. Sed cum existimat superiorum ami-
corum proditores fuisse, eosdē peiores fore utiq; censem, neq; id iniuria, si tamen æqua-
les inter se essent, qui deficiunt, & qui deseruntur. Cū em alij pares sunt consilio ac
benevolentia, si idem æquales sint apparatus et uiribus, nulla subest æqua causa defecti-
onis, quod in nobis Atheniēibusq; non fuit, ne cui peiores fore uideamus, si à quibus

in pace honestati sumus ab ihs inter aduersa desciscimus. De iustitia namq; ac uirtute, cū præsertim societatē precemur, uerba faciemus, scientes neq; amicitiam inter priuatos initam esse stabile, neq; cōsortiū inter ciuitates aliquid pollere, nisi mutua opinio intercedat uirtutis, et circa cetera morum uitæq; consensio. quippe discordibus in mētibus differentia consistit actioni. Eniuero inter nos Atheniensesq; societas incepit est, cū uos ab armis post Medicum bellū discessistis, & illi reliquias eaq; rerū persequebantur: quā nos societatē non contraximus ad subigendos Atheniēsibus Græcos, sed à Medoꝝ seruitute eximendos, & eosq; illos sumus prōpto animo secuti, quoad equo iure præ fuerunt. Vbi animaduertimus, submoto Medo hoste, tendentes ad imponēdam socijs seruitutem, iam non sine timore fuimus: Sed quia non licuit ad uim propulsandā socijs in unū cōuenire propter multitudiū consultantū, oēs præter nos & Chios in seruitu tem redacti sunt. Nos cū nostri iuris essemus & liberi, nomine duntaxat cū Atheniensibus militauimus, nequaquam pro fidelibus eos ducib; habentes, sumpto ex superiorib; factis exemplo. Nec em̄ credibile erat cū illos subegissent, quibuscū fœdus unā nobiscū inierant, non idem eos in cæteros fœderatos si quando facultas afforet, esse facturos. Qđ si nostri adhuc iuris essemus oēs, plus eis fidei haberemus, ne nihil noui molis rentur. Cum uero plerosq; socioꝝ subegerint, indignius eos credibile est esse laturos, si bī nos in rebus agendis æquari: iamq; in hoc admodum processerunt, cum soli nos iam secum ex æquo uersemur, præcipueq; q; quanto ipsi potentiores, tanto nos desertiores efficiuntur. Ad societatē nil aliud fidelem facit, quām mutuus metus. Nam qui præuaricari quippam uult, nisi alteri uiribus præstet, ab eo inuadendo deterretur. Et nos nulla alia causa liberi ab illis relicti sumus, nisi ut quæcunq; ad parandam potētiā moliebantur, non tam re uera, quām ut iuste, honeste, probe sumpsisse uidenterent, simulq; ut hoc testimonio uterent, nisi aliquid peccasset i; contra quos arma ferrēt, non fuisse milituros, unā socios qui idem haberent autoritatis. Vnde factū est, ut & maximas prium uires aduersus infirmissimum quenq; colligerent, ac paulatim sublati alijs extrema quæ relinquebantur redolerēt infirmiora. Qđ si à nobis cœpissent, omnibus adhuc suas uires, et ubi cōsistere oporteret habentibus, haud similiter subegissent. Quibus nō nihil etiam timorū inquietebat classis nostra, ne in unum coacta, & aut uobis, aut alicui alteri se applicans, periculum eis crearet. Euasimus autem eos, tum rempublicam ipso rum, tum quosq; magistratus deleniendo, profecto nisi conflatum esset hoc bellum, nō multum duraturi, ut uidere licet ex aliorum exēplo. Quænam igitur hæc amicitia existit, aut quæ fida libertas, ubi præter opinionē utrīq; alteris sumus suspecti? Illi nobis in bello præ timore blandientes, & nos illis uicissim rebus pacatis, quodq; alijs benevolentia, id nobis timor stabile, fidum, firmum præstit. Ita metu magis quām amicitia in societate perstittimus, & utris citius securitas sui præbuisset audaciam, i; priores ad præuaricandum futuri fuerunt. Qđ si cui uidemur iniurij, propter eorum in nocendo cunctationem, q; priores defecimus, non prætolantes ad plane cognoscendum, si quid illi nocerēt, is non recte considerat. Nam si ex æquo uoluissimus & tendere illis insidias uicissim, & cunctari, quid attinebat nos eis pares sub ipsis esse? Cum uero semper penes illos facultas hæc esset tentandi, penes nos hoc esse decuit, ut defensionem anticiparemus. Has nos cū haberemus Lacedæmonij, ac socij ratiōes causasq; defecimus, & apatas audientibus ad cognoscēdum nos recte fecisse, & ualidas ad nos perterrendos ut ad aliquā præsidū cōuerteremur. Hoc nos olim iam facere uolentes etiā in pace missis ad uos q; de defectiōe agerēt, tūc uobis respūetibus facere prohibit, nūc Bœotij, puocantibus confessim obteperauimus, existimantes duplē hanc esse defectionē, unā ne stan tes ab Atheniēsibus Græciam opprimamus, sed eā in libertatē afferamus; alterā ne ipsi in posterū ab illis proligamur, sed incolumitatē nostræ consulamns. Et præpropere q; dē ac p̄mature facta est hæc nostra defectio. Quo magis oportet uos socios receptis nobis quām celerrime subuenire, ut declareritis uos eodē tēpore & eos tutarī quos debetis,

Defectionis Mi
tyleneorū ab
Athen. cause.

& hostibus obesse. Ad quod adeat opportunitas tanta quanta nondum ulla. Siquidē & morbo consumpti sunt Athenienses & sumptibus, nauesq; eorum partim circa oram uestram agitant, partim aduersus nos instruuntur, ut credibile non sit eos abundatus ros classe, si uos aestate hac nauibus pariter ac peditatu rursus eos inuadatis, sed aut nō futuros pares uobis maria obeuitibus, aut utrīsq; uobis nobisq; cessuros. Neq; uero quis piā existimet pro peregrina se terra debere domesticum adire periculum. Cui enim procul abesse uidetur Lesbos, huic illa utilitatem è propinquō præstabit. Nam non in Attica bellum erit, quemadmodū aliquis putat, sed illic unde Attica sumit emolumenatum. Est autem illi pecuniarum prouentus à socijs, eritq; etiam maior si nos in potestatem redegerit, quoniam neq; alius deficiet, & nostra illorum sient. Nos quoq; duriora patiemur quām qui iam pridem seruierunt. Quod si nobis impigre uos auxilium tuleritis, tum ciuitatem accipietis præditam magna classe, cuius in primis uos indigetis, tum Athenienses facilius destruetis, subtractis eorum socijs, cum quisq; sit audacius descitus, tum eam quae uos premit effugietis inuidiam, non opitulandi h̄s, qui ad uos desciscunt. Si autem uos illorum liberatores ostēderitis, uires bellī firmiores habebitis. Eru bescentes igitur frustrari Græcorum de uobis spes, erubescentes Iouem Olympium, cuius in tēplo æquales uobis supplicesq; sedemus, protegite Mitylenæos inita cum eis societate, nec prodere uelitis priuato quidem corporum periculo expositos, sed communem omnibus, si recte succedat utilitatem allatueros: communiōremq; perniciem, si recte non succederet, uobis frusta tentatis. Estote uiri quales & Græci uos censem eſſe, & nostra necessitas desiderat.

Talia Mitylenæi dixerunt. Quæ cum audissent Lacedæmonij ac socij, approbassentq; Lesbos in societatem recipiendos cēsuerunt. Et Lacedæmonii tanquam in Atticam expeditiōem sumpturi edicunt sociis qui aderant, ut primo quoque tempore cum duabus partibus præstò essent: & ipsi in primis profecti, phalangas nauium apd Isthmum comparabant, ueluti illas è Corintho subiectu ri ad mare quod Athenas spectat, ut hostem classe pariter, ac peditatu inuaderent. Et hi quidem hæc strenue consercerunt. Cæteri quoque socij lente conuerterunt, tum occupatione fructuum legendorum, tum tædio militandi. Eos cum inteligerent Athenienses per contemptum hostilis imbecillitatis se instruere, cētum naues armauerunt, uolentes declarare, non recte illos sentire, sc̄q; præterquam quod classem mouerunt, uel quæ ad Lesbum, uel quæ circa Peloponnesum esset, facile posse resistere. Ingressi eas tam ipsi præter equestris & secundū ordinis homines, quām peregrini, præteruerūt Isthmum sese ostentabant, & in Peloponneso solum quacunque eis uidebatur egrediebantur. Hanc Lacedæmonii classem longe maiorem opinione cernētes, arbitrati et falsa esse quæ à Mitylenæis referebant, & sibi rem arduam, cū neq; socij adessent, & triginta naues Atheniensium, quæ circa Peloponnesum etant uicina urbis ipsorum uastre nuntiarentur, domū redierunt. Post hæc ædificata classe quam in Lesbum dimittērent, quadraginta naues per ciuitates edixerūt, delecto Alcida nauarcho qui illuc se cōferret. Athenienses ubi illös abire senserunt, & ipsi cum cētum natibus abierunt. Per hoc tempus, quo profectæ sunt hæ naues, Atheniensium longe & instructissima & ornatissima classis fuit, et si circa bellī initia tot numero & uel plures naues extiterunt. Centum enim Atticam, Eubœam, Salaminē custodiebant, totidem circa Peloponnesum uolitabant, præter illas quæ ad Potidæam & alibi erāt, ut in summa fuerint una aestate ducētae quinquaginta. Quæ res præcipue pecuniam exauisit, & illa Potidæana. Siquidem qui Potidæam defensarunt milites, fuerūt autem principio tria millia, nec pauciores qui obsiderunt, tum mille & sexcenti qui prius cum Phormione abierūt, bi-

Alcidas.

Classis Athē.

*Stipendia clas-
siorū mili-
tum.*

Methymna.

tae drachmas singulis diebus acceperūt: alteram suo, alteram famuli nomine, eandem & uniuersæ naues mercedem. Atque ita pecuniae primum consumptæ sunt, & tot tantæq; naues explete. Per idem tempus Mitylenæi, quo Lacedæmonii apud Isthmum aegabant, Methymnae tanquam proditionem molienti bellum à terra intulerunt, adiunctis auxiliarijs, tentata que urbe, cum res non procederet qua parte expectabant, in

Antissam, & Pyram, & Eressum abierunt. Quarum ciuitatum, cum & res stabilissent, Pyra.
 & muros firmiores fecissent, festinabundi domū reuersi sunt. Eis reuersis Methymnæi Eressus,
 cum copijs Antissam inuadunt. Sed ab Antissæis auxiliarijsq; quibusdam, qui superue
 nerant, perculsi, multis amissis cæteri trepide recesserunt. Hæc ubi Athenienses rescis-
 uerunt, ac Mitylenæos terra potiri, nec illis prohibendis pares esse milites suos, mittunt
 ineunte autumno Pacheten Epicuri filium pro duce cum mille sui corporis militibus, Pachetes,
 qui in nauibus officio remigum functi cū Mitylenem appulissent, eam simplici muro
 cingunt, ac ualidis in locis castella excitant. Et Mitylene quidem utrinq; iam & à mari
 & à terra ueheméttissime urgebatur, hyemsq; appetebat. Cæterum Athenienses ad ob-
 sidionem deficiente pecunia, tunc primum ipsi tributum contulerunt ducenta talen-
 ta, & ad socios legendæ pecuniae gratia duodecim naues miserunt, Lysicle cum quatuor
 collegis duce. Is cum alia loca circunuectus illinc pecuniā exegisset, ex Myunte
 per Mæandrium campū transgressus Cariam ad collem usque Sädium, à Carijs Anæi
 tisq; inuasus, & cum multis suorum cæsus est. Eadem hyeme Platæenses, adhuc emī
 à Peloponnesibus & Boeotis obsidebantur, cum & penuria rei frumentariae labora-
 rent, neque in Atheniensibus ulla spes defensionis esset, neque alia salus ostenderetur,
 consilium inuenit ipsi, & qui unā circunsidebantur Athenienses, primum ut superato
 hostium muro omnes exirent, si ui consequi possent, autoribus Theæneto Timidi uiro
 uaticino & Eupolpida Daimachi filio, qui ipsis præerant, deinde dimidia parte, quod
 ingens existimaret periculum, reformidante, ad ducentos fere ac uiginti in sententia
 exeundi permansere in hunc modum; Scalas ad altitudinem muri fecerunt, sumpta il-
 lius mensura ex laterculorum coagmentatione, qua parte murus ad eos spectans te-
 storio carebat. Numerabant autem permulti pariter coagmenta lapidum, quorum
 nonnulli erant aberraturi, sed à pluribus uera ratiocinatione coniectabatur, cum præ-
 sertim saepius numerarent, & cum nō longe abessent, facile murus in id quod uolebat
 subiectus oculis erat. Itaque in hunc modum proceritatem scalarum ex crassitudine
 laterum coniectantes, instar muri ceperunt. Erat autem Peloponnesium muri structu-
 ra huiusmodi: Habebat is duos ambitus, alterum Platæas uersus, alterum exteriorem,
 si quis Athenis adoriretur, sexdecim inter se pedum spatio distantes. Quo in spatio ha-
 bitacula custodum ædificata erant, distincta quidem sed continua, ita ut unus solidus
 murus uideretur, uterque pinnas habens, & ad decimam quanq; pinnam ingentes tur-
 res, eiusdem qua murus crassitudinis, & ad eius frontes intrinsecus extrinsecusq; ten-
 dentes, ne transitus circa, sed per eas esset. Noctibus, quoties imber erat, illi relictis
 pinnis custodias è turribus parum remotis ac superne tectis agebant. Huiuscemodi
 quem obseruabant Platæenses murus erat. Qui postea quā rem instruxerant, obser-
 uata nocte quæ & pluia & uento turbida esset, & præterea sine luna, exierunt duci-
 bus eisdem qui conatus autores erant. Et primum fossas quæ ipsis ambibant, transe-
 unt. deinde muro succedunt ignaris hostium custodibus, utpote non prospicientibus
 propter tenebras, nec exaudientibus accendentium strepitum uento obstrerente. Et ni-
 hilominus isti ne arima inuicē offensa sensum præberet, multū inter se distantes ibant.
 Erant autem leuiter armati sinistro tantum pede calceato, ne in luto laberetur. Igitur
 quæ inter turrium erat pinnis subeunt, scientes illas esse desertas, primi q; condescendunt
 qui scalas tulerant admouerantq;. Deinde duodecim pugione soli ac thorace armati,
 duce Ammea Corœbi filio, qui & primus ascendit. Hunc sex qui sequebantur utrancq;
 superant turrim, post quos deinde succedunt alijs cum eadem armatura ac iaculis à ter-
 go horum, quo facilius procederent. alijs scuta gestantibus, & cum prope hostes uen-
 tum esset tradituris. Vbi maiore ex parte muros euaserant custodes turrium sense-
 re. Nam quidam Platæensem apprehensam in ascendendo tegulam è pinnis elecit,
 quæ cadens sonitum fecit, statim que à custodibus uociferatum est. Exercitus quo-
 que ad muros contendit, non enim sciebat quidnam discriminis foret, nocte obscu-
 ra & procellosa, & alioqui q; reliqui erant in urbe Platæenses egressi Peloponnesi

murum, diuersa quam qua sui concenderant parte inuadunt, ut quod minimum illis me tem hostis auerterent. Tumultabantur itaque Peloponneses in loco manentes, nemo tamen eorum ex custodia opem ferre audebat, sed in ancipiti erant quidnam accidisset coniectantes. Eorum treceti illi quibus datum negotium erat, ut si quid opus esset sub fidio forent, è muro ad uociferationem processerunt. Facesque hostilis aduentus indices

Plataeenses per Thebas uersus sublatæ sunt. Plataeenses & ipsi ex suo muro complures excitant faces, et alii hosti prius ad hoc ipsum præparatas, ut hostis, quid sibi lumina uellent incertus, & aliud ali perrumpentes quid contigisse, quam quod erat existimans, opem non ferret dum socii sui qui exierant, fugam ac tutu capeſſerent. Interea Plataenium quicunque primi concenderant, utramque turri custodibus occisis potiti, earum transitus ne quis illa subsidio ueniret, tutabantur; & admouentes è muro turribus scalas plerosque in superiora recipiebant, quia pro turribus stabant missilibus eos qui ueniebant auxilio superius inferiusque arcetibus. Eo que plures interea scalas ipsi iam plures admouebant; simulque deiectis pinnis per interturrium ascendebant, & subinde qui recipiebantur crepidini fossæ imminentes sagittis illinc atque faculis incessebat, si quis hostium auxilio ueniret ad prohibendum tempestuum transitum fossæ. Vbi omnes transferunt murum, sed ægre & nouissime, qui de turribus descenderunt, ad fossam tendunt, ibique ex aduerso se offerunt trecenti illi lumina gestantes. Quibus eo magis conspectis, Plataeenses eadem causa minus ipsi conspiciendi, præter quam quod in obscuro erant pro crepidine fossæ stantes, nuda corporum missilibus feriebant. Ita postremi quoque fossam transmiserunt difficulter tam & operose. Nam eius aqua non ita in solidam concteuerat glaciem ut permeari posset, sed aquosa glacies erat, qualis Subsolano potius quam Aquilone flante sub sole esset, & eo uento nox illa pluuiosa fossæ aquam uehementer adauxerat, quam uix extantes transferunt, & ipsi magnitudinem tempestatis potissimum ad fugam elegerant. Illic digressi, uiam quæ Thebas fert ire conserti pergunt, ad dextram habentes lunonis

Iunonis tēplū delubrum ab Androcrate conditum, quod uidelicet existimat minime creditum in id se iter deflexisse, quod ad hostes ferret, & simul conspiciantur Peloponneses cum luminibus persequentes uitam, quæ per Cithæronem, & Capita quærcus Athenas dicit. Vbi sex septem uie stadia Thebas uersus perrexerunt, diuertentes uia, quæ per mon-

tem ad Erythras & Nysias fert abiérunt, adeptique montes Athenas perfugerunt numero ducenti duodecim ex pluribus. Si quidem nonnulli eorum antequam murum concenderent in urbem reueterunt, unus sagittarius in exteriori fossa captus est. Peloponneses, postquam à ferendo subsidio destiterunt, in sua quisque statione manserunt. At Plataeenses ex urbe nullius eorum quæ contigerant gnari, cæteris qui redierant, nemine superesse renuntiantibus, ubi illuxit caduceatorum miserit de mortuis recipiebant, sed re comperta destiterunt: Atque hunc in modum Plataeenses munitiones transgressi salutem sibi pepererunt. Sub extremū eiusdem hyemis ex urbe Lacedæmonie missus est

cum triceni Mitylenen Salæthus Lacedæmonius, quem in Pyrrham pedestri illinc itinere per alueum quendam torréatis, quam munitiōes transiri poterant, occulte ingressus est Mitylenen, retulique primoribus expeditione in Atticam fore, et quadraginta naues quæ auxilio ire debebāt pariter affuturas, sequique cum harum rerum tum aliaram curandarum gratia præmissum. Vnde Mitylenæ sumpta sicutia minus ad Athenienses animo inclinabantur, ut cum eis conuenirent. Atque hæc hyems quartusque annus bellum ex cessit quod Thucydides cōscripsit.

In sequentis æstatis principio Peloponneses postquam Alcidam, qui eorum erat nauarchus, cum quadraginta nauibus cum quæ mandatis miserunt, ipsi ac socii Atticam inuaserunt, ut Athenienses utrinque districti, minus possent nauium Mitylenen mittere, ac rerum gerere. Præterat huic expeditio ni pro rege Pausania Plistoanactis filio adhuc pupillo Cleomenes patruus, populati autem sunt ex Attica cum ea quæ prius: & si quid refuticauerat, tum ea quæ superioribus expeditionibus intacta reliquerant. Quæ expeditio post secundam acerbissima omnium Atheniensibus extitit, Quoniam hostis aliquid in Lesbo per-

*Salæthus.
Pyrrha.*

s. Anni initū

Cleomenes.

suam classem quasi iam appulsa, ut audiret expectans, passum discurrendo pleraq; ua stabat. Sed cū nihil ex sententia eveniret, & res frumentaria defecisset, in suam quisq; ciuitatem discessit. Mitylenæ interim cū tandem naues ex Peloponneso nō uenirent, frumento iam defecti, ad transigendum cū Atheniensibus adacti sunt, idq; ob hanc causam; Mitylenæ cū Atheniensibus paciscuntur.

Salæthus ne spse quidē iam naues expectans, populū prius leuiter armatū ad se ar mandum inducit, tanquam in Athenienses exiturus. Vbi arma sumperunt, oppidani iam non migratibus obtēperabant, factisq; agminibus videbant proceres exhibere frumenta, ac uirū dū uidere, affirmantes alioqui se urbē Atheniensibus prodituros. Qd ubi cognoverūt q; res administrabāt, cū neq; ad prohibendū pares essent, et in periculo futuri sī à pactiōe excluderent, cōmuniter pacti sunt cū Pachete atq; exercitu, ut Atheniensibus licet de Mitylenæs cōsultare quānam uellent satisfactionē, utq; ipsi exercitum intra urbē reciperen, & legationem pro se Athenas mitterent: & dū illa rediret, Paches neminē Mitylenæs, neq; occideret, neq; alligaret, neq; captiuum duceret. Et hæc quidā conuentio fuit. At i; qui præcipue cū Lacedæmoniis tractauerant, sibi timētes, ad ingressum exercitus expectare nō sustinuerūt, sed apud aras pariter cōsidebant. Quos illinc excitatos Paches ne quid iniuria fieret trāsmisit in Tenedū, quo usq; Atheniensibus aliquid uideretur. Antissam quoq; missis eō triremibus, in potestatē redegit, & cætera, quod ad exercitū attinet pro suo arbitrio cōstituit. Peloponnesiū uero quadraginta naues, quas subito uenisse oportebat in circuēunda Peloponneso, tēpus triuere, et in cætera nauigatione otiose uenientes, latuerunt quidē qui ex urbe erant Athenienses, quoad Delum tenuerunt: Illinc digressi apud Icaron & Myconum prīmū accipiunt in deditiōem uenisse Mitylenen. Cæterū uolentes rem exploratam habere, ad Embatum Erythræe se conferunt septimo ferme à capta Mitylene dic. Ibi comperto negotio, de rebus præsentib; deliberabāt. Quibus Teutiaplus Eleus ita locutus est:

Oratio Teutiaplī.

Alcida cæteriq; collegæ mei qui adestis Peloponnesium duces, mihi uidetur nobis Mitylenen esse nauigandū prius, q; palam sit quemadmodū apud nos agatur. Offendemus enim ut credibile est pleraq; incustodita apud homines urbe recens poti tos, præcipueq; à mari, qua ex pte nec ipsi hostiū quēpiam uenire suspicant, & nos maxime validi sumus. Credibile quoq; est eog; peditatū, ut in uictoria negligentius agem, & per hospitia dispersum. In quos, si & repentina & noctu irruamus, spero fore, ut cum ihs qui intus sunt, si quis superest nostri studiosus, optata consequamur. Neque nos periculi pīgeat, existimantes nihil aliud in bello, q; ex huiusmodi rebus accidere no uitatis: Hoc si quis dux, & intra se seruet, & in hoste obseruans illum adoriat, plerū que compos est uoti. Hæc demum locutus ille Alcidam non persuasit. Alij nonnulli ex Ionia exules, & Lesbj qui unā nauigabant hortabantur, quandoquidem periculis metueret, aliquam in Ionia urbem, aut Cumam in Aeolide occuparet; ex qua urbe pro deuentes Ioniam ad defectionem inducerent, spem enim esse nullis se inuitis uenturos, & hunc, quamuis maximus esset, Atheniensibus prouentum, non modo erupturos, sed etiam prærupturos si inuaderet. Arbitrari se quoque dicebant persuasum iri Pisuthnē ad bellī societatem. Alcidas ne his quidem acquieuit, suæq; sententiæ plurimos è consilio socios habuit: ut quoniam eum Mitylene frustrata esset, rursus in Peloponnesum quamprimum reuerteretur. Itaq; cum Embato soluens appulisset ad Myonesum, quæ est insula Teiorum, permultos captiuos quos nauigando intercepserat trucidauit. Et cum Ephesum subiisset, adierunt eum Anæorum Samioq; legati, negantes ipsum recte asserere Græciā in libertatē, si illos necaret, q; neq; arma cōtrā tulissent, neq; hostes essent; sed tantū Atheniensiū necessario socij forent, ut nisi desineret paucos ex hostibus sibi cōciliatus, pluresq; amicoq; pro hostib; habitus. Quibus psuasus Alcidas quoscū que iam habebat Chior & ex alij alij missos fecit. Nam hoīes cōspectis nauibus nō refugiebat, sed potius tanq; ad Atticas accedebant, minime timentes ne Atheniensibus maria tenetibus, naues Peloponnesiū Ioniā unq; transmitteret, Alcidas asit ex Epheso

Icarus.
Myconus.
Embatus.
Teutiaplus.

Pisuthne.

Myonesus in-
sula.

raptim abiit, fugamq; fecit. Conspectus enim fuerat à nauibus Salaminia & Parala cū adhuc ad Claron in ancoris esset: quæ naues ab Athenis cursum tenebant, quæ ne se persequerentur ille ueritus, alto ferebatur, tanquam nusquam à terra sua sponte nisi ad Peloponnesum applicaturus. Pacheti Atheniēsibusq; cū undiq;, tū uero ex Erythrae huius rei nuntius affertur. Quippe cum Ioniæ urbes muris careant, ingens metus subi bat, ne Peloponneses cum classiē prætereuntes, et si non haberent in animo manere, tamen diripeāt, ut in quasq; incidenterent urbes. Salaminia quoq; nauis ac Paralus se se ho

Latmos insula stem ad Claron uidisse refcrebat. Eum Paches enixe persecut⁹ usq; ad Latmō insulam, postquam adipiscendi spes absuit, retro rediit, existimans se lucrificisse quod illas in alto nusquam adeptus esset, ne castra munire, & custodias agere, & ipsos aggredi necē se fuisset. Cum rediit Notion urbem Colophonioꝝ tenuit, quam Colophonii incole bant, eius arce ab Iamane & Barbaris irrumpentib⁹ per domesticam illor⁹ seditionē capta, eodem fere tempore, quo Peloponneses iterum Atticam sunt ingressi. Rursus in

Notio. Notio, inter eos qui illuc cōfugerant, & pristinos oppidanos seditiōe orta, alteri accer fita à Pisuthne, & ab Arcadibus, ac Barbaris auxilia in muris urbē intersipientibus habebant, & qui in arce Medis fauebant recepti pariter rempu. administrabant; alteri cū se fugā subduxissent exules Pachetem accersierunt. Hic Hippiam eorum qui intra muros illos erant ducē, ad colloquium euocauit, ut si nihil quod placeret illi dixisset, rursus eum in muros saluum sanumq; restitueret. Et ille ad hunc processit. Hic eo in custodia sine vinculis haberī iusso, munitiones repente adortus nihil tale expectantes Arcades

Hippie occi sio. capit, ac Barbaros quicunq; intus erat occidit. Dehinc Hippiam sicuti pepigerat introductum comprehendit, sagittisq; conficit. Colophoniis Notio restituit, præter eos qui cum Medis sensissent. Eo postea Athenienses coactis omnibus, si quis usquam erat, Colophoniis secundum ipsoꝝ legis colonos ad habitandum Notio miserunt. Et

Pachetis ge sta. Paches Mitylenē reuersus, Pyrrham & Eresson in deditioñem redigit, captumq; Salathū Lacedæmoniū in urbe latitantem Athenas misit, pariter & eos Mitylenæos quos apud Tenedon deposuerat, & si quis alius ei uisus est extitisse seditionis autor. Dimis sūq; maiore exercitus parte cum reliquis remansit ad constituenda arbitrio suo negotia Mitylenes, ac cætera Lesbi. Vbi Athenas n̄ q; à Pachete missi fuerāt puenere, Athenienses Salathūm uita priuarunt licet pollicentem, cum alia quædam, tum uero à Platæis (adhuc enim obsidebantur) se Peloponneses abducturū. De reliquis aut̄ cū ad cōfiliū relatum esset, præ indignatione censuerunt non modo qui adessent, sed omnes etiam qui puberes essent Mitylenæorum interficiēdos, impuberes uero ac foeminas in seruiturem redigendos, dantes criminī tū quod descissent, cū non ea cōditione, qua cæteri sub imperio forent, tum uel magis quod naues Peloponnesium ad opem eis referendam ausæ essent in Ioniam cum periculo ire, non enim subito consilio uidebantur defecisse. Mittunt igitur propere triremem nūtiatum decreta Pacheti, imperatumq; ut Mitylenæos necaret. Postero die subit eos pœnitentia quædam, et facti reputatio, uisumq; saeuum ac uehemens decretum totam uicare ciuitatem, potius quām eos qui autores mali fuissent. Quod ubi senserunt Mitylenæorum legati, & qui eis studebant Athenienses additis primoribus, haud ægre persuaserunt, ut de eo iterum ad cōfiliū referret, quibus & ipsis notum erat maiorē ciuium partem uelle per aliquos ad se rursus de re eadem referri. Coactaꝝ confessim concione, aliae dicebantur à singulis sententiæ. At Cleon Cleæneti filius, cuius euicerat pridie de occidēdis sententia, ciuis alioqui omnium violentissimus, & maximæ, ut illa tempestate, apud populum autoritatis processit iterum, atq; ita uerba fecit:

Oratio Cleonis apud Athenienses.

CVm sæpe aliâs ego statum popularem animaduerti inuolidum esse ad aliis impecrandum, tum præcipue nunc in uelstra de Mitylenæis pœnitentia, etem quia securitate inter uos quotidie, & sine insidiis agitis, eodem modo erga socios estis affecti, & quicquid aut illorum oratione persuasi delinquitis, aut misericordia tribuitis, nō sentitis id

ad uestrum periculum pertinere, & ad nullam eorum gratiam uos emolliri: non con-
siderantes imperium quod habetis, esse tyrannidē, & eos qui parent, ad insidiandum in-
tentos, & inuitos parere: neq; ob id uobis dicto audiētes esse, q; læsi tamen eis ueniam
datis, sed quia uiribus uestris potius quam ipsorum benevolentia superatis. Pernicio-
sissimum autem ex omnibus est, si apud nos nihil eorum quæ decreueritis, stabile erit
nec intelligimus melius agi cum ciuitate quæ malis legibus dum constanter utitur, q;
cum ea quæ bonis, sed inconstanter: utiliorem q; esse imperitiam cum modestia, q;
peritiā cum immodestia: ac tardioris ingenij homines administrare cōmodius plerūq;
ciuitates, q; solertioris: nam isti tum legibus sapientiores uideri, tum semper excellere
dicedo in consultatione reip. uolunt, tanquam nulla sit alia materia maior, ubi uim in-
genij sui ostendant, unde in multas calamitates ciuitates incidunt. Illi suæ peritiæ dif-
fidentes, non abnuunt se legibus esse imperitiores: & cum inualidiores sint, quam ut
bene dicentis orationē refellant, potius ex æquo sunt iudices q; concertatores, ideoq;
eis plerūq; feliciter cedit. Hunc in modum decet & nos facere, non facultate dicēdi,
& solertiæ cōtentione subnixos, uestræ multitudini aliter ac sentimus suadere. Quod
ad me attinet, in eadem sententia sum: eosq; miror, qui iterum retulerūt de Mitylenæ-
is, ac tempus teri permittunt, rem illis commodiorem qui iniuriam fecere, quam no-
bis. Nam sic qui iniuriam accepit, remissius iram exercet, quam ille qui fecit. In ulci-
scendo cum recentissima offensa est, tum maxime par suppliciū sumimus. Miror quo-
que esse (quisquis is erit) qui contradicat, ostendendumq; sibi ducat iniurias quidem
Mitylenæoꝝ nobis utiles esse, detrimenta uero non ad sociorum calamitatem redun-
dare. Nunc palam est, aut fretum facultate dicendi contendere, aut quod euīdens sane
est, id ē contrario ostendat esse incognitum, aut lucro euocatū, conari uos exculta ora-
tione seducere. Huiusmodi ex controversiis ciuitas alijs quidem emolumenta præber,
ipsa uero in discrīmen adducitur. Cuius rei penes uos culpa est, qui prae instituistis
ista certamina, quiq; consueuistis esse uerborum spectatores, operum auditores: cōie-
ctantes ita maxime posse fieri futura ut quisq; optime dixerit: & ex iam factis nō id cer-
tius existimantes esse quod ipsi uidistis, quam quod audistis, deliniti pulchrorum cō-
mendatione uerborū. Itaq; faciles estis falli nouitate sermonis, difficiles animo ad exe-
quendum quod probatum esset: serui semper ineptiarum, consueta fastidientes, & se
potissimum singuli cupientes posse dicere. Si hoc nequeatis, astipulantes ijs qui talia di-
cunt, ut eoꝝ sequendo sententiam, non uideamini illis inferiores esse. Quinetiam alio
aliquid acute dicēte, proni ad id qd dicitur laudandū, & ad significandum uos anteq;
diceretur sensisse, cum tardū sitis ad ea prouidenda quæ illinc sunt euētura, aliud quæ
rentes (ut sic dicam) quam ea quibus uiuitis. ne præsentia quidem satis intelligentes,
prorsus uoluptate aurium capti, ac similes spectatoribus sophistarum, sedentibus potius
quam de rep. consultantibus. A quibus ego uos conabor abducere, ostēdens unam
Mitylenæorum ciuitatē, præcipuam uobis iniuriam intulisse. Nam siqui q; aut impe-
rium uestrum ferre nequeant, aut q; ab hostibus compellantur desciscunt, ueniam do.
Si uero hi qui insulam tenent & urbem muris præditam, ubi nisi à mari formidolosus
est hostis noster, & ubi ipsi contra illum non sunt indefensi, instructa iam classe liberū,
præterea & à nobis ante omnes in honore habitu hoc egerint, quid aliud quam insidi-
ati sunt, inferentes potius bellum, quam desciscētes à nobis? Defectio enim eorum ē,
quibus aliqua uis infertur. Captarūt quoq; per inimicissimos nostros nos perdere, qd
indignius est, quam si suis ipsorum uiribus nos bello petissent. Quibus nec calamita-
tes uicinorum exemplo fuerūt, quicunq; iam post rebellionem à nobis superati sunt
nec præsens sua felicitas segnitiem attulit, ne in pericula uenirent, effectū que ad futu-
ra audaces, maiore quidem spe quam pro uiribus, sed minore quam uoluntas fuit, bel-
lum sumpsetunt, anteferendam iusticiæ potentiam rati. Nulla enim iniuria lacescit, ob
id quo se superaturos arbitrati sunt, nobis arma intulerunt. Siquidem solet usū uenire
in ciuitatibus, præsertim ijs qbus breui & insperato felicitas contigit, ut ad insolent

tiam conuertantur; & plerunq; quæ secundum rationem hominibus prospera eueniaunt, stabiliora sint, quam quæ præter opinionē. Faciliusq; propè dixerim esse propulsare aduersa, quam tutari secunda. Decuerat autem iam olim Mitylenæos nihilo peculiarius honore quam cæteros à nobis affici. nam non eò petulantia pcessissent. Et alioqui natura comparatum est, ut obnoxius sibi quisq; contemnat, non obnoxios admittetur. Plectantur itaq; nunc pro magnitudine sceleris, neq; paucis culpm imputates, populū absoluatis. Cuncti namq; nos pariter inuaserunt: quibus liceret nunc, si ad nos confugissent, rursus in urbe degere. Sed quia existimatut tutius periculum esse, si per paucos res ageretur, ipsi quoq; defecerunt. Respicie quinetiam ad socios: quorum si easdem poenas infligatis, & ihs qui coacti ab hoste, & ihs qui uoluntari defecerunt, quem tandem fore existimatis, quem non ad deficiendum quantulacunq; causa impellatis? cum is si prospere cedit, liber sit: si minus, nihil intolerandum patiatur. Ex quo nos in omnibus ciuitatibus periculum subibimus tum pecuniarum, tum corporum: & si ciuitatem expugnauerimus, ea profigata, prouentibus per quos vires habemus, in posterum carebimus: si non expugnauerimus, ipsos præter eos qui nunc sunt hostes habebimus: et quo tempore nos oportet aduersus illos stare, in bello sociali occupabimur. Non igitur conuenit spem eis proponere aut sermone persuasam, aut pecunijs emptâ ueniae consequendæ, tanquam hominum more peccauerint. Nō enim inuiti læserunt, sed scientes insidiati sunt. Quod citra uoluntatem fit, id dignum est uenia. Itaq; ego et tunc primum repugnaui, & nunc ne decretorum uestrorum uos poeniteat repugno: ne ue tribus rebus imperio perniciofissimis delinquatis, misericordia, uoluptate, orationum lenitate. Nam misericordiam quidem ihs qui similes sunt, tribui iustū est, non ihs qui nec è diuerso miserentur, & necessario se perpetuos constituerunt hostes. Oratores autem qui dicendo oblectant, habebunt alias minoribus in rebus dicendi certamen, non ubi ciuitas paululum oblectata faciat magnam iacturam, & ipfi ob bene dicta bene accipiuntur. Lenitas uero potius illis exhibetur qui in posterum morigeri, qui nihilominus hostes atq; iudem futuri sunt si relinquuntur. Atq; ut semel omnia dicam) si mihi assensi fueritis, quæ iusta sunt & utilia, circa Mitylenæos agetis: sin minus, neq; illis gratificabimini, & uosipos potius condemnabitis. Quippe si recte isti defecerunt, profecto uos non legitime imperatis: quanquam & si non legitime, tamē cum hoc agendum uobis censeatis, oportet uos legitime, non ex uestra utilitate de ipsis supplicum sumere, aut certe ab imperando desistere, ac sublato periculo, honorum uirtutum fungi officio. Refundatis agendum eandem in autores poenam: ostendatis q; uos non exhulcerato esse animo in ulciscendo, licet euaseritis, quam illi fuerunt & in insidiando, cogitantes quænam ipsi si uicissent, credendi sunt fuisse facturi, qui præsertim iniuriam facere coeperunt. Qui nulla iniuria irritati, ad lædendum ueniunt, & ad perniciem tendunt, suspicantes periculum, quod eos manet ab hoste quæ relinquant. Quis quis enim à quo nō oportuit læsus est, acerbior est (si euasit) in illum quam iustum in hostem. Nolite ergo uestri ipsorum fieri proditores, & animo quam proxime accedentes ad ea quæ passuri fuistis, prout nihil præoptastis quam ut eos caperetis, nunc talionem reddatis: non protinus ob præsentem statum emolliti, nec cladis quæ tunc uobis impendebat oblixi. Plectite istos pro merito: pariter & cæteris socijs insigne præbet exemplum, quisquis descierit, eum à uobis morte multandum. Hoc enim si cognoverint, uos deposita cura minus cum uestris ipsorum socijs, quam cum hostibus decerbitis: Hæc Cleon. Post quæ Diodotus Eucratis filius, qui maxime in superiori coniunctione cōtradixerat ne Mitylenæi necarent, processit, atq; ibi huiusmodi uerba habuita.

Oratio Diodoti dicens sententiam Cleoni contrariam.

NEque illos ego qui de Mitylenæis iterum ad consilium retulerunt accusandos priuato, neq; illos laudandos, qui maximis de rebus saepius consultari uerant. Statuimus que duo præcipue contraria esse ad bene consulendum, celeritatem, & iram: Quorum alterum inscite fieri amat, alterum temere ac parum considerate: & eum qui repugnat,

Tria rep. per
niciofa.

Diodotus.

Consultationi
bone contra-
ria.

quoniam res verbis doceatur, aut amentem esse, aut putare sua aliquid interesse. Amentem quidem, si quo alio modo censem fieri posse, ut futura quae latent, nisi oratione patefiat. Sua autem interesse, si uolens aliquid turpe persuadere, non arbitratur de eo se posse belle dicere, sed eos qui ex aduerso dicturi & qui audituri sunt, deterrere criminando. Verum illi odiosissimi sunt qui contradicentibus praetudicium aliquod corruptelae opponunt. Nam si imperitia obijceretur, cuius sententia in senatu non uicit, pro imperitiore utique is, non pro iniustiore discederet. Obiecta uero iniustitia, idem siue eius sententia uicit, suspectus fit: siue non uicit, iniustus habetur, non solum inscitus. Ex quo etiam res publica detrimento afficitur, deficientibus ipsis hoc timore qui consultant, quia si melius cum ea ageretur, si tales ciues nulla facultate dicendi praeditos haberet, quod ita minimum ad peccandum homines inducerentur. Porro debet et ciuis bonus non absterrere alios a contradicendo, sed ex pari loco demonstrare se meliora dicere: & bene morata ciuitas nullo eum honore afficere, qui praeceteris bene consuluerit, sed nec honorem quem ille habet imminuere. Item eum qui in consulendo inferior fuit, nullo dedecore nedum supplicio prosequi. Ita enim & is cuius sententia probata est, quam minimum uel ad gratiam uel aliter ac sentit, quo plus honoris consequatur, loquetur: & is cuius sententia probatur, quam minimum concupiscet eadem ratione gratum faciendo conciliare sibi multitudinem. Quorum nos contraria agimus, qui si quis de corruptione suspectus sit, etiam si optime dicat, tamen inuidia lucri nondum explorati, ex ploratam ciuitatis utilitatem repudiamus. Nec dubium est, statim cum audiuntur, non minus suspecta bona esse quam mala. Ex quo oportet ut similiter & qui optima, et qui pessima ciuitati uult persuadere, dolo id & mendacio agat, nec possit ob has præstigias ex professo quippiam illi soli prodeesse, nisi decipiatur. Nam qui propalam largiebat ei aliis quid, is in suspicione ueniet, ne id claram luctifacere uelit. Enim uero decet nos qui ex hoc loco de rebus summis tanti momenti dicimus, longius prospicere, quam uos qui ex propinquuo consideratis: cum praesertim nos rationem reddere debeamus consilij nostrorum, uos non beatissimae uestrae auscultationis. Nam si is qui persuasit, & is qui persuasus est, aequum multarentur, profecto uos modestius iudicaretis. Nunc si quando destituti spe estis, unam persuasoris sententiam cum iracundia plectitis, non uestras ipsorum que frequentes una peccatis. Ego autem neque contradictrus pro Mitylenæis processi, neque quempiam accusatus. Non enim de illorum facinore nobis certamen est, si sapiimus, sed bene de nobis consulendo. Neque eis, si nocentes plane afferere uolo, idcirco uitam adimi iubebō: neque si qua uenia dignos, idcirco ueniam dari, nisi constiterit idem ciuitati conducere. Quippe cum existimem de futuro nos magis, quam de praesenti consultare: & hoc quo Cleon præcipue nititur, utile esse ad cohibendas in posterum rebelliones, utile esse pœnam proponi mortem, ego est contrario interpretor, ac melius aliter rem esse casuram. Quæso ne prædicti ad persuadendum apposita oratione, utilitatem meæ respuatis. Nam eius oratio cui sit ad iustitiam propensior, forsitan apud uestram quæ nunc in Mitylenæos iram est præpondet. Verum nunc non disceptamus nos iudicio cum illis, ut de iure quæ oporteat: sed de eis deliberamus, quemadmodum nobis sint utiles. Est quidem multis in ciuitatibus constituta mors pœna, non modo huiuscmodi criminiibus, sed etiam minoribus: tamen spe solicitati homines periculum adeunt, neque unquam ad hoc aliquis accessit, qui opinaretur nequaquam in fidias sibi successuras. & quæ ciuitas unquam non ideo deficit, quod crederet se maiorem habere quam habebat apparatus, uel suum, uel socialem? Ingenitum natura est omnibus, & priuatim & publice delinquere. Nec ullia lex tanti est, quæ istud prohibere possit, cum per omnia sit item supplicia, si quo modo his terroribus homines a facinoris minus laederentur. Nec ab re olim maximis sceleribus mitiores fuerunt poena constitutæ. Harum pleraque, cum iam eas tempore præuaricamur, in mortem redactæ sunt. Quam tam & ipsam præuaricamur. Itaque aut aliquis isto uehementior inueniendus est terror, aut ne iste quidem coercedit. Nempe huic ex necessitate ino-

Spes.
Amor.

Fortuna.

Diodotis sentē-

pia præbet audaciam, illi avaritiam opes per insolentiam ac timorem, illis aliae accidunt causæ. Impetu homines ut suo quisque occupantur insanabili, & potentiore quam ut reprimatur, in periculum deducuntur. Præterea plurimum officiunt spes ac amor: hic quidem dux, illa uero comes: hic infidiarum uitandarum immemor, illa prosperitas tem fortunæ suggestens. Ex quo fit, ut quæ incerta sunt præmia, potentiora sunt pœnas quæ subiectæ sunt oculis. Accedit his fortuna, quæ nihilominus ad euocandos animos pollet. Nam ex inopinato oblata aliquando uel ex minoribus causis ducit aliquem ad periclitandum: nec minus ciuitatem, imò tanto magis, quanto de maioribus ei res est, deliberare de imperio propagando, & quisquis cæteris cum ciuibus iunctus insci te plus qddam spei sibi proponit. Deniq; & impossibile, & ingentis uecordia est, credere quoties humana natura ad aliquid agendum concitata, impetu tendit, ulla prohiberi aut legum ui, aut alia difficultate. Quare non oportet nos neque mortis pœna tan quam fideiussore confisos, de Mitylenæis cōsulere deterius, neque ad desperationem illos qui defecerūt impellere, tanquam eis pœnitere non liceat, neque breuissimo tempore delictum eorum eluere. Considerate nianque, si qua nūc ciuitas quæ defecerit, notwithstanding non desperandam sibi à uobis salutem: eam de se dedēda conditiones accepturam, adhuc habentem unde reddat uictoribus impensas belli, in posterum tributa soluat. At illo modo quam tandem putatis, quæ non & melius se quam nunc fecit, ad bellum instruat, & obsidionem ad extrema perferat? An idem ualeat diu post & confessim in deditiōnem uenire? Et nobis quomodo detrimentosum non sit, dum illi se dedere recusant, nos sumptus facere in obsidēdo? Et si capimus, profligatam capere ciuitatem, & emolumētis ex illa deinceps priuari, propter quæ sumus nos hostibus pares? Quapropter non tanquam iudices deiemus nos exacte de nocētibus sumere supplicium, sed considerare quemadmodum in futurum rationem habeamus pecuniārum suppeditandarum, ex ciuitatibus moderate multatis, nec custodire eas ex legum severitate, sed ex operum sedulitate. Cuius rei nunc contrarium facimus: qui si quem liberum, sed uī alterius imperio subditum, & merito repetentem deficiendo libertatem subegimus, truciter in eum putamus animaduertendum. Oportet non ualde plectere liberos homines quod rebellarunt, sed ualde custodire antequam rebellent, & anteuertere ut ne ueniant quidem in huiusmodi cogitationem: cum' que ceperimus, pro minima culpam hanc eis imputare. Animaduertite præterea quantopere sitis peccaturi, si Cleon assentiamini. Nunc quidem singularum ciuitatum populus in amorem uestri propensus est, & aut non deficit cum potentibus, aut si deficere cogatur, continuo defectionis autoribus infestus est. Ita ciuitatis illius uulgs uestri studiosum habentes, pergitis in bellum. Quod si populum Mitylenæum occiditis, qui & tunc defectionis expers fuit, & ubi arbitrium armorum nactus est ciuitatem tradidit, primum in bene meritos eritis iniurij, peinde id quod maxime optant potentes, constituetis. Quippe ubi ad defectionem traxerint ciuitatem, protinus habebunt in partibus populum, proposita per uos eadem omnibus pœna, tam ijs qui deliquerunt, quam ijs qui non deliquerunt. Qui si etiam deliquissent, dissimulandum est, ut id quod adhuc nobis superest sociale, non fiat hostile: & hoc ipse multo utilius arbitror ad imperij conservatiōnem, nos iniuriam accipere non inuitos, quam eos occidere quos non debemus. Neque id quod Cleon ait reperiatur, iustum ultionem eandem q; utilem esse posse. Vos uero cum intelligatis hæc meliora esse, nihil neque misericordia neque lenitati indulgetis, quibus ne ego quidem adduci uos fino, ex his quæ suasi mihi acquiescite: de ijs quos Paches tanquam noxios misit, per otium iudicate, cæteros illuc habitare permitte. Hæc enim & in posterum bona sunt, & hostibus iam formidolosa. Nam quisquis bene consultat, is contra hostes plus pollet, quam qui temeraria ferocitate ad facta prorumpit: Talia Diodotus. His sententijs dictis inter se maxime contrarijs, tamen res in controuersia fuit apud Athenienses: & cum ad suffragia uentum est, parē utramque sententia numerum tulit, & Diodoti superior fuit. Mittunt itaque aliam è uesti-

gio tritemem, ne forte nō assoluta hæc priorem, quæ uno ferme die & una nocte præcesserat, extinctam offenderet ciuitatem. Instructa est autem nauis à Mitylenæis legatis & uino & hordeaceo pane: ipsiç uiri promissis onerati, si alteram nauem præxuererent. Qui tanto studio nauigarunt, ut inter remigandum comederent panem uino oleo & maceratum: & per uices alij somnum caperent, alij remigarent, nullo flatu (quod fortunatum fuit) aduersante. Hunc in modum sibi instantे, hanc nauim superior illa utique ad triste ministerium non festina, tantisper processit, dum Paches decretum leveret, & ad exequenda mandata se præpararet. Ibi posterior superueniens, ne ciuitas perderetur prohibuit. Adeo Mitylene prope periculum uenit. Cæteros autem quos Paches miserat, & præcipios defectionis autores, ex Cleonis sententia Athenienses morte multarunt, numero paulo plures mille. Et muros urbis eorum demoliti sunt, & naues ademerunt, nec tributum postea Lesbijs imposuerunt: sed diuiso loco (præterquam Methymnæorum) in tria milia partium, dñs trecentas dedicauerunt incertas: colonos inter se sortiti miserunt, iussis Lesbijs in singulas partes eis pendere quos tannis binas argentí minas, ut ipsi colerent terram. Ademerunt præterea quæcumq; tenerant oppida in continente Mitylenæi, unde postea Atheniensibus paruerunt. Et apud Lesbum quidem ita res gestæ sunt. Eadem æstate post receptam Lesbū Athenienses, duce Nicias Nicerati filio, cum copijs aduersus Minoam insulam ierunt, quæ ante Megara facer, quæc Megarenses (turri ibi extructa) pro præsidio utebantur. Vobis lebat autem Nicias Atheniensibus illic custodiam esse breuiore spatio, & non in Budoro atque Salamine: né ue Peloponnenses quoties illinc proficeretur, laterent ipsis rum tritemes, quale prius contigerat latronum excursionibus: né ue Megarensibus in troire nauibus unquam licet. Iam primum igitur à Nisæa duas quæ prominebant turres machinis è mari expugnat, nauium inter illa & insulam accessum liberat: atque id cōtinentis quâ pontem uersus per palustria mittebant auxilia insulæ, non ita mul tum, distantia continentem, muro munit. Vbi hoc paucos intra dies confecit, mox relato in insula apud murum præsidio, cum copijs rediit. Per eadem huius æstatis tempora, Platæenses cum fam commeatum non haberent, nec expugnari possent, cum Peloponnensibus transegerunt ad hunc modum: Accesserunt illi ad muros urbis, eos isti ad propulsandum inualidi erant. Quorum imbecillitatem intelligens Lacedæmonijs dux, noluit urbem ui capere, quippe cui ex Lacedæmonie præceptū erat, ut si quando cum Atheniensibus conueniret, & utrique ad reddenda oppida bello capta consenserint, non esse Platæam reddendam, tanquam sua se se sponte dedidisset. Mirit autem ad eos caduceatorem qui diceret, nunquid se & urbē uellent ultro Lacedæmonijs dedere, iudicesq; illos habere, de noxijs supplicium, de indemnato nemine sumpturos. Haec tenus caduceator. Isti se & urbem (iam enim in ultima erat debilitate) dediderūt. Quos aliquot diebus pauere Peloponnenses, usque dum ex Lacedæmonie quinque iudices aduenerunt. Illi ubi affuerunt, nullam his accusationem proposuere; tantum accusitos percontati sunt, nunquid à bello moto de Lacedæmonijs ac socijs qppiam bene meriti essent. Hi respondentes, poposcerunt licere sibi longius dicere. Acceptaq; dicensi uenia, delecti ex eis Astymachus Asopolai, & Lacon Aimnesti filius (cui publicum erat cum Lacedæmonijs hospitium) progressi, talia dixerunt:

Oratio Platæensium apud Lacedæmonios.

EVIDEM Lacedæmonijs uobis habentes fidem, nos deditio[n]em ciuitatis urbisq; fecimus, non existimantes tale subeundum nobis esse iudicium, sed ciui le aliquod: neque apud alios iudices, ut nunc est, quam apud uos, & maxime de iure disputandum. Nunc autem ueremur, ne utraque nos refellerit opinio. Suspicimur enim merito, & certamen hoc nobis esse de uita, & uos non ex æquo ad iudicandum uenisse. Cuius rei signum est, quod neque ulla nostræ accusatio quam debeamus refellere antecessit, sed ipsi ut loqueremur poposcimus; & interrogatio uestra perbreuis fuit, Ad quam uera responsio, causæ nostræ inimica est; falsa, coargui potest. Vnde

G ij

Mitylenæorū
discrimen &
multatio.

Lesbiiorū mul-
tatio.

Nicias.

Minoa insulæ.

Platæensiu[m] ex
Peloponensiū
fœderis.

Astymachus.
Lacon.

dique itaque anticipiter in conditione constituti, & cogimur, & tutius quam tacere arbitramur, aliquid dicendo periclitari. Etenim id quod dici potuit, si dictum non est, fodicat mentem eorum qui in hoc casu positi sunt, tanquam saluti tunc futurum, si dictum fuisset; & nobis praeter cetera arduum est ad persuadendum uobis. Nam si ignoti essent, afferendis testimonij quorum essetis ignorari, haud dubie proficeremus. Nunc apud scientes omnia loquemur, ueriti non quidem ne nobis (quos antea cognitos habetis) hoc crimini detis, quod nostrae uirtutes uestrorum sociorum uirtutibus inferiores sint, sed ne ad alios gratia iudicii subeamus iam peractum. Nihilo tamen minus quod iuris & aduersus similitatem Thebanorum, & erga uos ceterosque Graecos habemus, exhibebimus ac persuadere conabimur, nostra benefacta recensentes. Etenim quod ad breuem & orationem pertinet, nunquid hoc bello de Lacedaemoniis sociisque bene meritum sumus, dicimus si ut hostes interrogamur, non fecisse uobis iniuriam, quod nullo uos beneficio affecimus; sin ut amicos, nostra sententia uos peccasse potius bellum nobis inferentes. At in pace quod eam nunc nos priores non rumpimus, & aduersus Medum quod soli ex Boeotis tunc ad uos accessimus, pro Graeciae libertate boni suimus. Siquidem cum mediterranei sumus, tamen apud Artemisium praelio naualium pugnauimus; & dum in agro nostro dimicatum est, uobis ac Pausaniam affuimus: & si qua alia per id tempus cum discrimine sunt a Graecis gesta, eorum nos omnium participes supra vires extitimus. Vobis quoque separatis Lacedaemoniis, cum maximus Spartam terror circumstetisset, post terram motum facta in Ithomen mancipientum fuga, tertiam ex nobis ipsis partem auxilio misimus. Quarum rerum nefas est excidere memoriam. Et talis quidem priscis temporibus operam optimamque nauauimus. At hostes postea fuimus. Vos in culpa, qui nos societatem obsecrant, cum a Thebanis angeremur, reiecistis: utque ad Athenienses tanquam uicinos confugeremus, iussistis, cum ipsis longinqui essetis. In bello itaque nihil indignum a nobis neque passi fuistis, neque passuri. Quod si ab Atheniensibus uestro iusu deficere noluimus, haud iniurium est. Etenim cum nos illi contra Thebanos dum uos pidgebat adiuuerint, prodere eos honestum non erat, praesertim quos in societatem precibus adduxissemus, a quibus beneficia, a quibus ius ciuitatis accepissemus. Ex quo decuit, quae cuncte nobis illi praecepissent, nos strenue ex equi. Quae uos duces cum suis utriusque sociis egistis, siquid non probe egistis, facti culpa non penes illos est qui secuti sunt, sed penes eos qui duces ad praeagendum extiterunt. Thebani cum alias multas iniurias nobis intulerunt, tum uero postremum hanc, quae ut nostis horum causa est quae patimur. Nam cum urbem nostram foederum tempore & die solenni cepissent, merito eos supplicio affecimus secundum communem omnium legem, quae sanxit hostem multari licere a quo inuadaris: propter quem multatum, nunc haud recte nos plectimur. Nam si iustitiam praesenti utilitate uestra, ex ipsis commilitio metiemini, profecto non religiosos uos iudices esse declarabitis, & comodo magis que honesto inservire. Quod si uobis isti nunc utiles uidentur esse, certe multo nos magis a reliquo Graeci tunc utiles extitimus, cui in maius essetis discrimen adduceti. Nunc enim uobis ad alios inuadendos animi uiresque assunt. At eo tempore Barbarus seruitute omnibus Graecis imponebat, dum isti cum illo fuerint: ut iustum sit, huic nostro peccato (si quid peccauimus) opponi nostrum quo tunc erga uos suimus studium, quod ipso peccato maius esse reperiens: & eo magis, quod ea tempestate rari fuerint Graeci, qui uirtutem obsecrerent suam uiribus Xerxis: laudatique potius sunt, qui dum inuaderent, non habuerunt rationem utilitatis tutelaeque suae, malentes cum periculo audere pulcherrima: ex quibus nos suimus, & quidem praecipuo honore affecti. Quo nomine nunc ne pereamus ueremur, secuti potius Athenienses iuste, que uos astute. Emuero decet idem de eisdem rebus uos sentire pariter & declarare, nec utilitatem re ulla alia metiri que socios probitatem: a quibus dum firma perpetuo gratia beneficij habent, praesens profecto quam alii quando nobis debuerunt, gratia referunt. Considerate quoque nunc a plerisque uos Graeci existimari probitatis esse uirtutisque exemplar, Qui si de nobis iniqua tuleritis sententiam,

Εγώ θεω τὸ
βέαχοι λεγί-
ται Γραῖς.

uidete (non enim occulte hanc causam iudicabitis) ne factum uestrum non probetur, qui de nobis bonis uiris, ipsi meliores indecēs aliquid statueritis, & hominē de Græcia bene meritorū spolia publicis in tēplis reponatis. Et sane indignum uideat, uos Lacedæmonios euertere Platæas, quam ciuitatē patres uestri uirtutis ergo in tripode Delphi ^{ægeris x̄} co inscripserūt, & ex omni Græcia prorsus delere propter Thebanos. Eò namque calamis ^{sq̄} tatis deuenimus, ut & peritū fuerimus si Medi uicissent, & nūc apud uos, prius amissim̄os, superemur à Thebanis: duasq̄ difficultates maximas subeamus, tunc quidem fame pereundi, nisi nos urbēq̄ dederemus, nunc autē capitū causam dicēdi. Et ab omib⁹ bus Platæenses sumus abiecti, deserti, inhonorati; qui supra uires fuim⁹ studiosi Græcorū, neq̄ eorum tunc sociorū quisquam nobis est auxilio: etiam ne uos Lacedæmonij unica spes nostra par, firmi sitis, extimescim⁹. Quos precam⁹ in honorē & tunc soci alium deoꝝ, & nostroꝝ in Græcos officiorū flectamini: & si quid à Thebanis persuasi estis, à sententia recedatis; reposatisq̄ uicissim illos gratiā uestram de nobis occidentis, quos minime debetis speciosam gratiā pro turpi reddētes, nec in p̄benda alijs uoluptate, dedecus ipsi accipiatis. Nam in p̄optu est uobis corpora nostra morte multa re, sed arduū eius facti infamia abolere, q̄ nos iniquo supplicio afficiatis, homines uobis amicos, non inimicos, et si necessitate hostes. Itaq; si nobis metum mortis eximetis, innocenter iudicaueritis: illud ante omnia cogitantes, in uestram nos potestatem uenisse uoluntarios, ac manibus passis, cuiusmodi homines Græciæ ritus occidi uetat. Præterea de uobis perpetuo nos esse benemeritos. Intueamini nanque sepulchra patrum uestrorum, quos à Medis interemptos, & in nostra terra sitos, quotannis publice honestamus cum alijs inferijs, tum uero indumentorum apparatu: & quoscunq; nostrū solum fert fructum primi tūs iusta soluentes, uiri ex amica uobis regione & beneuoli alijs quando socij uestri ac commilitones. Quibus uos ē contrario facitis non recte sentientes. Considerate enim: Pausanias quidem qui illos sepelit, sepelit tanquam in terra amica & apud amicos. Vos autem si nos occideritis, agrumq; Platæensem Thebanū feceritis, quid aliud quam patres uestrros atq; cognatos, ijs quibus nunc afficiuntur honoribus exutos, relinquetis in terra hostili & apud ipsos interfectores? Insuper solum in q̄ Græci seruitute liberati sunt, in seruitutem redigetis: delubra deūm apud quæ conceptis uotis illi Medos superarunt, deserta patiemini: primas aras eorum qui hæc condiderunt ædificaruntq; tolletis, tem profecto Lacedæmonij, indignam uestra gloria, indignam publicis Græciæ institutis, indignam progenitorum memoria, indignam beneficij nostris, ut alienæ inimicitiae gratia, nihil ipsi læsi nos occidatis: cum dignum sit ut ueniam detis, ut animo frangamini, ut modesta capiamini misericordia: considerantes nō solum qualia, sed quales simus acerba passuri, & ipsum calamitatis incertum quandoque accidere etiam immerenti. Vos itaque prout debemus, & prout necessitas cogitoramus, implorantes eorundem altarium & Græciæ & communes deos, ut nobis hæc allegantibus assentiamini; ne iusurandum quod patres uestri iurarunt obliuiscamini, per quorum sepulchra supplicauimus, inuocantes etiam eos uita defunctos, ne subiçiamur Thebanis, ne ue amicissimi uestri inimicissimi nostri tradamur, illum uobis in memoriam redigētes diem, quo cum patribus uestris præclarissime gessim⁹: hodiernum esse, quo durissima quæque pati periclitamur. Sed quoniam hominibus in hanc conditionem positis, ut necessarium, ita tristissimum est finem loquendi faceare, quia cum sine loquendi finiri uita periclitatur, loqui cessantes, adhuc loquimur, ciuitatē nos urbēq̄ tradidisse nō Thebanis (præoptassemus enim, quam hoc, turpissima nece famēq; interire) sed uobis, fidē uobis habentes. Quod nisi exoramus, iustum est in eadem nos unde processimus restitutos, fini quodcumque periculum diligere: hoc etiam admonētes, ne Platæenses homines Græcorum aliquando studiofissimi, ex uestris manibus Lacedæmonij, ē que uestra fide, & uestri supplices, Thebanis capitalissimis inimicis prodamur, sed nostræ salutis autores sitis; ne qui cæteros Græcos uindicatis in libertatē, ijdem nos extinguatis. Et talia quidem dixere Platæenses. The-

bani autem ueriti ne quid ob hæc Lacedæmonij concederent, processerūt, & se quoque orationem habere uelle dixerunt, quoniam ipsorum opinione longior esset data uenia respondendi illis ad interrogationem. Vbi loquendi facta potestas est, ita exorsi sunt.

Oratio Thebanorum contra Platæenses.

E QVID E M Dicendi partes haudquaquam postulassemus, si isti & breuiter ad interrogata respondissent, nec in nos conuersi crimina obiecissent, nec se ipsos præter rem tum excusassent nemine accusante, tum laudassent nullo detrahente. Nunc autem oportet ea nos partim negare, partim coarguere, ne ipsis & sua factantia, & nostra pro sit inertia. Vos uero auditis utrisque, quid ueri sit iudicabitis. Iam primum cur horum aduersarij facti sumus, hinc extitit, quod cum Platæam ex omni Bœotia postremam condidissimus, alia' que cum hoc oppida, quæ conuenis extermatis obtinuimus, isti nostrum imperium quemadmodum à principio fuerat constitutum dedigabantur, soli omnium Bœotiorū transgressi patria instituta. Ad quæ custodienda cum cogerentur, ad Athenienses defecere: cum' que illis nos permultis facturis affecere, quarum & talionem acceperunt. At postquam Barbarus Græciā in uasit, aiunt se solos ex Bœotijs non sensisse cum Medis; & in hoc præcipue tum se iacent, tum nobis cōuiantur. Nos uero fatemur eos non sensisse cum Medis, quia nec Athenienses; uerum cum eadem ratione tenderent Athenienses aduersus Græcos, dicimus uos solos ex Bœotijs ab Atheniensibus stetisse. Atque id quo pacto utriusque fecerimus considerate. Nostra quidem ciuitas ea tempestate neque per legitimum paucorum principatum, neque per popularem statum administrabatur: sed (quod legibus ac ciuitati infensissimum est, proximè que ad tyrannidem accedit) potentia paucorum qui suas facultates fundandi spe, si Medus retum potiretur, uī plebem coercentes Barbarum induxerunt. Quod certe ciuitas uniuersa non fecit, neque tunc sui arbitrij, ut dignum sit exprobrare ei quod non saluis legibus peccauerit. At ubi post Medi discessum leges recepit, considerare oportet, cum postea Athenienses inuaderent Græciam, & sue ditioni nostram regionem subiçere conarentur, eius' que propter intestinas discordias bonam partem subiecissent, nunquid nos pugna ad Cheroneam commissa, uictores Bœotiam liberauimus? & nunc libenter aliam Græciam cum ceteris liberamus, tantum equorum copiarumque præstantes, quantum nulli sociorum. Atque hæc hactenus de purgando criminе quod cum Medis sensimus. Quod autem uos magis Græciam læseritis, ac digniores sitis omni supplicio, tentabimus ostendere: Extitistis ut dicitis, ad nos ulciscendos Atheniensium socij atque conciues. Oportebat ergo uos duntaxat aduersum nos, non etiam aduersus alios illis præstare comitatum: cum prosertim, si quòab eis inuiti ducebamini, præsto Lacedæmonij essent, societe uobis cum istis iam inde contra Medū cōtracta, quam ipsi tantopere allegatis; que satis erat ad nos arcendos ab inferenda eo iniuria, & ad uestræ prorsus securitati consuendum. Sed nimírum uolentes non coacti, iam partes Atheniensium elegistis. Et postea dicitis deformi futurum fuisse, prodere bene meritos: imò deformius fuissest uniuersos prodere Græcos cum quibus coniurastis, quam solos Athenienses: & Græciam liberantes, quam in seruitutem redigentes: quibus non æquam uos gratiam retulistis, nec à dedecore alienam. Quippe iniuria lacefisti, ut dicitis, illos asciuistis; & eisdem in facienda alijs iniuria uos socios præstitistis. Et sane minus turpe est simile gratiæ non reddere, quam eam que cum iustitia debetur, per iniustitiam reddere. Ex quo declarastis uos solos ex Bœotijs, non Græcorum causa non stetisse à Medis, sed quia nec Athenienses steterunt, eadem quæ illi facere uolentes, contraria quæ cæteri Græci. Et nunc ab ijs contra quos pro alijs strenui extitistis, exigitis ut uobis prosint. Verum ne quaquam est æquum, sed quemadmodum Athenienses elegistis, sic ab eis adiuuemini: nec allegetis illius temporis coniurationem, tanquam nunc ob illam uos liberari oporteat, cuius desertores prævaricatores que fuistis. Ad Aeginetas potius, & alijs

quot aliorum qui coniurauerant subigendos, quam subigi prohibuistis. Et haec neq; inuiti, utpote saluis legibus quas in hunc diem habetis, neque sicuti nos ab aliquo coacti. Nouissimam quoque antequam muro concluderemini exhortationem, ne essetis in partibus, sed in orio, admittere recusastis. Quinam igitur sunt apud omnes Graecos uobis odio digniores? qui in illorum perniciem strenui maluistis esse, profecto nunc ea in quibus aliquando boni extitistis, ut fertis, nequaquam uobis natura conuenire indicantes. Nam ea demum probata sunt nitiri ueritate, quae natura perpetuo uoluit: Veluti hoc, quod cum Atheniensibus iniquum ingredientibus iter, perrexit. Haec tenus quae pertinebant ad ostendendum, & nos inuitos à Medis, & uos ab Atheniensibus uoluntarios stetisse. Quod autem ad extremum dicitis uobis iniuriam factam, quod nefarie nos stantibus foederibus & die solenni, ad urbem uestram accessimus, ne in hoc quidem nos magis quam uos delinquere existimamus. Nam si dum ad urbem uestram uenimus, oppugnassemus uos, agrum que hostili more uastassemus, iniurijs nimis fuissemus. Sin uero quidam ex uobis tum opibus, tum genere primores, quod uellent uos ab externa societate desinere, & ad communia Bœotiorum omnium redire iura, nos ultro accersierunt, quid tandem iniuria facimus? Qui enim ducent, potius quam qui sequuntur, delinquunt. Quanquam nec nos, nec illi (ut nostra fert opinio) delinquunt. Quippe ciues ut uos, & qui pluribus quam uos rebus periclitabantur, suas ipsorum portas aperuerunt: & in suam urbem intromittentes amicenos, non hostiliter, uolebant eos qui ex uobis peiores essent, non amplius malos esse: & qui boni, quae merentur obtinerent: moderatores ipsi uestrarum mentium, nō corporum exterminatores è patria: sed redintegrantes in pristinam necessitudinem, nec ulli uos hostes esse, sed cum omnibus æqualiter foederatos reddere uolentes. Cuius rei signum est, quod neque hostiliter egimus, siquidem nemini uis illata à nobis est, et ediximus, ut quisquis secundum communes Bœotiae ritus degere uellet, ad nos transiret. Vos quoque libenter transistis, ac pactione inita initio quieuitis. Sed postea cum nos paucos esse cognouissetis, non paria nobis (si quid inhumane uidebamur egisse) reddidistis: qui cum multitudine ingressi, non oratione nos induendo ut exiremus, à nouitate operis supersedistis, sed contra pactionem in nos cuncti intruistis. Et quos quidem pugnantes occidistis, eos haud ita sane desideramus. Nam iure quodam id passi sunt. At quos & uiuos, & manus protendentes cepistis, quos que spopondistis nobis nequaquam uos interfecturos, eos nefarie interemistis. Opus quid nō nefarium, immane, & ter iniquum: id que breue intra spatium, tum soluendo pactionem, tum uiros postea occidendo, tum illos non iti occisum, si nihil agros uestrros laederemus, mendaciter pollicendo? Et tamen dicitis nos præter ius agere, & uos esse qui poenam detis, indignos. Indignos poena profecto, si non recte isti iudicabūt: immo dignos qui ob ista omnia poenas detis. Atque haec nos Lacedæmonij & uestra & nostra causa commemorauimus. Vesta, q; ut qui condemnaturi hos estis, iuste sentiatris, & nos in expetenda ultiione tanto magis simus insontes. Neq; uero prisca istorum decora, si qua extiterūt, audientes uos frangant, quae iniuriam quidem patientibus debent esse præsidio, ijs uero quia aliquid turpitudinis admiserunt, duplicare suppliciū, quoniam nulla rationabiliter causa peccauerunt. Neq; lamentis aliqd ac miseratione proficiant, implorantes patrum uestrarum sepulchra, & suam solitudinem deplorates. Nam multo tristiora nos passam ostendimus nostram iuuentutē, quae ab istis trucidata est, cuius patres partim in Coronia, cū ad uos Bœotia ducerent, morte oppetierunt, partim in senio filijs orbati, apud desolatas domos lōge iustioribus uos precibus obsecrāt, ut de istis sumatis suppliciū, quia ex omnibus h̄i dignissimi sunt misericordia, q; indigni aliquid passi sunt. Et è contrario, h̄i quibus indignitas uenit, digni sunt quoq; calamitatibus gaudeamus: quales h̄i sunt sua ipsoq; nunc culpa deserti, qui meliores socios libenter repudiauerūt, quiq; nihil à nobis læsi, læserunt magis odio q; causa iudicantes. Adeo minores, q; pro merito nunc poenas dabunt. Nam legitime punientur. Neq; uero (ut aiunt) manus in pug-

gna protendentes, sed ex pacto sese in iudicium tradiderunt. Quæ cum ita sint Lacedæmonij, & legi quam isti præuaricati sunt subuenite, & nobis qui passi sumus iniusta, iustam gratiam reddite eorum quæ grauiter gessimus, neque istorum uerbis apud uos repulsam feramus. Addite Græcis exemplum, non uerborum uos, sed rerum propone certamina. Res si bona fuerint, breui commemoratione contentæ sunt. Compti autem modulatiq; sermones peccatis uelamenta prætendunt. Quod si illi penes quos arbitrium est, ut nunc penes uos, contractis in summa dubijs, cunctos semel interrogarent, minus captaret alius in turpibus rebus pulchros sermones. Hæc Thebani.

Lacedæmonij tamen statuerunt suam sibi interrogationem recte processuram, nunquid de ipsis belli tempore Platæenses bene meruissent: quoniam ppe æquū censebant, illos ex uetustis Pausanias legibus reliquo tempore quiueisse, usq; dum oblata est conditio ut in medio essent priusquam muro uallarentur. At ubi repudiata conditio est, tum uero ob suam uoluntatem æquam se iam nullo cum illis foedere teneri: deq; se male meruisse illos rati, rursus eodem modo productos singulos percontati sunt, Nun-

Plateenij cæ quid eo bello de Lacedæmonijs socijsq; bene meriti essent. Cum nihil dicerent, illinc abductos interfecerunt excepto nemine; Platæensiū quidem non pauciores ducentis: Atheniensium uero qui una obsessi fuerant quinque & uiginti, sc̄eminiis in captiuatatem abductis. Vrbem autem Megarensibus propter seditionem domo profugis, & reliquis Platæenisbus qui cum illis fenserant, Thebani incolendam dederunt. Anno uer-

*Platearū de-
molitio.*

*Iunonis tem-
plum.*

tente, demoliti illam ad solum à fundamentis totam, prope Iunonis templum extrixerunt diuersorum quoquò uersus ducenū pedum circundatum domicilijs, supra infra q; sumptis ad hunc laquearibus ac ianuis Platæensium, alijsq; quæ ex auro & ferro muros prætexuerant: atque id lectis constructis Iunoni dedicauerunt, eidem que templum ex lapidibus centum pedum ædificauerunt. Agrum publicatum ad decem annos locatum coluere Thebani, non nihil & propemodum omnino Lacedæmonij Thebanorum gratia, qui auersi à Platæenisbus fuere, existimantes bello qnod iam tum excitatum erat, perutiles illos fore. Hunc finem habuerunt quæ gesta sunt ad Platæam nonagesimotertio anno quam Platæenses inierunt cum Atheniensibus societatem.

Brasidas.

*Corcyrenium
intestine dis-
cordie.*

*Pithiae accusa-
tio.*

Quadragesima autem Peloponnesium naues, quæ Lesbo uenerant auxilio, postquam per pelagus persequentem Atheniensis classem fugientes, prope Cretam tempestate iactatae illic palantes Peloponnesum tenuerunt, offendunt apud Cyllenen tritemes tredecim Leucadiorum Ambraciotorumq; cum Brasida Tellidis filio Alcidæ consiliario, qui illuc superuenerat. Habebant enim in animo Lacedæmonij, quoniam eos Lesbus fecellisset, ad auctam classem mittere in Corcyram seditione laborantem, cum duodecim omnino naues Atheniensium ad Naupactum essent. Vt q; id prius quam Athenis plures subuenirent, Brasidas & Alcidas occuparent, instructi erant. Etenim Corcyrenses intestinis agitantur discordijs. Ex quo ij qui pugna nauali ad Epidamnum capti domum à Corinthijs temissi fuerant, uerbo quidem ob octingenta talenta, quæ Corcyrensum hospites pro ipsis fideiusserant: re autem, ut Corinthijs Corcyram ab eis persuasi subiicerent. Et solicitantes isti singulos ciues, nitebantur ab Atheniensis societate abducere. Cumq; Attica nauis & item Corinthia uenisset, utraq; cum legatis, ac uentum in colloquisi esset, cœsuere Corcyrenses, Atheniæses quidem ex conuentis socios esse, Peloponneses uero quæadmodum prius amicos. Si quidem Pithias qui præerat ciuitati, uoluntarius erat Atheniensium hospes. Eum uiri isti in iudicium uocant, ponentes in criminе, quod Corcyram subigeret Atheniensibus. Absolutus hic inuicem reos facit quinq; ex eis maxime locupletes, q; diceret illos p̄cidere uallos è Iouis phano & Alcina: quoq; pro singulis singuli stateres erat poena constituta. Quā poenam cum soluere deberet, & ob eius magnitudinē apud tempora federent supplices, ut multa soluenda modificaret, Pithias suadebat alijs (ad hæc enim princeps senatus erat) ut lege uerent. Illi quandoquidem lege compellebantur, & simul audiebant Pithiam quoad senator esset, multitudini suasq; ut eosdem amicos hostesq; duceret, q; Athene-

nientes, facta manu arreptisq; pugionibus repente in senatum irrumpunt, ac Pithiam obruncant, & aliorum tam senatorum quam priuatorum ad sexaginta. Pauci eorum qui cum Pithia senserant, ad Atticam triremem quae adhucaderat, effugiunt. Hac illi re perpetrata, conuocatis Corcyrensisbus, inquiunt optime sic habere se rem, & minime redigi iam eos ab Atheniensibus in seruitutem. quod reliquum est, neutros, nisi pacifici cum singulis uenienti nauibus, recipiendos: si cum pluribus, pro hoste habendos. Vbi hæc dixerunt, & ad ea decernēda adegere populum, statim legatos Athenas mittunt, qui & rem gestam doceant, tanquam ita fuerit opus factum: & eis qui illuc confusissent persuadeant, ut nihil inconueniens agerent, ne quid turbaretur. Hi cum Athenas peruenissent, tanquam res nouas molientes, & in quo scunq; persuaserant, ab Atheniensibus comprehensi sunt, & apud Aeginam in custodiam habiti. Interea Corcyrensis optimates, sub audientum Corinthiæ triremis, legationisq; Lacedæmoniorum, populum adorti sunt, ac pugna commissa uicerunt: noctisq; interuentu, in arcem populus atq; urbis superiora confugit, ibi q; frequentes communito loco, portum Hylla Corcyrensum
intestina pu-
gna. Hyllacus por-
tus. tenebant. Victores forum ceperunt, ubi permulti ipsorum habitabant: & portū qui in forum & in cōtinentem spectat. Postero die nonnihil inter eos missilibus certatum est; & ab utrisq; in agros missum ad solicita seruitia spōsione libertatis. Sed ad societatem potius populi, multitudo seruitio se cōtulit. Ad alteros uero octingēti è cōtinēte auxiliares. Atq; uno die interiecto, commissa iterum pugna populus uicit, tum locorum ui, tum hominū numero superior. Fœminis quoq; eum adiuuantibus, quæ audacter & supra sexum sustinētes tumultu, tegulis hostē è domib; feriebant. Facta sub crepusculū fuga, ueriti optimates ne sublato clamore, ipso impetu aduersarij nauia occuparent, & se occiderent, circuictas foro domos & illis cōtiguas, ne qua in eos fieret impressio, incendūt, neq; suis neq; alienis parcentes. Adeo ingentis pecuniae res negotiatorum sunt concrematae; uenissetq; in periculum urbs ne absumeretur, si uetus flammæ urbem uersus ingruisset. Vbi à pugna tanq; utrinq; cessatū est, quieti noctem in custodia egerunt; & quia populus uicerat, nauis Corinthia clamdestina discēdit: itemq; auxiliarium pleriq; latentes hostem, se in continentē receperunt. Postera luce Nicostratus Diotrepheis Atheniensium dux, ex Naupacto ad opem ferendam uenit Nicostratus cum nauibus duodecim, quinq;gentisq; Messeniorum armatis. Atq; quo in cōcordiam reducat, persuadet ut inuicem concederent decem viros, ad cōdemnationem, qui præcipui malorū autores extitissent (qui tamen iudicium non expectarunt) cæteri urbem habitarent, isto inter se & cum Atheniensibus foedere, ut eosdem pro amicis, eosdem pro hostibus haberēt. Hæc cum transegisset, abiurusq; esset, egerūt cum eo primores populi, ut quinq; ex suis nauis ipsis relinqueret, quo min⁹ altera se factio mouere posset, totidem ex eis quas explesset cum illo mitterent. Quo acquiescente, suo's aduersarios in naues deligebant. Sed illi extimescentes ne Athenas ablegarentur, in templo Pollucis & Castoris sedebant, Nicostrato excitante eos ac consolante, sed frustra. Vnde de populus hac ratione, tanq; nihil sani cogitarent diffisi cū Nicostrato nauigare, omnia è domib; illorum arma summouerunt: & nonnullos (ut quisq; incidebat) obruncasset utiq; nisi Nicostratus prohibuisset. Quod fieri cernentes alij, considerunt in templo Iunonis supplices, non pauciores quadrängentis. Cæterum ne quid ab his innouaret ueritus populus persuasos erexit, & in insulā, quæ è regione templi Iunonis est, transportauit: quæq; ad usum uitæ erant, mittebat. Cū in hoc statu seditio esset, quarto qnto ue à transportatione in insulam die, naues Peloponnesium ex Cyllene uenire, stacione illuc habita post redditum ex Ionia, numero tres & quinquaginta, duce Alcida, ut prius socio consiliorum Brasida, Ingressaq; portum Sybota, qui est in continēte, sub Pollucis et Ca-
storis templi exortum auroræ in Corcyram tendit. Hic magno tumultu trepidates oppidanū tum circares urbanas, tum circa hostium aduentum, sexaginta pariter instruxit naues: & ut quanq; expleuerant, in occursum hostium mittunt, Atheniēsibus ut se priores exire sūnerent, illiq; postea cum omni classe succederent, hortantibus. Vbi sparsim euntē he-

stibus uicinæ fuerunt, duæ protinus ad illos transeunt. In cæteris hī qui erant Corcyrenses, inter se prælibabantur nullo ordine, sed omnia tumultuose agentes. Conspicati id Peloponneses, duodecim in hos naues dirigūt, reliquas in duodecim Atticas, quārum duæ erant Salaminia & Parala. Et Corcyrenses quidem & membratim & incompositae concurrentes, à seipsis profligabantur. Athenienses uero timētes hostium multitudinem, ne' ue circumuenirentur, non in confertas, neq; in earum medium quā ex aduerso instructæ erant, incurruunt: sed in cornu impactæ, unam nauem demergunt; deinde in orbem digestæ hostilem circumeundo, turbare conabantur. Quo cognito, qui aduersus Corcyrenses erant, timore perculsi ne idem quod ad Naupactum cōtin geret, auxilio ueniunt: addensataçq; omnes pariter in Athenienses dirigunt cursum. Ifli iam cæsim eentes, se subducebant, uolentes & dum ipsi lente retrocedunt, & hostes Corcyrenses uū ex aduerso instructi sunt, tunc maxime fugā occupare Corcyrenses. Taliscq; pugna in cunctur à Pelo. solis occasum extracta est. Corcyrenses suspicati in se urbē ue hostem ut uictorē uenturum, aut ex insula uiros recepturum, aut aliud quippiam noui moliturum, sumptos illos ex insula reportant iterum in delubrum Iunonis, urbemq; custodiūt. Hostis quam uictor, tamen non ausus urbem petere, cum tredecim quas ceperat Corcyrensis um nauibus, in continentem unde profectus fuerat concessit: nihilq; magis postero die ausus, et si perturbata uehementer ac trepida ciuitate, quamuis Bralida (ut fertur) Leucimna. Alcidam adhortante, cum numero sententiarum esset inferior, egressus est in Leucimnam promotorum, agrosq; uastauit. Interea istius aduentū metuens populus Corcyrensis, uenerat in colloquium cum supplicibus alijsq; de conseruanda ciuitate: & eorum nonnullos, ut naues concenderent, persuaserat. Nam utcunq; triginta expleuerant, & hostium opperiebantur aduētum. At illi ad meridiē usq; terram populati, uela fecerunt: per noctem autem lumina eis significauerunt, sexaginta Atheniēsium naues proficiscentes à Leucade. Quas Athenienses facti certiores de Corcyrēsium seditione, deq; classe quā illuc cū Alcida erat itura, miserant, duce Eurymedonte Thucleis filio. Itaq; eadem nocte festinabundi domum se itinere terrestri receperunt, nauibus ne in circumeundo conspicerentur, per Leucadium Isthmum in contrarium littus tractis. Harū discessum, & Atticas aduentantes ubi sensere Corcyrenses, in urbē Messenios qui prius extra erant, introducunt: nauibusq; quas expleuerant iussis Hyllaicū adire portum, dum circumuehuntur, si quem hostium nanciserentur, occiderunt. Et quoscunq; ad concendentias naues induxerant electis, abierunt. Et ad delubrum Iunonis profecti, cum ex supplicibus circiter triginta ad subeundum iudicium persuassissent, omnes morte damnauerunt. Quod cernentes qui persuasi non fuerant, ibidem in tēplo se mutuo interemerunt: quidam ex arboribus se ipsos laqueis suspenderunt: omnes ut cuiq; liciuit sibi mortem consciuerunt: septemq; intra dies quibus Eurymedon cum sexaginta nauibus mansit, Corcyrenses eos qui ipsorum uidebantur inimici, morte multarunt, criminī illis dantes q; statum populi dissoluerēt. Occisi sunt etiā quidam priuatæ simultatis causa: quidam & pecuniarum creditarum ab ipsis debitoribus. Omnis deniq; mortis species uisebatur, nihilq; non contigit quod in huiusmodi casu fieri solet, atq; etiam amplius. Etenim pater filiū uita priuauit: homines à templis ad necem abstrahebantur, atq; adeo intra ipsa necabantur. Alij obstructo Bacchi delubro, ui mortui sunt. Eò usq; processit cruenta seditione: ob id quoq; uisa maior, q; prima hæc apud eos extitit, nam postea in omni propè Græcia grassata est, ubiq; factionibus exortis, cū primores populi accerserent Athenienses: optimates, Lacedæmonios: hac in pace non habētes causam pariter & occasionem, quam in bello; ut alterutris in societatem accitis, sui corporis hominibus prodeffent, & diuersis nocerēt. Quibus illecebribus cupidī rerum nouarum facile inducti sunt, multaçq; per seditionem ciuitatibus & acerba acciderunt, & accident semper quoad eadem natura hominum erit, uel atrociora, uel mitiora, uel alijs modis uaria, prout quæq; mutationes fortuitoru contingēti. Siquidem in pace acrebus secundis, tum publice tum priuatum melius homines senti-

unt, q̄ in odiosas necessitates non incident. Bellum uero copiā rerum subtrahens quo
tidianī uictus uiolentus magister est, & ad præsentem conditionem impetum multoꝝ
accommodat. Agitati sunt itaq̄ seditionibus status ciuitatum, & quicquid alicubi actū
audiebatur, aliorum animos ad id postea superandum acuebat, uel rerum nouitate, uel
conatus solertia, uel ultiōis insolentia, consuetis rerum uocabulis in excusationem im-
mutatis. Temeritas enim fortitudo amicorum studioſa uocabatur, considerata cuncta-
tio honesta formido, modestia ignauiae uelamentum, in omnibus solertia, in omnibus
segnities, præceps indignatio uirilitati ascribebatur, tuto consultare excusata tergiuer-
satio erat, qui exæstuaret is fidelis semper: qui huic contradiceret, is suspectus habe-
batur: cui insidia succedebant hic erat astutus, & eo astutior si alterius insidias prouia-
disset, qui prospiciebat ne foret in partibus amicitiae dissolutor & aduersariū timēs.
Omnino qui in nocendo alterum præuenisset, laudabatur, & qui ad hoc non cogitan-
tem exhortatus esset. Quinetiam ex alienis quam ex propinquis sodalitium potius qua-
ad audendum sine excusatione paratus erat. Non enim huiusmodi conuentus per le-
ges latas ob utilitatem, sed contra leges ob auaritiam siebant. Nec fidem inter se magis
habebant iure diuino, quam aliquo in rep. scelete. Ea quæ ab aduersariis probe diceban-
tur, non animi generositate admittebant obseruabantq; sed si ad suam utilitatem redun-
darent. Pluris faciebant talionem reddere, quam nihil iniuriæ pati. Iusurandum, si qn̄
iniucem interponeretur de fide præsentis reconciliationis, tandiu ualebat qdū nihil
aliunde uirium accedebat. Quantulacunq; in re quis audendo alterum occupasset, quē
securum uidiſſet, hoc sibi iucundius propter illius fidei fidutiam ducebat, quam si ex
professo id faceret. Quoniam id & tutum factu esse, & quia malitia uicerat, certamen ex
titisse prudentiae arbitrabatur, cum facilius nocentes quæ magna multitudine est, uocen-
tur industrii quam imperiti boni: & in hoc quidem homines erubescant, in illo quidē
gloriētūr. Quarum rerum omnium causa est auaritia, & honorum appetitus, & ubi de
illis certamen est, partium studia. Nam qui in ciuitatibus præerant honesto utriq; no-
mine, alteri statum popularem, & qualitatem ciuilem, alteri paucorum regimen optima-
tum appellantes præferebant, & uerbo quidem remp. fouentes certabant. Sed hoc in-
ter eos quoquo modo uincendi erat certamen, tum atrocissima quæq; audendo, tum
atrociores poenas irrogādo, non illas ex modo iustitiae aut ex utilitate ciuitatis, sed sua
semper uoluptate metientes, quam utriq; de alteris utcunq; capiebant, siue per iniqua
suffragia condemnatis, siue ui oppresſis, expediti ad implendam ita tum animi concita-
tionem. Adeo neutrīdeorum religionem ullius momenti faciebant in contrahendo,
sed qui aliquid commodius transegissent colore uerborum, hab omnibus melius au-
diebant. Quisquis ciuium in partibus non erat, is ab utraq; factione occidebatur, uel
quod ab illa non stabat, uel propter inuidiam, quod malorū erat immunis. Ita propter
seditiones omne facinoris genus in Græcia extitit. Et simplicitas quæ præcipue gene-
rositatis est particeps, cum derisu exterminabatur, mutuoq; consilia cum perfidia inter-
cipere res excellens existimabatur. Inter reconciliatos enim nullus sermo robur habe-
bat, nullum iusurandum timori erat, & cuncti ad diffidendum, quam ad fidendum pa-
niorti cogitatione malebant sibi prospicere, ne quid calamitatis acciperent quam crede-
re. Infirmiores quoq; consilii homines, plerung; superiores erant. Quippe qui & sui si-
bi defectus consci, & aduersariorum prudentiam intelligentes, ueriti ne eorum & di-
sertæ orationi essent impares, & agilitate ingenii præuenirentur, ad rem agendam te-
merari descendebant. At illi tum præ hotum contemptu quod longius prouiderent,
tum quia non oportebat facto aggredi, quæ consilio agere licet, incauti magis oppre-
bantur. Apud Corcyram itaq; multa huiusmodi audacie exempla sunt edita, & item
quæcūq; facerent, uel qui se aduersus ultores damni, iniuria datū potius, quam iure rur-
sus ulciscerentur, uel qui ex diuturna inopia eximi uellent, uel qui uicinorum bona af-
fectantes quæ maxima causa fuit, contra ius assequi se illa confiderent, uel qui non au-
ritia, sed indignatione ducti, propter inscitiam, quod id æquum præcipue censerent,

Seditionis
mala comme-
morantur.

sæue & ineffrenate inuaderent. Perturbataq; tunc uita in ciuitate, uictrix legum solita hominis natura, ostendit illas libenter se præuaricari, impotenti ira imbecillior, iure potenter, plura possidentis inimica, vindictam sanctitati, lucrum innocentia præponens, potentia nihil ipsi nociturae inuidens, & cōes de his leges, in quibus reposita est omnibus spes salutis, inter aduersa dissoluens, in expetenda aliorum ultione, nec aliquid sibi relinquens, si quando ipsa in discrimen adducta, egeat aliqua illatum. Eiusmodi igitur iras ante omnia inter se Corcyrenses in urbe exercuerunt, & Eurymedon Atheniensesq; cum classe profecti sunt. Post hæc n̄ qui profugerant Corcyrensum, ad quin gentos em̄ eos euaserant, captis muris quæ in continente erat, sua potiti sunt terra; atq; illinc egressi p̄ das abigebant ex insula, hominibus loci magnâ cladē inferentes. Ex quo ingens fames ciuitatē inuasit, lidē missa Lacedæmonē Corinthumq; legatione de reditu suo, cum nihil p̄fecissent, aliquanto post tpe comparatis nauibus, auxiliaribusq; militibus, in insulam transierunt, numero omnes circiter sexcenti: atq; in cēsis nauibus nequa alia quam portiendæ terræ spes foret, montem Isthonem conscenderūt, ac muro ibi extructo eos qui intra urbem erant uexabant terra potiti. Extremo huius æstatis Athenienses uiginti naues in Siciliam dimiserunt ducibus Lachete Melanopi & Charœada Euphiletī filio. Syracusani namq; cum Leontinis bellum gerebant. Erant autem Syracusanorum sociæ præter Camerinam cæteræ Dorides ciuitates; quæ cū Lacedæmoniis ante coëptum bellum societatem cōtraxerant; Leontinorum uero Chalcidicæ Camerinaq;. Ex Italiâ Locri Syracusanis, Regini utpote cognati Leontinis studebant. Miserunt itaq; socii Leontinorum Athenas, qui pro uetus societate, & quia Iones essent, persuaderent illis ut naues sibi traiicerent. Prohiberi enim se à Syracusanis, & terræ usu, & maris. Et traicerunt Athenienses per speciem necessitudinis, eo tamen confilio, ut neq; illinc frumentum exportaretur in Peloponnesum, & tentarent nunquid possent Siculas res sibi subiictere. Igitur cum Reginum appulissent, additis sociis bellum gerebant. Et æstas excessit. Hyeme in eunte, mortibus iterum corripuit Athenienses, nunquam ille quidem omnino quietus, sed aliquantulum tamen interquiescens, tunc uero immoratus non minus solido anno, prius autem etiam biennio, & nihil magis Atheniensem uires afflixit. Neq; enim pauciores quatuor milibus & quadringentis ordinariorum militum, trecentorumq; equitum extinti sunt. Nam alterius turbæ numerus initi non pōt. Extiterunt p̄tetea tremores terræ frequētes, & Athenis & in Eubœa & cū in cætera Bœotia, tum uero in Orchomeno. Eadē hyeme, qui in Sicilia erat Athenienses ac Regini cū triginta nauibus inuaserunt Aeoli, ut uocāt, insulas, æstate tutas ab hostibus aquæ penuria. Colunt aut Liparæi Cnidioq; coloni, sed ex iis unā incolunt nō grandē noīe Liparam, & ex hac transeuntes uiri alias serunt Didymā, Strongylē, & Hieram. Creduntq; in Hiera Vulcani exercere ærariā, q; ea noctibus cernit p̄multum ignē, diebus fumū reddere. Sunt aut sitæ eæ insulæ Siculū uersus ac Messanū agris, sociæ tunc Syracusanorū. Vastata hoꝝ terra cū dedere se se recusarent, Regini redire Athenienses, hyemsq; & quintus annus exiit huius belli, qd Thucydides cōscriptit. Appente æstate Peloponnenses ac socii sumpta in Atticā expeditione ad Isthmū usq; uenerunt, duce Agide Archidami filio Lacedæmonioq; rege: sed cum crebri terræ motus fierent, priusq; Atticā inuaderēt, retro se receperunt. Per hæc tpa tremoribus terræ Eubœam agitantibus, apud Orobias mare ab ea quæ tunc erat tellus cum æstu supergressum partem quandā urbis restagnauit, eatnq; alibi deseruit, alibi dīluit, cū nece oīm qui excelsa cursu superare negerunt, & qd antea tellus fuerat, nūc mare est. Simillima huic alluuiu extitit circa Atalantam insulā apud Locros, & Atheniensem tum castellum ex parte subruit, tum duarum nauium quæ subductæ erant alterā diffregit. Et in Peparetho restagnatio quædā citra tamen alluuionē, & terræmotus non nihil muri dīluit atq; horreum & alias aliquot domos. Cuius rei fuisse causam reor, q; terræmotus qua parte uehementissimus extitit, illinc expulit mare; & cū rursus illud uiolentior repente retraxit, fecit alluuionem. Sine terræmotu autem nō uidetur mihi cōtingere, ut hoc fiat,

Istone.

Laches.

Charœades.

Syracusianum
bellum.

Camerina.

Rhegini.

Leontini.

Atheniensem
pestis.

Orchomenus.

Aeclia insula.

Lipara.

Didyma.

Strongyle.

Hera.

6. ann. initii.

Orobie.

Terremotus.

Atalanta
insula.

Peparethum.

Alluuionis
cause.

Eadē æstate alii quoq; in Sicilia ut quibus' ue contingit, belligerauerunt, & ipsi Sicilienses inter se, alii aliis arma inferentes, & Athenienses sociis iunctis. Quæ autem aut hi *Siculum bellum* contra hos, aut illi gesserunt, maxime digna memoratu, horum habebo mētionem. Ete *Charœada* nūm Charœada Atheniensium duce occiso à Syracusanis in bello, Laches, penes quem *cedes.* summa potestas nauium erat, cum sociis profectus est Mylas Messanioꝝ, ubi etant præ *Myle.* fidio duæ cohortes illoꝝ; quæ cū insidias quasdam classicis tetendissent, ab Atheniensibus ac sociis in fugam uersi multos ē suis amiserūt. Et ad motis ad munitionem copiis, pactionem facere coacti sunt, ut & arcē dederent, & aduersus Messanā unā militarent. Et mox Mamertini, progredientibus Atheniensibus sociisq; deditionem & ipsi fecerunt, datis obſidibus, & quæcīq; ad fidei tutelā pertinent p̄litis. Eadē æstate Athenienses triginta quidem circū Pelopōnesum naues dimiserunt. Quibus præterant *Demosthenes.* mosthenes Alcisthenis, & Procles Theodorī filius. Sexaginta uero in Melum cum duo Procles. bus milibus armatoꝝ, quibus præterat Nicias Nicerati filius, Melios eīn, cū esent insuꝝ Nicias. lani, q; dicto audientes esse nollent, & militiæ societatē abnuerent, subigere uolebant. Vbi uastato agro nihil minus illi ad paciscendum descendunt; Athenienses in Oropō, *Oropus.* quod est è regione traiciunt. Cumq; per noctē quieuisserent, protinus armati è nauibus itinere pedestri in Tanagrā Boeotiae ire pergunt. Et ex Athenis cunctus populus ducibus *Hipponicus.* Hipponico Calliæ, & Eurymedonte Thulclis filio, dato signo eodem loci per terrā occurruunt. Communitisq; castris huc diem cōmorati in Tanagra populationem fecerunt. Ac postridie superatis prælio, q; progressi inuaserat, Tanagræis, & aliquot q; auxiliō uenerant Thebanis, detractis armis, trophæo posito abierunt, hi ad urbē, illi ad naues. Cum qbus nauibus pfectus Nicias, ubi Locridis orā populatus est, domū rediit. Per idem tps Lacedæmonii Heracleam in Thrachinia coloniā posuerunt hac de causa: Mylienses in tres uniuersi partes distinguuntur, Paralios, Hietes, & Trachinios. Ex his *Myliensium* Trachinii cum ab Oetais finitimiis bello uexatent, habuerunt in aīo à principio Athenienses asciscere, sed illoꝝ diffisi fidei Lacedæmonē mittunt Tisamenū pro legato, cū Heraclea. quo ad idem rogādum petrixerunt Dores, quæ est Lacedæmonioꝝ metropolis, & ipsi Trachinii. ab Oetais uexati. Hos cū audissent Lacedæmonii cepere consilium mittendæ coloniæ, Paralii. tū ad Trachinios Doresq; protegendas, tum quia bello Atheniensi cōmode sibi urbs si ta fore uidebat. Quippe ad instruendas cōtra Eubœa naues exigūi traiectum esse, & in Thraciā euntes opportuni diuerticulū habituros. Itaq; omni ope ad condendū opidum incumbunt, consulto primū apud Delphos deo. Quo annuente colonos misserunt, tum suoꝝ, tum circā populoꝝ, aliorumq; Græcoꝝ, uoluntario quoq; sequi iusso, præter Iones, & Achæos, & aliquot alias gentes, tribus Lacedæmoniis ponendæ coloniæ ducibus Leonte, Alcida, Damagonte. Hi collatis colonis urbem ex integro muris Leon. cingunt, quæ nunc Heraclea nominat, tractu fere quadraginta stadioꝝ à Thermopylis, Alcidas. dimidio à mari distans. Naualia quoq; & p̄parauerunt, & ceperunt facere iuxta Thermopylas atq; ipfas angustias ad tutelam rerum suarum. Hac urbe instituta, Athenienses Heraclea. à principio timere cœperunt ac sentire aduersus Eubœam præcipue illam conditam Thermopylae. esse, q; breuis illinc esset ad Cænum Eubœa traiectus. Sed eis postea, præter opinionem, quia nihil inde calamitatis evenit, idq; ob hanc causam, q; & Thessali qui ibi terū potiebantur, & n̄i quorum in solo urbs condita erat, ueriti ne præpotentes accolas haberent, infestarunt, assidueq; bello nouos colonos laceſſuerunt, donec ad paucissimos redigerent, cum fuissent initio permulti; audactet uno quoq; illuc eunte, tanquam stabili futura ciuitate, cuius autores Lacedæmonii esent. Tametsi Lacedæmonii príncipes illuc traicentes, uel ipsi maxime & statum destruxerunt, & homines ad paucitatem redegerunt, tum deterrendo plurimos, tum nonnullis in rebus asperē imperando. Ex q; facilius finitimi eos superauerunt. Eadem æstate & eodē tpe quo apud Melon Athenienses tenebantur, triginta eorundem naues quæ Peloponnesum lustrabant, primū apud Ellomenum Leucadiæ insidiis positis quosdā ex præſidiis intercepserunt, deinde ampliore cū classe Leucadē petiuerūt comitantibus cunctis populariter Acatnanibus,

pter Oeniades, Zacynthiisq; & Cephalēsibus, ac Corcyrensiū quindecim nauibus, Qua tanta hostiū manu oppressi Leucadii, cum ipso ager tam extra q̄ intra, ubi Leucas ipsa sita est, & Apollinis tēplū uastaret, quiescebant. Et quidē Acarnanes agebant cum Demosthene Atheniensiū duce, ut eos muro intercluderet, existimantes tū eā ciuitatem facilem fore ad expugnandū, tū se illa semper ipsis hoste liberandos. Ceterum ille tunc à Messeniiis suadebat, tanq̄ honestū esset tanto exercitu coacto arma Aetolis inferre, q; & Naupacto hostes essent: & si hos superassent facile his copiis ceterā Epiz in potestate Atheniensiū redacturos. Nam & si gens Aetoloz grandis esset & bellicosa, tū cū uicos muris carentes, & hos inter se ualde distantes habitatet, & leui armatura uteret, aiebant nō difficulter eam subigi posse anteq̄ succurreret; iubebantq; ut primū inuaderet Aedotos, dehinc Ophioneos, post hos Eurytanes, quae maxima est pars Aetoloz, lingua ignotissimos, & quemadmodū dicunt omophagi, hoc est cruda carne uescentes. His enim captis facile ceteros cōcessuros. Demosthenes qua erat apud eī Messenii gratia, his uerbis adductus est, cū p̄fertim arbitratef se sine Atheniensium copiis tm̄ Epizoticis so ciis cū Aetolis posse itinere terrestri aduersus Bœotios ire per Locros, Ozolas ad Cyti nium Doricū, qd Parnaflum ad dexterā habet, usq; dum ad Phocenses descendat: quos sperabat perpetua cū Atheniensibus amicitia studiose cōmilitium p̄stituros, aut certe coactos. Et Phocensibus contermina Bœotia est. Igit soluens à Leucade cum oībus copiis nauigauit in Solion Acarnanibus inuitis. Cum qbus suum cōsilium cum cōmuni casset, neg; id illi admisiſſent, q; Leucadē nō interclusisset, ipse cū reliquo exercitu Cephalænēsium, Messenioz trecentorumq; ex suis classiariis Atheniensiū, nā quindecim Corcyrensiū naues abierat, bellū intulit Aetolis, pfectus ex Oenone Locridis. Erant aut hi Ozolæ foederati cum Locris, debebantq; Atheniensibus p̄sto esse cum omni exercitu ī mediterraneis. Quippe cum finitimi sint Aetolis, & gne armoz similes, ad hæc & pugnæ illorum & locoꝝ periti, magno usui eorum auxilia fore uidebantur. Et cum stativa in templo Nemæi louis habuisset (quo in templo fertur Hesiodus Poeta ab incisis interemptus, cum oraculum accepisset se in Nemæa hoc esse passurum) sub aurorā motis castris in Aetoliā pergit: ac primo die Potidaniā expugnat, sequenti Crocylion, tertio Tichion. Vbi subſidens prædam in Eupolion Locridis misit, habens in animo, cum cetera in potestatem rediſſet, sic aduersus Ophiones, niſi se dederent, post quam Naupactum rediſſet, tendere. Sed non latuit Aetolos hic apparatus, ac ne tum quidem cum p̄imum cepit confilium inuadendi. Postquam omnīs exercitus introgressus est, tum ingenti manu omnes auxilio uenere etiam ab ultima Ophonia, qui ad Maliacum sinum pertingunt, Bomienses, Galliensesq;. Ibi Demosthenem Messenii tale quiddam quale prius admonendum, faciles esse Aetolos ad bellandum, hortabantur ut quām p̄imum iret ad uicos, nec expectaret dum uniuersi conferta acie occurserent, oblatam semper occasionem raperet. Quibus ille uerbis acquiescens, ac fortuna fretus, nihil dum aduersi expertus, Locros qui uenturi sibi auxilio erant, non præstolatus, cū p̄cipue iaculatoribus leuis armaturæ egeret, conteñdit aduersus Aegitium, aggressusq; expugnat. Nam oppidani fuga dilapsi erant, & colles, qui oppido imminent, insidebant. Est enim situm excelsis in locis remotum fere octoginta stadiis à mari. Ibi Aetoli, iam enim ad auxilium uenerant, alii ex aliis tumulis decurrentes, Athenienses sociosq; inuadunt, missilia ingerunt: & quoties Atheniensium exercitus instat, pedem referunt, referentibus pedem instant, diuq; huiusmodi fuit pugna alterutra insecutione ac fuga, & in utraq; inferiores erant Atheniēses. Itaq; quoad suppeditarunt sagittariis tela licuitq; munere suo uti, restiterunt. Nam Aetoli utpote leuiter armati dum sagittis peterentur, se subducebant. At ubi sagittariorum p̄fectus occubuit, ceteri dissipantur multo iam continentiq; labore defessi, & Aetolis urgentibus iaculatoribusq; sic in fugam terga uerterunt, atq; incidentes in rupes inuias, ac loca sibi ignota. Siquidem eorum dux itinerz Chromon Messenius occiderat, interiere. Quoz cū multos in ipsa fuga affecuti cominus Aetoli iaculis occiderunt, hoies ueloces ac leuiter armati, tum uero

Apodoti.
Ophionei.
Eurytanes.
Aetoli omo phagi.
Cytinium.
Bœotia.

Demosthenes
in Aetolos.

Iupiter
Nemeus.
Hesiodi
cedes.
Potidania.
Crocylion.
Tichion.
Ophiones.

Bomienses.
Gallienenses.

Aegitium.

Atheniensium
fuga.
Aetolorum
uictoria.

plures viis aberrantes, tū delatos in insulas pīnuias immisso igne cōcrematunt, ut nul-
lū nō genus fugae ac mortis in Athēniensi exērcitu uisere, aēgrecj q̄ supfuerunt ad ma-
re, & ad Oeneonē Locridis, unde pfecti fuētānt, euaderent. Perierūt autē cum ex sociis
multi, tum Atheniensū armatoz̄ circiter centū uiginti. Hi tot uiri & aēstate florentes, &
in hoc bello ex populo Athēniēsi p̄stantissimi amissi sunt. Periit quoq̄ alter ex ducib̄
Procles. Victi uictoribus cōcessa uictoria mortuos suos recuperarunt, & in Naupactū Proclis cedes
se de hinc Athenas nauibus receperunt. Demosthene apud Naupactum & eadem cir-
ca loca relicto, q̄ Athenienses ob ea quæ gessisset timeret. Per eadē tpa Athenienses
qui circa Siciliam agebant, cū in Locridē nauigassent, ingressu quodam Locros q̄ loco
auxilium ferebant superant, ac Peripolion capiunt, qđ oppidum sitū est ad flumen Ha-
lece. Eadē aēstate Aetoli fā antea missis Corynthū ac Lacedæmonia legatis Tolopho
Ophionēsi, & Boriade Eurytane, ac Tisanidro Apodoto, suadent ut sibi aduersus Naup-
actum mittant auxilia, propter Atheniensū ingressum. Et miserit Lacedæmonii tria
milia grauis armaturæ ex sociis, quoq̄ fuere quingenti ex urbe Heraclea, tunc recens a-
pud Trachiniam condita, duce Eurylocho, comitibus eius Massario & Menedato dī-
bus Spartiatis. Coacto apud Delphos exercitu, Eurylochus Locris Ozolis, ut sibi præ-
sto essent, edixit. Illac enim in Naupactum iter erat, & simul eos ab Atheniensibus ab-
ducere uolebat, habens præcipue sui studiosos Amphissēs, qui propter odium Phocen-
sium timentes, & primi dederunt obsides, & alios ad dandum induxerunt, aduentu
exercitus territos, & ante omnes sibi finitimos Myones qua parte Locris inaccessa est ma-
xime. Deinde Ipnenses, Messapios, Tritanes, Chalæos, Tholophonios, Hessios, & Oe-
anthenses, qui omnes militiam secuti sunt. Nam Olpæi sequi noluerunt, tantum obsi-
des dederunt. Hyæi ne obsides quidem dederunt prius, q̄ eorum uicus captus est, noīe Ipnenses.
Messapii.
Tritanes al.
Chalei.
Polis, Vbi cuncta in expedito fuere, & obsides in Dorico Cytinio depositi aduersus Tolophoniū.
Naupactum per Locros cum exercitu contendit. Inq̄ ipso itinere faciendo Oeneonē Hessii.
de Locris capit, & Eupolion. Nam imperata facete recusauerant. Cū in Naupactiā uē-
rum est & Aetoli uenere auxilio, regionem populant, & suburbana muris carentia cas-
piunt. Profectiq̄ Molycrion Corinthioz̄ coloniam, sed Atheniensium ditionis, expu-
gnant. Demosthenes autem Atheniensis, nam adhuc post redditum ab Aetolica clade Olpæi.
circa Naupactum agebat præscito hostium aduentu ab urbe, sollicitus adiens Acarnan-
es persuaderet, et si aēgre propter discessum à Leucade, ut Naupacto subueniant, à qui-
bus missi cum eo mille armati nauibus ingressi urbem tutati sunt. Metus enim uehemēs Hyæi.
erat, cum muri magni essent, & propugnatores pauci, ne parum ad defensionem suffi-
cerent. Eurylochus & qui cum eo erant, ubi cognouerunt ingressis copiis oppidum ex-
pugnari non posse, abierunt, non in Peloponnesum sed in Aeolidem, quæ nunc Calydon. Argos.
don uocatur, & Pleuronem, aliaq̄ circa loca, necnon in Proschion Aetoliae. Nam eos Eupolion.
Ambraci adierant suadentes ut secum Argos Amphilochicum cæteramq̄ Amphilochi-
chiam, præterea Acarnaniam subigerent, affirmantes si potiantur iis, fore ut totam epi-
roticam gentem in Lacedæmoniorū societatem adducerent. His persuasus Eurylochus, cum.
omissis Aetolis per illa loca conqueuit, dum Ambraci auxilio uenientibus aduersus Proschium.
Argos eundum esset. Aestasq̄ excessit. Sub hyemem autem qui in Sicilia agebant Nisi oppugna-
Athenienses cum sociis Græcis, & quicunq̄ Siculorum uel ab imperio Syracusanorū tur.
ad ipsos defecerant uel rerum socii erant, aggressi sunt Nisam Siciliæ oppidum, cuius Caicus fluu.
arcem Syracusani tenebant. Quam cum expugnare nequissent, abierunt. Sed in abeu-
tes impetu dato, illi ex arce postremos Atheniensium socios in fugam uertunt, paucos Pisistratus ty.
occidunt. Post hæc Laches & Athenienses egressi ē nauibus nonnulla in loca Locri-
dis, iuxta Caicinum amnem. Locrenses ad arcendam uim occurrentes, cum Proxeno Caicus fluu.
Capatonis filio, circiter trecentos ceperunt, detractisq̄ armis abierunt. Eadem quo-
que hyeme Delum expiavere Athenienses ex oraculo quodam. Nam & Pisistratus ty Deli expiatio.
ranthus eam prius expiauerat sed non omnem, uerum eatenus, quatenus à templo pro-
spectus patebat. Tunc autem omnis expiata est, idq̄ ad hunc modum: Quæcunque in

Rhenia insula. Delo defunctorum extitere monumēta, oīa sustulerunt, & in posterum edixerunt, ne q̄s in insula, neq̄ moretetur, neq̄ nascere, sed morituri iam ac perituri in Rheniā trans portarentur insulam: ita parum à Delo distantē, ut Polycrates Samioq̄ tyrannus, cum aliquando & classe polleret, & aliis insulis imperitaret, captam Rheniā catena annexe ret Delo, Delioq̄ Apollini consecraret. Tunc quoq; primum post lustrationem Athenienses lustralia festa, id est quinto quoq; anno fecerunt. Fuerat aut̄ alias prisca memoria ingens apud Delon celebritas Ionum & ex circuniectis insulis hoīm, qui cum coniugibus ac liberis spectabant, ut nunc ad Ephesia festa Iones cōfluent, siebatq; certamen gymnicum, musicumq; & ciuitates choros ducebant. Quæ ita fuisse declarat in primis Homerūs his uersibus, quæ sunt ex proœmio Apollinis:

q̄s & πόλλων Tunc tibi magnopere in Delo mens gestit Apollo,
væ. Cum natis quoties cum coniugibusq; frequentes,

Iones in fluxa celebrant tua compita ueste,

Cestibus & uariis certamina sacra choreis

Oblecant, referuntq; tuas modulamine laudes.

Quod autem & musici certamine proposito, illuc se certaturi confetebant, in his uersibus indicat, qui sunt ex eodem proœmio. Siquidem deliacum sc̄eminarum chōs laudans, ita uersus eius laudationis finit, in quib; & sui ipsius meminit:

Verum age dum nobis assis cum Phœbe Diana,

Vos etiam cunctæ me discedente ualete:

Et memores estote mei posthac, homo si quis

Venerit huc alius peregre, dicatq; puellæ,

Quis uir in his uersans unq; lepidissimus oris

Pectora præcipue demulsi uestra canendo,

Vos uno assensu sic respondete fauentes,

Vir qui luminibus captus Chion incolit altam.

His Homerūs significauit iam oīm apud Delum magnum cōuentum ac festū cōsuesse celebrari. Ad quæ postea & insulanī & Athenienses choros cum sacrī missarunt. Sed certamina & cætera pleraq; aduersis casibus, ut credibile est, exoleuerūt, prīmīq; Athenienses certamen instituerunt, & cursus equoꝝ, quod ant̄ non fuerat. Eadē hyeme

Ambraciū.

Ambraciī, prout sp̄o ponderant Eurylocho, cum exercitu præsto fuerunt, profectiꝝ Argos Amphilochicum, cum tribus milibus armatoꝝ, atq; Argiā ingressi, Olpas capiunt, ualidum in colle murum mari imminentem, quo Acarnanes eius autores aliquando pro publico iudicii loco utebantur, distantem fere quinq; & uiginti stadiis ab Argi uorum, quæ maritima est urbe. At uero Acarnanes partim Argos suppetias gerunt, partim utiq; qui ex Amphilochia erant, ne se lateret Peloponnesum, qui cū Eurylocho ueniebant in Ambraciōs transitus custodias eō loci agebant, qui fontes uocantur. Mītunt præterea tū in Aetoliā ad Demosthenē, qui fuerat Atheniensis dux, ut sibi p̄fesser, tum ad uiginti quæ circa Peloponnesum erāt naues Atheniensis, quibus præerat Aristoteles Timocratis & Hierophon Antimnesti filius. Qui apud Olpas erant Ambraciī mittunt & ipsi ad urbem, ut sibi ueniat oīs populus auxilio, extimescentes ne Eurylochus cum iis quos habebat Acarnanes pertransire nō possint, ne' ue sibi destitutis aut p̄liandum foret, aut redire uolentibus minime tutum. Hos ubi uenisse senserunt Eurylochus ac Pelopōnenses, motis ē Proschio castris, confessim ad ferenda eis auxilia proficiscuntur. Ac transmissio Acheloo p̄ Acatnaniā, ob missa Argos præsidia, uacuā iter faciunt, ad dextram habētes & urbem & præfidū Stratiorꝝ, ad sinistram reliquā Acatnaniā. Et cū illoꝝ agrū pertransissent, per Phytia & rūrsus per Medeonis extrema, de hinc per Limnæā ad Agræorꝝ regionem, quæ nō Acarnaniæ iam, sed ipsi amica erat, pergit, occupatoꝝ Thyamo monte inculto, ac superato, in Argiam iam nocte deueniunt. Atq; illīc inter urbem Argiorꝝ & Acarnanis ad fontes custodiam furtim itinere facto, cum Ambraciīs qui apud Olpas erant, miscētur; ac simul illuxit conferti ante urbē

Olpas.

Argia.

*Aristoteles.
Hierophon.*

*Phytia.
Medeon.
Agræi.
Thyanus
mons.*

quæ vocatur Metropolis cōsistunt, castræq; metanæ. Nec ita multo pōst, hinc naues vi-
ginti Atheniæ Argiis auxilium laturæ ad Ambracicum affuerūt, illinc Demosthe *Metropolis.*
nes cum ducentis Messenioꝝ armatis, & Atheniensiuſ sagittariis sexaginta. Et classiarj
quidam milites nauibus egressi tumulum circa Olpas inuaserūt, Acarnanes autem &
Amphilochorum aliquot (nam eorum pleriq; ab Ambraciis distinebantur) cum iam
Argos conuenissent, se præparabant tanq; cū aduersariis pugnaturi, delecto duce socia
lis exercitus Demosthene cū ipsorum prætoribus. Hic præmotis copiis, prope Olpas
castra posuit, dirimente utrosq; ingenti rupe, & dies quinq; cessatum est. sexto ad pu-
gnandū se utriq; instruebant. Sed maior erat ac sperat Peloponnesium acies: ex quo
Demosthenes ne circunueniretur metuens, in quadam caua & dumosa uia collocat tā
ex armatis q; ex leui armatura ad quadringentos: ut cum hostis numero superior esset,
in ipso congressu surgentes ex insidiis eum à tergo aggredierentur. Vbi utrinq; instru-
ctū, ad manus iryū est. Dextrū cornu Demosthenes cum Messeniis & paucis Atheni-
ensibus tenebat, alterꝝ Acarnanes ut quicq; erant instructi, & qui aderant Amphilocho-
rum iaculatores. Peloponneses & Ambraciis instructi promiscue erant, præter Mantis *Pugna ad*
Olpas. *Demosthenes*
Ambraciota-
rūm dux desti-
natur.
neos. Hī enim in læuo potius, nec eo extremo conferti stabant. Nam eius extremitū te-
nebat Eurylochus cum suis, contra Messenios Demosthenemq;. Cū iam manus conse-
terent, Peloponnesesq; circunuenirent sinistro suo dextrum aduersarioꝝ cornu, atq;
concluderent, superueniūt his à tergo ex insidiis Acarnanes, datoq; impetu hostē auer-
tunt, ita ut uitutis immemor nō resisteret, sed territus maiore exercitus partē ad fugi-
endū iduceret. quippe ubi uidit Eurylochī cornu, qd erat ualidius cædi, multo ma-
iori metu percussus est. Et ab ea parte Messenii cum Demosthene rem cōficere annitun-
tur. Sed Ambraciis & qui in dextro cornu erant à sua parte uicerunt, hostēq; ad Argos
usq; sunt persecuti. Nam illoꝝ circā populorū pugnacissimi sunt. Ii cū reuertuntur ad
suos eosq; maxima ex parte superatos, & in se tendentes cæteros Acarnanes conspican-
tur, ægre ad Olpas salutem sibi peperere, multis eorum imperfectis, dum incōpositi &
nullo ordine inuadunt, præterq; Mantineorum qui ex omni exercitu maxime cōposite *Menedæus.*
fese receperunt. Cessauitq; sub uesperum pugna. Postero die Menedæus defuncto Eu *Eurylochus.*
tylocho ac Macario suscipiens ipse imperiū, ob acceptam ingentem calamitatē dubius *Macarius.*
quonam modo aut remanens ferret obsidionē terra ac mari obseptus, aut tuto discede-
ret, mentionem facit apud Demosthenem ducesq; Acarnanū de discessu paciscendo,
recipiendisq; cæsis. Illi cæsos quidē reddiderunt, ac suoꝝ fete trecētis receptis trophæ
um statuerunt. Abeundi uero facultatem nō palam indulsere omnibus, sed clā & Man-
tineis tantum cū Menedæo ac cæteris Peloponnesiū ducibus, & quicunq; ex eis erat
præcipuæ dignitatis, uolentes cum Ambraciis & peregrinū militē mercede cōductū
desertos esse, tū uero Lacedæmoniis ac Peloponnesibus apud Græcos illos conflare in
uidiā tanq; proditoribus, qui suæ ipsorum nō sociοꝝ saluti consuluissent. Hī receptos
mortuos suos festinabundū pro præsentī copia sepelierunt, & de abeundo ii, quib; da-
ta facultas erat, clanculum deliberabat. Ibi Demosthenes cum Acarnanibus certior fit
Ambraciis primo illo ex Olpis nuntio excitos uenire auxilio, ac uelle p Amphilochos
ijs, qui in Olpis essent se committere, nihil admodum eorum quæ gesta essent scientes.
Itaq; protinus partem quandam copiarum mittit ad obsidendas insidiis uias, ac tutissi-
ma quæc; loca occupanda. Cæteras copias ad ferendas iis auxilia instruit. Interea Man-
tinei, & ii, cum quib; transactum erat per causam legendi holera ac sarmenta paula-
tim egredientes abibant, & cum legendo ea, quorum gratia exierant, iam procul ab Ol-
pa erant progressi, tunc se ocyus protipiebant. Quos abire Ambraciū ubi sensere, & cæ-
teri qui sic frequentes eō se contulerant, & ipsi prodeunt, capessuntq; cursus, uolentes
assequi socios. Eos arbitrati Acarnanes initio omnes æqualiter sine pactione abire Pelo-
ponneses insequī cœpere, & fuere qui in quosdam è ducib; insequī uetantes ac di-
centes data fide illos abire iaculū emiserint, existimantes se proditos esse. Tunc omissis
Mantineis ac Peloponnesibus Ambraciis trucidabant, erat que ingens & contentio.

¶ error, quisnam Ambraciū, quis' ue Peloponensis esset, & ex eis ad ducentos cæsis, cæteri in Agraidem, quæ contermina erat, diffugiunt. Quos Salynthius Agræos rex utpote amicus excepit. Inter hæc Ambraciū qui ex urbe ad hos iter habebant ad Idomeū perueniunt. Sunt autē Idomene duo excelsi tumuli, quoꝝ cum qui maior est occupauerunt qui ē castris à Demosthene præmissi fuerant, cum hostem in ueniendo ac pā ueniendo latuissent. Minorem illi priores ascenderant atq; insidebant. Demosthenes à coena ac primo crepusculo statim cum cætero exercitu uia ingreditur, dimidium eius secum habens, altero dimidio per Amphilochicos montes eunte, ac sub exortū auroræ inuadit Ambracios adhuc iacentes, nec dum aliquid reg; gestar; gnaros, quinimo opī nantes potius istos ex suis esse. Nam astute Demosthenes primos omnium Messenios ire iusserat, ac Dorice alloqui ad faciendam primis excubatoribus fidem, præsertim nō cernentibus cum adhuc nox esset. Vbi igitur cum omnibus copiis impetus factus est, in fuga muertuntur, multi ibidem cæduntur, cæteri montes uersus fugæ se mandant. Verum occupatis iam itineribus, ad hæc Amphilochis, tum leuiter armatis, tum regionis peritis aduersus armis graues, & quod se uerterent ignaros, & in loca aut prærupta, aut ab insidiantibus iam infessa incidentes trucidabantur. Et cum omne fugæ tentarent genus, nonnulli ad mare non ita distans contendebant, ac conspectis quaē terram legebant Atticis nauibus, ad eas (ita rei conditio urgebat) annatabant, existimantes præsentī in metu satius esse ab iis qui in nauibus erat, si oporteat, interfici se, q; aut à barbaris aut ab inimicissimis Amphilochis. Hunc itaq; in modū Ambraciis p̄fligatis, è multis pauci in urbem euaserunt. Acarnanes spoliatis cadaueribus, trophyisq; erectis Argos redire. Et ad eos postero die caduceator uenit ab iis Ambraciis, q; ex Olpa ad Agræos fuderant, petiturus eorum corpora, qui post primam pugnā cæsi fuerant; dum nulla fide accepta cum Mātinæis & aliis qui fidem acceperant simul exissent. Cæter; intuens spolia Ambraciorum qui ex urbe prodierant, admirabat numerū, neg; enim rescierat cladem, sed ea sociorum suog; esse arbitrabat. Et eum quidā opinatus ab ijs uenire, q; apud Idomenen essent, quidnam admiraretur interrogat, & quot ex ipsis perissent. Circiter ducentos inquit ille. Atqui non ducentorum arma hæc sunt, exceptis qui interrogabat, sed plusq; mille interfectorum. Et ille rursus: Non ergo sunt eorum qui nobiscum in aie steterunt. Cui idem respondit: Sunt sane uestrorum, siquidem uos heri in Idomeū pugnastis. Atqui nos, inquit ille, heri cū nemine pugnauimus, sed nudius tertius cū abiремus. Et hic, nos uero, ait, cum istis heri certauimus ex urbe Ambraciorū auxilio uenientibus. Quo audito caduceator intelligens auxiliorum urbanorum stragem, edito gemitu re infecta continuo abiit attonitus præsentium malorum magnitudine, nec ulterius cæsos repetiit. Hæc enim clades hocbello maxima extitit, utiq; una in ciuitate, & intra tam paucos dies. Nec numerum cæforum scripsi ut incredibilem, quoniam maior esse fertur quam pro magnitudine ciuitatis. Hoc scio Acarnanes atq; Amphilochos, si Athenienses ac Demosthenē audire uoluissent, ipso clamore Ambraciā fuisse expugnaturos. Nunc pertimuerunt ne tenentes illā Athenienses grauiores ipsis accoīlæ forent. Post hæc tertia spoliorum parte Atheniensibus in forte data, reliquum inter ciuitates diuiserunt. Et quaē Atheniensibus cesserunt, pleraq; fuere intercepta. Nā quaē in templis affixæ uisuntur trecentæ solidæ armaturæ, ex peculiariter Demostheni dætae, & ab eo nauibus apportatae sunt. Cui ob has res gestas tutior in patriā, post calamitatem in Aetolia acceptam, redditus fuit. Vbi uiginti Atheniensis naues Naupactum rediere, & Atheniēses ac Demosthenes abidere, Acarnanes & Amphilochi publica fide in terposita ueniam dedere Ambracijs, atq; Peloponensisibus qui ad Salynthiū & Agræos confugerant, ex Oeniadis abeundi. Aditoq; Salynthio cum Ambraciis in posterū ad centū annos fide data societate coierunt, his legibus, ut neq; cū Acarnanibus Ambraciū Peloponensisibus arma inferrent, nec cum Ambraciis Acarnanes Atheniensibus, sed mutuo sibi auxilio forent, redderentq; Ambraciū Acarnanibus q;cgd aut oppidoꝝ aut finium de Amphilochis tenerēt, nec opem Anactoriis fertēt Acarnanū hostibus. His

Cæforum Ambraciorum incredibilis numerus.

Ambraciorū exuiae.

Acarnanum Ambraciorū & foedera.

conuentis bellū soluerunt. Post hæc Corinthii p̄sidium ex suis ad trecētos armatos
in Ambraciā miserunt, cū duce Xenoclido Euthyclis filio, q̄ x̄gre itinere per ep̄itū fa- *Xenoclides.*
cto puenerunt; Ita se habent r̄es ad Ambraciā gestæ. Eadē hyeme q̄ apud Siciliā erat
Athenienses, cū egressi è nauibus in Imeræa essent, Siciliensibus unā superne inuadēti- *Imeræa.*
bus extrema Imeræa: cūq; ad Aeoli insulas nauigassent, in Reginū se receperunt. Vbi
Pythodorus Isolochi filium Atheniensū ducem offendunt, successorem Lachetis in na- *Pythodorus.*
uim præfectura. Nam Sicilienses socii aditis Atheniensibus persuaserant, ut se maiore
classe adiuuarent. Quippe Syracusani cū terra forent illis superiores, & mari paucis na-
uibus impedirent, talē classem instruxerant, ut post hac cōtemni nō possent. Itaq; sexa-
ginta naues expleuerunt Athenienses, tanq; sociis mittendas, & tñ tum existimabant cī-
tius ibi bellum finitum iri, tū uolebant fieri nauis experimentū. Igis unum è ducibus
Pythodorus cum paucis nauibus miserunt, missurī cū pluribus Sophoclem Sostratidæ *Sophocles.*
filium, & Eurymedontem Thuclei. Pythodorus, accepta iam Lachetis p̄fectura profes- *Eurymedon.*
Etus est sub extremū hyemis ad p̄sidium Locro, qd ceperat Laches, & uictus à Locris
in pugna discessit. Per idem uer proluviū ignis ex Aetna monte oīm Siciliæ maximo
emanauit, quemadmodum aliās, & aliquantulū soli Cataniensis corrupit sub Aetna in *Catanienses.*
coletium. Ferū autem pluuium hoc quinquagesimo à superiore emanasse anno, & ad *Aetna prolu-*
summum ter exitisse, ex quo Sicilia à Græcis incolit. Hæc per eā hyemem gesta sunt, *uium ignis.*
& sextus exiit annus huius belli, quod Thucydides conscripsit.

THUCYDIDI HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER QVARTVS.

Neunte æstate, quum frumenta iam extant in spicis, profectæ *7. ann. initii.*
decem Syracusanorum naues, totidemq; Locrensis, Messanam *Messana*
in Sicilia ceperunt ab ipsis oppidanis acciti. Defecit autem ab *capitur.*
Atheniēsibus ea ciuitas præcipue, opera cum Syracusanorum,
qui cernentes id oppidum inuadēdæ Siciliæ opportunum, me-
tuebāt ne se maioribus copiis aggrederen̄ illinc profecti Athe-
nienses, tum Locrensum, qui Reginos sibi inuisos uolebant
utrinq; oppugnari. Itaq; in eorum agrum cum omni exercitu
inuadunt simul ne Mamertinis illi ferrent auxilia, simul indu-
cti ab Reginis, qui apud ipsos erant exulibus. Nam Reginum permulto tempore se-
ditionibus agitabatur, nec in præsentí poterant Locrenses arcere, quo etiam magis illi
ingruebant, qui postea, quam agrum populati sunt rediere cum peditatu. Nam naues
ad Messanam in prædio erant, eodemq; aliæ quæ instruebant uenturæ, atq; illic bel-
lum gesturæ. Per idem uer nondum adultis frumentis, Peloponneses ac socij Atticā
ingressi sunt, duce Agide Archidami filio Lacedæmoniorum rege, statiuaq; habentes
eam populabantur. Athenienses uero, ut instruxerunt quadraginta naues in Siciliam
miserunt, cum iis qui erant reliqui, ducibus Eurymedonte ac Sophocle. Nam Pytho-
dorus ex iis ducibus tertius iam eodem abierat. Mandaruntq; ut Corcyraeorum quoq;
qui intra urbem erant, curam in transitu haberent, exercentibus in eos latrocinia exulib-
us, q̄ in montibus agebant. Et sexaginta Peloponnesiū nauibus, quæ ad ulciscendos
illuc eos aduenerant, existimantes rē facile confectū iri, ciuitate admodū famie laboran-
te. Mandarūt itē Demostheni, q̄ priuatā à reditu ex Acarnania uitā degebait, hoc ipsum
flagitati ut his nauibus circa Peloponnesum si uellet uteretur. Hi cī orā Laconicā p̄ter-
ueherent, accepissentq; ad Corcyram iam esse Peloponnesiū naues, Eurymedon qdem
ac Sophocles in Corcyram tendere p̄perabant. Demosthenes aut, ut prius in Pylon, & *Pylōs.*
cū loco potiti essent, & quæ oportet egissent ī Corcyra tēderēt iubere, illis cōtradicē-
tibus, opportune tñ exorta tēpestas cū classē detulisset Pylon, postulare ut cōfestim mu-

to locum munitent. Ea enim re simul se nauigasse, ad hoc ostendere affatim materiæ ac lapidis adesse, & situ locum munitum desertū, ac magno circā tractu desertū. Abest namq; Pylos à Sparte stadia circiter quadraginta, sita olim in agro Messenio, quē Laces dæmoniū uocant Coryphasion. Illi dicere multa esse in Peloponneso promontoria deserta, si libeat in iis occupandis exhairent ciuitatem. Cæterum huic nonnihil à quoliabet alio differre videbatur hic locus, q; adiaceret ei portus, q; Messenii quondam incolæ illinc prodeentes plurimū infesti Lacedæmoniū, ppter linguæ cōmercium futuri essent, fidelesq; loci custodes. Vbi neq; ducibus, neq; militibus persuadet, etiam postea cum præfectis re communicata quieuit, nondum apto ad nauigandū mari, donec ipsis militibus otium agentibus cupidō incessit concludendi munitiōibus locum. Itaq; rem aggressi moliuntur, & cum lapidariis caretent ferramentis, collectos passim lapides ferabant; & ubi quisq; quadrabat coagmentabant, lutum sicubi opus illo esset uasorū penuria humeris comportantes, ut id commodissime illic maneret, incurui, ne' ue defueret manib; post tergum consertis, omniq; ratiōe annitentes, opportunissimis qbusq; oppugnationi partibus communis anteuenire succursum Lacedæmoniorum. Nam plerungq; loci suopte situ munitum muro non indiget. Lacedæmonii cum hoc accepissent (agebant autem tunc forte festum quoddā solenne) contempserunt, tanq; dum exissent, aut hoste non expectaturo, aut se oppidum paruo negotio recepturis. Nonnihil etiam eos exercitus qui ad Athenas erat remoratus est. Athenienses communio intra sex dies loco terram uersus, ubi maxime oportebat, ad tutelam eius Demosthenem cū quinq; nauib; relinquunt, cum cæteris in Corcyram ac Siciliam ire pergunter. At Peloponnienses, qui in Attica erant, ut Pylum captam acceperunt, propere domum redier. Quippe cum Lacedæmonii Agisq; rex domesticum sibi existimarent ad Pylon bellum; & quia præmature fuerant egressi adhuc uitidi frumento permulti commeatu deficerent, adhac cæli tempestas maior quam pro anni tempore uexauerat exercitum, ad eo ut quod sæpe alias contigerit eos oxyus discedere, & in hac expeditione quam brevissime immorari. Nam quindecim dies in Attica manserunt. Per idem tempus Simonides Atheniēsium dux, coacta paucorum Atheniensium, qui in præsidiis erant, & magna illinc sociorum manu, Eiona, quæ est in Thracia, Mendæorum coloniam, sed tunc hostem per proditionem cepit; illicoq; Chalcidensibus ac Bottiæis suppetias fermentibus expulsus est, ac multos milites amisit. Regressis ex Attica Peloponensisibus, Spartiatæ quidem ipsi & finitimarum proximus quisq; properanter ad ferenda auxilia Pylon iete. Cæterorum uero Lacedæmoniorum tardior præfatio extitit modo res uerorum ex alia expeditione. Edixerunt autem per Peloponnesum ut primo quoque tpe Pylo subueniretur, & ad suas sexaginta naues quæ apud Corcyram erant, miserunt. Quæ træsportatae per Leucadium Isthmū cum Atticam classem quæ ad Zacynthū erat, latuissent, Pylū peruenersit, cū iā p̄sto esset pedestre exercitus. Demosthenes adhuc eō cursum tenentibus Peloponensis nauibus, occupat duas ex suis summittere ad nuntiā dū Eurymedōti, aliisq; q; apud Zacynthū cū classe erant Atheniēsibus ut p̄sto essent, tanq; loco in discrīmen adducto. Et illi quidem prout Demosthenes mandarat festinater affuerunt. Lacedæmonii uero uelut oppugnaturi à terra & à mari locum se instruebant, sperantes facile expugnaturos se opus qd & à properantibus esset extructū, & à paucis tenereſ. Cæteri cū Atticarum nauitū ē Zacyntho auxilia expectarent, in animo habebant, nisi prius expugnassent, obstruere fauces portus, ne illi subire fas esset Atheniensibus nauibus. Insula enim nomine Sphaerteria portuī prætēta atq; uicina efficit & portum tutum, & introitus angustos, ut hinc quā uergit ad Atheniensium munitiones & Pylum bina nauigia, illinc quā uergit ad reliquā cōtinente, octona nouenā uer træsent, sylvestris tota, ppter solitudinē inuia, quindecim ferme stadiorum magnitudo. Introitum igitur intercludere statuerunt nauibus confertim foras spectantibus. Quin etiā in ipsam insulā timētes ne sibi ex ea bellū fieret, armatos transportarunt aliis in cōtinente collocatis. Ita nāq; Atheniensibus & insulam fore hostile & cōtinente, ut que-

Sparte.

Coryphasion.

Sedulitas militum Atheni. mira.

Agis Lacedæmoniorum rex.

Simonides dux Eione.

Pylus oppugnatatur.

Sphaerteria in insula.

egressum illis non præberet. Nam cætera circa Pylon extra hos introitus pelagus spe-
ctantia importuosa sunt, nec talia unde illi proficiscerentur ad suos adiuuandos; se ue-
to, circa pugnam naualem citraq; periculum, ut credibile erat, locū expugnaturos, in q
commeatus non esset nisi ad breue tps sumptus. Vbi hæc eis prospecta sunt, & milites
in insulam transportati ex oibus fortiti cohortibus, aliiq; subinde atq; alii per uices tra-
iecti, postremi qui illi relicti trecenti ac uiginti fuerunt præter eos seruitia, duce Epitadas
tada Molobri filio. Demosthenes cernens Lacedæmonios peditatu pariter & classe ag-
gressuros, & ipse se instruit, ac trïremes quæ sibi reliquæ erant subducit ad munitiōes, Demothenis
clatrisq; præfigit, eaq; nautas scutis inualidis armat, & salignis plerisq;. Neq; em poter-
tant in culto in loco suppeditare arma. Quin hæc ipsa ceperant è trïremi Messeniorum
actuari oq; nauigio, cum forte illuc appulissent Messenii numero fere quadraginta, qui
bus unà cum aliis Demosthenes usus est. Is igit̄ cum multos & inermium & armatos
super tuta ipso situ, sed præcipue super extracta, qua parte in continentē uergunt, dis-
posuisset, præcipit ut peditatum si aggrediatur, arceant. Ipse delectis sibi ex omnibus
sexaginta armatis, & aliquot sagittariis muros egreditur mare uersus, qua maxime par-
te illos descendere conaturos in loca aspera petrosaq; ad mare uersa, & quā murus ipso
rum fragilissimus erat eum reuellere ausuros suspicabatur. Murum enim fragilem fece-
rat q; putabat nūquam fore, ut nauibus superior esset hostis; & si superior esset ad egre-
diendum in terram oppidum captum iri. Itaq; ad maritimam partem profectus, illi ar-
matos disposuit ad arcendum quoad posset hostem, eosq; his uerbis est adhortatus;

Oratio Demosthenis ad milites.

Viri qui mecum hoc subistis periculum, nemo uestrum malit in hac necessitate ui-
deri intelligens, reputando omnes quæ nos circumstant difficultates potius, quā
secure & bona cum spe audacter hostes inuadere, ex eis incolumis euasurus. Quæcun-
que enim ut hæc ipsa in necessitatem deuenerunt, ea minimam rationem, celerrimum
periculum desiderant. Quanquam ego pluta nobiscum facere video, si & manere nec
ea quæ potiora nobis assunt prodere uolumus multitudine illorum deterriti. Etenim
partem loci, quam tenemus, inaccessibilem arbitror, adiutricemq; fieri nobis perstanti-
bus: recedētibus uero, & si difficilem accessu tamē facilem fore nullo prohibente. Ho-
stem quoque ex hoc acriorem habebimus, quod ei si à nobis urgeatur, non facilis rur-
sus sit sui receptio. Nam & dum in nauibus est, facillime illi resistitur: & dum egredi-
tur iam æquo in loco ipsius multitudo quamlibet magna (in exiguo enim dimicatur)
non ualde timenda est ob littoris in quod descenditur iniuritatem. Neq; exercitus ille
in terram est utiq; futurus maior ex loci æqualitate, sed è nauibus pugnat in mari, ubi
necessæ est periculosa multa contingere. Adeo suas illis difficultates existimo instar es-
se qualis nostra est hominum paucitas. Super hæc uos obsecro, cum sitis Athenienses
& experientia in alios è nauibus desiliendi gnari, si quis perstet, nec terrore illis or-
etuim, & cum impetu incurrentium nauium summoueat, hunc nunq; ui summoueri,
ut maneatis, ad ipsas littoris salebras arcendo hostē, uosq; ipsos pariter ac locum conser-
uetis. His tm exhortato Demosthene, Athenienses alacriores effecti descēdentes ad
mare se disposuerit: Lacedæmonii uero progressi castris peditatu munitiōes, nauibus
quæ tres & quadraginta erant, Thrasymelida Cratesiclis Spartiata nauarcho, partē qua Thrasymeri.
Demosthenes opperiebatur inuadunt: Atheniæses & ipsi utring; à terra & à mari resi-
stebant. Illi delectis aliquot nauibus, qm pluribus adiri nō poterat, per uices aliis quie-
scentibus ad nauigabant, omni audacia atq; exhortatione utētes, si quo pacto reiectis ho-
stibus loco potirent. Inter quos maxime extabat Brasidas unus è trierarchis: qui cum Lacedæmonia
cerneret locum accessu difficilem, sed sicubi accedi posse uideba, trierarchos gubernan-
toresq; formidantes ac nauibus cauentes ne colliderent, uociferabatur dicens, improbus
esse cū lignis parcū spectare illi hostem ubi muros extruxisset, iubebat ut illis littori-
nauibus ui in terrā descēderet, ne'ue pigeret socios imp̄sentiaq; naues suas pro acceptis
magis beneficiis Lacedæmoniis imp̄edere, sed illis impactis quacuncq; ratiōe in littus

*Brasidae causis**Athenienses
Lacedæmoni-
os persequun-
tur.**Lacedæ.
ab Atheni.
inducias pe-
tunt.**Afina.*

egressos, & uiris & loco potiri. Talibus uerbis Brasidas alios instigans, gubernatorem suum ad applicandum nauem adegit, pergensq; ad pontem conatus descendere, ab Atheniensibus percutit: & cum multis uulneribus sauciatus esset, linquente animo in remigium collabitur; Clypeusq; eius defluxit in mare & ad terram appulsus est; quo repto Athenienses postea ad trophæū sunt usi, quod de hac aggressione statuetunt. Alijs item Lacedæmoniis aderat quidem animus ad egrediendū, sed facultas deerat tum locorum asperitate, tū Athenienſiū nihil cedentis perseuerantia. Atq; eò fortuna peruenit, ut Athenienses ē terra & ea Laconica Lacedæmonios applicare prohiberent, illi aduersus hos in terrā suā tunc hostilē descendere conarent. Nā fere eo tpe de utrisq; talis opinio erat, ut hi mediterranei pedestribus copiis longe p̄stantissimi essent, illi inter maritimos plurimū te nauali præcellerent. Atq; hoc die ac parte in sequentis aliquoties aggressi destiterunt. Tertio die aliquot naues ad materiā machinaz; in Afinaī dimiserūt, sperantes se murum qui portū spectabat, altum quidē sed egressioni præcipue opportunum machinis expugnaturos. Hoc interim tpe naues Atheniēsium sexaginta ex Zacyntho affuerunt. Nam accesserunt eis auxilio aliquot p̄sidariæ ex Naupacto, & quatuor Chiæ. Hæ ubi uident & continentem & insulam armatis refertam, & naues quæ in portu erant nō prodire, ambigebant quoniam intenderent. Cæterum tunc quod cōtenderunt in primam insulam, & desertam nec ita distantem, ibiç stationē habuerunt. Postero die uelut ad nauale prælium instructi procedunt, si uoluntas hostium ferret in apertum mare obuiā ire; si minus in portum ipsi ingressuri. Illi neq; obuiā iere, neq; quēadmodū constituerat, aditū obstruxere, sed quieti in terra naues explebant, & se p̄parabāt tanq; in portu, q nō paruuſt, si q̄s ingredereſ pugnaturi. Quo cognito Athenienses ab utroq; ingressu in illos tendūt, inuestigq; in eas, quæ plures & iam exteriores infestis proris erant naues in fugā uertunt: ac persecuti ut in breui spatio multis laceras, quinq; capiunt, & eaq; unā cum ipsis uiris, cæteras quæ in terrā refugerant inuadūt; quæ quæ adhuc plenæ erant, priusq; subducerentur feriunt quasdā, unde uiri fugā fecerant, alligantes uacuas, trahūt. Quæ cōspicientes Lacedæmonii & eam iacturā ægeterentes, quod qui apud insulam essent intercipiendi forent, ad auxilium ueniunt: utq; erant armati mare ingressi, apprehensas ē contrario naues retrahunt, existimantes per se quisq; id opus impediti cuicunq; ipse non adesset, eratq; ingens tumultus, commutata amborum ad naues forma dimicandi. Quippe Lacedæmonii præ studio atq; formidine nihil aliud quām (ut sic dicam) à terra nauale prælium: Athenienses uero uincentes ac præsenti fortuna quām plurimum procedere uolentes, de nauibus pedestre prælium gerebant: multoq; labore, ac multis inuicem uulneribus acceptis diempti sunt, & à Lacedæmoniis uacuae naues prater eas quæ principio captæ fuerant, seruatæ. Regressis in sua utrisq; castra, Atheniēses erecto trophæo, restitutis mortuis, potiti naufragiis, protinus insulam circunueniunt nauibus, custodiuntq; tanquam uiris qui in ea essent captiui. Peloponnenses autem qui iam ex omni mediterranea regione auxilio uenerant, ē diuerso circa Pylum stationem habebāt. Postquam Spartæ quæ ad Pylum gesta sunt renuntiata, placuit eis uelut super ingenti clade magistratus ad castra se conferre, consultaturos re inspecta q̄primum quidnam agendum uideretur. Illi ubi animaduerterunt nulla ratione posse suis succurri, nec periclitandum putarent, ut illi uel fame aliiquid paterentur, uel à multitudine opprimerentur, caperentur ue, uisum est cum Atheniēs ducibus agendum, ut cum induciae belli ad Pylum si uellent factæ essent, legatio Athenas de conuentiōibus mitteretur: quo sua primo quoq; tempore conarentur recuperare. Accepta per duces Atheniēsium conditione, ita conuenit. Lacedæmonij quidē naues quibus pugnassent, & quæcunq; in Laconica ora longæ essent, contractas ad Pylum traderent Atheniēsibus, nec arma inferrent munitionibus neq; à terra neq; à mari, Atheniēses finerent illos ē cōtinente comportare suis in insulam certū moliti frumenti modi, binas chœnicas Atticas, & totidem cotylas uini, & carnē uiritim, dimidium seruis; idq; Atheniēsibus inspectantibus, n̄ ue ullum illuc nauigiu furtim iret,

& nihilominus insulam custodirent, ne quā illi abiret, ne ue arma Lacedæmoniorum castris inferrentur uel terra uel mari. Quicquid autem horum uel quantumlibet alterutri transgredierentur ibi induciæ pro salute essent, eæ autem durarent dum Athenis Lacedæmoniorum legati redissent, quos Athenienses portarent trireme atque reportarent, sub eorum redditum induciarū tempus exiret; utq; has naues cuiusmodi accepissent Athenienses eiusmodi restituerent. Ad h̄sic modū induciæ pactæ sunt, nauesq; traditæ circiter sexaginta ac legati missi: qui cū Athenas peruenissent talibus disseruerint:

Oratio Lacedæmoniorum apud Athenienses.

Lacædæmoni
orum in dicen
do obseruata

Lacedæmonij nos miserunt hoc Athenienses ad transfigendum de h̄s qui in insula sunt uiris, suadentes quicquid uobis emolumenntum, idem nobis, ut in hoc calamo tolo casu, dignitatē præcipue allaturū. Neq; uero longiorem præter consuetudinē habemus orationem, sed nostri instituti est ut pauca suppetunt, non uti multis, rursus uti pluribus q̄ties postulat tēpus nos docere uerbis, quid in primis operæ pretiū sit facere. Quæ uos nolite hostili animo accipere, neq; tanquam impiti doceamini, apd̄ quos mētionem de bene consulendo facimus, q̄ peritos existimamus. Etenim licet uobis præsentem prosperitatē recte collocare, pro h̄s quos in uestra potestate habetis, accipiendo honorem & gloriam, nec admittēdo id quod quidam faciunt, adepti aliquid inexperti boni, qui semper propter præsentē ex inopinato prosperitatē sperantes, maiora concupi scunt. At h̄ quib⁹ crebræ alternantis fortunæ uicissitudines cōtigerunt, iusti sunt, ac minime creduli p̄speritatibus, id quod præcipue & uestræ ciuitati ob experimentū, & nostræ merito cōueniat. Quod licet intelligatis respiciētes ad nostros casus, qui cū simus summæ apud Græcos dignitatis, tamen uos adiuuimis ad ea postulanda, quæ dare antehac ipsi, ut credimus, potentiores eramus, non delapsi in hoc infortunium, aut inopia militū, aut copia insolenter habita, sed more regi humanaꝝ opinione decepti, ubi oīm æqua conditio est. Quo minus oportet uos præsentī ciuitatis uestræ robore, & accessione aliarū regi fretos, opinari fortunam uobiscū perpetuo futuram, cū sit prouidorum hominum felicitatem suam pro certo habere, in incerto positam esse, ut ferendis accidentiis sint instructiores; neq; existimare, quatenus uoluerit quis aggredi bellum, eatenus ei facultatem adesse, sed quatenus fortuita sua ducet. Huiusmodi homines quia animos non tollunt sua prosperitate confisi, minimum labant, in summa felicitate maxime trepidi. Quod si erga nos hoc tempore facietis Athenienses, bene uobiscum agit; si nos respuatis, & postea quid aduersi patiamini, qualia multa contingunt, non est ut puteris uos ea, quæ nūc successerunt, retētuos, cū possitis nullo cū piculo famam & potentia & prudētiæ relinqueret ad posteritatē. Lacedæmonij uos ad foedera, ad finiendū bellū prouocant, offerentes pacē, societatem, & aliam in posterū quancunq; amicitiam familiariitatēq; pro his reposcentes eos, q̄ in insula sunt uiros, satiusq; utrisq; fore existimat̄, tū non adire discrimen, an illi fugiant oblata aliqua salutis occasione, an si expugnati potius capiant, tū uehementes inimicitias ita demū usquequaq; dissolui, non si dimicando parī altera in bello iā multo superior alteram ad iusurandū adigat; neq; ex æquo paciscat, sed si dū tempus adest idē faciendi, tum uictrix occasionis pulchrius atq; modestius alterius expectatiōe reconciliet. Nam ille iam obnoxius non ad obsistendū tanquam coactus, sed ob uerecundiam ad referēdam gratiam propensior stabit cōuentis. Quod citius facisit homines erga maiores, q̄ erga mediocres aduersarios; cū sit natura comparatum, ut s̄epe sponte cedentibus, libenter indulgeamus, insolentibus etiam contra animi propositum, cum periculo aduersemur. Nobiscū uero utrisq; si unquam aliās nūc profecto præclare agit si in gratiam redeamus, priusquam aliquid indignū nos interea pati contingat, ex quo necesse sit nos æternum erga uos gerere odium publice priuatimq; & uos eaꝝ regi immittatis arbitrium, quas nūc flagitamus. Sed qm̄ adhiuc anceps euentus est, reconciliemur, uos cū gloria nostrāq; benevolētia, nos cū mediocri tolerabiliq; iactura deuitato dedecore. Et quia ipsi pro bello pacē elegimus, nimirū cæteris Græcis finē maloꝝ præstabimus, quorū culpam potius in uos illi refundent, nisi

hoc concesseritis. Nam hactenus bellum gerunt, nesciētes utri autores belli extiterint, facta uero reconciliatione, cuius nunc penes uos maior potestas est, gratias uobis habebunt, dū sciatē facultatē uobis adesse, ut Lacedæmonios firmos uobis amicos efficiatis, à quibus ad hoc prouocamini, si de ipsis bene potius, q̄ male meriti fueritis. In quo quot bona inēē credibile sit, cōsiderate. Nā hæc nobis uobisq̄ tractantib⁹, cætera Græcia, ut scitis, inferior dignitate cōprobabit. Hæc demum Lacedæmonii dixerūt, rati Athenienses cupidos quidē foederū pristinoꝝ, sed p̄ ipsos prohiberi, oblatam uero pacem libēter accepturos ac reddituros quos haberēt. At illi quia hos habebant arbitrantes q̄ries uellēt secū ad faciendū feedus paratos esse Lacedæmonios, maiora affectabant, præsertim urgente Cleone Cleæneti filio, uiro populari ea tempestate, & in dicendo multitudini acceptissimo. Is persuasit respondendū oportere prius eos qui in insula esent, & armis & se ipsis traditis Athenas portari, secundo loco ubi reddidissent Lacedæmonii Nisæam, & Pegas, & Troezena, & Achiam, quæ bello non cepissent, sed Athenienses ex superiori pactione cladibus affecti concessissent, tū uero aliquanto decentius pacientes recipere suos, ac foedera iniire tam diuturna quantum utrisq̄ placueret. Ad hoc respōsum Lacedæmonii nihil cōtradixerunt, iusserūt tamen eligi sibi deceptores apud quos quiete singula exponendo audiendoq̄ conueniret in ijs, quæ alteri alteris persuasissent. Tunc Cleon uehementer instare, dicendo agnoscere eos etiam ante nihil suisse in quo ius haberent, & nūc esse manifestos qui nihil dicere apud multitudinē uellent, sed apud conciliū paucorū, si quid sanī cogitarent, iubere ut apud uniuersos loquerent. Illi cernentes neq̄ sibi fas esse ad populu log: & si quid calamitate adduci cōcedendū illis putarent, apud socios inuidiosum fore, re orata et non exorata, neq̄ Athenienses moderate se gesturos in ijs ad quæ prouocarent, infecto negotio Athenis discesserunt. Quibus profectis induciæ confestim ad Pylum factæ solutæ sunt, & repetenteribus naues ex conuento, Athenienses reddere recusarunt, dantes criminī q̄ contra conuentū munitionibus incurrisse, aliaq̄ quæ non exigua uidebant, hac ratione nitentes, q̄ in cōuentis dicebāt: ea soluta fore si quid esset quantūlibet transgressum. Cōtradictibus illis & hoc improbe agi clamantibus, discessum est: itumq̄ ad bellū parandum, et omni ope ad Pylum ab utrisq̄ decertatū est, binis nauibus è regiōe semper interdui in sulam obeuntibus, noctu omnibus deinceps in statione manētibus, præter eas quæ ad pelagus quoties uentus esset excubabant, ad quas accesserunt ex Athenis ob eandē causam uiginti, ita ut uniuersæ numero essent septuaginta. At Peloponnēses à terra castra habentes subinde muros adoriebantur, obseruabantq̄ si qua occasio offerret suos liberādi. Interea apud Siciliam Syracusani ac socij sumpta cætera classe quam cōstruxerant, bellum ex urbe Messana aduersus præsidiarias intra urbē naues gerebant, solicitati maxime à Locrensisbus ob inimicitias Reginorū: iam et ipsis in horū agris cum omni manus egressis, uolebantq̄ naualē expiri pugnam, q̄ uidelicet cernerēt paucas adesse Atheniensem naues, sed plures affuturas cū insulam illi oppugnari audissent. Sperabant em si classe uicissent, terra mariq̄ aggressos se Regino potituros, acres suas iam potentiores futuras. Et cū in propinquo sint Regini Italiae promontorium, & Messana in Sicilia, non permisuros, ut ingrediantur Athenienses, fretūq̄ obtineant. Est autē fretū inter Reginū atq̄ Messanam mare, quā breuissimo interuallo Sicilia distat à continente, & hoc appellat Charybdis, quā serf Vlysses pertrāsse, haud ab re sic existimatū, q̄ cadat rabide per angustias pelagi Tyrrheni ac Siculi. In hoc igit̄ medio Syracusanoꝝ sociorumq̄ paulo plus quam triginta naues coactæ sunt sub serfī diei pugnare, cū Atheniēs duodeuiginti & Reginorū octo nauibus, circa nauigium quod illac cursum tenebat cōcurrentes, ac uicti ab Atheniēsbus celeriter in sua castra, quā quæcumq̄ sortulit contéderūt, una ad Messanam & ad Reginū nauī amissa, cū nox prælio intercessisset. Postea Locrēses è Reginorū agro discesserūt, et Syracusanoꝝ sociorūq̄ in unū coactæ naues orā Peloridē, quæ est agri Mamertini subierūt, eisq̄ affuit peditatus. Quas in tuiti uacuas Atheniēses atq̄ Regini aggressi, injecta ferrea manu unam ex suis pdide

Cleon.
Nisæa.
Pege.
Troezena.
Atheniēsbus
postulata.

Rhegium.
Fretū Siculū.
Charybdis.
Vlysses.

Peloris.
Manus ferrea

rit, uiris natando elapsis. Mox easdem ingressis Syracusanis et fune trahentibus Messanā uersus, tursus Atheniēses occurrit, & illis dato signo prius inuidentibus alterā nauim amiserunt. Hunc in modū Syracusani & in faciēda nauigatiōe, & in nauali certamine non in inferiores, in portū se Messanæ receperunt, Athenienses uero in Camerinā, quam Camerina. prodi Syracusanis acceperant, p Archiam & qui eū sequeban̄. Mamertinoꝝ interea omnis populus à terra pariter & nauibus aduersus Naxū Chalcidicam, quæ in finibus sita est, pficisciſ, ac primo die intra muros repulsis Naxijs agrū populabat, postero cū classe per nauigans ad amnē Acesinē, agrū uastat, peditatu oppidiū oppugnante. Atq; interim Siculi montani ad ferendam Naxiis opē, frequentes in * Messenios descendit. Quos ut conspexere Naxijs, addito animo seipsoſ mutuo adhortant, tanquam sibi uehement auxilio Leontini, cū alijs Græcis socijs; & subito ex urbe erū pentes in Messenios irā ruunt, & in fugam uertut, ac supra mille occidit, cæteris ægre domū elapsis. Nam Barbari inuīs aggressi permultos trucidauerunt, & naues quæ Messanam tenuerant, mox in suam quæc urbem remearunt. Statimq; Leontini ac socij cū Atheniensibus Messanam ut conquassatam oppugnatū contendunt. Athenienses quidem à portu cū classe, peditatus uero à terra. At illi & ex Locrensibus aliquot cū Demotele post cladem acceptam ad præsidū relictis, repentina eruptione inuidentes exerciti Leontinorum, pleuruntq; in fugam uertunt ac multos occidunt. Quo inspeccio Atheniēses egressi nauibus auxiliū ferūt, rursusq; * Mamertinos persecuti sunt ad urbē usq; perturbatis instantes, ac posito trophæo Rhegiū reuerterunt. Post haec Græci, qui in Sicilia sunt, inter se siatur Messenios ne Atheniēsibus alij alios bello infestabant. At ad Pylū Lacedæmonijs in cōtineti ubiq; te statua habentibus, sui adhuc obſideban̄ in insula ab Atheniēsibus, eratq; illis admōdum laboriosa custodia, tū cibi & aqua inopia. Nullus em erat nisi unus in uertice Pyli fons, & is nō magnus. Sed effosso pleriq; ad mare fabulo, quale credibile est, aquā potabant, tū loci angustia, in quo positā erant castra, & nauibus stationē non habentibus. Quæc aliae per uices è terra frumentū conuehebant, aliae exterius excubabant, tū summo animi angore, quē longior expectatione more afferebat, opinantibus eos qui in insula deserta essent, salsaq; aqua uterent paucis diebus expugnādos. Cuius rei causa erat Lacedæmoniū qui edixerunt ut quisquis uellet illuc frumentū molitū, uīnsi, caseum, & si quid aliud esculentū esset obſessis utile comportaret, ingenti id pretio taxantes, seruis quoq; libertatē spondentes idē facientibus. Ita cū alij, tum uero serui adito periculo cōportabant, transmittentes à Peloponneso quæcunq; poterant, & noctu quoq; tendentes ad eam insulæ partem, quæ pelagus spectat, obſeruato maxime uento illuc ferente. Quia cum flatus à pōto erat, facilius latebant custodiam triremis, quibus tunc tutum non esset circum insulam habere stationem, & illi nauigia sua littori impingerent secuti, tum taxato pro illis pretio, tū armatis socijs qui in insula erant, ad descensus in insulam nauis custodientibus. Quicunq; tamē tranquillo periculū fecerunt, intercepti sunt. Cōmeabant etiam illuc per portū natantes urinatores funiculō trahētes in utribus paupieris mellitum semē & lini pīſitum. Quibus cū à principio latuissent, custodes appositi sunt, omnīq; ratione pro se utriq; cōminiscebantur, illi ut cibaria transmitteret, hinc celarentur. Athenienses qui in urbe erant ubi rescierunt cum exercitu suo misere agi, & frumentū in insulam transportari, inopes cōſilijs erant, uerebanturq; ne custodiæ fuorum hyems intercederet, cernentes necq; necessaria illis circa Peloponnesum posse sumi utiq; in loco inculto, neque per æstatem sufficientia transmitti, necq; stationem suis fore locis importuos, & illos qui forent in insula si custodia intermitteretur futuros incolumes, aut eisdem nauibus quo frumentū ipsi attulissent obſeruata tempestate abi turos, & quod ante omnia timebant, existimantes aliquantulū iam meliore conditione Lacedæmoniōs caduceatorē nō missuros ad ipsos de pacificatiōe. Adeo peccitebat eos ſœdera non admisſe. Quæ ne fierent ſe impedimento fuiffe Cleon intelligēs illos ſu spicari, negabat uerum dicere qui ea nuntiarent: cumq; ī qui inde aduenerant hortarē ī: tur, ut ſi ipſis fidē nō haberent, aliquos ſpecularum mitterent, ipſe pro ſpeculatorē ab Cleonis cōſili.

Theogenes. Atheniēsibus cū Theogene est delectus. Sed animaduertentes fore necessario, ut aur ea dē diceret, quæ illi quibus detraxerat, aut cōtraria dīcendo mendax agnoscere, suader Atheniēsibus quos cernebat animatos ad plusculū copiā, quām constituerant mitten dū, nō expedire mitti speculatorēs, neq; tēpus omittendo expectare: sed si uera uideretur quæ renūtiabant, illuc classem ire. Significabat ait Niciam Nicerati filiū, cui erat inimicus, tunc ducē, exprobrans facile esse apparata classe proficiscētes, si uiri essent imperatores, capere eos, qui in insula forēt: idq; factus se, si esset imperator. At Nicias uidens tū Athenienses nō nihil succensentes Cleoni, q; ne nūc quidē, si facile sibi uidere, nauigaret, tū illū ipsi exprobrente, iussit eū, ut sumptis copiis si quas uellēt officio ipsi us fungere. Hic uero à principio ratus uerbo duntaxat eū sua iura cedere, ubi cupiente agnouit, tergiuersabat inquiēs nō se, sed illū esse imperatorē, uidelicet uerebat iam, cū non existimat sibi illū cedere ausus. Rursus Nicias idem iubens pūtura aduersus Py-
lum suscepit, abiit, Athenienses testatus: illi quo magis Cleon subterfugiebat nauigati-
onem ac tergiuersabat, eo magis qualia uulg⁹ facere gaudet, iubere Niciæ ut traderet
magistratū, & conuictiari Cleoni ut iret. Ille ubi nihil habuit quo à dictis suis se exime-
ret, munus suscepit, procedensq; inquit, non se timere Lacedæmonios, nauigaturq; nul-
lo è ciuib⁹ sumpto, sed Lēnijs atq; Imbris armatis q; aderat, & peltatis qui ex Aeno au-
xilio uenerant, & aliunde sagittarijs quadrungentis. Hos super eos q; ad Pylū essent ha-
bentem se, ait, intra XX. dies aut Lacedæmonios uiuos adductus, aut ibi mortem oppe-
titus. Cuius sermonis leuitas Atheniēsibus, et si risum mouit, tñ iucunda extitit. Prud-
entibus, alter⁹ duoq; honorū fore cōsiderantibus, aut se liberatū iri importunitate Cle-
onis, quod magis sperabant, aut si opinione fallerent Lacedæmonios in ipsoz manus
uētuos. Perfectis oībus in cōcione rebus, Cleon delegata sibi per suffragia Pylo priu-
cia, uno sibi delecto Demosthene ex ijs impatoribus qui ad Pylū erant, è uestigio pro-
ficisci. Delegit aut Demosthenē q; audiret & ijs in animo habere in insulam descen-
dendi. Etenī milites loco, difficultate male accepti, & oblesii potius quām obfidentes,
ad periclitandū animati erant, & huic addebat aim insula iam cremata. Nam cū prius
esset pleraq; syluaris et inuia, propter perpetuam desolationē, reformidabat Demosthe-
nes, idq; magis esse pro hostibus arbitrabat, q; sibi cū magnis copiis egresso in terram,
illi ex abditis locis adorti nocere possent, ipse uero non item illorū, aut errores, aut co-
pias subter syluam agnoscere. cū sui exercitus peccata omnia in aperto essent, adeo ut
quacunq; hostis uellet, ex improviso impetu dare posset, penes quē foret arbitriū ma-
nus conserendi. Et si hostē in locū arboribus densum cōpelleret, et si numero inferiorē,
tamen quia loci expertus esset, superiorē multitudine inexperta iudicabat. Suū quoq;
exercitum cū multus esset ignoratus, sicuti laborantibus oporteret mutuo ferre auxi-
Dem. silenīs lia, quia nullus foret in saltu prospectus. Et cū per se mouebant hæc Demosthenē, cum
industria.
Sylua incēsio uero postquam apud Aetolianē male pugnauerat, cuius ei cladis maxima pars extitit
sylua. Cū autē milites angustia syluae cogerent, dum ad extrema syluae propinquant, p
prima quæq; excubia, loca prandi paradi gratia, q; dam paulatī syluae incēdit inuitus:
& mox exorto uento, cū multum ex ea cremaretur, tamen id hostem fallebat. Ita De-
mosthenes apertius intuens plures esse Lacedæmonios quām quibus fuerat suspicatus
mitti frumentū, & maius operæpretū Atheniēs facturos si festinaret. Insulam quo
que faciliorē ad descendendū, accingebat se ad inuadendū euocatis è uicino socialibus
copiis ac cætera præparans. Ad hunc Cleon præmisso de suo aduentu nuntio, cum ijs
quas flagitauerat copiis, uenit ad Pylū, congressi ambo, ante oīa ad hostiū castra, quæ
erant in cōtinente, caduceatorem dīmittunt, prouocatum illos, an iubere uelint sine pe-
riculo eos, qui in insula essent & arma & seipso dedere, asservados tolerabili custodia,
donec aliquid de summa rerum fuisset transactum, non accepta conditione unsi diē su-
persederunt. Postridie armatis omnibus in pauculas naues impositis noctu discedunt:
& cū sub aurora in insulam descendissent, utrinq; & à pelago & à portu octingenti fer-
me armati cursu tendunt aduersus primū hostiū in insula præsidū. Ita nanq; dispositi

erant. excubabant autem in ea prima statioe XXX. circiter armati. Nam media et planissima quaeque et aquae circuicta tenebat pleraque pars cum Epitada duce, aliquot alij extremis in sulæ Pylon uersus, quod præcepis in mare atque a terra minimum expugnabile erat, propter castellum illic quoddam uetus, saxis passim lectis constructum, quod libi profutus arbitrabantur, si que maiore uero retroire cogerent: Atque ita quidem illi dispositi erant. Athenieses vero quos inuasere in prima statioe custodes, illico trucidauere, nocti eos in cubilibus & ad huic arma capientes, quippe quos descensus hostium latuisset, opinantes ex consuetudine naues noctu ad stationem comeasse. Exorta statim aurora, reliquus exercitus nauium paulo plus quam LXX. per Thelamias superuenit, ut quisque erat instructus, cum sagittariis octingentis, nec paucioribus peltatis, Messenioribus auxiliariibus, & alijs quicunque circa Pylon tenebant, per quam munitionum custodes. Hi a Demosthene dispositi int se distabant duceni, & eo plures, alicubi pauciores, occupatis locorum cacuminibus, ut quod plurimum hostes angerent undique conclusi: nec habentes quorsum se dirigerent, sed ipsa multitudo ancipites essent feriendi ab iis qui in fronte stabant, si in eos qui a tergo erant, tendarent: ab iis utrisque si in transuersos, assidue in terga eorum quacunque cederent hæsuris leuis armatis: & qui non cominus, sed eminus strenui sunt sagittis, iaculis, lapidibus, fundis, in quos inuadere non licebat, quippe cum fugiendo uincant et instent cedentibus. Hoc quod de consilio Demosthenes & in ingressu prius, et in re gerenda postea est usus. Illi uero qui circa Epitadam quæ maxima in insula eorum portio erat, ut uiderunt & primi praedictum profligatum, & in se uidenter exercitiū aciem instruunt, & in Athenieses armatos. Si enim ex aduerso stabant, ex transuerso & a tergo leuis armatura, tendunt uolentes uenire ad manus, sed nequierunt manus conserere, nec sua militare scientia, prohibetibus utrinque leuiter armatis. Ita in occursum non iere sed quieti stetere, nisi quod qua maxime parte in ipsos impetu dabat leuis armatura, progressi eam fugabant. Illi tamen inter fugendum sese defensabant, utpote hoies expediti, & facile fugam occupantes per loca aspera, & ob pristinam solitudinem salebrosa, Lacedæmonijs qui arma gestarent persequi non ualentibus. Sic aliquantis per inter eos leui certamine actum est. Et cum Lacedæmonijs iam non possent celeriter erupere quam lacesebant, eosque iam tardiores effectos aeaduerteret leuis armatura, & ipsa plus audacie sumere, ac præse ferre, quod plures multo ipsis essent, quodque assueti iam minus temibiles illos putare, a quibus non statim quilia suspicabant passi fuisse, cum primi in terram egressi sunt, tandem captiui futuri. Itaque quod in Lacedæmonios irent, parui facientes, sublato clamore confertim tenuerunt, missilibusque incessanter, lapidibus, sagittis, iaculis, prout aliquid quisque habebat ad manus. Hoc clamore edito atque impetu, terror incusus est hominibus huiusmodi pugnae insuetis: & cum puluis syluae nuper incensæ in sublime ferret, arduum erat prospicere sibi aduersus multorum hoium sagittas, saepeque, quæ una cum puluere ferebantur. Ibi res indigna Lacedæmonijs uisa est, quod neque Pylei eos a sagittis protegebant, & hastas dum emitterent, frangebantur: Quique non prospicere circusepti, non exaudire, quod ipsis præciperent, poterant, magis ac magis uociferante hoste, nullam undique circuistente periculo spem habentes, quoniam non se tutantes oportenter euadere. Postremo multis iam sauctis cum assidue eodem in loco uersarentur, conferti euadunt in extremæ insulæ castellum, haud ita distans, & ad summum ibidem praesidiū. Quod ubi concessere, tunc uero leuis armati maiore et clamore et audacia instare, & quoscumque ex Lacedæmoniis a suis digressos exceperint, trucidare. Sed plerique ad munitioes elapsi, cum illarum custodibus sese instruebant, tandem defensuri locum, quod parte oppugnabilis erat. Athenieses uero eos infecuti, cum se circuifundere, et locum cōcludere situs difficultate non possent, aggressi aduersa fronte propellere conabantur. Diuque ac maxima diei parte utriusque enecti pugna, siti, sole, tam obnitembant hi quidem, ut illos e loco superiore detruerent: illi uero ne truderentur, quod facere quam ante eis facilius erat, quia neque circuiri iam poterant, neque a lateribus inuadi. Sed cum nullum res haberet exitum, dux Messeniorum, Cleonem atque Demosthenem adiesset, inquit, incassum eos laborare, si uero sibi aliquantulum sagittarium ac leuis armaturæ uellent dare, circumuenturque se illos a tergo, quacunque viam in

ueniret, quā putaret se posse peruvadere. Idem quā depoposcerat acceptis, clāculum ne conspiceretur digressus, assidue secundū praerupta insulæ pergens ad eam partē quā Lacedæmonij loci sitū freti non custodiebant, ægre ac uix circuiens illos latuit: atq; ex improviso & repente in loco superiore à tergo hostium conspectus, hos metu conster nauit, suos quod expectauerant cernentes multo magis erexit. Ita Lacedæmonij cum utrinq; cæderentur eò fortunæ deuenerant, qualis (ut parua magnis comparentur) apud Thermopylas fuit. Illi enim in semita circū uenti à Persis interempti sunt. At isti cū undique cæderetur non amplius resistebant, sed pauci cum multis dimicantes, languidis inedia corporibus, cedebant: et iam Athenienses potiti erant accessibus. Quoc; magis cedebant, eo magis imperfectum iri animaduertentes Cleon atque Demosthenes, pugnam sedarunt inhibitis suis, uolentes adduci uiuos illos ad Athenienses, si forte uoce caduceatoris audita frangerent animo ad arma tradenda, & præsenti casu uinceren tur, denuntiat caduceator, nunquid uelint arma & seipso dedere Atheniensibus ad decernendū quicquid illis uideat. Hoc cum audissent, scutis pleriq; positis manu excutie bant, significantes se accipere conditionem. Factis dehinc inducjs in colloquiis uenist.

Styphon. Cleon Demosthenesq; et ex illis Styphon, Pharacus, Epitada, qui primus ex prioribus ducibus fuerat, occiso, & Hippagreto, qui secundus ab illo fuerat electus, inter mortuos iacente tanq; defuncto, tamen adhuc uiuο: ipse tertio loco suffectus ad imperandum ex lege, si quid illis accidisset. Is ait et h; qui cū eo erant uelle id se denuntiare h; q; in continente essent Lacedæmonijs, quidnam ipsos facere oporteret. Hoc nō permittentes Athenienses ipsi è continente caduceatores euocarūt. Et cū bis ter' ue interrogatum esset, postremus, qui è Lacedæmonijs ad eos ex continente nauigauit, renūtiat, Lacedæmonijs iubent uti de uobis ipsi consulatis, nihil tamen turpiter facientes. Illi inter se cōsilio inito arma seq; dediderunt, atq; in custodia habiti diem illū noctemq; in sequentē. Postero die Athenienses erecto in insula trophæo, cætera ad nauigationē apparabant, captiuis ad custodiā p trierarchos distributis, & Lacedæmonijs missō caduceatore mortuos reddiderunt. Tot autem in insula aut cæsi sunt aut uiui capti. Quadrincenti ac uiginti nūero transierant armati. Hoc trecenti minus octo uiui capti sunt, quorū ad cētum uiginti Spartiatæ erant, cæteri cæsi: Ex Atheniensibus nō multi desiderari. Non enim pugna stataria fuit. Tempus autē uniuersum quo illi in insula obseSSI sunt à pugna naualī ad hanc, duo & septuaginta dies fuere, & eorum uiginti, quibus abidere legati foederum gratia, frumentum illis præbitum est, reliquo tēpore clandestinis nauigationibus aliti sunt. Et erant frumenti atq; aliorū esculētorum ibi reliquiae. Siquidem Epitadas dux parcus illa quām pro copia præbebat. Et Athenienses quidē ac Peloponnenses è Pylo cū exercitu utriq; domum abierunt. Effectum consecuta est, et si uesana Cleonis repromissio. Nam intra uiginti dies, quemadmodū pollicitus est, hostē adduxit, præter opītionē cum aliο:, tum uero eorū Græcorum qui bello affuerunt. Non enim de Lacedæmoniis ita censem̄, ut nulla fame, nulla necessitate adacti traderent arma, sed illa retinentes & quoad possent dimicantes occumberent, & suis qui mortem oppetissent similes, nequaquam se dederent. Quorum captiuorum quidam cum eū postea aliquando per contumeliam interrogaret aliquis ex Atheniensium socijs, nunquid h;, qui occupuissent ex eis boni atq; honesti fuissent, respōdit, magni profecto faciendū esse fusum (sagittam uidelicet intelligens) si bonos internosceret, significans ut quisq; in lapides ac sagittas incidisset, occubuisse. Vbi autem eos accepere Atheniēses decreuere in uinculis afferuandos, donec aliquod cū Peloponnēsibus conueniset, si prius illi in agrū ipso rum intrassent, eductos è carcere occidendos. In Pylo autem cum h;dem præsidium collocassent, Messenij è Naupacto missis eodem nonnullis sociorum opportūnissimis tanquam in patriam (est enim Pylus Messenij, quando Messana fuit, soli) latrocinijs Laconicam infestabant, maximis que iacturis afficiebant, cum eiusdem linguae essent. Huiusmodi belli antea insueti Lacedæmonij, & quod serui sui ad hostē fugiebant, ueriti ne quid ulterius apud ipsos nouaretur, non facile cerebant; & quanquam id o-

**Captiuoru
merus.**

**Tempus obſi
dioris.**

**Cleonis pro
missio.**

**Lacedæmonij
cuiusdam re
ſponsū.**

Pylus.

culum esse uolebant Atheniensibus, tamen ad eos legationem miserunt, tentantes & Pylum recipere & captiuos. At illi maiora affectantes, idētider reuersos legatos re in fecta remiserunt: Et hæc quidē circa Pyli gesta. Eadē aestate statim secundū hæc Athenienses in agrum Corinthiū profecti sunt cū nauibus + septuaginta, duo millia a matorū nominis Attici, cumq; hippaginib; ducētos equites ferentibus. Comitabant eos è socijs Milesii, Andrj, Carystj. Præterat huic classi Nicias Nicerati fili⁹ cū duobus collegis. Sub exortum auroræ inter Cherronesum ac Rhitum tenuerunt littus loci, su per quem Solygius collis est, quo colle Dores quondam cōmunito cū Corinthijs, qui Aeoles intra urbem essent, belligerauerunt. Estq; nunc castellū noīe Solygia à qualiter (quod naues tenebat) distat stadijs duodecim, ab urbe Corintho circuit sexaginta, ab Isthmo uiginti. Corinthiū ex agro certiores facti de uenturo Atheniensis exercitu oēs ad Isthmū præter eos, qui extra Isthmum colunt, diu antē succurrerant, quorum sexēti in Ambraciā & Leucadiā p̄sidii gratia abierant: cæteri sine delectu obseruabant, ad quam partē Atheniēses appellerent. Sed cū eos illi noctu p̄teruecti latuissent, & si gna de hostium aduētu ipsiis erepta essent, relicta suorum dimidia parte apud Cenchrea am, si forte aduersus Crommyonem Athenienses irent, propere auxilium tulerunt. Et Battus alter è ducib; (duo namq; prælio affuerunt) accepto agmine pergit ad Solygiā tutandam, castellum muris nō p̄reditum, cum reliquis Lycophron cum hoste cōfligit, Corinthijs à principio in dextrum Atheniensium cornu, quod statim ante Cherronesum processerat, illatis: deinde cæteris copijs. Asperum & totum in manibus prælium. Et dextrum quod Atheniensium cornu cum Carystj, hi enim postremi in acie erant, Corinthios excepti, atq; ægre repulit. Illi cum ad maceriam usq; cessarent, totus enim erat locus acclivis, supne lapidibus hostē in serius positū incessebant; cumq; pæana cecinissent, rursus inuasere, & excipientibus eos Athenienses iterum pugna in manibus erat. Cæterum cohors quædam Corinthiorum sinistro suorum cornu sup petias ferens, dextrum Atheniensium in fugam uertit, & ad mare p̄secuta est. Hac rur sus Athenienses atque Carystj à nauibus fugant. Reliquus autem exercitus continenter utrinq; dimicabat, præcipue dextrū Corinthiō cornu, in quo stans Lycophron sinistro Atheniensium resistebat. Suspicabantur enim eos Solygiam castellū tenturos: ita diu neutri cedētes alteris obnixi perstabant. Tandē Corinthiū ab equitatu qui Atheniēs aderat (ipsi enim equos non habebant) in fugam uersi sunt, & in collem se recipientes, depositisq; armis nō amplius descendētes queuere. In hac fuga plurimi eorum in dextro cornu interiere, in ijs Lycophron dux. Reliqua exercit⁹ pars neq; hoste uehementer in sequente, neque effusa fuga, postquam superata est, ad altiora succēdens loco se tutabatur. Athenienses ubi iam nihil lacessunt, hostium cadauera spoliant, suorum tollunt, trophæum continuo statuunt. Porro dimidiæ parti Corinthiorum quæ in Cenchrea subsederat custos, ne hostis in Crommyonem nauigaret, non erat aperi sub Oneo monte spectaculū pugnæ, sed puluis. Quo uiso ac re cognita confestim auxilio uenit. Veniunt item auxilio ex urbe Corinthiū senes, ubi quod gereretur sensere. Quos uniuersos conspicati Athenienses in se tendentes, rati iuuadi se à uincinis circa Peloponnēsibus, propere ad naues recessere, habētes spolia & suorum cadauera, præter quam duorū, qui cum reperiū nequissent, reliquerunt. atq; cōscensis nauibus ad circūficas insulas transfretarunt. Vnde missio caduceatore quos reliquerant mortuos è fœdere receperunt. Interfecti autē sunt Corinthiorū in prima pugna ducenti duodecimi. Atheniensium paulominus quinquaginta. Profecti ex insulis cū in Crommyonē (qui est agri Corinthiū) centū & uiginti stadiis ab urbe distantē, eodē die uenissent Athenienses, ingressi regionem populati sunt, noctemq; immorati. Postero die nauigantes primum in Epidaurum agrum, non nihilq; egressi, in Methonē uenient, quæ inter Epidaurum ac Trozenē sita est. Isthmumq; Cherronesi ubi Methone est, capiunt, muro circumdant, impositoq; præsidio (quod longo postea tempore in agro Trozenio, & Halieni, et Epidaurio latrocinia exercuit) domū redierūt. Per idem tempus quo

Septuaginta in
greco.

Rhitum.

Solygius.

Solygia.

Cenchrea.

Crommyon.

Lycophron.

Carystj.

Oncus.

Nuerus occi-
torum.

Methone.

Vide Stra. li.

Octauo q; hunc
locū annotauit

Eurymedian. hæc gesta sunt, Eurymedian ac Sophocles cum classe Atheniensium è Pylo in Siciliam proficisci ceteris cum uenissent in Corcyram, prodierunt in aciem additis sibi his, qui oppidum incolebant, aduersus eos Corcyrenses qui mōte insesso Istone post seditionē transientes regionē suā ditionis fecerant, uehementerque uexabant. Isti adorti munitiones expugnant, illi fugam agmine uno intendentis in locis quendam editiorē, pacti cū hostibus sunt, ut auxiliares quidem traderent, de se uero post tradita arma, Atheniensi populo cognosci permitterent. Ita eos in insulā Ptychiam data fide duces transportarant asseruandos, donec Athenas mittantur: ita tamen ut si quis fugiens deprehensus sit, pro soluta sit omnibus fides. Verum primores populi Corcyrenses uerentes ne Athenienses illuc profectos, istos non morte afficerent, huiuscmodi rē machinantur: Submittunt ad quosdam qui apud Ptychiam erant aliquot amicos, ut eos suborment, docentes optimū factu esse, ut primo quoque tempore illinc fugam capessant, nauigio aliquo præparato; tradituros enim duces Atheniensium ipsos populo Corcyrēsi. Vbi persuasi huius machinati, profecti, int̄cepti sunt, pactio soluta est, traditique uniuersi populo Corcyrensi. Assenserunt huic cōmento in primis Atheniensium duces, quo plus occasionis ad fugam, ac minus timoris ad cōminiscēdum esset, præ se ferentes, qm̄ in Siciliam nauigare t̄, nolle illos uiros in alio potestatem uenire, sed præmij loco in isto, à quibus ipsi acciti essent. Hos cū accepissent Corcyrenses intra grande ædificium cohibuerunt. Productos dehinc uicenos gemino armatō, ordine utriusque stipatos, atque inter se colligatos deducebant. Pungētibus percutientibusque qui circā instructi ibant, siquidem inimicum suum quis aspexisset, ac lictoribus eos qui tardius incederent prætereundo urgentibus. Atque hunc in modum eductos trucidarunt ad sexaginta, ignaris rei his, qui in ædificio superant, q̄ppe opinantibus socios aliò traduci. Ut asit rescierūt à quā edocti, tūc inuocare Athenienses ac iubere ut se, si uoluntas eorum ferret, ipsi occiderēt; negare se aut exituros, aut aliquem introire, quoad possent, permisuros. Corcyrenses vero ne ipsi quidem uim afferendam foribus existimauerunt, sed consenso ædificij tecto reuulsosq; lacunari tegulis sagittisq; infra positos petebant. Illi ut poterant se protegebāt, ipsorumque multi mortem sibi consiccebant, partim sagittas ab hoste missas iugulis imprimētes, partim cubilium suorum qui illic inerant funibus, partim restibus quas fecerant ex uestibus strangulantes. Omni denique ratione plerūque noctis (nox enim interuenit) tum sibi manus inferentes, tūc à superne ferientibus absumpti sunt. Quos orta luce Corcyrenses in plaustra aceruatim coniectos extra urbem portarunt, eorumque uxores quae cunq; intra ædificium captæ sunt, in seruitutem redigerunt. Tali morte Corcyrenses qui montem insederant à populo sunt affecti: atque seditio, quæ multa extiterat hunc finem habuit, quatenus ad hoc bellum pertinet. Nec enim de alijs quicquam iam reliquum erat suspicere dignum. Athenienses in Siciliam quo primum instituerant profecti, adiunctis illinc sociis bellum gerebant. Extremaque æstate, qui apud Naupactum erant Athenienses, atque Acarnanes cum exercitu eunes Anactorium Corinthiorum oppidum, in ore sinus Ambraciū situm, per proditionem ceperunt, idque electis undiq; Corinthis Acarnanes ipsi tenuerūt: Atque æstas exit. Ineunte hyeme Aristides Archippi unus è ducibus classis ad socios ob pecuniam cogendam missus, apud Eionem, quæ est super Strymonem, cepit Artaphernem uirum Persam ab rege missum Lacedæmonia. Quo Athenienses perducto, epistolas legerunt ex Assyrijs literis traductas: quarum cum alia multa scriberentur ad Lacedæmonios, summa hæc erat: Nescire se quid Lacedæmonij uellent: nam cū multi legati uenirent, nulli eadem dicere, si uellent aperte loqui per hunc Persam ad se mitterent Artaphernē. Postea Athenienses unā cū legatis triremi dimiserūt Ephesum. Vbi cū accepissent Artaxerxē Xerxis filium proxime excessisse de uita, per id enim tempus decesserat, domum rediere. Eadem hyeme Chī nouum murum Atheniensium iussu demoliti sunt, suspicantium ipsos nouis rebus studere, et si fidem fecerant, & quoad poterant, satisdabant se nihil aduersus illos noui cogitaturos; & hyems exiit, septimus que annus huius belli quod

Thucydides conscripsit. Initio statim insequētis æstatis circa nouiluniū sol ex parte defecit, eodemq; mēse extitit terræmotus, & Mitylenæi alijq; Lesbj exules permulti in continentē profecti, coacta illinc manu & auxilijs ex Peloponneso mercede conductis Rhetiū occupant: & acceptis duobus Phœtaicorū staterū millibus rursus reddiderunt prorsus illæsum. Mox ad Antandriū transeuntes, urbē interueniente pditione capiunt, & rum propositū erat cū alias ciuitates, quæ Actææ uocant, quasq; prius incoléribus Mitylenæis Atheniæs tenebant in libertatē uindicandi, tū uero Antandriū: et cū ea potiti essent, quippe in qua erat magna opportunitas faciédaq; nauis ob materiā, & illinc, & ex Ida supraposita, atq; ob aliū apparatu, faciliter illinc trásitū infestādi Lesbū adeo uicinā, & occupandī Aeolicos uicos in continente. Et hi qdē hæc facere cōstituerant. Eadē uero æstate Athenienses cū nauibus LX. duo millia armatoꝝ & aliq; equites, ducentes ex socijs Milesios & alios nōnullos, duce Niciā Nicerati Nicostrato Diorrephis & Autō cle Tolmæi filio, bellū intulerūt Cytheris, quæ est insula Laconicæ apposita oræ Maleā uersus quæ Lacedæmoniū círcuiectis habitat: et ad quā magistratus ad ius dicēdū quo tannis ex Sparta tráfisbat, armatumq; p̄sidium semper mittebat, et eius ingēs à Lacedæmoniū cura gerebat. Quoniam ipsis erat ex Aegypto et Lybia nauigiorꝝ recepto, et minus latrocinia à mari, qua tm̄ poterat pte grallari, Laconicā oram uexabant, utpote totam Siculo ac Cretico pelago obnoxia. Cū igit̄ appulissent Athenienses cū exercitu denūm nauis & duūm milliū Milesiorꝝ, urbē maritimam capiunt noīe Scandeam. Reliq; cum exercitu abeuntes ab insula in loca Maleam spectantia, tēdunt ad maritimum oppidum Cytheriorꝝ, oppidanosq; reperiunt oēs sub armis stantes. Cōmissa pugna Cytheriū cū paulisper sustinuissent terga dantes ad urbē superiorē refugiunt. Postea cū Nicia atque collegis transegerūt, ut seſe Atheniæsibus permittentē citra tm̄ morte. Fuerant aut̄ prius habiti sermōes int̄ Niciam & quodā Cytheriorꝝ, quo festinantiū aptiusq; quæ ad cōuentione & im̄p̄sentia, et in posterū ptinebant cōfecta sunt. Siquidē Athenienses Cytherios trāstulerūt, tū qā Lacedæmoniū erant, tū quia eos insula adeo est Laconicæ orae obiecta. Post cōuentione Athenienses accepta Scædea oppido sub portū fito, et Cytheris imposito p̄sidio, nauigarūt in Asinam, in Helos, & in plurima ad mare loca: in quibus egressi in trām cōsidentes ubicūq; opportunū erat trām populabat circuit septē di Asina. es. Lacedæmoniū cernētes ab Atheniensibus teneri Cythera, cū expectarent suā quoq; Helos. terrā similiū inuasur̄ iri, nusq; illi qdē cū multis copijs putarunt occurrentū, sed per regionē eas distribuēdas, put quisq; locus p̄sidium postulabat. Alia qnetiam custodiebant, timētes ne qd̄ sibi noue seditiōis orireb̄, cū & in insula inopinata & ingēs calamitas accepta esset, et Pylus ac Cythera amissa, bellūq; ipsos undiq; cīcūstaret repentinū & improbus. adeo ut p̄ter cōsuetudinē equites CCCC. ac sagittarios cōpararent, & ad militandū si qñ aliās, tū maxie segnes redderent, cōtrahentes hæc in specie apparatus, quē habebant ad nauale certamen, idq; cōtra Athenienses, qui q̄ties aliqd nō aggrediebant, ideo nō aggrediebant, q̄ sibi id effecturi nō uidebant. Præterea fortuita multa quæ ipsis p̄ter rationē acciderant, summū metū incutiebant, neq; calamitas aliqua rursus, qualis ad Pylū eis contingere. Ea propter erant ad pugnandum timidiiores, existimantes q̄cqd molirent, id infaustū fore, decepti opinioē q̄ insoliti antehac fuerant ad uersē fortunæ. Atheniensibus aut̄ oram maritimā uastantibus ipsi plerunq; quieti erāt, ut aduersus singula p̄sidia illis descendendum esset, censentes, & n̄ fiero eos & in ea re inferiores futuros. Vna aut̄ cohors, quæ præsidio erat Corcyrae et Aphrodisiæ, turbam leuis armaturæ palatā repente aggressa terrefecit, sed excepta à graui armatura rursus se recepit amissis aliquot suorum atq; armis. Athenienses erecto trophyo in Cythera abierunt, atq; inde in Epidaurum Limeram: mox uastata soli parte in Thyream terræ quam uocant Cynuriam agrum Argium atq; Laconicum disterniantis, quam Limeram. cedæmonii colentes Aeginetis patria electis incolendam dederant, tum ob liberalitatem quæ in ipsos usi illi fuerant, et terræmotus tēpore restitutis mancipijs, tum q̄ Atheniæsibus subditi, tū pro eis assidue senserant, Aduētantibus igit̄ cū classe Atheniæsibus

8 Ami initia.
Eclipsis solis.

Antandros ea
pitur.
Afee.

Cytheriorum
magistratus.

Scandia.

Asina.

Thyrea.
Cynuria.

Aeginetæ A. Aeginetæ relicto, quem ad mare extruxerant, muro ad superiorē quam incolebant urbem refugerunt, decem fere à mari stadia distantē; cumq; eis una cohors Lacedæmoniū gressum, data ad præsidium loci, quæ extruendo muro socia fuerat, tamē muros ingredi noluit, ne precātibus quidē Aeginetis, rata periculōsum sibi fore muris includi: sed cū impares se ad pugnam existimarent, nocti loca editiora quieuerunt. Interea Atheniēses terram tenentes admotis omnibus copijs Thyream capiunt, diripiunt, incendūt, Athēnasq; redeunt, Aeginetas quicunq; in certamine nō occubuerant & Tantalū portantes Patroclis filiū, qui apud illos fuerat, pro Lacedæmonijs dux. Viuus em̄ cū uulneratus esset, captus est. Aliquod etiam ex Cytheris qui tutelæ gratia uisi sunt transferendi, & hos quidē ex Cythereis censuerunt Atheniēses in insulas transcribēdos, alios qui illic relinquerent tributū quaterna talenta pederent, Aeginetas uero propter perpetuam similitudinem omnes quicunq; capti essent necandos. Tantalū aut supra cæteros Lacedæmonios apud insulam captos alligandū. Eadē aestate in Siciliam inter Camariticos atque Geloos induciæ primū initæ sunt. Mox cæteri Sicii legatis singulari ciuitatū ad Gelam coactis, inter se tractabant, si quo pacto recōciliarent. Et cū multæ ultro citroq; sententiæ dicerent dissidentiis, & prout quisq; se læsum iri arbitrabat expostulantis, Hermocrates Hermonis filius Syracusanus, qui præcipue eos ad cōmune bonū hortabat, huiuscmodi habuit orationem:

Oratio Hermocratis ad Sicilienses.

Non ex ea ciuitate uiri Sicilienses quæ aut minima sit, aut maxime bello laboret, ego ortus uerba facturus sum. Sed ut apiam, quæ mihi sententia optima uideat in cōmune totū Siciliae bonū: Atqui quā sit tristis res gerere bellū, & uniuersa quæ in eo solent contingere, quisnam longa apud scientes oratione exequat? Nemo enim aut rerū imperitia ad hoc agendū compellitur, aut ab hoc agendo si quid amplius adipisci sperat, terrore coeretur. Vsu tamē uenit, ut his maiora uideantur lucra fore, quæ difficultates. Illi enim malint subire pericula, quā uel aliquam iacturā in præsentia facete. Quod si hæc neutri ipsa, nisi tēporis beneficio, facere queat, nimirū exhortatio de re cōciliatione cōducit, id qd' nobis hoc tēpore si acquiescimus, in primis opæpretissi erit. Namq; antea, quā uel suis quisq; rebus bene cōsuleret, bellū suscepimus, ut nūc inuicē altercantes tētemus in pristinam redire gratiam rursum reuersuri ad bellū, nisi suis ius cuiq; reddat. Etenim nosse uos oportet, nō de priuatis mō rebus si sapim⁹ coactū esse cōciliū, sed nīquid etiam uniuersam Siciliam ab insidianibus, ut ego arbitror, Atheniēsibus possimus eximere, atq; huius rei existimare ipsos Atheniēses uel magis quā uerba mea pacis sequestros esse necessarios, q; maximū inter oēs Græcos exercitū ad obseruanda delicta nostra psto sunt cū paucis nauib⁹, res quidē noīe societatis legitima, sed natura hostilis, quippe cū ad emolumentū suū intenti sint. Nam si bellū elegerimus, & hos uirōs accersierimus, qui etiam non accersentibus bellū īferunt, ubi nos mutuo uexauerimus domesticis sumptibus, cū profectu impij istorū, credibile est eos aliquā cū mafori classe uenturos, ac nostra oīa & quos affectos cognoscēt in suā potestatē redigere conatuos. Et certe, si sapimus, satius est unicuiq; aliena inuadēdo, q; ea quæ possidet destruēdo socios accīre, ac picula suscipere existimantē seditiones maxime pernicioſas eē ciuitatibus, atq; Siciliæ, q; nobis incolētibus uniuersis, tendunt insidiae dū nostræ ciuitates alia cū alia cōtendunt. Quæ nos aīaduertentes debemus, priuatus cū priuato, & ciuitas cū ciuitate redire in gratiā, cōiter dare operam, ut oēm Siciliam liberem⁹, nec in mentē uenire cuipia oportet noſtrates quidē Dores Atheniēsibus eē hostes, Chalcidēses aut ppter Ionī cognitionē fideles. Neq; em̄ Atheniēses inferunt bellū gentibus nostris partū odio, sed fortunaq; auīditate, quas cūstī in Sicilia possidem⁹, id quod in partibus Chalcidensiū declararunt ab illis acciti. Nam à quibus nūq; ex fœdere societatis adiuti fuerant, ijs ipsi libentius ius cōfœderationis p̄stiterunt. Et Atheniēsibus quidē hæc prospicientibus ac proficere uolentibus nimirū ueniā do, nec imperiū affectantes uitupero, sed proniōres ad imperata facienda. Humana nang⁹ ingenij natura cōparatū est, ut submittens se prædis caueat ab inuadente, Nec quisquis nostrum cognoscit, nīq;

probe prospiciat, atq; hoc antiquissimum iudicet, cōmunem motum esse communem oīm salutem, fallitur. Hoc metu si inuicē conueniamus q̄ primū liberabimur. Neq; eī ex sua nos terra Athenienses inuadunt, sed ex eoꝝ à quibus acciti sunt. Atq; ita nō bellū bello, sed discordia pace sedabīt nullo negotio. Et qui accersit uenerit honeste, in iussi iure optimo abibunt, infecta re. Et hoc quidē quantū ad Athenienses attinet bene cōsu lenti bus bonum esse cōperietur. Pacem uero quam cuncti optimam esse cōfiterē, quo nāmodo nō oporteat inter nos fieri? Nunquid existimatis si cui boni quid adest, aut si cui quid ē contrario est nō potiorē ei quietē esse q̄ bellū? ut ab armis discedētes utrīque nostra per quietē cōseruemus, fruamurq; per pacē sine periculo honorib; dignitatibus, alījsq; quæcunq; quis oratiō longa exequat, quemadmodū ē cōtrario de incō modis belli. Quæ uos considerantes debetis nō uerba mea pro nihilo habere, sed suam potius quisq; salutē ex ihs prouidere. Et si quis arbitrabitur se aut iure, aut iniuria aliqd utiq; effecturus, ne spe frustrante grauiter labat, cum sciat pleriscq; contigisse, iam ut cū uel ad ulciscēdas iniurias, uel solicitante spe, utiq; freti aliqua potētia ad amplandas facultates tendunt, neutrī quod uellent effecerint, sed ē contrario, hī salutem, illī res suas amiserint. Vltio enim nō quia iniuste cuipiam sit, protinus iustum prosperitatem nācscitur. Neq; uires stabilis res est, quia bene speretur, & pleruncq; futuri temeritas p̄r̄ ualeat; quæ cum sit omnium rerum fallacissima, tamē utilissima uidere. At cum tantum dem timoris adest, circumspectu alius alīum inuadimus: Ita nunc nos futuri quod ob scurum inexploratum est, tum Atheniēnsum, qui formidolosi iam assunt, meru, quod supereſt existimetus, quæ quisq; nostrum se acturum arbitrabatur, ea prorsus prohiberi hisce impedimentis, & hostem huic regioni imminentem missum faciamus, & ante omnia ipsi inter nos æternum foedus ineamus: Sin minus, certe in longissimum tem pus induciſ factis, priuatas in aliud tempus discordias differamus, scientes in summa, si mihi assensum sit, suam cuiq; futuram liberam ciuitatem, unde habeamus arbitrium bene male' ue agendi, pro merito ac iure uicem reddendi. Si assensum mihi non sit, & alios audiamus, non de ulciscēdo nobis aliquo res erit; sed si ad uotū prospere cederet, ne cessario efficiemur amicī quidem ihs, qui maxime hostes: aduersarij uero ihs, quibus nos esse non conuenit. Et ego quemadmodū initio dixi, ex ea ciuitate cū sim, quæ & maxima est, & bellum magis infert quā repellit, hortor ut in posterū prospiciētes inter nos conueniamus, ne' ue sic aduersarios mulctemus, ut nos ipsos uehementius lædamus, ne' ue contentionis insania arbitremur dominos esse nos & proprii consilij, & cuius nequaquam dominamur fortunæ; sed quatenus par est, aut nos, aut alios iure supērari, eatenus nobis per nos faciendum, non ab hostib; patiendū. Neq; enim deforme est Dorem aliquē à Dore, aut Chalcidensem à suo gentili superari, cū omnes inuicem confines simus, & incolæ unius terræ eiusdemq; insulæ, & idē sortiti nomē Sicilienses, qui quidē bellū geremus (ut opinor) quando cōueniet, & rursus in mutuā redibimus gratiam, habito cōmuni colloquio. Alienigenas aut̄ huc uenientes, si sapimus, semp cōfuncti propulsabimus, etiam si quibus separatim uis affetaſ uniuersi periclitamur. Nec socios unq; post hac accersamus, neq; recōciliatores. Quod facientes Siciliam & in p̄sentiaꝝ & duobus bonis nō fraudabimus, ut eam ab Atheniēnibus intestinoꝝ bello li beremus, & in posterū per nos liberā possidebimus, alioꝝ quoq; insidijs minus obnoxiam. Talia locuto Hermocrate persuasi Sicilienses inter se in hanc sententiā con uenerunt, ut ab armis discederetur, obtinentib; quibusq; quæ obtinerent, modo foret Morgantina Camerinoꝝ certam Syracusanis pecuniam redditum. Socij uero Athēniēnibus accitis illorum primorib; aiunt fœdera, quæ ineunda essent fore cum eis cō munia. Iis probantibus pacificati sunt. Post quod Atheniēnsum naues ē Sicilia decesserunt. Earum duces domum reuersos ciuitas multa tuit, exilio quidem duos, Pythodo rum & Sophoclem, pecunia uero tertium, Eurymedonem quasi penes eos fuisset Sici liam subigere, uerum persuasi munerib; abscessissent. Adeo freti p̄senti prospe ritate, dignum ducebant ut nihil sibi obſisteret, utq; diffīllima peræque atq; facilis, &

Morgantina.

Pythodorus.

Sophocles.

Eurymedon.

Megarensum et Athe. pacia siue magnis copiis siue exiguis possint efficere. Cuius rei causa erat quae animos ad spe

randum subministrabat, multiplex preter rationem felicitas. Eadem aestate Megaren

ses tum bello Atheniensium bis quotannis in agrum ipsorum cum omnibus copiis in

gredientium, tum a suis exilibus, qui per seditionem multitudinis exacti assiduis latro

ciniis grassabantur, affecti, in colloquium uenerunt, tanquam oporteret recipi exiles,

ne per utrosque ciuitas perderetur. Id mussari intelligentes eorum qui extra erant amici,

postulare et ipsi quam antea apertius, ut huiusmodi colloquium haberetur. Intelligen-

Hippocrates. tes quoque primores ciuitatis plebem tolerandis malis parem non fore, timore adacti in

colloquium cum Atheniensium ducibus Hippocrate Ariphronis et Demosthene

Alcisthenis filio uenient, uolentes dedere ciuitatem, existimantesque sic minitus sibi peri

culo sum quam si ab ipsis electi reuerterentur. Conuentum est primum ut Athenien-

ses demolirent muros amplos octo ferme stadiorum ab urbe ad Nisaeam eorum

portum, ne ex Nisaea succurrerent Peloponneses, qui soli illuc ob eius urbis tutelam

praesidium habebant. deinde tentarent ut arx in edito sita traduceretur, res futura conces-

Minoa insula. su facilis. Illo concesso, ubi ab operibus atque a colloquio ad res praeparandas utrinque

itum est, Athenenses noctu ad Minoam Megarensum insulam profecti cum sexcen-

tis armatis, duce Hippocrate ad fossam confederunt, unde lateres ad extruendos mu-

ros non ita illinc longe faciebant: Platæensibus leuiter armatis alijsque incolis cum De-

mosthene altero duce, apud templum Martis, quod propius adest, ad insidias collocatis,

nemine sentiente, preter eos quibus curæ fuit ea nocte sentire. Et cum aduentaret dilu-

culum Megarense qui proditionem moliebantur, iam pridem commenti apertione

portarum, huiuscmodi rem fecerunt: Soliti erant noctu ueluti latrones persuaso suo ma-

gistratu actuarium nauigium carro impositum, per fossam ad mare traducere, ac nauis-

gare, & rursus ante lucem id per portas carro in muros introferre, ut sua Atheniensib[us]

ex Minoa insula foret occulta custodia, cum nullo omnino in portu nauigium esset. Et

cum ad portas iam erat currus, cum illæ ex more tanquam ad recipiendam nauiculam

sunt aperte, Athenenses hoc uiso (ex composito enim factum erat) ex insidijs procur-

runt, uolentes priusquam iterum clauderentur portas occupare, atque irrupere dum

adhuc currus in illis est impedimento ne occludantur: & cum ipsis pariter qui serum

erant socij, Megarense custodes apud ipsis portas trucidant, et omnium primi, qui cir-

ca Demosthenem erant Platæenses, ac circum habitantes irrumperunt: quoque loci nunc

trophæum uisitatur, confestimque intra urbem eos Peloponneses, qui ueniebant auxilio

(senserunt enim qui in proximo agebant Peloponneses) congressi superant, & super-

uenientes Atheniensium graui armaturæ tutas portas praestabant. Illi ut quisque intra-

bat tendere ad murum Peloponnesium praesidiiorum. A principio resistentes pau-

ci uim atceri, nonnulli occumbere, plerique in fugam se date, timentes ingruentem nos-

te hostem: & cum illuc pugnarent Megarense proditores, ab omnibus se Megarense

bus proditos esse existimantes. Contigit enim ut præco Atheniensium suopte consi-

lio denuntiaret, quisquis uult Megarensum ad Athenenses transeat armis depositis.

Quod ubi Peloponneses audierunt reuera putantes ab utrisque se oppugnari non am-

plius restiterunt, sed in Nisaeam fugam intenderunt. Et prima aurora iam muris captis

actum multuantibus intra urbem Megarenibus ipsis, qui fauerant Athenetiibus una cum

alij, conscientia rei multitudine dicere portas aperi oportere, & in pugnam exire, uideli-

cet conuenerat ut apertis portis Athenenses irrumperent ipsis, ne ue laderetur, inter-

ternoscendi oleo essent inuncti. Potior tamen eis extitit, quam ex apertione portarum

tutela. Siquidem quatuor millia peditum grauiis armaturæ & sexcenti equites Athe-

niensium noctu itinere facto ab Eleusine ex composito aderat. Et cum illi inuncti iam

ad portas essent, unus ex conscientiis insidias ipsis, qui inscijs erant exponit. Isti conspiratoine

facta frequentes uenient, negantque prodire oportere. Neque enim se antea hoc cum tra-

lidores essent ausos fuisse, neque in apertum discrimen ciuitatem esse deducendam: si

quis uero non pareat, ipsis pugnam fore, dissimulantes se scire quid faciendum fore,

Peloponneses
fugiunt.

sed tanquam ad consultandum quod optimum esset se roboretur; & insuper ad custodiendas portas permanebant. adeo non licuit insidiatoribus cogitata perpetrare. Anymaduertentes autem Atheniensium duces rei impedimentum intercessisse, nec se satis ua Atheniensium lidos futuros ad urbem expugnandam, protinus Nisæam muro cōcludunt, arbitrantes consultatio. si prius eam quam aliquid succurreret, cepissent, fore ut ocyus Megara in ditione ueiret. Et cum ex Athenis p̄pere aduenissent, ferrum, tectores, aliaq; necessaria, murum extruxerunt ab eo quē ipsi tenebāt sumpto initio Megarenſes uersus, ab illo utrīc̄ ad mare Nisææ, utentes muris & fossa, tum lapidibus atq; lateribus ex suburbanis, tum arboribus quas cædebant, aliaq; materia, & sicuti quid deerat, locum clatrū muniētes, ex exercitu muros ac fossam deſtruente. Quin hæ ipsæ domus suburbanæ, acceptis pinnis, erant pro castellis. In quod opus totus dies inſumptus est, & sequens usq; ad uesperum in id quod restabat ad perficiendum. Vnde metu perculsi qui in Nisæa erant, tū frumenti inopia, quo ex arce quæ superior est deuecto, in diem uiuebant, tum desperatione celeris Peloponnesium auxiliū, tum quod Megarenſes hostes esse ſuſpicabantur, depacti sunt cum Atheniensibus, ut traditiſ armis certa ſinguli pecunia dimitteretur. Atheniē ſes autē liceret in Lacedæmonios eorumq; ducem, & si quis aliud intus eſſet, libero uti arbitrio. Ita pactione facta abierunt illi, & Atheniensis longis muris ab urbe Megare si intercifis, ac Nisæa accepta, ad alia ſe inſtruebat. Per hæc tēpora Brasidas Lacedæmonius Telidis filius circa Sicyonem & Corinthum agens ad comparadum in Thraci am exercitum, ut accepit de expugnatione murorum, timēs Peloponnesibus, qui intra Nisæam erant, neue caperetur Megara, mittit ad Bœotios, iubens propere eos cū omni exercitu præsto ſibi eſſe ad Tripodiscum, qui eſt uicus agri Megarici habēs hoc nomen, ſitus ſub monte Gerania. Eo ipſe uenit cum grauiſ armaturæ Corinthioꝝ duobus mil libus ac ſeptingētis, Phliasiorum quadringētis, Sicyonioꝝ ſexcentis, præter eos quos iam ipſe coegerat, credens Nisæa nōdum expugnatæ ſe laturum auxilia. Vbi rem accepit noctu enim ad Tripodiscum peruenit, regressus ante quam hodi auditus eſſet, cū delecta trecentorum manu, accelfit ad urbem Megarenſium, ignari Atheniensibus, qui ad mare agebat, Nisæam tentaturus uerbo quidem, ſed re quoq; ſi poſſet, quodq; præci puum erat, urbem Megarenſium ſi intrasset muniturus. Popofcit autē ut ſe recipere, quod diceret in ſpe eſſe Nisæam capiendi. Verum utraq; Megarēſium factio uerita, altera quidem ne illos reductis exulibus expelleret, altera uero ne hoc timore populus in eam impetu faceret, & ſecū ipſa dimicās ciuitas, ab inſidiatoribus ē propinquuo Atheniensibus perderetur, nō recipiendum putauit, ſed ſibi quiescētibus euentum expectādum. Sperabant enim utrīc̄ fore, ut inter Atheniēſes & eos qui auxilio uenerāt, prælium committeretur, atq; ita tutius ipſi, ut quisq; cū illis ſenſiſſet, adiutores accederēt. Brasidas ubi nō persuadet, retro ad alium redit exercitū, ac primo statim diluculo Bœotij affuerunt, in animo habentes, prius q; ad ipſos Brasidas mitteret, ad ſuccurrendum in Megara ire, tanquam nō alieno ab ipſis periculo. Et cū iam in agro Platæei cū omni exercitu forent, aduētu nuntiū animatores multo effecti, duobus millibus ac ducētis armatis, equitibusq; ſexcentis ad Brasidam missis, cum maiori ipſi exercitus parte redieunt. Cum autem iam afforēt omnes copiæ armatorum, nō minus ſex milliū, & Atheniensis in acie circa Nisæam & mare inſtructi eſſent, & leuis eorum armatura per caspos palata, hanc ex improuifo Bœotiorum equitatus in eam impetu dato, in fugā uerit ad mare uersus; quippe priusquam alicide Megarēſibus subueniretur, inuaderat; cū quo in occurſum progressi Atheniēſes ad manus uenere, ac diu equeſtre prælium fuit. In quo utrīc; nō inferiores ſe extitiffe existimari. Si quidem præfectū equitū & ali quoſ alioſ ad ipſam Nisæam profectoſ interemerunt ſpoliaruntq; & cum cadauera, quibus potiū erāt, illis ex foedore reddidiffent, trophæum ſtatuerunt. Verum in omni pugna cum neutrī acriter uſque adeo inſtarent, dirempti ſunt, Bœotij ad ſucs, Atheniēſes ad Nisæam ſe recipienteſ. Secundum hæc Brasidas cum exercitu propius mare atq; urbem Megaram progressuſ, occupato idoneo loco inſtructa acie quiescebat, ratus &

Braside cōsul Athenienses se inuasuros, & Megarenses ad spectaculum stare, utrorū sit futura uictoria, & secum bene utrocūq; modo agi, ut neq; ipsi priores lacererēt illos, periculumq; pugnandi ultro adīrent, & ubi palā esset eos esse paratos ad defensionem, ibi tanquam sine puluere cessuram merito uictoriā. Itemq; quod ad Megarēses attinet, recte contingere; nisi em̄ uenisse uisi essent à Megarēsibus, nequaquam se fortunam adituros, sed haud dubie ueluti uictores se protinus urbe carituros. Nunc aut̄ hoc certe assueturos, ut Atheniēsibus pugnare uolētibus, ip̄i ea obtineat citra pugnā, quoq; gratia uenissent, quod & cōtigit. Siquidem Megarēses ubi Atheniēses egressi apud muros longos, iñstructa acie quieuerunt, idem & ipsi fecerunt. Quiescebat aut̄ illi, quod eorum duces censem̄, si à Lacedaemoniis non inuaderētur, haudquaquam par esse discrimin suū & illorum. Nam cum ipsis pleraq; successissent, si priores prælium aduersus plures iniirer̄, aut uictores Megara capturos, aut uictos optimam copiarum partem amissuros. Illos uero quoq; exercitus non ex una ciuitate, sed ex singularum partibus constaret, constaret haud ab re periculum facere uelle. Et satis māsum est, ubi ab alterutris nihil tentat̄ ab Atheniēsibus prius in Nisæam discessum, tum à Peloponnēsibus eō unde processerant. Ita Megarenses exulum amici, tanquam Atheniēsibus nolētibus iam certare, addi to magis animo, portas aperīsū Brasidæ uelut uictori cum ciuitatū primoribus, & cū receptis in colloquiū ueniunt, alterius factiōis hoībus iam timore percussis. Mox dilapsis in urbes suas sociis, Brasidas Corinthum reuersus, exercitū in Thraciam, quō antea cōstituerat, cōparabat. Reuersis quoq; Atheniēsibus domū, Megarenses q; cunctq; participes maxime extiterant reḡ ad hos trahendarū, uidentes se esse deprehensos, continuo ex urbe se subduxerunt. Cæteri habitō cū exulū necessarijs colloquio, eos qui apud Pegas agebant, reuocarunt, interposita fide cū maximo iure iurando nihil se iniuriaq; memores fore, sed quæ optima essent ciuitati consulturos. Idem ubi magistratus effecti sunt, dum arma recognoscunt, dispositis manipulis, deligunt ex inimicis qui p̄cipue studiosi Atheniēsium fuisse uidebātur, ad centum uiros, & hos adacto ad ferenda palā suffragia populo, tanquam cōdemnatos interficiunt, ciuitatemq; ferè ad oligarchiam, id est, ad dominatum paucor̄ redigunt. Atq; hīc status ex seditiōe securus, diu sub paucissimis dūravit. Eadem æstate cū Antandrus à Mitylenæis, quemadmodū cōstituerat, munienda esset, ubi id eos moliri senserunt Atheniēsū duces, classes ad legendam pecunia missæ; Demodocus & Aristides, q; circa Hellespōtum agebāt; nā tertius eoq; Lamach⁹ in Pontū cū decem nauibus abierat, res momentosa uisa est eis, ne idem qđ apud Anæa in Samo contingeret; ubi Samioq; exules sese communiētes, Peloponnēsibus gubernatores eis mittēdo in rem nauticam adiumentō erant, & eos q; intra urbem essent, perturbabant; & qui excederēt urbe receptabant. Ita coacta ex sociis manu Antandrum petunt, cōmissaq; cum iis qui ex Antandro p̄dierunt, pugna, ite& locū recipiunt. Necq; ita pōst Lamachus, q; Pontū intrauerat, cū fluuiū Calecem, q; per agrū Heracleēsem fluit, subis set, naues amisit subita uī torrentium aqua& superne deuoluta. Ipse cū exercitu itinere pedestri per Bithynos, Thraces, q; trans mare in Asia sunt, Chalcedonē uenit in ore Pōti sitam Megarensiū coloniam. Eademq; æstate Demosthenes Atheniēsū dux cum nauibus quadragīta in Naupactū se contulit, statim à discessu ex agro Megareſi. Nam & Hippocrates de rebus Bœotījs cū quibusdā apud ciuitates uiris transegerat, cupientibus transferre statum illū in popularē, ut Atheniēsū, eratautore p̄cipuo P̄tiōdoro exule Thebano, atq; hunc in modū res p̄parauerit. Constituerant qdam per p̄ditionē siphē oppidū tradere Siphas, oppidū soli Thespici in sinu Crissæ marītimū, cū iam alij ex Orchomeno, qđ quondā Minyeū, nunc Bœotū uocant, Chæroneā Orchomeni uectigalē de dituri essent, adiutoribus p̄cipue Orchomenijs exilib. qui ex Peloponneso hoīes mercede cōduxerant. Est aut̄ Chæronea in extremis Bœotiae regione Phanotidis, in agro Phocēsi, promiscue habitantibus Phocensiū nōnullis. Enim uero oportebat Atheniēses Deliū occupare Apollinis tēplum, in Tanagræa Eubœam uersus, & hæc ipsa fieri condic̄ta die, ne Bœotū in Delium frequentes opem ferrent, sed de suis ipsorum rebus

solliciti quique fatageret. Etsi conatus recte cessarent, & Delium muro clusissent, facile sperabant, & si non protinus, tñ aliquid moliri rerum nouarum apud respuplicas Boeotiorum se loca hæc tenentibus, & regionem per latrocinia infestantibus: & cum singulis è propinquo receptus esset, non intra id loci rem constitutam: sed tpe Athenienses ad eos accedendo qui defecissent, Boeotis non satis copiarum habentibus, per hæc sibi viam ad occasiones munituros. Huiusmodi igitur insidiæ tendebantur: Hippocrates q copias habebat, debebat ipse quidem cum tempus afforet, eas ex urbe in Boeotios duce re. Demosthenem tñ cum nauibus quadraginta ad Naupactum præmittit, ut coacto ex illis locis exercitu Acarnanum cæterorumq; sociorum, in Siphæ nauigaret ad proditionem spectantes, cum oporteret, occursurus. Et dies inter eos est constituta, qua die hæc confici oporteret. Et Demosthenes quidē habenstum Oeniades à cūctis Acarnanibus in societatem Atheniensium adactos, tum sociorum auxilia quæ illinc undique euocauerat, profectus primum ad Salynthium & Agræas, admotis copiis, alia simulando se Salynthium. se præparabat, ut quando opus esset occurreret ad Siphæ. Brasidas per hoc idem æstatis tempus, cum mille & septingentis armatis ad obeundas res Thraciæ pergens, ubi puenit Heracleam, quæ est in Trachine, præmittit in Pharsalum ad necessarios suis nuntium, efflagitans ut se atq; exercitum dederent. Qui cum ad eum in Melitiam Achaiae uenissent, Panerus, Dorus, Hippolochidas, Torilaus, & Strophacus Chalcidensis hospes, tunc ire contendit, deducentibus eum cum alijs Thessalîs, tum uero ex Larissa Niconida Perdiccae filio eius necessario, Etenim Thessaliam semper alioqui difficilem transitu, tum sine duce transire non poterat utiq; cum armis, quia proxima quæque suspecta reddidisset, cum omnibus Græcis pariter nisi transitum exorasset, tum uero Atheniensibus, in quorum amorem perpetuo fuit prop̄sum Thessalorum uulgaris. Tracq; nisi Thessali dominatu potius quam æquitate legum (quod ipsorum est proprium) uerent, nutquam Brasidas pertransisset: Namq; tunc ei ire pergenti contraria factio- nis Thessali ad flumen Enipen occurruit, pergere prohibentes, quod dicerent iniurios Enipeus flum. eo esse, quia sine publica autoritate transirerit. At si qui duces huius erant, negare se inuitis illis transituros: sed cum celeriter uenissent, essentq; hospites, esse excipiendos. Ipse quoq; Brasidas per Thessalorum terram se ire, quorum amicus esset, & Atheniensibus suis hostibus, non eis arma inferre, nec illas scire inter Thessalum & Lacedæmonium esse inimicities, qn uter alterius solo utatur, nūc illis inuitis progrederi nec uelle nec posse, orare tamē ne prohiberetur. His illi auditis abierunt. Brasidas autem hortatū ductorum antequam plures ad inhibendum iter coirent, nusquam subsistens cursim perrexit: & eodem quo ex Melitia profectus est die, Pharsalum peruenit, & ad flumen Apidanū castra posuit. Atq; illinc in Phaciū, & inde in Peræbiā: illicq; iam Thessalîs ducto tribus digressis, Peræbi qui ditionis Thessalorum sunt, ad Dion usq; deduxerunt, oppidum ex imperio Perdiccae, sub Olympo situm Macedoniæ monte, Thessaliam uersus. Hunc in modum Brasidas Thessaliam transcurrens præuenit, priusquam se quis ad inhibendum præpararet, & ad Perdiccam in regione Chalcidis se contulit. Siquidem si qui in Thracia ab Atheniensibus defecerat, atq; Perdiccas, ubi res Atheniensium secundæ esse cœpere, metu copias ex Peloponneso abduxerunt. Chalcidenses quidem quod in se primum uenturos suspicabantur Athenienses, quodq; finitimæ eorum ciuitates, quæ non defecerant clam se communi consilio præparabant. Perdiccas uero non ille quidē ex professo hostis, sed tamen & ipse reformidans pristinas cum Atheniensibus discordias, præcipueq; Arrhibæum Lyncestarum regem deiectum uolebat. Accessit ad facilius educendum ex Peloponneso exercitum præsens infelicitas, Lacedæmoniorum quidem qui sperabant Athenienses cum cæteræ Peloponneso, tum uero ipsorum regioni imminentes hoc maxime modo auertere, si quid inuicem eis doleret, missò aduersus eorum socios exercitu. præsertim cum parati essent, qui hunc exercitum alerent, qui que ipsos in facienda ab Atheniensibus defectione accerferet. Eo quidem magis, quod per causam hanc uolebant seruitia emittere, ne quid noui ea tempestate Pylo capta molia

rentur. Cum hoc fecissent Lacedæmonii, illorum & iuuenturē & turbam reformidantes (ferè enim eis inter præcipuas curas fuit semper seruitiorum custodia) præceperūt ut quicunq; inter hostes strenuissimi sibi uiderentur extitisse, secernerentur tanquam liberandi, ad explorandam illorum sententiam, rati ut quisque primus dignum se libertate duceret, ita maxime insidiaturum: Quorum cum ad duo millia discreti esissent, & tempora coronati cirkuisserent, tanquam libertate donati, non ita multo post de luce subtracti sunt, neque quo pacto quisq; perierit quisquam nouit. Et tunc libenter septingētos armatos ex ipsis cum Brasida dimiserūt. Nam cæteros hic mercede adductos ex Peloponneso eduxit. Eum autem & Lacedæmonij miserunt maxime cupidum eundī, & Chalcidenses præoptauerunt, uirum & in Sparta pro impigro ad omnia habitum; & postquam exiit, plurimi apud Lacedæmonios effectum. Etenim statim à principio iustum se, & temperantem erga ciuitates cum præbet, plurima loca ad eum defecerunt, nonnulla per proditionem sunt capta. Ex quo Lacedæmoniis evenit, ut efficeret quod uolebant, redditionem locorum ac receptionem, & in Peloponneso belli laxamētum. Quinetiam circa bellum, quod res Sicas insecutum est, Brasidae uirtus atque solertia eos qui uel experimento cognorant, uel ex auditu iudicabant Atheniēsium socios præcipue cupidos Lacedæmoniorum effecit. Nam cum primus illinc prodisset, uisusq; esset circa omnia egregius, firmam spem reliquit, cæteros eiusmodi esse. Cum igitur ad res Thraciæ uenisse Atheniēses eum acceperunt, hostem denuntiavere, Perdiccam existimantes autorem aduentus illius esse, & maiorem de socijs eius loci custodiam egerrūt. Perdiccas autem sumpto Brasida, atque exercitu ipsius secum, in Arrhibæum Bromeri filium Lyncestarum Macedonum regem sibi firmitimum, eundemq; hostem tenet, uolens eum debellare. Is cum ad ingressum Lynci uenisset cum Brasida atque exercitu, Brasidas dicere priusquam bellum inferretur, uelle conuenire Arrhibæum oratione, si posset, socium Lacedæmonijs facturus. Etenim Arrhibæus p̄ caduceatorem editxerat, se paratum esse rem Brasidae inter ambos disceptatore committere, & Chalcidēsium, qui unā aderant legati, quo eum expeditiorem ad sua conficienda negotia habarent, commonefaciebant, ne pro Perdicca difficultia subiret, cum præsertim apud Lacedæmonem, qui fuerant à Perdicca missi, tale quiddam iactassent, multa hunc ex sibi finitimiſ circa locis ad societatem illorum adducturum. Quo magis Brasidas postulabat ut ex publica utilitate res Arrhibæi transigeret, Perdiccas negare se Brasidam adducere iudicem suarum controuersiarum, sed potius hostium destructorem, quos ipse denuntiasset, eumq; iniurium esse, si se dimidium exercitus alente faueat Arrhibæo. Brasidas tamen hoc inuito ac repugnante conuenit Arrhibæum, eiusq; persuasus oratione, abduxit exercitum, nondum terram illius ingressus. A quo tempore Perdiccas tertiam pro dimidia stipendi partem dedit, sibi existimans iniuriam fieri. Eadem aestate continuo post hæc paulo ante uindemiam, Brasidas secum habens Chalcidēses, bellum intulit Acantho Andriorum coloniæ. Oppidanī recipere hunc necne, inter se illi quidē altercabantur, qui cum Chalcidensibus sentiebant, & plebs, sed ob metum fructuum, qui adhuc foris erant, persuasa est multitudo à Brasida, ut eum solum admitteret; & cū audisset, deliberaret. Admissus & apud illam stans, non deerat autem ei, ut homini Lacedæmonio, dicendi facultas, huiusmodi orationem habuit:

Oratio Brasidae ad Acanthios.

Quod ego atque exercitus, uiri Acanthij, à Lacedæmonijs dimissi huc sumus, declarat ueram esse causam, quam in bello mouendo Atheniensibus prædictimus, nos bellum gesturos ob Græciam Atheniensium seruitute liberandam. Si autem sero uenimus, decepti uidelicet spe ocyus debellandi Athenienses sine uestro periculo, nemo reprehendat, cum nunc, quando tempus adest, uenerimus conaturi uobiscum illos euertere. Miror tamē me portis excludi, & non libertibus uobis uenire. Etenim nos Lacedæmonij existimantes præter id quod fecimus, huc ad socios uenire nō posse, hoc

*Arrhibæus.
Perdicca in
Arrhibæum
expeditio.*

*Brasidas cum
Perdicca in cō
tentione uenit.*

Acanthus.

autem animo etiam ad cupidos esse uenturos; hoc tantum periculi contemptus, cū alienam terram multorum dierum itinere peragruimus, exhibito omni erga uos studio. Quod si uos aliud in animo habetis, aut si uestrae ipsorum ac ceterorum Græcorum libertati obsistetis, improbum fuerit non modo quia obsistitis, uerum etiam quia quos assuefacio, minus mihi aliquis obsequetur. Res profecto digna, quod ciuitas ista In Greco legi-
tur et iuris Interpres uide-
tur legisse
Edic. sane egregia pro prudenti habita, ad quam primum accessi non admiserit. Neque huius facti satis idoneam possum inire rationem, nisi quod uideor aut iniustam libertatem afferre, aut imbecillis atque inualidus uenire ad propulsandam Atheniensium vim, si in inuaserint. Certe & dum ad Nisream cum his quas nunc habeo copijs auxilio uenisset, Athenienses cum plures essent, non sunt ausi configere. ut credibile non sit eosdem huc esse missuros aduersus uos tantum copiarum, quantum classiarum exercitus ad Nisream misserit, & ego non ad perticiem, sed ad libertatem Græciæ adueni, maximo iure reuando apud magistratus Lacedæmoniorum interposito, quoscunque illis ascuero socios suis utique legibus esse uicturos. Neque ut uos, aut ui, aut fraude socios habeamus, sed è contrario, ut uobis in seruitutem Atheniensium redactis socij simus in bello. Quæ propter dignum me censeo, qui neque suspectus sim, summam de hoc fidem faciens, neque inualidus ultor existimer, ad uos magis animandos uenisse. Quod si quis priuatim ob aliqua metuēs ne quibus ego ciuitatem tradam, cunctatur, is ante omnes uelim confidat. Ego enim neque ad concitandam seditionem uenio, neq; occultam opifnor esse, quam affero libertatem, si omissio patrio instituto, aut plebem paucis, aut pauci ores plebi addixero. Nam odiosius fuerit, hoc quam in æternum imperium, & nobis Lacedæmonijs gratia laborum nostrorum non deberetur, sed pro honore & gloria potius accusatio, quod quibus criminibus insectamur Atheniæ, ea ipsi habere uideamus magis inuisa in nobis, q; in eo qui hanc uirtutem non profitetur. Fraus enim cū in omnibus fœda est, tum uero in his qui maiori dignitate sunt prædicti fœdior est, quam apta uiolentia. Nam uiolentia iure potentiae, quam fortuna ipsi largita est; fraus autem in fidibus iniusti propositi grassatur; Ita nos multam in maximarum rerum momentis adhibemus circumspectionem, nec uos maiores preter iusurandum confirmationem suamatis, quam unde facta rationibus respondentia necessariam opinionem præbēt, pro ut etiam conducit, ut dixi. Quod si me uobis hæc proponente, tamē negatis uos posse obsequi, & cum bene uobis uelitis, postulatis ut sine noxa quiescatis, quod libertas uobis non sine periculo fore uidetur, iustumq; esse eam illis offerri, qui possit recipere: in uitum autem compelli neminem: deos testor, & heroas indigenas me bono uestro uenientem nihil uerbis proficeré, eoq; experiar uastantis agris ad hec uos compellere, ex istimans non iam iniuria agere, sed iure, & duabus necessariis rationibus: una propter Lacedæmonios, ne amore uestro, si non accedatis nobis, illi damno afficiantur, a uobis ob pecuniam quam Atheniensibus penditis: altera propter Græcos, ne per uos eximi de seruitute prohibeantur. Neq; enim probe fecerimus hoc, ac ne debemus nos quidem Lacedæmonijs iniustos asserere in libertatem, nisi causa alicuius publici boni, neque dominatum affectamus, sed alios potius dominatu abdicare properantés. Essemus que iniurijs in plerosq; si uniuersis sua iura restituentis omittamus, uos huic facto aduersantes. De his bene consultetis, annitaminiq; tum ut principes sitis apud Græcos capessendæ libertatis, tum ut sempiternam uobis gloriam paratis, tū ne uestra priuatorum bona detrimentum accipiant, tum ut uniuersæ ciuitati honestissimum nomine imponatis;

Hactenus Brasidas. Acanthij Brasidae acquirescunt. Acanthij Brasidae acquirescunt. Hæc sunt per eam æstatem gesta. Princípio statim inse- Stagirus. quentis hyemis quemadmodum Hippocrati atque Demostheni Atheniensium duci

bus erat constitutum circa res Bœotiae, & oportebat hunc cum classe ad Siphæ occurrere, illum ad Delium, factum est errore diegæ, quibus debebat uterque cum exercitu ire, ut cum Demosthenes prior ad Siphæ applicasset, habens in nauibus Acarnanes, & multos ex his locis sociorum, res frustra esset, detectis per Nicomachum insidijs, viru Phocensem Phanoteum. Nam is Lacedæmoniis nuntiauit, & illi Bœotiis. Ita omni Bœotia succurrente, cum nihil dum Hippocrates qui in mediterraneis erat, læsisset, occupata sunt Siphæ & Chæronea. Quod delictum ubi rescuerunt, qui rem tractauerant, nihil agitandis in ciuitatibus cesserunt. Hippocrates autem excitato omni populo Atheniensis, ciuibus incolis, & quicunque aderant hospitibus posterior contendit ad Delium, Bœotij iam reuersis à Siphis, positisque castris, Delium muro concludit Apollinis templum ad hunc modum: Fossam circum fanum ac delubrum ducunt, humum egestam pro muro aggerunt, in ea uallos desigunt, clatrantque: uinea quæ circuniecta fano erat, excisa, lapides etiam a clateres ex proximis ædibus detractos injiciunt, omni denique ratione munitiones excitant, positis ubi opportunum erat, ligneis turribus, nec ullo fani ædificio existente. Nam porticus quæ fuerat, conciderat. Itaque tertio ad ingressum edo mo die cum incepissent, quartum & quintum ad prandii tempus in opere consumpsierunt. Deinde cum pleraque perfecissent, exercitus illinc abiit decem ferme stadia, tanquam rediens domum, statimque quæ maxima multitudo erat leuis armatura discessit, cæteri depositis armis quiescebant, Hippocrate relicto ad custodias: & quod reliquum erat, circa propugnacula opus facto constituendum. Per hos dies in Tanagra Bœotij cogebantur, & ubi ex omnibus ciuitatibus affuerunt, cognoueruntque hostem se domum recipere, cæteri Bœotiorum magistratus, qui undecim sunt, dissuadebant prælium, quo nam hostis intra Bœotiam iam non esset: in conterminis enim Oropiæ erant Athenienses cum arma posuerunt. Sed Pagondas Thebanus Aeoladi filius unus est magistratus, cum Arianthide Lysimachi filio, penes quem tunc imperium erat, cupidus ibi pugnae committenda, quod satius esse arbitrabatur periclitari, horratus singulas cohortes, ne frequentes arma relinquerent, suasit Bœotiis, ut irent aduersus Athenienses, certamen que cōmitterent, huiuscmodi oratione: *Oratio Pagondæ ad Bœotios milites.*

Par erat, viri Bœotij, nemini uestrum in mentem uenire, qui magistratus estis, non esse consentaneum, ut cum Atheniensiibus, nisi eos in Bœotia assecuti, prælium ineamus. Nam cum in Bœotia munitiones extruxeris, & eam è finitimis locis profecti sint afflicturi, nimirum pro hostibus habendi sunt, & quocunque in loco deprehenduntur, & undecunque uenientes, gesserunt hostilia. Nunc si cui non pugnare tutius videbatur, is mutet sententiam. Neque enim eadem prouidentia ratio habenda est ipsis, quorum de agro per alium occupato agitur: & ipsis qui cum sua ipsorum possideant, plura concupiscentes ultro aliena inuadunt. Et uobis certe cum proprium est, inuadentem uos peregrinum hostem & domi & procul à domo, tum uero conuenit multo magis Athenienses, & quidem finitimos propulsare. Nam ita demum cuiusque ciuitatis libertas paratur, si in resistendo uicinis par sit. Quod si isti non modo uicinos, sed etiam longe positos conantur in seruitutem redigere, quo tandem pacto non ad ultimum debeamus uenire certaminis, habentes exemplum è regione positos trans fretum Eubœos, & cæteræ Græciæ plurimum, quomodo his subiectum est, & intelligere cæteros uicinos de finibus dimicare, nobis si uincimus unum indiscretum intoto territorio finem esse statuendum? Quippe nostra ingressi uiribus freti, ut nunc Athenienses uiciniis arma inferunt, aduersus quietum, & in sua se tantummodo terra defendantem, promptius id facere, quam facile continere eum qui extra fines occurrat; & si occasio fuerit, bellum incipiat. Cuius rei ex ipsis documenta habemus. Nam cum eos terram nostram seditione laborantem tenetes ad Chæroneam uicissimus, securam admodum ad hoc tempus Bœotiam præstitimus. Quorum nos memores debemus anniti qui maiores quidem natu sumus ut nostri similes sumus; Qui uero iuniores egregijs illis orti pa-

Delium obseruatur.

*Bœotiorum
magistratus.
Pagondas
Thebanus.*

rentibus, ne domesticas laudes dedecoremus, confidentesq; deo, ipsum à nobis futurū, cuius fanum isti infando muro septum incolunt, necnō fas sacrificiis, quæ nobis immo lantibus pulchra se ostendunt, in hos pariter tendere ac demonstrare eis, si quæ concupiscunt, nullis illa defendantibus aggressos obtinuisse; sed ab ijs quibus generosum est, & suam regionem semper pugnādo liberare, nec alienam iniuste in seruitutem redigere, sine certamine nō discessuros. His uerbis adhortatus Bœotios Pagondas persuasit ire aduersus Athenienses, confessimq; motis castris exercitum eduxit. Iam enim erat serum diei. Et postquam promovit prope hostem, substitit in loco quodam, unde inuicē se aspicere interecto colle non possent, ac suos ordinat, & tanquam ad prælium instruit. Hippocrates, qui apud Delium erat, ubi ei nuntiatum est infestos ire Bœotios, mitit ad exercitum, iubens ut aciem præparent: nec multo post ipse affuit, relictis ferme trecentis circa Delium equitibus, tum ad loci custodiā, si quis illum tetaret, tum ut occasione obseruata, pugnæ adessent. Bœotii dispositis qui hos propulsarent, ubi cætera recte habebant superato colle apparent, tenentes arma atq; instructi, quemadmodum erat pugnaturi, septem millia ferè grauis armaturæ: Leuis uero supra decem milia: Equites mille, peltati quingenti. Dextrum cornu tenebant Thebani cum sociis: Medii erant Hailartii & Coronai & Copæenses, aliisq; stagni accolæ. Sinistrum tenebant Thespenses, Tanagrai, & Orchomeni. In utroq; autem cornu equites erant ac leuis armatura. Thebanorum singulis scutatis quini & uicenzi applicati erant. cæteri ut cuique contigerat. Hunc in modum instructi Bœotii fuere, atq; ornati. Atheniensium aci es graui armatura par hostili tota octonis densa uiris, equites par cornibus erant. Leuis armatura ex apparatu instructa, neq; tūc aderat, neq; in urbe erat. Nam quæ unā in expeditionem exierat, plures hostibus fuerint, & inermes multi fecuti, utpote promiscuo ex hostibus qui aderant, oppidanisq; exercitu. Qui ut primum domum ire coeperunt, non affuerunt nisi pauci. Cum autem in acie starent iamiam concursuri, Hippocrates dux superueniens, Atheniæsuum exercitum his uerbis adhortatus est:

Exhortatio Hippocratis ad milites Athenienses.

Beuis quidem Atheniæses, adhortatio fit apud præstates uiros, sed tātundem præstat magis in memoriam redigēs q; iubēs. Nemini autem nostrum in mētem ueniat, tanquam improbum sit, nos hoc tantum periculum uelle in aliena terra propulsare. Nam in horum terra certamē erit pro nostra; in qua si uicerimus, nūquam inuident Peloponnēses istorum equitatu carētes. Vno autem prælio cū istam acquiritis, tū uel magis illam liberatis. Pergite igitur in eos, uti dignum est, & patria, quam unusquisq; uestrū inter Græcas principē habere se gloriatur, & uestris maioribus, qui duce Myronida, istis apud Oenophyta superatis, Bœotiam aliquando tenuerunt. Talibus horribuadus Hippocrates ad medium usq; peruererat exercitus, nec dum maiorem partem adierat, cum Bœotii adhortante eos hic quoque Pagonda per paucis pæana modulati de colle infesti feruntur, & in eos è diuerso Athenienses, cursuq; configunt, extremis tamen utrorumque ad manus non uenientibus, sed idem tamen patientibus obriuos, quibus interpellabantur. Cæteri acrī certamine umbonibus se perpellentes consistebat. Et sinistrum quidem Bœotiorū cornu ad medium usq; uictum est ab Atheniæsibus, in alios iam & p̄cipue in Thespieses recta tendētibus. Nā cū n̄ qui cōtra steterat, cederet, & in angusto ab Atheniæsibus circūdaren̄, interficiebat. Thespensium qui se defendēdo manus conseruerūt, feribant, & Atheniæsū nōnulli in cōcludēdo hoste perturbati, dūq; nō internoscūt, se mutuo interimebāt. Ab hac igit̄ parte Bœotii superrati sunt, & ad eā quæ pugnabat cōfugerunt, in dextro cornu ubi Thebani stabāt, superrant Atheniæses, q̄s illi paulatim repulso primū insequerant. Cōtigit aut̄ ut duæ eq̄ tum turmæ à Pagonda missæ, cū sinistrū eoq; cornu laboraret, cirkito furtim tumulo, repete in cōspectū se dederunt, & Atheniæsū cornu, qđ uincebat, terrefecerit, existimantiū supuenire aliū exercitū. Ita cū utrīq; ab ijs & à Thebanis p̄sequētibus urgēret, totius Atheniæsū exercitus fuga facta est, aliis ad Deliū & mare, aliis in Oropū, aliis fuga.

ad Parnethen montem, aliis ut cuiusque spes aliqua tulit tendentibus, quos Bœotij in sequentes trucidabant: & præcipue equites tum ipsorum, tum Locrensum, qui re iam in fugam uersa, auxilio uenerant. Ceterum noctis intetu facilius fugientium turba salutem sibi peperit. Postero die qui apud Oropum & Delium erant, relicto ibi præsidio, adhuc enim illud tenebant, domum se per secundum mare receperunt. Et Bœotij trophy posito, cadaueribus que suorum quidem sumptis, hostium uero spoliatis, telicto que præsidio reuersi sunt in Tanagram insidiantes Delio, tanquam aggressuri.

Bœotiorum trophyum. Quorum caduceatori Atheniensium caduceator ad mortuos petendos iter faciens, obuius fit, ab eo que reuocatur, quod diceret illum nihil acturum priusquam ipse reuertisset. Idem cum ante Athenienses stetisset, exposuit mandata Bœotiorum, haud iuste fecisse eos, qui iura Graecorum transgressi essent, quibus constitutum sit, eos qui alienam terram inuaderent, à templis qui illinc sint, abstinere. Athenienses autem Delium muro circundedisse, incolere, & quæcunque ab hominibus in profano fiunt, ea in illo fano facere: aquam quam nefas ipsis esset tangere, nisi ad abluedas in sacrificium manus, in alios usus haurire. Ideo que Bœotios tum dei, tum sua uice inuocantes loci præsides dæmones atque Apollinem, edicere illis, ut è templo excedant, sua secum absportantes. Hæc cum caduceator dixisset, Athenienses missi ad Bœotios suo caduceatore, negant se quipiam in templū iniuria fecisse, aut in posterum sua sponte esse facti ros. Neque enim ea se gratia ab initio uenisse, sed ut illinc eos qui potius iniuriam inferrent, propulsarent. Esse autem apud Graecos legem, penes quos imperium sit cuiuscumque regiōis, seu magnæ, seu paruæ, ut penes eosdem sint semper & tempora, ubi eisdem ceremonijs siant sacra, quibus consuetum esset, quoad fieri potest. Etenim Bœotios, alios que permultos, quicunque terram aliquam uicitoribus electis ipsis incolunt, tempora quæ prius aliena erant occupantes, pro suis possidere: & eos si praualerent, & ipsorum terra potirentur, hoc iuris habituros. Nunc autem in qua parte sunt, libenter esse, & tanquam ex suo non abscedere. Aquam quoque se in necessitate mouisse, nec per contumeliam apposuisse, sed cum illos ulciscuntur, qui in suam terram irruperunt, ad utendum compulsos esse. Omnia uero licere bello, & aduersitate aliqua circumuentis ueniam esse quandam etiam apud deum. Etenim delictis non uoluntarijs refugium esse aras: scelus que eorum uocari qui nulla necessitate sunt malū, non eorum qui propter aduersa aliquid audent. Quinetiam illos impie multò magis facere, qui pro templis mortuos reddi dignum censerent, quam qui inuiti quæ consentanea sunt templis, accipiunt. Planè autem iubebant illis dīci, se non recedere ex agro Bœotio: non enim iam in eo se esse, quem uicem obtinuissent, sed ex ritu maiorum postulare, ut mortuos tollere liceret. Bœotii respondent: siquidem in Bœotia essent, excedentes è terra sua asportarent sua: sī in illorum, ipsis inteligerent quid foret faciēdum, existimantes Oropiam ubi contigit illos occumbere, commissa in eius confiniis pugna, ditionis Atheniēsium esse, quos cæsos ipsis nō tenerēt illis inuitis. Nec ad eos reddēdos se obligatos esse, sed illos ex sua terra abeuntes, consentaneum esse ea quæ repetunt, recipere. Hos Atheniensium caduceator cum audisset, infecta re abiit. Et Bœotii tum accersitis protinus ex sinu Malico iaculatoribus funditoribusq; tum duobus millibus grauis armaturæ Corinthiorum, quæ secundum pugnam auxilio uenerunt, tum præsidariis Peloponnesibus, qui ex Nisaea unā cum Megarenibus profecti erant, aduersus Delium castra mouent: aggressi que munimenta cum aliis oppugnandi generibus, tum uero machina admota, unde & locus expugnatus est ad hunc modum: Factam antennam ingenitem cum geminas in partes ferrauissent, omnem excauant, eamque rursus ueluti tibiam affabre compingunt, & in ipsius summo lebetem catenis appendunt, adunco super illud ferreo rostro, ad insufflandum, quod ab ipsa antenna procedebat, eius ligno magna ex parte ferrato. Hanc machinam longo spatio carris adiectâ, muro admovent, qua maxime parte uitibus erat lignisq; cōstructus. Vbi admota est grandibus foliis ei capitâ antennæ, quod ad ipsos spectabat, applicitis, flatum cident, qui statutus acris

Sententia memorabilis.

Oppugnandi pallidum intentum.

ter actus in alienum prunas & sulphur & picem habens ingentem flammatam excitauit, murum que incendit: ita ut nemine super eum perstante, sed omnibus in fugam se dantibus munita caperentur. Praesidiario & alijs occubuerunt: ducenti capti sunt, alia multitudo cōscensis nauibus recepit se domū. Recepto Delio decimo septimo à pugna ^{Delii capitulū} die, caduceator Atheniēsium rei gestæ prorsus ignarus, nō ita post rursus cū uenisset, cæsorum gratia eos Boeotij reddiderunt, non amplius eadem respondentes. Perierunt autem in pugna Boeotiorum quidem paulominus quam quingenti: Atheniensium uero cum Hippocrate imperatore paulo minus quam mille, præter leuis armaturæ atq; lixarum magnum numerum. Post hanc pugnam Demosthenes ubi nauiganti si bī ad Siphas traditio nō processit, cum haberet in ea classe Acarnanum, & Agræorum, & Atheniensium ad quadrincentos armatos, egressus est in agrum Sicyonium: & pri usquam omnes appellerent naues, Sicyonij ad sua tutanda uenientes eos qui egressi fuerant, fugant, ad nauesq; usque persecuti, alios interemerunt, alios uiuos ceperunt, ac trophæo erecto, cæsos suis petetibus reddiderunt. Per eosdem dies, quibus ad Delium res gesta est, Sitalces Odryforum rex uita excessit, uictus in prælio à Triballis, qui bus intulerat arma. Cui successit in regno Odryforum, ac ceteræ cui hic imperauerat, Thraciæ, Seuthes Sparadoci germani Sitalcis filius. Eadē hyeme Brasidas cum ijs, quos in Thracia habebat socijs, bellum intulit Amphipoli Atheniensium coloniæ ad Strymonem fluuium. Hunc locum, ubi nunc sita est urbs, primus tenuit incolere Aristagoras Milesius, cum regem Darium fugeret, sed ab Edonibus electus est. Deinde Athenienses duobus post & triginta annis eò missis decem millibus incolarum, tum suorum, tum aliorum quicunque ire uellent, quæ à Thracibus apud Drabescum sunt interempta. Rursus undetricesimo anno Athenienses reuersi Agnone Niciæ filio colonizationem deducente, expulsis Edonibus hanc urbem condiderunt, quæ prius nouem uiae vocabantur. Profecti autem fuere ex Eione, quam ipsi maritimū emporium in ostijs fluvii habebant, quinq; & uiginti stadijs distantē ab urbe, quæ nunc est, quam Agnon ideo Amphipolim appellauit, quod præterfluente utrinq; Strymonie cingeretur, du etijs à flumine ad flumen longo muro, conspicuam mare uersus & continentem collo unde nomen cauit coloniam. Aduersus hanc igitur Brasidas ex Arnis agri Chalcidensis cum exerci fortita. tu profectus, circa solis occasum peruenit in Aulonem & Bromiscum, quæ stagnum Arne. Bolbæ mari infunditur: coenatus que noctu ire pergit. Erat autem tempestas, subnubilus gebatq;. Quo libentius iter faciebat, uolens latere, qui intra Amphipolim essent, præter proditores. Nam erant ibi tum nonnulli Argiliorum, qui sunt Andriorum coloni, illuc domiciliū habentes, tum alij huius rei particeps, partim à Perdicca, partim à Chalcidensibus persuasi, præcipue que Argili in proximo habitantes, Atheniensibus suspecti semper & oppido insidiantes. Hi ubi tempus affuit, & Brasidas cum iam prædem de tradenda urbe composuissent, cum suis qui munia reipublicæ administrabant, tunc eum in urbem receperunt, eademq; nocte ab Atheniēsibus deficientes exercitum ad pontem fluminis promouerunt, unde magis quam à transitu oppidum abest nondum muris cinctum, uti nunc est. Præsidium autem quoddam modicum, quod ibi collocatum erat, paruo negotio Brasidas uis submouens, tum proditionis, tum tempestatis, tum repentinū aduentus beneficio pontem transit; continuo que eorum potitus est, quæ Amphipolitanorum passim extra oppidum habitantium erant. Hoc repentina eius transitu aduersus ciuitatem facto, & eorum qui extra fuerant multis captis, alijs ad urbem fuga elapsis, Amphipolitani maiorē in modum tumultuabātur, præsertim mutuo suspecti. Creditū est (ut dicitur) Brasidā, nisi maluisset suos ad prædam q; ad urbē subito cōuertere, ea fuisse capti. Nūc siste exercitum ad ea quæ extra urbē sunt diripiēda discurrīt, destitit tñ cum per eos q; intus erant, nihil eis succederet. Cæteræ aduersarij multitudine proditoribus præpollētes, ne statim portæ aperirētur mittunt cū Euclleo duce, qui aderat eis ad præsidium loci pro Atheniensibus ad alterum ducē Thrasides. Thucydidē Olori filiū qui haec conscripsit, agentē circa Thason Parion; colo Olorus.

*Brasidas Am
phipoli poti
tur.*

*Myrcinus.
Pittacus rex.
Goaxis.
Braures.
Gapselus.
Oesyma.*

*Græcorum in
Brasidam af-
ficio.*

niam, quæ est insula distans ab Amphipoli ferè dimidiati diei nauigatione, iubentes ut sibi ueniret auxilio. Quod simulac ille audiuit cum septem nauibus, quæ forte aderant, proficiscitur: uolens ille quidem præcipue antequam Amphipolis dederetur occurre re: si minus, Eiona occupare. Interea Brasidas metuens, tum e Thaso auxilia nauium, tum quod audiebat Thucydidem in omni circâ Thracia officinis aurariis præesse, & per se admodum posse apud primores in continente, annixus est urbem si posset ante capere, ne si ille ueniret, plebs Amphipolitana sperans eum & classe & sociorum auxilijs ex Thracia coactis, urbem defensurum, iam se dedere recuset. Atque ita æquabilis conuentionem iniit hoc edicto per præconem denuntiato, Amphipolitanorum atque Atheniensium, qui intra urbem essent, quisquis ueller pari simili que iure uti, eum manere apud sua bona: qui nollet eum abire, exportatis suis facultatibus quinque intra dies. Hoc auditio plerique alterius uoluntatis effecti sunt, præsertim cum per paucos Athenienses respulsa administraretur: cæteri, uulgs promiscuum, & eorum magna ex parte propinquî essent, qui foris fuerât capti, & præ metu æquum esse edictum existimantes: Athenienses quidem quod libenter exirent, non idem sibi impendere periculum, quod alijs rati, quodcç non celerem succursum expectarent. Cætera uero multitudine quod neque æquabili ciuitatis iure priuarentur, & præter opinionem periculo liberantur. Itaque hjs qui cum Brasida composuerant, in aperto iam edictum iustum asserentibus, quod cernerent uulgs quoque mutasse sententiam, nec amplius exaudire eû, qui aderat Atheniensium ducem, accepta conditio est, initaq; conuentio. Atque hunc in modum urbs tradita. Eodem die circa uesperum Thucydides cum nauibus ad Eionia appulsus es. Amphipolim tenente iam Brasida, & nocte Eionem accepit, statim sub aurora (nisi naues celeriter auxilio uenissent) occupandam. Secundum hæc Thucydides quidem res apud Eionem ordinabat, ut & statim si Brasidas inuaderet, & mox eos qui de superioribus transire ex foedore uellent tuto possent excipere. Ille autem repente multis cum nauigjs secundo flumine ad Eionem uestus, si forte promontorio quod à muris excurrit occupato, fluminis ostijs potiretur. Qui etiam à terra Eionem cum tentasset, utrinque pariter est repulsus, ob id' que ad res Amphipolitanas ordinandas se tulit, & ad eum defecit Myrcinus ciuitas Edonensis Pittaco Edonorum rege à lis beris Goaxis, & uxore Braure imperfecto. Nec multo post Gapselus & Oesyma, quæ sunt Thasiorum coloniæ, Perdicca hæc transfigente, cum statim post captam urbem affuisset. Amissa Athenienses Amphipoli ingeti metu tenebantur, præsertim quod hæc ciuitas eis perutilis erat, tum prouetu materiae, quæ ad ædificandas naues exportabatur, pecuniaç, tum quod aduersus socios suos ad Strymonem usque deduceribus Thessalî transitus Lacedæmonijs erat. Quibus nisi pontem tenentibus propter ingens sanè fluminis in superioribus stagnum, haudquaquam liceret accedere triremibus, Atheniis ad Eionem excubantibus. Tunc autem Athenienses hæc facilia factu existimauit, & ne deficerent socij uerebantur. Nam Brasidas cum in cæteris modestum se præbebat, tum uero ubique prædicabat se ad liberandam Græciam esse missum. Quod audientes quæ Atheniensibus parebant ciuitates, & Amphipolim ab eo captam, & quam sc, quâunque mitem exhiberet, uehementissime ad res nouandas incitabantur: atq; ad eum clâm missis caduceatoribus, accedere iubebat pro se quique, ad illum primi deficere uolentes, quippe rati non timendum sibi tandiu, destitutis Atheniensium subfido: quantum postea constitit, plus affectione cæca iudicantes quâ certa prouidetia, assueti homines quod maxime affectant, id spei inconsideratae permittere: quod non affectant id principi rationi committere. Augebatur præterea eis fidutiâ neminem aduersus ipsos auxilio uenturum, quod recentem in Bœotia Athenienses calamitatem accepissent. Brasida quoque alliente nec uera referente, non esse ausos congregari Athenienses, apud Nisæam secum solius exercitum habente. Ideo ante omnia uoluptatem impræsentiarum capiebant: & quia tunc primum Lacedæmonij constituerant ea loca tentare, ipsi nauare illis operam omni ratione parati erant. Quæ sentientes Ath-

nenses præsidia, ut in tpe & breui & hyberno, in urbes dimiserunt. At Brasidas è Lacedæmoniis mitti sibi exercitum cum iussisset, ipse super Strymonem ad cōpingendas nautes se accingebat. Verum hæc ei à Lacedæmoniis suppeditata non sunt, partim iuvidia primorum, partim quod malebant suos ex insula recuperare, atq; bellū finire. Eadem hyeme Megareses maiorem murū, quem de ipsis tenuerant Athenenses, recuperatum euerunt ad solum. Et Brasidas post captam Amphilopolim, socios exercitū quē habebat, duxit aduersus locū nomine Actam, qui à fossa regia introrsum prominet, cu iusq; Athos mons excelsus ad Aegæū pelagus terminat. Vbi cōtinent urbes Sana ^{Athos.}
drīos colonia ad ipsam fossam mare uersus, quod Eubœam spectat, & Thysius, & Cleonæ, & Acrothous, & Holophy whole. ^{Acta locis.} ^{Sana oppidum.} ^{Thysius op.} ^{Cleonæ.} ^{Acrothous.} ^{Holophy whole.}
onæ, & Acrothous, & Holophy whole, & Dius, quæ promiscuis gētibus habitant, Barba
ris bilinguis, & aliquantulū Chalcidensibus, sed præcipue Pelasgicis Tyrrhenis, qui Lemnum aliquā Athenasq; incoluerunt, & Bisaltico, & Cretonico, & Edonibus uicu latim habitantibus. Haꝝ pleraq; ad Brasidam desciuere. Verum Sana & Dius q; ob stiterunt, earum regionē Brasidas statuua illuc habens, populatus est. Et cum imperata ^{Dius.}
non facerēt, continuo castra mouit aduersus Toronam Chalcidicam, quā Athenenses ^{Torona Chal-}
tenebant, solicitatus à paucis quib; urbē tradere paratis. Et profectus nocte iam ^{cidica.}
circa diluculum cum exercitu consedit ad templum Castoris & Pollucis, quod ab urbe ^{Castoris &}
tribus ferē stadijs distat, ignaris Atheniēsibus, qui ibi præsidio erant, cæterisq; oppida ^{Pollucis tēplū.}
nis, præter eos qui cum illo transegerat, ac uenturum nouerant: quorum aliquot, qui eum clām adierant, aduentum ipsius obseruabāt. Qui ubi illum adesse senserunt, admis ferunt ad se septem uiros nihil habentes armorū, nisi gladios. Tot enim ex uiginti, quibus negotium datum erat, ingredi non timuere, duce Lysistrato Olynthio. Ii per murū ad mare uergentem introgressi, ac furtim consensa altissima arce urbis ad collem positi, præsidium quod illuc erat obtruncant, & portulam Canastræum uersus prumpūt. Brasidas autem aliquantulum progressus cum cætero exercitu quiescebat, præmissis centum peltatis; qui cum portæ aliquæ aperirentur, & signum quod conuenerat tolle retur, prīmi irrumperent. Et h̄ quidem aduentante tempore mirabundi ad urbem pau latim appropinquarebant. Intus autem Toronæ illi, qui cum h̄s qui introierant, præparabant, ut & urbem occuparent, & portæ apud forum diffraicto uecte ipsis aperirētur. Idem primum circūductos quosdam per portulam introducunt, ut eos qui in urbe es sent nihil scientes, & à tergo & ab utroq; latere repente terrerēt. Deinde ignem, quod signum conductū erat, proferunt, & per portas fori peltatos iam cæteros accipiunt. Et Brasidas conspecto quod conuenerat signo, excitatis suis cursu contendit: identidē uociferantibus ad incutiendum iis qui intus erant, metum. Quorum alij protinus in portas inciderunt, alij in trabes quadrangulares, quæ ad tollenda saxa muri collapsi, qui reficiebatur, ante illum positæ erant. Brasidas igitur cum multitudine cōfestim sursum uersus ad urbis superiora conuertitur, uolens eam à summo ac prorsus occupare. Cætera item passim discurrunt. In hac ciuitatis expugnatione pleriq; omnis rei ignari satagēbāt. Qui uero participes fuerant, & quibus res placebat, subito introeuntibus se asto ^{Torona capi-}
ciant. Atheniēses autem (erant enim armati cōciter quinquaginta in foro dormientes) ^{tur.} ubi senserunt, aliquot eorum inter manus illorum obtruncati sunt, reliquī fuga elapsi: pars itinere pedestri, pars ad duas naues, quæ custodias agebant, euaserunt in Lecythū, præsidium quod ipsi tenebant, occupata arce urbis maritimæ in angustiis Isthmi posita, ad quos etiam cōfugerunt Toronæorum quicunq; erant studiosi illorum. Luce ora, & urbe prorsus capta, Brasidas h̄s Toronæis, quicunq; ad Athenienses pfugerat, per caduceatorem edicīt: Quisq; exire uelit, eū tuto ad sua reuersum, munijs ciuitatis fundit. Atheniēses uero iubet abire Lecytho, ut quæ sit Chalcidenium, data in hoc si de, eos & ipsos facultates incolumes fore. Illi negat qdem se locū relicturos, sponderi tamen sibi postulant diei spatium ad mortuos tollendos. Hic fide publica dies duos indulxit. Quibus & ipse uicina ædificia firmauit, & Atheniēses sua. Insuper concilio To ronæorum coacto, talia quidem locutus est, qualia apud illos qui erant in Acantho;

Oratiuncula
Brasida ad
Toroneos ob
liqua.

Non esse æquum existimari qui secum de tradenda urbe transgissent, cæteris detersores aut proditores esse, quippe qui neq; pecunia p̄suasi hoc egissent, neq; seruitutis, sed libertatis & publici commodi gratia, aut eos qui huius facti participes nō extitissent rebus suis frui nō debere. Se enim uenisse non ad ciuitatem perdēdam, aliquem' ue priuatum, & idcirco edictum fecisse ihs, qui ad Athenienses fugissent, quod nihilo detersores censeret ob amicitiam, quæ illis fuisset cum Atheniensibus, neq; Lacedæmoniog; amicitiam eis cum experti fuerint, uisum iri minorem; sed eo propensiores ad ipsorum benevolentiam fore, quanto h̄ futuri forent iustiores, nunc quod inexperti essent, fuisse de territos. Eos se hortari omnes ad se præparandum tanquam fideles futuros socios, eosdem posthac si iā peccauerint, fontes fore; nā ante hac iniustos nō fuisse, sed illos potius quibus fortioribus paruissent: & si quid aduersati fuissent, ueniam dandam. Hæc dicendo illos hortabatur. Vbi tempus sponsonis exiit, Lecythum aggreditur. Athenienses pro muris parum ualidis, & pro ædificijs pinnas habentibus, se defensabant, unumq; diem uim arcuerūt. Postero autem cum machinam hostis admoturus esset, ex qua igne in lignea propugnacula iacularetur, turrim ligneam super ædificium opponunt ad eā partem, ad quam iam tendebat exercitus, quæq; maxime exceptura machinam putabantur; & præcipue expugnabilis erat. Huc multas amphoras aquæ, atq; urnalia & saxa cōportant; multiq; mortales concidunt. Quo onore maiore quam ut ferre posset, ædificium repente discissum est: editoq; ingenti fragore, eos Athenienses qui cominus spectabant, maiore dolore affecit quā metu. At h̄ qui eminus, & præsertim remotissimi quiq; existimantes captum iam illic oppidum, fugam ad mare & ad naues capessunt. Quos Brasidas ut uidit deseruisse propugnacula, & quod acciderat aspexit, aggressus cum exercitu, oppidum capit, & quoq; ibi nactus est, interficit. Ita Athenienses relicto loco nauibus ac nauigis in Pallenē se receperunt. Denuntiauerat autem uoce præconis, cum oppugnaturus Lecythum esset Brasidas, daturum se triginta minas argenti eī, qui primus murum cōscendisset. Verum ratus non humanitus, sed aliter expugnationem extitisse, eam pecuniam Palladi (est enim illuc eius deæ templum) donauit: & ubi Lecythum euertit, reparauitq; omne ad solum dedicauit. At reliquum hyemis consumpsit, tum ea loca quæ habebat stabiliēdo, tum alienis insidiādo. Qua hyeme exacta, octauus bellī annus excessit.

Lecythum ca-
pitur.

9. Annī initī.

Ineunte autē statim uere sequentis æstatis, Lacedæmonij atq; Athenienses annuas inducias fecere, quod cēserent Athenienses quidem Brasidam nihil amplius de ipsis defectionem tracturum: priusquam per quietem reficerentur, simulq; ut si eis bene cederet, ulterior conuentio fieret. Lacedæmonij uero, haec ipsa prout erat, Athenienses extimescere, & laxamento malorum ac laborū futuros, sua sponte audidores ad agendum de reconciliatione, redditisq; captiuis, ad paciscendum in longius tempus. Nanq; suos recuperare pluriū faciebant, & eo magis quo Brasidas magis proficierebat, remq; augebat, habentes in animo alias confirmare, alias qui ex æquo refisterēt, tentare ac uincere. Igitur ab ihs & eorum socijs induciæ pactæ sunt, in hæc uerba:

Induciæ inter Athenienses & Lacedæmonios.

Induciarū pā-
gendarum for-
ma.

Quod ad templum atq; oraculum Apollinis Pythiū attinet, placet nobis, ut qui uelint nullo dolo, nulloq; metu cōsulant ad patrium quisc̄ ritum. Lacedæmonij p̄bauerunt hæc, eorumq; qui aderant socii, atq; dixerunt se Bœotiis hoc atq; Phocéibus quoad possent, misso caduceatore persuasuros. Quod ad pecuniam dei attinet, curæ fore ut fontes deprehēdamus, & in eos iure, & ex maiorū legibus animaduertamus nos uosq; & quibuscumq; aliis libuerit, patria instituta seruātibus. De his igitur placuit Lacedæmoniis & eorum sociis (si modo fœdera fiant) cum Atheniensibus utrosq; in sua terra manere contētos, iūsc̄ habenis: Lacedæmonios quidem in Coryphasio intra Buradem & Tomeum manētes: Athenienses autem in Cythereis, neutros cum alteris societate misceri, neq; nos cum ipsis, neq; ipsos nobiscum. Eos qui in Nisaea essent, & in Minoa, non transire iter, quod est à Pylis præter Nisum ad Neptuni delubrū. Ab ipso aut̄ delubro statim ad pontē Minoam uersus, Megarenses quoq; ac socios nō transcēde-

re uiam hanc, & insulam habentes quam Athenienses ceperunt: neutrosq; cum alteris ultro citroq; commercium habere. Item eis uti licere quæcunq; nunc in Troëzene ha-
bent, & de quibuscunq; cum Atheniensibus cōuenerit: necnō uti mari, quocunq; pla-
cuerit, uel ad sua ipsorum, uel ad sociorum ire. Item Lacedæmonijs licere & socijs na-
uigare nauī non longa, sed alio nauigio quod remis agatur: siq; pōdo uecturæ duūm
miliū talentorū. Item caduceatori atq; legatis, comitibusq; quantiscunq; si placue-
rit, dissoluendi bellī gratia & controuerſiarum, in Pelopōnesum Athēnas ue euntibus
ac redeuntibus, terra mariq; fœdera esse. Transfugas interea non recipi, liberum ser-
uum ue, neq; à uobis neq; à nobis. Item uos causam dicere nobis deferentibus, & nos
uobis: secundum instituta maiorū in litigando, item solui iudicio citra bellum. Lace-
dæmonijs hæc ac socijs placita sunt. Quod si quid ijs aut honestius, aut iustius esse uo-
bis uidetur, eentes in Lacedæmonia docetote. Nihil enim quod modo iustum dixeris
tis, abnuent uel Lacedæmoniū uel socij: h̄ qui ibunt, id spatiū arbitrii q; in eundo habi-
turi, quatenus uos nobis iubebitis. Fœdera hæc ad annum erunt. Placuerunt populo.
Acamantis magistratum prytaneum gerebat, Phænippus scriba fuit, Niciades præfu-
it, Laches recitauit. Quod faustum Atheniensibus sit inducias fieri, prout concesserūt
Lacedæmoniū eorumq; socij, & spopōderunt in populo inducias esse annuas, quæ ho-
dierno die incipient, quartodecimo Elaphebolionis, id est Decembris mensis. Hoc in-
terim tempore utrorumq; legatos atq; caduceatores inuicem adesentes, tractare qua ra-
tione bellum dissoluatur, concionem aduocantibus imperatoribus ac prætoribus. Pri-
mum de pace consultare Athenienses, quonam modo adeat legatio de bello soluēdo,
& perq; subito legatos qui aderunt spondere apud populum, se placitis statutos ad an-
num uertentem. Hæc conuenta ac placita sunt inter Lacedæmonios Atheniensesq;
& utrorumq; socios, Geraſtij apud Lacedæmonios mensis die duodecimo. Conuen-
torum autores extiterūt ex Lacedæmonijs Taurus Echetimidæ, Athenæus Periclidæ,
Philocharidas Eryxidaidæ: Ex Corinthijs Aeneas Ocyta, Euphamidas Aristonymi:
Ex Sicyonijs Damotimus Naucratis, Onasimus Megacis: Ex Megarenib; Nicasus Ce-
cali, Menecrates Amphidori: Ex Epidaurijs Amphias Epéidæ: Ex Atheniensibus, ma-
gistratus Nicostratus Diotrepheis, Nicias Nicerati, Autocles Tolmæi. Atq; hæc quidē
induciae pactæ sunt, & per eas assidue in colloquium de rerum maiorum fœderibus
uentitabatur. Verum per hos dies cum hæci sunt, Sciona apud Pallenam ciuitas ab *Scionis*
Atheniensibus ad Brasidam deficit. Autem Scionæ se Pallenenses esse, ex Pelo-
poneso oriundos: suosq; maiores cum à Troia nauigarent, tempestate qua Achiuī usi-
sunt, in eum locum appulsos, ibi consedisse. Quos cum defecissent, noctu Brasidas ad-
iit, præuntem officii gratia triremem sequens ipse eminus actuario nauigio, ut si in
quod nauigio suo maius incidisset, triremis opem ei ferret. Si uero in aliam & que ma-
gnam triremem, non existimabat illam in minus nauigium directuram, sed in nauem,
& se interea saluum fore. Cum transfretasset, coacto Scioniorum concilio, in eam sen-
tentiam locutus est, in quam apud Acanthum ac Toronam: & hoc amplius esse istos
præcipua laude dignos, qui cum Pellene in Isthmo sita ab Atheniensibus occupet Po *Pellene*,
tidæam tenentibus, cumq; nihil sint aliud q; insulani, tamen ad libertatem ultro trans-
erint, non expectantes ignauiter ut sibi necessitas exprimeretur agnoscendi domestici
boni: & esse id signum, eos aliquid aliud rerum maximarum præstanti animo subdi-
tuos. Quod si ex sententia cōtingeret, haud dubie fidelissimos Lacedæmonijs amicos
existimatū iri, atq; aliis in rebus honoratum. Quibus uerbis erecto animo Scionii et
omnes pariter auditores effecti, etiam illi quibus antea res acta displicuerat, constitue-
runt strenue bellum ferre. Et Brasidam cum in cæteris honeste acceperunt, tum uero *Brasidae hono-*
& publice aurea corona redimierunt, tanq; Græciae liberatorem: & priuatim teniis co-
ronauerunt, ac ueluti athletam frequentarunt. Ille cōfestim relicto eis aliquanto præ-
sidio, retro abiit. Nec multo post eodē cum maiore exercitu transfretauit, uolēs Men Menda-
dam atq; Potidæam tentare, ac prius occupare q; (quod suspicabatur) Atheniēses tan-

*induciarū ora
tores Aristony
mus & Athē
neus.*

*Mēda deficit
ad Lacedæ
monios.*

*Olynth⁹ Chal
cidica.
Polydamidas.*

Lyncestæ.

Illyrii.

quam insulæ succurrerent. Et cum non nihil de proditione transegisset cum his ciuitatibus, & iam rem esset exercitus, interim ad eum ueniunt cum tritemi qui inducias renuntiarent; ex Atheniensibus Aristonymus, ex Lacedæmoniis Athenæus. Ita exercitus rursus Toronam reuersus est, & legati renuntiant Brasidæ cōuenta. Quæ quidem uniuersi in Thracia socij approbauerunt. Aristonymus autem cætera annuere, Scionios tamē negare in fœderibus fore, quos ex dierum supputatione sciebat post initas inducias defecisse. Brasidas contrà multis uerbis affirmare antea defecisse, nec se urbem uelle tradere. Quæ ubi Aristonymus Athenis retulit, protinus Athenienses in expedito fuerunt Scionæ bellū inferendi. Sed Lacedæmoniū missa legatione, dicere eos fœdera præuaricari, & se pro ciuitate intercessuros, fidem Brasidæ habentes, paratosq; iudicio disceptare. Illi nolle iudicio periclitari, sed primo quoque tempore cum exercitu abire irati, si qui in insulis iam sunt, qui ab ipsis desciscēdum censeant, inutili sibi Lacedæmoniorum terrestrī potentia confisi. Constabat tamen re uera defectionem fuisse qua ius suum tutabantur Athenienses. Quippe duobus diebus posterius à Scionis descitum est. Itaque factio in sententiam Cleonis decreto de Scionis capiendis interiū mendisq; cætera omittentes, ad hoc se se præparabant. Atq; interea ab eis Mēda deficit, ciuitas in Pallena Erythreorum colonia, quam & ipsam Brasidas recepit, non existimans se iniuste agere, quia per inducias aperte defecissent. Nam erant quæ inuicem Atheniensibus criminī daret & fœderum ruptoribus. Quo magis Mendenses fuere audaces, tum cognita Brasidæ propensa sententia, tum sumpta ex Scionis conjectura, quos non prodidisset, tum quod eis pauci cum adessent consci, & ij tunc cunctarentur, non tamen omisissent: sed csi sibi ipsis timerent ne patefierent, tamen eos qui multi erant, præter opinionem superauissent. Hæc cum protinus Athenienses acceperūt, multo magis irritati, se aduersus utrāq; ciuitatem instruebant: quorum classis aduentum expectans Brasidas, libertos, uxores que Scionorum ac Mendensium subduxit in Chalcidicam Olynthum, cum præsidio quingentorum Peloponnesium, totidem q; peltatorum Chalcidensium, præfecto omnium Polydamida. Et isti quidem tanquam propediem uenturis Atheniensibus, recte sane inter se cōmuniter res administrabant.

Brasidas autem interea pariter ac Perdiccas, rursus aduersus Arrhibæum tendunt in Lyncum. Hic quas habebat copias ducens Macedonum & incolarum Græcorum: cū Brasida in Ille præter suas Peloponnesium reliquias, Chalcidenses, Acanthios, & ex alijs populis pro cuiusque magnitudine: in summa Græcorum armatorum fere tria milia, equites omnes qui sequebantur, Macedonum cum Chalcidensibus circiter mille, alia Barbarorum manus permulta. Ingressi regionem Arrhibæi, cum Lyncestas ex aduerso casta metatos inuenissent, & ipsi castra ponunt. Cum q; pedites collem è regione suum utrinque haberent, & campum qui interlacebat equites percursarent, pugna inter eos primum equestris commissa est. Deinde Brasidas & Perdiccas, cum Lyncestæ pedites cum equitibus è colle priores processissent, parati ad prælium è diuerso productis & ipsi copijs, conflixerunt. Lyncestæ in fugam uersi sunt, multi interempti, cæteri fugiendo altiora adepti, quieuerunt. Post hæc trophæo erecto, biduum triduumq; substerunt, opperientes Illyrios, qui à Perdicca mercede cōducti uenturi erant. Verum Perdiccas non subsidere amplius uolebat, sed aduersus Arrhibæi oppida progredi.

Brasidas autem respiciens ad Mendam ne quid pateretur, si prius appellerent Athenienses, & quod Illyrii non aderant, non ad progrediendum, sed ad regrediendum potius animatus erat. Et cum ij inter se alterarentur, nuntiatum est Illyrios Perdicca prodito, cum Arrhibæo esse. Ex quo utriusque videbatur, ob illorum metum hominum bellicosorum esse abeundum. Cumq; propter contentionem nihil esset constitutū, quoniam tendere oporteret, interueniente nocte Macedones, Barbarorūq; multitudo, subito timore percussi, id quod in magnis exercitibus fieri cōsuevit, in certis causis, quod putarent plures aduentare quam ueniebant, tantumq; nondum adesse, in repentinam fugam se dantes, domum reueterunt. Et Perdiccam à principio ignarum rei ut rescis-

uit coegerunt, antequam Brasidam inspiceret (procul enim sane alter ab altero castra habebant) illinc discedere. Brasidas primo diluculo postquam accepit & abisse Macedones, & Illyrios atq; Arrhibæti inuasuros, quadrato ipse agmine leui armatura in medium accepta, constituerat abscederet dispositisq; si quæ inuaderetur iunioribus excusoribus, cum delecta ipse trecentorum manu in animo habebat ut postremus discederet, resistendo primis quibusque hostium fere offerentibus; & priusquam illi aduentarent, ut in brevi, milites suos adhortatus est:

Oratio Brasidæ ad milites.

NI S i ego suspicarer uiri Peloponenses terrore percusso, quod derelictus sum, quodq; Barbari & ijs permulti in nos tendunt, non ita uos hortarer pariter ac do cerem. Nunc quod ad desertionem nostrorum, & ad hostium multitudinem attinet, quæ maxima sunt, uos brevi admonitione & hortatione persuadere conabor. Conuenit enim nobis in rebus bellicis strenuos esse, non propter presentiam sociorum semper, sed uirtutis propriæ causa, neque aliorum multitudine terrori. Quippe qui non ex eiusmodi republica ortum ducitis, in quibus non præsunt paucis multi, sed potius pluribus pauci, nullo alio adepti potentiam quam uincendo in prælijs. Barbaros autem quos nunc inexperti formidatis, scire debetis & ex illis contra quos pro Macedonibus pugnauistis, & ex ijs quæ ego partim cōiectura, partim fama intelligo non asperos fore. Quæcunque enim re uera sunt imbecilla, sed putantur ualida, cum de ipsis documentum ueritatis accesserit, audaciores aduersarios reddūt. Quibus autem aliquod utique bonum adest, si quis id non præuiderit, hic in eos ferocior fertur. Isti uero q; tardis sunt in uenientia, terrori sunt hominib^z imperitis, utpote aspectu multitudinis horrendi, & uociferationis magnitudine terribiles, & inanis illa elatorum armorum crepitatio speciem minarum habet, sed ijdem in conserendis manibus aduersus eos qui ista sustinent, non tales existunt. Neq; enim pudet eos quemadmodum nos Lacedæmonios, cum ordinem nullum habeant, locum deserere dum superantur; quorum fuga eandem quam aggressio honestis gloriam habet, ac pro irreprehensibili re ac fortí existimat. Et cum pugna rerū domina sit, præcipueq; si cui præbeat cum decore causam conseruandæ salutis, tutius ducunt citra suum periculum terrefacere nos, quam nobis cum uenire ad manus, id quod ante, q; nunc factitauerunt. A quibus quidquid asperitatis impēdeat, cernitis re quidem modicum, aspectu autem & auditu ferox. Eos cum infestis uenient uos sustinentes, & cum tempus erit, cum decore & ordine rursus uos subducentes, in tutum propere abibitis, cognituri in reliquā tempus huiusmodi turbas, ijs qui primum impetum excepint, ostentare robur, minabūdas eminus ac cunctas etabundas easdem; si accesseris, cominusq; cōstiteris, strenuitatem celeriter in id ut tu si sint demonstrare. Talibus hortatus Brasidas, copias subducebat. Quo uiso, Barbari multa uociferatione actu multu ingruerant, eum fugere opinantes, præuetuq; se in terfecturos. Sed cum excusores quæcumq; illi incidebant obfisterent, & ipse cum delecta manu inuadentes sustineret, ita præter opinionem aduersus primum impetum restiterunt, & deinceps excipiendo eos propulsarunt: fere cum ab illis cessaretur, subtrahentes. At cum in spatiōsum uentum est locum à Græcis qui cum Brasida erant, iam procul aberant barbari, quæ pars relicta erat, ut hos insecura cum ipsis consereret manus. Nam cæteri cursu cōtenderant in fugientes Macedones, quorum ut in quenq; incidebant, trucidauerunt. Idem angusto in regione Arrhibæti inter duos colles ingressu occupato, scientes non aliam esse Brasidæ ad redeundum uiam, iam aduertantem illum ad ambiguum uiae circuifistunt tanq; capturi. At iste re cognita, p̄fæcipit ijs qui secum erant trecentis, ut in eum quem magis suspicabatur captum iri collem tendentes, quam possent pro se quisq; celerrimo cursu sine ordine conarentur extrudere Barbaros iam contrā uenientes, priusquam maiori illorum accidente multitudine ibi cōcluderetur. Ita Brasidiani eos qui in colle erant aggressi, impetu superant, & reliquus exercitus eodem facilius concessit. Nam Barbari facta illinc suorum fuga deterriti, & q;

hos ad fines esse, iamq; euasisse arbitrarentur, nō sunt ulterius persecuti. Brasidas autem ubi editiora adeptus est, tutius iter faciens, peruenit eodem die Arniissam primū, quæ erat ditionis Perdiccae, ubi milites Macedonibus q; priores abiissent irati, ut in quæq; in cidebant inter eundum, uel iuga boum, uel uasa quæ Macedonibus deciderat: qualia credibile est in nocturno & trepido discessu contingere: iuga quidem soluentes conciderunt, uasa uero sibi uenidicarunt. At hinc primū Perdiccas Brasidam sibi hostem esse existimauit, & postea iudicio Peloponnesium in Athenienses non consuetum oditum gessit: sed cumè grauissimis calamitatibus emersisset, dedit operam ut quoquo modo q; primum cum Atheniensibus conueniret, & à Lacedæmonijs dissociaretur.

Perdiccas à Pelopon. disso ciatus, Athene nensisbus iun gitur. Brasidas ex Macedonia reuersus Toronam, offendit Athenienses iam Mendam tenentes: & quia inualidum se ad expellendos iam hostes si in Pallennam transiret, arbitrabatur, ibi subsedit ad urbis præsidium. Nam per id tempus Athenienses exierant auxilio ijs, qui apud Lyncum erant contra Mendam & Scioniam, quemadmodū instructi erant quin

Lynxus oppi. quaginta cum nauibus, quarum decem erant Chiæ, ferentibus mille armatos suorum popularium, sagittarios sexcentos, Thracum mercenarios mille, aliosq; illuc sociorum peltatos, Nicia Nicerati, & Nicostrato Diotrepheis ducibus. Cū qua classe ex Potidae profecti, cum iuxta Neptuni templum tenuissent, aduersus Mēdenses iere. Illi & Scioniorum auxiliares recenti cum Peloponnesium præsidio, omnes armati numero se pttingenti Polydamida duce extra urbem castra habebant super tutum collem. Eò Nicias tramitibus quibusdam euadere cum tentasset, habens secum Methonensium leuiter armatos centum uiginti, Atheniensem armatoꝝ delectos sexaginta cum omnibus sagittarijs, illos ab ipsis uulneratus summouere non potuit. Nicostratus alio lōgiore iti nere cum omni reliquo exercitu aggressus in periuū collem, eò perturbationis uenit, ut paꝝ absuerit quin totus Atheniensiſ exercitus uinceretur. Et cum eo die Mendenses socij dedere recusarent, digressi Athenienses castra metati sunt, atq; infecuta nocte Mendenses in urbem cōcesserunt. Postero die Athenienses oram Scionæ præteruerūt, eius suburbana ceperūt, & agrum quanta ea fuit die populati sunt, nemine eodem prodeunte, erat enim nō nihil seditionis intra urbem. Et cum proxima nocte treceti illi Scionij domum abiissent, postridie Nicias cum dimidio copiarū progressus ad fines Scioniorum regionē uastauit: & Nicostratus pariter cum reliquis urbem obsedit à superioribus portis, quā itur Potidæam: Polydamidas (ab hac em̄ parte Mendensibus auxiliariibusq; intra murum arma posita erant) eos tanq; ad pugnam instruebat. Et cū ad exēendum Mendenses hortaretur, eiq; ē populo quidam seditione contradiceret, & se exitu negaret, neq; belligare oportere, & ipse hominem ut cōtradicebat manu abi pūiset atque perturbasset, indignatus ē uestigio populus sumptis armis tendit in Peloponnesos, & in eos qui cū illis populo aduersati essent: & impetu dato uertit in fugam, tum ob repentinum certamen, tum ob metum Atheniensi, quibus portæ fuere præfractæ. Quippe Peloponneses suspicabantur illos ab aliquo præmonitos in se esse uenturos. Ita quicunq; non statim eoꝝ obtruncati sunt, in arcem configerunt, quā ipsi iam ante a tenebant. Athenienses aſit (iam em̄ Nicias erat reuersus) ante urbem stabant, cum om̄ibus copijs irrūpentes, uelut uī captam (ut quæ non ex cōuento aperta fuisset) diripiūt, ut uix eos cohibere potuerint duces ne & homines trucidarent. Post hæc iussere Mendenses, pristino ritu remp. administrarent, ut de ijs per se supplicium sumerent, quos esse seditionis autores censuissent. Eos autem qui in arce erant, cōcluserunt, muro utrinq; ad mare pertingenti, & in eo imposuere præsidium. Potiti ijs quæ circa Mendam sunt, aduersus Scionam tendunt. Obuiam prodeuentes oppidanum cum Peloponnesibus, in difficulti ante urbem tumulo cōfidunt: quem nisi caperet hostis, urbem circuallare non poterat. Eum Athenienses strenue aggressi, detrusisq; pugna qui occurserunt, castra ponunt, trophyum statuunt, oppidum cōcludere parant. Nec multo pōst cum in eo iam opere occuparentur, auxilia quæ in arce Mendæ obſtabantur, superatis qui ad mare erant custodibus, noctu abierunt. Quorum pleriq; su

Mēda ab athene nensisbus occu patur.

gientes per hostium castra obſidentium Scionam intrauerunt. Ea circumuallata, Per-
dicas per caduceatores cum Atheniensium ducibus fœdus inijt, odio Brasidæ con-
tracto ob redditum ex Lynco, iam tum statim tem transigere orsus. Etenim comparata
apud Theſſalos extenorū manu, quorum primotibus ſemper fuerat uſus ſimul Ni-
cias, poſtq̄ inter eos conuenit, ſubent ut aliquid inſigne pro Atheniensium tutela face-
ret, ſimul ſua ſponte, q̄ nollet amplius in ſuam regionem uenire Peloponneses, pro-
hibuit Iſchagoram Lacedæmonium (is namq; tunc exercitum terrefri itinere deductu-
rus ad Brasidam erat) ne cum copijs impeditimentiſq; tranſiret, ita ut ne Theſſalos qui-
dem illi tentarent. Ipſe tamen Iſchagoras & Amenias & Aristeus, ad Brasidam perue-
nerunt, à Lacedæmonijs miſſi ad res inſpiciandas, aductis ē Sparta ſecum adolescenti-
lis, cum leges id uerarent, qui ciuitatibus præficeretur, ne ea res quibuscumq; commit-
teretur. Et præfecerunt Amphipoli Clearidam Cleonymi, Toronæ Telidam Hege-
ſandri. Eadem æſtate Thebani muros Thespensium (crimini dantes q̄ ſentirēt cum Thespensium
Atheniensibus) diruerūt, id quod ſemper quidē uoluerant; ſed tunc facilius fuit, quo muri diruti.
niam in pugna cum Atheniensibus commiſſa, omnis eorum iuuentutis flos erat extin-
ctus. Templum quoq; Iunonis eadem æſtate apud Argos deflagravit, Chryſide ſacer-
dote cum ardētem quandam lucernam coronis appofuiffet, illic ita ſoporata, ut incen-
ſa omnia atq; flagrantia non ſentiret; propter quod Argiuos uerita, protinus in Philun-
tem nocte confugit. Argui ex lege quæ apud eos eſt promulgata, aliam instituēre fa-
cerdotem nomine Phænidē, cum octo annos huius belli Chryſis præfuiffet, & dimi-
diatum quādo profugit. Et Sciona iam extremo æſtatis undiq; muris concluſa eſt: qui
bus imposito Athenienses præſidio, cum cætero exercitu abierunt. Inſequens hy-
ems apud Athenienses atq; Lacedæmonios quieta mansit propter inductias. Mantinei Sciona muris
uero ac Tegeatæ cum suis utrinq; ſocijs apud Laodicū terræ Orestidis cōfixerunt, an conclusa.
cepsq; uictoria extitit. Nam altero utriq; cornu in fugam uerſo, trophæa fixerunt, ad Laodicum.
Delphos ſpolia miſerūt, cum multis utrinq; cæſis adhuc dubio Marte pugnantes nox Tegeatæ:
diremifſet. Tegeatæ illic pernoctantes, ſtatim trophæum excitarunt; Mantinei cum in Mantinei
Bucolionem diſceſſiſſent, idem posterius ē regione fecerunt. Exitu eiusdē hyemis,
appetente uere, Brasidas Potidæam tentauit. Noctu enim adiens, ſcalas admouit; hac
tenuſq; hostem latuit. Nam timinabulo allato, ſic incaſum ante ipsius proditoris redi-
tum admotæ ſunt ſcalæ: & cū ſtatim ſenſiſſet hostis, Brasidas priuquam accederet, ra-
ptim retro reduxit exercitum, luce nō expectata. Et hyems exiuit, annusq; nonus bel-
li quod Thucydides conſcripſit.

SOTHCYDIDIS HISTORIARVM

PELOPONNENSIVM LIBER QVINTVS.

NSEQVENTI æſtate, fœderi annua dies quæ ad Pythia uſq; pro-
cesserat, exijt. Per quas inducias Atheniēſes ē Delo Delios ſummoue-
runt, rati illos ex uetusta quadā cauſa non eſſe caſtos ad ſacra faciēda,
& hoc ſibi reſtare expiationis, de qua ſuperius à me cōmemoratū eſt, Atramytteū.
quasi ſublatiſ defunctoꝝ monumētiſ id rite faciētes. Deli uero Atra-
mytteū in Asia ut quifq; adibat, eis locum dante Pharnace, incoluerūt. Cleon post exa Cleonis expe-
ctas inducias, cum triginta nauibus ducentum peditum urbanorum mille & ducentos ar ditio.
matos, cum equitibus trecentis ac ſocioꝝ pluribus in prouincia Thraciæ, cum ad hoc
Athenienses induxiſſet, traiecit. Et cū Scioniam primū tenuiſſet iam expugnatā, ſum Scionia ab
ptis illinc pſidiarijs armatis, in portum Colophonioꝝ nauigauit, nō admodū ab urbe Athen.recu-
derat uolēs includere ſuburbana, & diruto ueteri muro unā efficere urbē. Adortis ea
Atheniensibus, Pasitelidas Lacedæmonius dux cū eo qđ aderat pſidio ſuccurrens, resi Pasitelidas.

stebat. Sed cum repellere, & p̄terea timeret ne ue naues quæ circūmissæ erāt, circuito portu desertam urbē occuparent, ne ue in muro qui expugnabat, ipse caperet, eo reli cto ad urbem cursu cōtendit. Ve, & Athenienses classici nauibus egressi, urbē pri-

Torone capi- res receperūt; & infuscatus cū uociferatione peditatus quā subrutzus uetus murus erat, tur. irrupit, ac Lacedæmonioꝝ Toronæoꝝ alios q̄ repugnabant, statim interemersit, alia os uiuos ceperunt, inter q̄s & Pasitelidā ducem. Brasidas aut̄ Toronen ille quidem ad succurrendū profectus est, sed in uia certior de expugnatiōe factus, rediit, p̄uenturus hostem, nisi. xl. ferme stadijs senior fuisse. Cleon atq; Athenienses trophæa duo erexerunt, unum aī portum, alterꝝ ante muros; uxoribusq; ac liberis Toronæoꝝ in seruitu tem arreptis, ipsos atq; Lacedæmonios, & si q̄s alius Chalcidēsium aderat, cunctos ad DCC, numero Athenas miserūt. Quoꝝ Lacedæmonij ex foederibus postea initis remissi sunt, cæteri ab Olynthijs accepti, totidē uiris pmutati.

Panactum.

Phœax.

Leontini.

Phoces.

Bricinnias.

Catana.

Messana fit Locrensum.

Itones.

Melei.

Stagirus.

Pollæ rex.

Cerdylium.

Brasida co- piæ & pe- ritia.

Cleonis igna- nia.

Per idē tempus & Boeotij Panactum muꝝ in cōfinijs, q̄ erat Atheniēsib; proditione ceperūt. Et Cleon imposito p̄ficio Toronæ pfectus, Athò prope ad Amphipolim usq; p̄ nauigauit, & Phœax Erafistrati filius cū duobus collegis ab Atheniēsib; p legato missus in Italiam atq; Siciliam, duabus cū nauibus transmisit. Nam Leontini Atheniēsib; ē Sicilia reueris, post cōuentionē cū multis in ciuitatē ascripsissent, & plebs agrū uiritim diuidere habueret in aīo, id sentientes n̄ q̄ potentes erant, Syracusanis accitis plebē eiecere, & ea pa sim errabunda dedētes se Syracusanis, urbēq; deserentes, ac desolates habitacula, Syracusanis ut ciues cōmigrarunt. Quoꝝ nōnulli displicente sibi facto, relictis Syracusanis, locum quendā urbis suæ, noſe Phoces cepere, & arcē in Leontino agro ualidā, noſe Bricinnias, ad q̄s p̄multi exulatis plebis se cōtulerunt. Et p muris stantes belligerabant. Hoc cū audissent Atheniēses, Phœacē miserunt, si q̄ modo persuasis suis q̄ ibi eraut sc̄is, & alijs si posset Siciliensib; cōmuniter tanq; aduersus p̄ficiscentem Syracusanor; potentia, sumptis armis liberarent populū Leontinū. Phœax ubi aduenit, inductis Camarinæis atq; Acragatiniis, quia apud Gelā res ei ē cōtrario eueniebat, ad cæteros non perrexit, intelligēs haudquaq; se illos persuasus: sed rediens p Sículos Catana, & in transitu Bricinnias ueniēs, adhortatusq; discessit. Is tñ & cū in Siciliā trāsmisit, & rur sus cū rediit, apud Italiam cum nōnullis ciuitatibus de amicitia Atheniēsib; sermonem habuit: atq; cū Mamertinis apud Locros agentibus, q̄ relegati erant, cū post Siciliensib; pacificationē orta inter Mamertinos seditione, ab aduersa factione accitis Locrēsib; eiecti essent, factaq; aliq; diu Messana Locrēsium. Hos itaq; Phœax illuc receptus, nihil læsit, quia cū Locrensib; transfererat Atheniēsib; noſe. Soli enim om̄i sociosq; in tecōcili atione Siciliēsib; foedus abnuerant cū Atheniēsib; ne tum quidē amissuri, nisi bello aduersus Itones & Melæos occupati fuissent, finitimos suos atq; coloniā. Et Phœax quidē aliquanto posterius Athenas rediit. Cleon aut̄ soluens à Torona Amphipolim uersus, Stagiræ ab Eione pfectus, inuadit Andriox & Galepsum Thasiog; coloniā. sed illa nō expugnata, hanc expugnat: missisq; ad Perdiccā legatis, ut cū copijs ex iure soci etatis ad se ueniret: missis itē alijs in Thraciam ad Pollen Odomantor; regē, qui q̄plu rimæ Thraces mercede cōduxerat, ipse apud Eionem subsedit hos expectās. Hæc Brasidas cū accepisset, & ipse insedit è regione Cerdylīi, qui est locus Argilioꝝ trans flu men editus, haud sane distans ab Amphipoli, unde om̄ia subiiciebant oculis, adeo ut ne lateret quidē, Cleon (id qd̄ facturus expectabat) prodiēs cum exercitu ut aduersus Amphipolim ascēderet, hostiles copias præ suis p̄sentibus cōtemnens. Instruxerat autem Brasidas Thracum mercede cōductos. M.D. & Edones quos om̄es euocarat, peltatos atq; equites hñs Myrcinior; & Chalcidēsium, præter eos quos apud Amphipolim peltatos mille, in summa ad. xii. peditum armata, & equites Græcorum trecentos. Hos cum haberet, Cerdylium cum mille quingentis insedit, cæteris intra Amphipolim cum Clearida instructis. Cleon tantisper otium tenuit, dum id quod Brasidas expectabat facere coactus est. Nam ægre milites ferebant māsionem, reputabanq; quantitatim p̄ceptit atq; ignauia duci suo esset, cum Brasida tantæ peritia atq; audacia uiro,

Ad hæc, inuiti domo cum eo uenerant. Hanc missationem gliscere cum animaduera-
ter Cleon, nolens ipsos q̄ in eodem desiderent loco, grauari, cōtractos educit, usus
eadē ratione qua apud Pylum: quæ quia prospere cesserat, aliquid se sapere opinabat.
Etem neminem sperabat ad pugnādum sibi obuiam exiturum; quin potius ad inspi-
ciendum locum sese dixit ascēdere: maiorem tamen apparatū expectabat, non ut tutō
si ad hoc cogere pugnaturus superaturusq; sed ut circundato exercitu urbem expu-
gnaturus. Cum uenisset, & ualido in colle ante Amphipolim exercitum collocasset,
ipse cōtemplabatur Strymonis restagnatiōē, & urbis situm Thraciam uersus quēad
modū se haberet, existimans sibi q̄nīcūq; liberet abscedere licere absq; certamine. Et
enim nemo neq; super muros cōspiciebatur, neq; egredi portis, quæ & clausæ omnes
erant. Adeo sibi peccasse uidebatur, q̄ etiam cum machinis non uenisset: posse em̄ ur-
bem, q̄ deserta esset, capi. Brasidas simulac Athenienses mouisse cognouit, & ipse de-
scendens ē Cerdylīo Amphipolim intrat; nullamq; eruptionem, nullamq; instruendi
agminis aduersus Atheniēses significationē facit, diffisus copijs suis quas impares ho-
sti putabat, nō numero, nam propemodū pares erant, sed ornatū. Nam in ea expedi-
tione militabat Atheniensī flos, & Lemnīoꝝ Imbriorumq; robur. Itaq; artem aggref-
surus adhibet, quod uidelicet si numerum suorum & quātūm necessarium erat arma-
torum ostendisset, haud arbitrabatur magis proficere, quām si improuisus esset ac ue-
re contemptus. Igitur delectis ibi armatis centum quinquaginta, ac traditis Clearidae
cæteris, cōstituit adoriri priusquam abiirent Atheniēses, ratus non perinde illos, si dis-
clusi fuissent, recepturos, si quæ sibi superuenirent auxilia. Verū milites adhortari, cō-
siliūq; suum aperire uolens, aduocatis omnibus, in hunc modum differuit:

Oratio Brasidæ ad milites.

Brasidas Am.
phipolī adit.

VIRI Peloponneses, quoniam ex ea terra profecti uos, quæ propter generositas-
tem libera semper extitit, & quia Dores cū Ionījs dimicaturi estis, quoꝝ superi-
ores esse cōsueuistis, satis erit paucis rem aperire. Docebo uos quoniam modo irrupti-
onem facere destino, ne q̄ cum paucis, non cū uniuersis mihi periclitandum duco, uo-
bis imbecillitatē uirium interpretantibus formidinem præstet. Hostis em̄ quantū con-
tūcio contemptu nostri, quos nō putat in se ad pugnam progressuros, locū conscedit:
& nunc ad spectaculū conuersus, nullo ordine securus agit. Quæ peccata hostiū quisq;
optime animaduerterit, & pro suis etiā uiribus aggredit, non id faciēs ex aperto & in-
structo cōtrā agmine magis q̄ ex præsentī opportunitate, huic plerunq; feliciter succe-
dit. Atq; hæc bellī furtā honestissimā gloriā obtinent, per quæ præcipue quis hostem
fallens, summo amicos afficiat commodo. Ergo dum imparati adhuc cōfidunt, dumq;
abeundi potius q̄ manendi (quantum mihi uide) anūmum habent, in hoc eoz ancipi-
ti cōsilio priusq; sententiam cōponant, ego cū his quos habeo occupabo, in medio eo-
rum agmen si potero incurrens & irruens. Tu Clearida mox ubi me iam insiliisse con-
spexeris, atq; terrentē illos contīcies, tunc uero patefactis repente portis p̄deas cū istis
qui tecum sunt Amphipolitanis ac socijs, annitereq; q̄festinatissime te immiscere. Sic
em̄ spero p̄cipue eos territum iri: qm̄ terribiliores sunt hosti qui interueniunt pugnæ
q̄ ipsi pugnantes. Et quod ad te attinet, ut Spartiatā decet, uiꝝ te egregiū præsta, & ei
uos socij strenue sequamini, existimantes id demū esse bene bellare, ut uelis, ut erube-
scas, ut ducibus pareas: atq; hodierno die fore ut aut liberi existatis, si strenue gesseris-
tis, et socij Lacedæmoniōꝝ uocitemini, aut Atheniensī serui duriore etiā q̄ pertulisti
seruitute: cæterisq; Græcis q̄ minus liberi siant impedimento sitis: si etiā optime rem
gesseritis, sine captiuis tñ ac cæde hostiū. Sed neq; uos instrenui sitis, cū sciatis q̄tis de
rebus certamen est, & ego ostendā me non magis posse alios adhortari eminus, q̄ gra-
uiter ipse cominus agere. Hactenus locutus Brasidas, tum sese ac exercitū p̄parauit,
tum alios cū Clearida ad portas quæ Thracēs uocant, & quemadmodū dictū est erū. Thracēs por-
perent collocauit. Veꝝ quia à Cerdylīo descendens, fuerat & in urbe quoꝝ cōspicua te-
rem diuinā faciens, atq; immolans extra urbem circa templū Palladis conspectus, hoc

Cleoni nuntiatum est. Processerat asit tunc Cleon ad spectaculum, quia & omnis hostilis exercitus intra urbem subiiciebat oculis, & sub portis uestigia multa equorum atque hominum exercitum notabantur. Hæc cum audisset, eò perrexit: atque ubi rem agnouit, iubet colligi uasa ad proficiscendum, quod scilicet nolle pugna decernere, priusq; sibi ueniret auxilia, quod arbitraretur fugam se antecapere posse: edicitq; abeuntibus ad sinistrum cornu, tanquam agere id solum liceret, ad Eionem se subduceret. Verum ubi hoc lente agi uisum est, cœuerso ipse dextro cornu, & nuda hostibus præbens, abducebat exercitum. Cum interim Brasidas ubi opportunitatem adesse cognouit, & Atheniæsum moueri castra, ad eos inquit qui secum erant aliosq;: Iste nos non expectant, indicio est motus lancearum atque capitum: in hoc quicunque agunt, non haud consuerunt expectare inuidentes. Sed nunc aliquis mihi portas quas dictum est patescat, & præstanti animo quam celeriter irruamus. Sub hæc per portas, & eas quæ sunt super uallum, per quod primas (longi qui tum erant muri) egressus, cursu contendit recta via ubi nunc per maxime ardua loci euntibus trophyum uisit. Atque circa medium agmen adortus Athenienses iam terribiles, & sua confusione inuidentes audacia in fugam uertit. Et Clearidas ubi præceptum erat, cum exercitu Thracibus egressus portis infertur. Ex quo contigit ut ex inopinato ac repentino Athenienses utrumque perturbarentur, utque sinistrum eorum cornu Eionem uersus, sicuti progressum erat, dissipatum fugam faceret, & hoc iam fugiente Brasidas cum in dextrum ingruit, uulneraret: quem cadentem cum Athenienses non animaduertissent, sui qui proximi stabant, sublatum asportarunt. Eoque magis dextrum Atheniensem cornu perstinxit. Cleon ut primum non expectandum sibi constituit, statim in fuga exceptus est, à Myrcinio peltato interfectus. Qui uero cum eo fuerant armati, cœuersi in hostem, super tumulū bister uestris affilienti Clearidae restiterunt, nec prius cesserunt quam Myrcinio & Chalcidensiumque equitatus ac peltati circunstententes atque faculis incessentes, in fugam eos uertunt. Ita uniuersus Atheniensem exercitus iam diffugiens, ægre uarias in motibus vias intendit: & quicunque casu non sunt, aut à principio dum manus conserunt, aut ab equitatu Chalcidensium atque peltatis, Eionem se receperunt. Brasidas cum eum suum è prælio subtraxissent, in urbem perlatus adhuc spirans, cognouit quidem suos ille uicisse, sed non multo post deficiens expirauit. Reliquus exercitus cum Clearida persecutus hostem, ubi rediit, cæsos spoliauit, trophyumque erexit. Post hæc uniuersi socii Brasida sub armis comitati, publice sepelierunt intra urbem ante foeminae quod nunc est. deinde Amphipolitanum monumentum eius circumstantes, tanquam herois fanum dedicarunt, honores tribuerunt, certamina & anniversalia sacrificia, coloniam quoque uelut deductori a scripsierunt, deiectis Agnonis ædificijs, & si quæ ædes in illius memoriæ futuræ erant, tum Brasidam liberatorem suum extitisse arbitrantes, tum ob presentem Atheniensem metum, Lacedæmonio & societatem demerentes. Nam eosdem honores habere Agnonem, neque ita ex utilitate ipso erat, neque ita iucundum propter hostilitatem Atheniæsum, quibus tamè mortuos reddiderunt: quoque numerus ad sexcentos fuit, hostium autem septem: quoniam non iustum prælatum extitit, sed potius ex huiusmodi casu, & incusso prius metu. Sublati mortuis, illi domum nauigauerunt: qui cum Clearida erant, rem Amphipolitanam constabiliuerunt. Per eadē tempora sub extremum æstatis, Rhamphias & Autocharidas & Epicydias Lacedæmonij, in prouincia quæ erat in Thracia, transportarunt negotios in supplementum armatos: & cum Heracleam quæ est in Trachine peruenissent, quæ cunquam non probe se habere uisa sunt, eis constiterunt. Quibus ibidem agentibus, prælium hoc gestum est, æstasque excessit. Initio autem statim hyemis, non qui cum Rhamphias erant, ad Pierium usque (qui est Thessaliæ mons) progressi sunt: sed inhibiti à Thessaliam, & præterea morte Brasida ad quem copias ducebant, domum reueterunt, putantes haudquam iam tempus esse, cum & Athenienses uicti abiissent, nec ipsi idonei forent quia aliquid eorum conficerent, quæ Brasidas animo agitasset: cum præsertim sciarent quando domo existent, Lacedæmonios fuisse propensiores ad pacem. Etiam contigit, ut secundum pugnam quæ ad Amphipolim gesta est, & Rhaphias regresum, neutri am-

Atheniensium
fuga.

Brasidas uel-
neratur.

Cleonis
caedes.

Athenienses
in fugam uer-
tuntur.

Brasida mors

Brasidae
honores.

Agnonis mo-
numentum.

Rhamphias.
Autocharidas
Epicydias.
Heraclea.

Pierius
mons.

plius quipiam belli attingerent, ad pacem magis spectantes. Athenienses quidem, q
 calamitatem acceperant apud Delium, & paulo post rursus ad Amphipolim, neq; iam
 firmam uitium spem habentes ut antea, qua cum foedera expectarant, meliori se futu
 ros cōditione, præsenti prosperitate cōfisi. Præterea & reformidabant socios, ne pro
 pter ipsorum clades elati citius deficerent: & pœnitiebat eos, q post rem bene gestam ad
 Pylum nō pacificauissent. Lacedæmonijs uero, q secus atq; opinati fuissent, sibi in bel
 lo successerat, cuius paucos intra annos putarant potentiam se Atheniensium deleturos,
 si terram illog; depopularentur. Accepta autem ad Pylum clade, qualis nulla prius in
 Sparta, & ijs qui è Pylo ac Cytheris prodibant, regionē latrocinio infestantibus, & ser
 uis ad hostem transeuntibus, & ijs qui supererant assidue suspectis, ne quid noui sicut
 prius molirentur, solicitati ad præsentem statum ab ijs qui fugissent. Huc accedebat,
 q foedera tricennalia cum Argiuis percussa in exitu erant, nec alia uolebant illi ferire,
 nisi terra Cynuria sibi restitueretur. ut putarent Argiuis se & Atheniensibus pariter, Cynuria.
 impares ad belligerandum. Eo quidem magis, q nonnullas habebant suspectas in Pe
 loponeso ciuitates, ne deficerent ad Argiuos, prout & factum est. Hæc igitur utrisq;
 animo uersantib; uisum est de pactionibus agendum, nec Lacedæmonijs minus deside
 rio recipiendi captiuos ex insula, quippe qui erant cum Spartiatæ atq; primores, tum
 uero ipsorum propinquui. Eoq; iam inde ex quo capti fuerat, transfigi cœptum est. Sed Cleon.
 Athenienses elati animo, nōdum uolebant æquis cōditionibus finire bellum. Eosdē
 apud Delium clade affectos gnari Lacedæmonijs tunc id magis admissuros, confestim Braſidas.
 annuas fecere inducias, quibus eos oportebat coire de ampliori tempore consultatuos.
 Postea uero q ad Amphipolim ab Atheniensibus male pugnatum est, & Cleon atque Braſidas.
 Brasidas mortem oppetiere, qui præcipue diuerso paci aduersabantur: Brasidas qui
 dem q prospere bellaret, & ob id honores assequeretur: Cleon autem q inquiete ciui
 tatis credebat se in sceleribus committendis manifestorem fore, & minus habiturum
 fidei in obtrectando. Multo magis hoc exoptabant, & ante omnes duo in sua utriq; ci
 uitate ad principatum' properates, Plistoanax Pausaniæ Lacedæmoniorum rex, & Ni
 cias Nicerati, in re militari eorum qui tunc erant longe elatissimus. Hic quidem, q in
 eo in quo nihil dum damni fecissent, uolebat operæq; premium putabat tueri felicitas
 tem, & cum cæteros ciues, tum uero se laboribus impræsentiar; uacare, & nomen po
 steritati relinquere, q nusquam de republica male meritus esset. Quod ita demum ar
 bitratur contingere, si nihil periculi foret, & si quis se q minimum fortunæ committe
 ret, & fugam periculi pace praestari: Ille autem, q ab inimicis insimulabatur de reuersi Crimina pli
stoanæ delæ
 one ex Attica, & quasi ob hanc culpam ista cōtingerent, quoties aliquid clavis accipie
 bant, à Lacedæmonijs ei semper inuidia fiebat. Erem in simulabatur q cum Aristocle ta.
 fratre uatem quæ ad Delphos erat, persuasisset ut Lacedæmonijs ad peteda oracula eo
 missis, hæc plerunque responderet: Ioue sati semidei prolem ex alieno solo in suum re
 ducere, alioqui argenteo arare uomere. Eandem quoque aliquanto post tempore, ut Argenteo ar
re uomere.
 Lacedæmonios hortaretur ad se reducendum in Lycae exulantem propter suspicione
 acceptorum munerum, ob redditum illum ex Attica, & dimidiatas ædes templi Iouis
 metu Lacedæmoniorum tunc inhabitantem, undevicesimo regni sui anno reducen
 dum, eiusmodi choris atque sacrificijs quibus prosequi reges instituerunt, cum primū
 Lacedæmonia condidere. Hac igitur offensus criminatione Plistoanax, simulq; q existi
 mabat tum nihil in pace aduersi cōtingere, ubi Lacedæmonijs suos recepissent, tū haud
 quaquam se inimicorum inuidia obnoxium fore, cui semper obnoxij sint necesse est
 principes in ciuitate belli tempore, propter eius detimenta conuentionem præopta
 bat. Eamq; per hyemem in colloquium icum, & iam instanti uere apparatus à Lacedæ De fœderibus
agitatur.
 monijs palam agitabatur per ciuitates, denuntiatibus tanquam ad munitiones facien
 das, quo magis exaudirent Athenienses. Et ubi in cōcilijs multa sunt utrinq; iura alla
 ta, ita cōuentum est ut pax fieret, utrisq; ea quæ bello esset parata reddētibus, sed Ath
 eniensibus Nisæam retinentibus, Nam cum Platæam repeterent Athenienses, & eam

se ui cepisse Thebani negarent, nec oppidanis prodentibus sed dederibus, idē de Ni
sea & illi dicebant. Tunc aduocatis Lacedæmonij socijs, præter Bœotios atq; Corin-
thios, Eleosq; & alios Megarenses (his enim quæ siebant haud placebat) decretoq; fa-
cto de bello finiendo, fœdus inierunt, percusserūtq; cum Atheniensibus, quod Athe-
nienses apud illos iurando comprobarunt. Fœdera fecere Athenienses ac Lacedæmo-
nij cum socijs in hæc uerba, per ciuitates rata iure iurando sunt habita:

Fœdera inter Lacedæmonios & Athenienses.

QVOD ad tempora publica pertinet, licere quicunque uelit tutò ire, consulere,
consultores mittere more maiorum terra & mari. Phanum uero ac templum
Apollinis quod est apud Delphos, ipsos uti suis legibus, uectigalibus, iudicijs, sua de-
nique terra more patrio. Esse porro fœdera annos quinquaginta Atheniensibus ac La-
cedæmonijs & utrorunque socijs, pura & innoxia, uel terra uel mari. Nec licere arma
inserre detrimenti causa, neque Lacedæmonijs neque Atheniensibus eorum' ue soci-
is, ulla uel arte uel machinatione. Si quid inter eos cōtrouersiæ existat, iure agant & iu-
re iurando, de quibuscunque conuentum est: reddentibus Lacedæmonijs ac socijs Am-
phipolim Atheniensibus; licere tamen ciuitatibus, quascunque Lacedæmoniij tradide-
rint Atheniensibus, abire quo libeat suis cum facultatibus. Eas uero quas Aristides tri-
butarias fecit, liberas esse. Item non licere Atheniensibus atque sociis nocendi gratia il-
luc ferre arma, si tributum pendant post ista fœdera. Sunt autem haec, Argilus, Stagi-
tus, Acathus, Scolus, Olynthus, Spartolus. Nec socias esse alterutris, aut Lacedæmonia-
is, aut Atheniæsibus. Quod si eas induixerint Athenienses, ut uelint esse sociæ, licere so-
cias facere. Non tamen Cyuernæos, & Sanaeos, & Singæos suas ipsorum urbes incor-
lere, quemadmodum Olynthii & Acanthii, Lacedæmoniij ac socii, Panactum Atheniæ-
ensibus, & inuicem Athenienses Coryphasii illis, & Cythera, & Methonen, & Ptelea-
um, & Atalantam, & quoscunq; Lacedæmoniorum captiuos in carceribus, uel apud
Athenas, uel alibi intra suam ditionem haberent reddentibus: necnon eos quos expu-
gnatione Scionæ cepissent Peloponnesium, & quicunque ex sociis Lacedæmonioru-
m apud Scionam essent, & quoscunque Brasidas eò misisset: si quis denique Lacedæmo-
niorum socius Athenis, uel alibi ut imperium teneant, in carceribus esset, missos faci-
entibus Lacedæmoniis, præterea ac sociis reddentibus quoscunque haberent, hunc in-
modum, Atheniensium sociorum' ue. Quod autem ad Sciones attinet & Toronæos
& Sermyljos, & si quam aliam ciuitatem haberent Athenienses, consultaturos, deq; ali-
is ciuitatibus quidquid sibi uideretur. Eosdem iusurandum apud Lacedæmonios eo-
rumq; socios per ciuitates iuratos, & utrosq; alteris domesticum iusurandum, quod
iusurandum do apud utranci ciuitatem maximu est: quod quidem hoc sit; Sto his pactionibus & his
meſticis Ath-
niensibus & La-
cedæmonioru-
m iusurandum. Id autem quotannis renouari ab utrisq; & titulos lapideos erigi in Olym-
piis, in Pythiis, in Isthmo, & Athenis intra urbem, & Lacedæmone in Amyclæo. Si qd
autem alterutris in mente non uenit, & si quid rationibus discussum æquu utrisq; uisum
sit, hoc commutari quacunq; in parte utrisq; uideatur. Atheniensibus ac Lacedæmoni-
is sub tempus fœderum præsidebat ephorus Plistolas, mensis Artemisi quarto ante fi-
nem die. Athenis præsidebat Alcaeus mensis Elaphebolionis sexto ante finem die. Iu-
rarunt autem & fœdus percusserūt, ex Lacedæmoniis Plistolas, Domagestus, Chionis, Me-
tagenes, Acathus, Daithus, Ischagoras, Philocharidas, Zeuxidas, Antippus, Tellis, Al-
cinadas, Empedias, Menas, Lamphilus: Ex Atheniensibus Lampon, Isthmionicus, Ni-
cias, Laches, Euthydemus, Procles, Pythodorus, Agnon, Mytilus, Thrasycles, Theo-
genes, Aristocetes, Iolcius, Timocrates, Leon, Lamachus, Demosthenes. Hæc fœ-
dera ista sunt sub extremum hyemis simul & initium ueris, statim ab urbicis Dionys-
iis, decem solidis annis, & pauculis diebus à prima in Atticam incursione, & ab huius
belli principio. Velim autem quis mihi consideret ad fidem habendam tempora po-
tius, quam aut quolibet alicubi magistratus, aut recessionem aliquoꝝ ex aliqua digni-

Fœderū initio-
ram uerba.

Ciuitatu noīa
ab Aristide tri-
buto adaptariū

Plistolas.

Fœderis per-
cussores.

tate nominum res gestas significantium. Non enim exacta res est, exponere quibusnam uel in euntibus uel gerentibus magistratū, ut quidq; gestum est, sed per aëstates & hyemes distinguere, quemadmodum feci. Vnde comperierit uim anni in duo media diuina Temporum distinctiones modi dens, decem aëstates & totidem hyemes habuisse superius bellū. Lacedæmonij captiū re Thucydī. uos protinus qui penes se erant, missos fecerūt: nam fortiti priorem locum erant redēndi quæ haberent. Miseruntq; in Thraciam ad suam prouinciam legatos, Ischagoram & Menam & Philocharidā, ut Amphipolim traderent Atheniensibus, atq; alij foedera quemadmodum conuenerat, de singulis rata haberent. Quod tamē illi facere abnuerunt, arbitrantes ea nequaq; sibi utilia esse. Ne Clearidas quidem urbem tradidit, gratificari uolens Chalcidensibus, q; negaret se posse tradere istis iniuitis. Verum prospere ipse cum legatis illinc in Lacedæmonem uenit ad se purgādum, si accusaretur ab ijs qui cum Ischagora fuerant q; non paruisse: & præterea ad cognoscendum, si quid posset foedus immutari. Sed cum comperisset id cōprobatum esse, celeriter rediit, mittentibus eum Lacedæmonijs, atq; iubentibus præcipue ut urbem traderet; si minus, quicunq; ibi forent Peloponneses educeret. Cæterum Lacedæmonij cum apud eos socij essent, & iussi rata habere foedera, negarēt eadem qua prius causa se illa habituros rata, nisi aliquatenus æquiora fierent, hos non audientes dimiserunt, ipsi cum Atheniensibus societatem fecerūt, rati Argiuos qui missis Ampelida & Licho foedus inire recusassent, non acres hostes sine Atheniensibus fore, & cæterā ferè Pelopōnesum quietuarā: alioqui si liceret, ad Athenenses accessuram. Præsentibus igit; Athenensijs legatis, habitisq; colloquiis, conuentū est, societasq; cū iureiurando inita hæc his legibus:

Societas inita inter Lacedæmonios & Athenenses.

Socij erūt Lacedæmonij annos quinquaginta, q; si qui hostes agrum inuaserint Las *uerba initia societatis.* sedæmoniorum, eisq; noxam fecerint, opem ferant Athenenses quo cunq; modo, & quantam maximam poterūt. Si ijdem hostes agrum uastauerint, pro hoste sit illa ciuitas Lacedæmonijs & Atheniensibus, afficiaturq; ab utrisq; damno, & ab utrisq; pariter hoc bellum deponat. atq; ista fiant iuste & impigre & pure. Item si qui hostes terram Atheniensium ingrediant, noxamq; fecerint, Lacedæmonij opem ferant quo cunque modo, & quantam maximā possunt. Si agrū ijdem uastauerint, pro hoste sit illa ciuitas Lacedæmonijs & Atheniensibus, afficiaturq; ab utrisq; damno, & ab utrisq; pariter hoc bellum deponat. atq; ista fiant iuste & impigre & pure. Quod si seruitus impendeat Lacedæmonijs, opitulentur Athenenses omni uia quoad poterunt. Hæc autē foedera ijdem qui superiora utring; iurauerunt quotannis renouanda, Lacedæmoniis Athenas euntibus sub Dionysia, Atheniensibus Lacedæmone sub Hyacinthia, erecto Dionysia. apud utrosq; saxeō titulo; Vno quidem Lacedæmone iuxta Apollinem in Amyclæo, Hyacinthia. altero autem Athenis intra urbem iuxta Mineruam. Quod si quid uisum fuerit Lacedæmoniis & Atheniēsibus ad sibiendum tollendum ue circa societatem, quidqd utrisque uisum fuerit, id æquum sit. Hoc iusfirandum ē Lacedæmoniis isti iurauerūt: Plis stoanax, Agis, Plistolas, Damagetus, Chionis, Metagenes, Acanthus, Dæthus, Ischagoras, Philocharidas, Zeuxidas, Antippus, Alcinadas, Tellis, Empedias, Menas, Laphil: Ex Atheniensibus Lampon, Isthmionicus, Laches, Nicias, Euthydemus, Procles, Pythagorus, Agnon, Myrtilus, Thrasycles, Theagenes, Aristocrates, Iolcius, Timocrates Leon, Lamachus, Demosthenes. Hæc societas inita est nō multo post foedera, & captiuos ex insula reddidere Lacedæmoniis Athenenses. Aestasq; decimi anni coepit. Quæ per decem continenter annos primo bello gesta, hactenus conscripta sunt. Post foedera uero & societatem inter Lacedæmonios atq; Athenenses decennem post bellum initam sub Plistola Lacedæmoniorum ephoro, & Alcaeo Athenis præsidēte, pax fuit duntaxat apud eos qui illa admīnistrant. Cæterum Corinthii & quædam in Peloponneso ciuitates, quæ acta fuerant cōcuserunt: protinusq; alia prurbatio extitit fortē legendū admittebant, ciorum aduersus Lacedæmonios. Quintiā Lacedæmonij ipsi progressu temporis in 101. suspicionem uenere Atheniensibus, partim ob quædam quæ ex verbis pactionis excep-

cuti non sunt, atq; ad sex annos decemq; menses temperatū est, quo minus utrinq; mu
 Fœderum ru-
 ptorum occa-
 sio.
 Thucydidis
 descriptio.
 Belli Pelopon-
 nesiaci diutur-
 nitas.
 Thucydidis
 exilium.
 Fœderum ini-
 tia apud reli-
 quā Græciā.
 Mātinei à La-
 cedemonijs
 deficiunt.
 Arcadia.

tuo terram inuaderent; extra illam uero uehementissime inuicem se læserunt, per in-
 ductiarum nō synceram quietem. Mox coacti rumpere illa post decem annos foedera,
 rursus in apertum fere bellum. Hæc autem idem Thucydides Atheniēsis gradatim cō-
 scriptis, quemadmodum singula quæq; gesta sunt per æstates & hyemes, eosq; dum
 Atheniensium imperium Lacedæmonij cum socijs euerterunt, ac longos muros & Pi-
 raea ceperunt, ad quod tempus, anni belli omnes extiterunt septem & uiginti. Quod
 si quis pactionem quæ intercessit, spatio belli ascribendā non putabit, is haud recte pu-
 tabit. Si enim ex rebus gestis id existimabit, inueniet non esse consentaneum eam iudi-
 cari pacem, in qua neḡ tradita neq; recepta sunt omnia de quibus cōuenierat. Et præ-
 ter hæc in Mantinico & Epidauro atq; in alijs bellis utrinq; clades acceptæ. Et nihil
 minus in Thracia q; socij fuerant, hostes extiterunt, & Bœotij decendiales inducias age-
 bant. Itaq; & ex superioris belli decennio, & ex suspectis post illud inducjs, & ex in-
 secuto has posteriori bello, si quis tot annos supp̄tabit per tempora & aliquot dierū
 accessionem, hoc solum inueniet exitu comprobatum, ex ijs quæ futura esse ex oracu-
 lis affirmabantur. Etenim memoria teneo, ab incepto usq; ad finitum bellum, à cōplus
 tibus prædicari solitum ter nouenis annis bellum geri oportere. Quo omni tempore,
 cum per ætatem res ego iam intelligerem, & animum aduerterem ut aliquid diligenter
 cognoscerem, contigit ut cum patria exularem annos uiginti, postq; in Amphipo-
 lim traiecssim dux classis, cumq; rebus agendis interfuerim apud utrosq;, nec minus
 propter exilium apud Peloponneses per otium aliquid earum rerum impensius nos-
 sem. Igitur controversiam quæ post decem annos extitit, & fœderū perturbationem,
 & deinceps quemadmodum bellatum est, exequar. Nam posteaq; quinquaginta an-
 norum fœdera sunt inita, & mox societates legationesq; quæ ex Peloponneso ad hæc
 accīta fuerant, & Lacedæmone discessere, & alij domū abierte, Corinthij ad Argos con-
 uersi, primum uerba fecerunt cum quibusdam principib; Argiuorum, quandoquidem
 Lacedæmonij fœdera societatemq; cum Atheniensibus fecissent, antea sibi inimicissimis, non ob utilitatem Peloponnesi, sed ob seruitutem, oportere Argiuos cōsiderare ut salua sit res Peloponnesis, atq; decernere, quæcumq; Græca ciuitas suis legibus,
 parī iure, & quis cōditionibus uiuens, uelit cum Argiuis societatem facere licere, ut una
 quæq; ad alterius terrā mutua ferat auxilia: deligere aliquot homines penes quos sit
 imperij summa, ne res foras emanet, ne ueniat ad populum mentio, si ille non sit assen-
 rus. Multos enim aiebat ad Argiuos odio Lacedæmoniorum se collocturos. Hæc cū
 demonstrasset Corinthij, domum reueterunt. Quæ Argiui illi cum audissent, & ad
 magistratus atq; ad populum retulissent, facto decreto, Argiui duodecim uiros dele-
 gerunt, cum quibus liceret societatem facere quisquis uellet Græcorum, præter Ath-
 enies ac Lacedæmonios, cum horū neutrīs id liceret iniussu populi Argiui. Admis-
 erunt autem hoc Argiui eo impensius, tum q; cernerent bellum sibi cum Lacedæmoni-
 is futurum, quoniam fœdera cum illis in exitu erant, tum q; sperarent se principes fœ-
 dre Peloponnesi. Siquidem per id tempus præcipue Lacedæmoniū imperium male au-
 diebat, & propter acceptas clades contemptui erant; & inter omnes optime Argiui se
 habebant, qui non sumpto cū cæteris Attico bello, q; cum utrisq; fœderati essent, rem
 ampliauerant. Hunc itaq; in modum Argiui Græcorum uoluntarios in societatem re-
 cipiebant, ad quos primi Mantinæi cum socijs transierat, Lacedæmonios ueriti: à quibus
 dum adhuc bellum cum Atheniensibus gerunt, partem quandam Arcadiæ illorū
 ditionis auertissent, quosq; non credebat neglecturos, q; ea Mantinæi potirentur. Ita
 dum illi cunctantur, libenter ad Argiuos se contulerunt, ciuitatem magnam conside-
 rantes & cum Lacedæmoniis usq; certantem, & statum popularem quemadmodū ipsi
 habentem. Secundum horum defectionem reliqua Peloponnesus gliscere cœpit, tan-
 quam ipsi foret idem faciendum, rata plus quiddam cognouisse Mantinæos q; ad Ar-
 giuos accessissent; & simul succens Lacedæmoniis, cum ob alia, tum uero q; in fœde-

ribus Atticis ascriptū esset, periurium esse quicquam adiicere, tollere uē ei quod utriq; ciuitati uisum est, Lacedæmoniæ & Atheniensi. Hæc enim particula Peloponneses p̄cipue turbauit, & ad suspicādum induxit, ne se uellent in seruitutem redigere Lacedæmonii cum Atheniensibus. Aequum nanq; futurum fuisse, ut ea transmutatio uniuersis sociis ascriberetur. Ex quo perterriti multi ad Argiuos transferunt, ut eorum societatem singuli coirent. Lacedæmonii hunc tumultum gliscere in Peloponneso sentientes, & Corinthios illorum magistros fuisse, ac fecundis & ipsis cum Argiuis percussi-
Corinthii tu-
multus magi-
stri.
 ros, mittunt Corinthum legationem uolentes quod futurum erat præuenire, expositu-
 latū, q̄ illi essent totius rei caput: periuri etiā futuri, si ab ipsis ad Argiuorum societatem deficerent. Iam nunc quoq; iniurii qui fœdera cum Atheniensibus non comprebant, cum dicatur in iis, id ualere quicquid maior sociorum pars decreuerit, nisi qđ uel deorum uel hominum impeditamentum intercesserit. Corinthi uero adhibitis so-
 ciis, prius enim eos aduocauerant, quicung; & ipsi fœdera non admisissent, contradi-
 cere Lacedæmoniis, non tamen propalām ostendentes, ubi sibi facta esset iniuria: quia Sollium.
 neque ipsis recuperassent ab Atheniensibus Sollium necq; Anactorium, & si quid aliud Anactorium.
 arbitrabantur amississe, prætendere tantum se deserturos non esse eos qui forent in Thracia. Iure enim iurando suam illis priuatim fidem dedisse semel, cum primum una cum Potidaeatisibus rebellarunt, & saepius postea, negare itaque se fœdifragos eis esse, si ipsorum cum Atheniensibus societatem respuerent. Cum enim deorum fidem iura-
 uerint illis in Thracia, periuros se fore, si prodant. Dictum autem illic esse, nisi dii aut heroes forent impedimento, & uideri sibi hoc diuinum impeditamentum esse, & de ue-
 teri quidem iureiurando haec tenus responderunt. Quod autem ad Argiuam societatem attineret, se habito cum amicis consilio quicquid iusti fuerit facturos. Et Lacedæ-
 monii quidem Legati domum abierunt: Corinthi uero Argiuorum legatis, qui etiam aderant, iubentes societatem inire, ipsis nec diffirre, edicunt ut sibi præsto sint proxi-
 mo concilio. Aduenit quoque mox Eleorum legatio, & primum iniit cum Corinthiis
 societatem, deinde illinc Argos petetes quemadmodum prædictum est, cum Argiuis idem fecit. Infensi nanq; Elei Lacedæmoniis erant propter Lepreum. Nam bello quod Lepreatarum
bellum.
 Lepreatæ cum Arcadibus gesserunt, acciti à Lepratis Elei in auxilium mercede dimidiatorum fructuum terræ, cum bellum soluissent, imposuerant ipsis Lepratis qui solum tollerent annum talentum Olympio loui pendendum. Quod illi cum ad bellum usq; Atticum peperdissent, postmodum desierunt causati bellum: & dum ab Eleis cogerentur ad Lacedæmonios recurrerunt. Comissa illis causa suspiciati Elei non æquos futuros iudices, omissa deceptatione solum Lepreatatum depopulati sunt. Nihilo tamē Eleorum atq;
Lacedem.
similat.
 minus Lacedæmonii pronuntiarū liberos esse Lepreatas, & Eleos agere iniuste: & q̄a Elei iudicio non stabant, armatum præsidium in Lepreum miserunt. Isti existimantes urbem quæ à se defecisset Lacedæmonios recepisse, prolata pactione qua dicebatur, quæ quis moto Attico bello tenet, eadem retinendo prodiret in bellum, tanquā ipsi ius suum non obtinerent ad Argiuos deficiunt, societatemq; sicuti prædictum est faciunt. Fecerunt item statim post Corinthi, & qui in Thracia sunt Chalcidenses. Idem quoq; allegantes Boeotii ac Megarenses cum à Lacedæmoniis contemnerentur, tamen quieuerunt, q̄ censerent popularem Argiuorum statum minus sibi profuturum sub dominatu paucorum degétiibus, q̄ remp. Lacedæmoniorum. Per eadem huius aësta-
 tis tempora Athenienses expugnata Sciona puberes interfecerunt, pueros ac mulieres in seruitutem redegerunt, agrum Plataeensibus colendū dederunt, necnon Delios rur-
 sus in Delum reduxerunt, reputantes & præliorum detrimenta, & dei apud Delphos oracula. Quinetiam Phocenses ac Locrenses inter se bellare ceperunt, Corinthi insu-
Sciona expu-
gnatur.
Delii reducun-
tur.
 per atq; Argiui iam socii Tegeam uenient, ut ab Lacedæmoniis deducerent, cernentes & Locrensiū secum esse ex magna parte Peloponnesum, & si hic locus accederet toram futurā. Vbi bellum.
 Tegeatae negant se Lacedæmoniis aduersaturos, Corinthi qui grauiter haec ege-
 rant, animos dimiserunt, ueriti ne quis alius ad se posthac accederet, Tamen Boeotios

ipſi adeundos putauerunt, orandoſq; ut ſui atq; Argiuorū ſocii forent, cætēta' quæ communiter admiſtratēt, ad hæc ut fœdera decem dierum, quæ illis erant cum Athenienſibus, non longe poſt alia quadraginta annorum ſe Athenas fecuti, ſibi quoq; obtiuerent. Corinthiū iubebant ut Athenienſium ſi hoc abnuerent inducias renuntiarent, nec cum eisdem in posterum niſi ſe adhibitis fœdera facerent. Bœotii roganibus Corinthiis quod ad ſocietatem Argiuorum pertineret expectare iuſſerunt, profeſtiq; cū eisdem Athenas decem dierum fœdera non inuenierunt. Cæterum Athenienſes Corinthiis responderunt ſibi cum illis fœdera, ſi Lacedæmoniorū iī ſocii forent. Itaque Bœotii poſtulantibus Corinthiis atq; flagitantibus ut ſecum paciſcerentur, noluerunt tamen decem dierum fœderibus renuntiare. Ipfis autem Corinthiis inducias citra fœdus extitere cum Athenienſibus. Eadem æſtate Lacedæmonii populariter duce Plisſtoanacte Pausaniam regis, in expeditionem ierunt aduersus Parthafios in Arcadia Mantineis obnoxios, acciti ab eis ſeditione laborantibus, exciſuri præterea ſi poſſent muſum in Cypſelis quem Mantinei extruxerunt, fuorumq; ptaſdio tenebant in Agro Parrhaſio poſitum ſuper Sciritium, qui eſt in Laconia. Et Lacedæmonii quidem regio nem Parthasiā depopulabantur, Mantinei autem tradita Argiuis cuſtodia urbiſ, ipſi ſocietatem tutabantur; ſed cum nequirent & muſum in Cypſelis & in Parrhaſiis utbes defendere, abierte. Lacedæmonii ubi & Parrhaſios in libertatem aſſeruerunt, & muſum exciderunt, domum reuertiſi ſunt. Iidem per eandem æſtatem iā reuertiſi à Thracia militib; qui cum Brasida profeſti fuerant, quos poſt inita fœdera Clearidas reuertauerat, decreuerunt ſeruos, qui ſub Brasida fuiffent in ptaſlio liberos eſſe, habentes ubiung; liberet habitandi potestatem, eos' que non ita multo poſt cum iis quos recenter in ciuitatem aſcripſerant in Lepreō, quod in Laconico & Eleo agro ſitum eſt, collocauerunt, iam cum Eleis diſſidentes. Præterea eos quos in iſula traditiſ armis captos receperant, & horum nonnullos iam magiſtratiſ fungentes, ignominia notauerunt, ueriti ne propter calamitatēm acceptam, illi opinantes ſuam imminutam eſſe conditionem aliquid molirentur rerum nouarum ſi honoribus uterentur. Notauerunt autem hac ignominia, ne gerendi magiſtratus, ne ue mercandi, uendendi dandi' ue ali quid ius haberent. Ali quanto tamē poſt ad dignitatēm ſunt teſtituti. Eadem æſtate Thyſſon, quæ eſt in Atho Athenienſium ſociam ciuitatem Dicydienses ceperunt. Qua omni æſtate inter Athenienſes ac Peloponnesiē commercium fuit, ſed inter ſe ſuſpecti erant Athenienſes & Lacedæmonii uisque ab initiis fœderibus, quod neutriloſa alteris redderent. Nam Lacedæmonii quorum priores in reddendo partes erant, nec Amphipolim cæterā que loca reddiderant, nec ſocios in Thracia ad recipienda fœdera adegerant, ac ne Bœotios quidem atq; Corinthios, affidue dicentes ſe illos ſi fœdera recipere nollent, unā cum Athenienſibus coacturos, ptaſtituta die citra tamē ſyngrapham, intra quam diem qui fœdera rata non habent utriſque eſſent pro hoſtibus. Harum tetum nullam confici ab illis Athenienſes cum uiderent, ſuſpicabantur nihil æquum Lacedæmonios animo agitare. Ex quo Pylum repetentiibus reddere ſuſperſederunt, adeo ut captiuos quoq; ex iſula quos in uinculis habuerant reddidiſſe pœniteret. Etiam loca cætera tenere perſeuerauerit, ptaſtolantes dum illi quæ ſpō- diſſent perficeret. Lacedæmonii uero dixere, ſe quæ poterant feciſſe, quos enim in uinculis habuiffent Athenienſibus reddidiſſe, milites qui in Thracia, & ſi quis aliud in ipſo rum arbitrio fuifſet, abduxiffe, Amphipolim ut reſtituerent, non eſſe in ſua potestate. Bœotios atq; Corinthios ut in fœdera adducerent operam daturos, ut que Panacium reciperent, & ſi quis Athenienſis apud Bœotios captiuus eſſet. Pylum autem ut ſibi rediderent poſtulare, ſin minus Maffenios illinc ac ſeruitia abducerent, quemadmodum ipſi ex Thracia feciſſent, Athenienſes per ſe ſi uellent locum cuſtodirent. Saſpe itaque ex multis habitis ſermonibus, per hanc æſtatem permouerunt Athenienſes ad ducendos ē Pylo Maffenios, ac cæteros, tum ſeruos, tum eos qui ē Laconica ad ipsos trāſierāt, quos in uerticibus Cephalaia collocauerant, Igitur æſtate hac ab utriſq; otium fuit,

Parrhaſiū.

Sciritium.

Lepreū.

ignominia, notati.

Thyſſus opp.

Athenienſes et Lacedæmonii de reddendis utriq; locis diſſentient.

& ad utrosq; inuicem uentitatum. Insequēti hyeme, iam enim alii ephotis, nec ii sub quibus inita fœdera erant, & eorum quidem fœderum aduersarii, cum legati à societate uenissent, præsentibus Atheniensibus, Bœotiis, Corinthiis, & multa ultro citroq; dicentur, nec quicquam conueniret, ut redditum est domum, Cleobulus & Xenares, ii enim præcipue ex ephoris fœdera solui uolebant, sermones habuere separatim cum Bœotiis atq; Corinthiis, hortantes ut perfecte earum terū conditionem cognosceret, utq; Bœotii, qui priores fuissent, socii Argiorum rutsus se cum Argiuis facerent socios Lacedæmoniorum: sic enim fore ut Bœotii ad accipienda Attica fœdera minime cogerentur. Nam Lacedæmonios ante inimicitias Atheniensium, ac ruptionem fœderum, præoptasse sibi amicos atq; socios esse Argios: Siquidem semper Argiorum fidem habuerant suspectam, cupientes sibi syncere amicum Argos esse, quod uidelicet Argos amicū existimarent bellum extra Peloponnesum sic facilius fore. Enim uero obsecrare Bœotios, Panactum Lacedæmoniis traderent: ut pro hoc recepta si possint Pylo, expeditius inferant Atheniensibus bellum. Ita edicti Bœotii atq; Corinthiis à Xenare Cleobulōs que, & à suis amicis qui è Lacedæmoniis aderant, ut ad suos publice referrent, utriq; abiere. Quos abeuntes duo è summo magistratu Argiui inter uiam obseruauerunt, cōgressi cum eis in colloquium deuenerunt, si quo pacto Bœotii ipsis socii fieri possent, quemadmodum Corinthi & Elei & Mantinei; existimare enim hac re procedente, facile iam eos, & belligerari, & pacisci; etiam cum Lacedæmoniis si uellent, re inter ipsos communicata, & si quibus cum aliis oporteret. Hæc Bœotii legatis audita placuerunt. Quippe opportune ista rogabantur, quæ amici quoq; è Lacedæmone ipsis ininxerant. Ea sentientes ab his admitti Argiui, illi missuros se in Bœotiam legatos cū dixissent dīgressi sunt. Reuersi Bœotii detulere ad magistratus, quæq; ex Lacedæmonie, quæq; ex Argiuis in congressu audissent. Magistratus, quod res placita erat erectio re animo esse. Nam ipsis cum utraq; parte conueniebat, & eorum opera Lacedæmoniorum amici indigebant, & Argiui ad similia properabant. Nec multo post cum legati Argiorum uenissent, ob ea transigenda quæ dixissent, probata ipsorum oratione eos remiserunt, promittentes se legationem Argos de societate missuros. Interea uisum est eis Corinthiisq; ac Megarensibus & legatis è Thracia inter se coniurare, de ferendo inuicem auxilio, ut quisq; iadiget. deq; non gerendo cum aliquibus bello, pacisci*irrationes*. doq; nisi communiter, & ita Bœotios Megarensesq; nam idem ii inter se ipsi fecerant, fœdera facere iam cum Argiuis. Verum antequam iusurandum præstaretur, idem Bœotiorum magistratus rem ad quatuor consilia Bœotiorum penes quæ summa potestate est, retulerunt, suadentes, ut ex usu tei Bœotia cum iis ciuitatibus quæcumq; hoc 4. consilia. uellent coniurarent. Hoc illi qui in consiliis erant non admittendum censuerunt, ueriti ne Lacedæmoniis aduersarentur, si cum Corinthiis qui ab illis defecerant coniuraret. Nec enim eos certiores fecerant sui magistratus de iis quæ ex Lacedæmone sibi Cleobulus & Xenares ephori suasissent, ut prius Argiorum Corinthiorumq; socii facti, postmodum fierent Lacedæmoniorum, rati eriam si ipsi non diceret, tamen non aliud illos è consilio decreturos, quām quod eis ipsi præcognitum suasissent. Vbi autem res in contrarium cessit, Corinthi quidem & è Thracia legati infecto negotio abierunt: Bœotii uero magistratus prius expectantes, ut eadem persuaderent, utq; experientur facere cum Argiuis societatem, nec de Argiuis ad consilia retulerunt, nec Argos quam promiserant legationem miserunt, incuria quadam & omnium occupatione. Hac Mecyberna, eadem hyeme Mecybernam, ubi erat Atheniensium præsidium, Olynthii subito adorati ceperunt. Post hæc Lacedæmoniis (nam inter eos atq; Athenienses assidua colloquia habebantur de reddendis, quæ inuicem tenebant) sperantes si Panactum à Bœotii Athenienses receperissent, fore ut ipsi reciperent Pylum, adierunt per legationem Bœotios, obsecraueruntq; ut sibi Panactum, & qui in uinculis essent Athenienses traderentur, ut pro iis ipsi Pylum reciperent. Illi negare se reddituros, nisi secum quemadmodum cum Atheniensibus hi societatem separatim coirent, Lacedæmonii intelligentes

Cleobulus &
Xenares epho
ri.

Ephori
Fœdera frati
gere conten
dunt.

hi quidem se iniurios fore in Athenienses, cum dictum sit neq; foedus initi, neq; bellū, nisi communiter, cupidi tamen Panacti recipiendi, & pro eo Pylum recuperādi: cum præsertim qui properabant turbare foedera propensiōes in Bœotios essent, societatem fecerunt hyeme iam extrema, & sub uere statim Panactum excisum est: Et undecimus belli annus exiit. In eunte statim uere in sequentis astatat Argui, quando neque legati Bœotiorum quos illi missuros se dixerant ueniebant, & eosdem Panactum excisisse acceperunt, separatimq; societatem cum Lacedæmoniis coisse, extimuerunt ne soli relinquerentur, cæteris sociis ad Lacedæmonios transeuntibus, opinantes à Lacedæmoniis Bœotios inductos, & Panactum excidisse, & in Atheniensium societatem concessisse, ipsis Atheniensibus harum rerum consciis, cum quibus quoque iam sibi societatem facere integrum non esset, cum antea sperassent per causam dissensionis sibi hos socios fore, si foedera quæ Atheniensibus essent cum Lacedæmoniis non manerent. Itaq; incerti ob hæc cōfilia, ac timore perculsi, ne sibi bellandum foret cum Lacedæmoniis pariter & Tegeatis & Bœotiis & Atheniensibus, ut qui prius foedera Lacedæmoniorum non accepissent, sed animum Peloponneso imperandi habuissent, misere quæ primum potuere in Lacedæmoniam legatos, Eustrophum & Aesonem, qui illis amississimi uidebantur, arbitrantes se, ubi confoederati cum Lacedæmoniis essent, quocunque res caderent, pro conditione præsentium temporum optime quietem acturos. Eorum legati cum Lacedæmonem uenissent, sermonem habuerunt, quonam modo foedera facienda essent, postulantibus ante omnia Arguiis, aut ciuitati cuiquam, aut priuato delegari causam suam de terra Cynuria, de qua semper disceptaretur in finibus posita, quæ Thyream continet & urbem Athenam, coliturq; à Lacedæmoniis. Sed uetantibus mox Lacedæmoniis fieri de illa mentionem, cæterum si uellent hi ex pristina formula foedus facere, se ad id paratos esse dicentibus, legati hoc sibi utiq; concedi instabant impræsentiarum foedus fieri annorum quinquaginta, ea tamen lege ut liceret utriq; libet alteros prouocare ad prælium, dummodo neque morbo neque bello implicitos: & de hac terra decernere, quemadmodum iterum quondam factum est, cum se utriq; uictores discessisse putauerunt, sed non insequi ulterius, quam ad huius uel illius urbis terminos. Hæc à principio Lacedæmoniis uideri stolida. Deinde quia cuperent amicum omnino habere Argos, quæ postulabant indulgere, & in scriptum retulere, iubentes tamen prius, quam aliquid conficeretur illos redire Argos, ad hæc demonstranda plebi; & si ei placita essent uenire ad Hyacinthia iusiurandum præstitutoris: Et legati quidem abidere. Interea autem dum Argui ista tractarent, Lacedæmoniorum legati, Andromedes, Phædimus, & Antimenidas, quibus datum erat negotium recipiendi à Bœotiis Panactum ac captiuos, Atheniensibus que reddendi, offendunt Panactum ab ipsis Bœotiis dirutum, causantibus quoddam olim inter se atque Athenienses ex quadam controuersia iusiurandum intercessisse, ne alterutri locum illum incolearent, sed utriq;. Cæterum quos illi habebant captiuos receperunt, Atheniensibus que reddiderunt referentes Panacti excisionem, ibiq; nullum amplius Atheniensium hostem habitaturum, per hoc existimantes & Panactum se tradere. Hæc cum dicerentur, grauiter sane tulere Athenienses, iniuriam sibi fieri putantes à Lacedæmoniis, tum ob excisum Panactum quod stans traditum oportuit, tum quod audiebant eos cum Bœotiis quoque societatem fecisse, cum antea dicerent se communiter adacturos ad considerationem qui recusarent. Hæc atq; alia considerantes quæ ex pacto seruata non essent, deceptos se existimabant, ut aspere responso reddito legatos remiserint. Cum esset huiusmodi dissidium inter Lacedæmonios atq; Athenienses, ii qui Athenis soluta foedera cupiebant, protinus hoc efficere instituerunt, cum alii nonnulli, tum uero Alcibiades Cliniae filius per adolescentiam ille quidem in qua adhuc erat, ut quis in alia ciuitate, commendatione autem progenitorum sane honoratus, cui placebat, ut satius uidebatur, ad Argiuos potius accedere, neque ob id modo quod satius uidebatur, uerum etiam ferocitate spiritus foederibus erat infestus, quæ per Niciam & Lachetem cō-

Eustrophus
Aeson.

Legati argiuo-
rum apud La-
cedem.

Cynuria.

Thyrea
Athena.

Lacedemoni-
orum respōsio.

Andromedes
Phædimus.
Antimenidas.

Athenien.
Lacedæ. q;
dissidij redin-
tegrati occa-
sio.

Alcibiades.

tempta sua adolescentia Lacedæmonij fecissent, nec habito sibi honore uetus iure hospitiij, quod ab aeo repudiatum, ipse renouatum curauerat officijs, quibus capti uos ex insula fuerat prosecutus. Ex quo prorsus sibi detractum interpretans, ab ini^{tio} Lacedæmonijs uerbo aduersabatur, affirmans illos inualidos esse, & ea causa cum Atheniensibus fœdera percussisse, ut per hæc ab eis Argiuos abducerent, & rursus Athenienses destitutos adorirentur. At ubi discordia extitit, tunc uero sine mora ad Argiuos priuatim mittit, iubens quam celerrime ad societatem prouocati uenirent cum Mantineis, & Eleis, tanquam opportuno tempore, ut se maximè annixuro. Quo nuntio auditio Arguii, simul que cognito non inisse cum Bœotiis Athenienses societatem, sed à Lacedæmonijs uehementer dissidere, omissis suis legatis, fœdera apud Lacedæmonem tractantibus, ad Athenienses potius mentem aduerterunt, reputantes ciuitatem olím iam sibi amicam, & quæ sub statu populari regeretur, quemadmodum ipsi ac magna potentia, præsidio futuram à mari, si ipsis bellum moueretur. Mittunt itaque confessim ad Athenienses de societate legatos, comitibus Eleorum ac Mantineorum legatis. Venit autem properè & Lacedæmoniorum legatio, Philocharidas, Leon, & Endius, qui uidebantur studiosi esse Atheniensium: Timebatur enim ne per iracundiam facerent Athenienses cum Argiuis societatem ad reposcendam Pylum in locum Panacti, & ad excusandam societatem cum Bœotijs, non se id malo Atheniensium fecisse. Ii apud concilium de his rebus cum dicerent, sc̄q; uenisse cum potestate summa de omnibus controuersiis transfigendi, Alcibiadē reformidabant, ne si ad populum eadem dicerent, inducerent uulgas, & respueretur societas Argiuorum. Verum Alcibiades aduersus hos huiusmodi rem machinatus: Suadet Lacedæmonijs ne palam faciant populo se cum summa potestate uenisse, data eis fide si hoc faciant, se Pylum illis restituturum, persuasis autem à se quemadmodum iterum nuper ad eorundem legatis contradicendum, & in cæteris utrosque reconciliaturum. Hæc Alcibiades ideo agebat, ut illos à Nicias alienaret, & ad populum infectando, tanquam nihil unquam nec sinceri cogitantes, nec ueri de his rebus loquentes, Atheniensibus Argiuos & Mantineos & Eleos reddebet socios, prout & contigit. Nam legati, cum ad populum processissent, & interrogati negassent se id quod in senatu dixerant, cum absoluta potestate uenisse, tum uero Athenienses non amplius sustinuerunt, sed Alcibiadē multo quam antea uehementius in Lacedæmonios uociferantem audierunt. Animati protinus Argiuis introductis & illorum comitibus, iniere cum eis societatem. Verum facto terræmotu, priusquam aliquid constitueretur, concilium dilatum est. Postero die coacto concilio, Nicias cum Lacedæmonijs deceptis, de non confitendo se uenisse præditos potestate, & ipse deceptus affirmabat oportere nihilominus Athenienses fieri socios Lacedæmoniorum potius, & differendo quæ ad Argiuam societatem pertinetent, iterum ad Lacedæmonios mittere ac cognoscere quid consiliū haberent, diceb̄t honorificam ipsis, deformem illis esse bellī dilationem. Cum ipsis enim, quandoquidem res eorum bene haberet, præclarissime agi præsentem tuendo felicitatem, Illorum uero quorum aduersæ res essent interesse ut inuenirent quamprimum quoniammodo periclitarentur. Suisit que ut illuc legatos, & se inter illos mitterent iusserum Lacedæmonijs, si quid æqui cogitarent, Panactum incolume redderent, Amphipolim & Bœotiorum societatem missam facerent, nisi ita pepigissent quemadmodum dictum est, ut neutri sine alteris cum ullo paciscerentur. Item denuntiatur, si pergerent iniurij esse, se quoq; iam Argiuos in societatem recepisse, & huius rei gratia adesse. Si quid aliud super hæc succensebant, Athenienses id omne obiecturos, legatos cum Nicias miserunt. Legati ubi peruererunt, & post alia cum ad extremum dicerent, nisi societatem Lacedæmonijs Bœotiorum dirimerent, qui fœderibus non continerentur, se quoque in societatem Argiuos & qui cum eis essent 164

cepturos. Illi negabant se Bœotiorum societatem dirempturos, ut ita responderent euincente factione Xenaris ephorî, ius tamen iurandum Nícia flagitante renouarunt. Verebatur enim Nicias ne omni prorsus infecto negotio discederet, insimula returq; id quod & contigit, quod autor fœderum cum Lacedæmonijs fuisse uideatur. Sub cuius reditum audientes Athenienses nihil acti è Lacedæmone referri, subito indignati, & se iniuria affici putantes, cum Argiuis (aderant enim illi) fœdera ac societatem autore Alcibiade fecerunt his uerbis:

Fœdera Atheniensium cū Argiuis Mantineisq; & Eleis ad annos centū.

Fœdera fecere Athenienses in annos centum, Argiuī que & Mantinei atq; Elei, pro se prōq; socijs quibus utriq; præsunt, sine dolo ac sine noxa tam ter- ra quam mari, ne liceat arma inferre detrimenti causa, necq; Argiuos, Mantineos, Eleos, eorumq; sōcios, Atheniensibus, necq; rursus Athenienses eorumq; sōcios Argiuis, Eleis, Mantineis, illorum' ue sociis, ulla uel arte uel machinatione. Ex hac formula societas sit Atheniensibus, Argiuis, Eleis, & Mantineis annos centum. Si hostes terram Atheniensium intrauerint, eò ueniant Argiuī auxilio & Elei & Mantinei, simulac palam eis factum erit ab Atheniensibus, pro suis uiribus quam ualissime poterunt. Si iñdem hostes eandem terram depopulati abierint, pro hostili sit ea ciuitas Argiuis, Mantineis, Eleis, Atheniensibus, maloq; afficiatur à cunctis his ciuitatibus, nulliq; ipsarum fas sit bellum, quod erit aduersus illam ciuitatem, solvere, nisi id omnibus uideatur. Itemq; Athenienses auxilium ferant Argos, Mantineam, Elim, si hostis inuaserit terram Argiuoram, Eleorum, Mantineorum, simulac palam eis factum erit ab his ciuitatibus, pro suis uiribus quam ualidissime poterūt. Si hostis terram depopulatus abscesserit, ea ciuitas pro hostili sit Atheniensibus, Argiuis, Mantineis, & Eleis, ab hisq; omnibus ciuitatibus malo afficiatur, nec fas sit soluere bellum aduersus eam ciuitatem, nisi id omnibus ipsis uideatur, necq; sinere per suam terram sōciorum' ue quibus singuli præsunt, aut per mare armatos transire inferendi belli gratia, nisi communī decreto harum ciuitatum, Atheniensis, Argiuæ, Mantineæ, Eleæ, de transundo. Quinetiam ciuitas quæ arcesserit, opem ferentibus commeatum præstet ad dies triginta ex eo die quo in eam urbem auxilia accersita intrauerint, & item abeuntibus. Eadem si diutius uti exercitu accito uelit, stipendum det ternos quotidie obolos Aeginæos singulis grauis ac leuis armaturæ militibus, atque sagittarijs. Equiti autem singulas drachmas Aeginæas, ipsaq; imperium super exercitum teneat, quamdiu illuc bellum erit. Si quo tamen uniuersis ciuitatibus uideatur communiter in expeditionem eundum, participet imperium eis omnibus. Hæc fœdera Athenienses pro seipsi prōq; sociis iurent, Argiuī & Mantinei & Elei & eorum sōciis per suas quicq; ciuitates. Iurent autem proprium quicq; ius iurandum, quod maximum est, apud tempora augusta, in hæc uerba:

Stipendium
militare.

Ius iurandum
confederato-
rum.

STABO in societate secundum conuenta iuste, & innocenter, & simpliciter, neque transgrediar ulla negq; arte, neque machinatione. Iurent item Atheniæ senatus ac tribuni plebis, id que ius iurandum confirment quæstores. Apud Argos iurent senatus & octoginta uiri: Apud Mantineam iurent opifices senatusq; ac cæteri magistratus, confirment uates, ac bellí duces: In Elide opifices quæstoresq; ætarij & sexaginta uiri, confirment opifices, legum' que custodes. Renovent quoque quotannis ius iurandum Athenienses quidem eundo in Elim, Mantineam, Argos triginta diebus ante Olympiæ. Argiuī uero, Mantinei, Elei eundo Athenas decem diebus ante magna Panathenæa. Describant quoque placita hæc fœderalia ac socialia cum iure iurando lapideo titulo: Athenienses quidem in urbe, Argiuī uero in foro apud delubrum Apollinis. Mantinei autem in foro item & apud Iouis delubrum. Communiter uero ponant ludis Olympiacis æneum titulum ijs, quæ nunc sunt Olympijs. Quod si quiddam uideatur esse satius his ciuitatibus addi-

ad conuenta, quicquid cunctis communiter videbitur, id ratum sit. Et foedera quidem atque societates hunc in modum sunt initæ, neque tamen quæ inter Lacedæmonios atque Athenienses erant, ob has abolitæ sunt, neque ob alias. Cæterum Corinthi Argiorum socii eas admittere noluerunt, ac ne ratam quidem iure iurando habere iam initam cum Eleis & Argiis & Mantineis societatem, debellando de quæ pacificando cum eisdem hostibus, quod dicerent sufficere sibi superiorum conuentio nem de auxilio inuicem præstanto lacestis bello, non autem bello lacestentibus. Ita Corinthi à societate recesserunt, rursusq; cum Lacedæmoniis senserunt. Atque hac æstate Olympia extiterunt. In quibus Androsthenes Arcas in Pancratii certamine primam palmam retulit, & Lacedæmoniis Elei interdixere templo ne sacrificarent, certarent' ue, nec intendentes crimen illis per iudicium, ut ius Olympiacum postulauit, eos condemnarunt, dicentes arma illos in Phrycum murum inferre, & armatos in suum Lepreum dum Olympiacum foedus esset dimittere. Multa autem erant duo milia mnarum, in singulos armatorum binæ, quemadmodum lege continetur. His Lacedæmoniis missa legatione contradicebant, negantes iuste se condemnatos, nondum palam facto apud Lacedæmonem foedere, quando ipsi in Lepreum miserunt armatos; Elei inducias dicere iam apud ipsos esse, quippe qui ipsis primi denuntiassent, & se quiescentibus nec id expectantibus; illi iniuriam faciendo sub foederibus latuissent. Et cum Lacedæmoni exciperent denuntiatum oportuisse etiam Lacedæmonem, si sibi fieri suspicarentur iniuriam, non autem prout ipsi suspicarentur id agi, nequearma etiam ullo pacto inferri. Illi eadem ratione responderent non se iniurios esse, si non sit creditum; cæterum si sibi restituere Lepreum illi uellent, ita demum partem se multæ missuros, & eam pecuniam cuilibet deo pro eis oblatus. Illis hæc non audentibus rursus postulare, Lepreum quidem si nolent non restituerent, uerum ascenderent ad Iouis Olympiaram, quandoquidem templo uti exoptarent, ut cotam Græcis iusurandum præstarent, postmodum utique multam soluturos. Ne hanc quidem conditionem accipientes Lacedæmoniis, prohibiti sunt ab immolatione apud templum atque à certaminibus, domiq; sacrificariunt. Ludos spectauere cæteri Græci præter Leptatas, ueriti tamen Elei ne per uim Lacedæmoniis sacrificarent, armata iuuentute excubias habuere. Ad quos accesserunt Argiui pariter & Mantinei, ex utrisque milleni, & Atheniensium equites, qui apud Argos diem festum præstolabantur. Omnem autem illam frequentiam ingens percult terror, ne Lacedæmoniis cum armatis uenirent, præsertim posteaquam Lichas Arcesilai Lacedæmonius uirgis à lictoribus cæsus in loco certaminis, quia cum eius biga uicisset, declarato uictore Bœotiorum tribuno plebis, ipse progressus in locum ludorum Lacedæmoniis interdictum coronasset aurigam, auditus indicandi suum currum fuisse. Quo magis perterriti sunt omnes, suspicatiq; aliquid noui fore. Lacedæmoniis tamen quieuere, atque ita eis ludorum die successit. Secundum Olympia Argiui atque socii Corinthum perrexere, oratum illos, ut ad se transirent. Aderant autem Lacedæmoniorum legati: & cum multi sermones habiti essent, ad postremum nihil est actum, sed facto terræmotu digressum in suam cuiusque urbem. Aestas que excessit. In eunte hyeme pugnauere Heraclienes, qui sunt in Thrachine cum Aepianibus, & Dolopibus, & Meliensibus, atque aliquot Thessalii. Nam hæc circa gentes illis hostes erant, quod non aduersus alias quam aduersus se ea urbs condita esset. Ideo que statim ab ipsa condita infestæ ei fuerunt, quo ad poterant ad petniciem illius incumbentes, & in ea tunc pugna superiores extitere, cum aliis Heraclienibus, tum uero Xenare Cnidio Lacedæmonio illorum duce imperfecto. Et hyems pariter duodecimus belli annus exiit. Principio statim in sequentis æstatibus, Heracleam post prælium grauiter affectam ac 15. anni initium. cepere Bœotii, Hegesippida Lacedæmonio, tanquam non bene gubernante, electo, Hegesippidas.

Alcibiades. ueriti ne Lacedæmonijs in Peloponneso tumultuantibus occuparent Athenienses locum, qua ex te Lacedæmonij in illos irati erat. Eadem æstate Alcibiades Clinæ si lìus Atheniensium dux, adiutoribus Argiuis ac socijs profectus in Peloponnesum cum paucis Atheniensium armatis ac sagittarijs, & quos illinc sumpserant socijs, eo que exercitu Peloponnesum pertransiens cum alia quæ ad societatem pertinent, constituit, tum muri Patreæ, ad mare demolirentur persuasit, habens ipse in animo alios extruere in iugo Achaico, sed accurrentibus Corinthijs Sicyoniis que, quibus ostuturi erant illi extructi, prohibitus est. Eadem æstate bellum extitit inter Epidaurios atque Argiuos titulo quidem hostiæ, quam ad Apollinem Pythium Epidaurii cum adducere debuissent pascuorum nomine, non miserant, cuius templi maximum arbitrium erat penes Argiuos. Veruntamen nulla subsistente causa usum ipsis atq; Alcibiadi, Epidaurum si possent, occupare, tum ut à Corintho securi essent, tum ut ab Aegina breuior ad auxilium traiectus foret, quam ex Athenis Scylæo circuito. Itaque Argui sepe præparabant tanquam ipsi aduersus Epidaurum ad exigendam hostiam exituri. Eduxerunt autem per eadem tempora & Lacedæmonijs omnem populum in Leuctra, quæ sunt in eorum confinijs aduersus Lycaum, duce Agide Archidami filio rege suo, nemine quo tenderent sciente, ne ipsis quidem ciuitatibus, unde viri in militiam mittebantur. Sed quia sacrificantes pro transitu litare non potuerunt, domum rediere, edicentes socijs, ut post in sequentem mensem (erat autem tum Maius, in quo statua sacra apud Dores sunt) se præpararent tanquam in militiam exituri. Illis digressis Argui ante quartum diem Calendarum Junij egressi, & eo die quantus fuit itinere facto, ingressi sunt Epidaurum agrum ac depopulati. Ipsis que Epidaurijs socijs implorantibus, partim illorum nondum adesse mensem causabantur, partim usque ad confinia Epidauriæ progressi quietem egerunt. Atque quoad Argui in Epidauro fuerunt, legationes sociorum Mantineam uentitarunt, ab Atheniensibus excitæ. Et cum in colloquium uentum est, Ephamidas Corinthius negare congruere uerba cum rebus. Nam ipsos quidem de pace transfigere: Epidaurios autem ac socios cum armis aduersus Argiuos in acie stare oportere, ergo primum missos facere exercitus, qui utrinque uenerunt, atque ita rursus loqui de pace. Id probantes Atheniensium legati abierunt, Argiuos que ex Epidauria abduxerunt. Et cum postmodum reuersi eodem conuenire non possent, redditum est ab Argiuis iterum in Epidauriam, populatio que facta. Exierunt quoque Lacedæmonijs aduersus Caryas. Et cum ne hic quidem de progressu sacrificantes litarent, rediere. Argui tertia fere Epidauriæ parte uastata, dominum regressi sunt. Quibus præsidio fuerant mille armati Atheniensium, Alcibiade duce cognito Lacedæmonios in expeditionem exisse. Hæc manus ubi ea opus amplius non fuit discessit, atque ita ætas exacta est. Initio hyemis Lacedæmonijs clam Atheniensibus præsidium trecentorum militum, Agesippida præfecto ad Epidaurum mari summisserunt, propter quod Argui Athenas uenerunt expostulatum quod cum in foederibus scriptum esset, ut neutri per ea, quæ suæ ditionis essent, finerent transire hostem, Athenienses suo mari dimisissent Lacedæmonios trahire, dixeruntq; nisi Athenienses uicissim Messenios ac seruitia in Pyrum transportarent, iniurios fore. Illi autore Alcibiade, & Laconico lapidi titulari subscripsere Lacedæmonios peierasse, & seruitia è cranijs ad latrocínandum in Pyrum transportare, cætera quiescentes. Per hanc hyemem cum inter Argiuos atq; Epidaurios bellaretur, nullum iustum prælium extitit, sed ex insidijs incursionses, ubi ex alterutris prout contingebat, nonnulli cadebant. Atq; extremo hyemis iam uergentis in uer, Argui sumptis scalis tendunt Epidaurum, tanquam desertam propter bellum ex pugnaturi, sed infecto rediere negotio, hyemsq; & tertius decimus annus belli excelsit. Insequentis æstatis medio Lacedæmonijs cū Epidaurijs socij uexarent, & in Pe-

loponneso alia à se loca deficerent, alia male cogitarent, opinantes nisi præoccuparent, protinus rem in deterius progressuram, uniuersi aduersus Argos eunt, ipsi atq; seruitia duce rege suo Agide Archidami filio, comitantibus eos Tegeatis, & quicunq; aliis Arcades erant Lacedæmoniorum socii. Nam ex cætera Peloponneso socii, & qui extra illam erant, ad Phliuntem cogebantur, Bœotiorum quinq; milia cum iustis armis, totidem leuis armaturæ, & quingenti equites, ac totidem sine equis, Corinthiorum duo milia armata, aliorum pro sua cuiusque copia numerus: Phliasiorum uero, quia in ipsorum agro exercitus erant, quantacunque fuit manus. Argiui, tunc primum præscito Lacedæmoniorum apparatu, cum illi in Phliuntem tenderent ad se cum aliis coniungendum, tunc ipsi cum exercitu prodiere, accedentibus auxilio Mantineis, socios suos habentibus, & tribus milibus Eleorum armatis, & progressi Lacedæmoniis occurrunt apud Methydrium Atcadiae: & utrisque collem acceptis, Argiui quidem ad pugnam sese præparabant, tanquam destituto sociis hoste: Agis autem sub noctem mouens claram in Phliuntem contendit ad socios. Quo Argiui cognito ipso statim disculco abeunte, primum Argos, mox ubi expectabant Lacedæmonios cum sociis in viam, quæ fert in Nemeam descensuros. Verum Agis non id, ubi isti expectabant, iter tenuit, sed aliud asperius denuntiata re Lacedæmoniis & Arcadibus Epidauriis, & in campum Argiutorum descendit. Corinthii quoque Pellenses que ac Phliasii diuerso itinere marutini perrexere. Bœotiis autem Megariis, ac Sicyoniis præceptum erat, ut uia quæ ducit ad Nemeam descenderet, quæ Argiui insidebant: ut si illi ad arcen dam uim Lacedæmoniorum in plana properarent, ipsi eos insecuri equitatu uterentur. Ita instructa re ingressus plana Agis Saminthum ac cætera populabatur. Quo Argiui cognito iam luce ad subueniendum suis rebus è Nemea pergunt, & nacti Phliasiorum Corinthiorum que exercitum, aliquot ex Phliasii obtruncant. Sed ex ipsis haud multo plures à Corinthiis obtruncantur. Et Bœotiis Megarii que ac Sicyonii perrexerunt, ut erat sibi præceptum, ad Nemeam, nec iam Argiuos adepti sunt. Illi ubi descenderant conspicati sua uastari, ad pugnam sese expediebant, & inuicem è regione Lacedæmonii. Cæterum Argiui circuuenti erant à Lacedæmoniis, & qui cum ipsis erant, eos ex parte camporum secludentibus ab urbe, è superiore parte Corinthiis, Phliasii, ac Pellensis, ex Nemea Bœotiis, Sicyoniis, ac Megariis. Equi autem Argiuis præstò non erant. Soli nanque ex sociis Athenienses nondum aduenerant. Neque uero Argiuius socialis ex exercitus tam atrocem sibi conditionem adesse opinabatur, sed Lacedæmonios à se in sua terra & ante suam urbem deprehensos, eoq; se pugnam pulchre commissurum. Iamq; utroq; exercitu tantum non concurrente, progressi duo ex Argiuis, Thrasylus è quinq; ducibus unus, & Alciphron hospes Lacedæmoniorum, cum Agide colloqui sunt, ne prælium fieret. Paratos enim Argiuos iudicio stare si quid in simultatibus Lacedæmoniis deberent, & illi inuicem ipsis, & in posterum ictis foederibus pacem acturos. Hæc ex seipsis Argiui isti iniussu multitudinis cum dixissent, acquiescens Agis, ne ipse quidem frequentia suorum in consilium adhibita, sed uno tantum quæstore, qui in ea sibi comes expeditione erat, pepigit quatuor menses intra quos deberent ea confidere quæ dixissent: exercitum que confessim abduxit, cum nullo aliorum sociorum locutus. Eum Lacedæmonii socii que prout ducebant secuti quidem sunt legis causa, sed inter se tamen magnopere incusabant, quod cum opportune cecidisset ut possent cum hoste configere, undique conclusi ab equitatu peditatu que, discederent nulla gestare illo apparatu digna. Etenim pulcherrimus ad eam diem ille Græcorum exercitus conuenerat, maxime conspicuus, quoad in Nemea habuit, statim ubi omnes Lacedæmoniorum copiae affuerunt, & Arcades, & Bœotii, & Corinthii, & Sicyonii, & Pellenses, & Phliasii, & Megarii, & hi inter suos quique electi iudicati que pares, non modo ad pugnandum cum Argiuis eorum que sociis, sed etiam cum altero tanto si accederet copiarum. Qui exercitus ita succensens Agidi abiit, in suam unoquoque domum dilapso. Sed multo succense

Methydrium.

Saminthus.

Argiutorum
cum Laced.
pastæ.

bant magis Arguii ijs, qui iniussu suo pepigerant, rati nunquam à se commodiorem Lacedæmoniis præbitam effugiendi opportunitatem, quoniam ipsi cum multis atque egregiis sociis ante urbem essent contra illos dimicaturi. Itaq; reuersi apud Charadru, quo in loco antequam ē militia urbem introeant de causis militaribus iudicant, Thrasylum lapidare cœperunt. Is ad aram confugiens mortem deuitauit. Eius tamen pecuniam publicauerunt. Postea superuenientibus mille armatis Atheniensium, ac trecentis equitibus Lachete ac Nicostrato ducibus ut abirent iusserunt. Pacata enim cum Lacedæmoniis qualiacunq; tamen soluere pigebat, nec eos ad populum respondere uolentes produxerunt, priusquam Mantinei & Elei (nam ii adhuc aderant) id precibus extorserunt. Introducti illi apud Argiuos ac socios coram Alcibiade legato hæc dixerunt: Non recte foedera sine sociis cæteris ne nunc quidem fieri, se enim tempore praesto esse, iniri oportere bellum. Denique cum socios oratione persuasissent, confessim aduersus Orchomenum Arcadicum omnes contendunt, præter Argiuos. Nam ii eti persuasi, tamen relicti sunt, mox deinde & ipsi contenderunt. Vniuersiq; obſidentes Orchomenum oppugnabant, ac machinas ad muros quatierdos faciebant, cupidi ex pugnandæ urbis, cum propter alia, tum uero quod ibi obſides ex Arcadia erant à Lacedæmoniis positi. Orchomenii fragilitati murorum diffisi utique aduersus tot hostium copias, ueriti ne prius expugnarentur, quam sibi subueniretur, pepigere cum hostibus societatem, datis obſidibus ex suorum numero Mantineis, ac traditis quos ibi Lacedæmonii deposuerint. Recepto iam Orchomeno deliberabant socii, quos sum deinceps potissimum ire oporteret. Elei iubebant iri in Lepreum, Mantinei in Tegeam, & ad hos accendentibus Arguiis atque Atheniensibus, indignati Elei quod non decreatum esset, ut in Lepreum iretur, domum redire. Cæteri socii apud Mantineam tanquam aduersus Tegeam ituri se præparabant, euocati à quibusdam ex ipsa urbe Tegeatis, operam nauaturis ad ipsam urbem dedendam. Lacedæmonii, postequam ab Argo regressi sunt, initis in quatuor menses foederibus, Agidem uehementer inculpabant, quod secum rem non communicasset in tanta cum Arguiis opportunitate bene pugnandi, quanta nunquam antea, & maiore ipsorum opinione. Non enim facile factu esse tot ac tales socios contrahere.

Vbi autem de Orchomeno capto allatus est nuntius, multo uehementius indignati protinus prætracundia deliberabant insueta subuia, quasi oporteret & domum eius diruere, & ipsum centum milibus draconarum mulctare. Ille deprecari eos, ne id teiagerent, bono enim se opere delicta sua repugnat, aut duendo exercitum, aut faciendo tunc erga illos quid uellent. Illi ab interroganda quidem multa atq; à diruendis ædibus abstinuerunt: Legem tamen ē uestigio, quæ nunquam antea fuisse, tulerunt. Decem nanque uiros Spartiatos ei consiliarios alleguerunt, sine quibus ipsi non licet et educere ex urbe exercitum. Interea nuntius ex Tegea à necessariis affertur, nisi celeriter assit, Tegeam ab ipsis ad Argiuos eorum que socii defecturam, tantumque non defecisse. Ibi Lacedæmoniorum auxilia liberi omnes pariter & serui, quanta nunquam cum festinatione comparata sunt, contulerunt que se in Orestium Mænaliæ, & suarum partium Arcadibus præceperunt, ut in Tegeam per sua uestigia frequentes irent. Ipsi cum in Orestium uniuersi uenissent, remissa illinc quinta sui parte domum, ubi senes ac pueri erant, ad res domesticas tuendas, reliquo cum exercitu in Tegeam præueniunt: & cum haud multo post socii ex Arcadia affuerint, miserunt Corinthus & ad Bœotios, & Phocenses, & Locros, iubentes ut propere in Mantineam succurrerent. Erant autem quibus ē propinquò ueniendum esset, sed non facile nisi frequentibus & se inuicem præstolantibus ad hostilem terram transeundam, nam ea media intercluebantur, nihil tamén minus ire properabant. Lacedæmonii assumptis qui aderant Arcadibus sociis in Agrum Mantinicum incurrerunt, eum que castris ante Herculis templum positis depopulabantur. Hos ubi rescivere Argui ac socii loco munito, & accessu difficulti occupato, ueluti ad pugnam sese instruxerunt, Quibus sine mora obuiam à Lacedæmoniis itum est: & cum ad lapi-

*Charadrus lo.
Thrasylus la.
pidari co-
ptus.*

*Orchomenus
deditur.*

*Agidis mul-
cta.
ἴπερ ὁργῆς
ταχα τῷ
τρόπον τῷ
ἴσαντῷ.
id est, præ ira-
cundia delibe-
rabant præter
suum morem.*

Orestium.

His autem facilius iactum processum esset, ibi enim senioribus quidam ad Agidem exclamat, certe
 tuos suos aduersus locum arduum tendentes. Agis malum malo sanare cogitat, signifi- Malum male
 ficans uidelicet illum uelle culpatam ex Argo reuersionem praesertim haud opportu- sanare prom-
 na strenuitate emendare. Ille siue ob id conuitum, siue quod sibi aliud uideretur, siue
 quod idem est uestigio copias rursus priusquam manus consererent, celeriter abduxit:
 & ubi ad Tegeam peruenit, aquam in Agrum Mantinicum diuertit, de qua aqua Man- De aqua bell-
 tinei & Tegeatæ inter se belligerant, ut pleraque uastante, in utros agros inciderit. Vo- geratio.
 lebant autem Argiuos ac socios rebus suis subuenientes est colle abducere, ad emissari-
 um aquæ, ubi hostem esse audissent, & in planu prælium facere, atque in emittenda aqua
 eum illuc diem persistit. Argiuuero ac socii primo stupefacti repentina illorum est pro-
 pinquo abitione, non habebant quid coniectarent. Deinde posteaque iidem digressi se se-
 abdiderunt, & ipsi non inseguendo eos quieuerunt, tunc protinus duces suos insimu-
 labant, & prius opportune deprehensos ante Argos dimisissent Lacedæmonios, &
 nunc fugæ se dantes nemo esset insecurus, sed per otium illi liberati, ipsi proditi fo-
 rent. Quia insectatione duces primo turbati sunt, mox abductis a tumulo copiis, pro-
 gressisque in planum castra posuerunt, tanquam in hostem ituri, ac postero die aciem ins-
 truunt, ueluti pugnaturi cum hoste, si eum adipiscerentur. Hos Lacedæmoniorum ab aqua Lacedæmoni-
 rursus ad Herculis templum in eadem castra redeuntes, cōspiciunt ex aduerso uniuersorum terroris
 sos iam cominus a tumulo progressos. Ex qua re tanto sunt timore perculsi, quanto nu-
 quam ex omni memoria fuere. Quippe quibus breue momentum dabatur ad se instru-
 endos, sed statim accelerando in suo quisque loco constiterunt, Agide omnia ducis mu-
 nera obeunte, ut lex iubet. Rege enim duce cuncta eius imperio subsunt, & secundis
 a se ducibus quæ fieri oporteret mandante, & illi deinceps tribunis, tribunisque centuri-
 onibus, rursus centuriones decanis: atque hunc in modum siquid desideratur manda-
 ri, celeriter denuntiatur. Fere enim in toto Lacedæmoniorum exercitu exceptis paucis
 duces ducum sunt, & rerum agendarum diligentia multis incumbit. Tunc autem in si-
 nistro cornu Sciritæ sua sponte constiterunt. Hunc ordinem semper omnium Lacedæ- Ordo Lacedæ-
 moniorum inter seipsos seruant. Iuxta hos est Thracia reuersi milites Brasidiani, cuicunque iis qui monii exerci-
 proxime ciuitati donati fuerant, secundum hos iam ipsi Lacedæmoniorum gradatim per ar- tuos Argiuu-
 gmina, iuxta eos Arcades, Heræs, post hos Mænali, in dextro cornu Tegeatæ, paucis
 Lacedæmoniorum extrema tenentibus, & pro cornibus equitatu. Atque hoc ordine La-
 cedæmoniorum instructi erant, hostium cornu dextrum Mantinei tenebant, quia in ipsa terra res agebatur. Iuxta hos erant ex Arcadia socii, tum mille ex Argiuis delecti, qui-
 bus ob diuturnum rei militaris usum, ciuitas est publico stipendiis præbebat. Prope hos
 cæteri Argiuoi, post eos sui socii Cleonæ, & Orneatæ. postea Athenienses ultimi fini-
 strum cornu tenebant cuiusque equitatu domestico. Atque hic ordo & haec copiae ut rotungue erat:
 Sed Lacedæmoniorum exercitus specie maior. Verum quantus numerus horum & item
 illosque, uel quantus uniuersorū extitit, scribere quidem nequeo. Nam Lacedæmoniorum
 numerus propter domesticum silentium institutum ignorabatur. Horum autem propter
 strepitum sua cuiusque factantium agmina credibilis non erat. Hinc tamen ratiocinando
 Lacedæmoniorum qui tunc aduenit numerum licet inire, quod agmina septem pu-
 gnauerunt, præter Sciritas qui fuere sexcenti, singula ex quinque centuriis, & singulæ
 centuriæ ex binis manipulis. Cuius in prima parte quaterni uiri pugnabant. Neque ubique
 que densitas collocatorum in acie pæqua erat, sed pro atbistro cuiusque in suo agmine
 præfecti. Octonis fere ubique hominibus densa acie, in longum autem fronte præ-
 tensa, præter Sciritas quadringentos, & duodequinquaginta. Atque ubi iam confli-
 gendum erat, ibi apud singulos populos a propriis ducibus exhortationes siebantur.
 Apud Mantineos quidem rem esse pro patria, pro seruitute, ne illam experientur
 amplius: pro imperio, ut id inexpertum sibi præteriperent hostibus. Apud Argiuos autem
 pro pristino principatu & æquali in Peloponneso dignitate, ne se perpetuo pri-
 uatos, ne uel iniustas iniurias, quas sæpe ab inimicis eisdemque uicinis accepissent ferreret.

Apud Athenienses uero puichrum esse inter frequentes atq; egregios socios pugnando nullis existere inferiores, si Lacedæmonios in Peloponneso uincerent, suum imperium & stabilius & maius habituros, ut terram suam nunquam quispiam alius inuaderet. Et Argiuis quidem atq; eorum sociis talia proponebantur. Lacedæmonii autem per seipso, & ex militari disciplina cum essent strenui, recolentes animo quaerorant se exhortabantur, gnati diutinam operum meditationem magis salutiferam esse, quam breuem uerborum benedictorum exhortationem.

Atq; post hæc concursum est Argiuis sociisq; uehementer & irate tendentibus, Lacedæmoniis autem cunctanter & ad catum tibicinum, qui inter ipsos multi ex lege interpositi erant non rei diuinæ gratia, sed ut sedate per modulationem incederent, ne'ue si progrederetur agminis ordo perturbaretur, id quod in concursu magnorum exercituum solet accidere. Cum adhuc in cōgressum pergeretur, Agis rex id facere constituerat quod in omni acie factitur: Quoties duas configunt acies, dextrum utriusq; cornu magis exporrigitur, & opposito sibi sinistro se circumagit, quia dum timet quisq; nudas sui partes proferre, plerunq; se scuto illius admouet, qui sibi dexter est, existimans ad præcludendum hostis transiitum de-
sistatem maxime tutâ esse. Cuius rei caput est is qui primus in dextro stat cornu, assidue laborans nudam sui partem ab hoste subducere. Atq; eodem timore cæteri sequuntur. Et tunc quidem Mantinei multum Sciritarum cornu superabant: sed multo magis Lacedæmoniis atq; Tegeatae, Atheniæ quo plures erant. Agis ne sinistrum suoru[m] cornu concluderetur metuens ratus multo superiores esse Mantineos, signum dedit Sciritis ac Brasidianis, ut se exporrigendo longius à suis æquarēt Mantineis, & simul nūtiat duabus è dextro cornu cohortibus, quibus præterant Hippo[noid]es & Aristocles tribuni, ut illuc accedant, & congressi uacua illa loca expleant, opinans, & dextrum suorum cornu sic quoq; abundaturum, & sinistrum Mantineis oppositum firmius perstiterum. Contigit autem ut tum ex ipso concutsu, tum ex breui momento exeundi præcepti Aristocles & Hippo[noid]es adire noluerunt. Quo nomine postea ex Sparta electi sunt pro ignauis habiti, utq; hostes se illis applicare occuparent, & Sciritæ, Agide eos iubente, quandoquidem cohortes non accederent, ut rursus coirent, id iam facere nequierint, nec hostem concludere. Sed uidelicet tunc Lacedæmoniis in omnibus cum rei militaris peritia, tum uirtute inferiores se ostenderunt. Nam ubi ad manus cum hoste uenerunt Mantinei, quod erat dextrum cornu, in fugam uertit illorum Scritis ac Brasidianos, idemq; cum sociis & Argiutorum mille delectis per uacua & non commissa ordinum perrumpentes, cecidere Lacedæmonios, conclusosq; uerterunt in fugam: & repulsi ad plastra usque, ibi aliquot seniorum pro plaustris instructos inteterunt. Atq; hac in parte superati sunt Lacedæmoniis. At in alia præcipue in me-
dio ubi agebat Agis rex, & circa eum trecenti, qui equites uocantur, impressione facta in seniores Argiutorum, eosq; * quicunque cohortes nominantur, & in Cleonæas & in Orneatas, & qui in ordinibus erant Athenienses loco pellunt plerosq;, ne sustinentes quidem conserere manus, sed statim ad impetum Lacedæmoniorum cedentes, quosdam etiam conculcando, ne fuga elaberentur. Posteaquam hinc ab Argiuis ac sociis data sunt terga, tunc uero eorum acies utrinq; perfracta est, & simul dextrum Lacedæmoniorum cornu ac Tegeatarum, superante copia suorum circuibat Athenienses anciuitati circunuentos periculo, quod hinc concludebantur, illinc iam uincebantur. Et ad summam ibi peruentum esset perniciem, nisi & equites, qui aderant, ipsis auxilio fuissent. Et contigit ut Agis cognito sinistrum suorum cornu laborare, quod erat Mantineis & mille Argiutorum delectis oppositum, præcipite uniuersis copiis tendere ad cornu qd uincebatur: & hoc facto Athenienses interea abscessu declinatis à se hostis, per otium cum iis Argiuis, qui una uicti erant, euaderent. Mantineis & Argiutorum mille delectis non amplius inerat animus instandi sibi oppositis, sed cernentes & suos profligatos, & Lacedæmonios in se ingruentes fugam capessunt. Ex quibus Mantineorū plus res cæsi sunt, Argiutorum electorum pleriq; evasere, & si fuga atq; abitione negl

Hippo[noid]es
Aristocles.

Equites apud
Lacedem.
Quinq; co-
hortes ne
τελόχοι.

Lacedemon.
victoria.

admodum neq; pertinaci. Siquidē Lacedæmonij diu atq; acriter pugnant dū hostē in fugam uertant. Fugatos aūt breui & non usq; persequunt. Et tale extitit hoc prælitū, tū quia locus uicinissimus h̄s, qui pugnauerunt erat, tū quia diuturnū, tum quia maximū inter Græcas, tū quia inter potētissimas ciuitates gestū. Lacedæmonij cadauera hostiū primum quidem armis, ex quibus trophæi statuerunt, deinde cætero ornatu spoliaue re, postremo repetentibus ex fœdere reddidere, suorsū uero recepta in Tegeam cōportauere, ibiq; humauere. Occubuerunt autem ex Argiuīs, & Orneatis, & Cleonæis sesptingenti: Ex Mantineis ducenti, totidem ex Atheniensibus cum Aeginetis, & eorum uterq; dux. Lacedæmoniorum socij haud ita multum accepere cladis, ut memoratu sit dignū, ex ipsis quot desiderati sint, arduū est uerum dicere, eos tamen circiter trētos di cebant fuisse. Cum in eo res esset, ut pugna iam foret cōmittenda, Plistoanax regū al ter, ducens seniores auxilio adolescentesq; ueniebat, sed Tegea tenus progressus, audita illīc uictoria retro rediit. Idem auxilia ē Corintho & ab alijs extra Isthmū socijs ue nientia per nuntios remiserunt. Dīmissis itemq; sociis, reuersi (aderant enim eis) Carnea diem festū egerunt. Ita infamiam, quæ tūc per Græcos passim ferebāt, ut de ignauis propter calamitatē in insula acceptam, & aliās ut de inconsultis ac segnibus hoc uno factō diluerūt, existimatiq; sunt fortunæ iniquitate afflīti, cum anīmo ijdē essent. Contigit aūt ut pridie q; præliū fieret, Epidaurū cū omni manu suorsū in Agrum Argium tanq; desertū incurrerēt, quia complures Argiuorum, qui reliqui erant præsidia rū egressos occiderent. Tria quoq; Eleorum milia, qui auxilio Mantineis superueniunt gesto iam prælio, & Atheniensū præter alios priores, sine mora pariter oēs hi socij aduersus Epidaurū contenderunt, dum Lacedæmonij Carnea celebrarēt, expugna tamq; urbem muro excinxerunt. Et ubi alijs quieuerunt, Athenienses ut iussi erant cōfestim arcem Iunonis templum extruxerunt. Atq; in hoc muro cōmuniter relicto præsidio in suam urbem abierunt: Aestasq; excessit. Initio statim in sequentis hyemis, Lacedæmonij posteaquam Carnea peregerant in expeditionem exierūt, & in Tegeam cū uenissent, ultro miserunt Argos, qui sermonem instituerent de paciscendo. Erant aūt apd Argos iampridem nōnulli & illorum necessarii, & studiosi statum popularē abo lendi, & post gestum præliū multo ivalidiores ad inducendum plures in sententiam suam. Hic uolebant foedera quæ cum Lacedæmonijs inierant inire rursus, & mox etiam societatē, atq; ita iam populum aggredi. Missus est autem eō, quod hospes eorum esset, Lichas Arcesilai filius duo percontaturus: unum quonam modo bellum, si bel lum; alterum quonam modo pacem, si pacem uellent. Et cum magna extitisset alteratio (aderat nanque Alcibiades) h̄i qui Lacedæmoniorum studiosi erant, iam libera audacia persuaserunt Argiuīs, ut mentionem conuentionis admitterent, cuius uerba hæc sunt:

Conuenta inter Lacedæmonios & Argiuos.

Placet in hunc modū concilio Lacedæmoniorum pacisci cū Argiuīs, ut reddant Argiuī Orchomenijs liberos, & eos qui sunt in Mantineis Lacedæmonijs, utq; ex Epidauro præfidium educant, & murum excidan: & nisi illinc decesserint Athenienses, pro hostibus sint tam Argiuīs q; Lacedæmonijs, & utrorumq; socijs. Et si quem puerū Lacedæmoniū penes se habent, eum suæ ciuitati restituat. Qui exigunt ab Epidauris iusurandum, id exigant per Semelem, & inuicē ipsi iusurandū illis præbeant. Ciuitates intra Peloponnesum paruæ magnæ ue liberæ sint, utentes patrijs institutis. Si quis exterorum terram Peloponnesum ingressus sit nocendi ergo, succurratur pariter consilio habito quā m æquissime Peloponnesum iudicio. Quiq; extra Peloponnesum socij Lacedæmoniorum sunt, eodem iure sint, quo & Lacedæmoniorum & Argiuorū socij, suum territorium obtinentes. Ut præterea cum sociis ubi hæc ostēsa fuerint una pugnetur, si illis uidebitur, si aliter domum redeatur. Hanc primum conditionem admittentibus Argiuīs, exercitus Lacedæmoniorum à Tegea domum abiit. Non ita multo pōst commercio inter se mutuo abeundi, rursus h̄dem illi uiri inter se translege-

Carnea dies
festus Laced.

Lichas.

runt, ut Argiui relicta Mantineorum & Atheniensium & Eleorum societate, cum Lacedæmonijs foedera ac societatem inirent in hæc uerba:

Societas Argiuorum & Lacedæmoniorum.

IN hunc modum Lacedæmonijs & Argiuis placitum est inter se foedera atq; societa tem esse in annos quinquaginta, æquo & pari iure dare pœnas patrijs moribus, et cum alijs in Peloponneso ciuitatibus foedus hoc & societatem esse. Quæ liberæ & suæ autoritatis sunt ciuitates, suum territorium tenere, pœnas sumere ritu domestico, ac dare pares similesq;. Quicunq; extra Peloponnesum socij sunt Lacedæmoniorum eisdem conditionibus erunt quibus Lacedæmoniij, & Argiuorum socij, eodemq; iure quo & Argiui suum territorium obtinentes: Sicubi opus fuerit communij exercitu consil tare Lacedæmonios & Argiuos quonam modo iustissime de socijs iudicent: Si cui ciuitati uel earum quæ intra Peloponnesum, uel earum quæ extra sunt controuersia fue rit, aut de finibus, aut aliqua alia de re, disceptent: Si qua socialis ciuitas cum alia dissideat, ad aliquam ciuitatem eatur, quæ æqua ijs quæ dissidebunt uidebit. Inter amicas patrio ritu iudicetur.

Et huicmodi quidem foedera ac societas inita sunt, per quæ quacunq; bellum materiam, aut si quid aliud simultatis inuicem habebant, id abolitum est. Sed confectis iam inter se rebus, decreuerunt caduceatorem Atheniensium & legationem neutiquam recipiendam, nisi relictis muris Peloponneso excederent, nec cum ullo aut paciferentur, aut bellum gererent nisi communiter. Intendebant animum cū in alia quædam, tū uero in prouinciam Thraciæ, eoq; utrique ad Perdiccam misere le gatos, ut secum coniuraret suadentes. Qui tamen non protinus descivit ab Atheniensibus, sed deliberabat ad Argiuos intuens à quibus ipse oriundus erat, super hæc uetus cum Chalcidenibus iusurandum renouarunt, & aliud addiderunt. Misericordia ad Athenenses Argiui legatos iussum ut Epidauri murum relinquenter. Illi cernentes ad cœ

teri præsidii comparationem suos esse paucos, Demosthenem miserunt ad eos educendos. Is ubi peruenit, simulat se gymnicum extra muros certamē inter præfidarijos uelle edere. Egressisq; reliquis præfidarijs portas clausit, ac postmodum renouato cum Epidaurijs foedere, Athenenses ipsis murum restituerunt. Post Argiuorum à societate defectionem, Mantinei primo reluctati, mox quia sine Argiui impares es

sent, & ipsi cum Lacedæmonijs pepigerunt, imperium que oppidorum reliquerunt. Et Lacedæmoniij Argiui que cum millenis utrique sumpta expeditione, statum in Sicione ad paucorum redegerunt, ipsi potius Lacedæmoniij illuc eentes. Est post illa utraque iam statum popularem apud Argos ademerunt, et paucorum cōstituerunt Lacedæmonijs congruentem. Et hæc sub extremum hyemis gesta sunt, iam uere appetente. Quartusq; decimus bellum annus excessit.

In sequenti æstate & Epitedienses q Atho incolunt, ab Atheniensibus descivierunt ad Chalcidenses, & Lacedæmoniij in Achæa res, quæ prius ex sententia non erant, constituerunt, & Argiuia plebs paulatim resipiscens, resumptaq; audacia in paucos illos præpotentes impetum facit, obseruato tē pore quo Lacedæmoniij se in nudo certamine exercent, & commissa intra urbem pugna, uictrix aduersariorum alios interimit, alios relegat. Lacedæmoniij dum à socijs ac cerserentur, aliquandiu ire supersederunt, mox tamen dilato nudorum certamine succurrentes, cum apud Tegeam accepissent uictum statum paucorum, progrederi ulterius abnuerunt, orantibus ijs q effugerant, regressisq; domū nudosq; certamē peregerunt. Et cum postmodum legati uenissent, tam ab ijs qui in urbe erant, quam ab exulantibus Argiuis, adessentq; socij & multa utrinq; dicta essent, pronuntiarunt iniurios eos qui in tra urbem erant, illucq; sibi cū exercitu eundum. Sed his cunctantibus ac segnius agètibus metu ipsorum populus Argiuus resarta rursus cū Atheniensibus societate, quos sibi arbitrabantur maximo usui futuros, excitauit lōgos ad mare usq; muros, ut si terra prohiberentur, mare cōmeatus ope Atheniensium inueheretur. Cuius rei facienda fu erunt conscientiae nonnullæ in Peloponneso ciuitates, & in ea facienda occupatum fuit q; quic Argis hominum erat; uiri, mulieres, serui, ex Athenis eo transmissis structoribus,

15. Anni initium
Epitediē s.s.
Dienes dñi
legitur in græcis.

Gymnicū cer tamen.

lapidarijsq; & æstas abiit. In sequente hyeme Lacedæmonij cognita Argiuorum extictione, bellum illis intulere ipsi atq; socij, præter Corinthios, rege suo duce Agis de Archidam filio. Erat autem eis quiddam rerum Argiuarum illic transigendum, ut ipsis uidebatur, quod tamen ex sententia non successit. Cæterum muros, cum adhuc ex truerentur, ui ceperunt atq; diruerunt; itemq; Hysias agri Argui oppidum, ac in genu is omnibus quos ceperant interfecit, abierunt in suam quisque ciuitatem. Post hæc Argi aduersus Phliasium copias eduxerunt, & depopulati regionem abierunt, quia suos exules receperant, quorum plerique illic domicilium habebant. Eadem hyeme discluserunt Athenienses a Macedonia Perdiccam, criminis dantes, quod cum Argiuis atque Lacedæmonijs coniurasset, exercitu ab ipsis præparato quem ducerent aduersus Chalcidenses in Thracia atque Amphipolim, Nicias Nicerati duce, frustratus esset societatem, quo detrectante, expeditio præcipue dissoluta esset. Eoq; nomine Atheniensium erat hostis, & hyems hæc annusq; bellum quintus decimus excessit. Princípio 16. Annū initii æstatis Alcibiades cum uiginti nauibus Argos trajectens trecentos Arguos qui suspe cti erant, & cum Lacedæmoniis sentire uidebantur, comprehendit; quos apud circu ne iectas quibus dominabantur insulas deposituere Athenienses. Idem aduersus Melum insulam nauigauerunt triginta nauibus suaq; cum mille & ducentis armatis; sagittariis trecentis, equitibus sagittariis qui hippotoxotæ dicuntur uiginti; Chiorum sex; Lesbiorum duabus, cum manu sociali atque insulana ferme mille & quingentorum armatorum. Sunt autem Meli Lacedæmoniorum coloni illi quidem, sed quemadmodum cæteri insulanii imperium Atheniæ sum abnuebant. Verum cu inter initia in partibus nō fuissent, mox ab Atheniisibus coacti regionem uastantibus in apertum bellum prodi erunt. Huc posteaquam cum his copijs transmisere Cleomedes Lycomedis, et Tisias Tisias simachi duces prius quam aliquid regioni noceretur misere legatos ad habenda collo quia. Quos legatos Meli ad multitudinem non intromisere, sed apud magistratus ea dicere iussere quorum gratia uehissent. Illi in hunc modum locuti sunt:

Atheniensem legatorum uerba ad Melios.

Quoniam nos non apud multitudinem uerba facimus, sed apud paucos, ad quos ideo nos introduxitis (intelligimus enim uos hoc sentire) ne nobis perpetua oratione utentibus, quæ probabilita sunt atq; firma semel auditis multitudo inducatur in errorem agendum. Facite etiam istuc uehementius, & perpetua oratione, ne ipsis quidem utamini, sed ad singula, quæ per nos ab re dici uidebuntur, protinus excipientes iudicete, & ante omnia si placet uobis ut loquamur indicate.

MELIORVM VERBA: ad hæc primores Meliorum respondentes: Aequitas, inquit, per quietem mutuo docendi haud est illa quidem uituperanda. Sed ab hac re non nihil uidetur abhorrere, q; bellum a uobis non futurum, sed iam præsens esse constat. Cernimus enim uos eorum, quæ dicentur, iudices uenisse; & ut fides est, hunc finem ex hoc colloquio futurum, ut si iure superiores uobis fuerimus, & ob hoc si dicto non audientes, bellum nobis inferatis: seruitutem, si dicto audientes fuerimus.

ATHENIENSIVM: Emuero si ad suspiciones futurorum captandas, aut ad aliud quippiam conuenistis, quam ut ex uerbis præsentibus et quas cernitis, salutis uitatis consulatis, fileamus; sin ad hoc uenistis, loquamur.

MELIORVM: Consentaneum est ac dignum uenia, homines in tali conditi one positos multa dicere, & ad multa uideri se mutare. Et sane cōgressus hic de salute nostra institutus est: itaq; colloquium fiat eo pacto, quo nos ipsis prouocasti si placet.

ATHENIENSIVM: Neq; nobis utendum arbitramur aut ambitu nominum tanquam iure imperium penes nos sit, qui Medium exterminauimus; aut longitudine uerborum parum probabili, tanquam iniuria lacefisti, bellum inferamus; neq; a uobis allegandum, aut colonos esse uos Lacedæmoniorum, aut nihil laesisse nos, tanquam hæc dicentes sitis nobis persuasuri, sed ea dicenda ab utrisq; opinemur inter nos utique transfigi posse, cum sciat uos apud intelligentes, ea quidem uos humana ratione

ſudicare iusta eſſe, quæ ex æqua neceſſitate profiſcuntur: poſſibilia uero quæ ſuperiores extorquent, ab infirmioribus anuuntur.

M E L I O R V M: Quandoquidem uos ita de iure loqui ſuperſedētes, iſtituitis facere mentionem commodi, equidem nos operæ pretiū cenſemus, nam ita agere neceſſarium eſt, non diſſoluere (quod publicum commodū eſt) libertatem, ſed homini qui aſſiduo in periculo uerſetur, decorū atq; æquum eſſe, ut ſi quod alicui intra limites dili gentiæ ſuadet, emolumen tum id aſſequatur. Neq; hoc minus ueſtra refert, qui quo maiores cæteriſ eſtis, eo maiori exemplo, ſi labemini, eritis pœnarum magnitudine.

A T H E N I E N S I V M: Nos uero finem imperij noſtri, ſi forte aboleatur, nō expauescimus. Neq; eīm qui alijs dominanſ ueluti Lacedæmoniī, iſti in eos ſæui ſunt, quos uicerūt, ſed h̄ qui ſubditi fuerunt, ſi quando rebellantes ſuperauerunt eos quibus ſerui erant. Qua de cauſa liceat nobis periclitari ne hoc fiat, quoniam aduersus Lacedæmonios non eſt nobis tale certamē. Quod autem pro amplitudine imperij noſtri cuius gratia uenerimus, proq; ueſtra ciuitatis ſit ſalute qđ loquamur, id uero planū faciemus, uolētes & pelle uobis citra moleſtiam, & uos ē ueſtro ac noſtro uſu pariter ſaluos eſſe.

M E L I O R V M: Qui fieri potest, ut ita ex uſu ſit nos ſeruire, ut uobis dominariſ

A T H E N I E N S I V M: Nempe, ut uos quidē potius impata faciat, quām extrema omnia patiamini, nos uero non interficiendo uos lucrifaciamus.

M E L I O R V M: Quid ut quietem agētes remoti à partibus uos pro hoſtibus amicos habeamus, non eritis contentiſ

A T H E N I E N S I V M: Minime, neq; enim tantopere nobis detrimētoſum eſt, uos eſſe nobis hoſtes, quantum eſſe amicos. Nam amicitia ueſtra imbecillitatē odiūm potentiae noſtræ qui præſumus argumentum eſt.

M E L I O R V M: Hoccine ſentiunt qui ſub imperio ueſtro ſunt ut in eadem conditione ponant eos, qui ad ueſtrum imperium nihil attinent, & colonias ueſtras quæ multæ ſunt, aliaſ ue urbes ſi postquam deſciuerint, ſubigantur.

A T H E N I E N S. Quid ni? Nam neutros iuriſ respectu definiere existimant, ſed illos quidem cum vires naſti ſunt, ſuperiores eſſe, nos aſit præ meru non inferre illis arma. Itaq; præterquam q; in plures imperium tenebimus, ſi uos ſubegerimus, præſtabiſtis ſubacti iſpum noſtrum imperium ſtabilius, cum præſertim ſitis insulanī, & inter eos qui claſſe pollēt imbecillissimi, niſi uincatis.

M E L I. Quid uos, nonne in eo ueſtram tutelam reponiſtis? Debemus enim (que admodum uos à mentione iuſtitiae reñiendo nos ſuadetis) ut commodo ueſtro pereamus, ſic nos docedo, uos noſtrum cōmodum ſi hoc cōtingat conari perſuadere idem et uobis commodum eſſe. Nam quid ni uobis redderis hoſtes, quicunq; neutrās hoc bello partes ſequuntur. Quippe qui intuentes in iſta quæ agiſtis, ſuſpicabuntur in ſe quoq; ali quando uos iuturos. Quod quid aliud eſt, quām eos, q; uobis ſunt hoſtes, augere; & eos qui haudquaquam tales futuri erant, impellere, ut ſint hoſtes.

A T H E N I E N S. Haud ita eſt. Neq; enim ſuſpicamur nobis fore acerbiores iſtos, qui cōtinenteſ ubiuis incolunt, quām insulanos qui alicubi ſunt nullius imperio ſubiecti, quales uos eſtis: quiq; imperio ſubiecti ſunt ob eam neceſſitatem animo exacerbatoſ. Illi eīm libertate qua degunt, multo ſunt ſeigniores ad custodiēdos à nobis. Iſti plerūque inconsultis affectibus indulgētes, & ſeipſos & nos in apertū periculū ducūt.

M E L I O R V M: Si igitur & uobis ne imperium amittatis, & ijs qui ſub imperio degunt, ut à ſeruicio eximanſ, tñ diſcrimen adeundū eſt, pfecto nobis quoq; qui ad hucl liberī degimus magno flagitio def, atq; ignauia, niſi pri⁹ oia expiamur q; ſeruiam⁹.

A T H E N I E N. Vos uero non prudenter iſto modo consulueritis, quibus non ex æquo nobiscum eſt de strenuitate certamen, ut cedere pudere uos debeat, ſedde ſalute potius consultatio, ne multo præſtantioribus reſiſtatis.

M E L I. Sed nō fugit nos ſæpius fortunam bellī eſſe cōmunem, q; ſociām illius partis quæ multitudine hominiſ abundat, Præterea ei qui ſe dediderit, nullam ſpem ſuper

esse ei, qui se exercet etiam standi spem esse.

A T H E N I E N. Spes, periculi solatium, etiam si damno afficit, nō tamen euerit eos qui illa ex absūdanti utuntur; sed illos qui omnia etiam elecerint rem natura perniciosa, quæ simulatque deceperit agnoscitur, à qua quisquis se custodierit, in eo in quo illam cognouit is non labetur. Quod uos qui imbecilles estis, & in hoc rerum articulo positi, nolite pati, neq; similes plerisq; esse, qui cum assit eis facultas euadendi, postea destituti omni aperta spe fatigantes se conferunt ad incertas, diuinatioēm, ora cula, et quæcu nq; talia per spem hominēm perdūt.

M E L I O R V M: Arduum quidem nobis eē, id quod probe uos intelligitis ipsi quoq; arbitramur, uestris copijs nos ac fortunæ resistere, q; nō erit ex æquo certamen. Nihilo tamen minus ipsi fortunæ cōfidimus, diuinitus nos non inferiores futuros, quippe qui insontes uobiscum haud iuste inuidentibus consistimus, & quatenus copia militum deficimur, accessuram illam ex societate quæ nobis cum Lacedæmonijs est, necesse habentibus succurrere si nō ob aliud, certe cum simus cognati, ob pudorem. Ex quo non usquequaq; præter rationem sumus audaces.

A T H E N I E N S. Ne nos quidem diuinam nobis benignitatē arbitramur de futuram, ut q; nihil ducim⁹ iustū, agimus ue pter hominū opinionē, aut de dijs, aut de ipsorum hominū erga se deliberatiōe. Nam quod ad numina pertinet, de illis, quod opinione receptum est, sentimus: de hominibus autem ita naturæ necessitate comparatum, ut haud dubie quis semper dominetur quē superauerit. Quam legē neq; tulimus ipsi, neq; nouam primi omnium usurpamus, sed quæ iam recepta erat, suscipimus usurpamusq; relicturi etiam perpetuo futuram, ac pro cōperto habentes, uos quoq; ac cæteros si eadē qua nos facultate prædicti essetis, idē esse facturos. Ex quo quod ad eos attinet, merito nō extimescimus nos uobis inferiores fore. Nam qđ pertinet ad uestram de Lacedæmonijs opinionē, quos ut creditis, pudebit non succurrere: gratulamur quidē uobis malorum inexpertis, ineptiam tamen istam non probamus. Lacedæmonij enim inter se quidem ipsos, & circa domestica instituta plerunq; uirtute utuntur: erga alios autem quales se præstent, multa quis cōmemorare posset, sed summatim potius significauerit, id quod nos scimus proculdubio, eos pro honestis habere, quæ sunt uoluptuosa, pro iustis quæ sunt utilia, quanq; non est illis istiusmodi cogitatio pro uestra salute, cuius nunc ratio nulla est.

M E L I. Nos uero hoc ipsum præcipue credimus, ob suam illos utilitatem non commissuros, ut Meli⁹ colonia ipsorum ab eis proditi, efficiamur infidi suarum partium Græcis, utiles aduersarijs.

A T H E N I E N S. Ergo sentitis ita demū quid utile esse, si fuerit tutū, iuste autem houeste fieri cū periculo, quod minime omnium Lacedæmonij plerunq; audent.

M E L I O R V M: Imo uero arbitramur illos nostri causa magis pericula adituros, et se arbitrari per nos q; p cæteros esse firmiores, quanto ad res gerēdas sumus Pellenes uiciniores, quantoq; ipsis sententiæ cognitione fideliores, quam cæteri.

A T H E N I E N S I V M: Præsidisi erga eos qui inuocant, nō declarat eorū q; opitulari debent benevolētia, sed quod multo satius est, operibus. Id quod Lacedæmonij plus cæteris quodammodo animaduertunt, ut qui dissidentia domesticarū copiarū sociales copias etiam aduersus finitimos accersunt. Ex quo credibile non est nostris nātibus mare tenentibus eos in insulam traiecturos.

M E L I O R V M: Atqui alios habent Lacedæmoniū quos mittant, & ingens est Creticū pelagus, in quo difficilius est illud tenentibus alios excipere, q; illis latere uolebilibus se subducere. Et si hæc eos ratio destituat, illa non deerit, se conuertendī aduersus terram uestram & ad uestros socios qui reliqui sunt, quos Brasidas non adjit, ut uobis res sit non de terra nihil ad uos pertinente, sed uestra ipsorum.

A T H E N I E N S I V M: Istud uero uobis hæc inexcptis continget, nec ignaris à nulla unquam obſidione Athenienses aliorum timore discessisse, quanquam uos ut

animaduertimus, cum de salute uestra dixeritis uos consultaturos, nullam tamen eius rei in tanto sermone fecisti mentionem, qua freti, homines arbitrantur se iri liberati. Cæterum ea, quæ uos uehementissime speratis, futuri temporis sunt, sed præsens tempus breue uobis est ad uos tutandos ab eis, quæ iam urgent. Quapropter magnam declaratis amentiam, nisi nobis iterum semotis, aliquid aliud quæm hæc prudentius discernatis. Nam sic nequaquam uos ad uerecundiam, quæ hominibus in foedis & apertis periculis extitit plerunq; perniciosa, conuertetis. Cum enim permulta prospicias mus adhuc, atque tendatur id, quod turpe appellatur ui nominis inducēte, tamen ipsa ui nominis excussa, eligitur potius quæm sponte in cladem inemendabilem incidatur, & turpius dedecus accipiatur per insipientiam, quæm per fortunam. Quod uos si rete consulueritis, cauebitis, nec indecorum uobis censeatis, cedere maximæ ciuitati à uobis æqua postulanti, ut socij sui efficiamini, uestra terra potentes sub tributo, ne'ue cum detur uobis optio belli & securitatis, per animi contentionem optetis partem de teriore, sed illis similes sitis, quibus plerunque prospere succedit, qui paribus non cedentes, honeste cedunt potentioribus, erga inferiores moderate se gerunt. Considerate itaq; seorsum à nobis, & cogitate etiam atque etiam uos deliberare de patria, quæ una uobis est, quam' que scitis uno hoc consilio uel felicem fore uel infelicem. Post hæc Atheniensibus à colloquio digressis, Melij inter seipso collocuti sunt, cumq; simili mō contradicendum uideretur, responderunt:

M E L I O R V M V E R B A : Nobis uero Athenienses, neq; aliud quæm pauioante uisum est, uidetur: neq; libertas septingentorum ab urbe condita annorum breui tempore amittenda. Sed fortuna quæ nos ad hanc diem diuinitus tutata est, & ope cum aliorum hominum, tum uero Lacedæmoniorū freti conabimur, hanc urbem conservare. hortati tamē uos prius, ut liceat nobis amicos esse uobis, neutrī hostes, uosq; initis fœderibus, quæ ex utriusque partis utilitate uidebuntur, è nostro solo excedatis.

Talia Melij cum respondissent, Athenienses iam è colloquio digressi dixerunt;

A T H E N I E N S I V M : Enimuero uos soli omnium, ut nobis uidemini, ex uestris consilijs certiora iudicatis esse, quæ sunt euentura, quæ cernitur: & quæ occulta sunt in consulendo, tanquam ea quæ fiunt, creditis iam uos intueri, utiq; quo plus & Lacedæmonijs, & fortunæ et spei p̄mittentes uos atque fidentes, eo plus prolapſuri. Et legati quidem ad castra rediere. Duces aut̄ quoniam Melij nullo pacto obedi re uolebant, ad bellū continuo se conuerterunt, & per urbes distributi Melios muro concluserunt. Post hæc præsidio, tum ex suis tum ex socialibus copijs & à mari & à terra relicto, cum maiori exercitus parte reuersi sunt, cæteris qui remanserunt locum op pugnantibus. Sub idem tempus Argiū Phliasium agrum ingressi, ab ipsis Phliasijs & ab exulibus suis excepti insidijs, circiter octoginta amisere, & qui in Pylo Athenienses erant, ex urbe Lacedæmoniorum prædam auertunt. Neq; tamen ab id Lacedæmonij fœderibus abiectis in eos bellum mouerunt. cæterum edixerunt, quisquis uellet suorum abigeret prædas ex Atheniensibus. Corinthij tamen quiescentibus reliquis Pe loponnesijs priuatarum quarundam dissensionum causa, bellum cū Atheniensibus gerebant. Melij quoq; Atheniensiū muri ambitum aggressi nocte ceperunt, qua parte forum ille spectabat, nonnullosq; interfecerunt, et frumento alijsq; quæ ex usu forent, quamplurima potuere importatis, cum se recepissent, quieuere: Atheniēsibus in posterrum ad cōmodius excubandum diligentibus effectis, atq; æstas excessit. Insequentis hyemis initio Lacedæmonij ad fines agri Argiū illum cū exercitu inuasuri, quia litora non potuere, domum rediere. Per quorum expectationem Argiūorum, qui in urbe erant, quidam ex ijs quibus suspecti essent comprehensi, quidam sua sponte in exilium abierunt. Sub idem quoq; tempus Melii ab alia parte murum quo obsidebantur ceperūt, paucis ex Atheniēsi præsidio ibi præsentibus. Et mox ubi hæc gesta sunt, profecto ex Athenis alio exercitu duce Philocrate Eudemī filio, cum iam omni ope oppugnarentur, facta quadam inter ipsos proditione, sese dedidere Atheniēsibus, liberum illis

arbitrium de se permittentes. Athenienses Meliorum quoscunque nacti sunt, puberes interemerunt: pueros ac foeminas in seruitutem acceperunt, domumque asportarunt, locum ipsis incoluerunt, missis eò postmodum quingentis colonis.

SOTHVCYDIDIS HISTORIARVM

PELOPONNENSIVM LIBER SEXTVS.

ADEM hyeme Athenienses decreuere rursus in Siciliam maiori quam cum Lachete & Eurimedonte apparatu transmitte re ad eam subigendam si possent, ignari plerique & magnitudinis insulae, & multitudinis incolentium, tum Græcorum, tum Barbarorum, ac suscipere bellum haud multo minus quodam modo quam illud erat aduersus Peloponnesos. Est enim Sicilia ambitus non ita multo minor quam octo dierum circum nauigatione onerariæ nauis: & cum tanta sit, uiginti ferme stadiorum intercedine prohibetur, ne sit continens. Incoluerunt autem eam ab initio atque tenuerunt permulta gentes, quarum feruntur antiquissimi in quadam duntaxat insulae parte habitantes Cyclopes atque Læstrigones: Quorum ego neque genus, neque unde uenerint, neque quo abierint dicere habeo. Sufficiat quod & à poetis memoratum est, & apud se quisque de illis agnoscit. Post hos Sicanii primi demonstrantur incoluisse, atque ut ipsi prædicant omnium primi, quippe cum sint illius terræ indigenæ, sed ueritas arguit eos Iberos esse oriundos à flumine Sicano, quod est in Iberia, à Ligyis electos, & ab his tunc dictam Sicaniam insulam prius Trinacriam nominatam, qui adhuc loca insulae ad occasum uergentia incolunt. Cæterarum capto Ilio quidam Troianorum dum fugiunt Achæos, nauibus in Siciliam applicuerunt, & in colloca-
tis sedibus in finibus Sicanorum uniuersi sunt Elymi appellati. Urbes eorum Eryx & Egæsta. His accolæ accesserunt nonnulli Phocenses, eorum qui è Troia tunc in Libyam tempestate delati primum, deinde ex Libya in Siciliam transmisere. Siculi autem ex Italia, ibi nanque habitauere, fugientes opicos in eandem insulam traiecerunt, ut & credibile est & fama fertur, ratibus obseruato cum uentus posuisset freto, forte et aliter transuecti. Et sane adhuc extant in Italia Siculi, ipsa' que regio ab Italio quodam Arcadum rege, hoc habente nomen, sic est cognominata. Hi magno cum exercitu in Siciliam transeuntes uictis prælio Sicanis, & in partes quæ meridiem occasumque spectant remissi, fecerunt ut pro Sicania Sicilia uocaretur, & eius optima quæque loca incoluerunt, annis ex quo transferunt prope trecentis ante Græcorum in Siciliam aduentum, & nunc quoque mediterranea eius atque ad aquilonem uergentia obtinent. Phœnices præterea, per eandem passim habitauerunt occupatis ad mare promontorij, & paruis circa insulis negotiâdi cum Siculis gratia. At postquam permulti Græcorum illuc cum nauibus traiecerunt omissa nauigatione, Motyan Soloentem, & Panhormum finitima Elymis oppida, sedibus ibi positis incoluerunt, freti cum Elymorum societate, tū quia exiguo illinc in Carthaginem træcto Sicilia distat. Tot igitur numero Barbari, atque in hunc modum habitauerere Siciliam. Græcorū autem primi Chalcidenses ex Eubœa transeuntes cum Theocle illius deductore coloniae Naxum incoluerunt, & aram Apollinis Archegeti, quæ nunc extra urbem uisitatur, extruxerunt. Vbi quoties è Sicilia soluunt oracula petituri primum sacrificant. In sequenti anno Archias ab Hercule oriundus è Corintho Syracusas incoluit, expulsis prius ex insula Siculis, intra quam insulam nondum mari circunfluam sita est urbs. Nam ea quæ extra insulam est, diu post addito muro facta est, populo frequens. Verum Theocles atque Chalcidenses è Naxo profecti, septimo post inhabitatas Syracusas anno, Leōtinios electis Siculis incolunt, & deinceps Catana, cù ipsi Catanenses euarchi fecissent coloniæ autorē. Per idē Euarchus.

Lachæ,
Eurymedon.

Sicilia ambi-
tus.

Cyclopes.
Læstrigones.
Sicani.

Ligy.
Trinacria.

Elymi.
Eryx.
Egæsta.

Italia unde Ital-
lus rex.

Phœnices Siciliæ incole.
Motya.
Solois.
Panhormus.

Archageti A-
pollinis arca
Archias.

Theocles.
Euarchus.

Pantacius. tempus & Lamis coloniam deducens è Megaris in Siciliam uenit, & super flumen Pantacium loco quodam cui nomen est Trotilum, incolas collocauit, & illinc postea di gressus, cū aliquantulo tempore apud Leontinos, unā cū Chalcidēsibus remp. admīni strasset, ab eisdē exactus ē, collocatisq; in Thapsō incolis, cū uita decessisset, cæteri ē Thapsō migrauerunt, & Hyblone rege Siculo, qui regionem prodiderat duce, Megaras in coluerunt, qui Hyblæi sunt dicti. Et post ducentos ac quadraginta quinq; annos, quām habitare coepissent, à Gelone Syracusanorum rege ex urbe & agro expulsi sunt. Sed antea quām expellerentur centum postquam illic habitare coeperant annis, Selinuntem missō illuc Pammilo condiderunt. Is ē Megaribus ipsorum metropoli superueniens pariter habitauit. Gela autem Antiphemus ē Rhodo & Entimus ē Creta, suam uterq; coloniam ducentes, pariter condiderunt, anno quadragesimo quinto post Syracusas habitari coepitas, imposito à flumine Gela urbe nomine, cum locus ubi nunc urbs sita est, quiq; munitus antea muro erat, Lindij uocantur, uiris Doricis huic ciuitati impositis. Annoq; prope centesimo octauo à suæ urbis initio, Gelo Agragantem incoluerūt, urbem fluuiο Agragante appellantes, delectis sibi autoribus Aristono & Pystilo, datis quoq; suis legibus. Zancla uero inter initia à latrōibus ē Cumis, quæ est in Opica Chalcidica urbs, profectis habitata est. Sed postea communiter à multitudine quæ a Chalcide atq; à cætera Eubœa, quæ in eam regionē superuenit, cuius coloniæ deductores ex titere Perieres atq; Cratæmenes, alter ē Cumis, alter ē Chalcide. Vocabatur autē prius ea urbs à Siculis Zancla à specie falcis. Siquidem falcam Siculi Zanclam appellant. Idem postmodum à Samiis electi sunt, & aliis quibusdam Ionibus, qui Medos fugientes ad Siciliam appulerunt. Nec ita multo post Anaxilas Reginorum tyrannus exterrinatis Samiis, urbem promiscuis hominibus frequentem reddidit, & à sua quoddam patria Messenam appellauit. Imera quoque & Zanclanis habitata est deductis ab Euclide, Simo, & Sacone, in quam coloniam uenerunt plurimi Chalcidenses, cum quibus habitauerunt & Syracusaní exules à cōtraria factione superati, qui Myletidæ nominantur. Atque apud hos obtinuit uox quædam inter Chalcidicam & Doricam media, sed leges Chalcidenses obtinuerunt. Acræ autem & Casmenæ à Syracusanis sunt inhabitatæ. Acræ quidem septuaginta annis post Syracusas; Casmenæ uero cīciter uiginti annos post Acras, & prius ferme centum ac triginta quinq; annos à conditis Syracusis; Camerina per ipsos Syracusanos, autoribus coloniæ Dascone & Menecole, electosq; aliquanto post Camarinæ ob defectionē à Syracusanis, mox Hippocrates Gelætyrannus accepit pro redemptione Syracusanorum quos habebat captiuos, atque ipse effectus coloniæ deductor, eos in terra Camerina collocauit, & cum rursus à Gelone sedibus amotis fuissent, tertio sunt ab eodē Gelone collocati. Tot igitur gentes partim græcæ partim barbaræ incoluere Siciliam, quæ cum tanta esset, Athenienses eam sibi inuadendam putauerunt, cupiditate proculdubio totius insulæ potiundæ, sed uoluntate quoque honeste ferendi auxiliū Chalcidensibus suis cognatis ac pristinis socijs, præcipueq; Egestanis quorum legati aderant, à quibus inducti sunt, ut illuctenderent, enixe flagitantibus. Quippe Selinuntiis ob quædam sponsalia & controuersiam de agro finitimis suis bellum intulerant. Illi accitis Syracusanis socijs bello eos prohibebant terra & mari. Itaque Egestani repetita memoria socieratis sibi cum Lachete initæ, & superioris belli Leontinorum, obsecrabant Athenienses ut se missa classe tutarentur, cum alia permulta allegantes, tum uero quod caput erat, Syracusanos si impune ferrent, ut expellerent Leontinos, mox cæteris eorum socijs profligatis, omnem Siciliam ad suum imperium redacturos. Vnde periculum foret ne quando Dores magna cum manu propter cognitionem Doribus Peloponnesibus (à quibus ipsi in colonias missi essent) auxilio eentes unā destruerent Atheniensem potentiam. Eo que prudentium esse cum reliquis adhuc socijs obuiam ire Syracusanis, se præsertim collocaturis satis pecuniæ ad bellum. Quæ in concionibus, & in colloquiis sè penumero dicentes Egestanos cum audirent Athenienses, decreuerunt primum mittendos Ege-

stam legatos ad explorandam, tum pecuniām si tanta foret, quanta iactabat, & in æra
rio & in templis, tum rem bellicam, ac Selinuntiorū quoq; ut quæ illic esset conditio
referrent. Et legati quidem Atheniensium in Siciliam missi sunt. Lacedæmonij
autem eadem hyeme cum socijs propter Corinthios armati, agrum Agiūum ingress
si sunt, eumq; magna ex parte populati: frumenta & aliquot boum paria asportarunt,
& argiuorum exulibus in Orneas transcriptis, atq; illic paucis è reliquo exercitu reli
ctis, initisq; fœderibus, ad certū temp^o, intra quod Orneatæ atque Argiui se inuicem
non laderent, dum cum exercitu rediere. Nec ita multo pōst Athenienses triginta na
uibus, sexcenti armati cum uenissent, & Argiutorum omnis populus, qui per ætatem
ferre arma poterat, cum illis egressi unum diem Orneas oppugnauerūt, noctu his pro
cul castra habentibus, q; qui intra urbem erant, profugere. Quod ubi sensere postero die
Argiui, Orneas diruerunt, reuersiq; sunt domum, & mox item Athenienses, sīdē apud
Methonem quæ finitima Macedonia est, assumptis ex ora marítima tum suis, tum Ma
cedonibus, qui apud ipsos exulabāt, equitibus terram Perdiccae infestabant. Verum La
cedæmonij missis ad Chalcidēses, qui sunt in Thracia, iubebant eos Perdiccae adesse in
bello. Quod illi facere recusarunt, quibus inducāt cum Atheniensibus erant decem di
erum. Et hyems exiit, ac decimus sextus annus huius belli quod Thucydides cōscripsit.

Methone

In sequenti æstate ineunte statim uere Atheniensium legati è Sicilia rediere, &
cum ijs Egestani, ferentes sexaginta talenta non signati argenti, tanquam menstruum
stipendium sexaginta nauium, quæ ut mitterentur, erant oraturi. Athenienses aduoca
ta concione, auditisq; & Egestanis & suis legatis cum alia dicentibus ad persuadendū
apposita, tum uero de pecunia mentientibus tanquam parata & multa, tum apud tein
pla, tum apud ærarium, decreuerunt sexaginta naues in Siciliam esse mittendas, cum
ducibus summa potestate præditis, Alcibiadæ Cliniae, Nicias Nicerati, Lamacho Xeno
phanis filio, qui opem quidem Egestanis ferrent contra Selinuntios. Leontinos au
tem, si quid prospere in bello cōtingeret omnes in sua sede collocarent, atque alia tran
figerent apud Siciliam, ut maxime expedire reipub. suæ cognoscerent. Quinto post
hæc die concio rursus aduocatur, qnemadmodum oporteret hanc classem quam celer
rime fieri, decernereq; si qua re ducibus ad profectionem opus esset. Nicias qui inui
tus fuerat delectus haud recte ciuitatem decreuisse existimans, sed exigua de causa &
specie decori omnem Siciliam opus arduum affectasse, procedens, Athenienses à pro
posito reuocare uoluit, hunc in modum dehortatus:

Oratio Nicias apud Athenienses.

I7. Annū intiū
Stipendū mē
struum.

Alcibiades.

Nicias.

Lamachus.

HAEC quidem concio ob nostram classem instruendam coacta est, perinde ac si in
Siciliam nauigare oporteat. Mihi aut uidetur de hoc ipso quoq; cōsiderari oport
tere, utrum satius sit mittere classem nec ne, nec ita breui consultatione de rebus ardu
is, credendo uiris alienigenis bellum sumere, quod ad nos nihil pertineat. Evidem,
quod ad me attinet, ego ex hac re honore afficior, & meo ipsius corpori minime omni
um timeo. Sed cum existimem bonum ciuem esse, cum eum qui & corpori & fortu
nis suis prospicit, tum eum multo magis qui uult sua opera rempub. prosperam esse,
ego sicuti superiori tempore nūquam ampliandæ dignitatis gratia dixi secus atque sen
tiebam, ita nunc quæ optima esse sentio dicam. Qui si suadeam uobis ea, quæ assunt tu
enda, nec ijs quæ certa sunt, propter incerta periclitandum, infirma quidem apud affe
ct^o uestros fuerit oratio mea. Quod autem neq; tempestiuæ est properatio uestra, neq;
facilia sunt ad obtinendum ea, ad quæ contenditis hoc planum faciam. Etenim arbis
trop uos illuc trahiendi, cū multis hic hostes relinquatis, cupere ut plures etiam hue
hostes contrahatis. Et opinamini apud illos fœdera quæ nobiscū inierunt, aliquid for
san firmitatis habitura. Illa uero quiescentibus nobis erunt fœdera duntaxat noīe. Sie
em qdam ènostris atq; ex aduersarijs rem transegerūt. Sicutib; aut exercitus noster plus
cladis accipiāt, sine mora manus hostilis ingruet nobis, primū quia nobiscū pacti sunt
nō uolūtate, sed iniq;itate fortunæ & necessitatē, ac maiore q; nos turpitudinē, deinde q;

per hæc foedera complures contentiones habuimus. Super hæc sunt qui has pactiones neutiquam admiserunt, neq; ij ualidissimi, & eorum alijs professi hostes, alijs quia Lacedæmonii propter decem dierum foedera quiescunt adhuc, & ipsi ab inuadendo cohibe tur. Qui forsitan si nostras copias bifariam diuisas esse acceperint, id quod nunc facere festinamus, nos prorsus adorient, & quidem unâ cum Siciliensibus, quos iampridem putant operæ pretium esse excire in societatem. Ex quo animaduertere debemus quælia sint hæc, neq; supra modum ciuitatem in discrimen adducere, & alienum imperium affectare, priusquam id quod habemus stabilierimus. Quod si & Chalcidenses, qui sunt in Thracia, tot annos nobis rebelles in potestatem nondum redacti, & in cōtidente alijs nonnulli (ut fertur) male pacati sunt, nos Egestanis etiam socijs tanquam læsis prope re succurrimus, & à quibus quod olim defecerunt à nobis iniuriam accepimus, eos ne etiam ab iniuria vindicabimus? Et si hos uincendo retinebimus, illis certe quod procul absunt, quodq; permulti sunt ægre imperabimus. Amétia igitur sit eos inuadere, quos neq; uictor quis in officio teneat, & nisi re feliciter gesta nequeat æque ac prius adoriri, Sicilienses mihi uidentur ut nunc se res habent, et si imperio potiantur Syracusani minus infesti in nos fore, quo nomine præcipue terrorem nobis incutiuunt Egestani. Nam et si forte nunc illi ueniant cuncti gratificandi Lacedæmonijs gratia, certe credibile nō est eosdem pro alieno imperio cōtra alterius imperiū militaturos, cum ipsi imperiū ha beant. Quoniam quo ipsi modo cum Peloponnesibus nostrum imperium euertissent, eodem credere debet suum ab eisdem euersum iri. Porro Græci qui illic sunt primum nos magnope extimescent, si illuc nō transmisserimus, dehinc etiam si ostētatis per nos copijs paulopost discesserimus. Quod si quid detrimenti acceperimus, continuo per contemptum nostri cum alijs hinc Græcis nos adorinentur: cum sciamus, ut quæc; res motissima sunt, ita esse maxime admirabilia; & ut maxime experta sunt, ita minimum dignitatis præ se ferre. Id quod nunc uobis Athenienses erga Lacedæmonios, erga q; so cios usu uenit. Qui quoniam præter opinionem, circa ea quæ metuebatis antea superiores extitistis, iam præ contemptu illorum Siciliam affectatis. Neque uero oportet ad fortunam aduersariorum extollere animos, sed animos ipsos cohibendo confidere, sentire que nihil aliud Lacedæmonios speculari propter ignominiam acceptam, quam quo pacto, uel nunc quoque si possint decipiendo uos, emendent turpitudinem suam, id que tanto magis quanto maiore & amore, & studio gloriam uirtutis amplectuntur. Itaque non de Egestanis in Sicilia, uiris Barbaris, est nobis certamen, si sapimus, sed ut rem publicam nostræ ciuitatis ab insidijs uolentium inducere statum paucorum cito tueamur, debentes memoria tenere nos recens ab ingenti morbo, ac bello paululum quiddam laxamenti acceperisse, ut æquum sit nos augeri numero, & pecuniarum & hominum, & hæc pro nobis ipsis hic impendi, non pro uiris desertoribus istis auxilia obsecrantibus, quibus & pulchre mentiri utile est, & uicinorum periculo (cum nihil ipsi nisi uerba tantum impendant) aut meritam gratiam nobis habere rebus prospere euntibus, aut si quid secus accidat amicos secū in perniciem trahere. Quod si quis ad hanc præfecturam libens delectus hortatur uos ad nauigandum, suarum tantum rerum rationem habens, præsertim iunior quam ut imperio fungatur, quo sit admirabilior in apparatu equorum, quos alit ex multis quos habet prouentibus, quoq; magistratum hunc lucifaciat, nec huic quidem concedere debetis ut priuatim splendeat periculo ciuitatis: sed existimare ab huiuscmodi hominibus res quidem publicas laadi, priuatás autem profligari. Præterea hoc negotium grande esse, nec de quo adolescē tulis consultare, quod que repente tentare debeat. Cui uiro nuric hic assidentes ab ipso corrogatos cum uideam, timeo, & ob id è diuerso seniores hortor, ne eos pudeat, si ab aliquo istorum admoneantur, nisi bellum suaserint, ne ignauí esse, ne ue, quod ipsorum uitium est, absentium prauí armatores esse uideantur, cum sciatís affectioni per quam raro prospere euenire, circuſpectioni plerung; & de patriæ periculo propulsando, in quod deducta est, quodq; maius superioribus est ite, creare duces ac decernere.

Alcibiadē no-
tat.

Sicilienses quantum ad nos pertinet, quibus nunc finibus utuntur non abuti, nec Ioni
co sinu si quis terram legat, neque Siciliensi si quis altum teneat, suaq; per se colentes
utilitatū uacare. Egestanis autem separatim respondēdum, quandoquidem sine Athe
niensibus à principio bellum cū Selinuntijs contraxerunt, ut id ipsi per se dissoluant.
Nec posthac societatem quemadmodum cōsueuimus faciamus, qui calamitosis quidē
subsidiū ferimus, ipsi uero desiderantes subsidiū non inuenimus. Tu quoq; quæ
stor si & te dignum ducis gerere curam ciuitatis, & bonus ciuīs existere, de integrō cō
sulito Athenienses de his, & ad suffragia reuocato, dum scias si uerteris legem dissoluē
re, rogandis iterum sententijs non incursum te crimen esse in tanta frequentia testi
um, sed eum ciuitatis maleconsultæ medicum esse, hoc est recte incipiendo, quisquis
de illa cum sit illius patria optime, aut certe uolens nihil male meruit: Hæc Nici
as. Post hunc processere alijs subinde Athenienses, quorum pleriq; ad sumendam expe
ditionem hortabantur, nec reuocanda quæ decreta essent, nōnulli dehortabantur, oīm
autem acerrime urgebat ad ineundam expeditionem Alcibiades Cliniae filius, auditus
repugnandi Niciæ, cui erat infestus, cum ob alia circa reipub. administrationē, et quod
sui mentionem inuidiose ille fecisset, tum præcipue q; imperator esse cuperet, sperans
se Siciliam pariter atq; Carthaginem in potestatem redacturum, ac priuatim se si rem
prospere gereret pecunia simul & gloria auctū iri. Nam cum esset apd ciuitates in ho
nore, ambitiosius, q; pro modo facultatum uiuebat circa alimēta equorum, aliosq; sum
ptus, id quod postmodum non ex minima parte ciuitatem Atheniēs euerit. Mul
ti enim cum intuerentur eius supra modum in cultu uictuq; lauitiam, & quibusq; uersabatur in rebus sp̄iritus, magnitudinem tanquam tyrannidem affectantis, hostes
ei extiterit. Et licet publice res bellicas præclarissime administraret, singuli tamē pri
uatim studijs eius infensi, & alius alium commendantes non diu post ciuitatem sedu
xerunt. Hic itaq; procedens Atheniēses hunc in modum cohortatus est,

Oratio Alcibiadæ apud Athenienses.

Imperatorem esse me Athenienses magis quam alium quēquam decet. Hinc enim
exordiri necesse habeo, cum me Nicias pupugerit, & dignum arbitror: Nam pro
pter quæ inter homines celebror, ea afferunt cū meis maioribus, ac mihi ipsi gloriam,
tum uero patriæ emolumentum. Quippe meo hoc splendore uitæ apud Olympiam
spectatores Græci ualidiorem suis uiribus nostram ciuitatem existimant, quam prius
debellatam esse credebant, quod ego illuc cum septem curribus adi, cum quot priua
tus antea nemo, quodq; uictor extiti, & secundus, & quartus, ac cætera quæ ad assequē
dam uictoriā faciunt præparauit; quæ iure honorifica sunt, quæq; dum fiunt afferunt
etiam potentia opiniōnem. Hæc magnificetiæ opera alia ue, quibus in ciuitate cele
bror, natura sunt illa quidem conciūbus inuidiosa, apud hospites uero exteris que
potentia specimen. Neque uero incommodum est hoc hominis propositum, quisquis
suis sumptibus nō de seipso tantum, sed etiam de sua patria bene meretur. Neq; impro
bum de se aliquem sentientem, nolle esse cæteris parem, quia neq; infelix ullum habet
calamitatis suæ socium, sed quemadmodum dum calamitosi sumus, ab aliis contemni
mur: ita dum sumus felices feramur ab eisdem quod se contemnamus, parem uicem,
dum erunt parem adepti statum, si uolent repensuris. Nec me fugit huius generis ho
mines, & quicunq; alia dignitate præcellunt, inuisos fuisse maxime paribus, sed nonni
hil alijs quoque cum quibus unā uixerunt, id tamen suo duntaxat æuo: eosdem id po
steritati reliquisse, ut multi se horū cognatos esse, & nōnulli qui nō essent glorifarentur
quidem ex eadē patria unde illi orti duxisse, profecto nō tanq; alieni, atq; facinorosi,
sed tanq; de popularib; suis ac de patria benemeriti. Quoq; ego æmulus & ob ista pri
uatim illustris, animaduertite si quo alio ciue deterius in rep. uersor. Etenim maxima
quaque Peloponnesi potentia per me contracta, sine uestro magno, aut periculo au
sumptu, compuli Lacedæmonios uno die apud Mantineam de omni statu suo dimi
care. Quo ex p̄lio licet uictores discesserint, tamen ne nunc quidē satis audaciæ habet,

Et hæc mea adolescentia meaq; inscitia, quæ præter naturam uideba^t posse contra potentiā Peloponnesium, effecit apposite loquendo, atq; fidem vindictæ faciendo per suasit, ut neq; nunc de hac ætate pertimescant. Verum quandiu per hanc autoritatē in ætatem integrā adolesco, & Nicias remp. bene gerere uide^t, utimini utroq; prout cōmodius est. Neq; profectionē in Siciliam reuocandam putetis, tanq; aduersus multas gentes futuram. Nanq; urbes illic sunt, promiscuis hoībus frequētes, facilesq; ad status mutandos atq; uariandos, neq; q̄spiam illic tanq; pro patria aur p̄ ihs, quæ ad corpus suū pertinent, arma sumit, neq; consuetos loci apparatus. Et unusquisq; (quia opinatur se aut persuasurum quæ dicit, aut seditione orta si se frustretur spes, cum aliquo peculatu solum esse uersurum) ad hoc ipsum se accingit. Ex quo uerisimile est huīuscemodi turbam neq; uno animo uerba orantis exaudituram, neq; communiter ad res agendas se collocaturam. Quæ si quid ad uoluntatem refertur, eō se festinanter confert, præstetim si quemadmodum audimus seditione laborauerint, neq; in bello armati sint, neq; tot numero quot fama ferunt, cū ne alios quidem Græcos tot fuisse compertū sit, quot suos esse illorum quicq; iactabant. Sed quod maxime in augendo numero solita sit Græcia mentiri, fere hoc bello ostēdit, in quo uix satis fuit armata. Tales igitur ibi res, quantum sentio ex ihs quæ audiui, atq; adeo faciliores erunt. Nam & Barbaros multos nobis cū habebimus, qui Syracusanis sibi inuisis unā inferent bellum, neq; ista erunt impedimento negotijs nostris, si recte cōsulueritis. Siquidem nostri progenitores cum eosdē, quos nunc aiunt esse hostes, quí certe nos nauigare permittunt, & præterea Medū hostem haberent, hoc īmpérium comparauersūt, nullo alio, nisi quod magnitudine classis pollebant, nec aliam ob rem Peloponnesos, eti præpotētes sint, magis desperauerūt, nos debellare posse. Nam quod in terram nostram īgrediantur, id uero etiam si nauigare supersedeamus facere possunt, classe nobis obesse non possunt, quoniam reliquum nostrarum nauium par illis est. Itaq; eos aliqd dicere credibile est, aut quod ire nos p̄aget, aut q̄ tergiuersamur ferre socijs qui illic sunt, opem quam ferre debemus, cum id nos facturos illis iureiurando promiserimus, nos autem prætendere contra eos, q̄ nec ipsi nobis tulerint opem. Neque enim nos illis idcirco præsidium ibi præstamus, ut idem uicissim hic ipsi nobis præstent, sed ut hostibus illic nostris īflesti prohibeant eosdē huc cōtra nos uenire. Atq; hunc in modū īmpériū parauimus, et nos, & quicq; alij rerum potiti sunt, īmpigre succurrendo semper à quibus implorabamur, siue Barbaris siue Græcis. Nam si supersedeamus opūlari, aut inter genera hominū q̄busnam opūlari oporteat delectum habeamus, paululum quiddam īmpérii per hoc acquirentes, ipso īmpério magis hac ipsa re periclitabimur. Eum enim qui præualet non mō inuidetem ardes, sed etiam præoccupes ne quando inuadat. Neq; uero nobis licet ærarium replere usq; dum īmpērare uoluerim⁹, sed neceſſe est quoniam īmpérium habemus alii insidias tendere, alios insidiari non sinere, quia in discrimin adducimur, cū illi ab alij subigantur, nisi ipsi alij īmpremus. Neq; eadem de causa nobis habenda est ratio quí etis ac cæteris, nisi in eadem in quæ illi studia incubamus. Considerantes magis hinc à nobis proficiisci si nauigantes illuc tendamus, ut & animos prosternamus Peloponnesium, si per contemptū ipsorum in Siciliam traicere uidebimur, non gaudētes huius quiete temporis, & rebus illic bene gerēdis totius Græciæ, ut credibile est īmpériū nanciscemur; aut certe quod in nostram pariter & sociorum rē sit malo afficiemus Syracusanos. Sine noxa autem & manendi si quid proficiemus & abeundi facultatem naues præstabūt. Nam penes nos arbitrium erit etiam omniū Siciensū. Neq; uero uos Niciae inepta & ad seditionē concitandam pertinens à iunioribus ad seniores traducat oratio, sed pulchro instituto & maiorum nostrorum exemplo, apud quos iuuenes cum senibus consultantes rem Atheniensem in hunc statum extulerunt. Quem statū nunc eadem ratione uos proferre experiamini, existimantes iuuentutem senectutemq; nihil alteram fine altera valere, simulq; & imbecillum & mediocre, & quod plane absolutum est maxime pollere, cum sint promiscua, acciuitatē si sit in otio, in se ac per se

ipsam conteri more aliaꝝ rerum, & omnem apud nos disciplinam cōsenescere, & per certamina astidue proficere experimento, & tutandi scientiam se non loquēdo, sed operis potius assueſcēdo comparari. Ad summam ſic ſentio ciuitatē negotiosam in otium mutatam, cōfēſtū meo iudicio deſtruī, ac tutiſſimos inter omnes degere eos homines, qui præſentibus moribus ac legibus etiam ſi minus bona ſint, utētes, eodem tenore rēp. administrant. Hæc Alcibiade locuto, Egeſtanisq; ac Leontinorum exilibus qui processere precantibus, & admonendi iurisfirandi ſupplicantibus, ut ſibi ferrēt aū xilium, Athenienses multo ſtudioſius quam antea in expeditionē ire ſtatuebant. Quos Nicias animaduertēs nihil ſane reuocatos eſſe ſua ratiōe, ſed fortaffe reuocatos iri, ſi ma- gnum, ingēremq; apparatus præciperet, rursus procedēs hunc in modum apud eosdem locutus eſt:

Oratio Nicias apud Athenienses.

Quoniam uos ad hanc militiam obeundam Athenienses protius animaduertos uideo, operaꝝ pretium eſt conſiderare, quēadmodum hoc exequi uelimus. Ego quāe ſimpræſentiarum mihi in mentem ueniunt indicabo. Etenim aduersus ciuitates, quantum audiendo dīdici, magnas ituri ſumus, neq; aliam alij obtemperātes, neq; tales quāe aut ſtatus mutationem deſiderent, illi optabilem quāe uiolēta ē ſeruitute in facilioreni conditionem transiret, aut uerifimiliter ſeruitium noſtri fint cum ſua libertate cōmutatur; itemq; aduersus permultas, ut in una iſula Græcas ciuitates. Nam præter Naxiſ & Catanam, quas propter Leontinorum cognitionem ſpero ad nos conſellurās, aliae ſunt numero ſeptē ciuitates omnibus rebus inſtructæ, quibus noſteſ exercitus, eodem modo, & præcipue illæ aduersus quas tēdimus Selinūſ & Syracusæ. Vbi perquam multi ſunt & armati & ſagittarij & iaculatores. ubi quoq; permultum eſt nauium ac multitudinis ad illas implendas, ſuppedante pecunia uel priuata uel quāe in templis eſt. Nam præter hanc quāe Selinuntijs etiam eſt, tributa quoq; Syracusanis penduntur à Barbaris quibusdam. Et quo nobis præcipue præſtant, equorum copia præediti ſunt, nec adueſtitio frumento utuntur, ſed uernaculo. Aduersus hanc itaq; potentiam opus eſt non claſſe modo & imbecilli exercitu, ſed ut peditatus quoque multus unā traſciat, ſi quid dignum cogitatis agere uolumus, nec equitatu hostium arceri à terra, præſertim ſi metu noſtri conſpirent inter ſe ciuitates, & nihil nobis inuicem præſtent ulli alij ex amicis, præterquam Egeſtanis, quo pacto equitatui refiſtemus. Deforme eſt aut reiectos nos abire, aut inconsulte priuā rem aggrefuos, iterum poſtea accerti. Satiusq; iam nunc cum iusto apparatu in hostē contēdere, gñaros & longe nos à domo nauigatuſos, nec aequo in loco caſtra habituros, nec per aliqua ſubditorum noſtrorū loca traſituros. Unde facile ire liceat ad ſumenda, quāe opus fuerint, ex terra amicorum, ſed omne iter emē ſuros per imperium alienum, ut uix illinc quatuor hybernis mēſib⁹ perueniat nunti⁹. Quapropter mihi uidetur debere uos ducere magnam uim armatorꝝ, tum noſtrum, tum ſociorum, tum ſubditorum; & ſi quem ex Peloponneso poſſumus aut ſuadēdo, aut mercede inducere. Ad hæc ſagittarios multos & funditores, ut hostili equitatui obſiſtant; præterea abundare nauibus, quāe ad subuehēda neceſſaria facile ſuppeditēt, onerariiſq; quāe rem frumentariam hinc portēt, triticū & hordeū ptorridū, ac pistoris, quoruſ pars molere cogatur, ut ſicubi deprehendamur nauigare prohibiti, habear exercitus neceſſaria, cuius etiam propter multitudinē nec tota urbs unā erit capax: deniq; cætera omnia quoad fieri poſteſt, præparare: neq; extraneis ininiti, & in primis pecuniam hinc quamplurimam ferre. Nam quāe ab Egeſtanis prædicatur illic in promptu eſſe, eam putate uerbo maximie eſſe in promptu. Etenim ſi profiſſcamur hinc non modo iuſtis armis iuſtoq; exercitu, præter Egeſtaniorum militum manūm, ſed etiam rebus omnibus præpollentres, ſic quoq; uix ualidi ſatis erimus ad hos protegēdos, illos ſuperandos, cum debeat ciuitas cōſiderare nos pergere apud peregrinos, apudq; hostes habitarum; & quo primum die in Siciliam appulerimus, eodem protinus oportere capere terram; aut ſi hoc deficiamur, pro certo habere omnia nobis hostilia fore. Quod ego extimescens atq; intelligens, debere uos etiam atq; etiam bene cōſultare, ac multo ma-

gis felices esse, quod arduum est, cum simus homines, uolo proficisci quam minimū me met fortunae committēs, opportunisq; rebus instructus ac munitus. Hæc enim reor & cunctæ ciuitati tutissima fore, & nobis imperatoribus salutaria. Quod si cui uidetur se cus, huic ego magistratum cedo. Hæc Nicias inquit, ratus se aut mole negotiorum, Atheniēses à sententia reiecturum, aut si in expeditionem ire cogeretur, tuto saltē hoc irido profecturum. At illi à cupiditate nauigandi nō destiterunt, ne in difficultate qui dem instruendi apparatus, sed multo studiosius properauerunt: ita penes Niciam contrā ac uolebat, uictoria stetit. Nam & ipse bene suadere uisus est, & res eo pacto futura admodum tuta. Addē cupido nauigandi omnibus pariter incessit, senibus quidem tan quam aut redacturis in ditionem ea, ad quæ pergeret, aut magnas uires, si nihil aduersi contigeret, adempturis. Florentibus autē etate quod auebat peregrinam terram subhœce re oculis ac uisere, sibi promittentes se incolumes fore, illi uero nūferosæ multitudini ac militari, propter præsentem mercedē, & spem ampliandi imperij, unde ipsis perpetuum suppeteret stipedium. Ex quo propter ingētem plurium cupiditatē, si cui forte res minus placebat, is metuēs ne refragando ciuitati male sentire uideretur, silētum agebat. Tandem quidam Atheniensis adiens Niciam hortatus est inquiens, non debere tergiuersari, atq; cunctari, sed in opūlum cōspectu iam proloqui, quānam sibi classem uellet ab Atheniensibus decerni: Ille inuitus se quidem inquit, cum collegis per otium magis consultatuz, tamē quantum sibi uideretur, nō paucioribus quām cētum triremibus nauigandum, & ijs Atticis, quæcunq; uideretur, quibus ipsis Atheniēses armati portarentur, alias quoq; sociales accersendas, in quibus omnibus tam Atheniēsum quām sociorum nō minus esset, quām quinq; millia armatorum, & plus etiam si posset, alias præterea copias ex formula: quinetiam sagittarios & illinc & ex Creta, funditores que duendos, & si quid aliud opportunum uideretur, præpararēt. Quibus auditis Atheniēses è uestigio summam imperatoribus potestatem tribuerunt, tum circa numerum copiarum, tum circa omnem nauigandi rationem, prout eis maxime futurum ex usu rel Atheniensis uideret. Postq; hæc apparatus effectus est, & ad socios missum, & apud eos recensiti ciues. Iam em̄ se ciuitas, & à morbo, & ab assiduo bello recreauerat, aucto etiā numero tum iuuenturis, tum pecuniae propter inducias. Ex quo facilius omnia sunt subministrata: & isti quidem iam in procinctu erant. Veb; interea quicūq; lapidei hermæ intra urbē erant (sunt autem hermæ ex domestica cōsuetudine opus quadratum, & nō permulti tā in priuataz, aedīs uestibulis, quām in sacraz) eadē nocte circuncisi sunt ex maxima parte circa ora. Cuius rei autores nemo scit, & si magnis pro īdicio propositis præmīs publice quærerētur, decretumq; esset, ut si quod aliud quis admissum placulum sciret ultro indicaret, nullo timore, siue ciuīs, siue hospes, siue seruus. Pluris quām pro qualitate hoc factum existimabatur. Quippe quod uidebatur esse, & profectionis augurium, & coniurationis de rebus nouandis, et dissoluēdi status popularis. Indicatu tamē est per īcolas quosdam ac famulos nūhil quidē de hermis, sed de alijs simulacris nonnihil iāpridem cōcisis ab adolescentib; per puerilitatem ac temulētiā, simulq; de mysterijs, quæ intra domos scēde fierēt. Quarum rerum etiam Alcibiadē īsimulabant, admittentib; delationem ijs præcipue, quī Alcibiadi erant īfensi, quod ipsis hic foret nōnihil impedimento, quo minus populo planē præfessent. Qui arbitrantes uti que se primores futuros, si hominem ejacerēt, rem exaggerabāt, uociferabanturq; quā si ad euertendam rempu. pertinerēt mysteria & hermarum laceratio, colligētes ex studijs cæteræ uīz sine ipso nihil horū actum, neq; id populare nefas esse. Ille in præsens īdicia contra se refellebat, paratus etiam si quid earum rerum admisisset iudicio stare, uel antequam proficeretur, iam enim quæ ad paratum spectabant collata erant, & si quid commisisse conuinceretur, poenam dare: si absolueretur, fungi suo imperatorio munere, obtestans ne de se absente recipere criminā, sed iam si delinquisset, morte mulctarēt. Prudentius enim esse, ne talis se criminis reum, priusquam causam cognosceret, mitterent pro imperatore tanti exercitus, Veriti clus īimicī, ne si contēdere īfisteret,

Hermæ lapidei.

Alcibiades ac
cūsatur.

ab alienarent ab eo militum animos, ne ue plebs quae illi obsequebatur, relangueret: quia propter hunc Argiu i comites erat expeditionis, & nonnulli ex Mantineis id fieri dehortati sunt, submissis quoque alijs orationib. ad profectionem maturandam, qui dixerunt, tunc ille quidem nauigaret ne distineref abitio, sed reuersus ad diem iudicio sisteref, uolentes atrociore eum iniuria premere, quam in absentem facilius constatuerunt erant, reuocatum ac coactum iudicio contendere. Ita uisum est Alcibiadem abire. Post haec medio iam aestatis discessum est in Siciliam, & plerisque sociorum, itemque onerariis frumenta portantibus, atque alijs nauibus: & quicunque praeterea apparatus comitabat, praceptum prius uti ad Cocyram praesto essent, quo frequentes ad lapygiam promontorium transmitterent. Ionium mare. Ipsi autem Athenienses, & si qui aderant sociique, ad Piraea descendentes, prima statim aurora ad dictam diem naues impleuere, tanquam tunc uela facturi. Cum quibus una descendit omnis propere dixerim turba, quae in urbe erat tum ciuium, tum incolarum, hi domesticos, illi amicos, alii cognatos, alii filios suos quisque deducentes cum spe pariter ac lamentatione: Spe quidem, tanquam lucraturos; Lamentatione autem quod reputabant non quod amplius aspectum essent, qui in tam longinquam a patria nauigatione dimitterentur. Et impræsentiarum, quod mutuo se relicturi in periculo forent, tunc magis tristis cogitatio subibat, quod cum nauigandum esse cœsisset, aspectum tamen præsentis poterit, tam grandis exercitus fidutiam capiebat. Quinetiam peregrini ac cætera multitudo ad spectaculum perrexit, tanquam dignissimum usum, & opinione maius. Haec enim classis utique unius Graecæ urbis uiribus omnium ad illam diem prima exiret instructissima ac sumptuosissima. Emuero classis quae cum Pericle missa est in Epidauro, itaque cum Agnone in Potidæam, fuit illa quidem non inferior numero, cum nauium, tum armatorum, quippe constituit ex quatuor milibus Atheniensium armatis, trecentisque equitibus, tricentibus centum, Lesbiorum atque Chiosque quinquaginta, multo quoque sociorum comitatu, sed breui cursu ac tenui apparatu. At ista, ut quae in diuturna expeditio nō erat itura, & ad utrumque prout usus exigeret, nauibus simul ac peditatu fuit instruta, permagno constitutum, tum quoniam ex ædificata est sumptibus & trierarchorum & ciuitatis, tum singulas drachmas in singulos nautas quotidie cōferente rep. & nauibus uelocibus uas cuius sexaginta, & quae armatos portaret quadraginta, & haec administris quae optimae omnium erant, quibus trierarchi uehebant cum thranis, qui longiores remos trahunt, quibus ab ipsis trierarchis super publicam nautarum mercedem alia contribuebatur. Præterea alio sumptu insignium atque ornamento, quibus utebantur pretiosissimo quoque in longissimum præparante, ut sua nauis inter cæteras & concinnitate præcelleret & cursu. Et peditatus qui cum diligentia delectus erat, & armatura & corporis cultu inter se magnopere certabat. Accedebat insuper hoc quoque æmulatio, quod cui præponeretur, ut potius esset ostentatio uiri atque potentiae apud cæteros Graecos, quod in hostem apparatus. Si quis enim ratione iniret sumptu ciuitatis, & priuatorum cuiuscumque in se militis, ciuitatis quidem quos fecit, cum duces sua portates misit, priuatorum autem uel quos quisque in corporis cultum, uel quos trierarchus in nauem fecit, quosque facturus erat, præter eos quos citra publicam mercedem credibile est plerosque fecisse in uiaticum, quod ad diuturnam militiam præparabant, præterea quae permutadi grauis uel miles uel negotiator secum tulit, comperebant permulta talenta fecisse, & ex urbe uniuersa asportata. Neque uero minus ob audaciæ miraculum, & cultus splendor, quam magnitudine classis celeber extitit exercitus apud eos aduersum quos nauigabat, præsertim tam procul à domo ac maiori conatu atque spe proposita quod pro uitribus. Vbi naues impletæ sunt uiris, impositaque omnia quae secum ferre debebant, tuba silentium indicium est, tum legitima ante profectionem uota nesciunt, non per singulas naues, sed uniuersi per præconem, miscentesque per omnem exercitum in aureis argenteisque poculis, propinabant uestores, ducesque libabant, uota simul faciente è terra ciuium cætera turba; & si quis alius eis benevolentia aderat. Cum pæana cecinissent, libaminaque peregissent abierunt, & cum ab initio in specie cornu irent, iam certatim usque ad Aeginam cursum tenuerunt. Illinc in Corcyram, quod cætera manus sociorum cogebatur, contenterunt. At Syracusis etiæ sè penumero denuntiabatur aduersum se uenire

classis Atheniæ

Graecorum emulacionis certamen.

classem, diu tamen nihil est creditum, sed coacta cōcione orationes habita sunt, aliae ab his qui aduentum Atheniensis exercitus credebant, aliae ab his qui non credebant. Quorum Hermocrates Hermonis filius procedens, tanquam plane scire se illa confisus, hunc in modum cohortando uerba fecit: *Oratio Hermocratis apud Syracusanos.*

INcredibilia quidem, quemadmodum alij nō nulli, uidebor & ego forsitan apud uos dicere, classem contra nos utiq; uenire. Nec me p̄terit quae supra fidem sunt, qui ea narrant nuntiant̄ ue, eos non mō non persuadere, uerū etiam uideri dementes. Sed nō deterrit⁹ siccirco definā, cū reip. periculū impendeat, q̄ p̄suasum habeo, aliquid me exploratiū afferre, q̄ quemuis aliū. Athenienses em̄ in nos, id quod uehementer admirāmini, cū īgenti exercitu ueniunt, tum nauali, tū pedestri, prætextu quidē Egestanorū sociorum, ac Leontinos domum reducēdi, re aūt uera Siciliæ auditate, & in primis urbis nostræ, existimantes si hac urbe potiant̄, facile se ceteris potituros. Itaq; eis tanquam propediē applicaturis, cōsiderate quemadmodū ex præsentibus copijs pulcherrime reūstamus, nec uelitis contēnendo hostem impræparati deprehēdi, nec rē non credendo omnia ducere omittenda. Quod si cui non incredibilia uidentur hæc, is nolim neq; audaciam eoz, neq; copias reformidet. Neque em̄ magis lādere nos, q̄ lādi à nobis poterūnt, idq; q̄ magna cum classe ueniunt, non inutile nobis est, imō adeo utilius, multoq; melius & erga alios Sicilienses. Quippe qui metu illoꝝ mallen̄ à nobis stare, & q̄ siue superauerimus istos, siue infecto quod optant negotio reiecerim⁹ (nō em̄ uero ne cōsequant̄ quod expectat) p̄clarissime nobiscum ageſ, id qđ (ut mea fert opinio) sperare debemus. Eteī paucis classibus seu Græcorū seu Barbarorū utiq; magis procul à domo profectis recte successit. Nā neq; numero superant urbanā suburbanamq; turbam, contra quam ueniunt, undiq; in unū se præ timore congregant̄: & si penuria reū necessaria, in alieno solo male rem gerant, quanq; id defectu reū contingat, tñ uictoriae famā relinquent̄ his, quibus arma intulerant insidiatiq; fuerant. Qua ratione isti ipsi Athenienses celebres facti sunt, cum Medus, tanquam qui contra Atlaenas iſſet, plerunq; īiquitate fortunæ male pugnaret. Cui simile quiddam nobis euenturum non est desperandum. quo magis & quae hicopus sunt, impigre præparemus, & ad Siculos mittendo, tum alios firmiores reddamus, tum aliorū societatē amicitiamq; cōtrahere tentemus. neq; ad Siculos modo, uerum ad ceteros quoq; Sicilienses mittendo legatos, ostendamus commune hoc periculum esse. Neq; ad hos tantum, sed etiam in Italiam, ut aut nobis in bello socij sint, aut recipiant Athenienses. Neq; eō solum, sed Carthaginem, uel potius mihi uidetur esse mittendum. Non enim sine fide hoc erit apud illos assiduo in metu agentes, ne quando aduersus urbē suam ueniant Athenienses. Itaq; ad hunc nūtium fortasse se quoq; ī discriminē esse existimantes, uolent aut clām aut palā, aut alio quo pacto nobis opitulari. Et certe possunt uel maxime omnium qui nunc rerum potiuntur si uelint, quippe qui plurimum aurū argentiq; possideant. unde & bellū & cetera recte procedunt. Mittendum præterea Lacedæmonia ac Corinthū oratum ut huc propere mittant auxilia, & illīc in Athenienses bellum moueant. Quodq; ego in primis opportunum arbitror, et si uos iam pridē desides minime acquiescitis, tamen à me dicetur, per nos Sicilienses si libet uniuersos, sin minus plerosq; ex nobis cum deductis cunctis nauibus, cum duorum mensium cibarijs occurrentum Atheniēsibus ad Tarētum, & ad Iapygiam promontorium, eisq; demonstrandum nō sibi de Sicilia prius fore certamen, sed de Ionio mari transeundo. Ex hoc facto nimirum eos maximopere de terrebimus, & ad cogitandum etiam atq; etiam reuocabimus, præsertim q̄ è sociali terra obuiam ut nostram tueamur proficisciemur. Excipiet em̄ nos Tarētum, & ipsis cum ingens pelagus sit transeundum, difficile est omni classi in tanto trāfatu seruare ordinē, nobis uero facile factu, ut breui spatio & ordine uenientibus inuadere. Quod si ad celerandum cursum exoneratis nauibus, addensatisq; uenient, iam remigando defessos aggrediemur; sin hoc non placebit agere, licebit nos subducere Tarentum. Idem si cū exiguo comitatu quasi ad nauale prælium mare transferint, certe apud deserta loca pe-

nuria laborabunt, & aut manendo debellabuntur: aut si abire conabuntur, cæterum apud paratum derelinquent: & cum inexploratum habeant, an à ciuitatibus recipiant, soli cito tamen animo erit. Eo quippe ipse hac ratione adducor eos hinc exclusos, ne soluturos quidem esse à Corcyra, sed aut consultando illis, speculatoris quippe mittendo quot numero sumus, & quo in loco, in hyemis importunitate extrahendos, aut perculsos inopinata re à progrediendo desituros. Eo quidem magis quod quantū ego audīo, peritissimus inter duces eorum inuitus accepit hoc munus, libenter cauturus, si modo quid à nobis pro nostra dignitate edatur. Prodeat de nobis rumor in maius, ut certum habeo euasurus, nam & rumoribus stant homini sententiae, & magis terrorem incutit, ut inuadere uolenti prior occurras, quam ut te repugnauerit significes, cu[m] se ille pari in discrimine sic fore existimet, id quod nunc Atheniēsibus usū ueniet, qui in nos tendunt, périnde ac non repugnaturos. Nec quippe immerito id sentiunt, quod sciunt Lacedæmonijs bello non uexaverimus. Idem si præter opinionem suam audere nos uiderint, magis ex ipsa re inopinata terrebunt, quanta erit re uera nostra potentia. Credite itaque mihi quod optimū est, ut hoc quod dixi audeatis: si minus ut primo quoque tempore quæ ad bellum pertinent, præpareatis, hoc uobis in animum induentes, contemnere quidem hostē à quo inuadarris: id uero ita demū declarari si factis ualeas, ipsa uero facta declarare si iam tutissimos apparatus cum metu compares, existimans hoc utilissimum fore, si tanquam periculo impendente facias, nam hostes cu[m] classe uenient, atque adeo iam aduentant, tantumque non adiungunt: Hæc Hermocrates. At in populo Syracusano magna inter se altercatio erat, alij negantibus ullo modo uenire Atheniēses, nec uera esse quæ Hermocrates diceret: alij etiam si uenirent, quod sibi facturi essent Athenienses dicentibus, ut non inuicem plura paterent, alij contemnendo prorsus rē in derisum cōuertentibus, paucis oīno Hermocrati fidem habentibus, futurumque timentibus. Tunc Athenagoras quod primarius in populo erat, & ut illis temporibus uir ad persuadendam plebem appositissimus, procedens huiuscmodi habuit orationem: Athenagoras.

Oīo Athenagoræ apud Syracusanos.

Quis negat Athenienses, si huc ueniant, dementes esse, et nobis obnoxios fore, quis profecto aut formidolosus est, aut de republica non bene sentiēs. Quod qui non ad nos deterrendos nuntiant, hog[ue] non temeritatem demiror, sed insipientiam, nisi si patere se non arbitrabantur. Etenim qui priuatim sibi aliquid timet, non captant ciuitatem perterrefacere, ut publico metu suis occultent. Et huc isti nunc rumores tendunt, haud quaque sua spōte cōfici, sed ab hominibus qui semper talia moliunt. Quod si uos recte consulueritis, non ex his quæ isti nuntiant, coniectando ratiocinari debetis, quod credibile sit, sed ex his quæ perspicaces uiri, & multaque rerum experti, quales ego Athenienses reor, agerent. Non est credibile hos, relictis Peloponnesibus, & bello nondum illuc plane finito, ad alterum bellum non inferius illo ultro uenire, quos ego arbitror putare bene secum agi, quod in se nos non redamus, tot ciuitates atque tam magnæ. Quinetiam si ueniant (ut fertur) ad eosdem debellandos, Siciliam uel magis suffecturam quam Peloponnesum, quanto magis ad omnia est instructior? imo adeo nostram ipsam ciuitatem ualidiorem esse hoc qui nunc dicitur uenire exercitu, atque etiam bis tato, quippe cum nullius sequat equitatus quod scio, neque hic suppeditatus sit, nisi paucorum aliquot Egesta norum, & eorum numerus armatorum nequaquam nostro cōparandus. Ardui namque sit uel uacuis exercitu nauibus cursum huc redere, cæterum apparatu ferentibus, quantum suppetere oportet, aduersus tantam ciuitatem, quæ certe exigua non est. Adeo quidem ab ista ego opinione dissentio, ut si Athenienses urbem aliam tātam, quæ sunt Syracusæ, coloniam suam nobis finitimam habentes, illinc bellū mouerent, uix fieri posse rear, quin profligaretur, nedum nūc, cum onnis sit eis Sicilia hostis. Cōtinebuntur enim castris ex classe communis, atque ex tabernaculis necessario que apparatu, non laxe tendentes, ut pote à nostro equitatu exire prohibiti, prorsus ut ne terra quidem eos potituros credam, adeo nostras quod illorum copias cōficio præstatores. Quod intelligentes quæ admodum Athenienses sua ipsoz, ut certum habeo, cōseruant. Sed quidam ex hac ur-

be homines, ea quae neque sunt neque fiunt, dicitur: quos ego non nunc primum depre-
hedi, sed olim huiuscmodi rumoribus, & nonnunquam malignioribus, interdum ut factis
uelle imperitae multitudini iniijcere timorem, ut ipsi ciuitatis potiantur imperio, quod
sæpem numero conantes, ne quando consequatur uereor, ne ue nos segnes, ante quam op-
primamur, ab istis non caueamus: & cum intelligamus hoc, non tamen obuiam eis ea-
mus. His enim de causis raro quiescit nostra ciuitas, per multis seditionibus agitata, per
multisq; certaminibus, ac pluribus secum ipsa quam cum hostibus, nonnunquam etiam
tyrannide iniquoq; dominatu, à quibus ego, si uos sequi uoletis, ut ne quid unquam cauea-
tis, efficere temabo, tum id persuadendo plerosq; uestrum, tum eos qui ista machinatur,
plexendo, non modo deprehēsos (arduum enim fuerit deprehēdere) sed etiam ob ea,
quaet si non potuerunt, tamē uoluerunt efficere. Aduersus enim inimicum non modo
ex eis quae agit sumenda defensio, uerum etiam ex his quae cogitat præsumenda est: quo
niam nisi quis sibi præcauerit prior, detrimentum accipiet. Nam sic mihi præcipue ui-
deor istos oligarchiaet studentes, à maleficio reuocare, si eorum facta partim coarguam,
partim caueam, partim doceam. Enim uero sæpe mēcum cōsiderauī, quidnam à uobis
uelitis adolescētes, utrum ne iam nunc imperia obtinereat istuc legitimū nō est. Nam
lex iccirco lata est ne uos geratis imperia, quia nō potestis ea gerere, nō ut contumeliam
faceret uobis ad gerenda idoneis. An non esse pari iure cum ceteris? At istuc quo pacto
iustum est eosdem homines nō eisdem honoribus affici? Dicat aliquis popularē statū re-
esse neque cōsultam neque æquabile, sed q; locupletes sint, eosdem optimos esse ad p̄clarissi-
me imperandū. Ego uero primū respōdeo, popularis stat⁹ noīe, intelligi oīem ciuitatē,
paucosq; uero, partem ciuitatis, deinde custodes quidē pecuniasq; optimos esse locuple-
tes. ad cōsulēdum aut̄ præclarissime eos qui pollent intelligentia. Ceter⁹ uero postq;
audierit res optime iudicare, & hæc itē siue per partes, siue uniuersum æqualiter distri-
bui in democratia. At paucosq; status pericula quidē multis imparit, commodosq; aut̄
nō modo plus, uerum etiam totū sibi uendicat, erupta ab alijs sua portione. Quæ scili-
cer hoc tpe qui sunt potentes, iādemq; iuuenes, affectat rem impossibilem in magna ciui-
tate. Sed adhuc omnium dementissimi, nisi discitis qui ad malum properatis, aut impe-
ritissimi estis oīm quos noui Græcos, aut iniustissimi si hoc audetis scientes. Ve aut̄ à
me edocti, aut ipsi respiciētes, qđ ad torius ciuitatis bonū pertinet id augeatis, existime-
tiq; hoc æquū & satius eē, q; boni ex uobis sunt, hoc ē multitudinē ciuitatis rex eē par-
ticipē. Qđ si secus uolueritis, pīculū aditū ne oī parte priuemini. Reīcite itaq; nuntios
istos tanq; p̄cognitos, nec aliquid p̄ficere sinatis. Nā etiā ut ueniat Atheniēses, hæc ciui-
tas p̄ sua dignitate ppulsabit, suntq; nobis magistratus q; ista prouidebūt. Qđ si nihil
hōq; ueri fuerit, prout ego suspicor, nequaq; uestris rumoribus expauefacta ciuitas sua
sponte seruitutem suscipiet, uos sibi duces eligendo: sed ipsa per se se rīmata ueritatem
de uerbis uestris, tanq; idem quod facta pollētibus iudicabit, & præsentem libertatem
nō ex rumoribus amittet, sed ex cautione res agēdas committēdi tueri conabitur: Hæc
Athenagoras. Ibi quidam ex magistratibus consurgēs, alium ad dicēdum procede-
re permisit neminem, ipse autem quod ad præsens attinebat, ita inquit:

Alter ex magistratibus Syracusanis.

Obtestationes quidem uel inuicem dici, uel ab audiētibus admitti, nequaquam
prudentiae est, sed potius ad ea quae nūtiantur respicere, quo & priuatim & publi-
ce instruamus nos probe ad eos arcendos: qui in nos tendunt, & si forte nihil opus fue-
rit, nihil damni fieri ex publico apparatu armorum, equorum, ac ceterorū, quibus bel-
lum gaudet. Nobis autem curæ erit de hostibus explorare mittēdo ad ciuitates, atque
speculando siquid aliud expedire uidebitur. Hæc iam nos curauimus, & quicquid sen-
serimus, id ad uos referemus. Hæc locuto magistratu, Syracusani ē cōcilio abierūt.
Athenienses interea socijq; iam apud Corcyram omnes aderant. Et primum recensi-
to duces exercitu, constituerunt quo ordine cursum conficere deberent, & castra po-
nere, totā que classe trifariam distributa, singulas sortiti sunt partes, ne si pariter nauiga-

Oligarchia.

Popularis sta-
tus.

rent, neque aqua neque portus, neque res in stationibus necessariae suppeterent, ut que
 cum in cæteris rebus essent copiae ornatores, cum uero faciliores ad regendum sub suo
 quæque ducet instructæ. Dehinc præmisserunt in Italiam Siciliamque naues treis, quæ
 referrerent quænam ciuitates essent ipsos excepturæ, dato eis præcepto, ut occurrerent clas-
 si, quo scirent ipsi quorsum nauigarent. Post hæc Athenienses cum tanto apparatu sol-
 uentes è Corcyra in Siciliam transfretarunt, tritemibus numero centumtrigintaqua-
 tuor, ac duabus Rhodijs biremibus; quarum triremium erant Atticæ ceterum, & harum
 ueloces sexaginta, cæteræ quæ milites ferrent reliqua classe Chiorum atque sociorum. In quibus ad summam uehebantur armatorum quinque millia ac centum, quorum
 erant ex formula Athenienses mille quingentijs, cū septingentis famulis ad ministeriis
 nauium. Cæterorum uero sociorum commilitum, partim subditorum, partim Argi-
 uorum quingenti. Mantineorum autem ac mercenariorum ducentquinquaginta. Sa-
 gittarij omnino quadringentioctoginta, quorum Cretenses fuere octoginta, & fundi-
 tores Rhodiorum septingenti, Megareniumque exulum leuiter armatorum centum
 uiginti, cum una hippagine triginta equites portante. His copijs à principio classis in
 bellum profecta est, cum triginta onerarijs nauibus, quæ exercitu necessaria ferrent,
 commeatum, pistores, rectores cum ministris, omnia ad extructiōem murorum instru-
 menta. Cum'que centum nauigij, quæ onerarias necessario comitabantur. Aliæ præ-
 terea permulta naues partim onerariae, partim non onerariae ultrè exercitu sequeban-
 tur negotiandi gratia, quæ omnes tunc pariter è Corcyra sinum Ionium trāsmiserunt.
 At huius classis alia pars promontorium Iapygiam, alia Tarentum, alia aliò, prout cuius
 que commodum fuit, in Italiam appulerunt, à nulla ciuitatum recepti, neque in mer-
 catum neque in urbem, aquarione tantum eis & statione concessa, ac ne his quidem cō-
 cessis à Tarentinis atque Locrensis, donec uentum est Reginum Italiæ promontori-
 um. Vbi contractis iam copijs extra urbem, quoniam intra muros non recipiebantur,
 castra communierant ad Diana delubrum, ubi forum uenarium eis præbitum est.
 Subductisque nauibus otium tenuere, & apud Reginos uerba fecere, ut illi quoni-
 am Chalcidenses essent, Leontinis qui & ipsi essent Chalcidenses, auxilium ferrent. Re-
 gini negare se alterutris affuturos, sed quicquid Italis cæteris communiter placeret, id
 esse facturos. Isti tamen ad res Sicas animum intendentis, quoniam modo optime
 appellerent, præcursorias ab Egesta naues præstolabantur, scire cupientes de re num-
 maria, nunquid ea essent quæ Athenis legati Egestani prædicassent. Interea Syra-
 cusianis cum aliunde sæpenumero, tum uero à speculatoribus nuntiabatur plane naues
 ad Reginum stare. Itaque tum amplius incredibili omni studio ad apparatum se ac-
 cingebant, circummittere ad Siculos, ad hos præsidia, ad illos legationes, cōtrahere ad
 tutelam ex omni circà regione nauigia, quæque intra urbem essent recensere, arma at-
 que equos si qua in publico essent, cætera cōparare tanquam imminentis bello, tantum
 que non præsenti. Atheniensibus autem tres illæ præcursoriae naues ab Egesta ad
 Reginum præsto fuere, renuntiaruntque nullam aliam illuc esse pecuniam, quam spo-
 pondissent: eam uero uideri tam triginta talēta. Qua ex re duces subito abiecere ani-
 mos, quod eos ipsa statim principia frustrarētur, quodq; Regini unā militare recusa-
 rent, quos primos inducere tentassent, & induci posse maxime credibile erat; quippe
 qui & Leontinorum cognati forent, & ipsorum semper studiosi fuissent. Et Nicias qui-
 dem hæc prout expectauerat ab Egestanorum contigerūt, duobus autem reliquis ducibus
 præter opinionem: etenim tale fuit Egestanorum commētum, cum primū eos adiere le-
 gati Athenienses ad explorandas ipsorum pecunias, adductis illis in fanum Veneris, qd
 est in Eryce, sacraria donariaq; ostendere, phialas, trullas, thuribula, cæteramq; non te-
 nuem supellecilem: quæcum forent argentea, multo maiorem pecunia speciem præ-
 buerunt, quod paruæ ciuitatis erat. Quinetiam priuatim exceptis hospitio trierarchis,
 collecta ex omni Egesta & ex omnibus circà oppidis, uel Phœnicum, uel Græcorum
 corrogata pocula tum aurea, tum argentea in coniuijs exhibuere, tanquam suam qsc

Classis Ath-
eniensem.Armatorum
Atheniensium
catalogus.

Rhegium.

Egestanorum
commentum.Erycis Vene-
ris templum.

domesticam supellecilem, cum singuli coniuratores eodem fere instrumento supelleciliis uterentur: & cum multa ubique uasa conspicerentur, magno afficiebantur stupore Athenienses illi extremis, ut reuersi Athenas diuulgarint ingētem se pecuniae uitia conspexisse. Per quos in errorem inductos, cum & alijs tunc inducti fuissent, ubi palā factum est, non esse in Egesta pecunias, res in magna inuidia apud milites erat. Duces au-

Nicie sententia Selinus. rem de præsentī rerum statu deliberabant. Et Niciae quidem consiliū erat cum omnibus copijs nauigare in Selinūtem, quo præcipue missi essent, & si Egestani mercedem toti exercitu numerarent, ibi de rebus agendis consultare: Sin minus, ab eisdem postulare, ut sexaginta nauibus, quot ipsi petissent, cibaria præstarent, atque ibi permanēdo Se linuntios illis uel ui uel pactione reconciliare, & ita ad alias ciuitates proficisciō, ubi uires Atheniensis populi ostentassent, & in amicos atque socios fidem impigre declarasent, domum redire, nisi quid breui tēpore aut ex inopinato prodesse Leōtinis possent, aut aliquam aliarum ciuitatum in societatem adducere, ne suas quisque facultates pro re

Alcibiadis sententia. pub. consumentes ipso reip. statu periclitarent. Alcibiades negare cum tanta manu profectos debere, turpiter infecto negotio abscedere, sed potius apud omnes ciuitates præter Selinūtem ac Syracusas denuntiare, missio præcone aduentū suum, easque ad defensionem solicitare. Siculos quoque partim à Syracusanis abducere, partim amicos face

Messenios legi tur in Graeco. re, ut illinc frumentum suppeditaret & copiæ. Et ante omnia inducere * Mamertinos. Ceos em̄ esse præcipue in trāsitu ac traiectu Siciliæ) & illī portum atque stationem clas- sis exercitusque capacissimam, atque in societatem ciuitates euocando, & quarumque parti- um essent cernendo, tunc agredi Syracusas ac Selinūtem, saltem ut illi cum Egestanis conuenirēt, isti Leōtinos habitare permetterēt. Lamachus haud dubie affirmare nauigandum esse Syracusas, & ante urbē primo quoque tpe præliādum, cum adhuc imparati essent, ac maxime perterriti: omnem enim exercitū in principio maxime esse ter- rificū: si differrēt anteque in cōspectum uenirēt, resumpta per cōsilium audacia, hostem eos cum uiderint, magis contemptui habiturum: Sin autem repentina inciderēt, cum adhuc horribiles expectarēt, maxime superiores futuros, & omni ex parte terorem inieciros, tum aspectu (plurimos enim nunc uideri) tum expectatione cladium quas accepturus ille esset, præsertim periculo subitæ pugnæ, eo quidem magis quod credibile esset posse permultos in agris excipi, cum præsumptum habeant, classem neutriam esse uenturam: qui si in urbem recepissent, non defuturam exercitū rem pecuniariam: si uictores, ante urbem confessissent. Præterea reliquos Sicilienses sic iam & Syracusanorum minus, & ipsorum magis societatem petituros, id' que incunctanter cum animaduertissent utri superiores existerent. Stationem insuper nauium dicebant siue recipierent, siue inuaderent, oportere Megara facere quæ deserta essent, neque procul à Syracusanis aut mari aut terra. Hæc locutus Lamachus, sententia tamen Alcibiadis accedebat. Post hæc Alcibiades Messana sua nauis trāsuectus, apud Mamertinos de societate ineunda uerba fecit. Vbi non persuaderet, respondentibus illis in urbem quidem se nequaquam recepturos, forum tamē uenalium præbituros, traiecit Rhegium, & confessim impletis sexaginta ex omni numero nauibus, sumptis' que necessarijs duces in Naxum transmisserunt, uno ex eis cum cætera classe ad Rhegium relicto. A na- xis intra urbem recepti Cataram nauigant: sed cum à Cataniensibus non recipieren- tur (aderant enim illic quidam Syracusanorum studiosi) subierunt Teriam flumen, ubi stationem eo die cum habuissent, in sequenti Syracusas nauigarunt, in cærum clas- se digesta, ac præmiserūt decem naues in portum magnum, quæ subeūtes explorarēt si quid nauium ab hoste deductū esset. Et ex eis egressi in terram aliqui densi tarent Syracusanis, Athenienses uenire ad reducendos in suam patriam Leontinos iure societatis atque cognitionis, ideo Leontini qui Syracusis agerent, intrepide transirent ad amicos ac bene meritos Athenienses. Vbi denuntiarunt situmque urbis ac portuum, & omnem circā regionem contemplati sunt, unde appellentibus sibi opportunitas foret oppu- gnandi, rursus redditum est Cataram, Initio consilio Catanienses abnuere exerci-

*Naxus.**Teria flumen.**anti καίρος.*

tum excipere, ingredi tamen duces, & si quid uellent dicere iussere. Apud quos habent orationem Alcibiade, & in illam concionem conuersis oppidanis, milites portulam quandam male constructam subruerunt, ingressique mercabatur per urbē. Hos ubi ingressos uidere, qui cum Syracusani sentiebant, Cataniēs subito terrore percussi, clām pro fūgerunt non adeo multi, cæteri decreuere faciendam cum Atheniēsibus societatem, subentes reliquum exercitum acciri à Regino. Qui postea reuersi Athenienses, iam cū omni manu mouentes inde ubi Catana appulerunt, castra communīt. Atq; illic eis affertur è Camarina si se conferant eò, ad ipsos defecturam eam ciuitatem, simulq; Syracusanos classem instruere. Cum omni igitur exercitu ac classe proficiscuntur aduersus Syracusas primum; ubi cum nihil nauū instruī cōperissent, retro se in Camarinam recuperunt, appulsiq; ad littus præconis uoce se uenisse nuntiant, nec tamen recepti sunt, dicentibus illis iusurandum intercessisse, ut cum una demum applicantes Atheniēses recipierent, nisi si plures naues ipsi ab Atheniēsibus accersissent. Ita infecto negotio discessum est. Cūq; in locum quendam agri Syracusani è nauibus descēdissent, prædasq; egissent occurrentibus Syracusanis equitibus, & per eos peltatis nonnullis ex leui armatura interfectis, Catana reditum est. Vbi offendunt nauem Salaminiam Athenis missam, tum aduersus Alcibiadē, cui iubebatur ut remearet ad respondendum criminibus, quorum publice insimulabatur, tum aduersus alios quosdam milites, de quibus delatum indicium erat, tanquam sodalibus illius, partim in polluēdis impi mysterijs, partim in uiolandis hermis. Etenim Athenienses post abitum classis, quæstionē nihilo minus peregerunt de his, quæ circa mysteria circaq; hermas acta erant, nec probatis in dicibus, sed suspicionibus omnia rimantes, habita facinorissimis quibusque fide, longe omnium modestissimos ciues comprehendenterunt, & in vincula coniecerunt, conducibilis esse arbitrantes, scrutari rem, & inuenire, quam per facinus indicij aliquem integræ existimationis delatum elabí, nisi non conuictum. Namq; is populus auditu cognitum habens tyrannidem Pisistrati, ac filiorū acerbam circa finem extitisse, eamq; præterea negat à se, neque ab Harmodio destructam, sed à Lacedæmoniis, timebat assidue & omnia in peiorē partem accipiebat, quanquam conatus Aristogitonis & Harmodi propter amatorium consortium sumpsit audaciam. Quam ego rem pluribus cōmemorando ostendam, neque alios Græcos, neque Athénenses ipsos de suis tyrannis, aut de re gesta aliquid compertum loqui. Etenim cum Pisistratus senio in tyrannide decessisset, non Hipparchus, ut plerique opinantur, sed Hippias qui erat natu maximus, obtinuit principatum. Erat autem Harmodius quidam, flore ætatis conspicuus, quem Aristogiton mediae inter ciues conditionis vir adamabat, habebatque. Is Harmodius ab Hipparchō Pisistrati filio appellatus, de stupro non modo non expugnatus, sed etiam querelam ad Aristogitonem detulit. Hic amatorio dolore affectus, extimescensque Hipparchi potentiam, ne ui adolescentem sibi auferret, protinus insidias tendit ad destruendam pro sua facultate tyrannidem. Interea Hipparchus cum rursus sollicitando Harmodium nihilo magis induceret, statuerat tamē ui nihil agere, sed in loco aliquo occulto. Cumque sic quidem proficeret, accingebat se ad eum contumelia prosequendum. Hactenus enim licebat, nec ulteriore dominatum in suos populares induxerant isti tyrañi, neque inuidiosum reddiderant, qui plurimam uirtutem atque prudenter operam dabant. Vicefimam quoque tantum ex prouentibus exigebant ab Atheniēsibus, & urbem suam egregie exornarunt, ac bella tolerauerunt, apud delubra etiam sacrificauerunt, cætera ex superioribus legisbus usurpante ciuitate, præterquam q; in hoc incumbebant, ut semper aliquis ex eis erat magistratus: & alij apud Athenienses ex ipsis annuum imperium tenuerunt. Et Pisistratus Hippiae filius, illius qui tyranus fuit, aui referens nomen, dum imperaret aram duodecim deorum in foro dedicauit, atque Apollinis Pythi. Sed epigramma aræ, quæ in foro posita erat, deleuit postea populus, cum eam aram augustius exædificauit. Nam illud Pythi adhuc extat, quamuis obscuris litteris, tamen uel nunc quoque apertum in hæc verba:

Atheniēs, apud
Camarinam
illæ.

Alcibiades A-
thenas renoce-
tur.

Harmodius.
Aristogiton.
Pisistrati tyra-
nis.
Hipparchus.

Vicefime exa-
lio.

Hippias.
Duodecim de-
orum aræ.

Epigramma distichon:

In Pythij Phœbī Pisistratus æde locauit
Imperij Hippiades hæc monumenta sui.

Imperasse autem Hippiam, quod esset inter fratres natu maximus, non modo asseuerare possum, quia fama diligentius cæteris indagauit, uersietiam ex hoc ipso q̄ s̄ licet agnoscat, q̄ solum hunc ex fratribus legitimis cōstat filios sustulisse, quemadmodū testat & ara & lapideus titulus de tyrannoq; scelere in arce Atheniēsi erect⁹, in quo nullus Theſſali aut Hipparchi filius script⁹ est, sed quinq; Hippiae liberī, quos ille suscepit ex Myrrhina Callidæ Hiperochidæ filia. Et sane consentaneū est maximum natu inter fratres primum duxisse uxorem, qui etiam in ipso titulari lapide secūdum patrem primus inscriptus legiſ. Nec non illud nonnullā fidē facit, q̄ patris legatus ire, & eiusdē in tyrannde munera obire consueuerat. Neq; uero mihi uidetur unquam Hippias statim imperium retenturus facile fuisse, si Hipparchus in principatu perisset, nec eodē ipse die principatus munia executurus, sed quod diu iā inter populares suos imperioſe, & inter auxiliares diligenter se gesserat, ideo nullo prorsus cum periculo imperium retinuisse, neq; sicuti frater iunior fecisset, trepidasse, cum in ea re iampridem exercitatus esset. Ve-

Panathenæa. rum ex aduerso rei euentu contigit Hipparcho ut nobilitareſ, credereturq; à posteris tyrannidē accepisse. Hic igit̄ cū solicitando Harmodium pellicere nō posset, contumelia huiuscmodi prosecutus est: Sororem Harmodiū puellam nuntiatā uenire in pōpa quadam ad gestandū caniſtrum, per suos à ministerio submouit, dicentes non p̄mittere id magistratū, quia indigna esset. Quod ægre ferens Harmodius, & ob eū multo ægrus Aristogiton, comparauerunt omnia quæ ad conſpirationē pertinebāt, opperiebanſ

Ceramicus lo. tñ festa, quæ dicunt māgna Panathenæa, quo tantū die extra ſuspicionē erat, ciues eos qui pompa misſent, in armis frequētes esse, & debebant ipſi quidē aggredi, opitulæ aūt sine mora ij, qui erant inter hastatos. Fuerunt autem non multi coniurati occultā dæ rei gratia; & quia sperabant eos etiā qui conſciū non erant, q̄libet paucis facinus audientibus, tñ ex repentina re, cum arma haberent, libenter ſeipſos pariter in libertatem asserturos. Vbi dies festus aduenit, Hippias exteriūs in loco qui Ceramicus dicit̄, cū ha-

ſatis exornabat, quēadmodū oportebat ſingula in pompa procedere. Harmodius autē atq; Aristogiton, cū ſumptis iam pugionibus ad opus prodifſent, conſpiciētes quendā de coniuratis cū Hippia familiariter loquentē (erat aūt facilis omnibus ad Hippia adiutus) extimuerūt, arbitratī rem palam factam eſſe, tantūq; non ſe iam cōprehendit iri. Itaq; eum à quo fuerant dolore affecti, & per quem omni ſtatū periclitabant, uoluerit primū ulcisci, ſi poſſent, atq; quo erant habitu uidentes introeunt portas, noctiūq; Hipparchum in loco qui uocatur Leocorium, ſtatim adorūuntur inconsulte, ac per iracundiam præcipue alter ob amarium, alter ob dedecus, feriunt occiduntq;. Et Aristogiton quidem hastatos à principio deuitauit, ueq; concursu multitudinis poſtea comprehensus non leuiter mulctatus eſt. Harmodius aſit ē uestigio illuc occubuit. Quo Hippias p̄nuntium cognito apud Ceramicum, nō in rem præſentē, ſed ad pompaticos armatos, priuſquā rē ſentirent, ſine mora cōtendit; longe eſt prius abierat: & cōpoſito ad ſimulationem cladis uultu, iubet eos in locum quendam quē monſtrauit ſine armis abire, qđ illi fecerunt, rati illum aliquid aliud dicere. Iſte ſatellitibus admonitiſ ut arma subtraherent, ſecreuit protinus eos de quibus ſuſpicabaſ: & ſi quis cū pugione deprehensus eſt, nam cū ſcuto & hasta cōſueuerant agere pompas. Hūc in modū propter amatoria indignationem, principium insidiarum, & incōſulta ob repētinam timoris cauſam audacia extitit Harmodio atq; Aristogiton. Et poſt hoc tēpus ſæuior in Atheniēſ tyraṇnis eſt instituta, quod Hippias iam ſibi uehementius metuens, complures Atheniēſ ſium interemit, & ſimul ad extrema auxilia respexit, ſi quid tutelæ aliquando foret, ſta tu mutato. Ideoq; poſt hæc Hippoclus Aeātidæ Lampſaceni tyraṇi filio Archidicē filiā ſuam collocauit, Atheniis Lampſaceno, quod ſciret illos multū apud Dareum regem poſſe, cuius ſœminæ monumentum Lampſaci hoc habet epigramma:

Hippie tyran-

Propugnatoris Graijs qui præfuit Hippiaæ,
Hac in humo proles conditur Archidice:
Quæ patre Germanisq; uiro gnatisq; tyrannis,
In nullum tamen est facta superba nefas.

Hippias cum tres deinceps annos tyrannidem apud Athenienses tenuisset, quarto an-
noper Lacedæmonios & Alcmeonidas exules, abrogato sibi imperio, abiit ex placito
in Sigæum & Lampsacum ad Aeantidem, & illinc ad Darium regem. Vnde postmo-
dum anno uicesimo iam senex in Marathona cum Medis in expeditionem uenit. Aeantides.

Quæ reputans populus Atheniæ, ac memoria repetes quanta de illis cognouerat
fama, exhalcerato tūc animo erat, ac suspicans eos qui de hermis atq; mysterijs insimu-
labantur, ut omnia quæ egissent, uideretur ei spectare ad coniurationē status paucorū
atq; tyrannidis; & tanquam ob hanc rem irascere, multos & eos splendidos uiros iam
in carcerem coniecerat, neandum tamen uidebatur esse contentus, indies magis ac ma-
gis proficiebat saeuitia comprehendendī aliquos. Interea quandam ex ijs qui erant con-
iecti in carcerem, qui nocentissimus esse putabatur, persuasit unus ex ijs, qui unā uincti
erant, ut rem indicaret siue uera illa, siue non uera esset. In ambas enim partes argumē-
ta sunt, & liquidam esse nemo, aut tunc, aut postea dicere potuit. Persuasit autē quod di-
ceret oportere eum, uel si nihil admisisset, deposito metu, & seipsum & ciuitatem suspi-
cione liberare, certiorem enim ipsi salutem fore, ingenue confitentí quām præneganti Atheniensium
atrox factum.
in subeundo iudicio: Ira hic & contra se, & contra alios cōfessus est rem actam de her-
mis. Quod populus libenter accipiēs, ut opinabatur, manifestum, atroci facto usus, ne
prius insidiatores suos ad plebem ferret indicē, sine mora missum fecit, ac cæteros quos
ille non detulisset. Reliquorum autem qui delati erant peracto iudicio, alios occidit,
quos uidelicet comprehendit: alios fuga elapsos morte damnauit, proposita mercede
ijs, qui illos occiderēt, cū interim non constaret, h̄ qui supplicio affecti erant, utrum iu-
sto supplicio affecti essent, nec nec. Et cætera quidem ciuitas hoc planè Impræsentiaæ
lucrificat. De Alcibiade autem inimicis deferentibus h̄sdem ijs qui prius quām profici-
sceretur, ingruerat, grauiter accepit. Et ubi de hermis pro cōperto habuit, tunc ei mul-
to magis ille mystica de quibus insimulabatur, unā cū factō coniurationis in popu-
lum uisus est admisisse. Etem exercitus quidam Lacedæmoniorū non sanè magnus, per
hoc tps, quo circa hæc Athenis turbatio extitit, ad Isthmū usq; progressus est, ad nescio
quid cum Bœotij transigendum, quē istius opera nō Bœotiorū causa creditū est, ex cō-
posito uenisse: & nisi præoccupassent ipsi comprehendere illos indicio delatos fore, ut
ciuitas proderetur. Vnde unam quandam noctem apud Thesei templum, quod in ur-
be est, sub armis pernoctarunt. Quinetiam apud Argos Alcibiadis hospites sub idem Thesei templū
tempus in suspicionem uenerunt, ne in plebem grassarentur; & ob id Argiuis suorum
tunc potestatem fecere Athenienses, quos pro hospitibus acceptos in insulis deposue-
rant: denique circumstabant undique Alcibiadem suspiciones. Itaque h̄ qui adductum Alcibiades exi-
cum ad iudicium uolebant, ut morte multarēt, mittunt ad ipsum in Siciliam, & ad ali-
os, de quibus mentio habita erat, nauem Salaminiam iussis nuntijs præcipere homini, gitur ad mul-
tam. stam.
ut ad causam dicendam frequentet se, non tamen comprehendere, habita ratione, tum
suorum in Sicilia militum atque hostium, ne quid turbaretur, tum uel magis Mantis
neorum atque Argiuorum, quos ab Alcibiade inductos ad societatem expeditiōis uo-
lebant permanere. Hic igitur habens suam nauem: item que h̄, qui unā insimulaban-
tur, profecti sunt ex Sicilia cum nauī Salaminia tanquam Athenas ituri, Idem cum in
Thuriis fuere, non amplius sunt secuti, neq; posthac conspecti. Siquidem è nauī abie-
runt metu calumniæ, nolentes se illuc conferre. Quos tamen qui missi erant cum nauī
Salaminia uestigantes, ubi nusquam inuestigant, cursum redeentes peregerunt. Nec
perinde post ex Thuria Alcibiades nauī transmisit in Peloponnesum iam exul. Quem
Athenienses & eos qui cū illo erant, deserto iudicio capite condēnarunt. Post hæc Thuria.
relig duces Athenienses in Siciliā bifaria diuiso exercitu ac sortito imperates, cū oib° co-Alcibiades
capite conde-
mnatur.

piis in Selinuntem nauigant atq; Egestam, ad cognoscendum quidem daturi ne forent pecuniam Egestani an non, sed ad explorandas quoq; res Selinuntiorum, descendamq; controuersiam quæ inter illos esset & Segestanos, profecti, ac Siciliam à sinistra habentes qua parte uergit ad sinum Tyrrhenum, Imeram tenuerunt, quæ una est Græca urbs

Imera.
Hycara uic9

ex omni illa Siciliæ ora, ubi non recepti redierunt. Et cū præteruehuntur cepere Hycara uicum Sicanicum quidem, sed hostilem Egestanis (erat autem maritimus) quem ubi diripuere Egestanis tradidere, quorum equitatus iam aderat: ipsi rursus cum pedi tatu per Siculos peragrando peruenere usque Catanam, nauibus quæ prædam portabant circumueuntibus. Nicias ex Hycaris protinus Egestam delatus, ibi q; cum alia pecunia, tum uero triginta talentis acceptis ad exercitum rediit. Præda quoq; diuendita est, confectaq; ex ea centum uiginti talenta. Illuc circumuecti Sicularum qui socij erant oram, iubebant eos suas copias mittere: Cumq; dimidia exercitus parte ad Hyblam uenerunt in agro Gelatino, quæ erat hostilis, quam tamen non expugnauerunt: Aestasq; excelsit.

Hybla.

In sequenti statim hyeme Athenienses ad inuadendas Syracusas se apparabant, uicissim' que Syracusanis & ipsi, tanquam in illos iuri. Qui quoniam ad primū terrorem atque expectationem non protinus inuaserant Athenienses, quotidie magis ac magis animos sumebant: & quia dum oram illam præterueherentur, longe ab ipsis ire conspecti erant: & profecti Hyblam expugnare nequiuierant, eo uehementius eontemnebant, postulabant' que à ducibus prout solet præferocia uulgus facere, ut se Catanam ducerent, quando hostis in ipsis non iret. Quinetiam equites Syracusanis ad speculandum assidue ad castra usque Atheniensium prouecti, cum alia probra ingerebant, tum uero illud, Nunquid potius ad habitandum secum in aliena uenissent, quam ad Leontinos in propria sede collocandos. Quæ cognoscentes Atheniensium duces, uolebant tamen illos uniuersos quam longissime ab urbe abducere, ut ipsi interea sub noctem cum classe præteruecti locum castris idoneum per otium caperent, gnari non perinde se ualuros, si aut è classe aduersus præparatos descenderent, aut itinere terrestri eentes cohosceretur. Suæ enim leui armaturæ ac multitudini, cum nihil dum equitum adesseret,

*Syracusanorū
in Athenien-
ses probra.*

Olympici loci ab equitatu Syracusanorum, qui permultus esset, magnopere noceri. at illo modo se occupaturos locum unde ab equitatu nihil admodū laderentur. Et locum quidem quæ caperent ab exilibus Syracusanis, qui ipsis sequebantur, edicti sunt, quem & ceperunt ante Olympia. Ipsi autem ut hoc quod uelabunt efficerent, hoc commentum machinati sunt: Mittut quendam probatæ sibi fidei eundem que ut putabatur, ducibus Syracusanis ad quos mittebatur, non minus familiarē, qui diceret se uenire à quibusdam Catanensibus (erat autem ipse Catanensis) quorum nomina illi nossent, & eos adhuc superesse suæ factionis studiosos: Is inquit Athenienses intra urbem depositis agitare armis: Si uelint illi certa die prima aurora cuncto cum populo uenire aduersus Atheniensem exercitum, se hunc exclusuros ab urbe, classemq; incensuros: Syracusanos autem facile Athenienses adortos exercitum deleturos. Per multos fore Catanensium ad rem agendam adiutores, ac iam paratos esse, à quibus ipse ueniret. Huic Syracusanorū duces ut qui erant alioqui audaciores, & habebant sua sponte animum eundi cum apparatu aduersus Catanam, multo inconsideratus fidem habuerunt, nec cunctati constituta die qua ad Catanam adessent hominem remiserunt, populoq; omni edixerūt, iam enim Selinuntij & alijs nonnulli ex socijs aderant, ut se nullo delectu ad exeundum expediret. Vbi omnia quæ ad apparatum pertinent in expedito fuere, & dies qua cōstituerant uenire aduentabat, profecti Catanam uersus castra posuere ad Symæthū flumen in agro Leontino. Quos ubi aduenientes sensere Athenienses, sumptis omnibus copijs & suo- rum & Sicularum, & si quis alius illuc accesserat, eis' que in naues ac nauigia impositis de nocte tendunt Syracusas, & sub ortum auroræ egrediuntur in magnum portum ante Olympium, tanquam illuc castrametaturi. Syracusanis interim equites primi Catana perlati, cognito omnem classem uela fecisse, regressi nuntiant peditatui. Qua de re cū eti iam reuersi sunt ad serendas urbi supperias; & quia longū ipsis iter faciendum erat,

Symæthus.

Athenienses interea per otium collocauerant opportuno in loco, unde pro suo arbi-
trio plium inire possent, nec ab egi tatu Syracusanoꝝ admodum infestari, uel ante opus,
uel in opere faciendo, quod mutales munitiones atqꝫ ædificia prohibeant: super hæc
arbores & stagnum & loca abrupta. Ipsi quoqꝫ cæsis circa arboribus, & ad mare com-
portatis, cancellatimqꝫ confixis, naues prætexuerunt. Quinetiam quæ pars castrorum
depressior erat, quæqꝫ aditu facillima hostibus, eam electis saxis ac lignis arduam festi-
nabundi reddidere. Præterea pontem per quem remeatur à nauibus soluerunt: quod
opus dum fieret, nemo ex urbe progressus interpellauit. Primi Syracusanorum equi-
tes ad opem ferendam procurrerunt, mox inde uniuersus peditatus conuenit. Et pri-
mum ad exercitum Athenienses accessere proprius. Dehinc cum ab alijs non prodire-
tur obuiam, regressi, ac uia Helorina transmissa, castra posuerunt. In sequenti die Athē-
nienses ac socij se instruxerunt tanquam ad prælium, atqꝫ ita steterunt: Dextrum cornu
Argiui tenebant & Mantinei, alterum cæteri socij, Athenienses medium. Et dimidium
quidem copiarum in fronte octonis ordinibus instructum erat, dimidium uero quod
ad tentoria erat, & ipsum octonis quadrato agmine ordinibus: cui præceptū est, quam
cunqꝫ maxime partem exercitus cerneret laborarem, ad eam se conferret. Intra hos ita
instructos, posuere lixas calonesqꝫ. Syracusani autem eos qui iustis armis prædicti erat, Helorina via.
instruxere detinendos, omnem uidelicet populum, & quicunqꝫ aderant sociorū. Nam
in primis auxilio uenerant Selinunti, mox Gelo equites ad ducentos, & Camarinæ
ad uiginti, sagittarijqꝫ circiter quinquaginta: quos equites nō minus mille ac ducetos
in dextro collocare cornu, hos iuxta iaculatores. Ibi cū Athenienses essent priores in-
ituri prælium, Nicias singulas gentes, ut quanqꝫ adibat, talibus uerbis adhortabatur:

Niciale uerba ad milites:

MVLTA apud uos uiri me uti exhortatione quid opus est, ut certetis qui ad hoc
ipsum faciendum adestis? Talis enim apparatus uidetur mihi per se efficacior
esse ad præbendam audaciam, quam uerba alicuius probe dicta, si imbecillus sit appara-
tus. Nam ubi sumus Argiui & Mantinei & Athenienses, & primores insulanorū, quo-
nam pacto oportear nos inter tatos ac tales socios nō habere ingentē uictoriæ spem?
Præsertim aduersus homines non delectos, quales nos sumus, sed sine delectu uenien-
tes ad resistendum, & eos quidem Sicilienses, qui & nos cōtemnunt, nec tamen expe-
ctant, quia minus peritiæ quam audaciæ habent. Id uelim cuiqꝫ uestrum ueniat in men-
tem, nos procul à nostra in haud beneuola terra abesse, quam ne quaquam uos nisi pu-
gnando obtinebitis. Volo quoqꝫ diuersa ratione quam seipso, ut probe scio, hostes ad
hortantur, uos admonere. Illi enim quod pro patria sibi res est, ego quod non licebit
postea nisi uincimus patria frui, aut certe nō facile hinc in patriā reuerti. Permulti nan-
que equites nobis ingruent. Vos igitur uestræ ipsorum dignitatis memores, inuadite
strenue hostem, existimantes præsentem difficultatem atqꝫ necessitatem quam aduersa-
rios esse terribiliorem. Hæc locutus Nicias, cōtinuo copias egit in Syracusanos, nō
expectantes quidem illos eo tempore tanquam iam sibi foret dimicandū, quorū etiam
nonnulli in urbem, utpote uicinam abierant. Qui tamen festinabūdi suos adiuquarent
currentes, tardius illi quidem peruenere, sed ut quisqꝫ perueniebat, ibi miscens se plu-
ribus, consistebat. Nā eis nec alacritas nec audacia defuit, aut hac in pugna, aut in cæ-
teris: nec animi præstantia Atheniensibus inferiores erant, quatenus intelligentia sup-
petebat; quatenus non suppeditabat, inuito animo cedebant. Et tamen quod non opia-
nabantur in se uenturos Athenienses priores, quodqꝫ propere tutari se cogebant, sum-
ptis raptim armis, occurserunt. Et primum ex utrisqꝫ, qui uel de manu uel fundis lapi-
des iaciunt, & sagittarij leue certamen commiserunt, fugiendo fugandoqꝫ inuicem, ut
in leui armatura factum esse credibile est. Deinde & aruspices bene litatum esse palam
fecerunt, & classico canente, armati coierunt, processeruntqꝫ. Et Syracusani quidem
prælium inibant pro patria, proqꝫ sua quisqꝫ & in præsens salute, & in posterum liber-
tate. Ex hostibus autem Athenienses quidem pro aliena terra, sed ut suam obtinerent,

Atheniensium
& Syracusa-
norū confli-
ctus.

ne'ue illam uicti perderent. Argiui uero & qui ex socijs liberi erant, ut una cū Athēnienibus pararent illis ea, quorum gratia uenerant, utq; suam quisq; patriam uictores reuiserent. Socj autem qui alterius imperio parebant, alaci animo erāt, præcipue ob præsentem salutem, quam nisi uinceren desperabant. Secundo loco si non aliud, certe ut indulgentiores haberent illos quibus parebant, quod eorum adiutores in subigēda Sicilia fuissent. Vbi pugna ad manus uenit, perdiu inuicem utriq; abstiterunt, cum interim contigit ut fulgura & tonitrua aliquot simul & pluua ingēs existeret. Qua ex re Syracusani quidem, qui tunc primum pugnabant, minime experti bellorum, terrore correpti sunt. Athenienses autē, qui expertiores erant, putarunt ea quæ siebant, propter anni tempus fieri: & eos qui huic rei non cederent, multo maiorem terrem ad uersarijs innecturos. Primi tamen omnium Argiui impressione facta, & lauum Syracusanorum cornu, & post Argiuos in oppositam sibi partem Atheniēses reliquas iam Syracusanorum copias perrumpunt, atq; in fugam uertunt. Verum non longo illos spatio persecuti sunt Athenienses, equitatu hostili qui permultus atq; inuictus erat, inhibiti. Is enim in armatos hostes si quos longius insequentes cerneret inuictus, compescerbat. Illi tamen cōferti, quoad tuto potuere persecuti, retro se receperūt, trophaeumq; statuerunt. Syracusani in uiam Helorinam congregati, & ut poterant ē p̄senti terrum statu depositi, præsidium tamen ad Olympieum, quod adhuc ipsorum erat, misserunt, ueritū ne Athenienses qui illuc erant, pecunias amouerent. Cæteri rediere in urbem. Athenienses templum illi quidem non adiere, sed receptis suorum cadaueribus, ac pyræ impositis, ibidem pernoctarunt. Postero die Syracusanis uictoriā concedētibus mortuos reddidere, numero tam ciuium quam sociorum ducētos sexaginta. Suorum autem tum sociorum tum Atheniensium, quinquaginta omnino amisere: quorum ossibus & hostiū spolijs lectis, Catanam nauigauere. Erat enim hyemis, neq; bellum illic amplius uidebatur geri posse, priusq; equites & suos ex Athenis accerferent, & sociales illinc contraherent, ne prorsus equestri certamine superarentur, utq; res pecunioria ex eisdem locis conficeretur, & ab Athenis afferretur. Quinetiam aliquas ad defectionem ciuitates sollicitarent, quas post pugnam sperabāt ad se pronius defecturas: & cum cætera, tum uero rem frumentariam, & quæ opus erant præpararent, tanq; sub uernum tempus Syracusas tētaturi. Et hoc quidem consilio ad hybernandum in Naxum & Catanam discessere. Syracusani autem sepultis suis mortuis, cōcionem coegerunt. Ibi procedens Hermocrates Hermonis filius, cum in cæteris rebus prudenter agendis nulli secundus, tum in bellicis expertæ strenuitatis conspicuæq; fortitudinis, exhortabatur eos, nec sinebat fortunæ succumbere. Non enim ipsorum consilium fuisse superatum, sed q; ordine caruissent, hoc eis nocuisse: non tamen perinde inferiores fuisse, ut crederētur, præsertim rudes cum eruditissimis Graecorum, & propemodum operarijs bellorum dimicantes. Vehementer etiam officere ducum multitudinē & imperantium turbam (præerant enim eis + quinq; duces) & inordinatam rem esse, per uices plurium principatum. Quod si pauci forēt imperatores, & iū periti, atq; per eam hyemem armatorum uim compararēt, subministrantes quibus deessent arma, ut esset q; maxima uis armatorum, & hos ad cæteras bellī meditationes adigerent, affirmabat quantum credibile esset eos aduersarijs superiores fore, dum ad præstatiam animorum quæ illis adesset, ordo rerum agendarum accederet. Nam hæc ambo inuicem ad suuare: & ordinem quidem periculorum meditatione, præstantiam uero animi fiducia sui per peritiā assidue proficere. Quin ipsos imperatores ut paucos, ita summa potestate præditos deligi oportere, quibus iusurandum præstetur, permittendum illis, ut quatenus libuerit, eatenus imperio suo fungantur. Sic em̄ quæ celari oporteret, magis celatum iri, & cæterá pro commoditate præparari nullo tergiuersante. Hermocratem cum audissent Syracusani, in eius sententiam omnia decreuerunt, ipsumq; imperatorem delegerunt, & Heraclidem Lysimachi, & Sicanū Execesti filium. Hos treis atq; legatos Corinthum Lacedæmonem q; miserunt, ad societatem contrahendam, ac

Hermocrates.

Admonitio
Hermocratis.Quindecim,
metr. 10. 10.
xx.

Syracusani duces.

Heraclides.
Sicanus.

Lacedæmonios persuadendos, ut pro se bellum Athenienses administraret fortius ex professo, aut abducendo ex Sicilia Athenienses, aut aliquod præsidium ad illam Siciliensem manum quæ imbecillior esset, mittendo. At classis Athenensis quæ ad Catana. Messana. Alcibiades. nam erat, continuo Messanam se contulit, tanquam receptura eam urbem per proditonem. Sed quæ tractabantur, non successere. Siquidem Alcibiades abrogato sibi magistratu cum reuocaretur, gnarus se exulē fore, detulit indicium rei cuius agendæ cōscius erat, amicis Syracusanorū qui Messanæ agebant. Illi delatos proditionis cum ante omnia interemissent, & mox orta seditione in armis essent, obtinuere id quod uolebant, ne reciperentur Athenienses. Isti statuī illic tredecim circiter dies habitis, ubi anni tēpore uexari cœperunt, & necessaria deesse, nec aliquid succedebat, rediere in Naxum: & Thraces illic circundato castris uallo, hybernauerunt, missa Athenas trireme pecuniarum & equitatus gratia, ut ea primo statim uete adessent. Per eam hyemē Syracusanī murum ante urbem quacunq; p' parte spectat epipolas, inclusō intrā fano, Epipole. excitauerunt, ne si forte male pugnassent, qua parte fragilior erat urbs, circumuallari possent. Apud Megara quoque, itemq; apud Olympieum aliud præsidium posuerūt: quinetiam quacunq; ex parte descendī à mari in terram poterat, cancellato uallo præcluserunt. Et cum scirent apud Naxum Athenienses hybernare cum omni uulgo, aduersus Catanam in expeditionem ierunt: agroq; eorum uastato, & castris Atheniensium tabernaculisq; incensis, domum rediere. Super hoc cognito ab Atheniensibus Camarinam missis legatos pro iure societatis initæ sub Lachete, si quo pacto ad se illos inducerent, & ipsi ē diuerso misere legationem. Erant nanque ipsis suspecti Camarinenses, quod segnius ea quæ miserant ad superiorē pugnam, mississent, ne deinceps opē ferre recusaret, ne'ue Athenienses quos cernebant ē prælio superiores decessisse, ab illis persuasi, ex ueteri amicitia accederent. Profectis igit illuc ex Syracusis Hermocrate cum alijs, Atheniensium autem Euphemio cum cæteris, Hermocrates aduocato concilio Camarinensium, quoq; Athenienses palam insimularet, hanc habuit orationem:

Oraþo Hermocratis apud Camarinenses.

NON ideo ad uos legati missi sumus, uiri Camarinæi, quod timeamus ne præsenti Atheniensium exercitu terreamini, sed potius ne priusq; à nobis quipiam aduertitis, illorum quæ facturi sunt uerbis inducamini. Veniunt in Siciliam sub obtentu quidem quem audistis, animo autem (quoniam omnes suspicamur, & ut mihi uidetur) non ad Leontinos in sedem suam reducendos, sed ad nos potius à sede nostra abducendos. Neque enim consentaneum est, illos eas quæ illi ciuitates sunt, ex urbibus ablegare: quæ autem hic sunt, in urbibus collocare: & Leontinorum curam gerere quasi cognatorum, quia Chalcidenses sint; ipsos autē Chalcidenses, à quibus isti oriundi sunt, in seruitute continere. Itaq; quo prætextu illa obtinent, eodem nunc ista obtainere conantur. Nam cum à uoluntariis essent tanquam ad ulciscendum Medium duces constituti Iōnijs, cæterisq; qui ex ipsorum colonijs socij erant, eos in potestatē suam redegerunt: partim quasi desertores fuissent, partim quod inter se belligerarent, partim ob aliam, ut in quosque opportunam habebant, causam obiectantes. Neq; uero aut Athenienses pro Græcorum, aut Græci pro sua ipsorum libertate Medo restiterunt; sed ipsi ut sibi, non Medo seruiretur: illi ut dominum commutarent, non pro eo qui minus eum qui magis, sed pro eo qui peius eum qui melius sentiret. Verum etsi facile reprehēsibilis est Atheniensium ciuitas, non tamē ad eam reprehendendam nunc uenimus, apud homines plane scientes quanta illius existat in iuria, sed uel multo magis ad reprehendendos uos, qui cum habeatis exempla Græcorum urbium quæ illic in seruitutem redactæ sunt, non tamē defenditis uosmetipsos: nec quæ nunc ad uos afferuntur sophismata propulsatis, Leontinorum cognatorū restitutions, Egestanorum sociorum opitulationem. Qui nequaquam acquiescentes libenterius uolumus ostendere non esse nos Iones, neq; Hellestōtios, neq; insulanos, qui dominum aut Medium aut quemlibet alijm commutantes, seruiunt, sed Dores libe-

Siculorum oris, è libera Peloponneso Siciliam habitantes, habitatuosq; donec omnes oppidatim capiamur; cū sciamus hac una uia capi nos posse, & ad hanc uiam se conuertisse, ut alios suis rebus dissident à nobis, alios sub specie societatis suæ ad inuicem bellandum impellant, alios pro cuiusque conditione iucundum aliquid dicendo, quoad possunt, detrimento afficiant. Et arbitratur aliquis nostrum, renotiore uicino iam fabuerso, non deuenturam in se quoq; calamitatem, sed in eo substituram potius, qui prior pafsus est. Quod si quis statuit non se hostem esse Atheniensium, sed Syracusanum, & dum sibi pro mea patria periclitari, is cogitet non magis pro mea se, sed pariter ac peræque pro sua ipsius pugnare, dum pugnat in mea. Et quidem tanto citius, quod me non prius euerso, sed sibi socio, non destitutus suscepit bellum. Cogitet item Atheniensem non uicisci uelle inimicitiam Syracusanorum, sed hoc colore suam non minus uobiscum amicitiam confirmare. Verum si quis aut inuidet nobis, aut nos metuit (in uidiæ enim ac timori imbecilliorum obnoxij sunt potentiores) & ob id uult Syracusas quo simus modestiores damno affici, superesse tamen quo ipse tutius degat, hic nō humanæ potestatis animo sperat. Neque enim possunt homines in suo arbitrio peræque habere uotum pariter & fortunam. Nam si aliter atq; expectauit eueniāt, tunc calamitatis sue rædio forsitan uelit rursus ut prius bonis meis posse inuidere, quod iam impossibile est desertori, & qui recusauit eadem suscipere pericula, suscipere inquam non uerbo, sed re. Qui enim nos tuetur, nomine quidem statum nostrum, opere autem suam ipsius salutem tuetur: & sane decebat uos præcipue qui finitimi estis Camarinæ os, quiq; secundum nos periclitamini, ista prospicere, neq; segnes sicut haec tenus præbere uos socios, sed uestra potius sponte uenientes ad nos, exhibere hortatores, ne animo succumberemus: nunc eadē nobis allegando, quæ allegassetis ope nostra indigenes, si contra uos prius Athenienses uenissent. Sed neq; uos nunc, neq; alijs ulli ad hoc agendum accesserunt. Veruntamen metu ius & erga nos, & erga hostes nostros seruatis, causati uobis esse cum Atheniensibus societate, quam profecto uos non cōtra amicos contraxistis, sed contra hostes, si qui uos inuaderent: utq; Atheniensibus essetis auxilio, quoties eis fieret ab alijs iniuria, non cum ipsi quemadmodum nunc uicinis uestris iniuriam facerent: quia ne Regini quidem, et si Chalcidenes sunt, uolunt restituere Leontinos, qui sunt Chalcidenses. Et certe indignum est, si illi hoc opus pulchrū iustiūq; nulla ratione suspectum habentes, modeste se gerunt, uos rationabili causa uultis ijs qui natura sunt hostes, prodeesse eos autem, qui uos naturæ cognatione continent, perdere hostibus iuncti. Sed iniurium est, ut adiuuetis potius quam extimescatis istorum apparatum, qui non foret pertimescendus, si inter nos omnes conuenieret: sed si è contrario non conueniet, id quod isti efficere laborant, qui nō aduersus nos solos uenerunt (neq; em ea quæ optabant, et si prælio uictores extitere, peregerunt) uerum protinus abierunt. Ut credibile sit, eos propter paucitatem suam sibi diffidere: & ob id tantopere uelle cum alijs inire societatem, præsertim uetus huc è Peloponneso auxilijs, qui homines sunt istis in re bellica longe præstantiores. Neq; illud circumspectum uobis esse uideatur, quod nobis quidem æquum, uobis autem tutum sit, nō se alterutris auxilio esse, tanq; utrorumq; socijs. Non em ut iure istud, ita facto par est. Nam si propterea quod uos abestis à partibus, hq; quibus bellum, succumbent, & alijs uictores existent, quid aliud nisi horum salutem nō defenditis, illos ne mali siant nō prohibetis? Atqui satius fuerit, iniuriam patientibus, & ijs quidē cognatis, adesse q; cōmune Siciliæ commodum tuendo, & Athenienses (ut aiunt) amicos non sinere peccare. Atq; (ut semel omnia complectamur) nos Syracusani tum dicimus nullius negotij esse plane docere, aut uos aut alios ea quæ nihilominus ipsi cognoscitis, tum uero precamur pariter & obtestamur, nisi uerbis nostris acqescitis, insidias nobis ab Ionibus tendi perpetuis hostibus, & à uobis prodi Doribus Dores. Qui si ab Atheniensibus superemur, propter uestra quidem consilia superabimur: sed uictoria laus penes illos erit, nullum aliud præmium accepturos, quam eum ipsum qui uictoriam subministravit,

At si uictoria penes nos fuerit, pœnam luetis, quod autores extiteritis periculorum nostrorum. Quare considerate, atq; iam nunc eligite aut præsentem sine periculo seruitatem, aut hoc, ut si uiceritis nobiscum, ne turpiter istos dominos suscipiatis, & inimicitiam nostram non breuem deuitetis. Hæc Hermocrate locuto, Euphemus Atheniensis legatus ita excepit:

Oratio Euphemi Atheniensium legati apud Camarinenses.

Veneramus quidem ad renouandam pristinam inter nos & uos Camarinæi societatem. Sed quoniam Syracusanus nos incessit, necessarium est etiam de imperio nostro uerba facere, qua ratione illud merito obtineamus. Atq; huius rei uel maxime iste testimonium perhibet, qui dixit Iones semper Doribus extitisse hostes, sed ita res se habet. Nos enim cum simus Iones, Peloponneses autem Dores, tñdemq; & plures nobis & accolæ, dedimus operam ut illis q; minimū obediremus: & post Medicū bellum, cum classem haberemus, à Lacedæmoniorum imperio ad ductu exemimus, arbitrantes nihilo magis conuenire ut illi nobis, quam ut nos illis imperaremus, nisi q; diu plus ipsi q; nos ualuerunt. Idem nos omnium Græcorum, qui prius regi paruerant, principes constituti, nostra incolimus, existimantes sic minime oportere nos Peloponnesibus obnoxios esse, habentes uim qua uim propulsemus. Atq; ut ingenue loquamur, nō iniuria in nostram redigimus potestatem Iones atque insulanos: quos etsi cognatos nostros, tamen seruire nobis aiunt Syracusani. Quippe uenerant cum Medo ad uersus nos metropolim suam, non ausi amittere res domesticas, sicut nos qui urbē de seruimus: sed deficientes à nobis, maluerunt & ipsi seruire, & nobis seruitutem inducere. Propter quæ digni sum⁹ qui imperemus, & quod plus nauium q; cæteræ, plusq; animorum sine ulla tergiuersatione præstimus pro Græcia, quodq; ab ipsis hoc idem enixe præstantibus Medo, læsi fuimus. Et super hæc, cum uires aduersus Peloponnesos optemus, neq; alterius auspicia sequi, iure optimo speramus, ut qui uel soli profili gauimus Barbarum, uel pro libertate cum aliorum, tum præcipue istorum, ac nostra ipso rum pericula adiuuimus. Itaq; decet & sine iniuria, & nobis & cuiq; salutem præbere, & nunc tutelæ nostræ gratia adesse, cernentes hæc uobis quoq; usui esse, planumq; facere, quid sit unde & nos isti criminantur, & uos præcipue uobis timendum suspicimini, qui tamen scitis eos qui præ ingenti metu suspicantur aliquid, solere impræsentiarum orationis suavitate mulcere eos à quibus suspicantur, in exequēdo autem post ea id agere, quæ sibi cōducant. Etenim nos illic imperium tenere ob metum memorauimus, & eadem de causa uenisse huc, ut cum amicis res hic tuto constituamus, non ut in seruitutem redigamus, imò potius ne hoc patientur, ut prohibeamus. Neq; opinet quispiam, nos ea quæ quasi nihil ad nos attineant curare, cum sciat statu uestro incolu mī, dum non estis ad resistendum Syracusanis impares, minus noceri nobis posse à Peloponnesibus, ad quos minus copiarum Syracusani submitterent. Et ipsis ob hoc præcipue nos comprobastis, quod æquum foret restituī Leōtinōs, nec subditos esse, quæles sunt eorum consanguinei apud Eubœam, sed q; potentissimos, ut ipsis uice nostra finitimi suis infesti essent ex sua terra. Nam bello doméstico per nos ipsi sufficim⁹ ad hostem propulsandum. Et Chalcidēses, quos quia subegimus, Syracusanus hic ait absurde nos uelle eos qui hic sunt afferere in libertatem, utiles nobis erūt, immunes militia, tantum pecuniam pendentes. Utiles item, qui apud Siciliam sunt Leontini, ac cæteri amici q; plurimi potuerunt à nobis afferi in libertatem. Et sane uiro tyrannidē, & ciuitati principatum obtinenti, nihil non honestum quod utile est: nihil proprium, quod non idem fidum sit. Atq; omnibus in rebus, uel amicū, uel aduersariū fieri oportet ex temporis commoditate: & nobis commodum est hoc loco, non ut amicis noceamus, sed ut per amicorum potentiam inuallidi reddantur inimici. Quod non debet apud uos carere fide. Nam socijs illic nostris ita imperamus, prout quisq; nobis est utilis: Chīs & Methymnæis ut classem præbeant, cætera ut liberi sint, multis ut maiorem pecuniā soluant, alijs ut liberi omnino socij sint, tametsi insulani ut prædæ opportu-

Iones.
Dores.

ni, quia in Peloponneso adiacent in locis ad occasionem expositis. Ex quo credibile est; quod facimus hic quoque ad utilitatem spectare. Atque hoc quod dicimus, pertinet ad inferendum terorem Syracusanis, qui uobis dominari affectant, immo toti Siciliae; idque obtinere aut uia, aut uestra solitudine, si nos re infecta redierimus, a quibus illi uos tanquam suspectis abducere uolunt. Quod euenire necesse est, si uos ad eos transieritis. Nam neque nobis facultas erit amplius parandi tantum copiarum, neque isti inualidi contra uos erunt nobis absentibus. Hoc si cui non uideatur, res ipsa arguit. Siquidem cum primum nos adistis, hortatique eritis, nullum alium metu allegastis, nisi fore ut si neglegatissemus uos, in Syracusanorum uenire potestatē, ipsi periculum adiremus. Quo minus decet nunc qua ratione postulastis ut induceremur, eadem uos induci nolle: & hoc quod aduersus istorum uim ualidiore cum classe adsumus, in suspicionem uocare, cum potius de ipsis diffidere debeatis. Nos nisi uobiscum, ne manere quidem hic possumus: si mali effecti res nobis subiiceremus, inualidi ad eas retinendas tum longitudine nauigationis, tum difficultate custodiendi urbes, & magnas alioqui, & mediterraneis copiis subnixas. At isti non exercitu, sed quod maius nostro exercitu est, suo populo, cum sint finitimi uestris, infidianter uobis assidue, quamcumque sibi oblatam occasionem non omittere. Id quod iam declararunt, cum erga alios, tum uero erga Leontinos: & nunc declarant, cum audent contra nos a quibus haec facere prohibentur, & Siciliam hucus que subigere, uos hortari uelut amentes. At nos est contrario ad multo ueriorem salutem exhortamur, orantes ne mutuam ex utrisque nostrum utilitatem prodatis, sed existimatissimis semper ipsis in uos etiam citra sociorum auxilia, propter populi multitudinem esse uiam expeditam, uobis uero non saepe futuram facultatem cum tot auxiliaribus copiis eos arcendi: quas si aut ob suspicionem infecto negotio, aut accepta calamitate fines abscedere, optabitis profecto aliquando etiam cernere maiores, dum non erit amplius huc ueniendi copia. Sed ne criminariibus istorum aut uos Camarinæ, aut alii si dem habeant, exposita per nos omni cur suspecti simus ueritate. Quibus summatim in memoriam uestram redactis, oramus ut acquiescatis. Non enim negamus, nos quidem aliquot circu populis imperitare, ne nobis aliis imperitet, sed tamen adesse ad Sicilianos seruitio eximendos, ne quid ab eis laedamur: & quo plura custodienda habemus, eo ad plura facienda cogi: & socios tum antea tum uero nunc uenisse his, quibus ex uobis inferebatur iniuria, non sponte nostra, sed uocatu uestro. Quos nequaquam uos tanquam facti iudices aut censores rerum a nobis gestarum, quod iam difficile factu est, renouare tentetis. Sed quatenus studium nostrum uobis actionesque cōducunt, etenim in usum uestrum assumatis, existimetisque non omnibus peraque ista officere, sed etiam prodesse: multo pluribus Graecorum non modo non officere, sed etiam prodesse. In omni loco etiam ubi non imperamus, coguntur homines propter arma nostra & ad succurrendum & ad ulciscendū parata: & qui insidias tendunt, ab inferenda iniuria temperate, ut qui sibi iniuriam fieri putant, nullo negotio incolumes fieri. Quare eodem quo ceteri modo facientes, iuncti nobiscum reddite uices Syracusanis: & ne semper ab eis caueatis, aliquando uos ipsis insidias tendite. Haec Euphemus. At Camarinæ, ita se habebat affectus: Atheniæsibus quidem bene uolebant, nisi quatenus eos affectare imperisi Siciliae suspicabantur: a Syracusanis autem quibus contermini sunt, assidue dissidebant: tamen propter hanc ipsam uicinitatem ne sine se illi uincerent, miseris ad eos tunc primū aliquot equites: ac deinceps putauerunt eisdem potius inserviendum, sed opera que possent modestissima. Verum impræsentarsi ne minores facere uiderentur Athenienses, qui in pugna uictores extiterant, & quale utrisque respōsum ediderunt, cum inter se confultassent, hunc in modum: Quoniam bellum inter eos gereretur, qui ipsis socij essent, uideri sibi est iureuando esse, neutrīs cōtra alteros in præsenti auxilia ferēda. Quo redito respōso, utriusque legati abierunt. Et Syraculanî quidem ad bellum se omni ope ac cingebant: Athenienses autem apud Naxum statua habentes, quod ad Siculos pertinebat, ut eorum plurimi ad se transirent operam dabant. Quorum Siculoque cōplures, præ-

cipue qui plana incolentes Syracusanis parebant, defecerunt; q[uo]d uero mediterranea tenebant, & quorum urbes erant liberæ, ac fuerant libera semper antea domicilia, protinus præter paucos Atheniensibus se applicuerunt, commeatumq[ue] ad exercitum comportarunt, nonnulli & pecuniam. Qui deficere à Syracusanis recusabant, eos admotis Athenienses copijs partim ad deditio[n]em compulerunt, partim ne missa à Syracusanis auxilia possent adire, prohibuerunt. Idem per hyemem mouentes è Naxo, Cataniam uenerunt. Vbi castra sua à Syracusanis incensa rursus excitauerunt, atq[ue] ibidem hybernauerunt. Vnde etiam Carthaginem conciliandæ amicitiae gratia, si quid proficerent, triremem miserunt, & ad maritimæ ciuitates Tyrreni maris, quarū non nullæ ultro se bellī socias fore spoponderunt. Circumiserunt item ad Siculos atq[ue] Egestam, iubentes ut equites sibi quām possent plurimi mitteretur. Ceteraque quæ ad murum circumducēdum, lateres, ferrum, & quæcunque in rem erant præparauerunt, tanquam ineūte statim uete bellum inituri. At legati Syracusanorum, qui Corinthus ac Lacedæmonia missi fuerant, in præterucho[rum] Italicas ciuitates persuadere conati sunt, non esse illis contemnenda quæ ab Atheniēsibus fierent, tanquam in eis pariter infidiosa. Appulsi Corinthum uerba fecerūt, postulantes ut ipsis pro iure cognitionis subuenient. Quibus exemplo Corinthiū primi omnium decreuerunt omni studio subueniendum; cumq[ue] eis legatos ad Lacedæmonios miserunt, ut illos quoq[ue] inducerent, & ad bellum apertius gerendum cum Atheniensibus, & ad aliquid auxiliorum in Siciliam mittendum. Hi legati Lacedæmonem uenerunt; eodemq[ue] & Alcibiades cum ijs, qui unā exules erant, nauis oneraria paulo pōst aduectus, primum ex Thuria in Cyllenen quæ est agri Elei, mox deinde in Lacedæmonē ab ipsis Lacedæmonijs accitus, data ei fide, quoniam illuc accedere uerebatur, propter ea quæ cum Mantineis transfererat. Contigitq[ue] ut apud concilium Lacedæmoniorum, eadem & Corinthiū & Syracusani & Alcibiades suadendo precarentur. Et cum ephori atq[ue] alijs magistratus Lacedæmonijs in animo haberent mittere Syracusas legationem, quæ illos cum Atheniensibus pacisci prohiberet, nō tamen ad ferenda auxilia prōpto animo essent, processit Alcibiades, eosq[ue] huiuscmodi uerbis excitauit atq[ue] exacuit:

Oratio Alcibiadis apud Lacedæmonios.

NECEssarium mihi est ante omnia de mea criminatione apud uos uerba facere, ne suspectum habentes me cum de republica loquor, non libenter audiat: Cum mei progenitores propter accusationem quandam hospitium uestræ ciuitatis repudiassent, ipse rursus illud instauraui: colui' que uos cum alijs rebus, tum uero circa cladem quam ad Pylum accepistis. Atque in hoc erga uos affectu cum ego perseverarem, uos reconciliati cum Atheniensibus, per eos inimicis quidem meis potētiam, mihi uero ignominiam attrulisti. Propter quæ ad partes Mantineorum Argiuorumq[ue] non immerito transgressus, atq[ue] hostis factus, uobis quoquo modo nocui. Quod si quis tunc irascebatur mihi cum nocebamus, is certe nunc si uere consideret, acquiescere debet. Item si quis, quod factionem popularem sectat⁹ sum potius, de me peius sentiat, ne hic quidem recte putabit mihi succendendum. Semper enim tyrannis suimus infesti. Quod autē imperitanti aduersatur, id populus nominatur; atq[ue] hinc penes nos popularis autoritas permanit, & statu populari uigente, plerisque necesse nobis fuit rebus præsentibus obsequi. Tamē licetia quæ circa remp. intē perantia erat, temperate uti sumus conati, cum nō defuissent tam superiore quam nostra memoria, qui plebem in deteriora deducerent, qui & me elecerunt. Nos autē omni tempore quo præfuiimus, ita præfuiimus, ut iustum sentiremus qua conditio[n]e florentem maxime ac liberā ciuitatē quis accepisset, in eandē conseruaret. Nam popularē statum cū oēs qui aliqd sapim⁹ cognitū habemus, tum uero ipse q[uo]d maiore iniuria affect⁹ sum, eo magis uitupo, ne qd de cōcessa eius amētia dicat. Hūc autē statū nō uidebat tuum nobis immutare, dñi à uobis hostibus ob sideremur. Hactenus de ijs quæ mihi iniuidiam conflayerunt, Nunc quid ad ea pertinet, de quibus uobis deliberandum, & si

Defectio Siciliorū ad Athenienses.

Carthaginem-ses imploran-tur ab Atheni-ensibus.

Corinthiū a Syracusani.

Alcibiades La-cedemonē con-cessit.

quid quod magis ego compertum quam uos habeam, commemorandum est, cognoscite. In Siciliam eo animo traieciimus, ut Sicilienses primum si possemus, in nostram potestatem redigeremus. Mox deinde Italicos, tum ut Carthaginensium socios, atque ipsis etiam Carthaginensibus imperare tentaremus. Quae si procederent, aut omnia, aut pleraque, tum uero Peloponnesum aggrederemur, sumptis illinc uniuersis Graecorum copias, multisq; Barbarorum mercede conductis, & Iberis, & alijs, qui sine cunctorum conuersia illuc Barbarorum nunc sunt pugnacissimi: aedificatis etiam permultis triremis praeter nostras, affatim materiae habente Italia, quibus Peloponnesum circunsidemus. Peditatu pariter a terra inuidentes, urbium alias uicis expugnando, alias circumual lando, sperantes facile nos debellaturos, & mox omnis Graeciae imperio potituros. Pecuniam & rem frumentariam ad hæc cōmodius transigenda, eisdem illis oppidis superpeditantibus, praeter eos cōuentus qui hic exigeretur. Quæ ad classem quæ modo profecta est pertinent, audistis ex homine, qui quæ cogitaueramus exploratissima haberet, quæ et si discessi illinc, tamen a reliquis imperatoribus conficietur, si poterunt. Cui rei nisi occurrat, nihil ibi obstituturum esse iam discite. Etenim Sicilienses homines imperiti illi quidem sunt rei militaris, tamen si conueniant, frequentes q; bellum ineanter, nunc quoq; superiores fuerint. Verum soli Syracusani qui uniuersi quondam & in acie uicti sunt, & a nauigando cohibentur, impares erunt exercitu qui nunc est illuc Atheniensium. Quæ urbs si capiatur, reliqua quoq; Sicilia occupabitur, mox & Italia. Atque hoc qd p̄dixi uobis impēdere periculū, non diu aberit, quin in uos decidat. Ex quo nemo sentiat de Sicilia solum cōsultari, uerum etiam de Peloponneso, nisi prope re hæc executi fueritis: talemq; illuc classem dimiseritis, ut iude remiges sint & milites, & quod ipso hoc exercitu magis expedire opinor, uirum Spartiatam pro imperatore, qui & præsentes in officio teneat, & recusantes adesse compellat. Sic enim & qui uobis amici sunt, plus fidutiae habebunt: & qui animo nutant, minus timide accendent. Et qd ad hæc loca pertinet, debetis apertius bellum Atheniensibus inferre, ut Syracusani sentientes curam uos sui gerere, resistant uehementius, & Athenienses segnius alia auxilia suis mittant. Quinetiam Deceleam ab Attica muro intersepire, quod Athenienses semper præcipue formidat, quodq; solum rentur in hoc bello non esse tentatum. Et sane quis ita maximo damno hostes afficit, si quæ illi maxime reformidat, hæc ipse ubi plane explorarit, inferat. Credibile enim est, unumquenq; quæ sibi periculosa sunt, ea & sci re præcipue & timere. Quantopere autem ex hac muri extunctione, uobis utiles, aduersarij inutiles eritis, ut multa omittam, quæ maxima sunt summatim dicam: Inter sepo Atheniensium agro, pleraque oppida uestræ ditionis erunt, partim capta, partim ad

Laurij argenti uos ultro defientia. Prouentus quoque ex argentis odinis Laurij, & quæcumque illis nunc è terra, atque è iudicis cōmoda fuggeruntur, statim cessabunt: præsertimq; quæ à socijs obueniuntur, minus obuētura ipsis socijs iam Athenienses paruifaciētibus, si intellexerint uos omni ope bellum administrare. Quarū rerum ut mature aliquid & impi gre fiat, in uobis situm est Lacedæmonij. Nam & hoc fieri posse, nec me falli opinione prorsus confido. Neq; uero debeo aut cuiquam uestrū uideri deterior, si qui inter infestissimos uobis hostes aliquando publicola habitus sum, idem nunc contra rempublicā meam acerrime tendo, aut in suspicionē uenire, quasi emerendi exilio fauoris gratia loquar. Exulo quidem, sed a peruersitate illorum qui me eiecerunt, non autem a uestra (si mihi credideritis) utilitate. Neq; mihi pro hostibus magis habendū uos, qui alij quando hostes nobis nocuistis, q; qui ut amici fierent hostes mihi, coegerūt: mihi tunc publicolæ, non nunc cum iniuriam patior, sed cum tuto in rep. uersabar. Quæ cum amplius mihi patria nō sit, nō reor me aduersus patriā ire; sed ad eam multo potius, quæ nulla est, recuperandā. Atq; is recte amator patriæ est, nō qui suam cū iniuste amiserit, non inuadit; sed q; eam quoquo modo potest, ob illius desideriū recuperare conat. Ex q; ego dignū me arbitror Lacedæmonij, q; & in pīculis & in laboribus oībus intrepide utamini; cū sciatīs hūc sermonē yulgo in puerium uenisse, q; dū hostis esset, uehemē

ter nocuit, eundē si amicus sit satis profutus, eo quidem magis, q̄ res Athenienses cognitas habeo, & uestras conjectura colligo. Postuloq; ut cum de maximī momenti rebus consultari sentiatis, ne pīgeat expeditionē uos in Siciliam atq; in Atticam suscipe, ut illuc traīcientes parua manu, res ibi maximās conseruetis, & Atheniensium potentiam præsentē pariter & futuram evertatis; ipsi in posterō tutō habitaturi, & cunctae Græciae nō coactæ, sed uoluntariæ imperio potituri. Hæc Alcibiades. Qua ratione Lacedæmonij, cum iam antea & ipsi cogitarent bellū Athenis inferre, sed adhuc aliquid circumspectantes cunctarent, multo tamen magis sunt confirmati, existimātes se audisse atq; edocitos esse omnia ab eo, qui hæc planissime nosset. Itaq; ad intercludendam iam Deceleam animum intenderunt, & statim aliquid auxilioꝝ in Siciliam mittente: præficientesq; Syracusanis Gylippum Cleandridæ filiū, iusserunt eum habito cū illis & cum Corinthijs consilio curare, ut q̄ posset maxime ac maturrime illuc aliquid præsidij iret. Ille Corinthios ut in Asinen ad se iam duas naues mitteret iubet, cæteras appararent quascunq; mittere destinassent: quæ cum tempus adesset ad nauigādum, in expedito forent. His constitutis, è Lacedæmonie discessum est. E Sicilia autem trimes Atheniēs, quam duces miserant pecuniarum atq; equitum gratia, Athenas uenit. Cuius postulata cum audissent Athenienses, decreuere & commeatum mittendū & equitatum. Atq; hyems excessit, ac decimusseptimus huius belli annus, quod Thucydides conscripsit. In sequente æstate initio statim ueris, Athenienses qui in Sicilia erant, mouētes è Catana nauigauerunt aduersus Megara, quæ est in Sicilia; unde exterminalis cum Gelone tyranno oppidanis, quemadmodū prius à me cōmemoratum ē, 18. anni initiu. Gelon. Syracusanī agrum possidebant. Hunc agrū egressi nauibus Atheniēs, populati sunt, & progressi ad castellum quoddam Syracusanorꝝ, cum id nō expugnassent, rursus tam pedestri itinere q̄ nauigatione ad flumen se Teriam receperunt: transgressiq; cäpœstria vastauerunt, frumentumq; incenderunt, & aliquot Syracusanorꝝ, in quos non tñ mullos inciderant, interfecerunt; atq; ad naues erecto tropheo, rediere. Reuersiq; Catana, & illic frumentati, cum omnibus copijs profecti sunt in Centoripa oppidū Siculū. Quò cum ex conuentione intrassent, incensis segetibus Inessæorum simul & Hyblæorū discessere: ac reuecti Catanam, offendunt equites ducentos quinquaginta sine ipsis equis, sed cum illorum ornatū, tanq; Sicilia equos suppeditatura: & equestres sagittarios triginta, necnon argenti talenta trecenta Athenis aduecta. Eodem uere Lacedæmonij sumpta aduersus Argos expeditione, cum Cleonarum tenus uenissent, facto terræmotu, rediere. Post quorum discessum, Arguii in agrū Thyreensem sibi conterminū ingressi, magnā ex Lacedæmonijs prædam egerūt, quæ diuendita est talentis amplius uigintiquinq;. Neq; ita post eadem æstate populus Thespensis impetu fecit in magistratus, sed res frustra fuit: succursuq; Atheniēs Thespenses partim comprehensi sunt, partim Athenas effugerunt. Per eandem æstatem, Syracusanī percepto equitu aduentu ad Atheniēs, & in se iamiam futuro, arbitrantes si hostis nō occuparet epipolæ locum præruptū urbi imminentē, se nō facile posse circumuallari muro, ne si prælio quidē uincerent, constituerunt loci aditus obseruare, ne latēter illuc hostis ascēderet, non em̄ alia parte cōscendi posse, quia cæteræ arduæ essent. Hic aut̄ urbe tenus aliquantulum declivis, & introrsum omnino patens locus, ideoq; à Syracusanis epipolæ uocatus, quia eminet plurimum alii loco. Itaq; prima statim luce, omnis populus urbe egressus est in pratum iuxta Anapum amnem, ductu eorum qui unā cum Hermocrate iam imperium acceperant: ibiꝝ recensitus atq; recognitus. Ex quo delecti sunt sexcenti armati, ante omnia præfecto eis Diomilo Andrio exule, qui præsidio essent epipolis. Et si quid aliud accideret, è uestigio conuenientes adessent. Ea nocte cum diluē sceret, Athenienses recensitis copijs, cum ijs omnibus è Catana profecti ad locum nomine Leonem, ab epipolis sex septem' ue stadijs distantem, clam hoste peditatū in terram exposuerunt: & cum classe Thapsum subierunt (quæ angusto terra límite iu[m] re prominens peninsula est) non proculà Syracusis, siue terra siue mari, Eam terræ an

Gylippus,

Asine.

Centoripa.

Inessai.
Hyblæi.

Arguii Lacedæmonios populantur.

Epipolarū flatus & appellatio.

Anapus flum.

Diomilus.

Leon locus.
Thapsus.

Euryclus.

gustiam cæcellato uallo cum obsepissent, nautici milites quieuere. At peditatus extem
plo ad epipolas cursu contèdit: conscendensq; ab Euriclo, locum occupat, priusquam
Syracusani è prato post recensionem cognita re adessent. Assuerunt autem auxilio cù
alijs ut quisq; celerrime poterat, tum uero illi sexceti, quibus præfectus erat Diomilus.

Syracusani
clades.

Interiacebat autem à prato, usq; ad locum ubi hostibus occurserunt, non minus quin

Labdalum.

que ac uiginti stadijs. Hunc itaq; in modum in illos Syracusanis incidentes, ac uicti præ
lio apud epipolas, in urbem rediere, amissio Diomilo, & alijs fere trecentis. Quibus
Athenienses redditis hosti uictoriā concedenti, trophæoq; erecto, descéderunt po
stero die aduersus urbem: & cum nemo obuiam prodiret, regressi, castellum apud La
bdalum excitant in summa crepidine epipolarum, qua parte uergut ad Megara, ut es
set illud apotheca uasorum atque pecuniarum, quoties aut ad pugnandum, aut ad mu
rum extruendum ipsi prodirent. Nec ita multo post superuenerūt eis ex Egesta equi
tes trecenti, & Siculorum Naxiorumq; & aliorum quorundam circiter centum, cum
ipsorum essent ducenti quinquaginta, qui sibi equos partim ab Egestanis Catanensi
busq; sumperunt, partim mercati sunt: quorum equitum summa extitit, sexcetorum
quinquaginta. Imposito itaque apud Labdalum præsidio, aduersus Sycam profe
cti sunt: quam obsidentes, cum propere muro conclusissent, pauorem Syracusanis ipa
festinatione præbuerunt. Illi tamen ne rem negligeret, egressi sunt animo pugnandi:
sed eos cum utrinq; iam acies instruerentur, uidentes sui duces dissipatos esse, nec facia
le in ordinem redigi, in urbem reduxerunt, præter quandam equitatus partē quæ re
mansit ad impediendos Athenienses, quo minus & lapides legerent, & longius uaga
rentur. Eam una cohors Atheniensium armata, atq; omnis pariter equitatus adorti, in
fugam uerterunt, nonnullosq; occiderunt. Cuius equestris uictoriæ trophæum statue
runt. Postero die pars murum aquilonem uersus extruebat, pars lapides atq; materia
comportabat apud locum, cui nomen Trogilum, deponens semper qua parte breui
simus murus siebat è magno portu ad alterum mare. At Syracusanis nō placuit ampli
us totius populi uiribus in prælii periclitari, præcipueq; ductu Hermocratis; sed q; sa
tius esset murum substruere qua parte illi suum ducturi erant, & si in discludendo ho
stem præuenirent, simulq; sibi ibidem præsidium posuissent, mittere aliquam partē co
piarum ad occupandos aditus atq; intersepiendos. Hostem enim, si opus absoluerit,
omnes populos ad se asciturum. Egressi itaq; murum excitant, ducto ab urbe ipsa ex
ordio subter ambitū muri Atheniensis ex transuerso, excisis oleis fani, ex quibus tur
res ligneas erexerunt. Adhuc em̄ ipsi maritima obtinebant, nondum Atheniensis clas
se in magnum portum circumducta è Thapsō, unde illi terrestri itinere necessaria affe
reabant. Vbi satis habere & uallum & substructionem muri uisum est, nunquam inter
pellantibus eos Atheniensibus, q; & ipsi suas munitiones absoluere properabant, q; q;
timebant si bifariam agitarent, ne facilius oppugnaretur, in urbem rediere, una cohore
te in præsidio operis relicta. At uero Athenienses tum fistulas aquæductus, quæ aquam
ad potandum in urbem ferebant, interciderunt, tum speculati altri Syracusanorū per
meridiē intra tentoria se tenentes, alios in urbē regressos, alios pro uallo segniter excus
bantes, cōstituunt ut treceti ex suis armati, & itē ex leui armatura aliquot, utriq; electi,
repente incurserent in subiectas hostium munitiones, cæteræ copiæ bipartito sub suo
quæq; duce contendenter: altera ad urbem, si illuc succurreret: altera ad uallum, quâ ui
cinum pyramidæ portula erat: aggressi uallum treceti illi capiunt, custodibus id defen
tentibus, & ad murum templo circundatum refugientibus: quò pariter irrumptentes
qui persequebantur atq; ingressi, ui rursus à Syracusanis electi sunt: ibiç aliquot Argi
uorum atque Atheniensium occisi: cæteræ copiæ diruto muto reuulsoq; uallo, reuera
terunt, uallos secum pro se quisque portantes, ac trophæum erexerunt: postremo die
locum arduū paludi imminentem, muro cinxerunt. Vnde ex epipolis in magnū por
tum prospectus est, & quâ breuissimus eis muri ambitus foret descendentibus per pla
num & paludem in portum, Hoc interim spatio Syracusanis egressi, rursus & ipsi uallū

Syca obside
tur.

Trogilus.

Atheniensium in
Syracusanos
excursio.

reparant, inchoatum ab urbe per medianam paludem, fossamque pariter & aggerem ducunt, ne liceret Atheniensibus murum ad mare usque producere. Illi perfecto superius opere, iterum aggredi statuunt Syracusanorum fossam & uallum. Itaque iubent classem ex Thapsso circumagi in portum magnum, ipsi circa auroram ab epipolis descendentes in planum, per paludem (quam limosa erat & minime dumosa) substratis foribus, latiscque afferibus, ac desuper inscidentes, sub ipsum diluculum fossam capiunt & uallum præter exiguum partem, mox & id quod reliquum erat: prælioque ibi commisso, uincunt Syracusanos: quorum qui in dextro cornu steterant, ad urbem fugerunt: qui autem in sinistro, ad flumen. Horum transitum uolentes intercludere trecenti illi delecti Atheniensium, cursu ad pontem contenderunt. Quod ueriti Syracusanii, aderant autem eis plerique equitum, eunt pariter in hos trecentos, eosque in fugam uerterunt, & dextrum Atheniensium cornu aggressi sunt: ad quorum impetum prima cohors eius cornu perterrita est. Id intuens Lamachus, a suo sinistro cornu succurrit cum multis sagittariis, assumptis etiam Argivis: & cum fossam quandam transgressus esset destitutus, cum paucis qui unam transgressi fuerant, occubuit, cum quinque sex' ue comitibus. Hos statim Syracusanii arreptos properauerunt portare trans flumen in locum tutum ante alterius manus hostium aduentum, sed illa iam instante, abscesserunt. Hæc interea fieri uidentes, qui inter initia fugerant ad urbem, & ipsi rursus addito animo aciem instruit aduersus sibi oppositos Athenienses, & partem quandam suorum ad ambitum qui obiectus erat epipolis, mittunt, rati se desertum illum intercepturos. Et qui missi sunt, occuparunt illi quidem atque expugnarunt exteriores munitiones decem iugera, expugnatus etiam ambitum, nisi a Nicia prohibiti fuissent, qui illuc propter malam ualetudinem erat relictus. Is enim, machinas & omnem quæ ante murum erat objecta materiam intenderent, ministris suis imperauit, non uidens alio pacto locum inopia defensorum posse seruari. Atque ita contigit ut seruaretur. Nam Syracusanii non ausi propter incendium subire propius, rursus rediere, quoniam Atheniensis qui hostem deorsum fuerat insecurus, iam ad auxilium aduertebat, & naues pariter a Thapsso (ut dictum est) ad portum magnum appellebant. Quod cernentes illi qui superius erant Syracusanii, pro pere abscessere, reliquusque omnis exercitus ad urbem, quod existimarent non satis sibi iam virium adesse, ad prohibendum quo minus ab hoste murus ad mare duceretur. Secundum hæc Athenienses trophæum erexere, mortuosque Syracusanis uictoriam concedentibus reddidere, & Lamachum iniucem cum ijs qui unam perierant, recepere. Et cum iam puto esset omnis exercitus naualis pariter & pedestris, conclusere duplice muro Syracusas, perducto ab epipolis rupibusque ad mare. Ad quos & commeatus undique comportabantur ex Italia, & accedebant permulti socii Siculorum, quod antea facere contempserunt, & ex ora Tyrrheni maris naues biremes tres. Denique omnia ita procedebant, ut uictoriam spe præsumerent, quia Syracusanis nec fidutia iam erat bello superandi, quæ sibi nihil dum ē Peloponneso auxiliorum ueniret. Itaque colloquia de pacifice, & inter seipson & cum Nicia habuere. Is enim iam solus imperator erat defunctus Lamacho; nihil tamē usquequaque transactum est. multa tantum (qualia credibile est agitari inter homines consilio nutantes, & arctius quam antea obfessos) dicta sunt, cum apud Niciam, tum uero intra urbem. Quippe mutuo sibi ex præsentibus malis non nihil suspecti erant. Ipsos etiam duces sub quibus ista contigerant eis, abdicauerunt, tanquam clades esset accepta illorum aut infelicitate aut proditione, & in eorum locum alios delegerunt, Heraclidem & Eucleam & Telliam. Interea Gylippus Lacedæmonius & naues a Corintho iam circa Leucadem erant, animo quamcelerrime auxilia in Siciliam ferendi. Quibus cum atroces nuntiū afferrentur, omnes in idem mendacium congruentes, iam prorsus circumuallatas esse Syracusas, omnē spem Gylippus Siciliæ abiectum: cupiens tamen Italiam tutari, cum duabus Laonicis nauibus, & una Pythen Corinthius cum totidem Corinthiis, quæ locissime transmisso Ionio, Tarentum peruenire, dum Corinthiū præter suas decē naues, duabus Leucadiis & tribus Ambraciotis in thius,

Syracusani uicuntur.

Lamachi cœdes.

Acris pugnat.

Nicias.

Heraclides.
Euclea.
Tellias.

Gylippus Lacedæmonius.
Pythen Corinthius.

structis, posterius nauigare constituerent. E Tarento Gylippus in Thuriam primum pro legato prefectus, renouata prius memoria patris in administranda repub. ut ad defectionem adduceret, cum nihil proficeret, abiit. Cum præteruecheretur Italiam, atres ptusq; uentis in finu Terinæo, qui obnoxius aquiloni uehemeter spirat, auferretur in pelagus, rursus tempestate acerrima iactatus, Tarætum subiit, ac naues quæcunq; tempestate quassatae erant, subduxit refecit q;. Hunc Nicias cursum Syracusas tenentem cum audisset, præ nauium paucitate contempnit, id quod & Thurini fecerant, existimantes eum potius prædonum ritu nauigare, eoq; nullam adhibendam esse custodiam.

*argui agri de
populatio.* Per eadem huius æstatis tempora, Lacedæmonij cum socijs aduersus Argos arma sum pserunt, magnamq; Argui agri partem depopulati sunt. Contra quos triginta naues Arguiis auxilio misere Athenienses, per quos foedera quæ ipsi erant cum Lacedæmonijs, aperte sunt rupta. Nam ad eam diem latrocinij è Pylo & circa Peloponnesum potius egerant, q; in Laconicam cum Arguiis & Mantineis ingressi bellum gesserant. & hortantibus crebro Arguiis, ut Laconicam cum armis eatenus peragrantes, quatenus ipsi tenerent, & quantulamcunq; partem populati secum abirent, nunquam id facere in animum induxerat: tunc uero præfectis Pythodoro, Læspodioq; ac Demarato, in Epidaurum ingressi, Limeram & Prassias & alia quædam eius regionis loca populati sunt. Ex quo factū est ut Lacedæmonij multo excusatius se cōtra Athenienses tuerent. Reuersis ex agro cum classe Atheniensibus & item Lacedæmonijs, Arguii Phliasii in cursuere: ac parte agri uastata, nonnullisq; interemptis, domum reuersi sunt.

SOTHVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNESIVM LIBER SEPTIMVS.

Locri epizephyrij. YLI PPVS autem ac Pythen, posteaq; naues instruxere ad Locros, qui ad occasum uergunt, è Tarento prefecti sunt: & facti certiores nondum circumuallatas esse undiq; Syracusas, sed ad huic licere uenientibus cum exercitu per Epipolas introite, de liberabant utrum dexteriora Siciliæ tenentes, periculum facebant intrandi, an ad lauem nauigantes, Imeram peteret primo, & comparata tum ex illis, tum ex alijs quos induxissent manu, pergerent itinere terrestri. Et constituerunt ad Imeram nauigan dum, præsertim nondum Rhegium appulsis quatuor Atticis nauibus, quas tamē misserat Nicias, cognito q; isti adhuc apud Locros essent. Harum aduētum Gylippus & Pythen præuertentes, ac per fretum transmittentes, cum Rhegium ac Messanam tenuissent, ad Imeram peruenetunt. Ibí cum essent, Imeræos ad bellī societatem, & ad se se quendum, & ad præbenda suarum nauium nautis quibus deerant arma, induxerunt. Naues enim ibidē subduxerant. Selinuntios præterea iussere missis quibusdam ad certum locum sibi occurrere cum omnibus copijs: aliquantulum autem non tamen multum copiarū missuros se ad istos spoponderunt & Geloī & Siculorum nonnulli, multo tunc ad transeundum animosiores, quod & Archonides qui apud quosdam id loci Siculos regnasset, nuper uita excesserat, non inualidus Atheniēsium amicus, & Gylippus impigre uenire è Lacedæmone uidebatur. Sumptis itaq; Gylippus è suoq; nauitarum epibatarumq; numero, quos armauerat ad septingentos, & Imeræorum mille tam leuis q; non leuis armaturæ, & equitibus centum Selinuntiorū aliquot leuiter armatis, atq; equitibus Geloorum paucis, ac Siculis ad mille, omnino pergit Syracusas. Necnon Corinthiè Leucade mouentes, cum reliquis nauibus q; potuere matutime auxilio uenerunt. Cuīus Corinthiæ classis unus è ducibus Gongylus, qui postremus una cum naui prefectus erat, primus appulit Syracusas paulo ante Gylippum: qui naetus ciuitatem de pacificando cum hostibus concilium habituram, id fieri inhibuit, atque eam exhortatus est, q; diceret & alias in cursu esse naues, & Gylippum Cleandridæ pro duce à Lacedæmonijs missum. Qua ex re Syracusanī animo confirmati, Gylip-

*Limer.
Prassias.
Phliasia.*

*Geloī.
Archonides.
Gylippus.
Gongylus.*

po protinus īā eī aduentare eum acceperant) tanq; obuiam ituri cum omnibus co-
piis prodiere. Ille in ipso itinere legis Siculorum muro expugnato, acie instructa tanq;
ad prælium cōtendit ad epipolas, consēdensq; ab Euryclo qua parte Athenienses pri-
mum ascenderant, perrexit cū Syracusanis aduersus Atheniensis munitiones. Atq; id
tpis quo iste uenit, septem octo ue stadiorum murus erat ab Atheniensibus ad portū
magnum perfectus, & is duplex, præter aliquantulum spatij uersus mare quod adhuc
ædificabīt. Nam ex altera & quidem maxima ambitus parte Trogilum uersus, lapides
marī tenus iā cōportati iacebāt, & opus alibi perfectū, alibi semiperfectū erat relictum.
Eo periculi Syracusæ deuenerant. Athenienses repentinō Gylippi ac Syracusanorum
aggressu tumultuātes quidē à principio, tñ ediuerso sese instruxere, ad quos Gylipp^o
positis iuxta armis caduceatorē p̄mittit, qui diceret si uelint intra quinq; dies Sicilia de-
cedere sumptis rebus suis paratum se foedera cum eis inire. Illi parui facientes hæc, nul-
lo reddito responso caduceatorem remisere, moxq; ab utrisq; ueluti ad pugnā acies in-
structa. Cæterū Gylippus perturbatos cernēs Syracusanos, ægreq; in ordines ire, satius
duxit eos in locū patentiorē reducere. Nec suos Nicias in hostem egit, sed quietos sub
muro castrorū tenebat. Quos ubi nō inuidentes se Gylippus aīaduerterer, abduxit co-
pias in uerticē noī Temenitē, ibiç statuā posuit. Postero die cum maiore suorum ma-
nu acies admouit ad muros Atheniensis, ne illi inuicem sibi succurrerent, ac missa co-
pias parte, castellū Labdalū cepit, & oīne quod ibi nauctus est p̄sidū interemit. Nō eī
cōspiciebat à reliquis Atheniensibus locus. Eorundē quoq; tr̄remis eodē dīe à Syracu-
sanis excepta est, dū portum magnū subirent. Extruxere quoq; scđm hæc Syracusanī
& socij murum ab urbe incipientes per epipolas, sursum uersus ducentes ad illum al-
terum obliquum & simplicem, ut Athenienses si hoc non impeditire, ne urbē quidē cir-
cūuallate amplius possent. Verū illi absoluto ad mare muro iā se in superiora recepe-
rant; sed eius portio quædam fragilis erat, ad quā Gylippus noctu sumpto exercitu cō-
tendit; sed cum Athenienses (extra uallum em stationē habebant) sensillent & obuiam
se ferrent, tacito agmine rediit. Hoc demū muro Athenienses sublimius excitato, illic
p se excubias agebant. Nā socios iā reliquis in partibus ubi quisq; excubare deberet, col-
locarāt. Nicias quoq; uidebat muro sepiēdus locus, quem Plēmyriū uocant, quod ē p
mōtorium è regione urbīs, quodq; p̄minens portuī magno, fauces eius coartat. Et eo
septo faciliorem fore receptū cōmeatus ac rebus necessariis, & propinquiori spatio ante
portum Syracusanos ingressuros, nō quemadmodū tunc longinqua portus parte sese
recepturos, si quid hostes classe molirent. Et iā tū intendebat aīm magis ad nauale bel-
lum, cernens minus sperandum sibi è mediterraneis locis post Gylippi aduentum. In-
structa itaq; atq; ornata classe exercitu, tria præsidia muro cōmuniuit, ubi & pleraq; ua-
sa reposita sunt, & naues magnæ pariter & ueloces iā in stationē agebāt. Propter quod
tū primū non ex minima parte facta est iactura hoīm, quippe penuria aquæ, q; longius
aquarent, laborabant. Et quoties lignatū nautæ prodibant ab equitatu Syracusano ter-
ram obtinente pleriq; conficiebantur. Nam tertiam equitum partem Syracusani apud
oppidum quod est in Olympieo collocarant, ne iī, qui apud Plemmyrium erant, ad
ipsos iuuandos exirent. Cognito insuper Nicias cæteras Corinthiorum naues aduen-
tare, ad eas intercipiendas mittit uiginti suas, cum mandato, ut illas in Siciliam trans-
mittentes circa Locros & Rhegium & prominentia Siciliæ loca captaret. Gylippus &
ipse murum inter epipolas extruit, usus iīs lapidibus, quos Athenienses in usum suū
aggesserant, simulq; Syracusanos ac socios in aciem extra munitiones producebat, assi-
due Athenienses ē diuerso suam aciem instruentibus. Cui posteaquam tempus ad-
esse uisum est hostem inuadendi, princeps ipse inuadendi extitit; & cum ad manus uen-
tum est (cohortabatur autem Syracusanos equitatus atq; sociorum, itaque inter utro-
rumq; munitiones ibi nullus usus fuit) uicere Athenienses, uictisq; mortuos reddide-
re ac trophæum erexere. Gylippus conuocatis copiis negat illarum culpam esse, sed um historiæ
suam qui usum equitum iaculatorumq; eripuisset, instructa intra murorum intercape-

Temenites
mons.
Labdalum ca-
pitur.
Atheniensis
clades.

Plēmyrium.

Athenienſi-
um historiæ.

dinem acie, nunc autem se rursus illos educturum esse, iubereç eos ut id cogitarent, cū non minorem habeant quam hostes exercitum, non committendum sibi qui Peloponenses & Dores essent, quin Ionios & insulanos & conuenas homines uincerent, & ē regione depellerent. Post hæc ubi tempus fuit, iterum eosdem eduxit. Nicias autem atq Athenienses censebant etiam si illi nollent priores in aciem prodire, tamen sibi ne cassiarum fore non contemnere murum hostilem, qui iuxta suum excitabatur, iamq tantum nō ad extremitatem sui accesserat: qui si accessisset, faceret ut Syracusanī non iā oppugnarentur, sed oppugnarent, planeç uincerent ac debellarent. Prodierunt igitur in aciem aduersus Syracusanos ac conflixerunt. Gylippus autem longius à muris quā nuper armatos produxerat, & equites atq iaculatores ī loco spatioſo ubi muralia utrumq opera desinunt transuersos hosti collocarat. Commissa pugna hic equitatus ſinistrum Atheniensium cornu, quod in ipsum urgebat, inuadit, atq in fugam uertit.

Syracusani orū victoria. quo factum est ut reliquus exercitus à Syracusanis superaretur, ac dissipatus in sua munimenta redigeretur. Nocte in sequenti uictores perduxerūt murum suum usq ad ho-

stilem, ita ut non possent amplius ab illis neq prohiberi ab ædificando, nec muro, ne à uincitibus quidem circumuallari. Appulere post hæc Corinthiorum & Ambraciorum & Leucadiorum, quæ reliquæ erant naues numero duodecim, quibus præerat Thrasonides Corinthius, frustratae Atheniensium nauium custodiā, à quibus adiuti

Thrasonides. sunt Syracusanī in reliquo muro struendo usq ad simplicem. Et Gylippus urbe disgressus cæteram Siciliam obiuit, ad classem pedestremq exercitum comparandum, ad follicitandas etiā in societate ciuitates, si quæ aut nō propensæ in bellū, aut omnino ab horrentes à bello effent. Alij quoq Syracusanοq Corinthiorumq legati sunt missi Lacedæmonem & Corinthum ut plus copiæ trajceret, quoquo modo posset, siue onerarijs nauibus, siue nauigij, siue aliter dum peruenirent. Præterea tanq ab Atheniensibus etiam copiæ accerserentur, Syracusanī classem explent, & quasi nauibus quoq hostem aggressuri, huic rei operam dant, & in alia quæq uehementer incubunt. Quæ Nicias a iaduertens illorū uites augescere magis indies, suasq decrescere, mittit & ipse idē

Atheniensium uires deficiunt. tidem Athenas qui referrent cum de alijs singulis quæ gererent, tum uero de pñti rersū statu quē ancipitem arbitrabat, & de illo actū esse, nisi aut ipsi reuocarentur, aut alijs nō pauci mitterent. Veritus tñ ne eos qui mittebant aut dicendi facultas, aut memoria mandatorum deficeret, aut uoluntas populo assentandi auerteret, epistolam scripsit, ratus sententiam suam nihil à nuntio suppressam, cum dīdicissent Athenienses, p̄cipue ex uero cōsultaturos. Quibus literis illi quos mittebat acceptis ac mandatis quæ ipsi exposi- turi erant, abiere. Interea Niciae rem castrensem custodire maiori iā curæ erat, q uoluntaria pericula adire. Sub extremum eiusdem æstatis Euetion Atheniensium dux, cū Perdicca permultisq Thracibus bellū intulit Amphipoli: & cum eam non expugnas- set, adductis in Strymonem omniem Liburnicis nauibus ab ipso Strymone urbem op- pugnabat, ex Imeræ proficiscens. Atq hæc æstas excessit. Ineunte hyeme qui missi à Niciae erant Athenas peruenere, & quæ mandata erant uerbis exposuere; & si quid per- contabatur respondere, atq epistolā reddidere. Quam procedens scriba ciuitatis Athenensisbus recitauit in hæc uerba:

Epistola Niciae ad Athenienses.

QVæ ante hæc gesta sunt ex superioribus epistolis nñis Athenienses cognouisti. Nunc tempus est uos cognito qua in conditione simus, nihilominus consultare. Cum Syracusanos aduersus quos missi sumus aliquot prælijs superassemus, murosq extruxissemus, intra quos nunc agimus, aduenit Gylippus Lacedæmonius cum exercitu ex Peloponneso, & ex quibusdam Siciliensium ciuitatib, quem prima in pugna uici- mus, in secunda ab equitatu frequenti atq iaculatoribus coacti sumus intra muros nos recipere. Nunc itaq prætermissa circumuallatione murorum propter hostium multi- tudinem otium tenemus. Non enim possumus omnes in aciem copias educere, cum parte armatorum opus sit ad agendas in stationibus murorum excubias, & hostes mu-

rum simplicem iuxta nostrum excitauerunt, ut iam eos circumuallare nequeamus, nisi quis illum multo cum exercitu adortus expugnet. Euenitq; ut qui alios obsidere videantur, ipsi potius quatenus ad terram pertinet obsideamus. quippe qui haud multum propter hostium equitatum è loco progredimur. Miserunt præterea in Peloponnesum legationem accersitum alias copias, & ad urbes Siciliæ, in societatem belli sollicitandas, quæ nunc in partibus non sunt, Gylippum illinc pedestres naualesq; copias si posterit adductu. Constituunt enim quantū audio, pariter adoriri nostras munitiones, peditatu à terra, classe à mari. Necq; cuiq; uestrum hoc arduum esse uidet, q; etiam à mari. Nam nra classis, ut illi quoq; cognitum habent, inter initia excelluit, tum siccitate nuium, tum hoīm incolumente. Nunc & naues tamdiu+ subsidio agentes, & in mari pufrectæ, & uiri absumpti sunt. Nec licet illas nobis ad reficiendum subducere, ob id q; aduersariæ nr̄is nōero pares sunt, atq; etiam plures, quæ nos se inuasuras assidue significant. Quod palā est illos esse facturos, cū penes eos sit, & lacestere pugna, & suas naues exiccare cōmodius, ut qui obſident alienas naues, quod uix nobis licuit tanta classe abū dantibus, nec dum coactis quemadmodū nunc om̄i nos classe tutari; qui siquid uel modicum è tutela nr̄a remiserimus, cōmeatum nullum habebimus, quem nunc quoq; urbem illoꝝ pteruehentes ægre importamus. Qua de re nautici hoīes cum antea amissi sunt, tū uero nunc amittunt, cū lignatum, cū aquatum, cū aliquid p̄datū longius eunt, ab hostili equitatu cōfecti; seruitiis quoq; cū ad pugnandum cōstitimustransfugientibus, pegrinoꝝ quoq; militū qui cōscendere naues adacti fuerunt, cōtinuo in urbes dilabunt. Qui uero magnitudine mercedis allecti uenerant, ratiq; se quæstū facturos potiꝝ dīmicaturos, ubi præter opinionem ex aduerso classem, & alia hostilia uiderunt, partim per occasionem ad hostem trāseunt, partim ut cuiq; facultas est, abeunt (spatiosa em Sicilia est). quidam etiam mancipia Hyccarica mercati, persuasis trierarchis ut illa p se substituant, disciplinam rei naualis euertunt. Non + intelligentibus aut scribo, breue ad tps est ille classiariae multitudinis flos, paucisq; agendi nauem ac moderandi periti. Atq; inter hæc oīa id me maxime sollicitum facit, q; mihi duci nō licet ista prohibere. Nā & ingenia uestra Athenieñ. difficultia sunt ad coercendum, nec unde expleamus naues habemus, id quod hosti multis ex locis licet, sed neceſſe est nobis illinc sumere, unde quādo huc uenimus, & quæ absumpta sunt, & quæ supersunt sumpsimus. Si quidem quæ perstant in societate ciuitates inualidæ sunt, Naxus, & Catana. Quod si hoc unum hostibus accedat, ut oppida Italæ quibus alimur cognito in qua conditione sumus, & q; à uobis non mittunt auxilia, ad illos deficiant, profecto sine prælio debellatū est, nosq; ab istis expugnati. His ego iucundiora uobis scribere poteram, sed non tamē utiliora, si modo decet uos rebus nostris aperte cognitis deliberare, cum præsertim habeam uestra ingenia probe nota, qui iucundissima quidem uultis audire, sed siquid ex ijs non p inde succeſſerit, postmodum accusatis. Tutius duxi uerum promere. Et nunc in ijs ad quæ nos à principio misistis ita sentite, nihil uos neq; militibus neq; ducibus successe re posse. Verum cum omnis Sicilia cōspiret, & alius à Pelopōneso exercitus expectet, decernatis aut nos reuocandos esse, qui ne pñtibus quidem hostibus pares sumus, aut alium huc exercitum mittendum, nec peditatu minorē nec classe, nec exigua pecunia, & mihi quoq; successorem, utpote ad permanendum inualido ex renibus laboranti. Quod ut impetrem mereor: quia cum recte ualerem in administrandis magistratibus crebro de uobis benemeritus sum. Quicquid autem facturi estis, id īneunte statim uere neutiꝝ differendo facitote, tanq; hostibus res Siciliæ. paulatim sibi cōciliantibus. Nam quod ad Peloponnesi. res attinet, cunctantius illæ quidem fient, tamen nisi aīm aduertitis partim quemadmodum antea uos, latebunt, partim poccupabit. Hæc Nicia narabat epistola, quibus Atheniæ auditis, Niciam quidem magistratu nō amouerunt, sed donec illi collegas mitterent duos eoꝝ, qui cum eodem erant, delegerunt, Menander. drum & Euthydemum, ne solus & idem æger molestia conficeretur. Alium quoq; exercitum censuere mittendum nauticæ & pedestriūq; copiaꝝ tam socialium q; suoꝝ, ex

Hyccarica.
mancipia.
ēris aquæ
dē iūp yzē
φω, citra ne-
gationem legi-
tur.

formula delectis Niciae collegis, Demosthene Alcisthenis & Eurymedonte Thucidis filio. Quem Eurymedontem statim circa solstitium hybernus in Siciliam dimisere cum nauibus decem, cùq; + ceterum uiginti talentis argenti, qui etiam nuntiaret illis uentura ipsis auxilia, curaque eorum ciuitati fore. Demosthenes ad apparandum pfectiōnē remansit, tanq; prius statim uere pfecturus, ad indicendū socijs delectū, ac cōparandas illinc pecunias, naues, & armatos. Super hæc Athenieñ mittunt circa Peloponnesum naues uiginti ad custodiendum, ne quis ē Corintho ac Peloponneso trajecteret in Siciliam. Nam Corinthi posteaq; ad eos uenere legati, & res in Sicilia meliore conditione esse nuntiauerunt, multo magis animo confirmabant, existimantes non int̄pestiuā fuisse classem, quā prius misissent. Itaq; ad mitten das eodē armatorū copias, onerarijs in nauibus sece accin gebant, eodē modo ex cætera Peloponneso Lacedæmonij suas & ipsi copias missuri. Et Corinthi quicq; & uiginti naues impleuere, ut pugnā nauale expirent aduersus speculatorias illas, quæ stabāt ad Naupactū, ne ab ijs onerariae suae transire phiberent, oppositiū triremiū p̄sidū. Lacedæmonij uero prout cōstituerant, expeditionē apparabant, urgentibus Syracusanis atq; Corinthijs, cum audissent auxilia ab Athenieñ in Siciliam mitti, ut ipsa missio prohibere Lacedæmonijs terram illoq; ingressis, Alcibiade quoq; qui ijs aderat admonente Deceleanam muro obsepiendam esse, nec bellū omittendū. Et cū hæc, tum p̄cipue illud cōfirmabat Lacedæmoniorū aīos, q; arbitrabant Athenienses duplex gerentes bellum cōtra ipso cōtracq; Sicilienses, facilius opprimi posse, & eosdē prius foedera rupisse. Nā in supiōte bello se id potius admisisse. Qm̄ Thebani saluis fœderibus Plateā inuasissent: & cū in prioribus pactionibus dicerebant, ne arma inferrentur ijs, qui iudicio stare uellent, ipsi ad hoc ab Atheniēsibus euocati stare noluissent, & ob id merito se aduersa fortuna usos, cū in alijs, tum uero in illa apud Pylū calamitate. At postq; Athenienses ex agro pfecti cū nauibus triginta, quandā Epidaurici agri partem Prasiōrū, & alia loca uastauerunt, atq; ē Pylo latrocinia agitabant. Et q̄ties ex fœdere à Lacedæmonijs repetebant res erectas, & in iudiciū uocabant, disceptationem abnuebant, tum uero arbitrati sunt pristinam culpā suā in Athenienses refusam esse. Ideoq; alaci ad bellum aīo edixerunt eadē hyeme socijs ut illi ferramēta, dum ipsi cætera ad extreunctionē muroq; instrumenta p̄pararent. Simulq; tanq; supplemento in Siciliā mitten do, pecuniā & ipsi cōtulerunt, & cæteros Peloponenses ad cōferendū adegerunt. Hemisq; exiit ac duodeuigesimus huius annū belli, qd Thucydides cōscripsit. Sub initio statim insequētis ueris, Lacedæmonijs socij matutinime Atticā incursauere duce Agide Archidamī filio Lacedæmoniorū rege, & primū quæ p̄iacent campestria uastauere. deinde muro Deceleanam intersepire cœperunt, distributo p̄ ciuitates eo ope. Abest autem Decelea ab Athenis cīciter centū ac uiginti stadijs, tantundē aut nō multo plus à Boeotia. Extrubebat aut murus tū apud cäpēstria, tū apud opportunissima ad infestandū loca, etiā Athenas usq; cōspicuus. Et Peloponenses quidē ac socij mūrū in Attica adificabant. Interea uero qui in Peloponneso erant armatorū, copias in Siciliam miserunt onerarijs nauibus, Lacedæmonijs lectissimū quenq; seruo, atq; ascriptiō, nūero sexcentos duce Eccrito Spartiata, Boeotij trecentos, ducibus Zenone & Nicōe Thebanis, Hegesandroq; Thespio. Hi inter primos à Tenaro Laconicā profecti altum tenuere. Nec multo post hos Corinthi quingentos, partim ex ipsa Corintho, ptim ex Arcadiis mercede cōductis, pfecto eis Alexarcho Corinthio: Cūq; Corinthijs Sicyonij ducentos, quibus perat Sargeus Sicyonius. Illæ aīit quinq; & uiginti Corinthiorū naues instructæ atq; ornatae p̄ hyemē ē regione uiginti Atticā nauium, quæ ad Naupactum stabant, in statione fuerunt, dī illæ quæ armatos ē Peloponneso portabant onerariae iā transirēt, quaq; causa triremes ipsæ prius fuerant instructæ, ne Athenienses aduersus onerarias potius q̄ aduersus triremes aīm int̄ederet. Inter initia ueris dū Decelea mūrū intercludebat, Athenienses dimisere triginta circa Peloponnesum naues duce Charicle Apollodori, cui mandatū erat, ut profectus Argos ex iure societatis hortaret Argiuos ad explēdas naues armatis, Dimiserunt itē quemadmodū destinarat in Siciliam

Centum, non
additur in
Græco.
Atheniensium
diligentia.

19. anni initio.
Lacedemoni-
orū in Atti-
cam irruptio.
Decelea.

Eccritus.
Zenon Theb.
Nicon.
Hegesandrus.
Alexarchus.
Sargeus.
Charicles.

Demosthenē sexaginta cū nauibus Atheniensiū & quinq; Chioꝝ, ferentibus ex formu la mille & ducentos Atheniensiū armatos, insulanorū q̄ plurimos undic̄ contrahere potuerunt, & ex alijs suæ ditionis socijs, sicubi aliquos opportunos ad ré militarem habebant. Cui p̄ceptū est, ut iuncta cū Charicle classe circumuecti Laconicā oram infesta rent. Et Demosthenes quidē in Aeginā traiecit; ibiꝝ si qui suoꝝ reliqui erāt, & dū Charicles Argiuos assumeret, opperiebat. In Sicilia uero p eadē ueris tpa Gylippus rediit Syracusas, agens ē ciuitatibus quas p̄suaserat q̄ potuerat maximū undic̄ exercitū; cōuocatisq; Syracusanis, inquit: Operæ pretiū esse eos q̄ plurimas possent naues armare, ac pugnā experiri naualē. Sperare em̄ se aliqd̄ periculū dignum facinus in eo bello editus. Ad quod illos etiā Hermocrates hortabat in primis, negās recusandū classe cōfligere cū Atheniēsibus; nō em̄ illos hæreditariā aut ppetuā habere peritiā rei naualis; sed mediterraneos esse magis, q̄ Syracusanos, & cogentibus Medis nauticos factos. Cæterę audacibus uiris q̄les sunt Athenienses eos uideri asperitos, qui & ipsi ex aduerso audaciā ferant. Nam q̄ finitimos suos in potestatē redegerunt, id uero non tribuendū peritiā rei naualis. esse eoꝝ uiribus, sed audaciæ inuadendi, eoꝝ idem terroris ab aduersariis pati debere. Seq; dicebat probe nosse Syracusanos ex ipla audacia obuiā cūdī classi Atheniensium, & ex hac re illis inopinata terrorem incutiendo magis profecturos, q̄ Athenienses ex sua peritia Syracusanorū imperitiæ rei naualis obfuturos. Capessent igit̄ rem nauticā eos iubebat, nec pigeret experiri. His & Gylippi & Hermocratis, & sic uius alterius ex hortatiōibus inducti Syracusanī, ad pugnam naualem se expediunt, nauesq; implet. Quod ubi factum est, Gylippus tota nocte cunctū pedestre agmē duxit, ut eodem momento ipse à terra ad muros, qui sunt in Plēmyrio subiret, & naues à mari. Itaq; ex cōposito triremes Syracusanorū portu magno, quinq; & triginta in aduersum tendunt ē portu minori, ubi naualia eoꝝ erant, quinq; & quadraginta circūagunt, eo consilio ut cum ijs qui intus erant miscerent, & nihilominus Plēmyriū adoriren̄, quo Atheniēses utrinq; inuasi tumultuarent. At illi propere sexaginta ē diuerso nauibus impletis, quinq; ex ijs & uiginti certamen inire cum Syracusanorū, quinq; & triginta intra portū magnum, cæteris tendūt aduersus eas quæ ē nauibus circūagebant: cum quibus statim in ore magni portus conflxere, diuq; inuicem obstitutū his conancibus penetrare, illis penetrare prohibentibus. Interim dum Athenienses qui erant ad Plēmyrium ad mare de scendissent, & ad spectaculū pugnæ naualis intenti essent, Gylippus prima luce repente muros adorit, & primū ē tribus maximū capit, deinde & alios minores non resistentibus custodibus, cū uiderent primū tā facile captū. In q̄ qui fuerant, ægre in naues & quasdā onerarias effugerunt, & in castra se receperunt, in sequenti eos una ueloci trireme Syracusanorū, qui iā intra portum magnum uictoria nauali potiebant. Vbi uero duo reliqui capti sunt muris, ibi Syracusanorū haud dubie uictoria erat. Cæterę uictores facile fugā capessuerunt. Nā Syracusanæ illæ quæ pro faucibus portus decertabant, cū prærūpissent obstantes nullo sunt ordine ingressæ, sed se inuicē turbantes hosti præbuere uictoriā; Siquidem classis Atheniensis istas in fugam dedit, & illas à quibus ipa intra portū supata fuerat: Quaꝝ decē depressit, ac pmultos in illis mortales interfecit, p̄terq; ex tribus q̄s uiuos cepit, tres quoꝝ ipsius naues corruptæ sunt. Atheniēses extra c̄tis hostilibus naufragiis, ac posito trophæo parua in insula quæ Plēmyrio p̄iacet, in sua castra rediere. Atq; hunc in modum Syracusanī rē gesserunt in pugna nauali apud Plēmyrium: tñ tribus muris potiti, totidē trophæa statuerunt, & ē duobus muris posterius captis alterę diruerunt, reliquos p̄sidio imposito tuebantur. In quibus muris ex pugnandis & pierunt multi, & capti sunt: capta insuper quæ ingens erat oīs pecunia, qm illis uelut ærario utebant Atheniēses, ubi multa inerat pecunia negotiatorū, & res frumentaria, multa etiā trierarchorū. Quippe relicta illic erant quadraginta triremium uela, atq; alia instrumēta, & tres quæ subductæ erāt triremes. Quæ Plēmyrii expugnatio Athenienses max̄ detrimēto affecit, & in primis q̄ nō tuto iā necessaria importabat, sed cū prælio, importari phibente Syracusanorū nauium occursu. Quæ res cum

Gylippus ad
Syracusanor.

Naumachia
Syracusanorū
& Athen. ad
Plēmyrium.

Agatharchus timorem ad cætera exequenda militibus, tum languorem animi afferebat. Secunda dum hæc miserunt Syracusanæ naues duodecim, cum praefecto Agatharcho Syracusano: quarum una legatos in Peloponnesum ferret, ad edocenda quæ apud ipsos gesta essent, & se in spem ingressos, simulq; ad acuendos ut bello ibi gerendo magis incumbenterent; reliquæ Italiam peterent, quod rumor erat naues pecunia onustas ad Athenienses cursum tenere. Eas naues Syracusanæ nocte magna ex parte corruperunt, & materiam ad ædificandas naues idoneam in ora marítima Caulonijs concremarunt, quæ Atheniæsibus erat præparata. Eadem undecim cum Locros hinc abissent, & illuc in statione essent, nauis una è Peloponneso oneraria in qua Thespie armati uehebantur, aduenit: quibus in suas naues receptis Syracusanæ domū redibant, obseruantibus eos Atheniensibus cum uiginti nauibus ante Megara, à quibus una omnino intercepta est (nam plures non potuerunt) cæteræ Syracusanæ elapsæ. In ipso quoq; portu pugnatum est leui certamine sub uallum, quod in mari ante uetera naualia Syracusanæ iecerant, intra qd ipsorum naues stationem haberent. Huc Athenienses nauem decem milium sarcinatum turritam & loricatedam, ne in aggrediendo sibi noceretur, admovent, uallosq; in mari depactos è nauiculis illaqueant, machinamentisq; conuellunt, quosdam etiam natando educunt, Syracusanis in istos ex naualibus, istis ex oneraria in illos missilia facientibus. Ad extreum Athenienses multum euulsere uallorum. Erant enim eis cum cætri infestæ, tum maxime qui occultabantur non extantes ab aqua de industria sic depacti, ut accedentes naues periculum adirent, nisi prouidissent, ne ueluti in pedicam inducerentur. Hos tamen urinatores mercede sollicitati refixerunt. Sed alios rursus Syracusanis pangebant. Multæ præterea machinationes inuicem, quales inter uicinos exercitus & opposita castra habentes fieri credibile est, excogitabantur, leuiacq; conferebantur certamina, nullum deniq; genus experimenti prætermittebatur. Miserunt autem Syracusanæ legationes ad ciuitates Corinthiorum, Ambraciòrum, Lacedæmoniorum nuntiatum de Plemmyrio recepto, deq; pugna nauali in qua non tam hostium uiribus quam sua perturbatione superati essent: & quod reliquum erat, se bene sperare ac postulate, ut sibi forent auxilio classe pariter ac peditatu, utpote Atheniensibus alium exercitum expectantibus, ante cuius exercitus aduentum si illi profligarentur, sit debellatum. Atq; haec qui in Sicilia erant, egerunt. Demosthenes autem ubi copias coegit, cum quibus ad auxiliandum suis in Siciliam erat transmissurus, soluens ex Aeginâ in Peloponnesum nauigauit: Charicliq;, qui cum triginta nauibus erat, coniunctus est, ac sumptis in naues Argiuorum armatis Laconicam petierunt. Et primum partem Limeræ agrí Epidaurici depopulati sunt. deinde appulsi in agrum Laconicum è regiōne Cytherorum ubi est Apollinis templum nō nihil terræ uastauerunt, & locum quemdam Isthmo similem muro cluserunt, quo transfugerent Lacedæmoniorum seruitia, & unde latrones sicut ex Pylo præ datum irent. Quem locum simulac cepit Demosthenes, traiecit in Corcyram, ut illinc quoq; sumptis socialibus copiis exemplò in Siciliam nauigaret, Charicle, dum murus loco circundaretur, permanente, qui imposito illic præsidio, mox & ipse triginta cum nauibus se recepit, & Argui pariter. Hac eadem æstate uenerunt Athenas è Thracibus machærophoris à Diaco oriundis mille ac trecenti peltati, in Siciliam cum Demosthene transmissuri. Hos, quia serius uenerant, Athenienses in Thraciam unde uenissent remittere constituerunt. Nam tenere eos ab bellum quod ex Decelea gerebatur sumptuosum fane uidebatur. Namq; horum singuli quotidie singulas drachmas accipiebant. Et Decelea posteaquam hac æstate primum ab uniuersis hostium copiis muro conclusa est (nam postea certo temporum spatio p; fidis ciuitatum inuicem succendentibus insessa est) magnam iacturam fecere res Athenienses, & in primis pecuniarum atq; hominum amissione. Nam antehac cum ad breue tempus fierent incursions, non prohibebantur reliqua parte anni frui suis agris Athenienses. Nunc autem hostibus perpetuo obscientibus, & nonnunquam maiore cum manu inuidentibus, aliquando etiam ex necessitate suæ cuiusq; uicis custodiam

Thraçes machærophori.

Stipendia Thraciū.

ac prædas agendi, utique Agide præsente Lacedæmoniorum rege, nec segnem militiam finente, uehementissime uexabantur, omni' que cirkà regione exuti sunt, & ipsorum seruitia amplius uiginti milibus ad hostem transferunt, eaç manuarias artes magna ex parte factitania. Oues quoque uniuersæ amissæ sunt ac boues. Necnon equi quotidiana agitatione equitum, tum ad Deceleam recurrentium, tum omnem cirkà regionem turantium, partim claudi siebant arido in solo & assidua ærumna, partim sauciantur. Etiam commeatus qui prius ex Eubœa per Deceleam breuiore uia subuehebatur, nunc circumnauigante Sunio sumptuosa reddebat. Adeo omni' re aduectitia ciuitas indigebat, & ex urbe præsidium factum erat ciuibus, interdiu per uices ad pinnas murorum excubantibus, noctu omnibus, præter equites. Ita alij sub armis, alij super muros, æstate pariter & hyeme perseverantes conficiebanz; & eo quidem tristius, quod duo simul bella sustinebant, atq; eo peruicaciæ uenerant, quam nemo si audisset antea fuerit crediturus, ipsos muro à Peloponnensibus circumfessos, tamen ne sic quidem è Sicilia decedere, sed illuc uicissim eodem modo obsidere Syracusas ciuitatem, ni hilo per se quām ipsas Athenas inferiorē, dantes specimē suæ tum potentia, tum audaz ciuitæ, maius opinione Græcorum q; ab initio belli conceperant. Nam alij annum, alij biennium, alij triennium, nemo diutius eos bellum toleraturos putauerat, si ipsorum regionem Peloponenses introissent. Atqui à primo horum ingressu annus septimus decimus agebatur, cum in Siciliam transmiserunt, iam eodem bello exhausti, & alterum bellum sumpserunt, nihil inferius priore quod cum Peloponnensibus gerebant. Vnde & Decelea tunc uehementer afflita, & incidentibus magnis alij super alios sumptibus, ad tenuitatem rei pecuniariæ redacti sunt, & in locū tributi per id tempus uigesima exegerunt ab ijs, quibus imperabant, maritimis populis, rati plus sibi hac ratione pecuniae obuentur. Nā & impensa nō quales prius, sed tanto maiores siebāt, quanto maius existebat bellū, & obuentiones erant extinctæ. Igif Thraces qui post discessum Demosthenis uenerant, extemplo inopia rei pecuniariæ missos fecerunt, dato negotio Dñ trephœ accipiendi, & in pñauigando transibant em per euripum. Si quid possent hostibus nocere. Hos ille in Tanagrā cū eduxisset, & raptim nonihil pñdæ egisset, sub uesperu è Chalcide Eubœæ traiecit euripū, & expositos in Bœotiam duxit aduersus Mycalessum, & per nocte occultus subsedit ante Mercurij fanū, quod à Mycalesto distat sexdecim circiter stadia, ac prima statim luce urbi succedit: eamq; et si magnam, tamen incustoditam nactus, & nihil minus q; aliquos unquam à mari tatum facinus ausuros suscipiat, qua parte murus inualidus erat & alicubi collapsus, alicubi humiliter strutus, securitate insidiarum etiam portis apertis. Irrumpentes itaq; in eam Thraces & priuatas & sacras ædes diripiunt: oppidanos trucidant, non senili non iuuenili ætati parcentes, sed omnes ut in quenq; incidebant, puerosq; ac foeminas, quinetiam iumenta & quascunq; animantes uidebant interimentes. Etenim Thracum genus Barbarico proximum, ubicunq; non timet, ibi saeuissimum se præbet. Et tunc alia non exigua extitit perturbatio, & passim funestum spectaculum: irruentes enim in ludum puerorum, qui illuc maximus erat, eos omnes (iam enim scholam introierant) conciderunt, quæ clades, adeo inopinata, adeo acerbatori ciuitati incidit, ut nulla alteri magis. Cognitare Thebani suppetias eunt, adeptiq; Thraces iam digressos (non tamen longe) præda ex Thracis uunt, perterritosq; persequuntur ad euripum usque & ad mare: ubi naues quibus ad persequuntur uecti fuerant, stabant: plurimos eorum dum naues descendunt nec natandi gnos occidunt, cum illi qui in nauibus erant uisa suorum fuga, retraherent naues extra iustum sagittarum. At posteaquam iterum se recepero Thraces, non incomposite & aduersus equitatum Thebanorum, à quo primum inuasi fuerant, procurrerunt, cōglobatiq;, & ut tempus ferebat ordinati sese defensabant, tum pauci eorum perierte; nonnulli etiam intra urbem illuc inter prædandum deprehensi. In summā ex mille trecentis ducenti omnino & quīquaginta, ex Thebanorū aſit & alijs qui suppetias iere circiter uiginti equites armatiq;, una cū Scirphōda Thebāo, uno ex Bœotij magistratibus. & Mycalesto & Scirphondas

pars quædam recepta est. Cuius ciuitatis calamitate, nullam alterius ut in tam diutino bello miserabilem reor fuisse. Adeo atrox ea fuit. Demosthenes autem in Laconia post munitum muro locum in Corcyram trahiens, nauem onerariam in Phia, quæ est agri Elei, in statione adeptus corrupit. Qui uero in ea erant elapsi sunt uiri Corinthi, hædemq; armati in Siciliam transmissuri: & qui mox alia sumpta oneraria transmisere. Post hæc in Zacynthum profectus Demosthenes, & in Cephaleniam, sumpsis illincar matos, & ex Naupacto Messenios accerfiuit, atq; in oppositam Acarnaniæ cōtinentem traiecit, in Alyziam quoq; & Anactorium, quod ab Atheniensibus tenebatur. Cui circa hæc loca agitant occurrerit Eurymedon in Sicilia remeans, quod cum pecunia ad exercitum portanda per eam hyemem fuerat missus. Is nuntiat cum alia, tum uero se audisse inter nauigationem Plemmyrium esse à Syracusanis receptū. Conon insuper qui Naupacto præterat ad hos uenit nuntiatum, quinq; & uiginti Corinthiorum naues, quæ cōtra Naupactum in statione essent, non desinere bellum gerere pugnandi cupidas. Iubere igitur eos mittere ad se naues, quod suæ duodeuiginti impares essent ad confidēdum cum hostium quinq; & uiginti. Itaq; mittunt cū Conone Demosthenes & Eurymedon ex ijs, quas ipsi habebant uelocissimas decem ad illas, quæ erant ad Naupactū. Quibus missis ad delectum agendum se conserunt: Eurymedon quidem in Corcyram profectus, quindecim naues ab illis expleri iussit, & armatos delegit. Nam collega Demostheni iam datus erat, ubi rediū quemadmodum dictum est. Demosthenes autem ex iis quæ circa Acarnaniam sunt loci quoscunq; potuit funditores ac iaculatores coegerit. At legati Syracusanorum qui post expugnatum Plemmyrium adierant ciuitates, cum illas oratione persuasissent, & quem comparauerant exercitum adducturi essent, de hac re certior factus Nicias mittit ad eos Siculos, quæ transitus erat hostis, & ad socios cum aliis, tum Centoripinos & Alycæos, ne illum transire permittant, sed congregati prohibeant. Non enim alia uia transire conaturum. Nam Agrigentini per suum agrum iter denegabant. Itaq; Siculi quemadmodum orati ab Atheniensibus erant, Siciliensibus iam iter ingressis insidias tendunt tribus in locis, ac repente incautos aggressi ad octingentos ferme occiderunt, omnesq; legatos præter unum Corinthium. Hic eos qui elapsi sunt ad mille & quingentos perduxit Syracusas. Per eosdem dies ad Syracusanos auxilio uenerunt Camarinæ armati quingenti, iaculatores trecenti ac totidem sagittarii. Miserunt & Gelo naues quinq;, iaculatores quadringentos, equites ducentos. Iam enim omnis propemodum Sicilia præter Agrigentinos, qui in partibus non erant, cæteri conspiratione facta cum haec tenus circumspectassent, auxilia ferabant Syracusanis contra Athenienses. Accepta tamen apud Siculos clade, Syracusanis cohiebantur ab inuadendis protinus Atheniensibus, cum Demosthenes & Eurymedon comparato iam exercitu in Corcyra atq; cōtinente transmisso mari Ionio, tenuerunt Iapygiam promontorium, & illinc Choeradas Iapygiae insulas, & Iapygum censem quinquaginta iaculatores Messapiæ gentis imposuerent in naues, & renouata uetus ista quadam amicitia cum Arta eius loci principe (qui iaculatores indulserat) appulerunt ad Metapontium Italæ, induxeruntque Metapontinos ad mittendos iure societatis trecentos iaculatores, & tritemes duas. Quæ cum accepissent, uenerunt Thuriam, ubi deprehendunt aduersarios Atheniensium proxime per seditionem exactos. Atque illic contractis omnibus copiis uolentes recognoscere si quis relictus esset, & simul inducere Thurinos ad capessenda quam libentissime societatem militiæ, & quando eō fortunæ uenissent ad eosdem, p hostibus proq; amicis habendos quos haberent Athenienses, subsederunt atq; ista cōficerunt. Circa hoc idem tempus Peloponnesos & classiarii quinq; illarum & uiginti nauium, quæ oneriarum gratia in Siciliam tendentium in regione Naupacti ad ancoras stabant, contra Atticas tanquam ad pugnam naualem se instruebant, impletisq; aliis adhuc nauibus, adeo ut paulo essent pauciores Atticis, stationem habuerunt iuxta Erineum Achaæ in Rhypica, loco in speciem lunæ cutato, Quorum ad præsidium in eminētibus promontoriis peditatus utrinq; dispositus.

Phia.

Conon.

Centoripini.
 Alycæi.
 Siculi.
 Sicilienses.

Choerades
 insule.

Artas.

Thurias.

Peloponnesi-
 um naues.

Erineum.
 Rhypica.

erat tum Corinthiorum, tum indigenarum, ipsis nauibus inter se stipatis medium tenetibus, duce earum Polyanthe Corinthio. In has è Naupacto tres & triginta Atticæ, duce Diphilo cōtenderunt. Et Corinthij principio quidem quieuerunt, postea uero q̄ ipsis signum sublatum est, & tempus adesse uisum, obuiam Atheniensibus eunt, ac pugnam committunt, in qua perdiu ab utrisq̄ repugnatum est, & Corinthiorum tres naues corruptæ, Atheniensium nulla quidē depressa prouersus, cæteræ septem inutiles ad agendum factæ in cursu à prora Corinthiæ, crassiora habentium rostra, laceratisq̄ remigio & fratribus. Certatū est autem ancipiū Marte, adeo ut sibi utriq̄ uictoriā uendicarent, Athenienses tñ naufragijs potiti sunt, sed p̄pellente in altum uēto, nec instantibus ultra Corinthijs utriq̄ dirempti, nec utriq̄ alteros insecuri, nec ulli ex alterutris capti: quia Corinthij ac Peloponenses beneficio terræ ppe quam dīnicarant, liberati sunt, & Atheniensium nulla depressa est nauis. Quibus in Naupactum abeuntibus, cōtinuo trophæū erexere Corinthij ceu uictores, q̄ plures hostilium nauium inutiles ad cursum reddidisse sent, inter p̄stantes ob id se nō fuisse superatos, q̄ neutri uicissent. Nā & Corinthij uictor res se esse cēabant, si nō admodū uicti essent: & Athenienses se uictos, nisi admodum uicissent. Discessu Peloponensem, dilapoq̄ peditatu, Athenienses exerunt & ipsi trophæum in Achaia, ueluti uictores cum abessent ab Erineo, ubi Corinthij classem habebant uiginti ferme stadiis. Atq̄ hunc exitum habuit pugna naualis. Demosthenes autem atq̄ Eurymedon posteaq̄ Thurini ad societatem militiæ se expedierunt, septigenarii armati, trecenti iaculatores iubēt classem in oram tendere Crotoniatā. Ipsi recensitū prius peditatum ad fluum Sybarim ducunt per agrum Thurinſi: qui cū ad amnem Hyliam puenissent, p̄misissentq̄ ad eos Crotoniatæ, qui dicerent nolle se p suā terram meare exercitum, descenderunt ad mare, & ubi Hylias in illud excurrīt castra habuerunt. Vbi naues eis ob id p̄sto fuerunt. Quibus postera die cōscensis, abierte subinde adeūdo ciuitates p̄terq̄ Locrensum, donec ad Petram puenere agri Regini. Hos interea Syracusani cognito uenire, anteq̄ puenirent uoluere fortunā naualē rursus experiri, atq̄ terestrē alio peditatu, quē ob id ipsum cōparauerant. Instruxerunt aut̄ tunc & alteram classem tanq̄ superaturi, q̄ è superiori pugna plus aliquid inspexissent, decurtatisq; paris rostra imposuere, ab iis publicas protenderuntante murum, senorum fere intrinsecus cubitorum, quo scilicet modo Corinthii aduersus Athenienses ad Naupactum naues instructi è proris pugnauerunt: Quippe putabant Syracusani aduersus Atticas, nō ut suas ædificatas à prora, sed graciles, ut quat nō tam aduersa fronte quām ex circumductu incurrerent, non minus ualituras suas, & in magno portu pugnam multarū nauium, non magnum intra spatium futuram secum facere, qui aduersis proris eisdemq; aeratis incurrentes diffracturi erant suis crassis ac solidis rostris, uacuas Atheniensium ac fragiles proras nulla ipsis Atheniensibus facultate, suas naues aut circumagendi aut educendi propter angustias, quo genere pugnandi maxime illi considerent: quorum alterum, ne illi elaberentur quoad possent ipsi, alterum ne naues iidem circumagerent angustia loci p̄staret. Itaq; quod in scititia suorum gubernatorum prius contigisse uidebatur, ut proris configerent, ex hoc se maxime superiores fore: non enim liciturum Athenienses nauibus isti aduersariū repulsis, remigare retrorsum ad iactum iterandum aliò nisi terram uersus: nec id nisi petexiguum & in exiguo tractu, iuxta sua ipsorum castra, cum cætero portu sint hostes potituri, & suis sicubì succumberent auxilio futuri. Illæ uero in arctum redactæ omnes, & in eundem locum incidentes inuicem se turbaturæ, id quod in omnibus naualibus pugnis plurimum Atheniensibus obfuit, quibus non licebat, quemadmodum Syracusanis in omnem portum retrocedere, nec Nauale p̄st circunflexu in apertum mare euadere: cum illi à pelago ingressum tenerent, nec resiliunt Syracusani ex sua peritia suisq; viribus commentati, simulq; iam p̄æ superiori prælio ferociores rem aggrediuntur, peditatu pariter & classe. Et peditatum quidem Gylipus paulo prius extra urbem eductum ad murum Atheniensium catenus admo-

victores Corinthij.

Hylias fluv.

Petra Regini.

Athen.

uet, unde sibi in urbem esset prospectus. Item qui apud Olympieum erant armati, atq; equites & leuis armatura Syracusanorum, utrinq; murum & ipsi subesit. Mox deinde Syracusanæ naues, socialesq; procedunt. Athenienses qui à principio petisse solo peditatu opinabantur, ubi naues quoq; cernunt ex aduerso tendentes subito perturbantur. Iti partim in muros partim ante muros contra accedentes in acie steterunt. At illorum alij procedunt in equites qui multi erant, iaculatoresq; properato uenientes ab Olympia, & ab his qui exterius erant, alij naues conscendunt, alij in littus auxilium ferunt. Et ubi quinq; & septuaginta impletæ sunt naues, obuiam itut hosti, cuius naues erant circiter octoginta. Hæ classes, cum diu inuicem eo die incurrisse, resiliissent, multa tentassent, & neutri possent quippiam alteris etipere duntaxat memoratu dignum (ni si quod Syracusani unam aut alteram Atheniensium nauem depresserunt) dirempæ sunt, simulq; à muris peditatus abscessit. Postero die Syracusani quieuere, neutriquam significantes quidnam essent acturi. Nicias uero cernens pari euentu fuisse pugnatum, ueritus ne rursus idem conaretur hostis, adigit trierarchos ad naues instruendas, si qua quippiam laborasset, onerariasq; protrahit ē uallo, quod in uicem portus conclusi desfixum erat in mari, reliquas onerarias binūm iugerūm spatio inter se distinxit, ut si qua nauis ab hoste superetur, tutum ei effugium foret, & rursus per otium egressio. In hoc apparatu totum diem ad noctem usq; consumpsere Athenienses. Die in sequenti Syracusani aliquanto maturius, sed eodem conatu & peditatus & classis conflixere cū Atheniensibus; & cum eodem quo nudius tertius modo ad multum diei classes obnixe constitissent, inuicem lacestantes, Ariston Corinthius Pyrrichi filius, omnium qui cum Syracusanis erant optimus gubernator, suadet prius suæ classis ducibus mittant in urbem sedulos aliquos, qui iubeant extemplo omnes qui in urbe essent, quod quisq; esculentum haberet cōferre ad mare, exhibereq; forum rerum uenalium, & ad uendendum ad iigi, ut egressi nautæ mercatiq; statim ad naues pranderent, ac subinde alij atq; alij idem facerent, & eodem die Athenienses aggredierentur inopinatos. Huic obtemperantes duces nuntium mittunt, metcatus apparatur. Syracusani sine mora cessim euntes ad urbem reuehuntur, egressi propere ibidem prandent. Hos rati Athenienses tanquam superatos cessim ire in urbem, ipsi per otium egressi cum ad alia, tum uero ad prandium expediendum se conferunt, ut qui non crederent amplius eo die futuram pugnam naualem. Cum rursus repente Syracusani consensis nauibus inuehūtur. Qua de re Athenienses magno tumultu, ac pleriq; ieuniū nullo ordine naues ascendunt, atq; ægre obuiam tendunt. Et cum aliquandiu utriq; se mutuo obseruantes disiuncti fuissent, nō committendum sibi putauere Athenienses ut differendo à seipsis labore superarentur, sed quamprimum cum hoste decernendum. Itaq; dato signo ingruentes pugnam ciente. Eos Syracusani excipientes aduersis proris, quemadmodum excogitauerant ornauerant' que æte, lacerant illorum magna ex parte remigiorum frontes, & ex tabulatis iaculatores uehementer eosdem infestabant, sed longe magis qui exilibus nauigj; circumuecti, nunc ima subeuntes, nunc latera prætereuntes, missilia illinc in nautas Atheniensium iaciebant. Tandem hunc in modum Syracusani omnibus aduocatis uiribus dimicantes superant. Athenienses terga uertentes, per oneriarum nauium effugium in suam stationem penetrant, hoste usque ad illas insequente, ulterius ire prohibito propter antennas oneriarum, altius quam ut ingressum impedirent leuatis: unde plumbi delphines ad demergendas subeuntes naues pendebant, à quibus duæ Syracusanæ uictoria feroces succedere ausæ corruptæ sunt, & alia cum ipsis defensoribus capta. Syracusani septem nauibus Atheniensium depresso, multis laceratis multis' que uiris tum captis, tum occisis rediere, ac trophæa utriusque pugnæ naualis erexere, sibi pro certo iam suadentes se classe multum Atheniensibus antecellere, peditatu uero inferiores esse. Et hi quidem tanquam rursus hostem utrinq; aggressuri se se præparabant. Demosthenes & Eurymedon autem interea atque Eurymedon cum auxilijs, quæ acceperant ab Atheniensiibus, aduenerunt nauibus tribus ferme & septuaginta, præter mercede condus

Alterum nauale prelum.

Aristonis Corinthij consilium.

Syracusani uictoria.

Demosthenes & Eurymedon aduentus.

Etas, cum quinq^u milibus fere armatorum tam popularium quam socialium, cumq^{ue} nō paucis iaculatoribus, & Barbaris, & Græcis, necnon funditoribus sagittarijsq^{ue} & hu-
 iusmodi genus hominum magna ui. Ex quo statim Syracusanos non parvus perculsit
 pauor, dissidentes ullum sibi exitum esse posse periculi deuitandi, cum uiderent circu-
 uallata Decelea, nihilo tamen minus alium exercitum similem parem^{que} priori superue-
 nisse, & undiq^{ue} eximias Atheniensium vires ostendi, quod superiori exercitu tanquam
 ex imbellibus confecto robur quoddam accessisset. Demosthenes quoniam modo res
 se habérent animaduertens censebat non esse terendum tempus, nec committendum si-
 bi, quod Nicias commisisset; qui cum in ipso principio terribilis appulisset, quia non p-
 tinus Syracusas adortus est, sed apud Catanam hybernauit, & in contemptum uenisse-
 set, & ut à Gylippo è Peloponneso copias afferente præuentus esset, quas copias ne ac-
 cersissent quidem Syracusani, si confestim eos Nicias inuasisset, & quia se pates hosti-
 rebantur esse, ubi uidissent se impares esse atq^{ue} circumuallatos, non perinde etiam si ac-
 cersissent copias adiuuari potuissent. Hæc itaque considerans Demosthenes, sciensq^{ue} se
 tunc primo statim die maxime horribilem esse hostibus, uolebat ocyus uti in illos præ-
 senti exercitus sui terrore. Et dum cerneret directum Syracusanorum murum, quo se
 ab Atheniensibus circumuallari prohibuerant, simplicem esse, & ad expugnandum fa-
 cilem, si quis ascensum epipolarum occuparet, & item quæ illinc erant castra (quippe
 nullius uim Atheniensium laturis) properabat inuasionem experiri spe intra breue mo-
 mentum bello defungendi. Fore enim ut aut prospere pugnando potiretur Syracusis,
 aut illinc copias abduceret potius, quam incassum uexaret omnes, & qui in militia &
 qui domi erant Athenienses. Ig^titur egressi Athenienses primum Syracusanorum agrū
 circa Anapum depopulantur, potiti regiōe quemadmodum prius pedestribus copijs
 pariter & clausi, aduersus neutros enim prodire Syracusani præter equites atq^{ue} iacula-
 tores ex Olympieo. Deinde uisum Demostheni munimenta hostium machinis tentan-
 da. Sed cum illæ munimentis admota à Syracusanis superne defensantibus incende-
 rentur, & reliquæ copiæ diuersis in locis subeuntes expellerentur, non amplius tem-
 pusterendum, sed epipolas inuadendas. Quod ita faciendum Niciæ & alijs collegis su-
 is persuasit. Cæterum non posse fieri ut accedentes ascendentesc^{que} hostem laterent. Edi-
 cit igitur quinq^u dierum cibaria, eosq^{ue} qui lapides legerent, ac structores sumit, & cæ-
 terum missilium apparatus, cum omnibus quæ extruentibus necessaria sunt, si loco
 potirentur. Ipse à primo somno & Eurymedon & Menander sumptis omnibus co-
 pijs ad epipolas contendit, Nicia ad muros relicto. Vbi iam loco propinquabant pros-
 pe Euryelum, qua parte iterum prior exercitus ascenderat, latuere custodias Syracusa-
 norum, & hostilem qui ibidem erat subeuntes murum capiunt, nonnullos custodum
 occidunt, pluribus elapsis, qui propere apud terna quæ in epipolis erant castra, Syra-
 cusianorum una, altera cæterorum Siciliensium, tertia aliorum in sociorum, nuntiant ho-
 stes introisse, sed præcipue sexcentis illis Syracusanis qui primi apud hanc partem epi-
 polarum excubabant. Hos protinus subsidio uenientes nocti Demosthenes atq^{ue} Athe-
 nienses, & si strenue resistentes, tamen in fugam uertunt, ac porro celeriter pergunt, ne
 præsentí impetu penetrandi, cuius rei gratia uenerant segnius uterentur. Cæteri proxi-
 mas munitiones Syracusanorum non ualentibus resistere custodibus capiunt, pinnas
 detrahunt. At Syracusani & socij, & Gylippus cum suis subsidio è propugnaculis es-
 unt, & quando per noctem inexpectata hostium audacia premebantur, attoniti cum
 Atheniensibus congregiuntur, & repulsi inter initia superantur. Sed progredientibus
 iam longius nullo ordine Atheniensibus quasi uictoribus, quod uellent omnino non-
 dum expugnata loca hostium quam uelocissime perrūspere, ne se impressionem remit-
 tentibus illi rursus conglobarentur, obsistere primi omnium Thebani, & cōgressi eos
 fundunt fugantq^{ue}. Hic ingens iā Atheniensium perturbatio oritur atq^{ue} difficultas, quā
 agnoscere haud facile erat ab his, neq^{ue} ab illis quoniam modo singula cōtigerunt. Nā quæ
 interdiu gesta sunt certius illa quidē, sed neq^{ue} omnia nouere, qui affuerunt. Vix quisq^{ue}

Demosthenis
institutum.

Epi-
polis
capta.

Prelium no-
cturnum cō-
nceps.

quæ circa ipsum acta sunt nouit. In nocturna pugna hac quæ sola eo bello iter magnorum exercitus facta est, qua ratione quipiam aperte quis nouerit? Fulgebat quidem luna, sed ita se inuicem conspiciebant, ut conspicí ad lunam licet, speciem corporis cernerent, familiarem ab alieno non discernebant. Angusto in loco armati ex utrisque non pauci uersabantur, ex Atheniensibus cum alii iam uinceretur, alii priore adhuc impetuione inuicti pergebant, ad quos ex reliquo exercitu pleriq; aut ascenderant iam, aut aduentabant, adeo ut nescirent quonam tendere deberent. Nam facta iam à primis fuga, omnia perturbata ac difficultia ad dignoscendum erant. Siquidem & Syracusani socii, uincentes non paruo clamore in iubendo utebantur, quod nequibant aliter per nocte quod uellent significare, & eos qui se ferebant obuiam excipiebant. Et Athenienses suos queritabant, & quicunq; occurrerent etiam si amici essent, utiq; cum iam refugerent, eos hostes esse suspicabantur: cūq; signum tesserae percontarentur, identidem q; nulla re alia internosci poterant, sibiipsis ingentem perturbationem praebebant, q; omnes & simul idem percontabantur, id signum hostibus prodendo, cum eorum ipsi inuicem non ita intelligerent, quia uincentes illi nec dissipati minus agnoscebantur. Itaq; si qui hostes in hos incidebant, & si magis ualidos tamen diffugiebant, quod istorum tesseram norint, quod si ipsi non simulabant, trucidabantur. Cæterum quod eis præcipue nocuit, fuit modulatio pæanis, qui cum similis utrorumq; esset, animos confundebant. Nam ut hostes ita Argivi & Corcyrae & quicquid Doricæ gentis cum Atheniensibus erat, ipsos Athenienses perterrefaciebant, quoties pæanem citassent, adeo quidem ut ad postremum cum semel perturbati essent, inter se ipsos passim incurantes amici in amicos, populares in populares, non modo metum mutuo sacerent, sed etiam ad manus uenirent penè ad internicionem. Quorum multi aliis insequentibus per abrupta sese præcipitantes interiere, cum arctus foret ex epipolis ad regrediendum descensus: & postquam in plana, qui incolumes euaserant, & ex arduis locis descenderat, eorum pleriq; utique qui erant ex priore exercitu præcipue locorum notitia in castra perfugere, eodemq; alii posterius peruenere: nonnullos uia deceptos errabundosq; ac palantes, ubi illuxit, Syracusanorum circunsus equitatus obtruncauit. Postero die Syracusani duo trophyæ statuerunt apud epipolas: unum quia intratum est, alterum ubi primum Bœotij restiterunt. Athenienses se uictos confessi mortuos receperunt, quorum non exiguis numerus fuit tam ipsorum, quam sociorum. Plura tamen arma quæ pro numero cæsorum capta. Nam qui ad desiliendum ex abruptis compulsi sunt, abieciunt scutis inermes partim, periere partim euasere. Post hæc Syracusani prospero, ex re inopinata, successu, ueluti i pristinam audaciam restituti mittunt Agrigétum, quod seditiōibus agitabatur, Sicanum quindecim cum nauibus ad occupandam si posset eam ciuitatem. Gylippus quoq; terrestri itinere Sicilienses urbes adiit, rursus alias copias adducturus, ut qui spem esset ingressus, quandoquidem res ita apud epipolas contingisset ui muros Atheniensium expugnandi. Interea Atheniensium duces tum ex calamitate accepta, tum ex præsenti cunctis in rebus exercitus imbecillitate consultabant, cernentes neq; successum habuisse conatus suos, & milites perosos esse mansionem, ut pote morbo implicitos dupli causa, & propter anni tempus (nam id erat quo præcipue ægrotatur) & propter loci situm, ubi erat castra, palustrem, atq; asper, cū & aliunde nulla spes ostendere. Igis Demostheni nō placebat ulterius manere: sed cū constituisset apud epipolas periclitandum, & eum frustratus euentus esset, decidere potius q; morari, dum mare foret idoneum ad transfretandum, & ipsi possent iam classis accessione hostium castra superare. Esse em̄ conducibilius patriæ cū iis bellare, qui in ipsoq; regione hostiles extruerent muros, q; cū Syracusanis quos iam expugnare arduum esset, neq; conueniens illi urbi ingentem pecuniam absumentes incassum assidere. Et Demostheni quidem ita placebat. Nicias autem & ipse male rem habere sentiebat, nolebat tamen id oratione confiteri, ne palam facto ipsorum placito de discedendo, rumor ad hostes emanaret, & Idcirco multo difficilius, cū uellent, latere hostē possent, Ad hæc nō nihil spei Nicias

Lune splen-
dor.

Pæanis mus.

Athenienses
uincuntur.

Syracusano-
rum uictoria
& troph.

Agrigentum.
Sicanus.

Morbicarise.

Demosthenis
confilium de
relinquenda
Siciliâ.

habebat, quippe qui res hostium magis quam collegae intelligebat, quod credere dete-
 rius actum iri cum illis quam secum, si in obsidione persequeraretur, exhaustosque se pecu-
 nia illos, cum praesertim mari iam latius recenti classe potirentur. Et erant Syracusani
 nonnulli qui rem Atheniensem souterent, & ad ipsum mitterent certos, nec abire sine
 rent. Quae ille intelligens, res in ancipiit tenebat, circumspectansque differebat. Propa-
 lam tamen negauit se exercitum illinc esse abducturum. Probe enim se scire hoc si fecis-
 sent, non esse ratu habituros Athenienses iniustu suo de prouincia decedere exercitum,
 nec eosdem de ipsis iudicaturos, qui rebus agendis interfuerint, quemadmodum cōmili-
 tones, nec ita sensuros de ipsis plectendis, ut ab aliis audissent, sed fidē habituros crimini-
 bus, quae quis apposite loquendo obiecisset. Quinetiam multos immo adeo plerosque cō-
 militonum, qui tunc uociferarent, tanquam dura in conditione positi, cum illic redissent di-
 uersa uociferaturos, quasi duces pecunia corrupti discesserint. Nolle itaque sequi nos, sed
 Atheniensium ingenia ob turpe causam, atque iniuste multari ab illis potius quam ab ho-
 stibus, si opus esset priuato periculo hoc ipsum pati. Etiam deteriore conditione quam
 suas aiebat esse res Syracusanorum, quod sumptum facerent in mercenariis militibus alien-
 dis, pariter & nauticis tantæ classis, idque iam annum in tutandis circa oppidis, & aliarum
 rerum inopiam tolerare, aliarum nullam intre rationem, duoque talentorum milia erogas-
 se, & multorum etiam esse debitores: & si uel quantulumcunque annuerando militibus
 stipendio cessarent, res eorum perituras: ut quae magis auxiliari exercitu starent quam
 necessitate, quod secus in ipsis esset, & ideo debere in obsidenda urbe perstare, nec tan-
 quam inferiores pecunia, qui multo superiores essent, abscedere. Hæc Nicias dicendo
 asserebat, pro certo habens & inopiam pecuniarum esse Syracusis, & quosdam qui res
 Atheniensium perpetratos cuperent, à quibus mandata accipiebat, ne discederet. Sup
 hæc fretus classe tunc magis quam antea cum uictus est. Ei Demosthenes neutiquam
 assentiebatur de perstando. Cæteri si non foret iniustu ciuitatis abducendus exercitus,
 sed perstandum, dicebat hoc faciendum, ut aut in Thapsum mouerent castra, aut in Ca-
 tanam, unde & peditatu frequenter in hosticum incursantes, illudque expugnantes, se ale-
 rent pariter & hosti nocerent, & non intra angustias, quae pro hostibus magis essent, ut
 nuper, sed in libero mari decertarent, ubi sua ipsis peritia prodesset, ubi & recipiendi se
 & aggrediendi hostem non ex breui & ex præscripto facultate haberent. In summa nul-
 la ratione sibi placere ipsos ibidem ulterius manere, sed quam uelocissime iam ac nihil
 differre proficiisci. Huius orationem cōprobabat Eurymedon, sed contradicente Nicia, se-
 gniies quædam atque cunctatio existebat, & præterea suspicio ne propter aliquid Nicias,
 quod præ cæteris nosset, ita perstaret. Hunc in modum negligenter facti Athe-
 nienses in loco permandere, cum interim Gylippus atque Sicanus remeauere Syracusas,
 Sicanus quidem infecto Agrigenti negotio. Nam cum apud Gelam adhuc ageret sediti-
 osa illa propter Syracusanos in gratiam rediit. Gylippus autem afferens secum, & ex Sici-
 lia magnam uim militum, & ex Peloponneso eos armatos, qui onerariis nauibus illinc
 missi per uer in Selinuntem appulerant è Libya transmittentes. Nam delati in Libyam
 cum essent, & eis Cyrenæi duas triremes dedissent, ac facienda nauigationis duces, tu-
 lerunt dum præterueherentur auxiliū Euhesperitis qui à Libyis oppugnabant, ipsisque
 Libyis supatis, et illinc profecti nouam ad urbē Carthaginēse emporiū, unde in Siciliā
 breuissimus est traiectus, duorum omnino dierum & unius noctis nauigatione, & illinc
 trajectantes in Selinuntē applicuerant. Qui postquam aduenerunt, tum uero Syracu-
 sani cōfestim sese expediebant, tanquam hostem interim utrinque aggressuri classe ac
 pedestribus copijs, Eundem exercitum intuentes Atheniensem duces accessisse, & res
 suas quotidie non in melius proficere, sed ex omni parte in peius, præcipue hominibus
 morbo affectis, pœnitibat eos, quod non antea discessissent, & Nicias iam non adeo con-
 tradicente, sed tamen postulante ne palam decernere, edixerunt omnibus quam potu-
 erunt occultissime abitionem, utique expediti forent cum quis signum cedisset. Ita expe-
 ditos rebus, ubi erant profecturi luna defecit. Erat enim plenilunium, Nam rem pro omni-
 Cyrenei. ~
 Euhesperite.
 Atheniensem
 ad fugam mo-
 litio.
 R

nosa habentes, cum Atheniensium pleriq; ad subsistendum duces hortabantur, tum ue
to Nicias qui miraculis atq; huiusmodi rebus uehemeter deditus erat, negabat sibi ali
quid constitutum esse ante ter noue dies, quibus uates manendu; praedicassent, ut tunc pri
mum castra mouerent. Quare Atheniensium animis refrigeratis, mansum est. Syracu
sanis hoc percepto, & ipsi tanto propriores efficiebantur ad illorū fugam prohibendam,
tanquam noscentiū iam se nō esse præstantiores Syracusanis uel classe uel peditatu, nō
em aliter furtiuam molituros ambitionē. Et simul nolebant eosdē illinc pfectos alicu
bi in Sicilia considere, unde infestiores hostes eent. Sed primo quoq; tempore cogi ad di
micādum pugna naualī, ubi ipsis incomodum esset. Itaq; naues implēt, & aliquot dies
qui satis esse uisi sunt, cōquiescunt. Vbi tempus instat, primo die ad muros Athenien
sium succedunt: in quos cū pars quædam non tñ magna armatorum, equitumq; Athe
nienſiū p; quasdam portas egressa impetu dedisset, aliquot ex armatis capti sunt à Syra
cusani, atq; in fugam uerti: & cum ingressus eēt arctus, septuaginta equites amiserent, et
nōnullos ex alijs. Atq; hoc qđē die se receperent Syracusanī. Insequēti autē cū classe pro
diere sex et septuaginta nauis, & simul ad muros hostiū cū peditatu perrexere. Aduer
sus quorum classem Athenenses suam eduxere sex & octoginta naues, configentesq;
plum conseruere. Dextrum eoq; cornu tenebat Eurymedon. Hunc aduersarias naues
circundare conantē, & in eas laxiori ductu tendente propius terram, Syracusanī ac so
cij eo facilius media Athenienſiū classe superata, primum & ipm adipsicuntur apd cō
clusa atq; profunda portus, eumq; cū sua nauī ac cæteris, quæ cōmitabant, conficiunt.
Deinde & reliquam classem insequuntur ad terram usq; urgentes. Eam iam superari
extraq; lignea septa & sua castra pferri cum cerneret Gylippus auditus occidendi egre
dientes in terram, & facilitatis præbendæ Syracusanis ad retrahendas hostiū naues, q
ab amicis terra teneretur, pergit cum parte quadam copiæ ad fauces portus, suis au
xiliū latus. Hos uicissim cernentes Tyrrheni (illic enim pñsido pro Atheniēsibus sta
bant incōposite cōtendētes) ad succurrentū ueniunt, in primos irruunt, eosq; in fugam
uertunt, & in paludem cui nomen est Lysimelia deturbant, mox ingruente iam maio
re Syracusanorū ac sociorū manu, ipsis quoq; Athenenses, q de nauibus solliciti erant,
suppetias ferunt, ac cōgressi superant atq; persequunt, occisis armatoq; non ita multis,
nauiumq; suaq; plerasq; tutati in castra retulerūt. Quarum duodeuiginti cepere Syra
cusani ac socij earū defensorib; cæsis, & cupientes cōcremare cæteras, onerariam quan
dam uetus tam malleolis tædisq; cum referrisserent, injecto igni (erat asit uentus in Athe
nienſes secundus) dimisere. Aduersus hanc Athenienes de sua classe anxi machinamē
ta ad ignē restinguendū adhibuerūt, eaq; propius accedere prohibita restinctaq; flam
ma periculum deuitarunt. Secundum hæc utriq; trophæa statuerunt: Syracusanī qui
dem naualis uictoriae pariter & interceptorū prius ante muros hostiles armatorū mi
litum atq; adeo equitum; Athenienes autē tum peditatus prius à Tyrrhenis in paludē,
tum cæterorū à se reliquis deinde repulsorū. Parata iam insigni uictoria naualī per
Syracusanos qui prius reformidaran classem, quæ cū Demosthene supuenisset, Athe
nienſes exanimati prorsus erant q longe secus atq; opinati fuerant euenerat, sed exer
citum multo magis pœnitere cœpit, quod eis demū ciuitatibus bellū esset illatū, quæ
eisdē institutis & sub statu & populari degerent, ut ipsis quæq; classem & equitatū &
potentiam haberent, & illatū esset à se qui non possent neq; inducere diuersam factio
nē, specie mutandæ aliqua in parte administrationis reipu. neq; subigere maioribus q
illa haberet copiis. Ita & pleraq; spe decepti, de statu rerū suarū anxi erant. Et postea
quam id quod minime opinabant classe superati sunt, multo uehementius consterna
to animo expauescebant. At Syracusanī ilicò portū præuecti, fauces ei^o præcludere sta
tuebant, ne posset amplius etiam si uellet latere in excundo hostis. Neque em iam eis
de salutē sua tuenda curæ erant, sed de hostili prohibēda, arbitratiibus ex præsentī rerū
fide id quod erat, melius agi secū quam cū Atheniensibus, quos unā cum socijs si mari
pariter & terra superare potuissent, splendidū sibi certamē hoc apud Græcos uisum iri.

Nausea preli
um Athen. &
Syracu.

Tyrrheni.
Lysimelia pa
lus.

quoniam mox cætera Græcia partim seruitute, p̄tīm seruitutis metu liberareſ. Non enim fore reliquam Atheniensium potentiam posthac ualidam ad sustinendum bellū quod īferret. Cuius facti se autores magnæ admirationi futuros, tū apud pſentes, tū apud posteros. Et cum propterea operæ pretium erat in id certamen incumbere, tum uero quod nō modo Atheniensium, uerum etiam multorum sociorū uictores existerēt. Neque ipſi tū Syracusani iſta cogitabāt, sed iñ quoq; qui auxiliarium copiarum duces erant, Corinthiarū ac Lacedæmoniarū, quod in primis suas ciuitates periculo exposuissent, suppeditata p̄ræ cæteris magna classis parte, & egregie nauata opera. Etenim gentes ad hanc unā urbē cōfluxerant plurimæ, secundū eas, quæ per hoc bellū uel ad Atheniēsem uel ad Lacedæmoniorū urbē cōuenerant. Tot nanciū uel cōtra Siciliam, uel pro Sicilia se illuc cōtulerunt eoz, alij ut subactæ regionis participes forent, alij ut sua pariter tutarent, aut hincaū illinc steterunt, nō secuti partes uel iudicio aliquo, uel cognitionis gratia potius, q̄ prout cuiusque casus tulit, aut emolumentū aut necessitas. Quorum hæc nomina sunt, q̄ uenerunt in Siciliam cū Atheniensibus. Athenienses quidem cū ipſi effent Iones, Syracusanis qui sunt Dores bellū intulerunt ultro, cūq; ijs eadē lingua & eisdē quoq; institutis utentes Lemnii, Imbrīj, Aeginetæ, qui tūc Aeginam tenebāt. Præterea Hestienses coloni, qui Hestiaēam in Eubœa incolūt. Sup hos aliū partim subditi, partim socii suis uiuentes legibus, partim tributarij. Ex subditis quidē tributa rīj sc̄p ac stipendiarij, ab Eubœa Eretrenses, Chalcidenses, Stryenses, Carystij. Ab insulis aut Chij, Andrij, Teij. Ab Ionia uero Milesii, Samij, Chij; Quoq; Chij tributoz imunes sunt, tūnauibus p̄standis obnoxii, cætera liberi, quoq; etiā pleriq; sunt Iones et factiōis Atheniensium, præter Carystios qui inter Dryopes numerantur. Isti etiā Iones, tū aduersus Dores ab Atheniēsibus quibus parebant, coacti sunt ipſos sequi, p̄ter hos Aeoles, quoq; Methymnæi naues, nō tributū pendebant, Tenedii atque Aenii uectigales erant. Hī Bœotiis, qui Aeoles ut & ipſi sunt, atq; etiam eoq; conditores cū Syracusanis necessitate hostes fuerunt. Itē Plataenses ex Bœotiis soli Bœotiis iure inimicitia hostes. Rhodiī quoque atq; Cytheriī, Dores utrique, sed tū Cytheriī Lacedæmoniorū coloni pro Atheniensibus cōtra Lacedæmonios, qui cū Gylippo erant, tulerunt arma, & Rhodiī, Dores, utpote ab Argiūis oriundi contra Syracusanos, qui Dores sunt. Itē cōtra Gelos coloniam suam militantes cū Syracusanis utriq; necessario. Insularum quoque circa Peloponnesum Cephalenses atque Zacynthii liberi illi quidē, tūn quod effent Insulani, Athenienses potius, qui mari poriebant, sequi cogebant. At Corcyraeū nō mō Dores, sed Corinthiī plane. Corinthiis atque Syracusanis, cū hoq; coloni illorum cognati effent, tūn hostes erant tū officij gratia ergo Athenienses, quibus parebant, tum libenter propter odīū Corinthiorū. Etiam qui nūc Messenij uocitanē ex Naupacto ex Pylo, quoq; tunc ab Atheniensibus tenebāt. Item Megarensis exiles nō multi numero. Megarensibus, qui Selinuntini sunt, aduersi erant aduersitate fortunæ, cæteroꝝ socioꝝ rum magis uoluntarium cōmilitū fuit. Nam Argiūi societatis gratia potius q̄ inimicitia cū Lacedæmoniis, & suæ cuiusque ad p̄sens utilitatis. Dores aduersus Dores, secuti sunt Athenienses, qui sunt Iones. Mantinei atque aliū Arcades mercede conducti, aduersus apertos ppetuoꝝ sibi hostes assueti ire, tunc lucrī gratia, nihilominus eos Arcades qui cū Corinthiis uenerant pro hostibus habebant. Necnon Cretes & Actoli, si p̄ stipendio & ipſi adducti. Contigitq; ut Cretes qui unā cū Rhodiis Gelam condidissent, non pro coloniis starent, sed contra illos ultro stipendia facerent. Acarnanū quoq; nōnulli cum lucrī, tū multo magis demerendi Demosthenis gratia, & erga Athenienses benevolentia socia arma in auxilium cōtuleruut. Et hi quidē intra fines Ionij finis. Ex Italicis aut Thurini & Metapontini qui eo necessitatibus uenerant seditionis reipu. tē poribus, ut comites militiae assumerent; Ex Siciliensibus Naxiī, & Catanenses. Barbaroꝝ Aegestanī, qui bellī autores extiterant, & plerique Siculoꝝ. Extra quoq; Siciliam nōnulli Tyrrhenoꝝ quod Syracusanis aduersarii effent, et Iapyges mercenarii. Toto adeo gentes Atheniensium sunt auspicia secuti, E diuerso autem Syracusanis auxilio.

Camarinenses
 Geloi.
 Agrigentini.
 Irenei.
 Lacedemonij
 Leucadii.
 Corinthii.
 Ambraciij.
 Sicyonij.

Ilo fuere Camarinenses illoꝝ finitimi, & qui post hos incolunt Geloꝝ. Nam Agrigen-
 tini, quorum urbs ordine p̄xima est, à partibus aberant. Secundū hos siti Selinuntini
 Syracusanas partes sectati sunt, & qui eam Siciliæ partē incolunt, quæ in Libyam uer-
 git. Ex ea aut̄ quæ in mare Tyrrhenū, Irenæi, qui soli oīm ē Græcis illic habitabant, so-
 līc̄ illinc auxilio uenerunt. Atq; h̄ demū ex Sicilia Græcæ nationis. Fuerunt auxilio
 & Dores, & qui sui iuris erant, & ex Barbaris soli Siculi, q̄cunḡ nō trāsierant ad Athe-
 nienses. Ex ijs qui extra Siciliam sunt Græcis, Lacedæmonii ducē Spartiatā p̄stiterūt,
 cæteros cū mancipijs, libertini nup in ciuitatē ascripti, à Lacedæmoniis libertate dona-
 ti: Corithiū soli & classem & peditatū, Leucadij quoq; ppter cognationē, Ambraciūc
 uenerunt, ex Arcadia mercenarii à Corinthiis: & Sicyonii necessitate militantes, ex ijs
 qui extra Pelopōnesum sunt Boeotii, sup has aduētitias copias, ipsi Sicilienses magnæ
 utiq; ciuitates, ingentē pindē uim oīs generis hoīm suppeditauerūt: Siquidē & arma-
 tos sane multos, & naues & equitatū, & aliam innumeram multititudinē cōtraxerunt.
 Verū p̄e oībus (ut sic dicam) alijs Syracusani ipsi plus copiaꝝ p̄stiterunt, tū pro ciui-
 tatis, tum pro periculi magnitudine in quo erant. Atq; hæc utrorūque cōtracta au-
 xilia fuere, ac tūc præsto utrīq; parti suæ, neutrīc̄ alia ulla postmodū supuenere. Igī
 nō immerito Syracusani ac socii parta naualī uictoria, pulchrū sibi certamē arbitraban-
 tur debellando omni Atheniensium, qui tantus eēt, exercitu, utraque pte illū mari ter-
 rāc̄ effugere prohibentes. Præcludunt itaq; cōtinuo maioris portus os octo ferme sta-
 dios, transuersis trīremib; onerariis alijsq; nauigiis, ea ancoris stabilitētes, cæteraq; si
 adhuc Athenienses pugnare conent̄ expediunt, nihil etiam paruū puifacientes. A qui-
 bus Athenienses se intercludi cernentes, et reliqua quæ h̄dem destinauerant intelligen-
 tes, consultandum sibi putauerunt, congregatiq; duces ac p̄fecti, cū propter alias diffi-
 cultates, tum p̄cipue ppter inopiam cōmeatus, quē nec ulli in præsens habebant (q; a
 præmissis Catana nuntiis, tanq; pfecturi ne quid ad se deueheret mandarant) nec in
 posterꝝ habituri erant, nisi classe superarent, censuerūt supiores muros esse deferendos,
 occupatumq; ante naues locum q̄ minimo possent muro concludendū, utensiliū atq;
 agrorū capace, & hunc p̄sidio custodiendū, cætero peditatu cunctas naues implē-
 das, quæcunḡ & idoneæ & nō idoneæ ad cursum forēt, acoībus reb^o in eas cōgestis,
 præliū nauale cōmittendū: ut si ex eo uictores discederent, Catana se recipierent: sin se-
 cus, incēsa classe pedestri irinere, arq; agmine abirēt, quā parte breuissime locū aliquē,
 seu Barbaricum seu Græciū, qui amicus esset, adipiscerent̄. Quæ posteaq; agi placuit,
 slico acta sunt. Nam ē superioribus muris ad littus descēderunt, nauesq; uniuersas cōple-
 uerunt, cūctis ingredi adactis, quicunḡ per ætatē quoquo mō idoneus esset. Vnūuersæ
 aut̄ fuere ad centū ac decem. In quas impositi sunt cōplures sagittarii atq; iaculatores,
 Acarnani aliortūc̄ militum peregrinorum, ac cætera quæcunḡ ab hominibus eius ne-
 cessitatis eiusq; cognationis imponi licebat. Hæc cum pleraq; iam in expedito forent,
 Nicias intuens milites cōsternato esse animo, quod præter solitum in pugna naualī lo-
 ge inferiores fuisserit, quodq; p̄e inopia cōmeatus summæ terū sine mora facturi es-
 sent, conuocauit prius omnes, exhortatusq; est in hunc modum oratione habita:

Oratio Niciæ ad milites.

Milites, & qui Atheniēses, & qui socii estis, certamē quidē qđ nobis instat præci-
 pue oībus cōmune est, ubi de sua quisq; salute ac patria non minus q̄ hostes no-
 stri laboramus; qui si uicimus nunc in hac pugna nauali, licebit nobis suam cuiq; ciuita-
 tem reuifere. Verum non debetis abiecto aio esse, neq; id pati quod inexpertissimi ho-
 minū solent, qui si primis in præliis male successit, nunq; deinceps spem habent, semp-
 timentes similem calamitatem. Sed uos quicunḡ adeatis Atheniēses permulta iam bel-
 la experti, uosq; socii Atheniēsium perpetui commilitones, mementote inopinatos bel-
 lorū esse euentus, ancipitemq; fortunam, & si cā à nobis stare sperabamus. Eoꝝ uos
 ad pugnandū præparare quemadmodū pugnare par est, tātam uestrū multititudinem,
 quam uidetis. Nam quod ad nos attinet, quæcunḡ ipsi utilia fore animaduertimus cīc

ea portus angustias, & futurum nauium tumultū, contraq; illorū pro contabulationib; propugnaculisq; apparatum, unde nobis antehac nocitū est, ea oīa nos cū gubernatoribus, ex præsentī copia prouidimus cōparauimusq;. Nam sagittarii permulti atque iaculatori in naues ascendent, & tanta hoīm multitudi, quanta pugnantes quidē in libero mari non uteremur, qm ad exercendam disciplinam rei naualis impedimento est onus nauitū, sed hīc futura utilis ubi ē nauibus prælium pedestre faciemus. Ex cogitauimus præterea cū alia quæ in nauibus ædificāda fuerunt, tū uero aduersus cratitudinem lignoꝝ, quæ prominet ē proris illorū, quod p̄cipue nobis obfuit ferreas manus, quæ nauē hostilē cum simul incurrerit, retro se recipere prohibeant, si mō qui sup stabant, hoc opus exequantur. Huc em̄ redacti sumus, ut de nauibus pedestre plūm geramus, & prout cōstat nobis expediat, ut neq; ipsi resiliamus à cōplexu classis aduersar, neq; illam à nobis resilire permittamus, p̄sertim cū terra futura sit hostilis, præter eam, ubi noster peditatus inexistet. Quæ uos tenētes memoria, pugnare debetis quoad sup petunt uires, nec finere uos ad terram p̄pellit: & cū nauis in nauē impegerit, non prius eas dirimendas putare, q̄ armatos q̄ pro tabulato hostili stant, detruseritis. Atq; in hæc non minus q̄ nautas uos exhortor, si iusta arma geritis, sed uel magis q̄to eoꝝ hoc opus est, qui desuper pugnant, & uestra interest sicut aliās, ita nūc quoque pleraq; pedestri acie uincere. In quo ipso uos etiā nautæ hortor atq; obsecro, ne admodū percusso aīo si tis ob acceptas calamitates, cum & meliorē è tabulatis habeatis apparatus, & naues plures. Quinetiam illā aīo cōcīpīte uoluptatē, dignū uobis esse, ut uos periculo eximatis, & qui Athenienses nuncupamini, et q̄ non estis, tū propter cōmercium linguaꝝ, ac propter æmulationē nostroꝝ institutoꝝ, apud oēm Græciām incliti extitistis, consores etiā imperii nostri, eatenus certe, quatenus ad cōmodum uestrū spectabat, ut cū terrori essetis subditis uestris, tū uero ab alijs lædi nequiretis. Itaq; cum soli libere socii fistis imperii nostri, merito nūc illud caute ne prodatis, sed cōtemnētes quos s̄epentīe ro superastis, Corinthios pariter ac Sicilienses, quoꝝ nemo q̄diu nostra classis uiguit, resistere ausus est, eos propulsate ostēditeq; uestram peritiam, etiā ægrotantiū atque afflictorum antecellere alieno robori uel experta felicitate subnixo. Rursus iīs, qui inter uos Athenienses sunt, hæc in memoriam redigo, neque naues alias his similes apud nauia, neque aliam armatoꝝ iuuentutē uobis reliquā esse: & si quid aliud contingat uobis, nisi uincere, protinus hostē illinc huc nauigaturū aduersus nostros hīc relīctos, qui inualidi erunt ad eos, qui illīc fuerint, & qui superuenerint, tutandos. Vosq; continuo partim in Syracusanorum uenietis potestatem (cōtra quos qua inēte uenisti, ipsi uos concisi estis) partim in Lacedæmonioꝝ, qui illīc stant. Quare cū uobis de his duabus rebus certamen sit constitutum, si unquam antehac, nūc maxime annitamini memores, & singuli & uniuersi, classem hanc quæ nūc pugnatura est, eam demū esse Atheniensium, & peditatum, & naues, & urbem, & ciuitatem reliquam, denique magnum nomen Athenarum, pro quibus si qua in re alium alijs præstat, aut peritia aliqua, aut animi præstantia, is nunquam opportunius quam hodie se ostentauerit, ne sibi ipsi utilis, et cæteris salutaris futurus. His Nicias suos exhortatus, ē uestigio iussit ut naues concederent, quod Gylippo atque Syracusanis in promptu erat sentire, quippe illos, qui se ad pugnandum præparare cōspicerent, facti etiam certiores de manibus serreis, quas in ipsorum naues infecturi essent Athenienses. Ideoꝝ sicut aduersus alia, ita aduersus hoc remedia adhibuerunt. Proras enim et bona ex parte superiora nauium coriis contexerunt, ut in his nihil haberet manus infecta quod prehenderet, sed labere tur. Quæ postquam præparata sunt omnia, iidem qui hæc militibus præparauerunt, duces eorum ac Gylippus talia apud illos uerba fecerunt.

Oratio Gylippi ac Syracusanorum ad milites.

Qvod præclare se habeant quæ haec tenus gessimus, quodq; de præclaris in posterum rebus certamen nobis futurum sit, Syracusani atque socii, ut uidemini plenique cognoscitis. Non enim tam prompte prælia adissetis, Si quis tamen id non per-

R in

Inde ac debet sentit, hunc edocebimus, Athenienses huc se loci contulisse primum ad Siciliam subigendam, deinde si cœptis bene cessisset, ad subigendam Peloponnesum, ceteramq; Græciam. Hos maximo imperio præditos cunctorum & superiores & nostræ memoia: Græcorum, uos primi omnium resistentes classe, qua illi cuncta obtinebant aliquoties superastis: & nūc, ut fides est, superabitis. Nam qui bellum inferunt h̄s, quibus praesse se dignos putant, si s̄epe decepti, & sua quam præsumperant, opiniōe infirmiores succumbant, horum mox animus sicut antea supra uires, ita postmodū infra uires est, id quod nunc Atheniensibus accidere credibile est. At uobis (qui cum adhuc imperiti essetis, tamen obſistere ausi estis) nunc ualidioribus effectis, accedēte per suasionē uestræ strenuitatis eximiae, quod strenuissimos superastis, duplex adesse singulis spes debet: Vna & ea maxima, quæ perinde maximam fidutiam præbet, quod multa à nobis ad audiēdum comparata sunt: Altera quod hæc ipsa ab illis mutuati sumus, nonnihil nostro more, nostraq; consuetudine facientes, per quod non incōpositi aduersus singulas eorum naues erimus. At illi cum solito frequentiores armati tabulatis supersteterint, ex magna parte, ut sic dīcā terrestres iaculatorēs, ueluti Acarnanes, aliq; fid genus hominum, qui ne sedentes quidem inuenient, quomodo tela emittere debeant, qui ni stantes in nauibus aberrabunt à nostris hominib; feriendis, & inter seipso alius alio modo titubantes tumultuabitur, quibus ne multitudo quidem nauium proderit, eas eti plures quām nostræ sunt, ne quis uestrū reformidet. Illæ enim cum multæ sint, tardiores erunt ad id exequendum, quod gubernatores uolent, opportunissimæ autem machinamentis, quæ ad eas affligendas comparauimus: quod uerissimum esse cognoscatis, licet ex h̄s, quæ uos arbitramur aperte audisse. Ingētibus isti malis eūcti, & præsentī rerum penuria urgēre, ad desperationem redacti sunt, nec tam apparaui suo confidunt, quām id quod possunt temeritati fortunæ; ut aut perrumpentes classem nostram elabantur, & in altum uela faciant: aut si hoc nequeant, terrestrem profecitionem moliantur, numerum ut in hoc rerum statu nō deteriora secuturi. Cum istis igitur tam confusis hominibus, & quos fortuna sua tradidit infestissimorum hostium animo, pugnā cōseramus, existimantes æquissimū esse simul de aduersariis, qui ad nos uexando uenerunt, sumere ultionem, & saturare animi iracundiam, simul inimicos propulsare, rem nobis maxime uoluptati futuram, quoties alicubi narrabitur. Nam q; inimici atq; inimicissimi nobis sint isti omnes cognoscitis, qui huc ad nos in seruitutem redigendos traiecerunt, si prospere pugnassent, nos uiros summo supplicio, nostros liberos atq; uxores extrema deformitate, totam deniq; ciuitatem maxima ignominia affecturi. Quibus de causis nemo uestrum molli animo esse debet, necq; pro lucro duere, quod illi abeant nullo periculo nostro. Nam sine periculo nostro abibunt etiam si uicerint. Si uero id effecerim⁹, quod facere debemus & uolumus, ut istos puniam⁹, cū etaq; Siciliæ pristinam agricolationem ac libertatem restituamus, etiam certiorem q; antea fuerat, profecto pulchrū nobis hoc certamen est, & rarissima talis periculorū occasio, ut ex aduersa fortuna minimum damni fiat, ex prospera plurimum lucr̄. His uerbis Syracusanorum duces ac Gylippus, suos & ipsi milites adhortati inuicē naues implet, simul ac Athenienses idē facere senserunt. At Nicias præsentī rebus cōditione attonitus, quod cerneret quale periculum esset, quāmq; uicinum, cum tantum nō iam pcessuri essent, reputansq; qualia in atrocibus præliis contingere solent, existimabat nihil satis præparati apud suos esse, nec se satis eosdem alloquitum. Rursus itaq; si gillatim trierarchos uocat, eos honorifice & patrum & tribuum & propriis nominibus appellans, oratq; (prout in quoq; aliquid decoris erat) ne dignitatē suam prodat, né ueñ, quorum egregia maiorum facinora extabat, domesticam uirtutem ac gloriam oblitterarent. Admonebat eosdē patriæ, quæ omnium liberrima esset, & suaq; cuiusq; facultatū in illa ad uictū reposita. Alia præterea cōmemorans, quæ tali tempore cōpositi hoīes dicerent, nō qui captarent uideri cuiq; priscoꝝ uti oratione referēdo, quæ de singulis cōuenientia sunt dīci; de uxoribus, de liberis, de diis patr̄is, sed quæ in præ-

Nicæ desperatio.

senti pauore utilia dictu putantes exclamant. Hæc Nicias nō tam sufficientia q̄ necessaria se locutu ratus, digreditur ab ijs ac peditatu ducit ad mare, & in ordines q̄ primum potest collocat, ut ijs qui in nauibus forent, quammaxime prodesset ad fidutiam p̄su mendam. Demosthenes aut & Menander & Euthydemus q̄ eñ duces in naues Atheniensium ascéderant, mouentes à loco castrorum, sine mora nauigarunt ad fauces portus iam præoccupatas præclusasq; ne illac exiret, habentes in animo perrūspere in exteriora. In quos ut undiq; ingruerent Syracusaní ac socij, totidē fere nauibus prius mouentes, earum parte exitu portus, parte reliquu portu in orbem tutabant, peditatu pariter eis auxilium ferente, quoq; in loco naues substítissent. Præerant autem classi apud Syracusanos Sicanus, & Agatharchus in suo cornu uterq; , medium Pythen et Sicanus. Corinthi tenebant. Athenienses postea, quād ad obseßas fauces subiere, primo impte tu cōgressi sunt, collocatumq; ex aduerso nauium agmen superauere, illarumq; retinacula soluere tētabant. Sed mox inuestis in eos undiq; Syracusanis ac sociis, nō iam pro angustijs exitus tantum, sed etiam intra portum prælium gerebatur, eratq; atrox quale nullum superiorum; multa etiam ferocia utrisq; ad alteros incusandos per nautas, qn uociferans exhortatio existebat, multa quoq; inter aduersos gubernatores artis, aduocatio atq; contentio, epibatis subseruentibus quoties nauis nauem incurreret, ne qui tabulatis infistebant, aliorum destituti artificio desicerent. Vnusquisq; in loco sibi assignato nitebatur prius extare. Cæterum confligentibus tot in tam breue spatiu nauibus, & eaꝝ plerisque in angustissimo exiguum enim spatiū relinguabant, ducentes naues rari excursus siebant, nulla facultate aut retrocedendi aut excedendi, sed frequētiores implicationes, prout quæq; nauis in alteram incidisset, siue inter fugiendum, siue inter alteri occursandū. Et quandiu alia nauis inuadebat, randiu ij, qui pro tabulatis erat, abunde missilibus utebant, faculis, sagittis, saxis. Cum uero conferebant, epibatae ad manus ueniebant, conantes utriq; in alienam transgredi nauem. Contingebatq; multis in locis, cum in arcto stipatae naues essent, ut hi in illorum naues transfilirent, & alie cubi singulas binæ aut plures necessario coartarent, & gubernatores aliarum tutela, aliarum insidiæ, neque id per uices, sed pariter undique circūsisterent, ingens' que in ultarum inter se concursantium nauium sonitus & pauorem præbebat, & auditu corum quæ uidebantur, adimebat. Multa em̄ utrinq; adhortatio præpositorum ac uociferatio existebat, tum ex arte gubernatoria, tum ex præsenti contētione uincendi; Atheniensis quidem suis, ut perrumperent exclamantiū, utq; si quando aliás nunc promptius eniterentur pro sua salute, prōq; in patriam reditu: Syracusanorū asit ac sociorum, q; eis pulchrum uidebatur, ut prohiberent eos effugere, & suam quisq; patriam gloria uincendo augerent. Duces quoq; utriusq; classis hoc amplius sicubi aliquā animaduertissent, nō necessaria causa nauim cessim ire, accitū noīatim eius trierarchū, pcontabanc, Athenienses quidē nū cederet, quia terram iam hostiliissimā magis hospitalē, q; mare nō exi guo labore obtentū arbitrare? Syracusanū uero nū quos plane sciret in aio habere, quo quo mō effugiendi, hos fugientes ipse fugeret. Cum apud hos ancipiti Marte dimicatur, utrorumq; peditatum ingens certamen & animorti contentio tenebat: Syracusanum de maiori, quād parauerat, decore sibi comparando: Atheniensem, ne secum p̄fus, q; cum classiaris ageretur. Nam cum omnes facultates Atheniensium in naues impositae essent, inerant ei futuri metus, ut nemini tantus, & eo uehementior, q; superne ex edito loco pugnam naualem spectare cogebatur. Nam cum esset ē uicino spectaculum, & omnes pariter eōdem intuerentur, si qui suos alicubi uincentes aspexissent, animos attollebant, et ad inuocandos deos, ne se salute fraudarent, conuertebant. Qui autem suos uincit, ij planctu atq; uociferatione utebantur. Adeo magis animo frangebant ex ijs, quæ fieri uidebant, quām ij, qui in ipso opere uersabantur. Nonnulli sicubi anceps certamē cernerent, quod acre & pertinax esset, ipsi corpibus, prout animo affecti erant, præ metu innuebant, gestusq; agebant, tanq; & ipsi pugnarēt, & in eadē qua illi ærūna uersabantur, Assidue nanq; exiguum intra spatiū aut fugiebant, aut trucida

bantur. Apud eundem Atheniensium exercitū quandiu classes comīsus dimicabant, si cebat omnia pariter audire lamenta, clamores, uincentes, succumbentes, & alia quæcū que magno in discrimine exercitus edere plurisfariā cogitur. His æqualia patiebant et h̄i, qui in nauibus erant. Cæterum Syracusani ac socij cum perdiu obstinate pugnatū es-
 set, classem Atheniensium in fugam uertunt, & inuecti strenue cum magno clamore atque exhortatione, terram uersus psequunt. Tunc nauticus exercitus, alia atq; alia parte, quicunque exteriores capti non erant, citato cursu castra subierunt, ne peditatus qui dem amplius in ambiguo eēt, sed uniuersi ploratu gemituç miserates, ea quæ siebant uno imperio, partim ad subueniendū nauibus tendunt, partim ad reliquam partem murorum tuendam: alii, quæ maxima portio erat, iam pro seip̄sis, quæ sibi salutē parerēt, circumspectant. Fuit autē eo momēto pauor tantus, ut nullus ex superioribus extiterit maior. At tale quiddam passi sunt, quale ipsi fecerunt, ad Pylū ubi Lachdæmonij amissa classe perierunt, et illi insulam transgressi, ita in terra nunc Athenienses, nisi quid in pinatum accideret, saluos se fore desperabant.

Post gestam acerrime pugnam naualem, in qua multæ naues ac multi uiri perierunt, Syracusani atque socij uictoria potiti, naufragiis etiam ac cæsorum corporibus potiti sunt, reuectiç ad urbē, trophyum statuerunt. Athenienses autē præ magnitudine presentium malorum, ne cogitauerunt quodem de mortuis ac naufragijs repetendis, sed cōsultabant de abeundo protinus per noctem, & Demosthenes Niciam adiens censebat faciendum, ut repletis reliquiis nauicū sub auroram erūperent portu, si possent, quod dicerēt plures adhuc ipsis utiles naues supereesse quam hostibus. Supererant enim eis naues circiter sexaginta, hostibus minus quinquaginta. Cui consilio cum Nicias assentiretur, uellentq; naues implere, nautæ int̄roire abnuebant, ut qui pcuslī animo erant, q; male pugnassent, nec credebant se post hac esse superiores. Ita cuncti ad discedendum terrestri itinere animū adiecerunt. Ho-

Hermocratis
suspicio.

rum consilium suspicatus Hermocrates Syracusanus, ratusq; atrocem rem fore, si tantus exercitus itinere pedestri proficiſcēs, alicubi subsideret, unde rursus contra ipsis faceret bellum, adit magistratus, negatq; oportere cōtemni nocturnam hostiū profectiō nē, cōmemorans hæc & alia, quæ ipsi uidebantur. sed potius egredi omnes Syracusanos pariter & socios, ad obstruendas uias, occupandaq; locorum angustia atq; custodienda. Hoc alii, nihilo illi quidem minus, q; Hermocrates intelligebant, & esse faciendū putabant, sed homines ab ingenti certamine reuersos, libētius iam q; eturos, & eo agri us imperata facturos, quod dies festus instaret. Instabant eū eo die sacrificia Herculis,

Herculis sa-
cra.

in quo præ ingenti uictoriæ gaudio, plerique se conuerterent ad potandum, omnia de nicq; speranda citius illis psuaderi posse, q; ut in præsens sumerent arma ad exeundū. Talia reputantes ac difficultia factu existimantes magistratus, cū inducere non posset Hermocrates, uereretur quæ ne Athenienses per silentium noctis transeuntes ardua maxime loca occuparent, hoc per se commentus est: Quosdam è comitibus suis equestres mittit ad hostiū castra, obscura iam nocte, qui eousque præuecti unde quis exaudiri posset, quasi essent Atheniensium studiosi, quales quidam in urbe erant, Niciam de rebus urbanis certiore facere soliti, euocatis certis iuberent referre Niciae, ne mouerent ea nocte tanquam Syracusanis itinera obſidentibus, id potius postridie per otium instructo agmine faceret. Hæc cum missi dixissent, discesserent cum' que eadem h̄i, qui audierant ducibus Atheniensibus retulissent, duces ipsi ob eum nuntium hac nocte cunctandum censuerunt, nullam subesse fraudem opinati: & quia non statim prodissent, etiam die insequenti, ut se milites pro facultate commodissime instruerent manendum, ac relictis cæteris rebus omnibus abeundum, præterquam h̄is quæ ad usum corporis pertinerent. Syracusani interea ac Gylippus cum peditatu priores egressi, itinera passim quibus illos transituros credibile erat, obstruxerunt, & ad riuorum ac fluminum uada posuere præsidia, & alia opportuna excipienda hosti loca, quæ uisum est ut illum transitu arcerent. Super hæc inuecti classe naues Atheniensium ab littore abstraxerunt; quarum aliquot concrematis, quod facere ipsis quo

Hermocratis
commentum.

que Atheniēsibus in animo fuerant, cæteras per otium inhibente nemine (ut quæcūq; ali
cubi quassata) religatis portauerunt in urbem. Post hæc Nicias ac Demosthenes ubi sa
tis ipsiū uisum est suos instruxisse, tertio à pugna nauali die mōuerunt. Res acerba omni
bus non eo solum nomine, quod omni classe amissa decederent, è magna spe redacti in
discrimen, & suum & ciuitatis, uerum quod relinquere castra, esset ciuitatis triste specta
culum, sensuq; & cogitatione miserum. Nam cum mortui insepulti essent, quoties q̄s
aliquem necessariorum iacentem cōspexerat, mōrōre pariter et metu afficiebatur, sed
multo mōstiores reddeabantur erga uulneratos atq; ægrotos, tanquam defunctis misē
riores, quos relinquebant. Nam ad comploratiōem se atque eiulatum conuertentes il
li miseri, quid agerent nesciebant, ut se socij abducerēt, obsecrabant, nominatim unum
quenque in clamantes: & sic ubi quis uideisset ullum aut sodalium, aut familiarium, aut
contubernalium iam abeuntem, pendentes ab eis & quoad poterant in sequentes, & si
quos prius uires membrorum defecissent, nō sine multis obtestationib; ac ploratib; deserebantur. Prorsus ut omnis exercitus lachrymis compleretur, & præ huīscemo
di angore non facile discederetur, quamuis ex hostico, & maiore, quam quem lachry
mis ostendebant, mōrōre tum ex iis quæ iam passi erant, tum ex ijs, quæ intra se ne pa
tentur, formidabant. Nec mōsti tantum, sed etiam sibiūpsis admodum succensentes,
nihil enim aliud quam expugnatæ ciuitati, & quidem non exiguae, quæ profugeret, si
miles uidebantur, quippe uniuersa multitudo simul proficiscentium non erat infra nu
merum quadraginta milliū: Quoꝝ cæteri omnes ut quisque poterat sibi utilia; pedites
autē equitesq; præter consuetudinem sua ipsoꝝ cibaria sub armis ferebant, alii inopia
comitū, aliꝫ diffidentia. Transfugerant em̄ serui cum antea multi, tum uero proxime
plurimi, neq; hæc quæ ferebant, sufficientia erant. Nam rei frumentariæ in castris iam
nihil superat. Cū interim huiusmodi ærumnā, quæ aliās ob hoc, q; æqualis & cōmunis
est cum multis, habet aliquid leuamenti, nūc nihilo magis eis tolerabilis uidebaf, præ
fertim cogitantibus, quanto ex splendore pristinæ dignitatis in quem exitum miseri
amq; recidissent. Etenim hæc maxima nouitas exercitui Græco contigit, ut ad quos
subigendos uenisset, ipse metu ne potius ab illis subigeretur abscederet: & qui cum
uotis & canticis in expeditione existent, rursus ab expeditione diuersa uoce ac contra
rivo sono reuerterentur, ex nauticis facti pedestres, et armato agminī magis, quam clas
si uacantes, tamen ipsiū hæc omnia toleranda uidebantur, propter impenitentis iam pe
riculi magnitudinē. Quos Nicias cernens tam affectos animo esse, & uehementer aba
lienatos adiens exhortabatur ex reꝝ conditione, consolabaturq; clamore etiam utens
magis quam uoce, ut ad quosque accedebat, ut illorum animos excitaret: & cum ueller
ut qui plurimum, nosset prodesse eis ex præsentī quoque rerum status:

Oratio Niciæ ad Milites.

ATheniēses (inquit) ac socij cū nōnulli iam ex asperiori q̄ nostra est, cōditione in
columnes euaserint, debetis habere spē, neq; supra modū uobis metiūpsis succēdere,
aut propter iacturas quas fecisti, aut propter indignitatē quā nūc sustinetis. Ego quo
que nihilo meliore, quam uos conditione sum, nō uiribus, non quō ex ualetudine esse
etis sum cernitis, non fortunis, quibus cum ad uictum, tum ad alia pertinētibus, nulli
ali quando inferior cum fuerim, nunc tamen in pari periculo inter miserrimos cōspici
or, quanquam multo cultu deos, multa iustitia ac bonitate homines prosecutus sum,
propter quæ futurorum spes audax illa quidē est, sed certe uos clades acceptæ iam ma
gis quam pro magnitudine peterent, quæ forsitan alleuentur. Nam & satis feliciter
cum hostibus actum est: & si cui deoꝝ inuisi huc militauimus, satis iam dedimus abun
dēq; poenarum. Etenim aliꝫ quoque nonnulli aliquando iam bellū alijs intulerunt, qui
cum more hominū egissent, tamen tolerabilia passi sunt. Vos quoꝝ cū sperare debetis
deū mitius nobiscum eē actuꝝ, quippe qui digniores sumus miserīcordia numinū,
q̄ odio: tū nō ualde extimescere, cū intueamini uosipſos, qualis armatura uestras sit, &
quantus numerus pergentis agminis. Quinetiam illud cogitare ubi cūq; cōsideritis,

Lamentabilis
Athen.clades.

Fugientium
Athe.copie.

ibí protinus uosiipos uobis esse ciuitatem urbemq; neque ab ulla alia Siciliensi ciuitate, aut uenientes facile receptum, aut alicubi collocatos facile expulsum iri. Iter ait ut tuto et ordine fiat ipsi obseruabitis, nihil aliud suo quis animo uersantes, nisi quocunq; loco quis uestrum pugnare coget, se eum obtinendo & patriam, & moenia sua obtentum. Quod iter pperabimus continentis nocte ac die, qm exiguum habemus cōmeatum. Et si perueniemus ad aliquod amicum oppidum Siculorū, hi em ob metu Syracusarum in fide perstant, tunc demū sentite tuto uos in loco confistere. Ad quos pmittit qui iubat eos nobis occurrere pariter, et cōmeatum afferre. In summa hoc sentite cōmilitones, necessariū uobis fortibus uiris esse, ut quib; nullus uicinus locus est, in quo si ignae egeritis, salui esse possitis; & si hostem euaseritis, cæteros quidē ē uobis cōseuturos, quæ reuiseris cōcupiscitis: Athenieuses aut magnam ciuitatis uestrae potentiam eti collapsam resuscitatuos. Viri em non moenia & naues sine uiris ciuitas sunt.

Athen. fuga in
patriam.

His Nicias adhortatiōibus milites adibat, sicubi cernebat eos aut non cōtinenti, aut nō ordinata serie pergentes, cogendo atque disponēdo. Nihilominus Demosthenes hæc aut similia apud suos dicebat quadrato agmine euntes. Niciæ copiae sub ipso priores ibant, suæ sub Demosthene sequebantur, impedimentis & turba plurima intra armatos recepta. Qui posteaq; ad uada peruentū est Anapī amnis, offendit illuc instructam Syracusanorū ac sociorum manū. Ea summota ac transitu potiti ultero progrediunt, Syracusan equitatu assultante, leuisq; armatura faculis incessante. Atque hac die cōfectis quadraginta fere stadiis tumuli quendam insederunt. Postero die diluculo iter ingredi, cū uiginti circiter stadia processissent, descéderunt in campestrē quēdam locū, ibiq; castra posuerunt, uolentes sumere cū aliquid esculentum ē suis quique rebus, tum (habitabat em locus) aquam illuc quam secum ferrent, qm multa per stadia quā pecturi erat, nihil admodum aquæ esset. Interea Syracusanī transitum ulteriorē p̄occupantes inædificarunt. Erat autem tumulus arduus et utrinque rupibus p̄ceps, cuius uertex uocat Lepas. Postero die iter ingressi Athenieuses, à Syracusanis socialibusq; equitibus ac faculatoribus (quoq; magnus erat numerus) utrinq; obequitantibus atque faculanti bus p̄gere prohibebant; & cū diu dimicassent, tandem in eadē rursus castra rediere, iam non idem eis suppetente cōmeatu, quibus digredi p̄ hostium equitatu non liceret. Mane tñ mouentes rursus ire p̄gunt, & ui peruadunt ad tumulū: sed cū inueniunt muro p̄clusum, & muro supstantem pedestrem aciē ex magna parte scutatam, erat ait arctus locus, quem subeuntes Athenieuses expugnare nitebant; uerum cū à tot uiris ē loco eminenti ferirent, facilius em superne tela uibrabant, nec possent p̄rumpere, retro se recepere atque quieuere, cum p̄sertim existeret tonitrua pariter & imbræ, quales anni tempore in autumnum iam uergente fieri consueuere: unde exterriti sunt, & eo uehementius q; existimarent in suū exitium ista omnia fieri. His quiescentibus, Gylipus atq; Syracusanī partē quandā copias mittunt ad hos muro intercludēdos à tergo quā uenerant, quod tñ fieri & isti missis ē diuerso quibusdā suorū phibuere. Mox cū oī manu regressi proprius campū consedere. Postero die cū progrederent, eos undiq; circumfusi Syracusanī adorunt, multos sauciant, retroq; se cū in ipsos impetus Athenieuses facerent, subducebant; cū abirent inguebant: postremis qbusq; p̄cipue infestis, si forte membratim illos territando tortū agmen auerterent. & diu hunc in modū restitere Athenieuses, dehinc p̄gressi quīq; sex uē stadia in capo congeuere, ab eisq; in sua castra rediere Syracusanī. Sub noctem Niciæ ac Demostheni placitū est, qm male secū ageret, tum gnali iam inopia cōmeatus, tum multitudine uulneratos, ab hostibus, identiā dem assulantibus, accensis quamplurimis ignibus abducere exercitum, non tamen ea dē amplius qua cōstituerant uia, sed ē cōtrario, quā Syracusanī custodiebant mare uerius. Ferebat autem hæc uia, non in Catana, sed in aduersam prorsus Siciliæ oram, in Camarinæam, in Gelam, in alias circā urbes uel Græcas, uel Barbaras. Accensis igitur plurifariam pyris p̄ noctē proficisciunt, sed q; oībus accidere exercitibus solet, p̄sertim maximis & noctu p̄gentibus, & p̄ hosticū, & hoste quē timeret nō p̄cul agēte, incessit

Camarina.
Gela.

eis trepidatio, paor, tumultus. Et copiae quidem Nicianæ quemadmodum erant duces in ordine perstiterunt, longeque præcesserunt. At Demosthenicarum dimidium pene ac maior pars interrupta est, ac solitoribus ordinibus pergebat, prima tamen luce peruenere ad mare, & ingressi uiam nomine Helorinam incedebant, ut cum ad Cacy parim fluuum deuenissent, secundum ipsum fluuum iter per superiora & mediterranea tenerent. Sperabant enim sibi illac Siculos occursum, quos accersissent. Vbi ad fluem est uentum, offendunt illic quoque custodias quasdam Syracusanorum, obsepietes uada munitiōibus ac uallo. Sed illis uia summotis fluuum transmisere, penetrareque rur sus ad alium nomine Erineum. Hac enim ductores ire iuellerant. Interea Syracusani ac socij ubi illuxit, senseruntque abisse Athenienses, plerique Gylippum insimulabant, quod sciens Athenienses dimisisset, raptimque persequentes quam iter ingressos haud difficile nossent, adipiscuntur eos sub horam prandij, incidentes in Demosthenicos, & tardius & inordinatius, ut qui noctu perturbati fuissent, iter facientes repente prælium carent, circundatoque equitatu eos in idē loci urgēt, eo facilius, quod bisariam diuisi iam erant, Nicianis illinc centum quinquaginta stadia progressi. Nam Nicias ocyus suos ducebant, existimans minime salutare esse tali in tempore cunctari ultro ac dimicare, sed quamuelocissime fugere eatenus pugnando, quatenus cogeretur. Demosthenes autem multiplici frequentiisque magis labore implicabatur, quod posterius digressus prior ab hostibus urgeretur, & tunc gnarus insequiri Syracusanos, non tam progrediebāt, quam ad pugnandum se instruebat, donec ita cunctatus ab hoste circunueniretur, & magna perturbatione ipse pariter ac milites eius afficerentur. Quippe deprehensi intra locū, qui munitionibus circundatus esset, & in uia, quæ hinc & hinc non infrequentes oleas haberet, circunquaque missilibus incessebantur. Huiusmodi autem assultibus, non pugna stataria non ab re utebantur Syracusani. Nam summa rerum periclitari aduersus homines salute desperantes, iam non tam ipsorum intererat quam Atheniensium, simulque non nihil cauebant, ne rebus iam proculdubio prospere gestis aliquid interueniret, arbitrantes hoc modo perdomitum hostem a se captū iri. Itaque ubi toto die missilibus eum undique incessentes, uiderunt iam exhaustum uulneribus atque alijs æru- minis, iubent caduceatorem Gylippus Syracusani que ac socii denuntiare primum, si quis ad se transfire insulanorum uellet, liberum fore, transferuntque aliquot, non tamen multæ civitates. Mox deinde omnibus alijs qui cum Demosthene erant, oblata conditio, si traderent arma neminem eorum mortem obiturum, aut uiolentam, aut in vinculis, aut inopia rerum ad uictum necessiarum. Atque ita dedidere seipso cuncti, numero sex milia, omnemque pecuniam deposituere, quam habebant, effundentes in scuta resu pinata, & ex ea quatuor scuta repleuere, statimque in urbē a Syracusanis adducti sunt.

At Nicias hoc ipso die cū suis ad flumen Erineum præuenerat, illudque transgressus, in edito quodam loco concenterat. Eū postero die adepti Syracusani, inquiunt, Demosthenicos se se dedidisse, iubentque ipsum idem facere. Ille non habita istis fide pacificē, ut equitem mitteret ad explorandum. Vbi eques reuersus retulit Demosthenicos se dedidisse, Nicias per caduceatorem Gylippo Syracusani que responderet se paratum esse transigere Atheniensium nomine, si cum exercitu dimittatur, quos sumptus in bellum Syracusani fecissent, eos omnes restituturum datis obsidibus Atheniensibus, dum pecunia solueretur singulis talentis in singula obsidum capita taxatis. Ea conditione non accepta, Gylippus atque Syracusani aggressi undique telis petiuere ad uesperum usque. Illi eti male accepit inopia commeatus, aliorumque necessario- rum, tamen habentes in animo discedere, seruato silentio noctis arma sumpererunt, sed intelligentes se non latere hostem (nam ille rem sentiens pæanem canebat) rur- sus ea deposituere præter trecentos fere, qui uia peruidentes hostilem custodiā, quam potuere per noctem contenderunt. Niciam posteaquam dies illuxit agmen ducētem, Syracusani socijque inuadunt, eodem quo pridie modo undique lacestantes iaculis sagit- tisque. Inter quæ ex omni parte ferientia, equitatu pariter cunctaque multitudine urge-

*Cacyparis flu-
nus.*

*Erineus flu-
nus.*

Nicie cōditio

Sicarus fl. te, illi tamen ad amnem Assinarum festinabant, tū opinantes fore ut eo transito aliquan-
to facilis haberent, tum potandi desiderio quo miseri, tenebant. Vbi peruenere, nul-
lo iam ordine in illum irrumptunt, pro se quisque primus omnium transfire properan-
tes. Sed hostis ingruens difficultem eis transitum reddebat. Nam cum conferti ire co-
gerentur, alius in aliū incidentes inuicem conculcabantur telis' que & armis, quo-
rum alij statim peribant, alij inter se impliciti defluebant. Hos ex utraque fluminis par-
te Syracusani superstātes (erat autem ripa præceps) desuper missilibus conficiebant,
multos etiam aude porantes, & inter se utiq̄ in cauo fluminis alueo perturbatos: Sed
Peloponneses præcipue illuc descendentes trucidarunt eos, qui in fluvio erant. Vu-
de subito aqua corrupta est. Ex qua nihilominus cœnosa & cruenta bibebar, deq̄
ea inter multos certabatur. Tandem permultis iam cadaueribus alijs super alia facen-
tibus, profligatoq; exercitu, partim apud amnem, partim si qui effugerant ab equiti-
bus, Nicias Gylippo sese dedidit, plus ei habens fidei, quā Syracusanis, permittensq;
sui potestatem tum illius, tum aliorum Lacedæmoniorum arbitrio, à cæde cætero-
rum militum abstineri iussit. Post hæc Gylippus imperat non interfici Athenienses,
sed uiuos capi. Ita cæteri quicunq; occultati non essent (multi autē hi erant) uiui sunt
capti, necnon missis qui persequerentur, trecenti illi qui noctu per custodias evaserant
comprehensi. Verum hi omnes in unum contracti haud multi fuerunt, multi tamen
qui supprimebantur, ex quibus tota Sicilia referta est, ut qui nō ex pactione quēadmo-
dum illi qui cum Demosthene capti essent. Quædam tamen eorum pars, neq; hæc exi-
gua interiūt. Verum hæc maxima strages extitit, & nulla minor ex omnibus, quæ in Si-
cilia hoc bello extiterunt. Nec pauci in itinere faciendo dum subinde inuaderentur ab
sumpti sunt, attamen multi elapsi, quidam statim, quidam postea cum seruissent fuga-
inita, quibus in Cataniam erat receptus. At Syracusanī & socij, acceptis quamplurimis
poterant captiuis ac spolijs, frequentes in urbem redierunt. Et cæteros quidē Athenien-
sium ac sociorum quoscunq; ceperant, in lithotomias demiserunt, tutissimam existimā-
tes eam esse custodiam. Niciam uero ac Demosthenem necauerunt inuitō Gylippo. Is
enī speciosum sibi ducebat, præter cætera ex eo bello portare ad Lacedæmonios etiam
ipsos hostium duces. Quorum alter extitisset eorū hostis acerrimus propter illa, quæ
ad Pylum gessisset, alter ob eadē studiosissimus. Nam illos uiros apud insulam captos,
Nicias præcipuo affectu prosecutus dimittendos curauit, inductis Atheniēsibus ad fa-
cienda cum Lacedæmonijs foedera. Quo nomine & Lacedæmoniī erant in eius amore
propensi, & ipse plurimum Gylippo credēns se dediderat. Sed quia cum illo homines
uulgo loquebantur, ueritū tum quidem Syracusanorum ut ferebatur, ne ob id tormētis
interrogatus, tumultum ipsis excitaret in rebus prosperis, tum alij & præcipue Corin-
thijs, ne corruptis aliquibus pecunia, quod locuples erat effugeret, aliquid in iōs iterū
rerum nouarum moliturum persuasis ad hoc sociis hominem interemerunt. Et Nicias
quidem ob hanc causam aut huic proximam morte affectus est, uir omnium mea æta-
te Græcorum minime dignus, qui eo deueniret infelicitatis ob studium uirtutis, quod
omne in illam conferebat. Captiuos autem qui apud lithotomias erant Syracusanī du-
Lithotomiarū riter sane tractauerunt inter initia. Siquidem cum essent in loco depresso & arcto tot, et
situs. sub dio prius in sole & æstu deficiebant, dehinc superueniente autumnalium noctium
Captiuorū di- gelu, ipsa mutatione contrariorum, ualetudinem contrahebant, præsertim quod pro-
rā calamitas. ppter loci angustiam omnia ibidē faciebant, quodq; cadauera pmisce coaceruata erāt,
tam eorum qui ex uulneribus quam eorum qui ex mutatione & huiusmodi causis de-
cesserant, intollerabilī insuper uexati odore, fame etiam ac siti. Nanc per octo mēses da-
ta sunt singulis aquæ singula acetabula, panis bina. Denique nihil non malorum pa-
si sunt eorum, quæ pati credibile est in hoc loco homines qui illuc inciderunt. In qua
uitæ conditione septuaginta dies stipati traduxerunt. Post hæc præter Athenienses,
& si qui Sicilienses Italici ue cum illis militauerant, cæteri omnes sunt diuenditi.
Quot autem capti fuerint etiū omnes capti, exacte dicere arduum est, tamen non intra-

Lithotomia
custodia.

Lithotomiarū *situs.*

Captiuorū di-
ra calamitas.

septem missia fuerunt. Quod factum huius belli tempore maximum in Græcia constigit: & quantum mihi uidetur omnium Græcorum factorum maximum, quæ nobis fando sunt cognita, idē uictoribus splendidissimum, & uictis calamitosissimum, qui in totū & ex omni parte superati, nec ulla in re tenuiter afflitti, funditus (ut dicitur) euer si sunt, peditatu, classe, nullo deniq; non amissio, pauculis è multis domū reuersis, Hac tenus quæ apud Siciliam sunt gesta.

SOTHVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER OCTAVVS.

THE NIS posteaquam nūtiata res est, diu fide caruit, ne milibus quidem creditum, qui illinc euaserant, plane quæ gesta essent referentibus, ita undiq; omnia funditus esse euersa. Sed ubi factum agnouerūt, ibi exæstuarē Atheniēses aduersus oratores, qui prīncipes hortatores extiterant in Siciliam transmisisti, tanquam non hoc ipsi decreuissent, irasci insuper ariolis atq; uaticinis; deniq; omnibus q; tunc aliquid ipsis per sacra consulētibus, suassissent profectionem, tanquam Siciliā subacturis. Vndiq; itaq; omnibus in rebus m̄estos ob ea quæ acciderant, circūsistebat etiam in gens metus conseruatioq;. Exuti em̄ & priuatim & publice multo peditatu, equitatu, iuuentute, qualē superesse alteram non uidebant, afflictabantur. Simulq; nec nauium sat in naualibus, nec pecunia in ærario, nec ministeriorum ad nauticos usus cum cerne rent, desperabant in præfens de sua salute, arbitrātes in Piræa aduersus se statim appulsuros classem è Sicilia hostes; præfertim tanta illic uictoria subnixos, & iam omni conatu cum uires duplicitas haberent, unā cum socijs qui ad ipsis ab Atheniēsibus defecissent, terra mariq; oppugnaturos. Non tñ uisum est eis succumbere se debere, sed ex præsentibus facultatibus naues undecunq; possent comparare, collata ad illas ædificandas materia atq; pecunia, ad hæc oppida sociorū stabilire, & præcipue Eubœam, & in urbe nonnihil castigare uitæ sumptus, & quēdam magistratū deligere seniorum, q; de statu præsentī cum tempus afforet, præ cæteris consultarent; deniq; terrore circumstante, id quod facere uulgas solet, ad omnia recte disponēda accincti erant, & quæ agēda uifa executi sunt, atq; hæc æstas excessit. Insequēti hyeme ob res in Sicilia ab Atheniēsibus adeo male gestas, uniuersi protinus Græci animos exixerant. Enim uero q; neutrum socij erant, non debere se amplius abesse à bello, uel si à nemine rogarentur, censebant; sed ultrò aduersus Atheniēses ire, q; uidelicet putarē singuli in se illos fuisse uenturos, si in Sicilia rem prospere gessissent, & simul reliquum bellī breue futurum, eiusq; se fieri participes, fore sibi speciosum. Qui socij erat Lacedæmoniōq; properabant impiēsius quam hactenus fecerant, eximi se protinus multa ærumna. Qui Atheniensium imperio parebant, h̄ præcipue & supra uires prompto animo erant ad rebellādum auditate rei discutiendæ, & nullam rationem prætermittendī, quia in sequenti æstate posse euadere uictores. Quibus omnibus Lacedæmonia ciuitas fidutiam capiebat, & eo maiore, q; credibile erat è Sicilia socios propter accessiōem classis necessario iam cum magnis copijs sub initio ueris præsto futuros. Ita undiq; affulgente spe statuerant nō detrectare bellum, ratiocinantes si deliberatum foret, se tum liberatos in posterum tali pīculo, quale ipsis impiēdebat ab Atheniēsibus, si Siciliā subegissent, cum illis euersis si ne controuersia totius iam Græciæ prīncipes fore, Igit̄ eoꝝ rex Agis confessim per eā dem hyemem profectus ex Decelea cū aliquanto exercitu, pecuniam exegit à socijs ad classem comparandam, & ad Melineum deflectēs sinum, ingētem Oetæorum prædā egit ob uetusas inimicitias, & ex ea pecuniam. Adegit Achæos quoꝝ Phthiotes & ali os cīcā populos ditionis Thessalorum sibi suspectos, ipsis etiam Thessalos inuitis pecuniam dare, & aliquantulum obsidum, quos apud Corinthum depositū, cū tentasset

Oetæi.
Melineus sinus

Nauium edificatio. eos in societatem abducere. Lacedæmonij porro cœtum naues ædificandas ciuitatibus distribuerunt, ita taxantes sibi atq; Bœotianis quinas atq; uicinas, Phocensibus ac Locris, item Corinthijs quindenas, Arcadibus & Pelenensibus & Sicyonij, ite Megaræbus & Troëzenijs & Epidaurijs & Hermionæibus denas. Alia insuper comparabant, tanquam circa uer protinus inituri bellum. Per hanc ipsam hyemæ Athenienses & ipsi quemadmodum constituerant, ædificandis nauibus operam dedere, pro se quisq; materiam suppeditantes, & Sunium muro præcluserunt, ut naues quæ cōmeatum ipfis subueherent, tuto præterueherentur, munitionibus quas in Laconica extruxerant, cum in Siciliam transmisserit, tunc destitutis. Et sicubí quid sumptus non expedire uidebatur, in parsimoniam contracto, sed in primis ne loci ædificaret, prospiciebat. Dū haec ab utrisq; fiunt, nihil aliud q; inuicem se in apparatu belli præuenire maturatibus, pri mi omnium Eubœi per hanc hyemem ad Agim legatos de sua ad eum defectione misserunt. Quorum oratione admissa, Agis accersuit è Lacedæmonie tanquam in Eubœa missurus duos è primoribus, Alcamenem Sthenelaidæ filium et Melâthum, eoq; transfitum præmuniente illi uenerunt trecentis cum libertinis. Lesbji interea cupidi & ipsi rebellandi uenerunt, à quibus inductus est Agis utiq; Bœotianis adiutoribus, ut ipso defectioni operam daret. Intermissa Euboica Alcamene, qui in Eubœa iturus erat, dato præfecto cum uiginti nauibus, quarum Agis & Bœotianæ denas pollicebantur, atq; haec ignara ciuitate Lacedæmonia transacta sunt. Etenim penes Agidem fuit ius & copias mittendi, si quo uellet, & contrahendì, & pecunias exigendi, quamdiu apud Deceleanam egit, quo tempore uel magis propè dixerim ei socij obtemperabat, quam Lacedæmoniæ ciuitati. Quippe habens exercitum, protinus ubi cunq; libebat imperiosus adest. Et hic quidem cum Lesbjis transigit. Chij aut & Erythrai qui & ipsi deflectionem parabant, nō cum Agide tractauerunt, sed cum ciuitate: quibus cum uenit legatus Tissaphernes, qui regis Darei filij Artaxerxis prætor inferioris prouincia erat. Is enim ad hoc Peloponnesenses incitabat, pollicens se affatim stipendijs præbitur, quoniam nuper è Græcis ciuitatibus prouinciaæ suæ pro rege tributa exegerat, quæ per Athenienses ante lucrificare nequisset, eas tributa magis percepturum oppugnâdis Atheniensiis arbitrabæ, & simul Lacedæmonios regi socios redditus, atq; Amorgem Pissuthni filium nothum regis, perfugam circa Cariam, prout ei rex ipse negotium dederat, aut excepturum uiuum, aut imperfectu. Itaq; Chij atq; Tissaphernes cōmuniter eadem rem transigebant. Sub idem autem tempus Calligetus Laophontis Megarenfis, & Timagoras Athenoræ Cyzicenus sua utriq; patria extorris à Pharnabaso Pharnaci filio, cuius hospites erant, Lacedæmonem uenerunt ad accipendas in Hellespontum naues, eadem & ipso quæ Tissaphernes cupiente conficeret si posset ciuitates, quæ in prouincia sua essent, ab Atheniensiis abducere, & inter regem suum ac Lacedæmonios contrahere societatem. Hæc cum separatim utriq; agerent qui à Pharnabazo, & q; à Tissapherne uenerant, ingens inter Lacedæmonios cōcertatio extitit, his ut in Ioniam et Chium, illis ut in Hellesponti prius classis mitteret, persuadere nitentibus. Tandem Chios & Tissaphernis postulata multo magis admissa sunt, utpote Alcibiade coadiutore q; Endio tunc ephoro, id est tribuno plebis erat in primis hospes etiā paternus. Vñ propter hospitium nomē Laonicū ei familiæ inditū est. Endius em Alcibiades cognominabatur. Prius tñ in Chium Lacedæmonij Phryne uicinum illis hoīem miserunt exploratū, nñ quid tanta classis eo foret, quāta diceret aliae quæ adessent famæ urbis rñdentia. Hoc renūtiante ueritatē famæ rñdere, exteplo Chios & Erythraeos in societate accepérunt, & quadraginta illuc naues mittendas decreuerūt. cū circa se Chii dicerent esse non minus sexaginta. Ex quibus quadraginta primū misurū erant: decē cū Melanchrida nauarcho, sed cū terræmotus extitisset, pro Melanchrida Chalcideum miserūt, & pro decē nauibus qnq; in Laconica armauerunt, & hyems excessit, atq; undeuicesimus huius beli annus, qd Thucydides conscripsit. Ineunte statim uere in sequentis æstatis Chii ut naues sibi mitterent instantibus, q; timerent & agitata resciscerent Athenienses; nam

omnes clam illis ierant legationes, miserunt Corinthiā Lacedæmoniū uiros Spartiatas treis, qui iuberent Corinthios q̄celerrime ab altero mari, in id qd Athenas uergit, trāf uectis p isthmū oībus nauībus, tā h̄s quas in Lesbū Agis armasset, q̄ cæteris transmitte re in Chiū. Erat aut̄ illīc sociales naues numero undequadraḡta. Huius classis in Chiū pficiscentis, cū nollent esse pticipes Calligetus & Tīmagoras Pharnabazi legati, pecu niā nō dederūt quā attulerant classis noīe quinq̄ & uiginti talenta, sed postea p se alia cōportata classe constituerunt nauigare. Agis ut uidit Lacedæmonios in Chiū traīce re ante oīa destinasse, ne ipse qd censuit aliud iam agendū, sed socii apud Corinthiā cō cilio, atq̄ cōsilio habito decreuerunt in Chiū sibi primū esse nauigandū, duce Chalcideo, q in Laconica gn̄q naues armauerat, deinde in Lesbū duce Alcamene, quem etiā Agis destinabat, postremo in Hellepontū duce Clearcho Ramphii filio. Verū prius *Clearchus.* nauīū dīmidīū trāsportari p isthmū, idq̄ statim traīcere, ne Atheniēses tā in eas anīmū aduerterent, quæ pficiscerent, q̄ in eas quæ posteri⁹ transportarent. Namq ab hac ora p̄palā naues soluebant, cōtempta Atheniensū imbecillitate, quorū nulla admodū claf sis usquam uisebat. Vbi id placuit, unā & uiginti naues continuo traduxerūt; q̄ etsi st̄i mulabant Corinthios ad secū nauigandū, tñ illis cordi non fuit ante isthmia quæ tunc instabant celebrata. Et cū Agis uellet indulgendo ne foedera isthmica soluerent, suam ipsius classem facere, Corinthiīq abnuerunt ac tps tererent, Atheniēses acta Chiorū certius sensere, ac misso illuc uno ē magistratibus Aristocrate, insimularunt Chios, eos Isthmiorū ee. q̄ pernegantes, iusserunt ex formula naues mittēre. Atq̄ ita missæ sunt septem, quarū lebitas. mittendarum fuere autores, tū multi rerū agitatarum nesciī, tū pauci qui sibi actorum erant consciī, nolentes plebem prius hostilem habere, q̄ tutelæ aliqud accepissent, cū Peloponnenses qui tamdiu nō uenirent, nō amplius uenturi expectarentur. Interea ludi isthmici edebant, quibus spectaculis cum interessent Atheniēses (indicta eīn fuerant foedera dierū festorū) eo magis dephenderunt Chios spectare ad defensionē. Atq̄ ubi discessum est, ita cōfestim se se p̄pararunt, ne clam ipsis naues à Cenchrīs pficiscerent, *Cenchrē.* Profectæ aut̄ sunt illinc post ludos confectos una & uigitū naues Alcamene p̄fecto, ad quas totidē obuiam euntes Atheniēses, primū in pelagus hostē subducebant, ubi illæ nō longo spatio fecutæ se auerterūt, ipsi quoq̄ rediere. Quippe septē Chiis quas in eo numero secū habebat, diffidebat. Sed postea impletis aliis septē & triginta eosdē pfici scentes persecuti sunt ad Piræū agri Corinthiī, qui est portus desertus & nouissimus, Pyren. ad cōfinia terræ Epidauricæ. Intra quē Peloponenses, una quæ in alto cursum tenebat amissa, contractis cæteris se continebant. Eis Atheniēses & à mari nauībus adorti, & in terram egressi tumultū ingentem pturbationemq̄ p̄buerunt, ac naues plerasq̄ lacerauérūt ē terra, atq̄ Alcamenem interfecerūt, aliquot tñ suorū amissis. Vbi dirempti fū ere, naues quæ satis uisæ sunt aduersus hostiles illīc collocauere, cū reliq̄ ad paruulam insulam nō admodū distantem, in statioē subiere & castra posuere, misso Athenas nuntio subsidia accersitū. Nam postero die Peloponensium classi auxiliares Corinthiī affuerunt, nec ita multo pōst alii finitimi. Qui cū cernerent custodiam deserto in loco sibi perq laboriosam fore, aūcipiti cōfilio erant, deq̄ incendenda classe cogitabant. Satius deinde uisum est eam subducere, circundatoq̄ peditatu tutari, dū aliqua cōmode effugiendi offerret occasio. Verum Agis his cognitis misit ad eos uirum Spartiatam Thermonem. Fuerant aut̄ & Lacedæmoniū certiores iam antea facti de discessu nauium ab isthmo, cū p̄cepissent tribuni plebis Alcameni, ut cum id fieret nuntiū ad se mitteret. Ideoq̄ mature quas apud se habebant naues quinq̄ mittendas censuerunt Chalcideo duce unā cum Alcibiade. Deinde cum hi proficiscerent, nuntiumq̄ de fuga suorum in Piræum accépissent, animo sunt consternati, quod in bello Ionico auspicando inau spicate cecidisset, eoq̄ statuerant non amplius ē sua terra classem dimittere, imò adeo quæ dimissa esset reuocare. Quod animaduertens Alcibiades, rursus suadet Endio, atq̄ alīs tribunis ne relanguerent à classemittenda in Chiū, prius enim illam præuenituram, quamcladem acceptam Chī sentirent, & se si Ioniam adeat, facile socias Athē

nienfium ciuitates ad defectionem inducturum, commemorando & Atheniēfium imbecillitatem & Lacedæmoniorum studia: nā præter cæteros apud illos fidē esse. Ipsi autem Endio separatim dicere speciosum illi fore, si per eū & Ionia deficeret, & rex socius fieret Lacedæmoniōꝝ, neqꝫ hoc Agidis opus eēt. Erat namqꝫ ipse Agidi aduersarius. Ita Endio atqꝫ alīs tribunis plebis persuasis, abiit cum Chalcideo Lacedæmonio, & celeriter cursum cū quinqꝫ nauibus confecerunt.

*Gylippus Pelo
pon. repetens,
ab Atheni. ue-
xatur.*

Per hoc idem tempus recipiebant se ex Sicilia sexdecim Peloponnesium naues duce Gylippo, post gestum illic communiter bellū. Quæ deprehensæ atqꝫ uexatae à septē & uiginti Atticis nauibus, quibus præterat Hippocles Menippi, classis è Sicilia redeuntis redditum obseruatibus circa Leucadiam, tñ præter unam effugerunt, Corinthumqꝫ tenuerūt. At Chalcideus atqꝫ Alcibiades ut in quasqꝫ incidebant naues, cōprehendebant, ne ipsoꝝ nauigatio palā fieret. Quas non antea missas fecerūt qꝫ Corycū, quæ est in cōtinente tenuissent, & cōgressi cū aliq̄t Chiorum, quibus cū res agitabantur, iussiqꝫ ab eis, cū nemine collocuti ad urbē nauigarēt, illic ex improviso affuerunt. Et cū pleriqꝫ Chioꝝ admirabundi attoritiqꝫ essent, p̄ paucos data est opera ut conciliū cogereſ. Vbi Chalcideo atqꝫ Alcibiade dīcentibus alias quoqꝫ permultas uenire naues, nulla de nauis obsidiōe apud Piraeum mentiōe habita, defecerunt Chioꝝ ab Atheniensibus, & mox Erythræi. Atqꝫ illinc īdē profecti cū tribus nauibus Clazomenas ad defectionē induxerunt. Et cuncti Clazomeniū trāsgressi in cōtinente illic oppidulū condiderunt: ut si quid timoris in insula foret, quam incolebant, esset quōd refugeren. Et oēs quidem qui rebellauerant in mœnibus muniendis, atqꝫ in apparatu belli erant occupati. Athenienses aut̄ accepto p̄pere de Chioꝝ defectione nuntio, rebant magnū circūstare se manifestum periculum, ne cæteri soc̄i post maxīmū urbis rebellionē nollent quiescere. Itaqꝫ mille talenta quæ per om̄e bellī t̄ps intacta eē cupierant, de quib⁹ tangendis si quis aut retulisset aut suffragiū tulisset, propositis pœnis sanxerant, tunc ex præsentī pauore legib⁹ abrogatis, mouenda decreuerunt. Ex qbus naues instruxere non paucas, & nauis quæ Piraeum obsederant, octo iam tūc mitendas, quæ insecutæ classem qua uehebatur Chalcideus, nec assecutæ, duce Strōbichi de Diotimi, omissa obseruatione redierant, nec multo p̄st alias subsidiarias duodecim Thrasicle præfecto, quæ & ipsæ omiserant obsidionem. Nam septem Chioꝝ, quæ sociæ fuerant oppugnatiōis apud Piraeum, reductis seruos, qui in eis erāt, libertate donarūt, liberis aut̄ uincula īndiderunt. Alias itē in locū reuersæ raptim armatas miserunt contra aduentum classis Peloponnesis, habentes in aio & alias triginta armare. In quibus conficiendis tñ studij adhibuerūt, ut ne tantulum quidem fecerint, nisi quod ad succurrendum Chio pertineret. Interēa Strombichides octo cū nauibus traiecit in Samū, & illinc sumpta una Samia in Teū, incolasqꝫ loci ut quiescerent exorauit. Eōdem & Chalcideus ex Chio cum tribus & uiginti nauib⁹ trajectiebat, aderatqꝫ ei Clazomeniōꝝ atqꝫ Erythræoꝝ peditatus. Huius aduentum præsentis Strombichides abscessit: & ubi in altum euectus prospexit multas à Chio naues, fugam in Samum intendit illis insequeb̄tis. Tei peditatum cum à principio excipere noluissernt, post Atheniensis fugā introduxerunt. Qui expectato aliquādiu Chalcideo ab insecutione Atheniensem, necdū revertente muros demolitus est, quos Athenienses extruxerant urbis Teæ, qua parte respicit continentē, adiuuantibus eum aliquot q superuenere barbaris, duce Tage Tissaphenis proprætore. Chalcideus atqꝫ Alcibiades Samo tenus insecuti Strombichidē, apud Chium armauerunt nauim Peloponnesium, nautas ibiꝝ p̄fido reliquersit, substitutis in eorum locum Chioꝝ & alijs uiginti nauibus instructis perierunt Miletum, tāquam à se defecturam. Nam Alcibiades cui erat cum primoribus Milesiorum necessitudo, uoib⁹ lebat in illis inducendis præteruertere naues è Peloponneso uenturas, & tū Chioꝝ tum sibi cum Chalcideo, tum à quo missus erat Endio addere hoc decus, quēadmodum spō pondisset, quod plurimas ciuitates copijs Chiorum cum Chalcideo ad defectionem induxisset. Itaqꝫ occulte pleracqꝫ nauigatione facta, nec ita multum præueniētes Strombichidē & Thrasiclea, qui tūc ex Athenis cum duodecim nauibus aderat, illum secutus

Hippocles.

Corycus.

*Chioꝝ.
Erythræi.
Clazomenes.*

*Talēta Athē.
mille intacta
ex legib⁹.*

*Chalcideus.
Strōbichides.
Thrasicles.*

Tēa urbs.

Miletum ad defectionem induxerunt. Horum uestigia persecuti Athenienses cum undeivinti nauibus, cū à Milesiis nō reciperen̄t, ad Ladam insulā Mileto p̄iacentē subierunt. Et postea Milesioꝝ defectionem statim prima societas inter regem ac Lacedæmonios per Tissaphernem atq; Chalcideum inita est hunc in modum;

Societas inter regem & Lacedæmonios,

SVper his societatem cum rege ac Tissapherne Lacedæmonij socijs fecere: Quācunq; regionē, & quācunq; urbē rex haberet, eius ue p̄genitores habuere, ea regis esto. Et ex his urbibus quicq; pecuniaꝝ aliud ue Atheniensibus pendebatur, rex cōiter ac Lacedæmonij socijs prohibento, ne qd pecuniarum Athenienses aliud ue quipplam accipiant. Item bellum cū Atheniensibus rex & Lacedæmonij socijs cōiter gerunto, bellumq; cū Atheniensib. dissoluere ne liceat, nisi utriscq; uideat regi ac Lacedæmonij socijs. Quod si qui ab rege defecerint, hi hostes sunt Lacedæmonij ac socijs: Si qui uero à Lacedæmonij socijs, hi regis hostes sunt. In hanc formā societas inita est. Secundum hæc Chii statim adornatis decem aliis nauibus ad Anæa se contulerūt, atq; tum audiendi de Mileto, tū ciuitates ad defectionem solicitandi, sed accepto nuntio à Chalcideo ut redirēt, qm̄ terrestri itinere Amorges cum exercitu afforet, nauigauerūt ad Iouis templum. Vñ prospexere sexdecim naues Atheniensium uenientes, quibus p̄ erat Diomedon post Thraſicle Athenis profectus. Quibus cognitis Chii cū una naui Ephesum, cū reliquis in oram Teiam diffugerunt. Sed eaꝝ quatuor ab Atheniensibus interceptæ sunt, uacuæ tñ, hominibus prius in terram elapsis, cæteræ urbē Teiam tenuerunt, & Athenienses quidem in Samum nauigarunt. Chii aut reliquis nauibus contractis, adiuncto sibi peditatu Lebedum ad defectionē induxerūt, & item Eras, post qd naues & pedites ac suas utrīcꝝ domos se receperunt. Circa eadem tpa uiginti naues Pelopōnensium quas totidē Atheniēses insecuræ fuerant, & in Piræū ingressas obfidebant, in repentinam erumpentes pugnam Atticas superant, quatuorq; eaꝝ capiūt, atq; illinc petitis Cenchrīs, de integrō adornant classem in Chium atq; in Ioniam nauigaturi, misso eis ex Lacedæmonie nauarcho Astycho, penes quē iam esset summa rei naualis. Digresso peditatu ex Teo aduenit ipse Tissaphernes: & si quid muri reliquum erat demolitus, abscessit. Nec multo post eius abitum, Diomedon cum decē Athenienſiū nauibꝝ applicans, pepigit cū Teis se & illos receptuꝝ. Et illinc profectus, Eras cū urbem adortus expugnare non posset, uela fecit. Per idē tps apud Samū uulgas unā cum Atheniensibus, q; tribus cū nauibus aderant, aduersus primores arma sumpererūt, & eorum ad ducentos, q; maxime potētes erant, interfecere; quadrinētos exilio mulctauere, prædiis illorū & urbanis & rusticis inter se distributis, & Atheniensium decreto tanq; in fide posthac permāsuris indulta libertate, per se postea munia ciuitatis obire, urbemq; sociis distributionis cōicauerunt, interdicta facultate iam ulli ē populo alio quid aliud aut his ab illis, aut illis elocandi conducendī. Post hæc eadē æstate Chii quemadmodum instituerant nihil sedulitatis p̄termittentes, etiam absq; Peloponnensiis, quæ aderant copiis ciuitates ad defectiōem solicitabant, cū ob alia, tum uero q; uolebant secū q; plurimos periclitari. Itaq; in expeditionem cum tribus nauibus aduersus Lesbū tendunt, quemadmodū à Lacedæmoniis erat prædictū, secundo loco eundum esse in Lesbū, & inde in Helleponsum. Nam peditatus & Peloponnensium qui aderant, & indigenaꝝ cīrcā sociorū in Clazomenas & Cumam abierat: cuius præfectus erat Eulas Spartiates, nauis uero Diniadas ex finitimiis subditis. Quibus nauibꝝ Chii primum Methymnam quō prius peruenere, deinde relictis hic quatuor nauibus Mitylenem, quō cum cæteris nauibus uenerunt, ad deficiendū impulere. At Astyochus Lacedæmonius nauarchus ē Cenchrīs, ubi in statione fuerat, cum tribus nauibus traiecit in Chium, & tertio q; aduenerat die, quinq; & uiginti Atticæ naues Lesbū appulerūt, ducibus Leonte & Diomedonte. Siquidem Leon posterior cū decem nauibus in auxiliū ex Athenis aduenerat. Eodem Astyochus eadem die iam aduerserat, inductus est, ut sumpta una naui Chia se conferret, si quid posset, profuturus; & cum uenisset in

Tissaphernis
cum Lacede-
societatis for-
mula.

Anæa.
Amorges.
Diomedon.

Lebedus.
Eras.

Astyochus.

Eras oppu-
gnatur.
Samiorum
facinus.

Eulas Sparti-
ates.

Diniadas.

Pyrrham, & postero die in Eressum, ubi certior fuit Mitylenē ab Atheniēsibus ipso im-
petu esse captā. Nā Atheniēses ut uenerant ex improviso cū portis obtinuissent naues
Chias superauere: & egressi in terrā, iis qui obliterat p̄lio uictis urbe potiti erāt. Qui
bus cognitis Astyochus cū nauib. Eressinis & tribus Chīs, quæ cū Eubulo ex Methy-
mna superantei, ab Atheniensib. cōprehensæ: sed cū Mitylene caperef elapsæ: una em̄
ab Atheniensib. fuerat intercepta: nō putauit sibi ampli⁹ Mitylenē eundū, sed Eresso p̄
defectionē recepta ac cōmunita, q̄s habebat in nauib. armatos itinere terrestri transmi-
sit in Antissam & Methymnā, p̄posito illis Eteonicō, ipse q̄q̄ eodē cū nauib. suis ac tri-
bus Chīs uela fecit, sperās cōspectu sui Methymnæos fidutiā capturos ad p̄manendū
in rebellionē. Sed cū ei oīa apud Lesbū in cōtrariū cederēt, resumptris suis copijs traie-
cīt in Chīū. Vbi rursus oppidatim receptus est peditatus socio, itēq̄ classiarius q̄ erat
iturus in Hellespontū, ad quos etiā postea uenerat è classe sociali Peloponnesiū, q̄ ad
Cenchreā stabant naues sex. Athenienses aut̄ trebus apud Lesbū de integro cōstitutis, p̄
fecti illinc, castrū Clazomeniōḡ in continente extrectū diruerunt; & Clazomenios ite-
rum in urbē quæ in insula est reportarūt, præter defectionis autores, qui in Daphnū
Athen. Clazo-
menis potiun-
tar.
Chalcidei ce-
des.
Oenussiæ insu-
Sidussiæ.
Pteleum.
Phane.
Leuconicam.
Phrynicus.
Onomocles.
Scironidas.

Pyrrham, & postero die in Eressum, ubi certior fuit Mitylenē ab Atheniēsibus ipso im-
petu esse captā. Nā Atheniēses ut uenerant ex improviso cū portis obtinuissent naues
Chias superauere: & egressi in terrā, iis qui obliterat p̄lio uictis urbe potiti erāt. Qui
bus cognitis Astyochus cū nauib. Eressinis & tribus Chīs, quæ cū Eubulo ex Methy-
mna superantei, ab Atheniensib. cōprehensæ: sed cū Mitylene caperef elapsæ: una em̄
ab Atheniensib. fuerat intercepta: nō putauit sibi ampli⁹ Mitylenē eundū, sed Eresso p̄
defectionē recepta ac cōmunita, q̄s habebat in nauib. armatos itinere terrestri transmi-
sit in Antissam & Methymnā, p̄posito illis Eteonicō, ipse q̄q̄ eodē cū nauib. suis ac tri-
bus Chīs uela fecit, sperās cōspectu sui Methymnæos fidutiā capturos ad p̄manendū
in rebellionē. Sed cū ei oīa apud Lesbū in cōtrariū cederēt, resumptris suis copijs traie-
cīt in Chīū. Vbi rursus oppidatim receptus est peditatus socio, itēq̄ classiarius q̄ erat
iturus in Hellespontū, ad quos etiā postea uenerat è classe sociali Peloponnesiū, q̄ ad
Cenchreā stabant naues sex. Athenienses aut̄ trebus apud Lesbū de integro cōstitutis, p̄
fecti illinc, castrū Clazomeniōḡ in continente extrectū diruerunt; & Clazomenios ite-
rum in urbē quæ in insula est reportarūt, præter defectionis autores, qui in Daphnū
Athen. Clazo-
menis potiun-
tar.
Chalcidei ce-
des.
Oenussiæ insu-
Sidussiæ.
Pteleum.
Phane.
Leuconicam.
Phrynicus.
Onomocles.
Scironidas.

Pyrrham, & postero die in Eressum, ubi certior fuit Mitylenē ab Atheniēsibus ipso im-
petu esse captā. Nā Atheniēses ut uenerant ex improviso cū portis obtinuissent naues
Chias superauere: & egressi in terrā, iis qui obliterat p̄lio uictis urbe potiti erāt. Qui
bus cognitis Astyochus cū nauib. Eressinis & tribus Chīs, quæ cū Eubulo ex Methy-
mna superantei, ab Atheniensib. cōprehensæ: sed cū Mitylene caperef elapsæ: una em̄
ab Atheniensib. fuerat intercepta: nō putauit sibi ampli⁹ Mitylenē eundū, sed Eresso p̄
defectionē recepta ac cōmunita, q̄s habebat in nauib. armatos itinere terrestri transmi-
sit in Antissam & Methymnā, p̄posito illis Eteonicō, ipse q̄q̄ eodē cū nauib. suis ac tri-
bus Chīs uela fecit, sperās cōspectu sui Methymnæos fidutiā capturos ad p̄manendū
in rebellionē. Sed cū ei oīa apud Lesbū in cōtrariū cederēt, resumptris suis copijs traie-
cīt in Chīū. Vbi rursus oppidatim receptus est peditatus socio, itēq̄ classiarius q̄ erat
iturus in Hellespontū, ad quos etiā postea uenerat è classe sociali Peloponnesiū, q̄ ad
Cenchreā stabant naues sex. Athenienses aut̄ trebus apud Lesbū de integro cōstitutis, p̄
fecti illinc, castrū Clazomeniōḡ in continente extrectū diruerunt; & Clazomenios ite-
rum in urbē quæ in insula est reportarūt, præter defectionis autores, qui in Daphnū
Athen. Clazo-
menis potiun-
tar.
Chalcidei ce-
des.
Oenussiæ insu-
Sidussiæ.
Pteleum.
Phane.
Leuconicam.
Phrynicus.
Onomocles.
Scironidas.

Pyrrham, & postero die in Eressum, ubi certior fuit Mitylenē ab Atheniēsibus ipso im-
petu esse captā. Nā Atheniēses ut uenerant ex improviso cū portis obtinuissent naues
Chias superauere: & egressi in terrā, iis qui obliterat p̄lio uictis urbe potiti erāt. Qui
bus cognitis Astyochus cū nauib. Eressinis & tribus Chīs, quæ cū Eubulo ex Methy-
mna superantei, ab Atheniensib. cōprehensæ: sed cū Mitylene caperef elapsæ: una em̄
ab Atheniensib. fuerat intercepta: nō putauit sibi ampli⁹ Mitylenē eundū, sed Eresso p̄
defectionē recepta ac cōmunita, q̄s habebat in nauib. armatos itinere terrestri transmi-
sit in Antissam & Methymnā, p̄posito illis Eteonicō, ipse q̄q̄ eodē cū nauib. suis ac tri-
bus Chīs uela fecit, sperās cōspectu sui Methymnæos fidutiā capturos ad p̄manendū
in rebellionē. Sed cū ei oīa apud Lesbū in cōtrariū cederēt, resumptris suis copijs traie-
cīt in Chīū. Vbi rursus oppidatim receptus est peditatus socio, itēq̄ classiarius q̄ erat
iturus in Hellespontū, ad quos etiā postea uenerat è classe sociali Peloponnesiū, q̄ ad
Cenchreā stabant naues sex. Athenienses aut̄ trebus apud Lesbū de integro cōstitutis, p̄
fecti illinc, castrū Clazomeniōḡ in continente extrectū diruerunt; & Clazomenios ite-
rum in urbē quæ in insula est reportarūt, præter defectionis autores, qui in Daphnū
Athen. Clazo-
menis potiun-
tar.
Chalcidei ce-
des.
Oenussiæ insu-
Sidussiæ.
Pteleum.
Phane.
Leuconicam.
Phrynicus.
Onomocles.
Scironidas.

fugatis Argivis ad urbem secesserant, cum aliud suorum cornu superatum uidissent, & pro mœnib. iam victores arma disposuerant. Qua in pugna contigit ut lones utriq; Dorum victores existerent. Athenienses quidē Peloponnesium, Milesii aut̄ Argiūos. Hinc trophæo Atheniēses erexit sese ad circuīuallandā urbē (est enim loc⁹ peninsula) accingebat, existimantes si Miletū acciperet, facile sibi cætera oppida in deditioñē uentura. Interca sub occasum iam serō nuntius eis affertur, quinq; & quiquaginta naues ē Peloponneso atq; ē Sicilia, tātum nō adesse. Siquidem Hermocrate Syracusano in pri⁹ mis autore apud Sicilienses ferendi auxilium ad reliquias Atheniensium euertendas, uigiti naues Syracusanorum, & duæ Selinuntinorum ueniebat, & Peloponnesium quæ armabantur iam paratae erant. Hæc classes dato negotio Therameni Lacedæmonio ad Astyochum nauarchum utrasq; deducendi, primum in Eleum traiecerunt in insulam, quæ ante Miletum iacet: mox illinc cum accepissent in Mileto agere Atheniēses, in Iasicum sinum prius animo noscendi quid rei apud Miletum ageretur, deinde in Tichiu sam, quæ est oræ Milesiæ, ubi stationē habentes de plio facto docent ab Alcibiade, qui illuc equo adiectus est, quiq; plio gerendo interfuerat, stans p Milesiis atq; Tissapherne, & ab eo admonentur si nolint de Ionia et de cæteris rebus actū esse, maturarēt ocy⁹ Mileto succurrere, néue círcuīuallari eam pro nihilo haberent. Ita illi pria luce succurre re statuerunt. Phrynicus Atheniensium dux, ubi de classe hostium ex Dero certior factus est, cum uellent collegæ expectare ad decertandum, negabat id se aut commissur, aut quoad posset, illis alteri ue cuiq; permisur. Quoties licere postea planius nosse aduersus quot hostium naues quantū ipse nauium fatis habeas, & per otium instruere ad pugnandum, ne utiq; turpitudini atq; dedecori dandum esse si nolis, subiere nulla ratione periculum, neq; deformi Atheniēsibus cum classe cedere ad tempus, sed uel de formius esse quoquo mō cōmittere ut uincerent, & ciuitas noti mō in dedecus, sed etiā in discrimen maximū adduceret. Quæ cū uix deberet p cladib. acceptis quā posset tu tissimo apparatu, aut aliqua prorsus aīcedente necessitate hostē laceſſere, quo tandem modo debeat nō coacta, sed ultro adire pericula. Itaq; iubere illos sumptis fauciis peditatuq; & instrumentis duntaxat quæ attulissent, cæteris quæ ex hostico cepissent, ut naues leuarētur relictis, quāocysime uela facere in Samum, & illinc iam cōtractis in omnib; nauibus sicub; foret opportunū hostes adoriri. Hæc cū p̄suasisset, fecissetq; Phrynic⁹ nō magis in p̄sens quam in poste, necq; in hoc tm, sed in omnib; aliis negotiis quæ ipsi delegarent, circūspectus est habitus. Hunc in modū Atheniēses īperfecta uictoria, statim sub uesperam à Mileto abierūt. Et mox ē Samo Argiū ob irā cladis acceptæ domū reuecti sunt. Peloponneses ipso statim diluculo mouentes ē Tichiusā ī hostē tēdebant, & cum unū ī hoc diem consumpsissent, postridie assumptis nauibus Chiis, quas cum Chalcideo antè fuerat insecurus hostis, statuerūt redire in Tichiusam, gratia lemborum quos subtraxerant. Quō ut peruererunt eos adiēs cum peditatu Tissaphernes, persuaderet ut ad Iasum nauigarent, ubi se tenebat Amorges Pissuthni filius nothus regis à quo rebellaret hostis. Ita Iasum repente aggressi non opīnantibus illis hostilis, sed Atticas naues esse, expugnat. In quo opere p̄cipua extitit laus Syracusanorum. Peloponneses Amorgem quem uiuum ceperant, Tissapherni tradiderunt perducendū, si ei liberet ad regem quēadmodum fuerat ab illo iussus. Iasum ī pām milites diripiuerē, magnamq; admodum pecuniaē uim asportauere. Erat enim oppidum īam inde à prīscis temporib; locuples. Cæteræ auxilia quæ circa se Amorges habuerat, sine nota recepere ad se Peloponneses, interq; ordines suos redegere, q; pleriq; illoꝝ essent ex Peloponneso. Hinc tradito Tissapherni oppido cū omnib; captiuis tā liberis quam seruis, pacti in singula capita singulos stateres Daricos sibi soluedos, redierūt Miletū. Vñ Pedaretū Leōtis filiū quē Lacedæmoniī magistratū ī Chisū legauerūt, mittit itinere pedestri usq; ad Erythra cum iis copiis, q; auxiliares Amorgis fuerant, atq; illic Mileto Philippū p̄ficiūt, & itaſq; confecta est. In sequente hyeme Tissaphernes, postea quā Iasum p̄fidiū muniuit, aduenit Miletū, & quēadmodū Lacedæmonē spōvōnde

*Stipendium
menstruum.* rat, menstruum stipedium nauibus numerauit, singulas uiritim drachmas Atticas, uo lens in reliquum tempus soluere ternos obolos, donec regem consuluisset, soluturus ut dicebat si ille iussisset integras drachmas. Verum contradicente Hermocrate Syracusa norum duce (Theramenes enim cum non esset ipse nauarchus, sed ad tradendam Asty ocho classem cum illis nauigaret, segnior erat circa rationem stipendiū) conuentum est inter eos, ut præter quinq; naues plusquam terni oboli uixit solueretur. Nam qnq; & quinquaginta nauibus terrena talenta in singulos menses dabat, cæteris nauibus quæ ultra hunc numerum essent, ad hanc ipsam rationem soluebatur. Eadem hyeme qui apud Samum agebat Atheniæses, cum aduenisset illuc è domo alia classis quinq; & tringinta nauium, ducib^o Charmino & Strombichide & Euclemon, cōtractis & à Chio & aliunde nauibus, statuerūt inter se sortiti inuadere naualibus copiis Miletum, & clas sem atq; peditatum mittere in Chium, quod & fecerunt. Nam Strombichides & Onomaches & Euclemon cum triginta nauibus, & parte armatorum qui uenerat in Miletum, actuariis nauigiis aduecti in Chium, quam sortiti fuerat. Mox eoꝝ collegæ apud Samum remanentes cum quatuor ac septuaginta nauibus ac mare obtinētes aduersus Miletum tendunt. Astyochus aut ut erat id tempus, apud Chium obsides deligēs pro ditiōis metu, maturabat eam rem perficere, sed postea qd sensit Theramenem cum classe uenisse, & negotia societatis in melius proficere, acceptis decem Peloponnesibus nauibus, & totidem Chiis abiit, & tentata frustra Ptelei expugnatione transmisit Clazomenas. Ibi eos qui cū Atheniæsibus sentiebant, iussit ad se deditiō faceret & migrarēt in Daphnitem: qd itē iubebat & Tamus Ionæ p̄tor. Illis facere imperata recusantib, ad ortus urbem muris carentem, tñ expugnare cū non posset abiit, & ingenti uento usus, ipse quidem Phocæam & Cumam tenuit, naues aut cæteræ insulas Clazomenis obiacentes, Marathusam, Pelam, Drimyssam, & quæcunq; circa loca Clazomenis obnoxia erant. Octo dies propter tempestatē immoratae, cū partim diripiuissernt exhausiissentq;, partim oppugnassent, in Phocæam & Cumam ad Astyochum remearunt. Is dum ibi agit, à legatis Lesbiorum aditus est de insula illi tradēda, & ab eis quidem p̄suasus. Verum cū Corinthii atq; alii socii propter superiorem cladem minus libeter illuc ire uellet, proficiscit in Chiū. Sed tēpestate disiectæ naues, cōdem tādem oēs aliæ aliunde p̄uenerunt. Quo postea Pædaritus, qui fuerat apud Erythras, tunc pedibus iter faciens, è Mileto transmisit cū iis copiis quas habebat (Habebat aut in iis ad quingētos milites, qd relicti cū armis fuerat ex qnq; Chalcideis nauib^o) Ibi cū quidā Lesbio se defecturos pollicerent, Astyoch^o retulit rē ad Pædaritū atq; ad Chios, tanq; expediret ire cū classe ad Lesbū recipiēdam; fore em̄ ut aut plus sociorū cōpararet, aut certe Atheniæsib. si qd minus succederet, nocerēt. Sed cū hoc illi audire nollēt, negaretq; Pædaritus naue Chi orum se illi permisurū, ipse sumptis quinq; Corinthiis & sexta Megaride, & una Hermonide, præter suas Laconicas, cū quibus uenerat, Miletum abiit ad suam nauarchiā, sane quā minatus Chiis se neutiquam illis opitulaturū, si qua ope indigerent. Et appellens ad Corycum ora Erythrea illīc stationem habebat. Athenienses aut è Samo cum exercitu Chium petierunt, & ad alterum tumuli latus quo detinebantur, ita stationem habuerunt, ut utriq; alteris occulti essent. Astyochus accepta à Pædarito epistola, quosdam Erythraeos captiuos è Samo missos uenisse Erythras ad moliendam proditionē, exemplo reuectus est iterum Erythras, ac parum affuit, quin incidenteret in Atheniæses. Is ac Pædaritus qui ipse quoq; illuc ad eum traiecerat, quæstione habita de iis qui proditionem moliri uiderentur, ubi compererunt id totū ob salutem ciuitatis è Samo suis se confictū, absolutis illis redierunt, alter in Chium, alter in Miletū, quō destinauerat. Interea classis Atheniensis è Coryco p̄teruehens Argintū, incidit in treis naues longas Chiorum, easq; simulac conspexit, insecura est, & exorta ingenti tēpestate ægre in portum Chiæ refugerunt. Atheniensiū aut tres quæ p̄ cæteris instructæ erāt, perierūt im pactæ in omnibus Chioꝝ. Viriꝝ p̄tim capti sunt, partim interfici, cæteræ fugā intēderunt in portum Minanti subiectum, nomine Phœnicuntē. Vnde postea in Lesbum p̄

*Charminus.
Euclemon.
Strōbichides.
Onomaches.*

*Ptelei prodi-
tio tentata.
Tamus.*

*Marathus.
Pela.
Drimyss.
Astyochus.*

Pædaritus.

Corycus.

Argimum.

*Mimas.
Phœnicūs
portus.*

fecti Athenienses ad munitiones excitandas se præparabant. Eadem hyeme Hippocrates Lacedæmonius cum decem nauibus Thurinoꝝ, quibus præerat Dorieus Diagoræ unus è trībus, cumq; duabus alijs, Laconica altera, altera Syracusana, ex Peloponneso traiecit in Cnīdū, quæ iam à Tissapherne defecerat. Culus classis aduentū ubi senseret, q; apud Miletum erat, iusserunt dīmidium classis Cnīdi esse præsidio, naues quæ ad Triopium stabāt, succurrere onerarijs, quæ ab Aegypto transmittenrent. Est aut̄ Triopium promīnens oræ Cnīdiæ promontorium, ubi sitū est Apollinis tēplum. Eius rei certiores facti Athenienses profecti ex Samo, sex naues ad Triopium p̄fidiarias ītercepere, classiaris in terram elapsis. Mox appellentes Cnīdum, eamq; adorti, urbē muris carentem, parum absuit quin expugnarent. Postero dīe rursus subeuntes, cum per noctē oppidani melius urbem obsepiſſent, & iī subintraſſent q; ad Triopī ſī nauibus diffugeant, non iam perinde in oppugnando nocuere, ac peruastato illoꝝ agro in Samum rediere. Per idem tempus cum in Miletum uenisset Astyochus ad classem, oīa adhuc quæ ad exercitū ſpectant, ſuppeditabat Peloponnēſibus, ut q;bus & ſtipendium abū de ſoluere, & res ex Iaso direptæ à militib; magnæ pecuniæ ſupererent, & Milesii impigre onera belli ſuſtinerent. Cæterꝝ cum ſuperiora foedera per Chalcideum & Tissaphernē inita Lacedæmoniis uiderent quibusdam rebus manca, nec tam pro ſua facere q; pro altera parte, placuit de integro inire Theramene adhibito in hæc uerba;

Pactioſes ſecundæ inter Lacedæmonios & regem Dareum.

Pactioſes inter Lacedæmonios ſociosq; & regē Dareum, eiusq; filios ac Tissapher nem, ut foedera fint & amicitia in hanc formulā: Quæcūq; prouincia atq; urbs regis est Darei ſiue ex patris fuerunt, ſiue progenitorꝝ, in has ne eāt, aut bellī aut quoquo mō nocendi ergo, uel Lacedæmoniū uel eoꝝ ſocii, neq; tributa ex his urbibus exigant, aut Lacedæmoniū aut Lacedæmonioꝝ ſocii. Ne uicifim rex, aliquis ue eoꝝ quibus rex præeft, aduersus Lacedæmonios, eorumue ſocios eat, bellī ergo, aut quoquo mō lāden di. Si quid aut Lacedæmoniū ſociū ue rogaueſt regē, aut rex Lacedæmonios ſocios ue, quicq; alterutri perſuaserint bñ fieri, id alteri faciat. Bellum aut̄ qđ cum Atheniēſib; illoꝝ ſociis gerif, id ab utrīſq; cōiter geraſ. Qđ ſi id diſſoluere placuerit, cōiter utrīq; diſſoluant. Necnon quantus exercitus fuerit in regis prouincia ab ipſo accitus rege, rāto rex ſoluat ſtipendium. Si qua autē ciuitatum cum rege cōfoederatarum prouinciaꝝ regis aliquam inuaderint, cæteri prohibeant, & regi quoad poterunt, opitulentur. Rurſus ſi quis è prouincia regis, aut quacunq; ex urbe in qua rex imperium obtinet, inuaderit regionē Lacedæmonioꝝ ſociorum' ue, phibeat rex, & qđad pōt opituleſ. Post has pactioſes Theramenes traditīs Astyocho nauib; celoce profectus è luce abiit. Atheniēſes aut̄ è Lesbo iam Chium appulsi, terraq; ac mari potiti, Delphiniū muro clauſerunt, locū alioquī & à terra munitū, & portus habentē nec procul ab urbe Chia dirēptum. Chii cum multis antea præliis afflīcti, tū inter ſe ipſos non admodū bñ aīati, ſed Tydeo Ione cū ſuis tanq; cū Atheniēſib; ſentirēt, iam à Pædarito morte affectis, & reliqua ciuitate necessario in exiguū redacta, quiescebat mutuo ſuspecti, et ob id neq; iſtos neq; eos q; cū Pædarito erat auxiliares idoneos ad pugnā putabant. In Miletū itaq; miti tūt ad Astyochū, ut ad ſe tutādos ueniat, et illo mādata nō audiēte, ſcribit de eo Lacedæmonem Pædaritus tanq; lādente remp. Hactenus apud Chium Atheniēſes res suas cōſtituerunt. Cæterum naues eorum quæ apud Samum erat, aduersus eas quæ apud Miletum ſtabant ductæ ſunt; & cum hostes pugnam detrectarēt, rursus in Samū reductæ quieuere. Per eandem hyemē transacto Pharnabazi negotio per Calligetū Megarē ſem & Timagoram Cyzicenum, naues à Lacedæmoniis armatae ſeptē & uiginti è Pelo pōneſo circa ſolstitiū in Ioniam traiecerunt, duce Antīthene Spartiata, cum undecim Spartiatis, quos Lacedæmonii ad Astyochum mittebant, ut eoꝝ consiliis uteretur, quorum unus fuit Lichas Archesilæ, dato eis negotio, ut poſtq; Miletū pueniſſent, curarēt ut cū cætera quamoptime haberent, tū uero has naues ſiue tot, ſiue plures, ſiue pauciores in Hellespontum ad Pharnabazum, ſi uideref, mitterent, Clearcho Ramphiī præ Pharnabaz.

Dorieus.

Cnidus.

Triopij ſitus.

Pactioſe ſorma alia.

Delphinium.

Pædariti ſedū litas.

Calligetus.

Timagoras.

Antīthene.

Lichas.

fecto, qui in eadem classe nauigabat. Astyochum si eisdem placeret, amouerent à nauis archia, Antisthenemq; subrogaret. Ex epistolis enim Pædariti Astyochum suspectum habebant. Igitur haec naues à Malea altum tenentes ad Melum appulsæ, nactæ sunt decem Atheniensis naues, quæ tres captæ sunt inanes crematæq;. Mox isti ueriti ne reliquæ quæ aufugissent, aduentum suū prout cōtigit notum facerent Atheniensibus, Sami stationem habentibus, Cretam petunt, & pleraq; nauigatione p custodiam cōfœcta, tenuerit ad Caunum Cariæ. Inde tanquam ex tuto nuntiū mittunt ad classem quæ stabat ad Miletum, ut ab ea exciperent. Interēa Chii & Pædaritus Astyochū, et si cunctantē, nisi hilo tñ minus per nuntios orabant, ut sibi obcessis omni cū classe succurreret, nec maximam ex oībus sociis in Ionia urbibus pro derelicta haberet, & à mari interclusam, & à terra latrocinijs oppressam. Etenim seruitia cum tot essent, quot in una urbe nusquam pterquam Lacedæmone; & ob tantam multitudinem seuerius in delictis, quā alibi castigaretur, ubi exercitus Atheniensis tuto se loco post erectas munitiones collocasse iussum est, ad eum permulta trâssugerunt, & propter notitiam regionis plurima per se detrimenta attulerunt. Itaq; aiebant Chj debere Astyochum usq; dum spes facultasq; esset muri apud Delphinium inhibendū, auxiliū ipsis ferre, circuallantē exercitu ac nauibus ampliori castro hostium castrum. Astyochus quemadmodum tunc fuerat interminatus aliter statuerat, tñ ut uidit socios ad hoc incubentes, incurrire statuit. Interim accepto nuntio ex Cauno de uigintiseptē nauium, & consiliarioq; aduentu, cætera oīa posthabēda existimauit, satiusq; esse ut recipere tot naues p quas mari potiretur, & Lacedæmonij qui ad se explorandum uenissent, tuto transmittere. Igitur omissa nauigatiōne in Chium, sine mora nauigauit in Caunum. Conq; Meropidem expositis in terrā copijs, utiq; cum præteruehitur urbem, diripuit: & carentē muris, & terræmotu colapsani, qui maximus oīm quos meminimus, illuc contigit. Et oppidanis in montana dilapsis, agrum discursantes, prædas abegerint, præterquam liberorū hominum (hos em dimittebant) profectus ex Co in Cnidum nocte ab exponēdis in terram nautis reuocatus est à Cnidis, ut pergeret protinus aduersus uiginti naues Atheniensium, hortantib; bus quēadmodum res se habebat, quibus Charminus unus è ducib; bus qui agebat apud Samum, præterat, ad speculandum harum septem & uiginti nauis transitum ex Peloponneso, ad quas Astyochus ipse nauigabat. Etenim in Samo ex Mileto certiores facti Athenenses de horum aduentu, negotium Charmino dederat, ut eas obseruaret circa Symam & Chalcem et Rhodum & Lyciam; Quippe iam esse se in Cauno acceperant. Instat itaq; famam nauigationis suæ peruertere Astyochus, tendens in Symam si forte classem hostilem in alto aspiceret. Sed pluia & nubilum cælum perturbationem ei puit, ne classem per tenebras moderari posset. adeo ut sub diluculum disiectis nauibus, sinistrum cornu ueniret in conspectum Atheniensium, cum dextrum adhuc circum insulam deerraret. Has esse naues, quas obseruarent ē Cauno, rati Charminus atq; Athenenses exemplo prouecti eas adorisūt, quæ erant pauciores uiginti, illarumq; treis de primunt, & alias lacerant iam pliō uictores, donec plures opinione ipsoq; naues apparuerunt, à qb^o undiq; circuulent fugæ se mandant: ac septē amissis nauibus in Teuglusam insulam cū cæteris, & illinc in Halicarnassum cōtenderunt. His gestis Peloponenes in Cnidū classem appulerit, adiunctisq; sibi uiginti septem ex Cauno nauibus uniuersa cum classe petierunt Symam, ibiq; trophæo posito, rursus in Cnidum redierunt. Cognita pugna nauali, Athenenses cum omnibus nauibus ē Samo in Symam profici scuntur: & cum neq; inuaderent ipsi classem quæ ad Cnidum stabat, neq; ab ea inuaderentur, sumptis naualibus uasis quæ erant apud Symā, & Lorymis in continente oppugnatis, redierit Samū. Peloponenes coacta ad Cnidū omni classe, siq; d deerat apprabat, & ex eis undecim uiri cū Tissapherne, q; illuc aduenerat, colloquiū habuerunt de reb. iam transactis, si qua illa& eis displiceret, deq; bello futuro, qua ratiōe optime & ex utrorumq; utilitate maxie gerendum esset. Et ante oīes Lichas quæ transacta essent cōsiderās negare födera bñ inita tam à Chalcideo q; à Theramene esse. Indignum em sane

Astyochus su-
spectus habit9
Melus.

Caunus.

Cos Meropi-
dis.

Terremotus
in Co.

Charminus.

Syma.

Chalce.

Rhodus.

Teuglusia.
Halicarnassus

Lorymi.

si cuiuscumque puinciae rex atque eius progenitores imperassent, eam rex nunc sibi uendicareret. Oportere enim rursus & insulas oes & Thessaliam & Locros & deinceps Boeotia tenuis in seruitute redigere, ac Lacedaemonios pro libertate imperium Medorum Graeciae induere. Itaque iubere alias iniire pactioes, aut istis stari non oportere, nec ob eas ullo stipendio opere esse. Hac de re stomachatus Tissaphernes infecto negotio, ac prae se indignatione ferentes inde abscessit. Illi a prioribus Rhodioꝝ publice accersiti, constituerunt illuc ire, sperantes & insulam tuum nauticis, tum hoibus pedestribus pollente se recepturos, & societatis huius beneficio, propterquam a Tissapherne pecuniā poscerent, posse alere exercitū. Profecti igit̄ protinus per eandem hyemē ex Cnido cū ad Camiꝝ orae Rhodiæ primū appulissent, nauibus quatuor & nonaginta, per multis terrorē iniecerunt ignaris regis quæ tractarentur, ita ut ab urbe pfugerent, mīcenibus p̄fertim carente. Quibus postea Lacedaemonii cōuocatis, & duabus item ciuitatibus, Lindo & Ielyssō, suaserunt Rhodiis ut ab Atheniēs fibus deficerent. Atque ita Rhodus ad Peloponenses defecit. Id cum sensisset Atheniēs, sub idem tempore Samo soluerunt, rē aſſuertere cupientes; sed cū altum tenerent, in hostium conspectū uenerunt, sed iam tardiusculi. Ideoꝝ cōfestim in Chalcē abierte, & illic rursus in Samū. Tū postea & ex Chalce & ex Co & ex Samo traicientes in Rhodum, cum illis belligerabant. Ibi Peloponenses subductis nauibus cætera quieti, per dies octoginta ab Rhodiis duo & triginta talenta coegerūt. Interea & iam inde ante quod Rho dū ad deficiendū induxisserent, dum hæc sunt gesta, Alcibiades post Chalcidei necē, & pergam apud Miletum in suspicionē Peloponensibus uenit, & de eo interimendo ex Lacedaemonie ad Astyochum epistola missa est. Erat enim Agidi inimicus & alioqui infidus habebat. Ob hunc ille metum a principio ad Tissaphernem secessit, mox apud eum quā maxime potuit, negotiis Peloponensium nocuit, & edocendis oībus quō se haberent rebus, autor fuit immīnuēdī stipendiī, ut pro singulis drachmis Atticis terni oboli, nec illi assidue soluerentur, iubens Tissaphernem illis dicere, Atheniēses qui uetusiores essent, peritia rei naualis ternos duntaxat obolos classiaris suis numerare, nec tam propter paupertatem, quod ne illi affluentia stipendiī abuterentur, partim corpora sua reddēdo deteriora, dum illud in ea demum impendit, unde imbecillitas cōtingit, partim classem descrendo, dum ptem stipendiī sibi debitam non relinquit obsidem sui. Idem edocuit ut tricerchos et ciuitatum duces data eis pecunia ad hanc rē sibi cōcedendā induceret propter Syracusanos, quos dux Hermocrates solus oīm aduersabat, socialis classis noīe. Ciuitates quoque quæ pecunias postularēt, cōfutabat ipse Tissaphernis uice, quod diceret Chios quidem impeditentes esse; qui cū sint oīm Graecorum ditissimi, & auxiliariis illoꝝ incolumes effecti, postularent pro sua libertate alios periclitari & corporibus & pecuniis: Altas autem ciuitates iniuste agere, quæ pro Atheniensibus antequam ab eis deficerent sumptus facere solitæ, nollent nunc pro seip̄sis tantundem aut etiā plus conferre. Et Tissaphernē non ab re nunc bellum gerentem suis pecuniis parcere, redditus illis solidum stipendum, si quod id ab rege mitteret, & ciuitatibꝝ pro cuiusque merito profutur. Ad hanc Tissaphernem admonebat, ne admodum incūberet bello finiēdo, néue aut accitīs quas instruxerat Phœnicis nauibus, aut maiori Graecorū classe conducta, tradere Lacedaemoniis terræ, ac maris imperium uellet, sed fineret utroque bifariā habere potentiam. Fore enim ut semper regi liceret in eos à quibus offenderet inducere alteros. Si uero ad alterutros deueniret maris ac terræ imperium, non habituere, eū adiutores, quibus opprimeret eos, qui regis poterent, nisi uellet ipse aliquod per se cū ingenti & impensa & periculo adire certamen. Satius autem esse si aliquātula impēsa cū haibꝝ rersi difficultate decideret, & sic rebus suis saluis, Graecos in se collideret. Adebat etiam cōmodiores illi fore socios imperii Atheniēses, quippe quod minima in terra dñari optaret, & rationē simul atque opam bellandi utiliorē regi haberet; quod si forēt eius socii, in seruitute redigeret, sibi quidē ipsis maris partem, regi autem Graecos oīes qui prouincias illius incolerent. Lacedaemonios uero in contrarium tēdere ad restituedā libertatē, quos neutiquā credibile sit, cū Graecos nūc à Graecis ipsis liberent, non liberaturos esse à barbaris eosdē, si quos antea ab illis non liberasset;

Camirus.

Lindus.

Ielyssus.

Rhodus ad Peloponenses defecit.

Alcibiades quibus causis Lacedaemoniis suspectus factus.

Stipendiū classiarium Atheniensium.

Chij ditissimi.

Iubebat ergo illum prius utrosq; conteri sinere: & cum præcisum esset q; plurimum ex Atheniæs uiribus, tū demum Peloponneses è prouincia depelleret. Atq; ita se rē habere Tissaphernes ferè sentiebat, quantum ex ijs quæ siebant colligere licebat. Alcibiadi enim ob hæc tanq; bene admonēti fidem habens, parcius Peloponensibus stipendium dabat, nec eos bellum gerere permittebat, sed dīcendo tum naues Phœnicum uē turas, tum illos supra modum audios esse certandi, res euertit, & classem eam quæ fuerat longe ualidissima deflorauit, in cæteris quoq; apertius agens, q; occultaret se non libéter illis socijs gerere bellum. Atq; hæc Alcibiades simul quod optima factu arbitratu batur Tissapherni pariter & regi coram sua sit, simul q; suum in patriam redditum curabat, cuius imperrandi, si eam nō euerteret, sciebat sibi aliquando fore facultatē. Eumq; ex hac re præcipue existimabat impetratum iri, si Tissapherne constaret ipsi esse familiarem, quod & contigit. Nam postea quām eum apud Tissapherne pollere senserit milites Atheniæs, qui in Samo erant, & ipse antea ad potentissimos mandata dederat, ut apud optimum quēq; sui restituēdi mentionem haberet. Velle em̄ se in patriam redire sub statu paucorum, non id quidem perniciose, sed ne sub statu populari, à quo esset eic̄tus, & cum illis unā administrare répub. quibus amicum redderet Tissapherne. Tum uero pleriq; trierarchorum Atheniæs, qui erant apud Samum, & potētissimi quīq; sua sponte inclinauerunt ad statum popularē antiquandum. Quæ res in exercitu pri mū agitata, mox illinc ad urbem, persuasit ut è Samo nonnulli ad Alcibiadem colloquendi gratia ueniret. Et illo spondente redditurum se illis amicum Tissaphernem pri mū, deinde regem, si modo statum popularē non tucarētur, sic enim regem magis confisurum, magnam sanè spem concipiebant, cum hostē superandi, tum uero ipsi pri mores ciuitatis qui affligebantur maxime, ad se negotia transferendi. H̄i cum Samum redissent, re cum idoneis transacta, coniurauerunt propalam apud multitudinem dicētes regem eis amicum fore, & pecuniam præbiturum, duntaxat Alcibiade restituto, ac statu populari sublatō. Vulgus, et si non nihil ijs quæ tractabantur in præsentiarum angebatur, tñ afflidente stipendi ab rege suppeditandi spe quiescebat. At illi qui statū popularē agitabant, posteaquam uulgo rem communicauerunt, rursus & sibi p̄fis et pleriq; sodalium quæ forent ab Alcibiade prospiciebant. Et alijs quidem hæc tum ampla, tum explorata uidebatur. Phrynicho aut qui adhuc duxerat, nihil admodum hōz placebāt; & nihilo magis statum paucorū. Alcibiades, prout erat, quām popularē de siderare uidebatur, neq; aliud captare nisi quoquo modo disciplina ciuitatis immutata, accitu sodalium reuenteretur. Sibi autem p̄r cæteris hoc non negligēdum, præsertim ne seditiones existerent, quinetiam ne regis quidē interesse, ut à Peloponnesibus iam æque in mari uersantibus, & in illis imperio non minimas urbes obtinentibus, accederet ad Atheniæs, quibus dissideret, & negotium sibi faceßeret, cui liceret Peloponnes, à quibus nihil malū passus est, efficere sibi amicos. Præterea se p̄be scire aiebat so cias ciuitates, cū denuntiatū eis foret, hos statū paucorū nō popularē uiuere, & ita ipsis esse uiuendū, pfecto nec quæ defecissent, ad imperiū reddituras, nec quæ nō defecissent, stabiles p̄māsuras. Neq; em̄ p̄opturas in paucorū aut populi statu seruitutē, q; in utro rūq; nācisci possent libertatē. Quinetā eos q; optimates uocarent, opinaturos non minus negotiū sibi quām popularē statū per eos exhibendū qui largitionibus uterētur, & duces malorum essent, unde plura ipsi commoda consequātur, & sub illis inaudita ea fa, homines atq; immanius ad necem esse rapiēdos. Popularē uero statū & effugium suum & illo certiore esse, & hæc ita sentire, ciuitates ex ipsis operibus edoctas, planē se scire Phrynicus aiebat, ideoq; nihil eorum sibi, quæ impræsentia ab Alcibiade agerentur, placere. Lī tamen qui congregati in societate belli erant, sicut à principio placuerant hæc, ita nunc admiserunt; ac legatos qui Athenas mitterent cum alios, tum uero Pisandrum parauerunt, ut de Alcibiade reducēdo, ac statu populari antiquando, deq; contrahenda Atheniensibus cū Tissapherne amicitia tractarēt. At Phrynicus habendæ orationis de Alcibiade reducendo gnarus, & eius ab Atheniæs admittēdæ,

Tissaphernes
Alcibiadi & sc̄
sus.

Atheniensium
de Alcibiade
reducendo &
sc̄lium.

Optimates.

ueritus ne ob ea quæ à se in contrarium dicta essent, male secum ageretur, si in arbitriū illius deueniret, ad tale genus se conuertit; Mittit ad Astyochum Lacedæmonioꝝ nauarchum circa Miletum adhuc agentem clamdestinas epistolas, in quibus cum alia sim pliciter scribebat, tum uero Alcibiadē illorum negotia corrumpere, qui Tissaphernem Atheniensibus conciliaret. Sibi ueniam dandam esse, qui aliquid cōsuleret in per niciē hostis, uel cum dedecore suæ ciuitatis. Astyochus de Alcibiade multando, præterquam quod amplius ille nō ueniebat in manus, ne curauit quidem; sed reuersus ad eum in Magnesiam apud Tissaphernē, retulit ambobus quæ sibi scripta essent ē Samo: index ipse rei factus, & (ut ferebaꝝ) tum his tum alijs rebus communicandis Tissapherni se applicans priuati lucri gratia, eoꝝ libentius ferens stipendium non esse perso latum. Alcibiades non cunctatus, literas in Samum ad magistratus mittit de ijs quæ à Phryniccho ageretur, postulans ut eum morte multarēt. Ob id exæstuans Phrynicchus, ut qui ob indicium esset in summum omnino discriumen adductus, rursus ad Astyochū scribit, insimulans illum superioris facti, quod haud probe occultasset, & nunc se para tum esse tradere omnem Atheniensem exercitum, qui esset apud Samum: illis ad inter nitionem expositis sigillatim omnibus modis, cum Samus muris careret. Quibus mo dis ista exequeretur, neq; inuidiosum sibi iam esse, cum propter inimicissimos capite periclitetur, si hoc & aliud quocunque potius ageret, quam ut ab illis trucidaretur. Hæc quoque Astyochus ad Alcibiadē detulit, cuius iniquitatem præsentiens Phrynicchus, tantum ꝑ non ab Alcibiade de his rebus epistolam adesse, præoccupat ipse ad exercitum indicium efferre, inquiēs hostes in animo habere, cum Samus careat muris, nec omnis classis intus habeat stationem, castra inuadere: & quandoquidem ipse pro comperto habeat, debere Samum illos q; celerrime muro concludere, & in cæteris cu stodiās agere. Atq; ipse eos pro imperio quo erat, ad hæc facienda adegit. Et isti quidē partim ad extruēdos muros res præparare, partim celeriter extruere non solum ex hac causa, sed etiam tanquam sic Samus esset duratura. At non ita multo pōst, literæ ab Alcibiade ueniūt, exercitum à Phryniccho proditum iri, & hostes eum inuasuros. Ex hoc Alcibiades non ex fide, sed ex odio dicere existimatus, & Phryniccho tanquam cum ho stibus sententi opponere quæ ipse facienda ab hostibus præuidisset, nihil obfuit, imò testimonium eo iudicio perhibuit. Item pōst Tissaphernem alliciendo induxit, ut amicus Atheniensibus foret, timentem quidem Peloponnenses, q; maiori cum classe quam Athenienses adessent: cupientem tamen, si quo pacto posset, sibi haberī fidem: præser tim postea q; sensit eorum apud Cnidum dissensionem de foederibus per Theramenē initis. Nam id temporis cum illi apud Rhodū essent, iam dissensio extiterat. Post quē Alcibiadis sermonem cum Tissapherne habitum, Lacedæmonios ire assertum cunctas ciuitates in libertatem, superuenit Lichas, negauitq; tolerandam esse pactionem, ut rex obtineret ciuitates, quibus prius aliquādo aut ipse, aut progenitores eius imperassent. Et Alcibiades quidem utpote ad magna connitens, officiose Tissaphernem demerebat. Legati autem Atheniensium qui cum Pisandro ē Samo missi erant, ubi Athenas peruererunt, uerba apud populum fecere altius repetētes, & ante omnia licere illis & regem socium habere, & Peloponnenses uincere, si Alcibiadē restituerent, nec eodē modo degerent sub statu populari. Contradicentibus multis, partim pro statu popu lari, partim propter inimicitias Alcibiadis, ac reclamatibus indignum facinus esse, si is rediret qui leges rupisset, in quem Eumolpides præconesq; de mysticis testimoniū di xissent, quo nomine exilium sibi ille cōscisset; quem deniq; si reuocarent, sese deuouis sent. Pisander ubi plurimum concertationis erat ac querelæ, adiens ac prehēsans singu los contradicentium, percontabatur num quam spem salutis publicæ haberent, Pelo ponnenibus nec in mari pauciores q; ipsi naues rostratas habētibus, & socias ciuitates plures, suppeditante illis rege ac Tissapherne pecunias, quæ ipsis nullæ reliquæ essent, nisi quis ad eos regem traduceret. Et cum interrogasset, & nullam aliam esse dicerent, tunc palam subiiciebat eis; At qui hoc ut cōficiamus, fas non est, nisi rempublicam pro

Pisander.

T

uidentius administremus, & ad paucorum regimen deferamus, ut nobis rex habeat si dem: ne plus de administratione reipublica impræsentiarum quam de salute consulamus, habituri facultatem postmodum si displicebunt ista mutandi: Alcibiademy qui hoc unus nunc efficere potest, reducamus. Hæc audiens populus, ægre quidem à principio ferebat mentionem status paucorum: sed Pisandro plane docente nullam aliam salutem esse inter metum & spem, ut status reip. immutaretur, annuit: factumque decreum est, ut Pisander cum decem collegis irent ad transigendum cum Tissapherne atque Alcibiade, quoquo modo sibi maxime è repub. fore uideretur. Et criminatus Pisandro, Phrynicus à præfectura cum suo collega Scironide amotus est, subrogatusque in eorum locum Diomedon & Leon, & ad classem missi. Dedit autem criminis Pisander Phrynicus, quod diceret eum prodidisse Iasum & Amorgem, uidelicet arbitrabatur eum non idoneum fore ihs quæ ab Alcibiade transigerentur. Ita Pisander, ubi coniurationes oes quæ prius fuerant, de iudicijs ac magistratibus in ciuitate recitado, statum popularem abrogando per factionis suæ homines, & q[uod] publice consulerent, cæteraque quæ ad presentem usum pertinerer, curauit ne quid moræ intercederet, ad Tissaphernem ipse certè decem collegis nauigauit. Et Leon ac Diomedon per eandem hyemem cum ad classem Atheniensium peruenissent, Rhodum petierunt. Vbi nocti subductas Peloponnesiæ um naues, in quendam locum egressi sunt, ac Rhodijs qui ad arcendam uim occurrerant, prælio superatis, in Chalcem se receperunt: & illinc bellum acrius ex Co gerebant,

Xenophanti das. q[uod] inde commodius obseruarent si quæ trajecterent Peloponnesium naues. Xenophantidas autem Lacon è Chio in Rhodum uenit, à Pædarito nuntiatum iam ad finem peruenisse Atheniensium murum: Et nisi omni classe subueniatur, actum esse de Chio. Et isti quidem subuenire statuerunt. Attamen Pædaritus interea & qui cum eo auxiliari erant, atque Chij, admotis omnibus copijs munitiones Atheniensium circundatas classi oppugnat: & eius parte expugnata, aliquot nauibus quæ subductæ erant potiuntur. Sed eo succurrentibus Atheniensibus, primi in fugam uersi sunt Chij, mox Pædaritus ipse reliquis circa fusis occubuit, ac multi Chioque, pluraque arma capta. Post hæc multo q[uod] antea Chij arctius obsideban, & à terra, & à mari, etiam fame inualescente.

Pædariti cœdes. Pisander aut legatiq[ue] collegæ, ubi ad Tissaphernem uentus est, uerba fecerunt de passionibus ineundis. Ille q[uod] magis extimesceret Peloponnesos, & quemadmodum ab Alcibiade erat edoctus, uellet utrosque adhuc uehementius cōteri, non se certum omnino Alcibiadi præbebat. Ea de re ille ad tale genus se conuertit, ut inter Athenienses & Tissaphernem tanquam nimia postulantem non conueniret. Quod ut mihi uidebam, etiā Tissaphernes uolebat: ipse q[uod] dem propter metum, Alcibiades aut, q[uod] ubi animaduertit illum (ut uidebam) non affectare cōuentionem, nolebat uideri Athenienses inualidus ad hoc ei ipsa dendum: sed iam persuaso, & uolenti ad Athenienses se cōferre, ipsos Athenienses non idonea offerre. Postulauit enim Alcibiades coram Tissapherne, cuius uice ipse in loquendo fungebat, adeo quemadmodum supergrederentur, ut per Athenienses, etiā ingētibus sane postulatis acquiescerent, staret quo minus conueniret. Nam postulauit omnem Ioniam tradi, rursusque insulas Ioniae adiacentes: quæ cum non abnuerent Athenienses, tandem in tertio cōgressu ne plane deprehedere p[ot]est pollere, petiūt ut sinerent regem adificare naues, & ihs terram ipsorum obire quot & quoties libuisset. Ad hæc postulata nihil iam amplius assensere Athenienses, sed ea intolerabilia arbitrantes, & se ab Alcibiade esse deceptos, cum iracundia digressi, se Samum receperunt. Post hæc rursus Tissaphernes eadem hyeme contulit se in Caunum animo Peloponnesos iterum reuocandi Miletum: initisque alijs quibuscumque posset passionibus stipendium soluere, ne prorsus sibi hostes redderet, timens tum ne aut coacti pugnare cum Atheniisibus, classem ex magna parte stipendio fraudata succumberent, aut ea exarmata, ad uotum sine se Atheniisibus succederet, tum uel magis, ne illi stipendijs parandi gratia continetem peruastanter. Harum igitur rerum omnis respectu atque prouidentia, ut (quemadmodum optabat) Græcos inter se coquaret, accitis Peloponnesibus stipendium nume-

Diomedon.
Leon.

Xenophanti das.

Pædariti cœdes.

Tissaphernes
sibi metuit.

Tissaphernes
Peloponnesib.
reconciliatur.

rat, sœderaq; cum eis tertio init in hæc uerba:

Pactio[n]es tertiae inter Lacedæmonios & regem societatis.

TERtiodecimo regni Darei anno, Alexippida apud Lacedæmonem tribuno plebis, pactio[n]es initæ sunt apud Mæandri campum inter Lacedæmonios socios q; ac Tissaphernem & Theramenem, Pharnaci q; liberos, de regis deq; Lacedæmoniorū & sociorum negotijs. Quæcumq; plaga regis in Asia est, regis esto, deq; sua prouincia rex deliberato pro suo arbitrio. Lacedæmonij soch' ue prouinciam regis ne adeuto nocendi ergo. Né ue rex Lacedæmoniorum sociorum ue regionem adito ullius mali ergo. Quod si quis Lacedæmoniorum aut sociorum, nocendi ergo regionem regis adierit, Lacedæmonij socij q; prohibeto. Et si quis è ditione regis adierit Lacedæmonios socios ue nocendi ergo, rex prohibeto. Nauibus quæ nūc adsunt, Tissaphernes stipendium præstato ex pacto, dum naues regis adueniant: quæ ubi aduenerint, Lacedæmonij soch' suā classem si uolent alunto: sin à Tissapherne ali uolent, Tissaphernes stipendium præbeto. Eam pecuniam finito bello quātam acceperint Lacedæmonij socij q; Tissapherni reddunto. Postquam classis regia uenerit, & illa & Lacedæmoniorum & socialis communiter bellum gerunto, quatenus Tissapherni uidetur Lacedæmonij socijs. Quod si societatem belli cōtra Athenienses dissoziare libuerit, ex æquo dissoziatio[n]e. Atq; hæ pactio[n]es initæ fuerūt, post quas Tissaphernes operam dedit, ut nauis Phœnices (quemadmodum dictum est) adduceret, atq; alia quæ spopōderat, animo etiam ostendandi se quæ ad ipsum pertinerent, apparare. Sub extremum iam hymis Beotiani Oropum intercepserunt, prodiro Atheniensium qd ibi erat præsidio, Oropus. opera etiam nōnullorum Eretrien[s]um, & ipsorum Oropiorum, captantes Eubœam ad defectionem inducere. Nam cum id oppidum sit situm in Eretria, quod Athenienses tenebant, fieri non poterat, quin magna iactura afficeretur & Eretria & cætera Eubœa. Potiti igitur iam Oropo Eretrientes, in Rhodū uenerunt accitum Peloponnesos in Eubœam. Illi Chio potius quæ uexabat succurrendū cum statuissent, & è Rhodo soluentes omni classe circa Triopium nauigarent, prospiciunt Atheniensium nauis à Chalce altum renentes: & cum neutri in alteros tenderent, abierunt: Athenienses quidem in Samum, Peloponenses autem in Miletum, cernentes non posse se Chio succurrere sine certamine. Hyems hæc confecta est, & uicesimus huius bellī annus, qd Thucydides conscripsit. Ineunte statim proximæ ætatis uere, Dercylidas uir Spartiata haud magna cum manu missus est itinere pedestri in Hellespontum, sollicitatum ad defectionē Abydum, quæ est Milesioz colonia. Chii quoq; qd diu Astyochus de fendo auxilio ambigit, obsidione urgēte, ad configendū impulsū sunt nauali certamine. Acceperant aut post mortē Pædariti Astyochus adhuc apud Rhodū agente, Leonem è Miletō uirz Spartiatam pro duce, qui cū Antisthenē uenerat epibata, & duodecim nauis Miletii p[ro]fidiarias, quaq; Thurinæ erāt quinq; Syracusanæ quatuor, & Aneita, & Milesia, & Leontis singulæ. Egressi itaq; populariter Chii, & tuto qdam loco occupato, una cū sex & triginta suis nauibus aggressi sunt Atheniensis duas & triginta. Et cū atrox esset pugna naualis, neq; in ea Chii atq; socij forent inferiores, tamen (iam enim erat uesper) in urbem redierunt. Secundum hæc cum Dercylidas pedestri itinere ad Hellespōtum peruenisset, statim ad eum & ad Pharnabazum Abydus defecit, & duos post dies Lampsacus. Hoc cognito, Strombichides è Chio repente suppetias uenit, nauibus quatuor & uiginti Atheniensis, inter quas erant militares quæ portabant armatos: & prælio superatis Lampsacenis qui obuiam prodierant, ipso impetu Lampsacum muris carentē carpit, ac homines uasaq; abripit; acrestitutis in eam liberis hominibus, ad Abydum accessit. Sed cum Abydanos neḡ ad deditio[n]em impellere, neque oppugnatione tentata expugnare posset, ad Sestum transfretauit, urbem in Chersoneso è regione Abydi sitam, quam Medi aliqui tenuerāt: ibi q; præfidū imposuit, ac totius Hellesponti tutelā. Interea & Chii compotes maris effecti sunt magis, & qui ad Miletum erant, atq; Astyochus tum audita pugna nauali, tum discessū Strombichidis

21. anni initū.
Dercylidas.

Abydus.

Abydus defi-
cit.

Lampsacus.

Sestus.

audaciores. Itaq; oīnō duabus nauibus in Chium profectus Astyoch^o, sumpit quæ illic erant naues, & tota iam classe cōtendit in Samum. Et cum hostes non exirent ob viam, q; mutuo suspecti erāt, rursus rediit Miletum. Nam per hoc tempus, atq; etiā prius, Athenis antiquatus erat status popularis. Siquidē postq; Pisander cum collegis ac Tissapherne redierunt Samum, rem illic castrensem ad suum magis arbitrium trans tulerunt, & Sami ipsi hortabantur optimates ad capessendum secum statum paucorū, et si inter se ad seditionem concitati, ne sub statu paucorum degeretur. Quinetiā Atheniensibus qui illic erant, cum & ipsi inter se contulissent, placuit Alcibiadē (quando quidem hoc ei non esset cordi) missum facere. Non enim amplius idoneum fore, si ueniret, statui paucorum, sed se iam quorum de periculo ageretur, per se disp̄cere opere, quoniam modo & res ista non remitteretur, & bellica sustineretur, unoquoq; ex sua re familiari impigre pecuniam, & si qua re alia opus esset, conferente, ut qui non aliis iam, sed sibi ipsi laborarent. Talia tunc exhortati, continuo Pisandrum & dimidium legatorum domum dimiserunt ad res ibi transfigendas, dato insuper eis negotio, ut in quascunq; subditorum ciuitates possent, statum paucorum instruerent. Alterum dimidium in alia item subditorum oppida, aliò alium, necnon Diotrepum ad prouinciā Thasif resp. im sibi mandatam in Thracia administrandam, tunc agentē circa Chium. Is Thasum profectus, statum ibi popularem aboleuit. A cuius discessu Thasi altero fere mense urb̄ murum circundederunt, tanquam nihilo iam indigentes cum Atheniensibus statu optimatū, sed libertatē à Lacedæmonijs propediem expectantes. nam eorum exules qui non penes Athenienses, sed apud Lacedæmonios erant, cum suis qui intra urbē erant necessarijs, omni ope annixi sunt, ut & naues reciperen̄, & ciuitas rebellaret. Itaq; ipsis quidem euénit ex sentētia, ut & ciuitas citra periculū seruitio eximere, & populus q; fuerat refragaturus administratione summóueref, cæteris aut Atheniensium studiosis è contrario, qui statum paucorū illic constituerant. Necq; id in Thaso tantū ut mihi uideatur, sed in alijs quoq; multis subditis ciuitatibus, quæ resipiscentes à nullo metu eorū quæ tractabant, illaq; fallaci sub Atheniensibus legitime uiuendi cōditione posthabita, ad eam quæ proculdubio erat libertatē transierunt. At Pisander cū collegis profecti, statū popularem ut ipsis uidebat ex urbibus sustulerunt, & ex aliq; eaq; armatis in socios sumptis Athenas reuerterunt: ubi cōperiunt iam pleraq; à sodalibus perpetratā. Etem Androclē quendam in statu populari longe principē, & qui inter primos extiterat autor Alcibiadis expellendi, nōnulli iuniorū consipirati, clām obtruncarant, duplīca causa, tum q; erat maximæ apud populū autoritatis, tum uel magis aliquo Alcibiadis demerendi, tanq; reuersuri, & Tissaphernē eis amicum reddituri, aliosq; nōnullos tanq; non opportunos codē clām modo sustulerant. Oratioq; ab eis ex cōposito prospalam habita est, neq; mercedē alijs dari debere nisi militantibus, neq; plures esse particeps reberendaq; quinq; milia, & eos p̄cipue, qui & pecunij & corporibus prodesse possent. Erat aut̄ hæc res decora apud plerosq; ut q; administrationē ciuitatis immutassent, h̄dem ciuitatē administrarent. Adhuc nanq; & populus & concilium ex cōsuetudine cōgregabatur, ita tamen, ut nihil consultaretur nisi quod consipiratis probatur. Ex quoq; etiā numero erant qui continebant, pensatis prius inter se quæ forent dicenda, nemine iam aliorum contradicente p̄r̄ metu, cum tantam cerneret consipitatoꝝ manū. Quod si quis contrà hisceret, confessim aliquo idoneo modo necabatur, neq; de percussoribus inquirebat: si qui suspecti erāt, suppliciū sumebat. sed intra filiū populus se tenebat, adeo p̄terrefactus, ut taciturnitatē suā lucrifacere se putaret, si nihil uiolentia patere, & cum multo pluris q; erat consipirationem suspicaret, animo succibebat. Nec id licebat explorare tum propter magnitudinem ciuitatis, tum propter mutuam ignorationem. Neq; uero fas erat ob hoc ipsum cuiq; apud aliū miserari ac lamentari uicem suam, quasi de ulciscendo secreta cōsilia agitaret. Siue em̄ notū siue ignotū nactus esses quem allo quereris, infidus uidebat, singulis ē populo suspiciose in uicem se adeuntibus, ueluti participes forent eorū quæ agerent, Quonia ex eo paucorū

*Democratia
Atheniensium
intiquata.*

*Paucorum sta
tus istauratur*

*Thasi resp. im
mutatur.*

*Androclis ex
des.*

*Atheniensium
factiones.*

numero erant quidam, quos nemo unq; suspicatus esset ad eam se factionem cōuersus
ros, qui præcipue & apud multitudinem ut fides habere esset efficerat, & apud statū pau-
corum ut multum firmamenti esset, uel hoc ipso q; populares ad mutuam diffidētiam
inducebant. Sub hoc igit̄ tempus Pisander collegaq; uenientes, statim cætera perege-
runt: & ante om̄ia coacto populo, sententiam dixere de decē scribis diligendis, penes
q; liber; imperium esset, q; conscriptam rogationē certa die ad populum ferrent, qua
ratione ciuitas optime degeret. Vbi dies dicta aduenit, aduocata concione in editi lo-
cum, ubi tēplum Neptuni est sitū, decem ferme extra urbem stadijs, promulgarunt de-
cem uiri illi, nihil aliud q; hoc demum licere, quo cuncti quis uelit Atheniensium decre-
tum refellere, refellenteq; si quis aut scripserit aduersus leges facere, aut quoq; alio mo-
do læserit, ingentibus pœnis sanxerunt. Hic uero clare locuti sunt, nullum iam pristi-
no instituto magistrati ualere, neq; stipēdium numerari, sed quinq; deligi p̄fides, à q; bus
rursus centum uiri deligantur, qui singuli ternos sibi cooptent, penes quos numero
quadrungentos, cum in curiam uenerint, imperiū sit exequendī quæ optima factu esse
senserint, & quinq; milia ciuium quoties eis uidere congregare. Fuit quidē qui hanc
rogationem tulit Pisander, q; ut in cæteris, ita in hoc statu popularē libentissime pro-
palam abrogabat. Qui uero totum negotiū composuit, qua ratione ad hoc deuenire-
tur iampridem id p̄meditatus, fuit Antiphō, uir Atheniensis sui temporis nulli secun-
dus uirtute, atq; item p̄stantissimus in cōminiscendo, & in ijs quæ sentiret promēdis,
qui neq; ad populū neq; ullam in cōtentione uoluntarius pdibat: sed suspectus uil-
go ppter opinionem facultatis in dicendo, cessaret ab agendo: tñ hic unus ut cuiq; ali-
quid aut in iudicio, aut apud populū agenti cōsulebat, plurimum posse p̄desse existi-
maba: & q; postmodū (cum statu quadrungentorū collapso, acta illoq; populū ultum
iret, ipseq; in iudicium uocare, tanq; unus ex istaq; rerum autoribus) uideat mihi opti-
me omniū ad meam usq; memoriam, causam capitū dixisse. Praestabat aut̄ sese & Phryni
chus perq; studiosum circa statum paucorū Alcibiadis metu, quem intelligebat cuncta
apud Samū à se cum Astycho tractata resciuisse, ratus (ut credibile erat) eū nunq; sub
paucorū statu reuersurū. Et aduersus atrocia quia is nō succubuerat, plurimum de sua
uirtute spopōdisse uidebat. Theramenes quoq; Agonis filius, inter primos eoq; exti-
tit qui statum popularē dissoluerunt, uir neq; ad dicendum, neq; ad intelligendū inua-
lidus. Itaq; opus à uiris & multis & circumspectis agitatū, et si arduum, tñ non immetri
to processit. Arduum enī fuit, populum Atheniensem centesimo fere ab exactis tyran-
nis anno libertate priuare, ne eum modo nullius imperio subiectum, sed plusq; huius
temporis dīmidio ipsum alijs imperare assuetum. Vbi aut̄ cōcio nemine refragāte,
sed rata habēte quæ promulgabant soluta est, aliq; p̄st in curiā introducti sunt qua-
dringenti hunc in modum: Erant Athenienses assidue sub armis propter hostes apud
Deceleanū agentes, partim in muris, partim in stationibus suo quisq; loco. Igitur illo
die eos q; consciū non erant, ex consuetudine abire permittunt, dato præcepto coniura-
tis, ut permanerent non apud arma, sed seorsum: & si q; ad res quæ agerent notandas
restitisset, hunc sumptis armis id facere phiberent. Fuerunt autē iij, quibus id negotiū
datum est, qui ad hoc ipsum uenerāt cum suis armis, Andrij & Tenij & Carystiorum
trecenti, & Aeginetæ incolæ, quos illuc habitatum miserant Athenienses. His itaq; dis-
positis, quadrungenti uiri occulto quisq; pugione uenientes, comitantibus centumui-
ginti adolescentibus, quibus utebantur sicubi manu illorū opus erat, circunsistunt in-
tra curiam senatores, quiq; magis eligebant, eisq; præcipiunt ut sumpta mercede egre-
derentur. Attulerant autem ipsi mercedem illis totius reliqui temporis, & eam egredi-
entibus persoluerūt. Itaq; hunc in modum senatus nihil refragatus, è curia prorepit:
nec cæteris quidem ciuitatibus aliquid innouantibus, sed quiescentibus. Tunc illi in-
gressi curiam, quæstores è suo corpore sortiti sunt, quibuscunq; uotis atq; hostijs magi-
stratus ineuntur usi: postea ualde immutato ritu status popularis, præterquam q; exu-
iles Alcibiadis gratia non restituerunt, in cæteris imperiose gerebant; & nonnullos (li-

Decem scriba
rum electio
apud Atheniē
ses.

Decemuirales
leges.
Centumuirii.

Antiphoni.

hūc locū citat
Cice.in Bruto

Phrynicus.

Theramenes.
Agnon.

Quadringen-
torū i curiā
introductio.

Andrij, Tenij
Carystij.

cet haud multo quam ipsi uidebantur idonei qui in locum ipsorum substituerentur) interemerunt, non nullos in carcerem coniecerunt, quosdam relegauerunt. Ad Agidem quoque regem Lacedæmoniorum (erat apud Deceleam) misere caduceatorem, qui diceret uelle se redire in gratiam: & consentaneum esse ut ille ipsis potius, quam in fido populo. (qui amplius non excitaret) assentiretur. At iste non quieto animo ciuitatem esse existimâs, neque sibi populum subito uetus tam libertatem traditurum, nec quieturum si magnum exercitum conspexisset, ideo non tantum fidei habens illis in præsens, quin crederet etiâ turbari posse, nihil de conuentione respondit ihs qui à quadringentis aduenerant, sed accito è Peloponneso ingenti exercitu, haud multo post ipse cum ihs copijs & his quæ ad Deceleam excubabant, descendit ad ipsa mœnia Atheniæ ensium: sperans eo magis turbatos Athenienses in suum arbitrium peruenturos, aut uoluntarios, aut ipso impetu propter tumultum intrâ extraq; credibiliter futurum: ne que enim defore putabat, quin muros maiores propter illorum solitudines occuparent. Cum ergo copias propius mœnia admouiserat, Athenienses ne tantulum quidem intra urbem mouerunt: sed emisso equitatu ac parte quadam grauis & leuis armaturæ sagittariorum, depulerunt statim eos qui propius subiissent, armis q; atq; corporibus quoru; dam interfectorum potiti sunt. Ita re Agis cognita, rursus eduxit exercitum: & ipse quidem & qui cum eo fuerant illic, apud Deceleæ loca manserunt. Eos aut qui superauerant, postquam illic aliquot dies fuerant commorati, domum remisit. Secundum hæc, cum quadrungenti viri ad eum legationem misissent, & hic nihilominus etiam magis cunctaretur, & ad hoc ipsos hortaretur, Lacedæmoniæ mittunt ad pacificendum legatos cupidi pacificandi. Mittunt item in Samum decem viros ad leniendos milites, docendosq; cum alia quæ dicere oporteret, tum uero illud, non in perniciem ciuitatis constitutum esse statum paucorum, sed in salute esse omnium: & quinque milia hominum esse, non quadrungentos solum, qui negotia administraret. Nec unquam ad eam diem propter expeditiones & peregrinas occupationes ad ullam rem consultandam quantumlibet arduam, plures quinque milibus conuenisse. Non tamē statim ab ipsa status sui constitutione miserunt, ueritatem id quod evenit, nautica multitudo nollet sub eo statu manere, & illic inchoato malo ipsis mouerentur. Etenim iam apud Samum circa statum paucorum res talis erat innouata ea, quæ per ipsum tempus constigit, quo quadrungenti sunt constituti. Nam Samiorum qui tunc aduersus proceres surrexerat, cum antea fuissent status popularis, sed immutati rursus persuasione Pisandri dum uenit, & Atheniensium in Samo conspicuorum, facta coniuratione ad quadrungentos homines, statuerant aggredi cæteros tanquam illi populus forent, & Hyperboli cæt. des. Charmini cæt. des.

perbolum quendam Athenensem, hominem nefarium, exulantem, non potentiam dignitatis ue metu, sed propter scelera & dedecus ciuitatis interemerunt, una cum Charmio uno èducibus & aliqbus secum Atheniensibus, quibus fidem habebant. & cum ihs alia huiusmodi perpetrarunt, animati & plures inuadere. Hanc rem q; senserant futuram, nuntiauerunt tum è ducibus Leonti ac Diomedoni (hi emq; à populo honore affecti essent, & inuiti statum paucorum fecerant) tum Thrasyllo ac Thrasyllo, quorum alter erat tricerarchus, alter armatis p̄erat: itemq; cæteris qui præcipue uidebant illi cōspirationi semp aduersi: obsecraronq; ne seipso morti destinatos, ne Samum ab Atheniensibus alienatam, propter quam unâ magistratus in id temporis permanisset, contemnerent. Hoc illi audito, singulos milites adeunt, orantq; ne quo modo id permittant, & in primis eos qui dicuntur Parali, homines Athenienses, atque liberos oës qui in ea naui uehebantur, statui paucorum nedum præsenti semper infesti. Quibus Leon & Diomedon quoties aliquò nauigabant, soliti erant aliquid nauium custodiendum relinqueret: adeo, cum trecenti illi in Samios impetum fecissent, isti omnes interuentu suo plerosque Samiorum periculo exemerunt, & triginta è numero trecentorum obtruncarunt, & eorum tres maxime nocentes exilio multarunt, cæteris ignoscétes restituto populari statu, in posterum communiter rem publicam administrarunt, Hanc

Additū ab in-
terprete.Agidis exerci-
tus cōtra athe-
nienses.Samiorum fa-
ctio.Hyperboli cæ-
des.Charmini cæ-
des.Thrasyllos.
Thrasyllus.

Parali.

Itaque nauem Paralorum cum ipsorum præfecto Chærea, qui statu mutato nauauerat *Chærea Para
operam, properanter Samijs atque milites Athenas mittunt ad ea quæ acta essent nun
tianda. Nondum enim resciuerant quadringentos uiros imperio potitos. Cum Ath
nas nauis peruenisset, ea protinus quadrungenti ablata, Paralorum aliquot duobus tri
bus uei vincula indiderunt, reliquos in aliam militarem nauem impositos, mandarunt
per Eubœam custodiendos. Chærea simulac ea quæ agerentur animaduertit, utcun
que latitans rursus in Samum reuersus, retulit militibus quæ fierent Athenis, omnia in
maiis ui orationis exasperans, uniuersos ab his qui rem publicam administrarent uer
beribus affici, nec cōtra eos quicquam hincere licere; quinetiam horum uxoribus libe
risq; uim afferri, cædem quoque statuisse omnium qui in Samo militarent, qui ab ipso
rum sententia discreparent, propinquos comprehendere atque coērcere, nisi sibi ob
temperatum sit, eos interfecturi. Alia etiam permulta mentiendo adiecit. Quæ audien
tes milites, non modo eos qui statum paucorum introduxerant, sed etiam eos qui par
ticipes erant, statuerunt à principio occidere. Deinde ab his qui se interposuere prohi
biti, atq; edicti ne hostibus infesta classe uenientibus rem Athenensem perderent, ab
stiterunt. Ac postea uolentes iam aperte rem Samiam ad statum popularem reuocare,
Thrasybulus Lyci ac Thrasyllus (isti enim præcipui autores extiterant status innouan
di) adegerunt ad maximum iusurandum cum cæteros milites, tum uero eos qui erant
è statu paucorum, capessituros se rem publicam popularem, idem q; quod ipsi sensu
ros, bellum aduersus Peloponneses impigre gesturos, trecentos uiros pro hostibus
habituros, ac nihil admodum cum illis per caduceatorem transacturos, in eadem uer
ba iurauerunt. Ex Samijs omnes qui per ætatē ferre arma poterant, cum quibus omnia
negotia & quæ ex periculis euentura forent, milites sibi communia esse uoluerunt, ar
bitrantes neque sibi neque illis ullam reliquam salutem fore, sed utrisque pereundum,
sive quadrungenti uiri uincerent, sive hostes è Mileto. Atque hoc tempus per concer
tationem omne cōsumptum est, militibus Athenas ad popularem statum, illis hos ad
paucorum compellentibus. Sed milites coacta protinus concione, superiores duces et
si quem trierarchum suspectum habebant, magistratu amouerunt, aliosq; suffecerunt
trierarchos ducesq; quorum extitere Thrasybulus Thrasyllusq; qui ad dicendum sur
gentes, cæteros exhortati sunt cum alijs rationibus non debere ipsos animo labare, qd
ciuitas sua defecisset, tum uero his, quod à se qui & plures essent, & omnibus magis
abundarent, illa secessisset, nam cum ipsi omnem classem habeant, posse se ciuitates qui
bus præcessent, adigere ad pecuniam pro uiribus dandam; si illinc abirent, Samum su
peresse, urbem non inuaidam; sed quatenus maritimum robur Athenensium, quod
soli obtinere contenderant, eò imbecillitatis recidisset, satis ualidam ad hostes, & eodē
loco arcendos, unde iterum arcuissent: & se propter classem potentiores quam eos qui
in urbe essent, ad comparandum commeatum, cum esset ipsorum beneficio quod Sa
mo præsideret; haec tenus licuisset illis in Piræum applicare, quod nō liceret in reliqui
si rem publicam eisdem restituere recusarent. Itaque magis se posse illos prohibere usu
maris, quam ab illis prohiberi. Nam illud exiguum quiddam esse & nullius momenti
faciendum, illos urbem ab hoste etipere, si hoc ipsis utile sit, & eosdem nihil amisisse, su
am habeant quam mittant pecuniam, se eam ipsi milites erogent, sed senatum constitu
sse, & eius gratia ciuitas habeat exercitus: imo in hoc etiam eos deliquisse, quod pri
mas leges resciderint. Se uero debere & suæ saluti consulere, & tentare ut illos ad offi
cium retraherent: nec deteriores illis eosdem censendos, qui aliquid melius consulta
rent. Alcibiadem quoque proposita sibi per ipsos securitate atque restitutione, societa
tem inter eos ac regem cupide conciliaturum: quod que maximum sit, si cætera frustra
rentur, certe cum tantam classem habeant, hoc non deesse ut secedant aliquo ex multis
locis, ubi & urbes & agros inueniant. Talibus se se alloquij mutuo in concione hor
tati sunt, & nihilo segnus ea quæ ad bellum gerendum pertinebāt, apparabant. Quæ
sentientes decem legati, qui à quadrungentis uiris in Samū missi erant, cum iam in po*

*Lycus Thra
bili pater.*

pulo uersarentur, ibidem siluere. Per hoc tempus classiarū Peloponnesium milites qui erant Miletī, inter se suclamabant, tanquā negotia ab Astycho pariter atq; Tissapherne perderentur: ab Astycho quidem, quod neq; prius pugnare uoluerit, quām diu ipsorum classis præpotens, Atheniensī tenuis fuit: neq; nunc uelit, cum Atheniēs inter se dissidere dicātur, nec eoꝝ naues eodem in loco esse: sed tempus terat oppe riendo Phœnices à Tissapherne naues, nomine, nō re periculū certaminis facturas. A Tissapherne autem, quod has naues nō accierit, qꝫ neq; solidum neq; assiduum stipendium soluēdo, classem Peloponensem destruat. Itaq; negabāt ulterius expectare opere, sed pugna nauali decernere, ad quod præcipue Syracusani instabant. Hoc murmur gliscere sentientes socij atq; Astyochus, concilio habito, censuere decertandum: quandoquidē seditionē apud Samum esse nuntiabat. Ergo cum omnibus nauibus numerō centum ac duodecim Micalem proficisciunt, iussis eō Milesiis adesse pedestri itinere. In Glauca autem Micales stationem Athenienses habebant, duꝝ & octoginta naues ē Samo profectæ. Distat autē paululum à cōtinente Samus, qua parte Micalem spectat. Qui cum prospexit Peloponnesiacas naues ex aduerso uenientes, secesserunt in Samum, suas non satis esse ad subeundum de summa reꝝ periculum, & simul expstantes (præscierant em̄ hostem ē Mileto uenire cupidum pugnād) Strombichidem in Helleponto succursurum cum ea classe, qua se ē Chio Abydum contulerat: ad quē præmiserant nuntium, cum se in Samū Athenienses subduxissent. Peloponneses ad Micalem classe appulsa, illic castra posuere, & cum eis Milesiorum peditatus atq; accolarum. Postero die cum aduersus Samum nauigare statuissent, accepto nuntio Strombichidē ab Hellepōto redire, illico Miletum reuicti sunt: aduersus quā uicissim Athenienses post accessionem alterius classis cōtenderunt centum atq; octo nauibus proposto decertādi, sed nemine obuiāt se dante, rursus in Samum reuertunt. Statim secundum hāc eadē Peloponneses tam numerosa classe, tñ non idoneos se arbitrātes ad prælīum conserendū, inopes cōsiliū unde tot nauibus pecunia suppeteret, p̄fertim Tissapherne male soluente, mittunt ad Pharnabazū (quod iam inde ex Peloponneso p̄cepit erat) Clearchū Rhamphij filiū quadraginta nauū præfectū. Euocauerat enī eos Pharnabazus p̄bere stipendiū paratus, pactusq; per legatū se illis Byzantiū ad defectionem impulsuꝝ. Ita naues Peloponneses datis uelis altum petentes, ut in cursu faciendo hostē laterent, coorta tempestate iactatae sunt, & eaꝝ aliae quæ Delum tenuerūt, plures erāt quibus Clearchus uehebatur, posterius Miletum reuersae sunt. Sed rursus eas recepit Clearchus, in Hellepōtum pedibus itinere confecto. Verum ex quā in Hellepōtum euaserant cum Helixo Megarai decem naues, Byzantiū traxere ad defectionem: quod postea cum rescisissent Athenienses qui ad Samum statua habebant, misserunt auxilio atq; præsidio loci classem in Hellepōtum: & breuis quædam pugna cōmissa est ante Byzantiū inter octonas utrinq; naues inter eosdem. Ii qui rebus prærant, & ante omnes Trasybulus cum semp̄ aliās, tum uero postq; statū immutauerat, in eadem sententia fuit ut Alcibiadē reuocaret, ac tandem frequenti militum cōcione ad hoc persuasa, factoꝝ decreto reducēdum (donata uenia) Alcibiadē, ad Tissaphernem nauigauit, Alcibiadēq; deduxit in Samū: unā spem fore existimans, si ille Tissaphernem à Peloponnesibus ad ipsos transferret. Alcibiades coacta cōcione, iacturas exiliū sui questus est & deplorauit: multaꝝ loquutus de rep. non in paruam spem futuorū audientes adduxit, supra modum amplificando suam apud Tissaphernem gratiam, ut iū qui holigarchiam domi gerebant, ipsum extimescerent, tum uel magis cōiurationes dissoluerentur, simulq; ut ab iis qui Sami erant plus fidutiā caperetur, ac pluris ipse fieret, atq; hostes Tissaphernem q; maxime obtrectarent, & à spe in qua erant deciderēt. Enim uero asseuerabat amplissimis uerbis, sibi recipisse Tissaphernem nunquam cessaturum dare stipendiū Atheniensibus, si modo eis consideret, quoad ipsi quippiam reliquū foret, ne si oporteret quidē se ad extremum uenundare totū suum. naues quoꝝ Phœnicū quæ iam in Aspendo essent, ad Athenienses, nō ad Peloponneses adductū

Glauca.

Samisitus.

Clearchus.

Helixus.

Alcibiadis querimonia.

rum. Ita demum se Atheniensibus habiturū fidem, si ipsum ad eos reuersum exceperit. Hæc illi aliaq; multa simulatq; audiere, in collegium superiorum imperatorū cooptauere, iusq; rerum omnium permisere; tantam subito spem singuli præsumētes, ut nihil minus q; de sua salute, dec̄q; supplicio quadringentorum dubitarent, parati etiam iam tum propter ea quæ ille dixerat, contemptis qui aderant hostibus, nauigare iu Piraum. Ad quod faciendum cum multi instarent, ille uehementer abnuit, negans omisso qui proprius esset hoste, in Piræum esse nauigandum; & quandoquidem ipse deles etus esset imperator, se rationes belli ante omnia curaturum adito Tissapherne: atq; ex templo è cōcione abiit, uideri uolēs uniuersa cum illo communicare, & maioris apud illum pretiū esse, ostentando se q; imperator iam delectus esset, illiq; prodesse posset & obesse. Atq; hinc cōtigit ut per Tissaphernē terrefaceret Athenienses, inuicē per Athenienses Tissaphernem. Pelopōnenses qui Miletī erant, audito Alcibiadis reditu, cū iam antea Tissaphernem pro infido haberent, multo iam magis obrectabāt. Delatum eīm multis è locis ad eos fuerat, quia recusassent prodire obuiā classi Atheniensi ad Miletī usq; ultro laceſſenti, Tissaphernem multo languidiorē effectum esse ad mercedem foluendam, & iam antea per Alcibiadem operā datam, ut idē i pīs inuisus esset. Itaq; inter se milites alius alium cōuenientes, quemadmodum prius fecerant, cōspirauerunt, & alij quidam autoritatis homines, non solum q; neq; solidum unq; stipendiū acciperent, & id breuis temporis aut intermissum, nisi quis eos aut in pīlum duceret, aut aliō abduceret unde alerentur: deserere naues, culpam omnem in Astyochum refundētes, qui priuati lucri gratia Tissapherni indulgeret. Cum autem in huiusmodi conspiratione isti essent, conflatus est quidam in Astyochum tumultus hunc in modum: Syracusanorum nautæ Thurinorumq; quo liberior multitudo erat, licentius ingruentes, stipendiū reposcere. Quibus protetuius quoddam respōsum reddidit: interminatusq; in Hermocratem nautis suis astipulantem, leuauit fustem. Hoc cernentes commilitones utiq; nautæ, cum clamore Astyochum ut ferirent, impetu faciunt. Quod ille præuidens, ad aram quandam configuit, atq; ita percussus non est. Sed illinc in diuerso discessum cepersit: & Milesii furtim adorti castellum Tissaphernis illic extructum, & præfidium quod ibi erat, eiecerunt. Quæ res probata est, cum alijs socijs, tum præcipue Syracusanis. Lichæ tamen displicuit, affirmanti debere Milesios aliosq; qui sub ditione regis essent, inseruire atq; obsequi Tissapherni in ihs, quæ moderata essent, donec ratios bellī recte disponerentur. At Milesii ob hæc illi & alia huiusmodi succēſſentes, mox defunctum morbo humari prohibuerunt eo loco: qui aderant Lacedæmonijs, uolebāt. Propter hanc rerum discordiam inter ipsos Tissaphernes & Astyochum, superuenit ex Lacedæmonie successor Astyochi Mindarus, nauarchiæq; suscepit imperium, et Astyochus abscessit. Cum quo Tissaphernes Gauletem quendam ex ihs quos fecū habebat, nomine Cara, legatum misit, utriusque linguæ gnarum, tum ad insimulandum Milesiorum factum circa castellum, tum ad se purgandum, sciens sui suclamandi gratia præcipue illuc Milesios ire, & cum eis Hermocratem, qui asseueraret ipsum cum Alcibiade res Peloponneses destruere, in partibus uacillantem, erat enim illius in hunc perpetua simulas propter stipendiū solutionem. Quem extreum iam Syracusanis extorrem, cum alij duces Syracusanorum nauium Potamis, Mycon, & Demarchus Milesiū uenissent, insectatus est Tissaphernes multo acrius: ac criminī dedit cum alia, tum uero quod quia pecuniam postulatam aliquando non impetrasset, inimicitias secum gereret. Igitur Astyochus Milesii & Hermocrates, à Mileto Lacedæmonem petierunt, & Alcibiades rursus à Tissapherne Samum: Vbi dum adeſt, legati ex Delo adueniunt, quadrinerti quos uiri mittebant, ad demulcendos eos qui Sami erant: & coacto concilio, conantes eos loqui nolebant initio auscultare milites, sed suclamates iubebant interfici qui statū popularē sustulissent. Mox tamen uix reticescentes exaudi erunt illico memorare, nō excidiū publici, sed salutis causa, neq; ut ciuitas hostibus procederet, factā esse status immutationem; licuisse em cum hostis ad urbem subiſſet, sibi id

Alcibiades ab
exilio reuoca
tus, pristīne di
gnitati resti
tuitur.

Cōspiration
Astyochum,

Astyochus
mortem auf
git.

Lichas.

Mindarus.
Gauletes.
Car.

Potamis.

Mycon.

Demarchus.

facere, qui ciuitati præessent, alijsq; quinq; milibus, quoniam omnes aliquatenus participes essent, nec domesticos eosq;, aut iniuria quemadmodum Chærea inuidiose retulisset, aut ullo damno affici, sed in suis quenq; locis passim manere. Et cum alia multa cōmemorarent, noluerūt eos ulterius exaudire qui aderant, qm ægre ferebant, & alij alia sententiam dicebant, sed in primis de nauigando in Piræum. Ibi Alcibiades primū uidebat de patria bene fuisse meritus, & ut nemo magis Properantibus eī Atheniensibus è Samo aduersus Athenienses nauigare, ex quo planissime fuissent hostes protinus Ionia & Hellesponto portituri, intercessit, quo tempore nemo alius cōpescendae multitudo idoneus esset, ille & publice cupidos à nauigando cohibuit, & priuatim irascētes legatis, ne cōiurarent inhibuit, & legatos ipsos remisit per se redditio respōso, se quinque milia quidem à gubernatione non prohibere, quadringentos autem ut amouerēt iubere, consiliumq; restituerent, quemadmodum prius fuisse quingentorum. Porro quod ad leuandos inopes sepositum esset, quo magis stipendium militibus suppetaret, se magnopere probare: & alia ut hortaretur iussit, né uicem se hosti dederent. Nam ciuitate incolumi multam spem esse, etiam inter se conueniendi; si uero semel alterutri succüberent, aut isti qui Sami, aut illi qui Athenis essent, neminem iam fore per quem in mutuam gratiam redirent. Aderant autem & Argivorum legati, pollicentes factio[n]i populari, quæ erat illic, auxilio futuros. Quos Alcibiades collaudatos, & cum quis eos uocaret ut adessent rogatos, ita dimisit. Venerant autem cum Paralis, quibus tunc in iunctum fuerat à quadringentis uiris, ut nauim militari Eubœam lustraret, & legatos à quadringentis missos Læspodium & Aristophontem & Melesiam, deducerent Lace[demonem]. At isti ubi Argos appulerunt, comprehensos eos Argivis tradiderūt, ueluti è numero illorum, qui in primis statum popularem antiquassent. Necq; isti posthac Athenas rediere, sed hos ex Argo legatos Samum quam habebant triremi adduxere.

Eadem aestate atq; hoc tempore Tissaphernes quo præcipue inuisus Peloponnesibus erat, cum propter alia, tum uero propter Alcibiadē restitutum, tanquam plane cum Atheniēsibus sentiens, huius inuidiae abolendæ gratia (ut uidebat) apparabat profectionem ad classem Phœnicem, quæ ad Aspendium stabat, iubens secum ire Licham substituto Tamō (ut dicebat) suo p[ro]fecto, qui quoad ipse abesset, exercitu stipendium præberet. Fertur nō ea gratia abiisse, nec facile cognitu est, quo cōsilio abierit in Aspendum, cum illinc classem nō apportarit. Quippe centum quadraginta septē naues Phœnissarum ad Aspendum tenus uenisse constat: cur autem non peruererunt, multifariam homines interpretant: Alij, ut res Peloponnesium quemadmodum constituerat, distinet ab abscessu suo. Ideoq; nihil melius stipendiū Tamus, cui imperatum fuerat, sed de terius præbuit: Alij, ut perductos ad Aspendum Phœnices exacta pecunia missos faceret, utpote quibus nihil admodum usurus esset. Alij, uitandæ inuidiae quæ apud Lace[demonem] flagrabat, hoc esse factum, ut non iniurius esse uideretur, sed plane ad classem se contulisse uere armatam. Mihī uero euidentissimum uidetur, causa demorandi distinendiq; Græcorum negotia, classem non deportasse, ut qd[uam] abesset illuc, & cunctaretur, ad exitū illa deduceret, utq; dum neutro accedit, neutros reddendo præualidos, utroq; exæquaret. Qui si uoluisset utiq; apertum geri bellum non anceps, profecto (ut credibile est) Lacedæmonijs (nam ad eos se cōtulisset) uictoriā tradidisset: q[uod] cum per se quoq; magis pari q[uod] inferiori classe contra hostes steterint. Etenim maxime euidentis tergiuersationis fuit, q[uod] causabatur cur naues non apportasset, q[uod] uidelicet pauciores q[uod] iussisset rex, naues essent contractæ. Sed ipse maiorem apud regem gratiā inire studebat, si non magno sumptu pecuniæ regiæ, sed paruo tamen eadem confecisset. Quocunq; igitur proposito Tissaphernes Aspendum petierit, Peloponnesenses illo subēte, tanquam ad naues miserunt Philippum hominem Lacedæmonium duabus cū triremibus, & ipse cū Phœnicibus cōgressus est. Quē Alcibiades ubi sensit in Aspendum nauigare, & ipse sumptis tredecim nauibus, eodē contendit, pollicens h[ab]s q[uod] Sami essent, tutū atq; amplū bñficiū se collatus, qm Phœnicem classem aut ad Atheniēs

*Alcibiadis in
patria meritiū*

*Læspodium.
Aristophon.
Melesia.*

*Tamus.
Aspendus.*

*Nauium Phœnissarum ad
Aspedū appul
sarū numerus*

ses afferret, aut ad Peloponnesos afferri prohiberet, gnarus (ut cōsentaneum est) ex
 longa cōsuetudine Tissaphernis propositi, qui illam non esset adducturus, animo etiā
 quam maxime obnoxium criminibus eum faciendī apud Peloponnesos in suum &
 Atheniensium faorem, ut eo magis ille cogeretur per hoc ipsum ad Athenenses acce-
 dere. Et hic quidem cōtinuo profectus, superiora Phaselidis & Cauni tenebat. Legati
 autem à quadringtonis uiris missi, ubi è Samo peruenere Athenas, Alcibiadis manda-
 exposuerunt, iubere illum ut hosti resisterent, nec quicquam concederent, habere em̄
 plurimum spei & reconciliandi eis exercitum, & Peloponnesos superandi. Hæc uerba
 multo uehementius corroborauere multos, qui iampridē grauabantur consortium col-
 legarū in statu paucorum, & qui libenter se illinc, dum tamen tutò, explicarent, li iā tunc
 uno quodam cōsensu negotia carpere, habētes in hoc duces longe principes illius sta-
 tus atq; magnatum, Theramenē Agonis, & Aristocratē Sicelij, & alios q; inter primos
 quidem rex participes erant, sed (ut aiebant) metuentes exercitus Samium atq; Alcibia-
 dem. Legatos mature sane Lacedæmonē miserant, ne quid ciuitatem Athenenses sine
 maiori parte offenderent. Ita em̄ uitari posse, ne res ad paucos ad modū deueniret. Sed
 quinq; milia re nō nomine declarare oportere, & retin. in altero statum transferri. Præ-
 tendebant autē mentionem reip, cum tamen pleriq; eoꝝ priuata ad hoc ambitione in-
 cumberent, qua ratione p̄cipue abolereſ status paucorum è populari effectus. Cuncti
 nanc; suo quisq; die in orbē prærerāt, nō ut pares essent, sed ut singuli cæteris lōge præ-
 essent. Hi statu autē populari, in q; magistratus per electionē fiunt, facilius ferat quisq;
 ea quæ eueniunt, tanq; nō repulsus à parib;. Et pculdubio ualidæ res Alcibiadis apud
 Samū hoc extulerunt, q; paucorum status ipsis haud stabilis futurus esse uidebaſ. Cer-
 tam igitur annitebatur unusquisq;, ut ipſe potissimum in populo princeps existeret.
 Huic rationi refragabantur maxime & quadringtoni uiri, & qui primores erant, Phryni-
 chus, qui aliquā dum apud Samū dux esset, ab Alcibiade discessit, et Aristarchus in pri-
 mis, ac iampridem statui populari aduersus, & Pisander, & Antiphon, & alij potentissimi.
 Hi & prius cum rem rapidissime constituerent, & posteaq; ea in Samo immutata
 est, legatos ē corpore suo Lacedæmonem miserunt, & statui paucorum propensius ua-
 cabant; & muꝝ in loco, quē uocant Eetioneam, multo etiam q; antea magis excitabāt.
 Et post redditum suorū ē Samo legatorū, animaduertentes complures etiam ē suis, q; pri-
 us pro fidis habiti fuissent, etiā esse immutatos, miserūt propere Antiphonē & Phry-
 nichum decemq; alios cum mādatis, ut quoquo modo dum tolerabilī cōditione transi-
 gerent cum Lacedæmonijs, q; scilicet timerent & quæ illuc fierent, & quæ in Samo: &
 eo studiosius muꝝ in Eetionea extruebāt. Cuius extruēdi hoc cōsilium fuit (ut aiebat
 Theramenes, & qui cum eo erant) nō ut illi ē Samo, si infestū uenirent, nō recipereſ
 iam in Piræum, sed ut potius hostiū quoties uellēt, & classis & peditatus recipereſ. Piræi murus.
 Forceps enim Piræi est Eetionea, & iuxta eam statim nauium ingressus. Hic igitur sic
 cum eo extruebāt qui antea erat terram uersus muro, ut illuc pauci insidentes introitus
 nauium arbitri essent: Qm ad ipsam alteram portus, cuius os angustum est, turrim ter-
 minat, ut antiquus murus terram uersus, & interior nouus mare uersus, proxime hunc
 statim intra Piræum ædificauerūt & porticū maximam, cuius ipsi potiebantur, in quam
 cogebāt suum quenq; frumētum seponere, quodq; intra urbē esset, qdꝝ mari aduehe-
 ref, & illinc promentes uenundare. Theramenes istas & iampridē tumultuans densitā
 auit, & posteaq; legati ē Lacedæmonē prorsus infecta pactione cum uniuersis rediere,
 aiebat force ut ob hunc muꝝ periclitareſ incolitas ciuitatis, nam sub hoc idem tem-
 pus affuerūt pariter ex Peloponneso duæ & quadraginta naues eoꝝ, qui Eubœi cogno-
 minantur, quæ nōnullæ erant ē Tarento & Locris Italicæ & Sicilienses: & quædā iam
 statione habita ad oram Laconiacm, & instructæ ad trāsiendum in Eubœam, præfecto
 Agisandrida Agisandri Spartiata (ut dicebat Theramenes) non tam in Eubœam eun-
 tes, q; ad extructores Eetionea muri: & nisi q; iam custodia ageret, furtim exitū allatu-
 ræ. Erat autē eoꝝ quæ reprehendebant nonnihil ueri, nec omnino detrahendi studio

Phaseliſ.
Caunus.

Aristocrates.

Phrynicus.
Aristarchus.
Pisander.
Antiphon.

Eetionea.

Piræi murus.

Eubœi.

Agisandrida.

dictum. Nam præoptabant illi maxime in statu paucorum, ciuitatis ac sociorum principes esse. Si minus, certe habetes classem & muros, suo arbitrio uiuere, hoc quoq; excluso, ne à populo rursus restituto ipsi ante omnes euerterentur, uolebant, sed introducendo hostes absq; muris & nauibus pacisci cum eis qualemcumq; ciuitatis statu, dum modo de corporibus suis securi essent. Ideoq; hunc murum ac portulas seruabant, introitusq; & receptacula hostium studiose ædificabant, ne præuenirent absoluere prooperantes. Et à principio quidem inter paucos hæc ac furtim potius dicebantur. At ubi reuersus Phrynicus è Lacedæmone legatus, à quodam excubatorum insidijs frequenti in foro uulneratus est: nec ita post è curia abiens, continuo discessit; & percussore eius elapo, adiutor tamen eius homo Argivus à quadringtonitis viris comprehensus ac tortus, nullius nomen à quo iussus esset protulit, nihilq; aliud q; scire se cōplures homines in peripolarchi, atq; alias ædes cōuenire solitos. Tum uero nihil factum cum esset ex hoc noui, Theramenes iam audentius Aristocratesq;, & alij q; cunq; uel ex ipsis quadringtonitis, uel extra hos eiusdem sententiæ erant, negotia capeſſerunt. Nam super

Aegina incur-
sionibus infe-
statur.

hæc, classis à Lacedæmone iam circumuecta, ad Epidaurum stationem habens, Aegina nam excursionibus infestabat. Quo magis negare Theramenes, credibile esse, si in Eu-

bœam tenderent naues, in sinum Aeginæ fuisse deflexuras, & rursus in Epidaurum se recepturas, nisi uenirent exhortandum ad ea peragenda, quæ ipse semper accusasset, eo que non posse se ulterius quiescere. Ad postremum multis & seditiosis suspiciosisq; sermonibus habitis, iam opere aggrediendam rem esse censuerunt: siquidem homines grauis armaturæ, qui in Piræo murum Eetioneæ extruebant, in quibus Aristocrates erat præfectus, certa ei delegata custodia, cōprehendunt Alexiclem inter collegas status paucorum præcipua dignitate præditum, & domum adductum cohibēt. Comprehendunt item cum alios quosdam, tum uero Hermonem præfectum uigilū, qui apud Munichium excubabant, & ex uoluntate maxima armatorum partis. Quod simulac renuntiatum est quadringtonitis viris (considerabant aut in curia, præter eos quibus ista nō placebant) parato animo erant ire ad arma, ac Therameni & ijs qui cum eo erant, nuntiabantur. Theramenes purgans se dicere paratum esse iam ire cum ipsis ad illos rapiendos. Et sumpto secū uno è ducibus sic uoluntarijs, p̄git ad Piræi. adiuuabat eum Aristarchus & equitum iuuētus. Erat autē tumultus ingens atq; hortibilis. Nam & qui in urbe degebant, Piræa iam captum, eumq; qui comprehensus esset, morte affectum esse: & q; in Piræo tantum non adesse contra se urbicos statim suspicabantur, uix senioribus istos ne ad ferenda arma discurrerent prohibentibus, & Thucydide Pharsalio, qui tunc aderat hospes publicus, officiose apud singulos intercedente, atq; exclamante, ne patriam hoste ipsis insidiante proderet, resedit impetus, & in diuersa digressi sunt. Theramenes ut uenit in Piræum, erat autem & ipse magistratus, iram in homines grauis armaturæ intra uociferationem ille quidem exercuit. Aristarchus autem & qui aduersarij erant, re uera excanduerunt. Nihilominus illi in opere faciendo persevere, nec facti pœnitere, interrogare tantum Theramenem nunquid ei uideretur ex utilitate extrui murum, an satius foret dirui. Atq; hoc respondentे, si ipsis placeret dirui, si bi quoq; placere; hinc è uestigio consendunt murum, & alij multi eorum qui erant in Piræo, eumq; demoliuntur, uulgas exhortantes his uerbis: Quicunque uellet quinq; milia q; quadringtonētos præesse ciuitati, eum debere ad id opus accedere. Occultabat enim rem adhuc sub nomine quinq; milium, ne quis eorum qui præesse uellent, propalā statum popularem nuncuparet, metu ne quid aliquis cum alio loquens, per inscitiam lapsus pro tali utiq; haberetur, & iccirco quadringtoni viri neq; esse uolebant illos qui quies mille, necq; non essent, manifestum esse existimantes, si tot numero viri participes gubernationis fierent, haud dubie statum esse popularem. Hoc autem occultatio mutuo terorem præbebat. Postera die quadringtoni viri etiā animo fluctuantes, in curia tamen congregātur. Item apud Piræum armati, cum Alexiclem quem comprehenderant, missum fecissent, ac murum demoliti essent, concessere ad theatrum Dionysia-

Alexicles.

Hermon.

Thucydides
Pharsalius.

Piræi murus
diruitur.

cum, quod ante Munichiam est intra Piræum, & positis armis concilium habuerunt: Munichia.
 & ex placito omnium propere petentes urbem, arma in stationem deposuerunt: ad quæ
 uenerunt quidam à quadringentis, & alloquentes uiritim ut quenq; uidebant esse, mit-
 ti rogabant, suadebant q; ut & ipsi quiescerent, & alios quietos efficerent: dicentes ut
 quinque milia hominum nuncuparent, & in eorum partem quatenus illorum uolun-
 tas ferret, ipsos quadringentos, ne quo modo ciuitatem perderent, ne ue hostibus ob-
 fectarent. His uerbis, quæ & multa & multis inculcabantur, multitudo armatorū pla-
 catior quam fuerat effecta est: maxime q; extimescens pro uniuersa republica, consen-
 sit, ut ad certam diem concilium haberetur in æde Dionysii, hoc est Bacchi, de concor-
 dia. Vbi uero ad ædem Bacchi uentum est, tantumq; non cōcio coacta erat, nuntiatur
 duas & quadraginta naues in Agisandridam à Megaris in Salaminem cursum tenere:
 quod nemo hac ex turba hoc ipsum existimauit esse, quod olīm à Theramene & ab ijs
 qui cum eo erant, dicebatur classem ad murum iter habere, eo q; utiliter esse dirutum.
 Agisandridas autem forsitan quidem ex composito iuxta Epidaurum, atq; illa circa lo-
 ca uersabatur: tamen credibile est, etiam propter præsentem Atheniēsum seditionem
 affluente spe, si offerretur occasio, illuc eum substitisse. Athenienses ea re ipsis nuntiata,
 citato cursu uniuersi in Piræum contenderunt, tanquam bellum domesticum maius q; Atheniēsum in
 hostile, nec longinquum, sed ante portum esset. Itaq; eorum aliq; naues quæ aderant in testinū ad Pi-
 grediuntur, aliq; alias deducunt, aliq; in muros qui pro fauibus portus sunt, suppetias fe-
 runt. At classis Peloponnesium aduētans, superato Sunio, tenuit inter Thoricum
 & Praftia: mox appulsa est ad Oropum. Athenienses raptim & qui ad manus erāt nau-
 tis uti coacti, qualia contingunt in ciuitate seditionibus laborante, ac magno discrīmi-
 ni occurtere festinante (nam Eubœa eis omnis erat interclusa Attica) mittūt Thymo-
 charem ducem cum classe in Eretriam; quæ classis ubi peruenit sex & triginta nauium.
 cum ijs quæ prius in Eubœa erant, coacta est protinus dimicare, nā Agisandridas iam
 pransus, ab Oropo classem ducebat. Abest autem Oropus ab urbe Eretrieni stadijs fe-
 re sexaginta tractu maris. Dum itaq; illa infesta ueniret classe, Athenienses propere su-
 as naues condescendunt, opinantes sibi milites iuxta futuros. At illi cibaria in prandium
 mercabantur, nō ex foro, sed domesticatim ex ultima urbis parte. Nam ne quid in fo-
 ro uenderetur Eretrientes prospexerant; ut dum cunctanter naues ingrediūt, ab ho-
 ste præuenirētur, & ita dum ille ingruit, isti utcunq; impletas naues educere cogeren-
 tur. Et signum ex Eretria hosti ad Oropum sustulere, quando mouere contra Atheni-
 enses deberet. Tali Athenienses apparatu proiecti, pugna supra portum Eretrensem
 commissa, tamē aliquantis per restitere. Deinde in fugam uerosos usq; ad littus insecu-
 tus est hostis. Quorum quicunque ad urbem Eretrensem, ut amicam cōfugerunt, in-
 dignissime ab Eretrēbus interficti sunt: qui uero in munitiones quas ipsis in Eretria
 tenebant, incolumes fuere, itemq; nauium quæcunque in Chalcidem peruererunt. Ea
 rum duabus & uiginti cum remige militeq; captis, Peloponneses & capti uorum ali-
 is interfictis, alijs conseruatis, trophyum statuerunt. Neq; multo post omnem Eubœ-
 am ad defectionem compulerunt, præter Oreum, quod Athenienses ipsis tenebant, et Oreum.
 alia circā loca composuerunt. Postquam hæc ad Eubœam gesta, Athenis nuntiata
 sunt, pauor eos ad illam diem maximus cirkunstetit. Neq; enim accepta in Sicilia cala-
 mitas, et si tunc īgens uisa, neque aliud unquam tanto terrori fuit, utpote cum exerci-
 tus apud Samum abest, neq; alia adesset classis, neq; qui illas condescenderent, ipsis sediti-
 ose dissidentibus, & incertum quando inter se conuenturis, tantum eis calamitatēs in-
 ciderat. Quia cum & classis & Eubœa esset amissa, unde plus quam ex Attica emolu-
 menti perciperetur, quonam modo non forent consternati & eo quidem uehemen-
 tius propter summam loci uicinitatem, ne continuo uictoria feroce ad uacuum nauis
 um Piræum appellerent, quos tantum non adesse suspicabantur, id quod illi si audaci-
 ores fuissent, facile fecissent. Ex quo aut aggredientes urbem, magis in seditionem cō-
 citassent ciuitatem; aut manendo obsedissent, cogentes ab Ionia classem, et si aduersari-
V

am statui paucorum, tamen suis rebus domesticis atq; uniuersæ ciuitati succurrere. At que interea & Hellespontus & Ionia & insulæ & omnia Eubœa tenus, & ut sic dicā, omne Atheniensium imperium ipsis cessisset. Verum nō in hoc tantum bello Lacedæmonij, sed in alijs etiam multis omnium hostium Atheniæsibus utilissimi extitere; qui quod plurimum inter se moribus differentes essent, alijs properi, alijs cunctabundi, & alijs manu prompti, alijs formidolosi, præcipue in gubernanda classe plurimum Atheniæsibus profuerunt; quod maxime declarauere Syracusanî, qui concordes inter se præclarissime belligerauerunt. Ad hunc nuntium Athenienses uiginti tamen naues armavere, concionemq; coegerunt semel statim tum primum in locum, quē uocant Pycnen, ubi etiam alias consueuerunt; in qua concione quadringentis uiris amotis, decreuerunt administrationem rerum quinque milibus tradendam esse: ex eo autem numero qui cunque arma gestarēt, neq; ullo pro magistratu mercedem accipere: si secus fecissent, execrabilis esse. Aliæ quoque deinceps crebræ sunt habitæ conciones, in quibus & le gum lationes, & alia ad rem publicam pertinentia constituerunt. Atque inter initia uidentur mihi Athenienses non parum cōmode rem publicam administrasse, intet utramque factionem paucorum, & multitudinis in unum redactam egregio temperamento.

De Alcibiade reuocando. Quæ res ex improbis factis quæ siebant, prima sustinuit ciuitatem. Decreuerunt præterea Alcibiadem cæterosq; qui cum eo essent, reuocados in patriam, & ad eum & milites qui cum eo in Samo essent mittendum iubentes, ut ad administrandam rem publicam accederet. Inter hanc statim rerum mutationem, Pisander Alexiclesq; cum suis, & qui præcipui fuerant è statu paucorum, se in Deceleam subduxerunt. Solus ex eis Aristarchus (erat enim dux) sumptis repente aliquot sagittarij, qui essent barbari simi, ad Oenoen pergit, murum Atheniensium in Boeotia confinijs, quem Corinthijs propter suorum à Decelea se recipientium cædes, quæ factæ fuerant ex Oenoe, obsidebant uoluntarij, quiq; Boeotianis accitis. Cum his habito colloquio Aristarchus, seduxit eos qui erant apud Oenoen, quod diceret quandoquidem populares sui intra urbē de cæteris rebus cum Lacedæmonijs transfigissent, debere & ipsos cum locum tradere Boeotianis. De hoc enim transfigi. Cui ut duci fidem habentes illi, quippe qui omnium rerum ignari, quod obsessi essent, sub pactione abierunt. Hunc in modum & Boeotiani relictam Oenoen receperunt, & Athenis status paucoruū seditione cessauit. Per eadem huius æstatis tempora, Peloponnesenses apud Miletum, cum nemo eis stipendium numeraret illorum, quibus à Tissapherne mandatum erat dum contulit se in Aspendum, neque classis Phœnicum, ac ne ipse quidein Tissaphernes ueniret, & qui cum eo missus erat Philippus, ad Mindarum nauarchum scriberet classem non esse ueturam, idq; ipsum Hippocrates uir Spartiate (qui apud Pharselidem agebat) significaret, tunc intellexerunt se prorsus decipi à Tissapherne. Itaque solicitante eos Pharnabazo, qui optabat conducta ea classe, reliquas prouinciae suæ urbes compellere ad deficiendum ab Atheniæsibus, quemadmodum Tissaphernes. Mindarus spe aliquid plus ab isto obtinendi, multa diligentia præsentiq; edicto, ut lateret hostem qui erat in Samo, soluens è Miletô tribus & septuaginta nauibus, petiit Hellespontum: quò prius per hanc eandem æstatem duodecim aliæ naues conesserant, & partem quandam curzionibus infestauerant. Sed Cheronesi tempestate usus, ad Icarum coactus est appellere. Vbi propter difficultatem nauigandi quinq; sex' ue moratus dies, peruenit Chium; quē à Milesio soluisse certior factus Thrasyllus, apud Samum & ipse cum quinque & quinquaginta nauibus proficiscitur, approperans ne ille præueniret in Hellespontum. Cæterū cognito apud Chium esse hostem, ratusq; illic subseffurum, speculatores quidem collat in Lesbo, & in continēte oposita, ne se lateret ille, si quid moueretur; ipse cum reliqua classe Methymna profectus, farinam hordeaceam atq; alia opportuna apparari iubet, tanquam è Lesbo Chium petiturus, si diutius illic moraretur hostis. Et simul uolebat in Eresum nauigare (defecerat enim Eresus à Lesbo) recepturus eam si posset. Nā Methymnæ exules non ē postremis, sumptis è Cumæ quinquaginta fermæ armatis atq;

Oenoe.

Paucorum f. & t.
tus sublatuſ.

Icarus.

Thrasyllus.

Methymna.

Eresus.

Etissima familiaritate coniunctis, & è continente alijs mercede conductis ad trecētos,
 cuncti Anaxarcho Thebano ob cognationem duce delecto, primū adorti fuerant Me^{ns} Anaxarchus.
 thymnam: quod irritum fuit inceptum, propter præsidium Atheniense, quod è Mity
 lena adueniens, commissa pugna, rursus eos extra urbem elecerat. Verum recepti per
 noctem, Eresum ad defectionem cōpulerant. Aduersus hanc igitur cum tota classe ad-
 ueniens Thrasyllus, de aggredienda cogitabat. Sed eodem anteuerterat Thrasybulus
 cum quinque nauibus è Samo, dum ei de hoc exulum trajectu allatum esset. Post quem
 Thrasyllus cum appulisset, ad Eresum stationem habebat. Accessere præterea duæ na-
 ues ex Helleponto domum remeantes. Itaque tam Methymnæ quām cæteræ naues
 aderant numero septem et septuaginta. Quarum nauales copiæ, & machinas & omnis
 generis oppugnationes preparabant ad Eresum expugnandā, si possent. Interea Min-
 darus cum classe Peloponnēsi bido re frumentaria comparata ex Chio, ac datis à po-
 pulo Chio ternis & quadraginta nummis Chis in singulos, tertio die illinc uela in al-
 tum dedere, ne in naues quæ ad Eresum stabant incideret; & à sinistra Lesbum haben-
 tes, per pelagus in continentē peruenere, ac subeuntes portum qui est in Craterijs ter-
 ræ Phocaidis. Vbi postquam pransi sunt, præteruecti oram Cumanam, coenauere in
 Arginussis, quæ sunt in continentē aduersus Mitylenem. Vnde multa nocte profici-
 scentes, cum uenissent in Harmatūtem, quæ est è regione Methymnæ in continentē,
 sumpto raptim prandio prætereunt Lectum & Larissam & Amaxitum & alia circa
 loca, perueniunt in Rhœtium, quod iam est Hellepōti, media nocte in diluculum de-
 clinante: quarum nonnullæ tenuerunt ad Sigæum, atque ad alia cīrcā littora. Atheni-
 enses qui apud Sestum erant duodeuiginti naues, ubi conspexere & ex speculis ignes,
 qui ipsis pro signo siebant, & frequentes in hostico pyras repente collucere, intellexe-
 runt ingressos esse Peloponnēses, & hac ipsa nocte quantum maturare potuerit, sub-
 euntes Cheronesum, nauigarunt in Elæuntem, uolentes hostilem classem in apertum
 mare uitare. Et sexdecim quidem naues quæ ad Abydum erant, latuere, quamvis præ-
 monitas à socia quæ adueniebat classe, ut exitum Atheniensium nauium obseruarent.
 Cæterum sub ipsum statim diluculum in conspectum uenerunt classes Mindari, & è
 uestigio fugæ se mandarunt: neque tamen omnes fugam occuparunt, sed quæ plures
 erant, in continentē & in Lemnum effugerūt; quatuor in cursu postremæ, prope Elæ-
 untem circumuētæ sunt, una cum ipsis propugnatoribus impacta iuxta delubrū Pro-
 testilai, duæ sine propugnatoribus, una uacua ante Imbrum combusta. Post hæc cōiun-
 ctis ex Abydo alijs & nauibus sex & octoginta, uniuersæ hoc ipso die oppugnauere
 Elæuntem; quæ cum ad deditioñem compelli non posset, petierunt Abydum. Ath-
 nienses clam se non discessuram hostium classem opinantes, per otium Eresi mœnia
 oppugnabant: sed ubi cognouere speculatores fuisse frustratos, relicta protinus oppu-
 gnatione, in Hellepontum suppetias iere: duasque Peloponnesium naues quæ in per-
 sequendis ferocius hostibus in pelagus euectæ inciderant in eos, exceperunt. Postero
 die in Elæuntem peruenere, ubi stationem habentes, quæcunque ex Imbro diffugerant
 naues receperunt, & quinque dies in apparatu pugnæ naualis consumpserūt. Post quos
 dies hunc in modum pugnatum est: Atheniensis classis instructa in cornua, Sel. uer-
 sus terram legebat. Eius aduētu percepto, Peloponnesis classis & ipsa obuiam ex Aby-
 do procedit. Atque ubi animaduertunt ad pugnandum iri, utrique cornua exporrēxer-
 e: Lacedæmonij quidem ab Abydo usque ad Dardanum nauibus octo & sexaginta, Dardanum.
 quarum dextrum cornu tenebant Syracusani, alterum, ubi erant uelocissimæ quæque
 naues, ipse Mindarus: Athenienses autem Cheronesum uersus ab Idaco usque ad Arrhi^{Idacus.}
 ana nauibus sex & octoginta, quorū sinistrum cornu Thrasylus regebat, dextrū Thra-
 sybulus, cæteri duces assignato quisque loco. Et maturauere Peloponneses priores cō-
 fligere, ut sinistro suo dextrum Atheniensium cornu intercluderent facultate extrinse-
 cus prodeūdi si possent, medium uero ad terram repellere nō procul distantem. Quo
 animaduerso, Athenienses in parte statuerat ipsos intercludere, aduersarij eadem par-

Canis sepulchrum. te pertumpere, euctiq; nauigatione præstabant. Sinistrum autem cornu iam promotorum excesserat, quod uocant Canis sepulchrum. Quo facto medium classis inuidis ac dissipatis nauibus cōstabat, & præterea minus plenis; locusq; circa Sepulchrum canis habebat acutum & angularem ambitum, ita ut ea quæ supra illum fiebant, extra conspectum horum essent. Huc igitur Peloponnesenses inuecti, propellunt usq; in *Si cum Athenienses: & cum forent prælio supetiores, in terram desiliunt. Neque uero huic mediæ classi succurrere poterant, aut à dextro qui cum Thrasybulo erant, propter multitudinem nauium in ipsos ingruētum, aut à sinistro qui cum Thrasyllo, propter promontorium Canis sepulchrum: quo interecto, haec res illorum oculis subiecta non erat, qui præsertim ab acie Syracusanarum aliarumq; non pauciorum nauium urgebantur, donec Peloponneses uictoria freti, secure alibi aliam insequēdo nauem ceperunt, quadam sui parte ordines soluēre. Quod animaduertētes Thrasybulus cum suis, omissa iam contentione circumagendi cornu, conuersi protinus in eas à quibus cohīebantur, repellunt atq; in fugam uertunt: nasciç; partem classis hostilis quæ uicerat, palatam feriunt, & earum plerisq; etiam sine pugna terorem inferunt. Syracusanis & Peloponnesi quoque, qui & ipsi iam cedebant ijs qui cum Thrasyllo erant, eo magis dedere se in fugam, ubi alios etiam fugere uiderunt. Postquam terga data sunt, & Peloponnesenses fugerunt, præcipue ad flumen Pydium, deinde Abydum, paucas quidem cepere naues Athenienses, quoniam angustiæ Helleponiti breui hostibus effugia præbebāt. Sed opportunissimam hanc naualis prælij obtinuere uictoriā. Quippe extimescentes tunc Peloponnesium classem, propter calamitates cum proximam, tum illam in Sicilia acceptam, defierūt & seipso obiurgare, & hostes iam in re nautica magnificare. De quibus has naues cepere: Chiorum octo, Corinthiorum quinq;, Ambraciotorum & Boeotianorum binas, Leucadiorum & Lacedæmoniorum & Syracusanorum & Pellenensium singulas. Ex suis autem quindecim amiserunt. Ac posito super promontorium, ubi Canis sepulchrum est trophæo, attractisq; naufragijs, & mortuis ex fœdere hosti redditis, nuntium Athenas uictoriae triremi miserunt. Quæ nauis ubi peruenit, audita illi felicitate sibi insperata, propter clades quæ & circa Eubœam & per seditionē iam contigerant, uehementer animo confirmati sunt, arbitrantes posse res suas, si impigre anniterentur, euadere superiores. Quarto autem quām pugnatum est die, refectis propteranter apud Sestum nauibus, Athenienses in Cyzicum nauigabant, quæ ab ipsis defecerat, conspicati que ad Harpagium & Priapum octo profectas ē Byzantio aggressi sunt: ac superatis prælio qui in terra erant, illas intercepere: & perlati Cyzicum mustis carentem iterum receperunt, illincq; pecunias exegerunt. Peloponneses interea profecti ex Abydo in Elæuntē, ex suis nauibus captiuis, quæcumq; integræ erāt, acceperunt. Nam cæteras Elæuntij concremarant, & in Eubœam Hippocratē & Epiclem ad afferendas illinc alias miserunt. Per hæc eadem tempora, Alcibiades tredecim cum nauibus ē Cauno & Phaselide Samum remeauit, nuntiatum se naues Phœnici cum auertisse, ne ad Peloponneses irent, & fecisse Tissaphernem in Atheniensium benevolentiam propensiorem quām fuisset, & instructis præter eas quas habebat nouem nauibus, ab Halicarnasseis ingentem pecuniam exegit, & Con muro conclusit. Quo perfecto, magistratibusq; illic constitutis, Samum iam sub autumnum rediit. Et Tissaphernes cognito classem Peloponnesem ē Miletō in Helleponitum profectam, soluens ex Aspendo, properauit in Ioniam. Dumq; Peloponneses apud Helleponitum agitant, Antandrij (sunt autem Aeoles) assumptos ex Abydo armatos, terrestrī p̄ Idam montem itinere introduxerunt in urbem, quod scilicet iniuria afficerentur ab *Arisaco Persa Tissaphernis præfecto, qui Delios quoque (qui ab Atheniēsibus Delum per causam lustrationis illinc electi, in Atramyttum commigrarant) dissimulato occulto odio, cum optimatibus eorum amicitiæ ac societatis specie expeditionem indixisset, eduxerat: & obseruato dum illi pranderent, circundata suorum manu, iaculis eos confixerat, Qua de re Antandrij illum formidantes, ne quid in se aliquando fæuiretur, &

Ex op.

Numerus nauium ab Atheniis enib. captarū

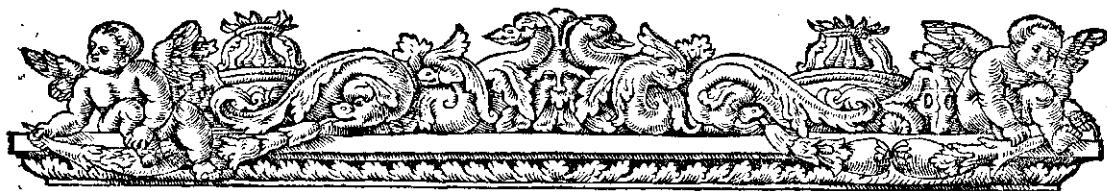
Harpagius. Priapus.

Cos insula.

Antandrij. Idamons. Astacus.

alioqui quod alia quæ ab eodem imponebantur ferre non possent, præsidū eius elecere ex arce. Quo etiam Peloponnesium factō, Tissaphernes (præter illa in Miletō et in Cnido, unde etiam fuerant deiecta præsidia eius) existimans insigni se affectum esse contumelia, ac ueritus ne quid amplius ladederet, ad hæc, ægre ferens si Pharnabazus minore & sumptu & tpe magis pñiceret aduersus Athenienses conductis Peloponēsibus, statuit ad eos ire in Helleponum, datus criminī quæ gessissent apud Antandrum: & criminā sua cum alia, tum uero de nauibus Phœnicum, q̄ accōmodatissime purgaturus. Et cum Ephesum primum uenisset, Diana sacrificium fecit. Dum hyems æstatem hanc insecura finiet, primus quoq̄ ac uicesimus annus finiet.

BELLI PELOPONNESIACI QVOD CONSCRIPSIT THUCYDIDES
ATHENIENSIS, LIBRI .VIII. ET VLTIMI FINIS.

EX MARCELLINO GRAECO THUCYDIDIS ATHENIENSIS HISTORICI CLARISSIMI VITA, BARTHOLOMAEO PARTHENIO BENACENSI INTERPRETE.

HVCYDIDAE Atheniēsi Olori filio, Threicium genus fuit; nā pater eius Olorus, ex Thracia nomen *Olorus*. accepit. Fuit autem ex affinibus Miltiadæ. Vnde & ubi Miltiades apud Cœlā, ibi & Thucydides sepultus est. Miltiades Hegeſipylē Thracum regis filiam in uxore duxit. fuitq̄ discipulus Antiphōtis Rhasmūnisi, qui in dicendo grauis, in iudicis suspectus habitus est; propter quod cum ipsum orantem non facile iudicia tolerarēt, orationes scribere aggressus est; & quibus eo opus erat, exhibuit. De quo Thucydides discipulus testimonium perhibuit, q̄ cuicunque consilium dedisset, ille in iudicio uictor euadet. Sed Antiphon improbus est existimatus, & circa finem bellī Peloponnesiaci proditionis accusatus est, quippe qui Lacedæmonijs optima legationis tempore, Atheniensibus uero inutilissima consuluisse deprehēsus est: simulq̄ cum eo Archeptolemus & Onomacles corrupti fuere, quorum domus funditus euerſae sunt, & eorum genus partim abolitum, partim honore priuatum. Cum autē Thucydides in imperatoria dignitate constitutus, negligentior factus esset, acceptaq̄ fide de metallis quæ circa Thasum erant, diues & potens factus est. Bello uero Peloponnesiaco proditionis accusatus est ob tarditatem & negligentiam. Forte enim Brasidas cepit urbes Atheniensium in Thracia ab Atheniensibus deficientes ad Lacedæmonios, eoq̄ cum oporteret celeriter nauigare, & seruare Eiona propè positam, & uendicare Amphipolim Atheniensibus præcipuam, Eiona quidem præueniens seruare potuit, Amphipolim perdidit. Atqui Cleon suspectias ferens urbibus Thraciæ, nauigauit in Amphipolim, sed tamen commissa pugna à Brasida Lacedæmonio uictus est, petiūtq̄ à Marcinio peltato uulneratus. Veruntamē & Brasidas uictoriā adeptus, mortuus est, & Amphipolis ab Atheniensibus ad Lacedæmonios descuit: ubi & Agnonia ædificia cum diruissent Amphi-

Antiphon.

Archeptole.
Onomacles.

Cleon.
Brasidas.

Braſidia. polita; Braſidia appellauerunt, coloniam Atticam odio habentes, & Laconum partes Thucydi.exi- etiam in hoc fuentes, atq; honorem in Lacedæmonia transferentes. Thucydides uero liū et historia. cum exularet, belli Peloponnesiaci historiā scripsit, & propter hoc Lacedæmonijs plurimum gratificari uidetur, Atheniēsum autem tyrānidem & avaritiam accusare, cum alia contra eos scribendi nō præstaretur opportunitas. Corinthijs accusantibus, Lace-
dæmonijs succensentibus, & Mitylenæis culpantibus, grandis in Atheniēsum crimi-
na insurgebat, Laconicas q; uictorias oratione extollens, & Atticas calamitates auges, Canis sepul-
chrum. eas præcipue, quæ in Sicilia acceptæ fuerunt. Historiam autem clausit in bello nauali, quod gestum est circa Cynossema, hoc est, circa Hellespontum; ubi uidentur & Athene-
nenses uictoriam comparasse. Quæ uero secura fuerunt, alijs scribenda reliquit, Xeno-
phon. phonti uidelicet & Theopompo. Nam plura prælia postea commissa sunt. Neq; enim Theopopus. complexus est secundam pugnam naualem circa Cynossema, quam Theopompus scri-
psit: neq; eam quæ circa Cyzicum cōmissa est, in qua Thrasybulus, Theramenes, & Al-
cibiades uictoriam retulerunt; neq; quæ in Arginussis facta est, ubi Athenienses Lace-
dæmonios superarunt; neq; quæ caput Atticorum malorum fuit, gesta in fluvijs Ca-
præ, ubi & naues & spem deinceps perdididerunt Athenienses. Tunc enim murus eoru-
.XXX. viro- euersus est, & tyrannis triginta uirorum constituta, & in multas calamitates incidit ci-
rum tyrannis. uitæ, quas diligentius scripsit Theopompus. Thucydides autem inter Atheniēses cla-
tissimos unus fuit, cumq; grauis in scribedo uideatur, priusquam scriberet, rebus præ-
fuit. Primam autem grauitatis in dicendo demōstrationem hanc fecit: Pyrilampes em̄
quidam, ex ciuibus uirum amicum & desideratum, domestici cuiusdam nimio amore
interfecit. Hac autem causa in Areopago mota, quam longe sapiens esset, ostendit. Nā
cum pro Pyrilampe causam ageret, & Pericles accusaret, obtinuit: unde imperator ab
Atheniēsibus delectus, princeps populi fuit. Peculatus autem reus factus, tanquā au-
ritia detentus, idcirco non passi eum amplius præesse populo. Primi enim à Xenocri-
to ad Sybarim peregre profectus, cum Athenas reuersus esset, perturbationem iudi-
cij fugiens, captus est. Postea uero in exilium missus per decennium, fugiens autem in
Aegina commoratur, & illuc dicitur historias composuisse. Tunc q; cupiditatem suam
maxime admittens patefieri, omnes Aeginatas fœnore opprimens, exhaustit. Post ab-
solutam historiam procēdium ab autore ordinatum fuisse referunt, quoniam de his
quæ in bello gesta sunt, in eo meminit: ut de Deli purgatione, quam circa septimū an-
num ab Euthyno præfecto factam fuisse dicunt. Mentionem quoq; in eo fecit de fine
belli, dicens: In finem huius belli. Sed & initio dicit, Motus enim hic maximus Græ-
cis fuit, & parti cuidam Barbarorum, & ut ita dicam, maximæ parti hominū. Cum au-
tem octauam historiam absoluisset, morbo extinctus est. Falluntur em̄ qui dicunt nō
Thucydidæ esse octauam, sed alterius historici. Mortuus autem Athenis sepultus ē iu-
xta portas Miltiadarū, in loco Atticæ regionis qui appellatur Cœla: seu cum rediisset
Athenas ab exilio, completo tēpore præscripto, & in propria patria occubuisse, seu
trāslatis eius ossibus ex Thracia, cum illuc decessisset: In utrancq; em̄ partem dicitur, &
columna quædam in Cœla erecta est, hoc monosticho insignita:
Cœla.
Epitaphium Thucydidis. Thucydides Olori iacet hoc Alimusius antro.

Thucydidis uitæ finis.

Coloniæ apud Eucharium Ceruicornū, ære & impensa M. Go-
defridi Hittorpij ciuis & bibliopolæ Coloniensis, An-
no CHRISTI nati millesimo quingente
simo uicesimo septimo, XV. Cas-
lendas Maij, Adolpho Rin-
cho, Alberto Gnelio
consulibus,

